

BHAVAN'S LIBRARY

This book is valuable and
NOT to be **ISSUED**
out of the Library
without Special Permission

TO

DR. REINHOLD ROST

PRINCIPAL of the *Library* of the INDIA OFFICE

THIS VOLUME IS INSCRIBED

AS A TOKEN

OF SINCERE RESPECT AND GRATITUDE.

CONTENTS.

Preface	...	...	...	...	Page I ff.
Text of the Sūtra	...	...	...	...	1
Manuscripts of the text and critical notes	..	...	...	...	११८
Indexes—					
I. Index of words	..	...	..	..	१०८
II. Index of deities mentioned in Index I	...	...	...	...	५१५
III. Proper names mentioned in Index I	...	...	...	...	५१०
IV. Some names of hymns and verses	.	...	.	.	५१८
V. Verses quoted by Pratikas and contained in the Sākalaśākhā of the Rigveda	..	...	..	...	५०१
VI. Verses quoted only by Pratikas and not found in the Sākalaśākhā of the Rigveda	...	...	...	...	११८
VII (A) Verses quoted in full	...	...	.	.	११८
(B) Gāthās, Ślokas, etc.	...	...	...	...	१०५
VIII (A) Yajus, Nigadas, etc.	...	...	.	.	१११
(B) Nivids	...	...	..	..	१०१
IX. Praiṣas, Atipraiṣas, etc.	...	...	..	..	१०१

PREFACE.

1.

THE Śāṅkhāyana Śrauta Sūtra is one of the two great Sūtra works thus far known which treat of the duties of the Hotar and his assistants at the celebration of the so-called Śrauta or Vaitānika sacrifices, beginning with the Darśa-pūrṇa-māsa Iṣṭi and ending with the complicated Sattras or 'sacrificial sessions.'

The text of this work I now lay before my colleagues. And, inasmuch as the progress of our common studies depends in great measure upon the facility with which the original sources of our knowledge of ancient India may be consulted, I have added to the text a series of indexes, hoping that they will answer all demands that can reasonably be made upon an editor and will prove of much value as tools and material for further investigation.

Years ago, Professor Weber* advanced the opinion that the home of the Śāṅkhāyanas was in the western regions of India. His view was confirmed and our knowledge of the matter made precise by Professor Buhler, to whose eminent scholarship Sanskrit philology is greatly indebted, in the preface to his translation of the Āpastamba Dharma Sūtra.† From a passage of the Mahārṇava concerning the geographical distribution of the Vedas and the Vedic schools, he quotes the following couplet:

एतरे गुर्जरे देशे षड्गुचः परिकीर्तितः ।

कोपीतकिं ब्राह्मणं च शाखा मातृवायवी खिता ॥

* *Indische Litteraturgeschichte*, ed. 2, p. 59.

† *Sacred Books of the East*, vol. ii, p. xxxi.

The territory occupied by the *S'āṅkhāyana Āraṇa* is thus exactly designated as Northern Guzerat.

It is a well-known fact that the *S'āṅkhāyanas* and *Kausītakis* stood in very close relations. Upon this point, I can add nothing of value to what has already been said by Professor Weber, Professor Lindner,* and others. Nor will I attempt in this place to determine more precisely the relation of the *Kausītaki Brāhmaṇa* to the *S'āṅkhāyana S'rauta Sūtra*. I will merely remark that the name of *S'āṅkhāyana* is found neither in the text of the *S'rauta Sūtra* nor in that of the *Brāhmaṇa*; while that of *Kausītaki*, among others, occurs as a standard authority several times in both texts. The attribution implied in the printed title rests only upon the testimony of the colophons of the several *Adhyāya*'s: but we are not called upon to disregard these statements: surely, their unanimity is no small warrant for the antiquity and trustworthiness of the tradition which they represent.

The study of the *S'āṅkhāyana S'rauta Sūtra* in later times seems to have been much neglected, or, at least, to have been limited to a very small number of adherents of the school. To this opinion I was led in the first instance by the apparently extreme rarity of complete manuscripts of *Ānartīya*'s commentary† to the *Sūtra*. My opinion was afterwards

confirmed by the *S'loka* found at the end of *Adhyāyas IX* and *X*,

भाष्यकारविरा यत्र विनष्टं लीखनादिना ।

अक्षरं तदावगमना मुञ्चस्व नुरक्षस्वपत् ॥

which gives us plain and direct evidence of the faulty preservation of the *Bhāṣya*. To the same conclusion points the further fact that *Trikūṇḍamaṇḍana*, who lived one or two hundred years before *Hemādri*,* mentions the *Sūtras* of *Āpastamba*, *Ās'valāyana*, *Upavaṣa*, *Kātyāyana*, and others, but ignores wholly that of *S'āṅkhāyana* or *Kauṣītaki*. And, once more, *Vāñches'vara Sudhī*, in the preface to his commentary on the *Īranyakeś* in *S'rauta Sūtra*,† written *S'ake 1738*,‡ enumerates as his models the most celebrated *Sūtrakāras* along with their commentators, for example, *Daudhāyana* with *Bhavasvāmin*, *Āpastamba* with *Dhūrta*, *Ās'valāyana* with *Devasvāmin*, *Kātyāyana* with *Karka*, and others; but he nowhere mentions *S'āṅkhāyana*, and still less, of course, any commentator on the latter's works.

Whatever the reason for this presumably insignificant and inferior position of the *S'āṅkhāyanins* of later times, there can be little doubt that their school may fairly claim an antiquity as great as that of any other *Carana*. As Professor *Weber* has already observed,§ some parts of their

most complete of all. But even this manuscript, like the others, omits to comment upon the passage *XIV, 51, 3* (or *6*) to *52, 3*

I regret that the manuscript, "India Office, No 539," did not come to my notice until after I wrote my account of the manuscripts of the commentary. It had been registered under a title for which it did not occur to me to search at the time, and so was overlooked. It will be duly utilized in the following volumes. See the new Catalogue of Sanskrit Manuscripts in the Library of the India Office, Part I, No. 261.

* See *R. G. Bhandarkar*, Report on the search for Sanskrit Manuscripts in the Bombay Presidency during the year 1883-84, Bombay, 1887, pp. 27-8.

† India Office, Burnell Collection, No 380

‡ यज्ञप्रद्विचिन्ति०

§ *Indische Literaturgeschichte*, ed. 2, p. 59.

Sūtra are strikingly similar, in style and general character, to the Brāhmanas—a fact which speaks strongly in favour of Śāṅkhāyana's work being anterior to that of Ās'valāyana. Important also is the fact that it embodies detailed prescriptions for the performance of human sacrifices. These sacrifices probably belonged to a very remote age, and had already begun to pass into desuetude during the period of the composition of the Vedic hymns. One of these prescriptions gives us an interesting clue for the explanation of Rigveda X, 18, 8, and incidentally also an argument in favour of our assuming an early date for Śāṅkhāyana—see below.

In this connection, it may be added that the history of the Maitrāyaṇīyā Śākhā, which has been so well elucidated by Dr. von Schröder, shows that oblivion sometimes befalls the very works that have an especial claim upon our interest.

2.

The principles of sound criticism have been applied to the texts of Vedic hymns and have disproved the beliefs long current concerning the integrity of those texts. As applied to the products of the Sūtra period, the same principles appear to be leading to results similar, but even more far-reaching.

I have already* pointed out that most of the Śrauta Sūtras bear a strong family likeness and differ from each other only in matters of comparatively small importance. From this one might be tempted to infer that they were handed down by a tradition the integrity of which was unaffected by the usual fate of all ancient literary compositions. I think it can be shown, however, that such was not the case, and that the original manuals of the ancient Sūtra-kāras became gradually enlarged by various additions and modifications due partly to the mutual influence of the

* In the introduction to my "New and Full Moon Sacrifice" Jena, 1880.

different schools and partly to the natural developement of the ritual. Indeed, Ānartīya himself, the commentator to S'āṅkhāyana, occasionally observes that this or that rule has been borrowed from the work of another S'ākhā.* Moreover, a passage from the supplement to the *Gobhila-grīhya-saṅgraha* †

आद्यतन्त्रेषु यत्रोक्तं तत्कुर्यात् पापजनितकम् ।

विशेषतः खलु मामान्या ये चीत्ता वेद्वादिभिः ॥

states expressly that deficiencies in one Sūtra work are to be filled up by drawing upon some other.

This method of procedure has been evidently adopted by the adherents of the S'āṅkhāyana S'ākhā, and the fact may be illustrated by a good many actual instances to be found in their work. Let us take for example ii, 7, 1 ff. The rules read :

प्रथमासक्तिं जुह्वति । १ । द्वायमाने वा नञ्चे । २ । उपोदधं सुप्तिं । ३ ।
अदिते वा । ४ । पुत्रलाभु काले मनः कुर्वति । ५ । तस्यापराधे प्रायश्चित्तम् । ६ ।

Here it will be noticed that the Sūtras are palpably lacking in homogeneity. Rules 2 and 4 leave it to the sacrificer to decide upon one of two permissible times. The restriction of rule 5 has plainly the appearance of being an after-thought; and still more is this the case with rule 6, which imposes an expiation upon such as adopt the alternatives permitted by rules 2 and 4.

Had the intent of the passage been this, that the sacrificer should exercise all due care to observe the time as fixed by rule 1 or rule 3, and that he should be permitted to choose another time only in case he had neglected both the main alternatives or had been prevented from observing

* शाखाभिरात्.

† *Gobhiliya Grīhya Sūtra*, ed. by Candrakānta Tarkālakāra, Dibl. Ind., p. 880. Bloomfield, ed. and transl. of the *Gobhīlagrīhya-saṅgraha-pariśiṣṭi*, Zeitschrift der deutschen Morgenländischen Gesellschaft, xxv, 518, 553.

them, we should then have expected the wording of the passage to run about as follows:

प्रथमऋषिभिरुच्यते । १ । उपोदयं युजिते । १ । तद्विष्काले मन् कुर्वीत । १ ।
तस्यापराधे प्रायश्चित्तं कृत्वा दृश्यमाने नक्षत्रे । ४ । उदिते । ५ ।

The inconsistency and awkwardness of the traditional text can be accounted for, in my opinion, only by assuming that we have before us a conglomeration of various doctrines originating in the varying opinions and practices of several successive teachers and jumbled together here by the last redactor of the text without regard to their historical succession and to their intrinsic compatibility. The original prescriptions respecting the time of beginning the sacrifice were closely limited; in the long run, strict conformity with them must often have been a great inconvenience. The limits were therefore extended in accordance with the laxer practices of other Gurus. Later and more severe Yājñikas disapproved of such an innovation, and enforced its rejection by demanding an expiation for offences committed in obedience to the rules of less rigorous authorities.

My opinion is confirmed by the commentary, which explains the Sūtras in question in the following way:

1. प्रथमऋषिभिरुच्यते ऋषिभिरुच्यते इत्यर्थः । अथमऋषिभिरुच्यते पुरा तमसस्यऋषिभिरुच्यते ।

२. वाच्ये विकल्पार्थः । पञ्चमऋषिभिरुच्यते कुरुष्यात् । एवमपि मन्वासात् ।

३. प्रातस्तमे 'सोमकाल' । उपोदयमुदयसमीपे विद्यमानेषु । प्रातः पुरो-
द्यादपहते तमसि तद्विष्काले कुरुष्यादिति युतेः ।*

4. वाग्भट्टो विकल्पाद्यैः । प्रथम इति वर्तते । प्रथमोदिते आदित्ये जुहुयादेव-
मपि शाखान्तरे द्रुतत्वात् ।*

5. पुरस्ताद्यो प्रभिद्धितः कालः प्रथमास्मिन्ने प्रातरुपादर्थे न्युपिते तत्रैव मनः
कुर्वेत् । इतरौ तु कालौ पथादभिद्धितौ । ह्यमाने वा नक्षत्रे उदिते वेति तौ
मनस्वपि नारोपयेत् । ननु प्रतिपिद्वेद्यः किमर्थमुपदेशः । ज्ञापनार्थः । एष सद्रुति-
रस्ति तत्र शाखान्तरे विद्यमानमपि नादर्तव्यम् ।†

6. एत एव प्रथमास्मिन्तानुदितयोर्ज्ञेयं येन तस्यापराधे प्रायश्चित्तं द्रुत्य-
न्तरे पद्यते

The above example may suffice to illustrate the composite character of our text; but other and similar examples may easily be found. All together, they naturally suggest the historical problem of discriminating between the different elements that make up the text—between the rules which properly belong to the school of the text in question and those which have been borrowed from the dicta of other schools and teachers. At present, the problem cannot well be solved. All extant Sūtra-works must first be published in good editions and the comparative study of their contents thereby facilitated.‡ But to give even now an idea of the way in which I think that the results of these critical studies ought to be presented in print, I subjoin a typical example. Here the original Sūṅkhāyana rules are printed in letters of large size, and the Vārttikas thereto in letters of smaller size. Thus

प्रातःप्रातरुदत्तं ते वदन्ति पुरोदयाञ्जुहति ये ऽग्निदोवम् ।

दिवा कीर्त्यमदिवा कीर्तयन्तः सूर्यो ष्योतिर्न तदा ष्योतिरेषाम् ॥

* It would appear from the foregoing note that this Sūtra, number 4, is taken from the Aitarovīns or from a school nearly related to them.

† The commentator is evidently at a loss to know how to deal with this incongruity. The difficulty has struck him; but the true solution of it lay of course far beyond his horizon.

‡ This comparison will yield some interesting results. For an example I

प्रथमास्तमिते जुहोति । १ ।

दशमाने वा नद्यन्ते । १ ।

उपोदयं व्युपिते । २ ।

उदिते वा । १ ।

पुरस्तात् कार्त्तुं मनः कुर्वीत । १ ।

तस्यापराधे प्रायश्चित्तम् । १ ।

The work of S'āṅkhāyana, and those of the other Sūtrākāras, can claim, therefore, only a very low rank as literary compositions. Nevertheless, they deserve our serious attention, because they constitute, along with the Brāhmanas, the principal material for our researches into the religious antiquities of the Vedic age. The varied information which they contain will prove useful for elucidating many passages of the Samhitās that are still involved in obscurity. I have already shown* that two important passages in the Rigveda, namely, X, 16, 8 and X, 85, 21 and 22, can be satisfactorily explained only by referring them to an old usage connected with the human sacrifice and alluded to by S'āṅkhāyana at S'r. Sūtra XVI, 13, 7 and 13. The usual understanding of the first-mentioned stanza as a summons to the wife of the deceased to leave her husband's corpse and return to her place among the survivors is incompatible with a strict philological interpretation; though this application or rather misapplication probably dates back to very old times. In like manner, the difficulties of Rigveda V, 2, 1 to 6 can be solved only with the help of a knowledge of the ritual.† It must be borne in mind that the Rigveda and the Atharvaveda are for the most part prayer-books, and that these

may here refer to the almost literal agreement between S'āṅkh. S'r S XIII, 13, 1 and Pañcaviṅśa's Brāhm. IX, 3, 1

* In an article published in the Journal of the German Oriental Society, vol. XI, p 708 ff

† Compare my article in the Journal just mentioned, vol XXXIII, p 249 ff

prayers were but links in a long chain of more or less developed ceremonies. Herein, therefore, I agree fully with Professor Bloomfield, who, in his excellent studies on the *Atharvaveda*,* advocates the same opinion.

Moreover, the horse-sacrifice or *Aśvamedha* is described in detail by *S'āṅkhāyana*, *Āśvalāyana*, and others; and their accounts give us a most interesting picture of a popular religious festival in ancient India. The later brahmanical system permitted only a very few of the laity to take part in solemn celebrations. Quite differently here in the *Sūtra*, the *Aśvamedha* is represented as a great national feast. The chosen victim was permitted to roam at large in full liberty for a whole year. Sons of noble families attended him and guarded him against all harm from neighbouring princes. All classes and ranks of subjects of the king who offered the sacrifice were present at the ceremonies. Old men and householders, young men and maidens were assembled and addressed by bards reciting old tales and accompanying them on the lute.†

In short, these dry *Sūtras* are not without their interesting features. And even from their most prosaic portions, we may hope to win much material of value, not only for the solution of the exegetical difficulties of the *Veda*, but also for the enlargement of our knowledge of the Vedic religion and of Aryan antiquities.

3.

Respecting my method of arranging the *Sūtras*, and, in particular, of dividing them, a few words must be said. My divisions often disagree entirely with those of the commen-

* See his "seven hymns of the *Atharvaveda*," *American Journal of Philology*, vol. VII, p. 460 ff.; and also *Journal of the Am. Oriental Society*, vol. XIII.

† See my article "Nationale Opfer in Altindien" in the *Festgruss an Ecklingk*, Stuttgart, 1858, p. 40 ff.

tator, Ānartīya. The latter, apparently, is not guided by any positive principle, but breaks off arbitrarily in just whatever place he feels called upon to give a bit of comment. A good many word-collocations, which, as they appear in Ānartīya's work, have the semblance of Sūtras, can be shown to be mere fragments of a Sūtra, the integrity of which can be restored by simply reading the fragments uninterruptedly. To a certain extent, accordingly, I agree with Dr. Knauer, who* first introduced the practice of setting aside the division into Sūtras and of giving a real prose text. But in order to justify my own method of procedure, I adduce a few examples.

Thus at S'āṅkhāyana S'ranta Sūtra, I, 14, 19, we read: इष्टं च वीतं चाभुदुभे चैवं न इति वा यावाऽपि वी अइसः पाताम् etc. Ānartīya makes a stop after वा in order to insert the remark एतदित्यस्य च्याने न इति वा प्रविषेत् and thus cuts in two the text of the mantra precisely in the middle of a sentence †

At IV, 5, 13, S'āṅkhāyana's rule in its complete form should read, एतेनैव धर्मेणानादिताग्नेः पिण्डपितृयज्ञः क्रियेत । Ānartīya's treatment of this rule furnishes a typical example by which we may estimate the breadth of scope and the critical acumen of the scholiast. As commingled in Ānartīya's work the text of the rule (here printed in large letters) and the text of the comment (here printed in small letters) run as follows: एतेनैव धर्मेणानादिताग्नेः पिण्डपितृयज्ञः । एतेनैव धर्मोऽप्येवकारकरवाप्त मासोऽयं । ततश्च दक्षिणतः प्रथक् क्रियते । अनादिताग्नेः क्षतावस्यस्योत्पद्ये । पिण्डपितृयज्ञो भवतीति वाक्यशेषः । तथा च बुद्धभारम् । अथानादिताग्निना कार्यः । क्रियेत । पिण्डपितृयज्ञ इति वतंते । विनापि दशोद्ध- तथा पिण्डपितृयज्ञो ज्ञाप्यं कर्तव्यः । तथा चानवददर्शनम् । तदाऽऽः etc.

The scholiast was doubtless accustomed to the concise

* In his careful, though somewhat wordy, edition of the Gobhaliya Gṛhya Sūtra, Dorpat and Leipzig, 1884.

† The words न इति वा I deem to be a mere gloss and have bracketed them in the text.

style of the later Sūtras, and perhaps also to the excessively abbreviated style of the grammarians. On this account he was probably puzzled to find in the rule before him so superfluous a thing as the finite verb-form क्तिप्तेन. "If the verb has its ordinary meaning," he may have reasoned, "then here is a lavish and unwarranted expenditure of three needless syllables." And accordingly he attributes to them a deeper meaning than they can possibly have, and extorts from them an interpretation void of all reason. In fact, the presence of the word in the rule is a sign that the rule goes back to a time when the most extreme brevity had not yet become the foremost law of the Sūtrakāras; and we thus have a new bit of evidence for the early date of S'āṅkhāyana.

As an example of the commentator's inconsistency may be mentioned the passage X, 2, 2. Here Ānartīya makes but one Sūtra of the words उपपद्यन्ते अथर्वमित्याद्यं शब्दे २ यो देवायेति समुद्धे । ; while he makes two of the corresponding passage at X, 5, 2. अग्निं न स्रष्टिभिरित्याद्यं शब्दे ॥ अग्निं नर इति समुद्धे । Similar instances may be found at X, 6, 18 and 19 as compared with X, 8, 14 and 15; and at XI, 4, 10 as compared with XI, 5, 4, etc.

I have endeavoured to avoid these inconsistencies and to divide the text into Sūtras in accordance with the demands of the sense and the indications of internal evidence. And in this attempt I have derived some aid from the commentary itself, which now and then states that it explains परिवर्ति-
 ष्याद्यर्थं अथवा: though the end of the Sūtra be farther on. Examples of this are at II, 8, 22; 9, 14; IV, 4, 3; etc. The reader may easily find all instances of this kind as they are mentioned in the foot-notes to my edition of the Sūtra-text.

Although I have done my best to carry out the plan adopted by me, I fear that I have not been everywhere equally successful. Nor was this perhaps to be expected in view of the interpolations and additions discussed in the

the text itself. In doubtful cases I have followed for the most part the divisions as given by the commentary. To meet any possible objections to this procedure which may be raised by some specially severe scholar, and to facilitate the study of the commentary published in the following volumes, I have indicated the Sūtracchedana of Anartīya by Arabic numerals placed over the lines.

In conclusion, I desire to express my sincere thanks to Mr. Chatfield, Director of Public Instruction in the Bombay Presidency, to the Chief Librarians of the Royal Libraries of Berlin and Munich, to Professors Max Müller and Thibaut, and to Dr. Rost, for the assistance which they have kindly given me in the work of procuring the manuscripts used for this edition; and especially to Dr. Rudolf Hoernle, whose ever ready help will be gratefully remembered by all who have had occasion to seek it.

ALFRED HILLEBRANDT.

BRESLAU, }
June, 1888. }

LIST OF ERRATA.

The distance of my home in Breslau from the place of printing, Calcutta, is so great that it has not been possible to give me the opportunity of reading more than a single proof. In consideration of this fact I beg that the reader will excuse the length of this list.

Page	3 line	21 read	अप्रय
"	7 "	16 "	निलिप्यति । प्राद्याम्भुं
"	10 "	18 "	या सु-
"	18 "	17 "	कुङ्कुमी
"	19 "	11 "	अपप्रयन्ती
"	32 "	1 combine	पञ्चवर्षेषु
"	37 "	13 read	अप्रेष
"	40 "	13 "	रत्याप्याययति
"	41 "	21 "	रत्येवमन्तं
"	45 "	13 "	नः
"	49 "	6 del.	ऽ before वा
"	50 "	3 read	व्रक्षे
"	56 "	19 "	याधीयमाने instead of *या धीयमानं
"	59 "	20 del.	: after म
"	63 "	20 read	अपे instead of अप्रे
"	70 "	6 "	नासंस्थिते
"	73 "	9 "	प्रस्त्रितान्भक्षयन्ति
"	77 "	19 "	इन्द्रे instead of इन्द्र
"	83 "	6 read	सोषिषयः
"	88 "	13 combine	आपुरस्ता
"	90 "	1 read	येन
"	98 "	18 separate	यो अक्षी
"	99 "	11 separate	प्र क्षतामीति
"	107 "	7 read	दिविष्टुमेति
"	" "	22 separate	सू सुत
"	108 "	14 read	विधि and इन्द्रय
"	" "	15 separate	ऽ प सभि-
"	109 "	17 "	विज्ञासु दस्यो

Page 220	line 13	read	•द्वनीया
" 221	" 14	write instead of the doubtful and probably incorrect reading the usual form संभवेत् or संभवेत् ।	
" 223	" 15	read	रग्निः •
" "	" 22	"	संविद्याः •
" 224	" 13	"	•पक्षे •
" 231	" 13	write	रति च
" 233	" 3	separate	उप प्र •
" 239	" 16	add	Samvat 1524
" 241	" 4	write (J) instead of (F)	
" 242	" 16	"	शुद्धिः •
" 245	" 15	"	•प्रक्ष •
" 254	" 17	"	•सीति
" 255	" 18	"	सर्वो
" 257, 259,		and everywhere else write	Ā, ā instead of A, a.
" 262	line 3	read	•मिष्टु • instead of •मृष्टु •
" 263	" 7	"	अधिः " " अधिः
" 267	" 19	read	आनु •
" 268	" 24	"	आ
" 269	" 12	del	(5)
" 270	" 11	read	पुष्टुः
" 271	" 5	add :	all MSS. चक्ष •
" 277	" 16	read	पर •
" 278	" 5	"	अग्निः •
" 280	" 10	"	1 (2) च •
" 281	" 5	combine	•दीवण •
" 282	" 17	del.	अग्नि
" "	" 18	add	अग्निः XII, 19, 5.
" 295	" 22	read	अक्ष
" 308	" 7	"	अष्टा •
" 312	" 20	add	XIII, 14, 6 after V, 11, 14.
" 316	" 3	read	26 instead of 36.
" 329	" 16	add	8, before 27.
" 330	" 18	del.	1, after 15.
" 331	" 2	read	V, 3, 1; 15, 1.
" 347	" 8	read	195, 20 instead of 193, 20.

Page	line	to read	change
359		8 read	पदे०
"	360	" 2 "	कुसुम
"	364	" 11 read	मा०
"	"	" 20 "	•परित्
"	368	" 6 "	गुरु
"	370	" 14 del	XV, G, 1.
"	"	" 19 add	XV, G, 1.
"	383	" 20 read	subj.
"	388	" 20 "	दिल्लिधः
"	401	" 13 "	अमुपदिह
"	"	" 17 "	(5)
"	410	" 14 read	अनादिन
"	412	" 19 "	धाय०
"	414	" 2 "	•मथ
"	419	" 7 "	बीपमान V, 10, G ;
"	420	" 18 add	"or निगुष्ट (?) "
"	425	" 8 read	4, 2; instead of 4, 2, 8.
"	430	" 20 add	21; after 10, 3, 14.
"	438	" 20 read	21, 2 instead of 2, 2.
"	451	" 14 "	V, 16, 4
"	460	" 6 "	XVI, 1, 15.
"	469	" 19 "	14, 4, 7; instead of 14, 7, 7;
"	478	" 18 "	पद्य०
"	511	" 16 insert	अष्टि XVI, 1, 1
"	512	" 1 del.	XVI, 1, 1
"	525	" 1 del.	5, 1.
"	549	" 2 "	26, 1.
"	555	" 18 read	पद्या
"	559	" 1 "	MS. instead of M. S.
"	569	" 3 "	•निय
"	570	" 4 "	1; X, 14, G; 13, 8 instead of 1--3
"	572	" 33 add	V, 11, 7
"	574	" 16 "	7, 16; XIV, 57, 11.
"	576	" 22 read	XVIII, instead of XVII.
"	582	" 30 "	पद्य० " " पद्य
"	"	" 31 "	पालिन्द्रीषे
"	588	" 9 add	XVIII, 8, 11.

Page	593	line	12	read	12	instead of	13
"	599	"	32	"	प्रकृतिलाद,		
"	606	"	9	"	VIII, 62,	1—6.	
"	611	"	18	"	VIII, 83,	1—4	
"	618	"	16	del	VIII, 6,	12, 7, 16	
"	622	"	27	read	XVI, 11,	21	
"	630	"	28	insert	उप ना चम्	XVIII, 21,	11
"	637	"	35	read	मु°		

शाङ्खायनश्रौतसूत्रम् ।

श्रौतम् ।

Preliminary remarks.

1. Extracts from the commentary will be given in a second volume, in case better manuscripts should become accessible to the editor
2. The critical notes will be contained in the IIIrd fasc.
3. The numerals over the lines indicate the division of Sūtras as given by Varadattasūta Kārṭtiya

मस्य च ऋन्दोमानस्योर्ध्वमादिव्यञ्जनाभ्याम् श्रौकारः सुतस्त्रिमाचः
शुद्धः । १८ । मकारान्तो वा । १० । तं प्रणव इत्याचवते । ११ ।
अवसाने मकारान्तं सर्वेश्वृगणेषु सपुरेणुवाक्येषु । १२ । तेनार्धर्च-
मुत्तरस्याः संधायावस्यति पादं वा तस्यंतमित्याचवते । १३ । म

* or इत्याहताम् । १० । लचयोद्देशः । ११ । Comm: केषां चिदुचयोद्देश इति
सुबन्धेः । तेषामप्यगमेवार्थः ।

† Comm.: केषिन्नु एतमस्य ऋन्दोमानस्येत्यत्र श्राव्यं तं प्रणव इत्याहताम्
इत्येवमकारमेकं सुब प्रणवार्थं द्वाये वच्यंति ।

सर्वेषामृगणानां धर्मो ये कर्मसंयोगेन चोद्यन्ते । १४ । विदूरेष्वपि कर्मखन्तरेण प्रथमा परिधानीयां च संतानार्था ऽर्धर्चेन काङ्क्षति । १५ । अर्धर्चन्यायाद्यर्धः । १६ । वचनादन्यत् । १७ । उच्चैर्न्यायश्च-
 र्व्विदः । १८ । वचनादुपांशुता । १९ । संस्वारन्यायता च शब्दानाम् ।
 २० । ऐकस्वर्यं च । २१ । उच्चैस्तरां प्रणवः पुरोनुवाक्यायाः । २२ ।
 प्रणवाद्याज्योच्चैस्तराम् । २३ । उच्चैस्तरां वषट्कारः । २४ । समो वा ।
 २५ । प्रणवो येयजामहे वषट्कारः संप्रैषाः प्रैषाद्योच्चैरुपांशुहविः-
 पु । २६ । देवतानामधेयं चोपांशु निगमस्यानेषु । २७ । भर्भुव इति
 पुरस्ताज्जपः । २८ । ये यजामहे वैपलोजः सहः सह श्रेजः स्वरि-
 त्युपरिष्ठादिति चतुर्थ्यं सर्वासं याग्यासु । २९ । अनुयाजेषु तु येय-
 जामहे नास्ति । ३० । अनुवषट्कारे च । ३१ । सुतेन याज्यान्तेन
 वषट्कारस्य संधानम् । ३२ । असुतेन वा । ३३ । तदुपांशुयाजे
 नास्ति । ३४ । ॥१॥

धावयेदाकारमावाहनम् । १ । येयजामहः सुतादिः पुरस्ताद्या-
 ज्यानाम् । २ । चतुर्मात्रा याञ्जिकी मुक्तिः । ३ । सन्ध्यवराणां तालु-
 स्थाने आश्कारिभूवतः । ४ । श्राद्धस्थाने आश्कारिभूवतः । ५ ।
 अन्यानि प्रहृत्यावराणि । ६ । एकारौकारौ च प्रगृह्यौ । ७ । याज्यान्ते
 । ८ । विमर्जनीयो रिफितो रेफमापद्यते । ९ । लुप्यते ऽरिफितः । १० ।
 अनुस्वारं मकारः । ११ । अन्यानि प्रहृत्या व्यञ्जनानि । १२ । श्रौ-
 कारौ वषट्कारे चतुर्मात्रः । १३ । षकारादोत्तरो ऽकारः । १४ ।
 प्रहृत्या वोभौ । १५ । पूर्वा वा प्रहृत्या । १६ । प्रहृत्याकार इति
 जातृकर्णः । १७ । भार्हतारायन्तरं वषट् कुर्यात्पुरस्ताद्दीर्घमुपरिष्ठा-

द्रुस्रम् । १८। उपरिष्ठाच्च येयंजामहादेवतादेशनं सपुरोनुवाक्ये ।
 १९। संप्रैषे तु न विद्यते । २०। जुष्टेतीत्युक्ते सर्पिः प्रतीयेत । २१।
 स्वाहाकारोऽन्ते होममन्त्राणाम् । २२। समिदाधानमन्त्राणां च ।
 २३। मन्त्रपृथक्कात्कर्मपृथक्कम् । २४। इतिकरणस्य मन्त्रान्ते । २५।
 मन्त्रान्तेन करणेषु कर्मणः संनिपातनम् । २६। संप्रैषितो ऽन्वाह । २७।
 तथा यजति । २८। इत्येतत्सर्वयज्ञिकम् । २९। ॥२॥

उपोथ्य पौर्णमासेन हविषा यजते । १। तथामावास्येन । २। द्वे
 पौर्णमास्यौ । ३। अमावास्ये च । ४। यां पर्यस्तमयं पूर्णं उदियाद्यां
 चास्तमिते ते पौर्णमास्यौ । ५। शो न द्रष्टेति यदहस्य न दृश्येत ते
 अमावास्ये । ६। तत्रेज्यायां याथाकामी । ७। इति पौर्णमास्यामि-
 त्यमावास्यामित्युपदेशाद्भवतिष्ठन्ते । ८। तत्संयुक्ताश्चः शब्दाः । ९।
 समानमन्यत् । १०। उभयत्राग्नेयः पुरोलाशः । ११। अग्नीषोमीय
 उपांशुयाजः । १२। वैष्णवो वा । १३। अग्नीषोमीयस्य पुरोलाशः
 पौर्णमासे हविषि । १४। ऐन्द्राग्नौ ऽसंनयतो द्वितीयो ऽमावास्यायाम्
 । १५। ऐन्द्रं सानाद्यं संनयतः । १६। माहेन्द्रं वा । १७। वैष्णवं
 त्वसंनयन्नुपांशुयाजम् । १८। ॥३॥

आमन्त्रितो होतान्तरेणोत्करं प्रणीतास्य प्रतिपद्य दक्षिणेन प्रपदेन
 वर्धिराकमणम् । १। वेद्यन्तमंमिता पथ्यात्पार्ष्णिः । २। विक्रम्य च
 स्थानम् । ३। अग्नये समिधमानायेति संप्रैषितः । ४। कं प्रपद्ये तं
 प्रपद्ये यत्ते प्रजापते शरणं ह्यन्द्स्तत्रापद्ये यावत्ते विष्णो वेद तावत्ते
 करिष्यामि देवेन सवित्रा प्रसृत आर्विज्यं करिष्यामि नमो ऽग्नये
 उपद्रष्टे नमो वायवे उपश्रोत्रे नम आदित्यायानुष्यात्रे जुष्टामद्य

देवेभ्यो वाचं वदिष्यामि शुश्रूषेष्णां मनुष्येभ्यः स्वधावनीं पिबभ्यः
 प्रतिष्ठां विश्वस्मै भूताय प्रज्ञास्त आत्मना प्रजया पशुभिः प्रजापतिं
 प्रपद्ये ऽभयं नो अस्तु प्राजापत्यमनुवक्ष्यामि वागात्विज्यं करिष्यति
 वाचं प्रपद्ये भूर्भुवः स्वरिति जपित्वा ।५। त्रिर्द्विष्टत्य । ६। प्र वो
 वाजा इत्युपसंधाय मध्यमया वाषा ।७। अग्न आ याहि वीतय
 ईलेन्य इति द्वौ । ८। अग्निं दूतं वृणीमह इत्येका । ९। समिध-
 मानो अध्वर इत्येका । १०। तिस्रः माप्रदश्ये । ११। तदन्यत्र साय-
 नाभ्यां दर्शपूर्णमासाभ्याम् । १२। समिद्धो अग्न आहुतेति द्वे । १३।
 अग्ने महो अग्निं प्राह्णन् भारतिति प्रणवेन संधाय । १४। अमुतो
 ऽवाञ्छि यजमानस्य षोडशार्षेयाण्यभिव्याहृत्य । १५। पट् तु दिगोचस्य
 । १६। पुरोहितप्रवरेणात्राह्णस्य । १७। मानवेति वा सर्वेषाम् ।
 १८। देवेद्धो मन्विद्ध ऋषिष्टुतो विप्रानुमदितः कविश्लो मद्भ-
 संश्रितो घृताह्वन इत्यवसाय । १९। प्रणीर्यज्ञानां रथीरध्वराणा-
 मवृतेो होता तृर्षिर्द्व्यवास्तित्यवसाय । २०। आस्याचं जुहूर्देवानां
 चमसो देवपानो ऽरां श्वाप्ते नेमिर्देवांस्त्वं परिभूरधीत्यवसाय । २१।
 यवसृज्जावाहयति देवताः । २२। ॥४॥

आवह देवान्यजमानाय । १। अग्निमग्न आवह सोममावहेत्याज्य-
 भागौ । २। अग्निमावहाम्नीषोमावावह विष्णुं वाग्नीषोमावावहेन्द्राग्नी
 आवहेन्द्रमावह महेश्वं वा । ३। देवां आज्यर्षी आवह । ४। अग्निं
 होत्रावावह । ५। स्त्रं महिमानमावह । ६। आ च वह जातवेदः सुयजा
 च यजेत्यावाह । ७। उपविष्णोर्ध्वजानुर्दक्षिणेन प्रादेशेन भूमिमन्वा-
 रभ्य जपति । ८। अस्मै प्रतिष्ठायै मा ष्वित्ति इधिवि मातर्मा मा

हिंस्रीर्मा मोदोपीर्मधु मजिये मधु वनिये मधु जनिये मधुमतीमद्य
देवेभ्यो वाचं वदिय्यामि चारुं मनुष्येभ्य इदमहं पञ्चदशेन वज्रेण
पाशानं भ्राष्ट्रव्यमववाध इति । सप्तदशेन वा । ८ । ॥५॥

मानुष इत्युक्तः । १ । देव सवितरेतं त्वा वृणते सह पित्रा वैश्वानरे-
णेन्द्र पूषन्वृहस्पते प्र च वद प्र च यज वसूनां रातो स्याम रुद्रा-
णामोन्यायां स्वादित्या आदित्या अनेहभो

यद्य होतवूर्ये जिह्वां चतुः परापतात् ।

अग्निष्टत्पुनराभराज्जातवेदा विचर्षणिरिति ॥

प्रवतो जपित्वा । १ । उपोत्यायाध्वर्योर्दक्षिणेन प्रादेशेन दक्षिणमंस-
मन्वारभ्य जपति मशेनाग्नीधो दक्षिणम् ।

इन्द्रमन्वारभामहे होतवूर्ये पुरोहितम् ।

येनायन्तुत्तमं स्वर्देवा अङ्गिरसो दिवम् ॥

यष्टिश्चाध्वर्यूनवतिथ्य पाशा अन्तरा द्यावापृथिवी विचृत्ताः ।

सिनन्ति पाकमधि धीर एमि स्योने मे द्यावापृथिवी उभेदभे ॥

इति । ३ । यण्सीवीरं हसः पान्तु द्यौश्च पृथिवी चाहश्च रात्रिश्चाप-
स्यौपधयशेत्ववसृज्य । ४ । ऐन्द्रौमारुतमावर्त आदित्यामारुतमन्वा-
वर्त इति दक्षिणं वाङ्मन्वाद्यत्य । ५ । निरस्तः परावसुर्यो ऽस्मान्देष्टि
यं च वयं द्विषासो न महेति होतवपदनाक्कुम्भं दृणमुभयतः प्रतिच्छिद्य
दक्षिणापरमवान्तरदेशं निरस्य । ६ । अथ उपस्पृश्य । ७ । अगृह्यमुदगर्षं
निधाय । ८ । इदमहमर्वावसोः सदसि मीदामीत्युपविश्य । ९ । दक्षि-
णोत्तरिणमुपस्यं कृत्वा प्राश्नो पाणी प्रगृह्य जपति । १० । नमो
द्यावापृथिवीभ्यां होतवभ्यां पूर्वदग्भ्यां विश्वकर्माणौ तनूपौ मे स्वस्त्यं

मे पातं मा मा हिंसिष्टं मा मा संताप्रमित्याहवनीयं प्रेक्ष्य गार्ह-
पत्यं च । ११ । उदक्मंसर्पन्नाहैष वामाकाश इति । १२ । विश्वे देवाः
शास्त्रान तदद्य वाचो नमो महद्भ्य इति जपित्वा । १३ । अग्निर्होता
वेत्सग्निर्होत्रं वेत्तु प्रावित्रं माधु ते यजमान देवतेत्यवसाय । १४ ।
यो ऽग्निं होतारमवस्था इत्युपांगु । १५ । घृतवतीमध्वर्यो सुचमास्यस्व
देवयुवं विश्ववारासौलामहै देवां ईलेन्यान्नमस्याम नमस्यान्यजाम
यज्ञियानिति सुचावादाण्य पञ्च प्रयाजान्यजति । १६ । ॥६॥

समिधः समिधो अग्न आज्यस्य व्यन्त्विति प्रथमः । १ । तनूनपादग्न
आज्यस्य वेत्विति द्वितीयः । २ । नराशंसो अग्न आज्यस्य वेत्विति
द्वितीयो वसिष्ठगुणकानामत्रिवधुश्चानां कण्वसंस्तौनां राजन्यानां
प्रजाकामानां च । ३ । इलो अग्न आज्यस्य व्यन्त्विति तृतीयः । ४ ।
वर्द्धिरग्न आज्यस्य वेत्विति चतुर्थः । ५ । स्वाहाग्निं स्वाहा सोमं स्वा-
हाग्निं स्वाहाग्नीषोमौ विष्णुं वा स्वाहाग्नीषोमौ स्वाहेन्द्राग्नी स्वाहेन्द्रं
महेन्द्रं वा स्वाहा देवा आज्यपा जुषाणा अग्न आज्यस्य हविषो
व्यन्त्विति प्रयाजयाज्याः । ६ । ॥७॥

अग्निर्दृवाणि त्वं सोमासि सत्पतिरित्याज्यभागौ वार्चमौ पौर्णमास्याम्
। १ । अग्निः प्रत्नेन सोम गीर्भिरित्यमारास्यायां बधन्वन्तौ । २ ।
जुषाणे अग्निराज्यस्य हविषो वेत्तु जुषाणः सोम आज्यस्य हविषो
वेत्विति याज्ये । ३ । अग्निर्मूर्धत्याग्नेयस्य पुरोनुवाक्या । ४ । भुवो यज्ञ-
स्येति याज्या । ५ । अग्नीषोमाविममित्युपांगुयाजस्य पुरोनुवाक्या ।
६ । जुषाणावग्नीषोमावाज्यस्य हविषो वीतामिति याज्या । ७ । इदं
विष्णुर्वपट् ते विष्णविति वैष्णवस्य । ८ । जुषाणे वा । ९ । अग्नीषोमा

सवेदसा युवमेतानीत्यग्नीषोमीयस्य । १० । इन्द्राग्नी अरुषा प्र चर्य-
 णिभ्य इत्यैन्द्राग्नस्य । ११ । एन्द्र सानसिं प्र समाहिष इति मांनायस्य
 । १२ । मह्यं इन्द्रो य ओजसा मह्यं इन्द्रो नृवदिति माहेन्द्रस्य ।
 १३ । इन्द्रं वे विश्यते मादयस्य हरिभिरितीन्द्रस्याप्रतिनिधेः ।
 १४ । ॥८॥

पिप्रौहि देवानिति खिष्टष्टतः पुरेनुवाक्या । १ । अयालग्निरग्नेः प्रिया
 धामान्ययाट् सोमस्य प्रिया धामान्ययालग्नेः प्रिया धामान्ययालंशी-
 पोमयोः प्रिया धामानि विष्णोर्वायालग्नीषोमयोः प्रिया धामान्य-
 यालिन्द्राग्नयोः प्रिया धामान्ययालिन्द्रस्य प्रिया धामानि महेन्द्रस्य
 वायाद् देवानामाज्यपानां प्रिया धामानि यक्षदग्नेर्ह्येतुः प्रिया धामानि
 यक्षस्य महिमानमायजतामेज्या इयः कृणोतु सो अध्वरा जातवेदा
 जुपतां हविरग्ने यदद्य विष्णे अध्वरस्येति याज्या । २ । वषट्कृत्योप-
 स्यर्गनम् । ३ । ॥९॥

इलासुपह्नास्यमानस्य दक्षिणस्य पाणेः प्रदेशिन्यामनक्ति ।^१ उत्तमे च
 पर्वणि मध्यमे च । १ । वाचस्यतिना ते ऊतस्य प्राश्नामौषे प्राणायेति
 पूर्वमञ्जनमधरौठे निलिप्यति । मनसस्यतिना ते ऊतस्य प्राश्नाप्यूर्ज
 उदानायेत्युत्तरौठ उत्तरम् ।^२ २ । उपसृग्य । ३ । दक्षिणेनोत्तरेलां
 धारयन् । ४ । अप्रसारिताभिरङ्गुलिभिरसुष्टिकृताभिः । ५ । स्वयं पञ्च-
 ममादाय । ६ । सुखसंमितां धारयन् हृदयसंमितां वा । ७ । ॥१०॥

उपहृतं दृष्टत्सह दिवा सह सूर्येण सह चतुषोप मां दृष्टत्सह दिवा
 सह सूर्येण सह चतुषा ह्ययताम् । उपहृतं वामदेव्यं सहान्तरिक्षेण
 सह वायुना सह प्राणेनोप मां वामदेव्यं सहान्तरिक्षेण सह वायुना

मह प्राणेन ऋयताम् । उपहृतं रथन्तरं मह पृथिव्या महाग्निना
 मह वाचा मह पशुभिरुप मां रथन्तरं मह पृथिव्या महाग्निना
 मह वाचा मह पशुभिरुयताम् । उपहृतं स्यान्तु भुवनमुप मां
 स्यान्तु भुवनं ऋयताम् । उपहृतं चरिष्णु भुवनमुप मां चरिष्णु
 भुवनं ऋयताम् । उपहृतः सखा भव उप मां सखा भवो ऋयताम् ।
 उपहृताः सप्त होत्रा उप मां सप्त होत्रा ऋयन्ताम् । उपहृता
 गावः महाग्निरुप मां गावः महाग्निरा ऋयन्ताम् । उपहृता धेनुः
 महश्चभोप मां धेनुः महश्चभो ऋयताम् । उपहृता वाक्सह
 प्राणेनोप मां वाक्सह प्राणेन ऋयताम् । उपहृता वाक्सह मनसोप
 मां वाक्सह मनसा ऋयताम् । उपहृतेना दृष्टिरुप मामिला दृष्टि-
 र्ऋयताम् । उपहृतेला तदुरिरुप मामिला तदुरिर्ऋयताम् । उप-
 हृता हे सासि जुषस्त्र मेल इति जपिलेलामुपहृतये ॥१॥ ॥१॥
 इलोपहृतेलोपासो इला ऋयतामिलोपहृता मानवी घृतपदी
 मैत्रावरुणी । ब्रह्म देवहतमुपहृतम् । दैव्या अर्ध्वर्यव उपहृता
 उपहृता मनुष्या य इमं यज्ञमवान्ये च यज्ञपतिं वर्धान् । उपहृते
 द्यावापृथिवी पूर्वजे च्छतावरौ देवी देवपुत्रे । उपहृतो ज्यं यजमान
 उत्तरस्था देवयज्ञायामुपहृतो भूयसि हविष्करण इदं मे देवा
 हविर्जुषन्तामिति तस्मिन्नुपहृत इत्युपहृत्य ॥१॥ श्रवघाय ॥२॥ अन्त-
 रिष्णं चतुरवामिति ॥३॥ अन्ते वा चतुर्थम् ॥४॥ इलासि स्योनासि
 स्योनकत्वा नः सुप्रजास्त्रे रायस्योषे धाः । जुष्टे जुष्टिं ते गमेय उप-
 हृत उपहृतं तेऽग्नीय सुखस्य त्वा सुन्नाय सुरभ्यास्यलाय प्राश्नामीत्यु-
 न्तरेलां प्राश्य ॥५॥ इतरां यजमानपञ्चमाः प्राश्य ॥६॥ आ मार्जना-

द्वाग्यमनम् । ७। इदमाप इति हचेनान्तर्वेदि पवित्रवति मार्जयन्ते ।
 ८। परिहृते ब्रह्मभागे ऽन्वाहार्यमाहरन्ति । ९। एष दक्षिणाकालः
 सर्वाभामिष्टीनाम् । १०। नान्वाहार्यो ऽस्यादिष्टदक्षिणासु । ११।

एषा ते श्रमे ममिच्छया वर्धस्व चा च ध्यायस्व ।

वर्धिषीमहि च वयमा च ध्यासिषीमहि ॥

इति समिधमनुमन्त्र । १२। धीननुयाजान्यजति । १३। ॥१२॥
 देवं वर्ध्वसुवने वसुधेयस्य वेतु । १। देवो नराशंसो वसुवने वसुधे-
 यस्य वेतु । २। देवो अग्निः स्निष्टकसुद्रविणा मन्त्रः कविः मत्यम-
 न्नायजी होता होतुर्होतुरायजीयानग्ने यान्देवानयाद्यां अपिप्रेयं
 ते होत्रे अमासतेत्यवसाय । ३। तां समनुषीं होत्रां देवंगमां
 दिवि देवेषु यज्ञमेरयेमं स्निष्टकचाग्ने होता भूर्वसुवने वसुधेयस्य
 नमोवाके वीहीत्यनुयाजयाज्याः । ४। ॥१३॥

सूक्ता ब्रूहीत्युक्तः । १। इदं द्यावापृथिवी भद्रमभ्युदायं सूक्तवाकमुत
 नमोवाकमृथास सूक्तोच्यमग्ने त्वं सूक्तवागमीत्यवसाय । २। उपश्रुती
 दिवस्पृथिव्योरोमन्वती ते अग्निन्यङ्गे यजमान द्यावापृथिवी स्वामि-
 त्यवसाय । ३। शंगयी जीरदानू अन्नम् अप्रवेदे उहग्यूती अभयंक-
 तावित्यवसाय । ४। दृष्टिद्यावा रीत्यापा शंभुवी मधोभुवा ऊर्जस्वती
 पयस्वती सूपचरणा च स्वधिचरणा च तथोराविदीत्यवसाय । ५।
 अग्निर्हविरजुपतावीर्यधत महो ज्यायो ऽकृत । ६। सोमो हविरजुप-
 तावीर्यधत महो ज्यायो ऽकृत । ७। अग्निर्हविरजुपतावीर्यधत महो
 ज्यायो ऽकृत । ८। अग्नीषोमी हविरजुपेतामवीर्यधेतां महो ज्यायो
 ऽक्राताम् । ९। विष्णुर्वा । १०। अग्नीषोमी हविरजुपेतामवीर्यधेतां

महो ज्यायो ऽकाताम् । ११ । इन्द्राग्नी हविरजुपेतामवौष्टधेतां महो
 ज्यायो ऽकाताम् । १२ । इन्द्रो हविरजुपतावौष्टधत महो ज्यायो ऽकत ।
 महेन्द्रो वा । १३ । देवा आज्यपा आज्यमजुपन्तावौष्टधन्त महो ज्यायो
 ऽकत । १४ । अग्निर्होत्रेण हविरजुपतावौष्टधत महो ज्यायो ऽकत
 । १५ । अस्याष्टधद्वोत्रायां देवंगमायामाशास्ते ऽयं यजमानः । १६ ।

17

अभावसाविति नामनी यजमानस्याभिव्याहृत्योत्तरां देवयज्यामाशास्ते
 भूयो हविष्करणमाशास्त आयुराशास्ते सुप्रजास्वमाशास्ते दिव्यं धामा-
 शास्ते । १७ । यद्नेन हविषाशास्ते तदग्नात्तदृथ्यात्तदसौ देवा रामन्तां
 तदग्निर्देवो देवेभ्यो वनुतां वयमग्नेः परि भानुपाः । १८ । इष्टं च वीतं
 चाभूदुभे चैनं [न इति वा] २० घावाशुथिवी अंहसः पातामेह गतिर्वाम-
 खेदं च नमो देवेभ्य इति । २१ । नम उपेति बर्हिष्यञ्जलिं निधाय
 जपति । २२ । शंयोर्ब्रह्मैत्युक्त्वास्त्वर्च्योरिति शंयोर्वाकमुक्त्वापस्युष्य । २३ ।
 सुगादापनादि मद्रयाज्यभागान्तम् । २४ । परं मथ्यमया । २५ । अनु-
 याजाद्युत्तमया । २६ । ॥ १४ ॥

उपांशु गार्हपत्ये पत्नीसंयाजैश्चरन्ति । १ । सोमं त्वष्टारं देवानांप-
 त्नीरग्निं गृहपतिमिति यजति । २ । राकासिनीवाल्मी प्रजाकामस्य
 पूर्वं गृहपतेः । ३ । आ ष्यायस्व सं ते पर्यामीह त्वष्टारं तन्ममुरीपं
 देवानांपत्नीरुत गा व्यन्तु राकामहं यास्ते राक्ते सिनीवालि यासु
 षाङ्गरग्निर्होता गृहपतिर्वयमु त्वा गृहपत इति । ४ । यथा ह त्वदमव
 इति अपित्वेलामुपकृत्यते । ५ । उपकृत्यतेयं यजमानीति वा विकारः । ६ ।
 इलान्ताः पत्नीसंयाजाः । ७ । शंयन्ता वा । ८ । प्र त्वा मुद्यामीति
 वेदं विमुथ्य योक्तम् । ९ । अञ्जली पत्न्याः कृत्वा वेदं च मुक्तम् । १० ।

अङ्गिर्वेदयोक्तो परिधिञ्चपति । ११ । कामाय त्वा वेदो ऽमिंयेन त्वं
वेद देवेभ्यो वेदो ऽभवसोनास्मभ्यं वेद एधि । वेदो ऽमि वित्तिरमि
विदेयं कर्मासि करणमसि क्रियासं मनिरसि सनितासि सनेयम् । १२ ।

घृतवन्तं कुक्षायिनं रायस्योषं सहस्रिणम् ।

वेदो ददातु वाजिनम् ॥

इति वेदे पर्वीं वाचयति । १३ । सा ढणानि प्रगृह्यान्तरेणोरु
न्यस्यते । १४ । तन्तुं तन्वन्नित्युत्तरेण गार्हपत्यमा वार्हपः स्तीर्त्वा । १५ ।
आपृणो ऽमि मंशुणः प्रजया मा पशुभिरा पृणोति वेदशेषमुप-
स्याय । १६ । एतेनाग्ने ब्रह्मणा

अथाद्यज्ञं जातवेदा अन्तरः पूर्वा अस्मिन्नपय ।

सन्वन्मनिं सुविमुचा वि मुच्य धेह्यसभ्यं द्रविणं जातवेदः ॥

इत्याद्यवनीयमुपस्याय । १७ । उपसृग्मोतृज्यते । १८ ॥ १५ ॥

व्याख्यातो दर्शपूर्णमासौ प्रकृतिरिष्टिपशुबन्धानाम् । १ । अन्वयस्य प्रकृ-
तिरित्याख्या । २ । अन्तरेणाज्यभागो स्विष्टकृतं च यदिज्यते तमावाप
इत्याचवते तत्प्रधानम् । ३ । तदङ्गाननीतराणि । ४ । तेषामभिन्नकाले
ऽर्थे विभवः । ५ । तन्तुलक्षणं तत् । ६ । प्रदागमुच्चावचाभिर्देवताभिः
संयुज्य श्रूयते । ७ । तत्र देवताविकारे तद्देवते याज्यापुरोनुवाक्ये । ८ ।
निगमस्थानेषु च सा देवतोपलक्ष्यते । ९ । आवाहन उत्तमे प्रयागे
स्विष्टकृन्निगदे सक्तवाके चेज्यमाना देवता निगच्छन्ति तस्मान्निगम-
स्थानानि । १० । अनुक्रामन्तश्च विकारान्याख्यास्यामः । ११ । पौर्ण-
मासीविकार इत्युक्ते वार्हप्री प्रतीयात् । १२ । अमावास्याविकार इति
ब्रधन्वन्तो । १३ । अनादेशे विकल्पभृता । १४ । देवतातः । १५ । हविष्टो

वा । १६ । संनिपाते हविष्टः । १७ । सामान्यान्त्रियमः । १८ । मातृदग्धं
 च सामिधेनीनाम् । १९ । इष्टिपशुबन्धेषु वचनादन्यत् । २० । काम्यास्र-
 पांशुहविष्टा । २१ । अनुक्रामन्तश्च व्याख्यास्थानः । २२ । ॥ १६ ॥
 चोदनाप्रकरणे हविषां प्रतीकयहणं याज्यापुरोनुवाक्यानां न चेदन्यो
 ऽर्थसंयोगः । १ । द्विप्रभृतिषु चोदनानुपूर्व्येण । २ । दैवतेन । ३ । लिङ्गेन
 च । ४ । उपसृष्टासु देवतास्त्रनधिगङ्गंस्तस्मिन्ने दैवतेन तुष्येत् । ५ ।
 उपसृष्टासु निगच्छन्ति । ६ । अभीष्टं चैकैकस्यै देवतायै हविष्योद्यते
 तत्र चे प्रथमोपदिष्टे याज्यापुरोनुवाक्ये ते सर्वत्र प्रतीयात् । ७ । न
 चेष्टयः पृथक्त्वतः शक्याः परिमङ्गातुम् । ८ । तत्रानादिष्टयाज्यापुरो-
 नुवाक्यासु गायत्रीविष्टुभौ तद्देवते परीक्षेत् । ९ । उष्णिगृहृत्यौ वा
 परिहाय । १० । वर्षीयस्यै तु यान्या । ११ । समे वा । १२ ।
 यत्रैतेषां सत्त्वानां किञ्चित्स्यात् । १३ । ऊवे हवामहे शुध्यागद्धेर्दं
 षर्हिर्निषीद देवतानामेति पुरोनुवाक्यालक्षणानि । १४ । अद्भि पिष
 जुषस्व मत्स्वावषायस्व वीहि प्र देवतानामेति याज्यालक्षणानि ।
 १५ । पुरस्ताल्लक्षणा पुरोनुवाक्या । १६ । उपरिष्टाल्लक्षणा याज्या ।
 १७ । अनधिगङ्गंस्तद्देवते नवाभ्यां यजेत् । १८ ।

इममा शृणुधी हवं यत्वा गीर्भिर्हवामहे ।

एदं षर्हिर्निषीद नः ॥

स्त्रीषु षर्हिरानुषगा सदतोपेलाना इह नो अद्य गच्छ ।

अहेलता मनसेदं जुषस्व वीहि इयं प्रयतमाङ्गतं नः ॥

इत्युद्दिष्टदेवतवज्रदेवतेषु । १९ । प्राकृतीर्वाभिषंनमेत्प्राकृतीर्वाभिषंन-
 मेत् । २० । ॥ १७ ॥

इति शाङ्खायनश्रौतसूत्रे प्रथमो ऽध्यायः समाप्तः ।

श्रीम् ॥

वसन्ते ब्राह्मणस्यान्याधेयम् ।१। यौग्ये चत्रियस्य ।२। वर्षासु
वैश्वस्य ।३। शरदि वा ।४। शिशिरः सर्ववर्णानाम् ।५। याथाकाम्य-
मृद्वनां सोमेन यज्यमाणस्य ।६। अमावास्यायां पौर्णमास्यां वा
दधीत ।७। शुद्धपक्षे वा पुष्ये नक्षत्रे ।८। छत्तिकाप्रभृतीनि शीणि
फल्गुनीप्रभृतीनि च ।९। ॥१॥

अथेष्टिकास्तः ।१। सद्यो द्वादशाहे मास ऋतो संवत्सरे वा ।२।
अग्नये पवमानायेष्टिः ।३। पौर्णमासीविकारः ।४। अग्न आयूंश्वग्ने
पवस्व ।५। तं हि शश्वन्त ईलते ते स्वाम धे अग्नय इति खिष्टकृतः ।६।
अग्नये च पावकायाग्नये च शुचये द्वितीया ।७। अमावास्यावि-
कारः ।८। अग्ने पावक स नः पावक ।९। अग्निः शुचिमततम उदग्ने
शुचयः ।१०। अग्निमग्निं चवीमभिरग्निनाग्निः समिधत इति खिष्ट-
कृतः ।११। अदितये तृतीया ।१२। त्वमग्ने सप्रधाः सोम यास्त
इति सद्दन्तावाज्यभागौ ।१३। उत त्वामदिते मधि ।

महीम् पु मातरं सुप्रतानाहितस्य पत्नीमवमे ऊवेम ।

तुवित्तनामजरन्तीमुरूचीं सुशर्मणमदितिं सुप्रणीतिम् ।१४।

मेढ्रो अग्न इमो अग्न इति विराजौ खिष्टकृतः ।१५। चतस्रः
कुर्वन्तो ऽग्नये प्रथमाम् ।१६। अग्ने शुभ्रेनोप त्वा जुहुः ।१७।
अर्चन्तस्त्वाग्निं सोमेनेति खिष्टकृतः ।१८। ॥२॥

प्रथमे वा समानतन्त्रे ।२। मध्यमे वा ।२। द्विहविषो वा ।३।
 आदित्यस्यैन्द्राग्नौ द्वितीयो ब्राह्मणस्य ।४। अग्नीषोमीयो वा ।५।
 ऐन्द्रो राजन्यस्य ।६। वैश्वदेवो वैश्वस्य ।७। विश्वे देवामः स्त्रीर्णे
 बर्हिषि ।८। आग्नेयी वा द्वयोः पूर्वा ।९। आग्नेन तनूदेवताः
 पुरस्तात्पुरोस्ताग्न्याग्निं पवमानं यावकं च गृह्णन्ति चोपरिष्ठात् ।१०।
 विश्वेभिरग्ने अग्निभिरग्ने विश्वेभिरग्निभिरिति खिलकृतः ।११। अदि-
 तये द्वितीया ।१२। अमावास्याविकारः ।१३। तात्तृणैर्ना तनूदे-
 वनाभिरेकहविषस्यहं वैष्णवद्वितीयाभिरपरमादित्यद्वितीयाभिरपरं
 दशम्यविकृताग्नेयी ।१४। सर्वासूपांगृहविष्टा ।१५। पाञ्चदशं च
 सामिधेनीनाम् ।१६। सप्तदशादित्यायाम् ।१७। चतुर्विंशतिर्दक्षिणा
 ।१८। द्वादश ।१९। षड्वा ।२०। अश्वः ।२१। शतमानरथवासे
 ऽजाश्च ।२२। द्वादशरात्रं स्वयंहेमी स्यात् ।२३। सत्यवदनं च ।२४।
 अतिथिभ्यश्च दानम् ।२५। आहिताग्निर्ब्रते नानिष्टा पशुना मांस-
 मग्नीयान्नानिष्टाप्रयत्नेन नवानामोपधीर्ना फलानि ।२६। ॥२॥
 पूर्वा दर्शपूर्णमासाभ्यामन्वारमण्णीयेष्टिः ।२। आग्नावैष्णवः सरस्वत्यै
 सरस्वते च ।२।

• अग्नाविष्णु महि तदां महित्वं पातं घृतस्य गुह्यानि नाम ।

दमेदमे सुष्टुतिर्वागियानोप वां जिह्वा घृतमाचरण्यत् ॥^३

अग्नाविष्णु महि धाम प्रियं वां वीथो घृतस्य गुह्या जुषाणा ।

दमेदमे सप्त रत्ना दधाना प्रति वां जिह्वा घृतमुचरण्यत् ॥^४

पावका नः सरस्वतीमा जुह्वानाः ।^५ जगीयन्तः स वाष्टधे ।^६

पञ्चहविषमेके ऽग्नये भगिने व्रतपतये च ।^७ त्वमग्ने वीरवद्यशस्त्रं

भगो नः । ८ । त्वमग्ने व्रतपा यदो वयम् । ९ । पौर्णमासीविकारः । १० ।
धेनुश्च दक्षिणा । ११ ॥ ४ ॥

काम्यं पुनराधेयमजानानस्य । १ । आग्नेयो ऽग्नेये च वैश्वानराधो-
दासयिष्यमाणस्य । २ ।

वैश्वानरो न ऊतय आ प्रयातु परावतः ।

अग्निर्नः सुष्टुतीरुप ३

ष्टयो दिवि । ४ । मध्यावपे पुनराधेयकालः । ५ । पुनर्वसुश्च नक्षत्रम्
। ६ । या वाषाङ्गा उत्तरामावासा । ७ । मध्यन्दिनश्च कालः । ८ ।
पञ्चकपालस्याग्नेयः । ९ । सामिधेन्वश्च पञ्चदश । १० । त्रिषु च प्रया-
जेष्वग्निशब्दो विहृतः । ११ । ननून्पादग्निमित्ते अग्निना बर्हिर्गमिः
। १२ । वार्चनः पूर्वं आज्यभागः । १३ । अग्निं स्तोमेन बोधयेति वाग्रये
बुद्धिमते । १४ । अग्न आर्युषीत्युत्तरो ऽग्नेये एवमानाय । १५ ।
एष्टू पु भवाणीति वेन्दुमते । १६ । अग्निर्मूर्धेति वा रेतस्वते । १७ ।
यथाचोदितं यजति । १८ । अग्ने तमद्येति प्रथमाद्यतीये हविषो द्विती-
याचतुर्थे । स्विष्टकृतः । १९ । देवं बर्हिर्ग्रेर्वसुवने देवो नराग्रंशो ऽग्ना
वसुवने । २० । अग्निशब्दं चतुर्षु पूर्वेषु प्रयाजेष्वनुयाजयोश्च विभक्तय
इत्याचरते । २१ । तायोपांशु । २२ । उत्तरस्याज्यभागः । २३ । हविष्य
। २४ । सर्वं वा सद्य पूर्वाभ्यामनुयाजाभ्याम् । २५ । हविरन्तं वा । २६ ।
हविरेव वा । २७ । पुनरुत्स्यूतो जरत्संथायः पुनःसंस्तुतः कद्रथो
ऽनङ्गान्दिरणं वा दक्षिणा । २८ । अदितये द्वितीया । २९ । अमा-
वास्याविकारः । ३० । अग्निवारुणी वा । ३१ । स त्वं नो अग्ने ऽवमस्त्रं
नो अग्ने वरुणस्य विदानिति । ३२ ॥ ५ ॥

अग्निहोत्रं जुहोति मायं च प्रातश्च । १ । पुरा ह्यायानां संसर्गाद्गार्ह-
पत्यादाहवनीयमुद्धरति । २ । प्रभान्त्यां रात्र्याम् । ३ । प्रादुष्करणं
नित्यष्टतः । ४ । गतश्रियः शुश्रुवान् ब्राह्मणो यामणी राजन्वः । ५ ।

उद्ध्रियमाण उद्धर पाप्मनो मा यदविद्वान्यच्च विद्वांस्यकार ।

अक्षा यदेनस्यक्षमेह किंचित्सर्वस्मान्मोद्धृतः पाहि तस्मात् ॥ ६ ।

अमृताङ्गतिममृतायां जुहोम्यग्निं पृथिव्याममृतस्य जित्ये ।

तयानन्तं लोकमहं जयानि प्रजापतिर्यं प्रथमो जिगाय ॥ इति । ७ ।

रात्र्येति प्रातर्विकारः । ८ । परिषमुच्च होय्यन् । ९ । षटं त्वा सत्येन
परिषिञ्चामीति त्रिस्त्रिरेकैकं पर्युच्य ऊत्वा च । १० । सत्यं त्वेतेन
परिषिञ्चामीति प्रातः । ११ । यज्ञस्य संततिरसि यज्ञस्य त्वा संतत्यै
नयानीति गार्हपत्यासंततामुदधारामाहवनीयात् । १२ । तन्तुं तन्व-
न्नित्यन्तरा श्यापदे गते । १३ । ॥ ६ ॥

प्रथमाश्रमिने जुहोति । १ । दृग्ग्रमाने वा नक्षत्रे । २ । उपोदयं
स्युषिते । ३ । उदिते वा । ४ । पुरस्तात्तु काले मनः कुर्वीत । ५ ।
तस्यापराधे प्रायश्चित्तम् । ६ । उन्नौयाभ्युदितमा तमनादासित्वा ऊत्वा
वरं दत्त्वा भूरित्यनुमन्त्रयेत् । ७ । अङ्गत्वा वेदुद्याहवनीयमन्त्रं
प्रणीय जुहुयात् । ८ । पयो यवागूर्द्ध्याज्यमित्याग्निहोत्रहवींषि । ९ ।
न दध्यधिश्रयति । १० । नापः प्रत्यानयत्याग्ने । ११ । कुशतरुणे
प्रत्यस्याज्यस्योन्नयति । १२ । पद्यादन्वाहार्यंपचनाद्यजमानः प्रत्यङ्ति-
ष्ठन्नादित्यमुपतिष्ठते सत्य षट्पाथ त्वा दक्षिणां नयानीति मायम् ।
१३ । षट् सत्याय त्वा दक्षिणां नयानीत्याहवनीयं प्रातः । १४ ।
उत्तरेणान्वाहार्यंपचनं यजमानस्य संवरः । १५ । दक्षिणतः पद्यादा-

हवनियादासनम् ।१६। एवं गार्हपत्यात्पत्न्याः ।१७। दृष्टिरमि
पाप्मानं मे दृष्टं विद्यामि विद्य मे पाप्मानमित्याचामति ।१८।
वाचं च यच्छति ।१९। ॥३॥

दक्षिणतो ऽग्निहोत्रोमुपसृजन्ति ।१। न चान्तरेण संचरेरन् ।२।
न च शुद्ध्रेण दोहयेत् ।३। अग्नये देवेभ्यो धुल्येति सायं जपति ।४।
सूर्याय देवेभ्यो धुल्येति प्रातः ।५। अग्नायापिपासे स्त्रिया वै
स्त्रियं वाधन्ते स्त्रिया वा वाधे ऽग्निहोत्र्या वत्सेन वीरेणेति सायं-
प्रातः ।६। अन्वाहार्यपचनेन वीरेणेति स्त्रीवत्सायाम् ।७। सुभृतस्ततः
सुभृतं नः कृणुतेत्युपवेपेणोदीचो ऽङ्गारान्गार्हपत्यान्निरुद्ध्याधिश्रय-
त्यग्नायापिपासीयेनाग्निहोत्रस्याख्या गार्हपत्येन वीरेणेति विकारः
।८। अग्नेष्ट्वा चक्षुपावेव इति समिधमादीष्यावज्योत्य ।९। समाप
श्रोपधीनां रसेनेति सुवेणापः प्रत्यानीय ।१०। प्रतिपथ तूष्णीं
पुनरवज्योत्य ।११। चिरुपसादमुदगदान् ।१२। अनुच्छिन्दन्निव
।१३। नमो देवेभ्य इति दक्षिणतो ऽङ्गारानुपसृज्य ।१४। सुभृताश्च
व इति सुप्रत्यूहान्प्रत्युद्य ।१५। सुवं च सुचं च प्रतिपथोन्नयत्य-
ग्नायापिपासीयेन सुचा सुवेण वीरेणेति विकारः ।१६। चतुष्प-
ञ्चकलो वा ।१७। सुवेसुवे च मन्त्रः ।१८। उच्यीते सुचं संमृशति
।१९। सजूर्देवेभ्यः सायंयावभ्य इति सायं जपति ।२०। सजूर्देवेभ्यः
प्रातर्यावभ्य इति प्रातः ।२१। उत्तरेण गार्हपत्यं सुचमुपसाद्य *^{२२}
प्रादेशमात्रीं पालाशीं समिधमादाय सुचं च ^{२३} समयातिहृत्य
गार्हपत्यमाह्वनीयन् ^{२४} पश्यादुदगयेषु कुशेषु सुचमुपसाद्य ^{२५} समिध-

* विकार इति वाक्यशब्दः । तथापि स्वयन्मति चयमेव आख्यायने Comm.

मभ्यादधात्यशनायापिपामौयेन समिधाहवनीयेन वीरेणेति विकारः
।२२^{२६}। इङ्गुलं समिधो ऽतिहत्याभिजुहोति । २२ । ॥८॥

अग्निर्ज्योतिर्ज्योतिरग्निः स्वाहेति सायम् । २७ । सूर्यो ज्योतिर्ज्योतिः
सूर्यः स्वाहेति प्रातः । १ । दक्षिणं जान्वाच्यावपद्काराम् । २ । उपसा-
द्योत्तरामसंसृजंस्त्रुष्णीं भुयसीं पूर्वस्थाः । ३ । सुचि भृयिष्ठं कुर्यात् । ४ ।
सुचो बुध्रेणाङ्गारानुपसृज्य द्विरुदीचीं सुचमुद्यम्योपसादयति । ५ ।
अग्नप्राणः स्वर्गं लोकं जिते जयाम्यभयं मे ऽलोकताया अपुत्रताया
अपशुताया इति यजमानः पूर्वमाज्जतिमनुप्राणिति । ६ । आगन्न-
पान आत्मानं विजिते विजयाम्यभयं मे ऽलोकताया अपुत्रताया
अपशुताया इत्युत्तरामन्ववानिति । ७ । या यज्ञस्य समृद्धस्वाशीः सा
मे समृध्यतामिति । ८ । उतयोरुत्तरतः प्रतीचीं सायं द्विरुपमार्षि
। ९ । ऊर्ध्वं दक्षिणतः प्रातः । १० । पूर्वमुपमार्ज्जं कुम्भेषु निलिप्त्यो-
षधीः प्रीणामीति मनसा । ११ । उत्तरं दक्षिणतः पाणिमुत्तानं
निदधाति पितृन्प्रीणामीति मनसा । १२ । द्विः प्रदेशिन्या प्राशोप-
ब्दिमदुदङ्पर्यावृत्त्य^{१३} प्राग्दण्डया भक्षयित्वा^{१४} प्रत्यग्दण्डां पर्यस्य^{१५}
निलिप्त्य^{१७} प्रक्षाल्याचम्य^{१८} प्राग्दुदीचीरप उत्थिच्य^{१९} प्राग्दुदीचीमुद्दि-
शति^{२१} । १४ । एतदेकहोमे कर्म । २२ । सर्वेषु तु जुक्त्यूणां सुच-
मुत्तरेण गार्हपत्यं निधाय । २३ । ॥८॥

इह पुष्टिं पुष्टिपतिर्दधात्विह प्रजां जनयतु प्रजापतिः । अग्नये

* Comm. द्विः प्रदेशिन्या प्राशोप-
ब्दिमदुदङ्पर्यावृत्त्य प्राग्दुदीचीमुद्दिशतीति सप्तश्लोकाः ।
तथापि तु स्वपत्नानि चक्षुः चक्षुः ।

रयिमते पशुमते पुष्टिपतये स्वाहा । अग्नये गृहपतये स्वाहा । अग्नये
स्वाहा । तृष्णीं चतुर्थीं गार्हपत्ये । १ ।

तत्त्ववितुर्वरेण्यं भूर्वाग्बुधं वज्रं मे भूयात्स्वाहा ।

भर्गा देवस्य धीमहि भुवः प्राणो भूयान्भूयो मे भूयात्स्वाहा ।

धियो यो नः प्र चोदयात्स्वर्णाम सर्वं सर्वं मे भूयात्स्वाहा ।

अग्नये ऽन्नादायान्नपतये स्वाहेत्यन्नाहार्यपचने चतुर्थीं । २ । महा-
व्याहृतिभिस्त्रिस्तो ब्रह्मवर्चसकामस्य । ३ । अत्रिकृता चतुर्थीं । ४ । याः
सुच्यापस्त्रैधं ताः करोत्यग्निहेत्रम्याख्यां गार्हपत्यस्य पश्यादञ्जलौ च
पत्न्याः । ५ । सं त्वा सृजामि प्रजया धनेनेत्यञ्जलौ । ६ । प्रतितप्य सुचं
निदधाति । ७ । ॥ १ ० ॥

दक्षिणतोऽन्यायं याजमानम् । १ । उप प्रयन्तो अध्वरमयमग्निः
सहस्रिण उमा वामयं ते योनिरयमिहास्य प्रत्रामिति षष्ठां त्रिः
प्रथमासुत्तमां च । २ । आद्युर्दा अग्ने ऽस्यायुर्मे देहि वर्चोदा अग्ने
ऽसि वर्चा मे देहि तनूपा अग्ने ऽसि तन्वं मे पाह्यग्ने यन्म ऊनं
तन्व १ स्तान्म आ षृण

इन्धानास्वा शतं हिमा शुमन्तं ममिधीमहि ।

वयस्वन्तो वयस्कृतं सहस्रन्तः सहस्रतम् ।

अग्ने सपत्नदग्मनमदध्याशो अदाभ्यम् ।

इति जपित्वा । ३ । चित्रावशो स्वस्ति ते पारमशीयेति त्रिः । ४ । सं
त्वमग्ने सूर्यस्य वर्चसागयाः समृषीणां स्तुतेन सं प्रियेण धाम्ना समह-
मायुषा सं वर्चसा सं प्रजया सं प्रियेण धाम्ना सं रायस्योपिण
मिषीयेत्युपविश्य । ५ । अन्ना स्वामो वा भवीय मह स्य महो वा

भवीयोजं स्योर्जं वो भवीय रायस्योष स्य रायस्योषं वो
भवीय ॥११॥

रेवती रमध्वमस्मिन्वोनावग्निंमोके ऽस्मिन्गोष्ठे ऽस्मिन्वये ऽस्या-
माग्निष्यस्थां प्रतिष्ठायामिहैव स्येतो मापगातेति गामभ्येति ।६।
मंहितासि विश्वरूपूर्जा माविश गौपत्येनेत्यस्या ललाटमुपस्पृश ॥१॥
उप लाम इति हचेनाग्ने त्वं न इति च द्वैपदेन गार्हपत्यम् ।१॥
इल एह्यदित एहि स्रुत एहीति गामभ्येति ।३। काम्या एत मयि
वः कामधरणमिति वत्सस्य ललाटमुपस्पृश ॥४। सोमानं स्वरणमिति
हचेनोत्तरतो ऽन्वाहार्यपचनम् ।५। अन्तरेण गार्हपत्याहवनीयौ
माहित्रं जपित्वाहवनीयमुपतिष्ठते ।६। तत्सवितुर्वरेण्यं कदा चन
स्तारौरसि परि ते दूक्षभ इति विरेताम् ।७। सर्वेषु तु जुह्वन्महा-
व्याहृतिभिस्त्रिस्त्रिस्त्रिः समिधो ऽभ्यादधात्याहवनीये वैकशवी ।८।
द्वैवस्तान्तरस्यनु त्वा रभे माहं त्वद्वावच्छित्सीत्याहवनीयस्य दक्षिणतो
ऽङ्गारानुपस्पृश ॥९। ततो ऽसि तन्तरस्यनु मा संतनुहि प्रजया
पशुभौ रायस्योपेण सुप्रजास्त्रेण सुवीर्येण मानुपस्तान्तरस्यनु मा
रभस्व मा त्वं मद्वावच्छित्या असाविति ज्येष्ठस्य पुत्रस्य नामाभिव्याहृत्य
यावन्तो वा भवन्ति ।१०। आत्मनो ऽजातपुत्रः ।११। सत्येनाव-
स्यमभ्यैम्यसु व्रतमित्याचम्य वाचं विष्टजते ।१२। ॥११॥

अथ प्रातः ।१। भूर्भुवः स्वः सुप्रजाः प्रजाभिर्भूयासं सुपोयः
पोषीः सुवीरो वीरैरभयं ते ऽभयं नो अस्तु मनसा त्वापतिष्ठे लोक-
सुपैमिं स्वस्येत्याहवनीयम् ।१। अथैव तिष्ठन्नितरौ ।२। अभयं ते
ऽभयं नो अस्तु वाचा त्वापतिष्ठे प्रजामुपैमि पशुंश्चेति गार्हपत्यम् ।४।

अभयं ते ऽभयं नो अस्तु प्राणेन त्वोपतिष्ठे व्यानमुपैत्यायुश्चेत्यन्वाहार्य-
पचनम् । ५ । अभयं वो ऽभयं नो अस्तु कामेन व उपतिष्ठे वित्तिसुपैमि
भूतिं चेति सर्वान् । ६ । समानं समित्प्रभृत्या व्रतस्य विसर्जनात् । ७ ।
अनेन वैव सायंप्रातः । ८ । अनुपग्यानं वा प्रातः । ९ । ॥ १ ३ ॥

प्रवक्ष्यन्नग्नीन् समीचते ऽभयं वो ऽभयं नो अस्त्विति । १ । नर्यं
प्रजां मे पाहि मानुषान्ना भयात् पाहीति गार्हपत्यम् । २ । अथर्यं
पितुं मे पाहि पित्र्यान्ना भयात् पाहीत्यन्वाहार्यपचनम् । ३ । तमुत्तरेण
३* गत्वा शंस्य पशून्मे पाहि दैवान्ना भयात्पाहीत्याहवनीयम् । ४ ।
अन्नमन्नमिति त्रीणि पदान्यभ्युद्धृत्या^५ सकाशाद्वाग्यमनम् । ६ । अग्न्यु-
पस्थानस्थानर्थक्षुप्तं प्रवसञ्चयेत् । ६ । याजमानं च पर्वणि । ७ । अनपेतं
हि कारणम् । ८ । सन्धिवेत्तयोर्वाचस्य वाचं यत्ता पुनराचस्य महा-
व्याहृतिभिर्विसर्गः । १० । क्षुर्विषये ऽग्नीनां वाचं यच्छेत् ॥ १ ४ ॥
प्रोव्यायन् । १० । तथा चैव समीचणम् । ११ ।

आगन्तु लवहन्तममस्रभ्यं वसुवित्तमम् ।

अग्ने सवाल्लभि युन्नमभि सह आ यच्छस्त्र ॥

शंस्य पशून्मे ऽजुगुपस्थानो पाह्येव दैवान्ना भयादजुगुपस्थानान्ना
पाह्येवेत्याहवनीयम् । २ । तृणापचयनं समिदाधानं च सर्वेषु । ३ ।

अथमग्निः पुरीथ्यो रयिमान् पुष्टिवर्धनः ।

अग्ने पुरीथ्याभि युन्नमभि सह आ यच्छस्त्र ॥

* Comm. अथर्ववेदमादिना सन्धेयान्वाहार्यपचनमुपतिष्ठते । उत्तरेण स्थितः ।
समिति यत्तादागत्याप्येगमेव । अर्थाद्विषयेचमाद्यः ।

† शंस्येतेनमादिना सन्धेयाहवनीयसुप* । इतिष्याद्विसुत्तरेण गत्वा—

महीयोजं स्योञं वो महीय रायस्योय स्य रायस्योषं वो
महीय ॥११॥

रेवती रमध्वमस्मिन्व्योनावस्मिंमोके ऽस्मिन्गोष्ठे ऽस्मिन्वये ऽस्था-
माश्रयस्थां प्रतिष्ठायामिहैव स्येतो मापगातेति गामभ्येति ।६।
संहितासि विश्वरूपूर्जा माविश गौपत्येनेत्यस्या ललाटमुपस्पृश ॥१॥
उप ताम् इति हचेनाग्ने त्वं न इति च द्वैपदेन गार्हपत्यम् ।२।
इल एह्यदित एहि स्रनृत एहीति गामभ्येति ।३। काम्या एत मयि
वः कामधरणमिति वत्सस्य ललाटमुपस्पृश ॥४। सोमानं स्वरणमिति
हचेनोत्तरतो ऽन्वाहार्यपचनम् ।५। अन्तरेण गार्हपत्याहवनीयौ
माहित्रं जपित्वाहवनीयमुपतिष्ठते ।६। तत्सवितुर्वरेण्यं कदा चन
स्तारौरसि परि ते दूक्षभ इति चिरेताम् ।७। सर्वेषु तु जुहुन्महा-
याहतिभिस्त्रिस्त्रिस्त्रिः समिधो ऽभ्यादधात्याहवनीये वैकशावी ।८।
द्वैवसान्तुरस्यनु त्वा रभे माहं तद्वावच्छितीत्याहवनीयस्य दक्षिणतो
ऽङ्गारानुपस्पृश ।९। ततो ऽसि तन्तुरस्यनु मा संतनुहि प्रजया
पशुभी रायस्योपेण सुप्रजास्त्वेन सुवीर्येण मानुषस्तन्तुरस्यनु मा
रभस्व मा त्वं मद्वावच्छित्या असाविति ष्ठेष्ठस्य पुत्रस्य नामाभिव्याहृत्य
यावन्तो वा भवन्ति ।१०। आत्मनो ऽजातपुत्रः ।११। सत्येनाव-
भ्यमभ्यवेम्यपु व्रतमित्याचम्य वाचं विष्टजते ।१२। ॥११॥ -

अथ प्रातः ।१। भूर्भुवः स्वः सुप्रजाः प्रजाभिर्भूयासं सुपोषः
पोषैः सुवीरो वीरैरभयं ते ऽभयं नो अम्ह मनसा त्वापतिष्ठे लोक-
सुपैमि स्वयेत्याहवनीयम् ।२। अत्रैव तिष्ठन्नितरौ ।३। अभयं ते
ऽभयं नो अस्व वाचा त्वापतिष्ठे प्रजामुपैमि पशुंसेति गार्हपत्यम् ।४।

अभयं ते ऽभयं नो अस्तु प्राणेन त्वापतिष्ठे ध्यानमुपैत्याद्युष्टेत्यन्वाहार्य-
पचनम् । ५ । अभयं वो ऽभयं नो अस्तु कामेन व उपतिष्ठे वित्तिमुपैमि
भूतिं चेति सर्वान् । ६ । समानं समित्प्रभृत्या व्रतस्य विसर्जनात् । ७ ।
अनेन वैव सायंप्रातः । ८ । अनुपस्थानं वा प्रातः । ९ । ॥ १ ३ ॥

प्रवक्ष्यन्नग्नीन् समीचते ऽभयं वो ऽभयं नो अस्त्विति । १ । नर्थ
प्रजां मे पाहि मानुषान्मा भयात् पाहीति गार्हपत्यम् । २ । अययं
पितुं मे पाहि पित्र्यान्मा भयात् पाहीत्यन्वाहार्यपचनम् । ३ । तसुत्तरेण
४* गत्वा शंस्य पशून्मे पाहि दैवान्मा भयात्पाहीत्याह्वनीयम् । ४ ।
अन्नमन्नमिति त्रीणि पदान्यभ्युद्भृत्या^५ सकाशादाग्यमनम् । ५ । अन्यु-
पस्थानस्थानर्थस्तुप्रं प्रवमञ्चयेत् । ६ । याजमानं च पर्वणि । ७ । अन्नपेतं
हि कारणम् । ८ । सन्निवैलयोर्वाचस्य वाचं यत्वा पुनराचम्य महा-
व्याद्धतिभिर्विसर्गः । ९ । चतुर्विषये ऽग्नीनां वाचं यच्छेत् ॥ १ ४ ॥
प्रोष्यायन् । १० । तथा चैव समीचणम् । ११ ।

आगन्म वृत्रहन्तममस्रभ्यं वसुवित्तमम् ।

अग्ने सच्चालभि दुध्नमभि सह आ यच्छस्त्र ॥

शंस्य पशून्मे ऽजुगुपस्थान्मे पाह्येव दैवान्मा भयादजुगुपस्थान्मा
पाह्येवेत्याह्वनीयम् । १ । तृणापचयनं समिदाधानं च सर्वेषु । २ ।

अयमग्निः पुरीष्यो रथिमान् पुष्टिवर्धनः ।

अग्ने पुरीष्याभि दुध्नमभि सह आ यच्छस्त्र ॥

* Comm. अथर्वत्येवमादिना मन्त्रेषाम्नाहार्यपचनमुपतिष्ठते । उत्तरेण स्थितः ।
तमिति यत्वादागत्याप्येवमेव । अथादचित्तेषमाशः ।

† शंस्येत्येवमादिना मन्त्रेषाचवग्नीयमुप* । दधिपादिमुत्तरेण गत्वा—

अथयं पितुं मे ऽजुगुपसं मे पाक्षेव पित्र्यान्मा भयादजुगुपसस्मान्मा
पाक्षेवेत्यन्वाहार्यपचनम् ।४।

अथमग्निर्गृहपतिर्गार्हपत्यात्म्रशाया वसुवित्तमः ।

अग्ने गृहपते ऽभि शुभ्रमभि मध आ यच्छस्व ॥

नयं प्रजां मे ऽजुगुपसां मे पाक्षेव मानुषान्मा भयादजुगुपसस्मान्मा
पाक्षेवेति गार्हपत्यम् ।५। ध्यवेतो ऽग्नीन्प्रवसति ।६। तेन चैवा-
त्सृज्यते ।७। ॥१५॥

वास्तोष्यतीयं भ्रौव्ये दशरात्रावरार्धे संप्रयातेषु ।१। अग्निष्ठस्य दक्षिणे
युक्त उपोह्य चौरं वास्तोष्यते प्रतिजानीहीत्यनूथ्य वास्तोष्यते
शम्भयेति यजति ।२। ऊते वागाहितं त्यजेत् ।३। ॥१६॥

समारोह्यमाणो गार्हपत्ये पाणी प्रतितप्य प्राणान्संमृशत्येहि मे
प्राणानारोहेति ।१। सकृत्सकृन्मन्त्रेण द्विर्दिस्रुष्णीम् ।२। अयं ते
योनिरिति वारणी प्रतितपति ।३। सकृत्सकृन्मन्त्रेण द्विर्दिस्रु-
ष्णीम् ।४। एवमाहवनीयात् ।५। नित्यधृतादन्यस्मिन् ।६। अनस्त-
मिते च मन्यनम् ।७।

उपावरोह जातवेदः पुनस्त्वं देवेभ्यो ह्यं वध नः प्रजानन् ।

आयुः प्रजां रथिमस्मासु धेह्यरिष्टो दीदिहि नो दुरोणे ॥

इत्यात्मनो ऽरण्योहपावरोह्य मन्यनम् ।८। लौकिके वा लौकिके वा
।८। ॥१७॥

इति शाङ्खायनश्रौतसूत्रे द्वितीयो ऽध्यायः समाप्तः ।

श्राम् ।

संस्थितायां पौर्णमास्यामिन्द्रायेष्टिर्विमृधे ।१। अमावास्याविकारः
 ।१। इन्द्र उत्रं मृगो न भीमः ।३। जुष्टो दमूना अग्ने गर्धेति
 खिष्टकृतः ।४। अदितये ऽमावास्यायां संस्थितायाम् ।५। पौर्णमा-
 सीविकारः ।६। ये वैमृधस्य ते खिष्टकृतः ।७। यावज्जीवं च ।८। प्रयोग
 आन्तात् ।९। ॥१॥

अनागते पर्वण्यामावास्ये प्रवृत्ते ऽभ्युदितेष्टिः ।१। अग्नये दात्र
 इन्द्राय प्रदात्रे विष्णवे शिपिविष्टायेति ।२। निरुमे जानंस्तानेव
 विभजेत् ।३। अग्ने दादानो अग्ने वृहत् ।४। सहसा ते शता त्व
 भर ।५। अमावास्याविकारः ।६। धनुश्च बीषु दक्षिणा ।७। काले
 चामावास्यम् ।८। नाभ्यावृत्तिः पिण्डपितृयज्ञस्यास्ति ।९। ॥२॥

अतीते पर्वण्यामावास्ये प्रवृत्ते ऽभ्युदृष्टेष्टिः ।१। अग्नये पथिकृत
 इन्द्राय वृत्रघ्ने वैश्वानराय ।२। वेत्या हि वेध आ देवानाम् ।३।
 वार्षहत्याय सहदानुम् ।४।

स्यतावानं वैश्वानरमृतस्य ज्योतिषस्पतिम् ।

अजस्रं भानुमीमहे^६ ॥

नाभिं यज्ञानाम् ।^६ । अमावास्याविकारः ।^७ । दण्डोपानहं दक्षिणा
 ।^८ । संस्थितायां चामावास्यम् ।^९ । नाभ्यावृत्तिः पिण्डपितृयज्ञ-
 स्यात्ति ।^{१०} । ॥३॥

अग्नये ऽग्निमते ऽमावग्नावभ्युद्धृते ।१। पथिकृते ऽन्तरेण विहारं

चक्रीवति वृत्ते नियतातिपत्तौ च ।१। वीतये मिथःसंष्टृष्टेषु ।२।
 विविचये याम्बेण ।४। संवर्गाय प्रदायेन ।५। शुचये क्रयेण ।६।
 अस्मृते वैद्युतेन ।७। व्याधिप्राये रुद्राय ।८। अध्वानं गमिष्यन् पूषे
 पथिभूते ।९। सार्वकामिच्यमये कामाय ।१०। व्रतपतये व्रत्यवेलां
 प्रोष्यामृत्यं वा चरित्वा ।११। व्रतभृते ऽशुक्ला ।१२। गृहदाहे
 सामवते ।१३। मरुद्भ्यो यमौ प्रजातायाम् ।१४। ॥४॥

अग्निमग्निं हवीमभिरग्निनाग्निः समिध्यते ।१। अग्न आ याहि वीतये
 थो अग्निं देववीतये ।२। कया नो अग्ने विवस्वामग्ने मानुषीः ।३।
 कुवित्सु नो मा नो अग्निन्महाधने ।४। अप्सुम उरौ महान् ।५।
 कद्रुद्रायाग्नाम ते ।६। वयसु ता पथस्यते पथस्यथः ।७।

अग्निः परेषु धामसु कामो भूतस्य भयस्य ।

सधालेको वि राजति^८ ॥

अग्नाम तम् ।^९

त्वमग्ने व्रतभृच्छुचिरग्ने देवा इहा वष्ट ।

उप यज्ञं हविष्य नः^{१०} ॥

व्रतानि विभ्रद्रतपा अदाभ्यो भवा नो दूतो अजरः सुवीरः ।

दधद्रत्नानि समूलीको अग्ने गोपाय नो जीवसे जातवेदः ॥^{११}

दृष्या रजांसि पत्सुतस्त्रे वसूनि पुर्वणीक हेतः ।^{१२}

महतस्त्रेषसंद्श आ यात यमाविव ।

गुभ्रा हिरण्यसादयः^{१३} ॥

शानत्विषो मरुतः श्रिये कमिति वा ।^{१४} ॥५॥

शातयो ऽमंविदाना वज्रदेवतामिष्टिं निर्वपेरन् ।१।

अग्निः प्रथमो वसुभिर्नो अथात्सोमो रुद्रैरभि रत्तु त्मना ।

इन्द्रो मरुद्भिर्त्तुया कृणोत्वादित्यैर्नो वरुणः शर्म यंसत् १ ।

समग्निर्वसुभिर्नो अथात्सं सोमो रुद्रियाभिस्तनूभिः ।

समिन्द्रो रातहव्यो मरुद्भिः समादित्यैर्वरुणो विश्ववेदाः । २ ।

संज्ञानमिति च जपेरन् । ३ । ॥६॥

मित्रविन्दायाः । १ । पञ्चदश सामिधेनीः । २ । अग्निना रयिं गयस्फान

इत्याज्यभागौ । ३ ।

अग्निः सोमो वरुणो मित्र इन्द्रो वृहस्पतिः सविता यः महस्त्री ।

पूषा नो गोभिरवमा सरस्वती त्वष्टा रूपाणि समनक्तु यज्ञैः १ ।

त्वष्टा रूपाणि दधती सरस्वती पूषा भगं सविता मे ददातु ।

वृहस्पतिर्दददिन्द्रो बलं मे मित्रः चक्रं वरुणः सोमो अग्निः ॥ ४ ॥

नू नो रास्व महस्त्वदुत नो ब्रह्मन्त्रविष इति स्विष्टकृतः । ५ । महस्त्वं

दक्षिणा । ६ । देवतानुपूर्थं पुरोनुवाक्यावन्निगमेषु । ७ । याज्यावदा-

देशे । ८ । यथासंप्रेषितं वा । ९ । ॥७॥

फाल्गुन्यां पौर्णमास्यां प्रयोगो ऽदीक्षितायमानाम् । १ । वसिष्ठयज्ञस्यामा-

वास्यायां साकंप्रस्थायस्य च । २ । पञ्चदश वर्षाणि दावायणयज्ञस्य । ३ ।

संवत्सरं संवत्सरं वा सर्वेषाम् । ४ । न प्रयुञ्जानस्य नित्यौ दर्शपूर्णमासौ

वर्तेते । ५ । दावायणयज्ञस्य । ६ । पौर्णमासानि पूर्वेषुः । ७ । अग्नी-

पोमीयो वा । ८ । अग्नेयः सांनार्थं चैन्द्रं पौर्णमास्याम् । ९ । अपरपक्षं

दीक्षितप्रतो ऽतिथिभ्यो ददाति । १० । मत्यप्रतो वा । ११ । अभ्यञ्जन-

इताविकपत्पूलितानि न वसे । १२ । धविरुस्त्रिष्टाशनः । १३ । न भौहित्यं

प्राप्नुयात् । १४ । सोमं राजानं चन्द्रममं भवयामीति मनसा ध्यायन्नश्रान्ति

१२५। आमावास्यानि पूर्वेषुः । १२६। ऐन्द्राग्नौ वा । १३। आग्नेयो मैत्रा-
वरुणी च पयस्यामावास्यायाम् । १४। ऋतेन या उत वा विवु । १५।
पुरा शंयोर्वाकादूर्ध्वं वानावाद्य वाजिनो यजति । १६। उत्तमे
प्रयाजे निगच्छन्ति यथायं च सूक्रवाके । १७। वाजिनो देवा इवि-
र्जाषयिष्यन्ते वर्धयिष्यन्ते महो ज्ञायः करिष्यन्ते । १८। शं नो भवन्तु
वाजिनो वाजेवाज इत्यूर्ध्वंशुरनवानं यजति । १९। वाजिनस्याग्ने
वौहीत्यनुवषट्कारः । २०। यजमानो ब्रह्मा होताध्वर्युराग्नौभ्रश्च समुप-
ह्वय भक्षयन्ति । २१। प्रथमो जघन्यश्च यजमानः । २२।

यन्ने रेतः प्र धावति यदा सिकं प्र जायते ।

राज्ञा सोमेन तद्वयमस्मासु धारयामसि ॥

वाजो ऽसि वाजिनमसि वाजो मयि धेहीति भक्तमन्त्रः । २३। ॥ २४ ॥
इत्तादृशस्य । २५। आग्नेय सरस्वती च । २६। अग्नीषोमीयः सोपांशुयाजः
सांतायं चैन्द्रं पौर्णमास्याम् । २७। प्रतानि च दाशायणयाज्ञिकानि । २८।
आग्नेयः सरस्वते च । २९। ऐन्द्राग्नौ मैत्रावरुणी च पयस्यामावास्यायाम्
। ३०। समानं वाजिनम् । ३१। ॥ २२ ॥

सर्वशेनियज्ञे । ३२। उभयानि हवीष्येकस्यामिष्टौ । ३३। पौर्णमासानि
पूर्वाणि । ३४। अर्चन्तस्त्रास्माकमग्ने अध्वरमित्युत्तरस्याग्नेयस्य । ३५। नामा-
वास्यां यजते । ३६। पिण्डपितृयज्ञं तु करोति । ३७। न शौनकयज्ञे
साकंप्रस्थाय्ये च विकारो होतुरस्ति । ३८। ॥ २३ ॥

सर्वशेनियज्ञेन वसिष्ठयज्ञो व्याख्यातः । ३९। पूर्वाणि त्रामावास्यानि । ४०।
न पौर्णमासीं यजते । ४१। इति दर्शपूर्णमासायनानि । ४२। काम्यानि । ४३।
पाद्मदशं च सामिधेनीनाम् । ४४। आग्नेयाग्नावैष्यवौ । ४५। पौर्णमा-

धीविकारः । ८। सदा यजते ऽन्यत्र पर्वणः । ९। सुन्ययत्रमित्याचवते
 । १०। आग्नेयैन्द्रो वैश्वदेवः । ११। अमावास्याविकारः । १२। सदा
 यजते ऽन्यत्र पर्वणः । १३। अदौचितः कृष्णाजिनं प्रतिमुञ्चते । १४।
 तुरायणमित्याचवते । १५। संवत्सरप्रयोगे च । १६। ॥ ११ ॥

सौमी श्यामाकेष्टिः । १। वैष्णवी च । २। ऐन्द्राग्र आग्नेन्द्रो वा
 वैश्वदेवो द्यावापृथिवीयश्च ग्रीह्यवानाम् । ३। सद्ददाज्यभागे । ४।
 इमं यज्ञं या ते धामानि दिवीति । ५। सौम्यस्य मधुपर्को दक्षिणा
 । ६। इयं वामस्य शुचिं नु । ७। आ घा ये सुकर्माणः सुरचः । ८।
 मही धौर्द्वी पृथ्वी । ९। वैश्वदेवद्यावापृथिवीयौ चोपांशु । १०।
 विराजौ स्विष्टकृतः । ११। वसः प्रथमजो दक्षिणा । १२। समानत-
 न्ना वा दर्शपूर्णमासाभ्याम् । १३। दर्शपूर्णमासौ वा नवानाम् । १४।
 अग्निहोत्रं वा यत्रावा सायंप्रातः । १५। अग्निहोत्रं वा नवानाद-
 यित्वा तस्यै दुग्धेन सायंप्रातरग्निहोत्रं जुहुयात् । १६। गार्हपत्ये वा
 ख्यालीपाकं अपयित्वाण्यणदेवताभ्यः स्विष्टकृच्चतुर्थीभ्यः स्वाहाकारे-
 णाहवनीये जुहुयात् । १७। ॥ १२ ॥

फाल्गुन्यां पौर्णमास्यां प्रयोगश्चातुर्मास्थानाम् । १। चैत्र्यां वा । २।
 वैश्वानरीयपार्जन्येष्टिः पूर्वस्यां पौर्णमास्याम् । ३। पर्जन्याय यज्ञं व्रते
 । ४। उत्तरस्यां वैश्वदेवम् । ५। आग्नेयः । ६। सौम्यसावित्रौ । ७।
 सारस्वतपौष्णौ । ८। महद्भ्यः स्वतवद्भ्यः । ९। वैश्वदेवौ । १०। द्यावा-
 पृथिवीयश्च । ११। हिरण्यपाणिमृतय उदीरय । १२। पुपन्तव शुक्रं
 ते । १३। इहेह वः प्र चित्रम् । १४। अग्निमन्यनीयासामन्नपु हविःपु
 । १५। पश्चाद्देवस्याधाग्नये मथ्यमानायेति संश्लेषितः । १६। अग्निं च

देव सवितः ¹⁷ मही द्यौः ¹⁸ त्वामग्ने पुष्करादिति च तिस्रः ¹⁹ उत
 ब्रुवन्तु जन्तव इति जाताय ²⁰ आ यं हस्ते न खादिनमिति हस्तेन
 धार्यमाणाय ²¹ उत्तरे प्रह्वियमाणाय ²² अग्निनाग्निः समिधते ²³
 वं ह्यग्ने अग्निना ²⁴ तं मर्जयन्तेत्यग्निमन्यनीयाः । ²⁵ १७ । नव च
 प्रयाजाः । ²⁷ १८ । चतुर्थोत्तमावन्तरेण चत्वारः । ²⁸ १९ । दुरो अग्न
 आज्यस्य व्यन्तु ²⁹ उपासानक्ता अग्न आज्यस्य वीताम् ³⁰ । दैव्या
 होतारा अग्न आज्यस्य वीताम् ³¹ । तिस्रो देवीरग्न आज्यस्य व्यन्तु
 । ³² २० । सद्गन्तावाज्यभागौ । ³³ २१ । सात्रिचयावापृथिवीयौ षोपांगु । ³⁴ २२ ।
 विराजौ स्त्रिष्टकतः । ³⁵ २३ । वसः प्रथमजो दक्षिण । ³⁶ २४ । नवानुयाजाः
 । ³⁷ २५ । प्रथमद्वितीयौ तु षलन्तरेण । ³⁸ २६ । देवीर्द्वारो वसुवने
 वसुधेयस्य व्यन्तु ³⁹ । देवी उपासानक्ता वसुवने वसुधेयस्य वीताम् ⁴⁰ ।
 देवी जोष्ट्री वसुवने वसुधेयस्य वीताम् ⁴¹ । देवी ऊर्जाङ्कती वसुवने
 वसुधेयस्य वीताम् ⁴² । देवा दैव्या होतारा वसुवने वसुधेयस्य वीताम्
⁴³ । देवीस्त्रिष्टकतिस्रो देवीर्वसुवने वसुधेयस्य व्यन्तु । ⁴⁴ २७ । समानं
 वाजिनम् । ⁴⁵ २८ । संस्थितायां पौर्णमासम् । ⁴⁶ २९ । मांसानघनं ब्रह्मवयं
 प्राडधः शंत षतुकाले वा जायामुपेयात्सत्यवदनं चान्तरालप्रतानि
 । ⁴⁷ ३० । ॥१२॥

आषाढ्यां बरुणप्रघासाः फान्नुनीप्रयोगस्य । १ । वैवीप्रयोगस्य श्रव-
 णायाम् । २ । पौष्णान्तानि वैश्वदेविकानि । ३ । ऐन्द्राग्नौ वारुणी
 पयस्या मारुती कायश्च । ४ । इमं मे बरुण तत्त्वा यामि । ५ । मरुतो
 यद्दु घूयमस्मान् । ६ । हिरण्यगर्भो यः प्राणत इति । ७ । आश्वनी-
 याश्चाग्नी प्रणयन्ति । ८ । प्र देवं देखेति तिसृणामासीनः प्रथमाम् । ९ ।

उत्तरे अनुसंयन् । १० । इत्यायास्वेति साद्यमानयोरिभयोः । ११ । अग्ने
 विश्वेभिः स्वनीक घीद होता निर् होता त्वं दूतः । १२ । इत्याग्निप्रणयनीथाः
 । १३ । यत्र चासीनः प्रयमामन्ववोचत्तत्सिखोत्सृज्यते । १४ । उत्तर-
 स्यां वेदौ होतृकर्म । १५ । उपांगु कायः । १६ । गोमिथुनौ दक्षिणा
 । १७ । अश्वर्योर्वेदं स्मृणाति । १८ । वारुण्या निष्कारेणवभ्यमत्रैति
 यथा सोमे । १९ । उहं हि राजा शतं ते । २० । समानमन्यद्वैश्वदेवेन
 । २१ । ॥ १४ ॥

कार्त्तिक्यां साकमेधाः फाल्गुनीप्रयोगस्य । १ । आयहायर्णां चैत्रीप्र-
 योगस्य । २ । अग्नये ऽनीकवते पूर्वस्यां पौर्णमास्यामितिः पूर्वाह्णे । ३ ।
 अनीकैर्देषो ऽर्दयाग्ने विश्वाभिरूतिभिः ।

रथिं नो देहि जीवसे ॥

सैनानीकेन । ४ । मध्यन्दिने मरुद्भ्यः सांतपनेभ्यः । ५ । सांतपना यो नो
 मरुतः । ६ । सायं मरुद्भ्यो गृहमेधेभ्यः । ७ । अग्निना रथिं गयस्फान
 इत्याज्वभागौ । ८ । गृहमेधाम आ गत प्र बुधरा वः । ९ । त्वां चित्रय-
 स्तम यद्वाहिष्ठमिति स्विष्टकृतः । १० । न निगदमाह । ११ । न
 धामिधेनीरन्वाह । १२ । आज्वभागप्रभृतीज्वेलान्ता । १३ । तस्य
 निष्कारं प्रातः पूर्णदर्यं ऊत्वेष्टिं मरुद्भ्यः कौलिभ्यः । १४ । कौलिं वः
 पर्वतसित् । १५ । महाहविषि । १६ । ऐन्द्राग्रान्तानि वारुणप्रघामि-
 कानि । १७ । माहेन्द्रो वैश्वकर्मणश्च । १८ । वाचस्पतिं या ते धामानि
 परमाणीति । १९ । उपांगु वैश्वकर्मणः । २० । एकद्याग्निः प्रणीयते
 । २१ । अथभो दक्षिणा । २२ । न वाजिनं नावमथो भवति । २३ ।
 समानमन्यदरुणप्रघामैः । २४ । ॥ १५ ॥

अपराधे पित्र्या चिद्विरिष्टिः ।१। सोमाय पितृमते पितृभ्यो वा
 सोमवद्भ्यः पितृभ्यो बर्हिषद्भ्यः पितृभ्यो ऽग्निष्वान्तेभ्यः ।२। अग्निश्च
 कथ्यवाहनः स्त्रिष्टकङ्गवति ।३। त्वं सोम प्र चिकितः सोमो धेनु त्वं
 सोम पितृभिरिति सोमस्य पितृमतः ।४। उदीरतामङ्गिरसो धे नः
 पूर्वं इति सोमवताम् ।५। उपहृता आहं पितृन्बर्हिषद् इति
 बर्हिषदाम् ।६। अथ सृज ये चेहाग्निष्वान्ता इत्यग्निष्वान्तानाम् ।७।
 एकैका याज्या देहे पूर्वं पुरोनुवाक्ये ।८। अमंतते नानाम्रणवे ।९। ये
 नात्पुस्त्वमग्न ईलित इत्यग्नेः कथ्यवाहनस्य ।१०। प्राचीनापवीत्येता
 देवता यजति ।११। निगमस्यानेषु धानुवर्तयति ।१२। पितृमन्नं
 परिहाप्य ।१३। यज्ञोपवीतीति जातृकर्णः ।१४। सप्रैवेषु स्वधागन्धे
 क्रियमाणे ये स्वधामहे स्वधा नम इति येयजामहवधद्धारयोः स्याने
 ।१५। दक्षिणान्वाहार्यपचनात्यरिशिते चरन्ति ।१६। अघेण वेदिं दक्षिणा
 तिष्ठति ।१७। न च बर्हिराक्रामति ।१८। उत्तर्गो जपानाम् ।१९।
 कर्माणि त्वष्णीं जपमन्त्राणि ।२०। उपसदि चेत्याचार्याः ।२१।
 कर्म तु न्यायः ।२२। उन्नन्तस्त्वैत्येकां सार्धधेनौ चिरनूच्य नार्येय-
 माह ।२३। अपबर्हिषः प्रयाजानिष्टा नो अग्ने सुष्टेनुना त्वं सोम
 महे भगमिति जीवनवन्तावाज्यभागौ ।२४। उपहृयेली न प्राअन्ति
 ।२५। अवधाय भागान्प्रास्यन्ति ।२६। पितृभ्यो दत्ते ।२७। ॥१६॥

अथा विष्टा जनयन्कर्कराणि स हि घृणिरुर्वराय गातुः ।

स प्रशुदैद्भूरुषं मध्वो अघं स्त्री यत्तनुं तन्वामैरथत ॥

इति जपन्त उत्तरेणान्वाहार्यपचनं गत्वा ।१। सुसंदृशं त्वा वय-
 मत्तन्नमीमदन्तोपो पु शृणुहीत्याहवनीयमुपस्थाय ।२। मनो त्वा

ऊवामह इति ह्येन दक्षिणाग्निम् ।३। आ म एतु मनः पुनरिति
 व्रुयुः ।४। अग्निं तं मन्य इति ह्येनाग्ने त्वं न इति च द्वैपदेन गार्ह-
 पत्यम् ।५। तच्चक्षुरित्यादित्यमुपस्थाय ।६। अपवर्हिषावनुयाजाविष्टा
 ।७। न सुक्तवाके यजमानस्य नाम गृह्णाति ।८। शंखन्ता च ।९।
 अम्बकान्शंखाप्य नैवद्यहः ।१०। अदितये वा ।११। मित्रस्य चर्व-
 णीष्टतो महो आदित्यः ।१२। संस्त्रितायां पौर्णमासम् ।१३। ॥१७॥
 शुनासीर्ये ।१। पौष्णान्तानि वैश्वदेविकानि ।२। शुनासीर्यो वायव्यं
 पयः सौर्यश्च ।३। शुनासीरात्रिमां शुनं नः फालाः ।४। तव वाय-
 वृतस्यते ऽध्वर्यवस्यह्वांसः ।५। तरणिर्विश्वदर्शतो दिवो ह्यका इति ।६।
 उपांशु सौर्यः ।७। अश्वः श्वेतो दक्षिणा ।८। गौर्वा ।९। सौरं वा
 द्वादशायोगम् ।१०। न वाजिनम् ।११। समानमन्यद्वैश्वदेवेन ।१२।
 पौर्णमासं त्वमथ्यमाने ।१३।

इन्द्रश्च नः शुनासीराविमं यज्ञं मिमिक्षताम् ।

गर्भान्धत्तं स्वसाये ॥¹⁴

ययोरिदं [विश्वं] भुवनमा विवेश ययोरानन्दो निहितो महश्च ।

शुनासीरावृतुभिः संविदाना इन्द्रवन्ता हविरिदं जुषेथाम् ॥¹⁵

इन्द्राय शुनासीराय सुवा जुजतना हविः ।

जुपतां प्रति मेधिरः ॥¹⁶

प्र ह्यानि घृतवन्त्यस्मै हर्यश्वाय भरता सजेष्वाः ।

इन्द्र ऋभुभिर्गृह्णाणा संविदानः शुनासीरी हविरिदं जुषस्व ॥¹⁷

शुनं ऊवेमाश्रायन्तः ।¹⁸ । साकमेधैरिष्टान्धत्तं शुनासीर्यम् ।¹⁹

माध्यां वा पौर्णमास्याम् ।²⁰ । सोमेनोत्सर्गः पशुनेश्वा वा ।²¹

इत्यभ्युदितयोस्त्वभ्यस्तमितयोर्वान्येन वा गृह्योः कारणेनान्याधेये-
नोत्पादयेत् । १७ । ॥ १८ ॥

उपसृष्टा चेदग्निहोत्री वाश्वेत स्रववसादिति यवसमुष्टिं प्रयच्छेत् । १ ।
उपविशेत् ।

अस्माङ्गीषा निषीदसि ततो नो अभयं हृदि ।

प्रजाभ्यः सर्वभ्यो मृल नमो रुद्राय भीतजघे ॥

इत्याद्रं दण्डेनोत्पाप

उदस्याद्देव्यदितिरायुर्यज्ञपतावधात् ।

इन्द्राय हृषती भानं मित्राय वरुणाय च ॥

इत्यनुमन्तयेत् । १ । देव्याथ वा दद्यात् । २ । हविषि स्कन्ने ऽष्वायं वा
ययोरोजसा स्कमिता रजांसि वीर्चेभिर्वीरतमा शविष्ठा ।
या पत्येते अप्रतीता सहोभिर्विष्णू अगन्वरुणा पूर्वहृतौ ॥

इत्यङ्गिरसनिगीयास्कानधित प्राजनि । दिवं देवांसृतीयं यज्ञो ऽगा-
त्ततो मा द्रविणमष्टन्तरिं पितृंसृतीयं यज्ञो ऽगात्ततो मा द्रवि-
णमष्टु पृथिवीं मनुष्यांसृतीयं यज्ञो ऽगात्ततो मा द्रविणमष्टित्यनु-
मन्तयेत् । ४ । यद्वाह्वणे जुगुप्सुर्न भक्तयेदेतद्दुष्टस्य लक्षणम् । ५ ।
तस्यापः प्रतिपत् । ६ । शेषे विद्यमाने तेन समापनम् । ७ । शेषाभावे
ऽन्यदुत्पादयेत् । ८ । तस्मिद्भ्ये ऽविद्यमाने यत्सामान्यतमं मन्थेत
तत्प्रतिनिदद्यात् । ९ । एष प्रतिनिधीनां धर्मः । १० । अविकारस्य
शब्दानाम् । ११ । अप्रक्तदैवते दुष्टे नावृत्तिरस्ति हौत्रस्थान्यद्विः
संस्त्राय प्रयच्छेद्देवतायै । १२ । नावृत्तिः प्रक्तदोषे ऽस्ति लुप्यते
खिष्टदिलं भवाच्च । १३ । आज्येन परम् । १४ । अन्यासु देवता-

स्विष्टासु दुष्टेन वा शेषवति तन्त्रे प्रदानमावर्तते ।१५। सर्वेष्टिरशेषे ।
 १६। हतस्थानावृत्तिगुणलोपे संनिपातप्रधानत्वात् ।१७। मन्त्रं नानु-
 जंषेत् ।१८। अनुजपेदिति जाद्वकण्ठः ।१९। अन्याभ्यो गृहीते
 ऽन्यासु वावाहितासु षोदिताभ्यः प्रयच्छेदाज्येनावहिता यजेत्
 ।२०। ॥२०॥

दृष्टिपशुवन्धेषु षोमे च प्रायश्चित्तं ब्रह्मा जुहेति ।१। षड्वेदे
 चेट्दोषः स्याद्भूः स्याद्वेति गार्हपत्ये ।२। यजुर्वेदे चेट्दुवः स्याद्वेत्यान्वा-
 शार्यपचने ।३। षोमे नाग्नीधीये ।४। सामवेदे चेट्त्वः स्याद्वेत्याह-
 वनीये ।५। भृशुवः स्वः स्याद्वेत्यज्ञायमाने दोषे ।६। अनुपम्लाय
 प्रसर्गे प्रतिदिशमुपम्लानम् ।७। उपम्लायामप्रसर्गे यथा प्रोक्ष्य ।८।
 समारोह्याप्रसर्गे मन्यनम् ।९। कार्ष्णीरस्युपम्लानम् ।१०। नाहेमे-
 नानिन्धया वाग्नीनुष्मृजेत् ।११। प्रायश्चित्तं तु हत्वातीतानि कर्माणि
 प्रतिनिदध्यात्प्रतिनिदध्यात् ।१२। ॥२१॥

इति शाङ्खायनश्रौतसूत्रे तृतीयो ऽध्यायः समाप्तः ।

श्राम् ॥

पत्नीयजमानौ प्रत्यम् । १ । अग्नीयातां प्राग्वत्सापाकरणात् । १ । यदन्य-
 न्नामलवणमिद्युगमायेभ्यो येन च द्रव्येण यद्यमाणः स्यात् । ३ । ॥ १ ॥
 अग्नीनन्वादधातीष्टिपशुबन्धेषु पूर्वद्युः । १ । आहवनीये महाव्याह-
 त्योत्तमया । २ । प्रथमया गार्हपत्ये । ३ । दक्षिणाग्नौ मध्यमया । ४ ।
 द्वेदे च तृष्णीम् । ५ । आहवनीये दशमीं समस्ताभिः । ६ । महाव्याह-
 तीनां वा स्थाने चतस्रो विद्व्यस्थानुपूर्व्येण । ७ । उपस्थानं च श्रेवेण ।
 ८ । अप नः शोशुषदधमिति सप्तम्ये नय यत्त्वा हृदा त्वं नो अग्ने
 अधरादिति वा दशभिः । ९ । प्राग्वये वाचमिमं स्तोममिति चोपस्थानं
 सक्ताभ्याम् । १० । तृष्णीं प्रागर्हीयम् । ११ । महाव्याहृतिभिः पैङ्गम्
 । १२ । कौपीतकं विद्व्येन । १३ । आरुणमुत्तमम् । १४ । ॥ २ ॥
 पिण्डपितृयज्ञो ऽपराह्णे ऽमावास्यायाम् । १ । दक्षिणाग्नेः पुरस्ताच्छूर्पे
 स्थालीं स्पर्धं पात्रीमुखलमुसले च संसाद्य । २ । गार्हपत्यस्य पश्चा-
 द्दक्षिणाग्रेषु कुशेषु स्पर्धं निधाय । ३ । उपरिष्टाद्वीहीन्पात्र्याम् । ४ ।
 पुरस्ताच्छूर्पे स्थालीम् । ५ । आच्य सव्यं जानु नीचा मुष्टिना व्रीहीन्
 गृह्णाति पितृन्धायन् । ६ । यथाधोविज्ञाऽऽतः स स्यात्पत्न्या सक्तफ-
 लीकता^८न्दक्षिणाग्नौ अपयित्वा^९भिघार्यं^{१०} प्रत्यञ्जमुद्गास्यविषवि परि-
 समुद्घ परिस्तीर्य पर्युद्ध्य^{१२} दक्षिणं जन्वाच्य^{१३} यज्ञोपवीतौ प्राडा-
 सीनो सेतणेन जुहोति । ^{१४} । * ॥ २ ॥

* Comm. पत्न्या सक्तफलोक्तानित्याऽप्य जुषेतीत्यन्तं स्वर्गं तथापि द्वाप्रत्य-
 यान्ताभिः शतशो व्याख्यायन्ते ।

अग्नये कव्यवाहनाय स्वाहा सोमाय पितृमते स्वाहा यमायाङ्गिरस्वते
पितृमते स्वाहेति । १ । मेघणमनुप्रष्ट्य^२ दक्षिणा दक्षिणाग्रेरपहता
असुरा रक्षांसि वेदिपद इति स्योनोन्मृज्या^३भ्युक्ष्य^४

ये रूपाणि प्रतिमुञ्चमाना असुराः सन्तः स्वधया चरन्ति ।

परापुरो निपुरो ये भरन्त्यग्निष्टोहोकाग्र णुदात्यस्मात् ॥

इत्युत्सुकमुन्मृष्टस्य दक्षिणार्धे निधाय^५ मूले कुशान्मङ्गलानुन्मृष्टे
निधाय^६भाववनेनिष्ठ ये च त्वामचान्विति पितुर्नामादिश्च कुशेष्वपो
निषिञ्चत्यवाचीनपाणिना^७ । २ । एवं दक्षिणतः पितामहस्य । ३ । प्रपि-
तामहस्य च । ४ । अभावेतत्ते ये च त्वामचान्विति पिण्डान्यथावनेजितं
निधाय । ५ । उभावेकस्मिन्पितृभेदे । ६ । नं जीवपितुरस्ति । ७ । न
जीवान्तर्हिताय । ८ । येभ्यो वा पिता तेभ्यः पुत्रः । ९ । होमान्तं वा
। १० । अत्र पितरो मादयध्वं यथाभागं पितर आदृषायध्वमिति । ११ ।
उदङ्ग्यादृष्य । १२ । त्विरा तमनादास्त्विवा । १३ । अमीमदन्त पितरो
यथाभागमवीदृषतेति प्रतिपर्यादृष्य । १४ । तथैवावनेज्य । १५ । ॥४॥
नमो वः पितरो जीवाय नमो वः पितरः शोषाय । नमो वः पितरो
धोराय नमो वः पितरो रसाय । नमो वः पितरो यलाय नमो वः
पितरो मृत्यवे । नमो वः पितरो मन्यवे नमो वः पितरः स्वधायै ।
नमो वः पितरः पितरो नमो वः । ये ऽत्र पितरः पितरः स्य द्युयं
तेषां श्रेष्ठा भूयाम्य । य इह पितरो मनुष्या वर्यं तेषां श्रेष्ठा
भूयास्त । या अत्र पितरः स्वधा युष्मार्कं मा । य इह पितर

• Comm. मेघणमनुप्रष्ट्य । इत्यारभ्यावाचीनपाणिनेति ह्युक्ताः । अत्र मङ्गलानुन्मृष्टे
वाक्कायने ज्ञानानि प्रतिपत्तिराववायेत् ।

एधतुरस्त्राकं स । गृहानः पितरो दत्तेति । १। एतदः पितरो वामो
 वध्वं पितर इति त्रीणि सूत्राण्युपन्यस्य । २। ऊर्जं वहन्तीरमृतं घृतं
 पथः कौलालं परिसृतम् । स्वधा स्य तर्पयत नः पितृनित्युदकशेषं
 निनीय । ३। अवधाय पिण्डान् । ४। अवधाय प्राञ्चीयात् । ५। ब्राह्म-
 णाय वा दद्यात् । ६। अपो वाग्भवहरेत् । ७। मध्यमपिण्डं पत्नी
 पुत्रकामा प्राञ्चीयात् ।

आ धत्त पितरो गर्भं कुमारं पुष्करस्रजम् ।

यथैह पुरुषो ऽमत् ॥

इति । ८। उरसुकमग्नौ कृत्वा । ९। सहदाच्छिन्नाननुमद्यत्य । १०।
 अग्निहोत्रं यवाग्धैव सायंप्रातः । ११। स्वयंहोमश्च पर्वणि । १२।
 एतेनैव धर्मैरानाहितान्नेः पिण्डपिष्टयज्ञः^{१३} क्रियेत । १३। ॥ ५ ॥

दक्षिणतोऽन्यायं ब्रह्मकर्म । १। पश्चान्तु पित्र्यायाम् । २। यजमान-
 निमित्तो विपर्ययः । ३। अग्नेण यजमानमासनम् । ४। समानं होत्रा
 दृणनिरसनम् । ५। तथोपवेशनम् । ६। कर्मादौ देशदृश्यत्वे च । ७।
 प्रागग्रता विकारः । ८। दृष्टस्यतिर्ब्रह्मा स यज्ञं पातु स यज्ञपतिं स मां
 पातु दृष्टस्यतिर्देवो ब्रह्माहं मानुषो भुभुवः स्वरोऽमित्युपविश्य । ९।
 साध्यं च सर्वकर्मणाम् । १०। मन्त्रवत्सु वाग्यमनम् । ११। सर्वासु
 गतिषु यथा प्रजन्त्यन्वया ततः प्रत्यायन्ति । १२। अनुममेत्यग्नौ
 प्रणीयमाने । १३। सहेभेनोपवेशनम् । १४। अथो ब्रह्मणे ऽग्न्याधेये
 । १५। सर्वेषां वा । १६। कर्मप्रसवायामन्त्रित आमित्युक्त्वा यथाकर्म
 प्रसीति । १७। ॥ ६ ॥

प्रणीताकाले वाग्यमनम् । १। ध्विष्कृता विसर्गः । २। दृष्टे च स्विष्ट-

कृत्यानुयाजप्रसवेन विमर्गः ।३। मित्रस्य त्वा चक्षुषा प्रतीक्ष इति
 प्राशित्रं प्रतीक्ष्य ।४। देवस्य त्वा भवितुः प्रसवे ऽश्विनोर्बाहुभ्यां पूष्णो
 हस्ताभ्यां प्रतिगृह्णामीति प्रतिगृह्य ।५। पृथिव्यास्त्वा नामौ सादया-
 म्यदित्या उयस्य इति प्राग्दण्डं स्यण्डिले निधाय ।६। उपकनिष्ठि-
 कयाङ्गुष्ठेन च प्राशित्रं गृहीत्वा ।७। अग्नेष्टुास्त्रेण प्राश्रामीति प्राश्रा-
 संखादन् ।८। शान्तिरभीत्याचम्य ।९। प्राणान्मंष्ट्रति ।१०। प्राणपा
 असि प्राणं मे पाहीति नामिके मुखं च ।११। चक्षुष्या असि चक्षुर्मे
 पाहीति चक्षुषी ।१२। श्रोत्रपा असि श्रोत्रं मे पाहीति श्रोत्रे ।१३।
 इन्द्रस्य त्वा जठरे सादयामीति नामिम् ।१४। केा ऽदात्कस्मा
 अदात्कामो ऽदात्कामायादात् । कामो दाता कामः प्रतिपहीता
 कामैतत्त इत्यन्वाहार्यं प्रतिगृह्य ।१५। ब्रह्मन्मस्यास्यामीत्युक्तः ।१६।
 देव भवितरेतं ते यज्ञं प्राङ्गर्हं हस्यतये ब्रह्मणे तेन यज्ञमव तेन
 यज्ञपतिं तेन मामव देवेन भवित्रा प्रसृत इति जपित्वो प्रतिष्ठेति
 प्रभौति ।१७। प्रणीतासु विमुक्तासूत्सर्जनं ब्रह्मणः ।१८। प्राशनं
 ब्रह्मभागस्य ।१९। ॥७॥

अदन्नेन त्वा चक्षुषावपश्यामि रायत्पोषाय सुप्रजास्त्राय सुवीर्या-
 थाग्नेर्जिह्वासि सुहृद्वेभ्यो धास्त्रेधास्त्रे मे भव यजुषेयजुष इत्यान्य-
 मवेचते पत्नी ।१। तेजो ऽसि शुक्रमस्यमृतमसि वैश्वदेवमभीत्यामन्नं
 वेदौ यजमानः ।२। ध्रुवा असदमृतस्य योनौ सुहृतस्य लोके ता
 विष्णो पाहि पाहि यज्ञं पाहि यज्ञपतिमित्यामन्नानि हवींयभि-
 मृश १ । * पाहि मां यज्ञन्यमित्यात्मानम् ।^१ वृष्टिरसि पाशानं मे

* See the following annotation.

यस्य विद्यामि विद्य मे पाप्मानमित्याचम्य ।^६ अग्ने व्रतपते व्रतं
 चरिष्यामि तच्छक्रेयं तन्मे राधताम् । इदमहमगृतास्यत्यमुपैमीत्या-
 ह्वनीये समिधमाधाय वाचं यच्छति * ।^६ अग्ने वायो विद्यु-
 चन्द्रमः सलोकतां वो ऽग्नीयेति ध्यायात् ।^७ यत्कामो वा स्यात्
 ।^८ अनुपदस्यमन्वाद्यनाप्रवानीत्याकाशं समुद्रं वा ।^९ ॥८॥

मयीदमिन्द्र इन्द्रियं दधात्वम्नान्नायो मघवानः सचन्ताम् ।

अस्माकं सन्त्वाशिपः सत्या नः सन्त्वाशिपः ॥

इतीक्षायासुपहृयमानायांम् ।१। व्रध पिन्वस्व प्राणं मे पाहि प्रजां
 मे पाहि पशून्मे पाहि व्रह्म मे धुत्व चक्रं मे धुत्व विशो मे धुत्व
 दिशां कृप्तिरसि दिशो मे कल्पन्तां कल्पन्तां मे दिशस्तासु कृप्तासु
 राधासम् । अत्र पितरो मादयध्वं यथाभागं पितर आरुपायध्वमिति
 वर्धिषदं पुरोलाशमंभिसृश्व ।२। अमीमदन्त पितरो यथाभागम-
 वीवृषतेति प्रत्यवधाय ।३। प्रजापतेर्भागो ऽसूर्जस्वान्पयस्वानचिति-
 रसि मा मे वेष्टा अमुचा अमुषिंलोक इह चेत्यन्वाहार्यमभिसृश्व
 ।४। अनुयाजेस्विष्टेषु हूहति सुचावग्नेरग्नीषोमयोदञ्जितिमनूज्जेयं
 वाजस्य मा प्रसवेन प्रोक्षामीत्युत्तानेन दक्षिणेन जुह्वं प्राचीमग्निरग्नी-
 षोमौ तमपनुदन्तु यो ऽस्मान्देष्टि यं च वयं द्विभो वाजस्येनं
 प्रसवेनापोक्षामीति नीचा सव्येनापष्टनं प्रतीचीम् ।५। यथादेवत-
 मन्यत्र ।६। अनिष्टे गृहपतौ गार्हपत्ये सुवेषे जुष्टेति ।७। ॥८॥

यं वां देवा अकल्पयन्तूर्जा भागं व्रतक्रतू ।

इदं वां तेन प्रीणामि तस्य त्वम्पतमहाहाऊह स्वाहा

* Comra. यच्छतीति सुधानः । यच्छतसुषुषते । क्रमवर्तितादासा ।

गन्धर्वाभ्यां नारीष्टाभ्यामहाहाङ्गभ्यां स्वाहा । अग्ने पृथिव्या अधिपते
 वायो ऽन्तरिक्षस्याधिपते सवितः प्रसवानामधिपते सूर्यं नक्षत्राणा-
 मधिपते सोमौषधीनामधिपते त्वष्टः समिधां रूपाणामधिपते मित्र
 सत्यानामधिपते वरुण धर्माणामधिपत इन्द्र ल्येष्टानामधिपते प्रजापते
 प्रजानामधिपते देवा देवेषु पराक्रमध्वम् । १ । प्रथमा द्वितीयेषु
 पराक्रमध्वमित्येवमेकोत्तरमेकादशभ्यः । २ । विश्वे देवास्त्वयस्तिंशास्ति-
 रेकादशिन उत्तरोत्तरवर्त्मान उत्तरसत्वानो विश्वे वैश्वानरा विश्वे
 विश्वमहस इह मावतामिन्द्रब्रह्मण्यस्मिन्त्वे ऽस्मिन्कर्मण्यस्यामाशियस्यां
 प्रतिष्ठायामस्यां देवहृत्यामयं मे कामः समृध्यतां स्वाहेति यत्कामो
 भवति । ३ । प्रजापत इति चतुर्थी । ४ । ॥ १० ॥

आ यथायतां भुवा हविषा घृतेन यज्ञंयज्ञं प्रति देवयद्भ्यो ।

सूर्याया ऊधो ऽदित्या उपस्य उरुधारा पृथिवी यज्ञे अस्मिन् ॥
 इत्याषायति भुवाम् । १ । समिष्टयजुर्ह्यमानमन्वारभते । २ । मदसि
 रुन्ने भूयाः सर्वमसि सर्वं मे भूयाः पूर्णमसि पूर्णं मे भूया अवि-
 तिरसि मा मे क्षेष्टा अमुचा अमुग्निंशोक इह चेति पूर्णपात्रमभिमृश्य
 दिशो ह्युदुचति । ३ । प्राच्या दिशा सह देवा अत्विजो मार्जयन्ताम् ।^४
 दक्षिण्या दिशा सह मासाः पितरो मार्जयन्ताम् ।^५ प्रतीच्या दिशा
 सह गृहाः पशवो मार्जयन्ताम् ।^६ उदीच्या दिशा सहप ओषधयो
 वनस्पतयो मार्जयन्ताम् ।^७ ऊर्ध्वया दिशा सह यज्ञः संवसरो
 यज्ञपतिर्भार्जयन्तामिति ।^८ महत्सठन्मन्त्रेण द्विर्दिस्रष्णीम् ।^९
 आपोहिष्टीयाभिस्त्रिष्टभिरभिमृश्य^{१०} अच्चायं वो ययोरोजसेति
 प्राचीर्निनीयोदीचीर्वा ।^{११}

समुद्रं वः प्र क्षिणोमि स्त्रां योनिमभि गच्छत ।

अरिष्टा अस्माकं वीरा मा परा खेचि नो धनम् ॥

इत्यभिमन्व्य¹² । श्नोदेवीद्याभिश्चतस्रभिरुवो ऽभिरुव¹³ । समिन्द्र एः

सं वर्चसा पयसा सं तनूभिरगन्वाहि मनसा सं शिवेन ।

त्वष्टा सुदन्तो वि दधातु राय

इति प्राणान्¹⁴ ।

अनु नो मारुं तन्वो यद्विच्छिष्टम् ॥

इति मुखं विमृज्य¹⁵ ॥ ११ ॥

विष्णुक्रमान्क्रमते * ।¹⁶ ६ । दक्षिणाद्देदेः ओणिदेशादाहवनीयात् । १ ।

दिवि विष्णुर्व्यक्रंस्त जागतेन च्छन्दसा तमहमनु व्यक्रंसि ततो निर्भक्तः

स यो ऽस्मान्हेष्टि यं च वयं द्विभ्र इत्यभ्युद्धृत्य दक्षिणं पार्श्वं हीनतरं

सद्यम् । २ । अन्तरिक्षे विष्णुर्व्यक्रंस्त वैष्टुभेन च्छन्दसेति द्वितीयम् । ३ ।

पृथिव्यां विष्णुर्व्यक्रंस्त गायत्रेण च्छन्दसेति तृतीयम् । ४ । दिवु विष्णु-

र्व्यक्रंस्तानुष्टुभेन च्छन्दसेति तिर्यग्विक्रामति । ५ । समान उदकः । ६ ।

अगन्म स्वरिति प्राड्डीकते । ७ । सं ज्योतिषाम्भेत्याहवनीयम् । ८ ।

समहं प्रजया सं मया प्रजा समहं रायस्त्राषेण सं मया रायस्योपो

वसुर्यज्ञो वसोयान्भूयाममिति प्राड्डीव । ९ । स्वयंभूरसि श्रेष्ठो रग्नि-

रायुर्दा अस्वायुर्मे देहि वर्चोदा असि वर्चो मे देहि तनूपा असि

तन्वं मे पाहीदमहमाभ्यो दिग्भ्यो ऽस्यै दिवो ऽस्मादन्तरिक्षादस्मा-

दन्नादादस्यै प्रतिष्ठायै द्विषन्तं भ्रातृव्यं निर्भजामि निर्भक्तो द्विष-

* Comm. आषोदिद्वीयाभिस्त्रिभिरभिरुवो । विष्णुक्रमान् क्रमते इत्येवमन्व्यं
सूत्रं । अहवनानि सप्तशो व्याख्यायन्ते ।

भ्राह्मण्य इत्यादित्यमुपस्थाप्य¹⁰ • ऐन्द्रीमावृतमावर्तं आदित्यस्यावृत-
मन्वावर्तं इति दक्षिणं वाङ्मन्वावृत्य¹¹ मन्वावृदेत्य गार्हपत्यम्¹² अग्ने
गृहपते सुगृहपतिरहं त्वयाग्ने गृहपतिना भूयामं सुगृहपतिस्त्वं मयाग्ने
गृहपतिना भूयाः ।

असूरि नो गार्हपत्यानि मन्तु ।

श्वं हिमा मत्तममुय्यादिति पुत्रनामान्यभिव्याहृत्य¹³ भृभुव. स्वः सं
मा कामेन गमयेत्यस्याङ्गारमुपसृष्ट्य¹⁴

यज्ञो बभूव स आ बभूव स प्र जज्ञे स उ वावृधे पुनः ।

स देवानामधिपतिर्बभूव सो ऽस्मानधिपतीन्कृणोतु ॥

इति अपित्वा¹⁵ तथैवाचम्य¹⁶ अग्ने व्रतपते व्रतमचाग्निं तदशकं
तेनारासं य एवास्मि सो ऽस्मीत्याहवनीये रुमिधमाधाय¹⁷ विष्टज्य
वाचं¹⁸ ॥१९॥

यो नो दूरे देष्टि यो नो अन्ति समानो निश्चो अरणसिदग्ने ।
इधस्येव प्रख्यायतो मा तस्योच्छेपि किंचन ॥

इत्याहवनीयस्य विद्यामाण्युपसमस्य¹⁹ गोमां अग्न इति त्वचं जपति²⁰ ।
उदयं तच्चतुः संदृशस्ते मा च्छित्ति यत्ते तपस्तस्यै ते मा वृषीत्या-
दित्यमुपस्थाप्य¹ । तथैवावृत्य² मन्वावृदुपसृष्ट्य³ ।

इदं हविः प्रजननं मे अस्तु दशवीरं सर्वगणं स्वस्तये ।

आत्मसनि प्रजामन्यभयसनि पशुसनि लोकसनि ।

अग्निः प्रजां बडलां मे करेत्त्वन्नं पयो रेतो अस्मान्मु धत्त ॥

* Comm. आदित्यमुपस्थाप्य । जपतीति इच्छेत् । स्वस्मानि स्वस्तये
शास्त्रादनो ।

† Comm. प्रजातिवाम इति स्वस्मान् ।

इति पयोमहं प्रजातिकामः । १ । दधिकाणो अकारिषमिति वा
 संबुभृषन्दधिभक्षम् । २ । सं यज्ञपतिरागिषेति यज्ञमागभागं प्राञ्जाति
 । ३ । समिष्टयजुषा सह प्रवमति जुहोति । ४ । ॥ १२ ॥

जीवतः कर्माणि । १ । विसमाप्ते चेदभिप्रेयान्तरणान्तमेकाहेषु नास्ति
 तस्य समापनम् । २ । आहवनीये सर्वाणि हवींस्वनुप्रहृत्य । ३ । मंहार्यं
 रोमनखानि प्रेतस्य । ४ । आश्रुव्यालं कृत्य । ५ । दक्षिणस्यां दिशि दक्षिणा-
 प्रवणे देशे दक्षिणप्राक्प्रवणे [न] वा । ६ । अपेत वीतेति पलाशशाखया
 विमृश्य । ७ । स्थीनोमृज्याभ्युक्ष्य । ८ । प्राग्दक्षिणाचीं चितिं कृत्वा । ९ ।
 पुरस्तादाहवनीयं पश्चान्निधाय गार्हपत्यं दक्षिणतो दक्षिणाग्निम् । १० ।
 अन्तरेण गार्हपत्यं दक्षिणाग्निं च कृत्वा । ११ । उत्तानं चितौ निपात्यं
 । १२ । दक्षिणतः पश्चाद्वा गामनुस्तरणीमजां वा रोहिणीं दक्षिणा-
 सुखीं प्रोभ्य । १३ । जीवन्त्याः संज्ञप्ताया वा वृक्षौ पृष्ठत उद्धृत्य ।
 १४ । अन्वाहार्यपश्चने कषोष्णौ कृत्वाति द्रवेत्यृग्यां पाण्डुराधाय ।
 १५ । प्राणायतनेषु हिरण्यकलाङ्कत्वा । १६ । अग्नेर्वर्मति वपया
 मुखं प्रच्छाद्य । १७ । दक्षिणे पाणौ जुह्वम् । १८ । उपभृतं मये । १९ ।
 भ्रुवाभुरसि । २० । अग्निहोत्रहवणीं कण्ठे । २१ । सुवौ नासिकयोः ।
 २२ । प्राग्निचक्षणं दक्षिणे कर्णे । २३ । प्रणीताप्रणयनं मये । २४ ।
 गिरसि कपालानि । २५ । अस्सु यावाणः । २६ । उदरे समवत्त-
 धानीम् । २७ । पार्श्वयोः पात्रौ । २८ । स्फां दक्षिणे पार्श्वे । २९ ।
 कृष्णाजिनं मये । ३० । उपस्थे अरणी । ३१ । ऊर्वरशौवतेऽथोलू
 खलमुषले । ३२ । पादयोः शूर्पकटे । ३३ । पत्तो ऽ.प्रहोत्रपा
 चाणि । ३४ । तानि घृतेन पृषदाज्येन च पूरयिन्वा । ३५ । अर्थ वे

त्वत्वमन्नादयं ते धोनिस्त्वमस्य योनिः । जातवेदो वहस्वेनं सुकृतां
यत्र लोकः । अयं वै त्वामजनयदयं त्वदधिजायतामसौ स्वाहेत्युपो-
हन्यग्निभिः । २६ । ॥ १४ ।

मैनमग्न इति संप्रदीप्ते दश जपित्वा सव्याहृतो ऽनवेत्तमाणाः
प्रागुदञ्चः प्रकामन्ति । १ । मृत्योः पदमित्यनुमन्त्रयते द्वाभ्याम् । २ ।
आपो हि ष्ठा सना च सोमेत्युदकं स्पृशन्ति सुक्लाभ्यामनमन्त्रिमञ्जन्तो
ऽसंधावमानाः । ३ । असावेतत्त इत्येकमुदकाञ्जलिं प्रदाय । * आपो
अस्मानित्युत्कस्य । अहतं वासः परिधाय । तच्चक्षुरित्यादित्यमुपस्याय ।
कनिष्ठपूर्वाः प्रत्यायन्ति । ४ । उदपात्रे दूर्वायवमर्षपाण्डोष्यार्द्रं गोमये
निधायाम्बन्वतीत्यम्बकमग्निमुदपात्रं च संमृशन्ति । ५ । अधः-
शय्या हविष्यभक्षता प्रत्यूहनं च कर्मणां वैतनिवर्जमेकरात्रं चिरात्रं
मवरात्रं वाऽ वा संचयनाद्भूतानि । ६ । नाघाहानि वर्धयेद्युरिति ह
स्माह कौषीतकिः । ७ । अपरपत्रे संचित्यायुजासु रात्रिषु । † यं त्वमग्न
इति द्वाभ्यां सधौरेणोदकेनास्योनि निर्वाप्य । ८ । पुराणे कुम्भे शरीरा-
ण्योष्य । ९ । उक्ते स्नाभ्रामीति लोष्टेनापिधाय । १० । उच्छ्वस्वेति खाते
निखाय । ११ । उच्छ्वमानेति परिमिते ऽवधाय । १२ । अरण्ये निखनन्ति
। १३ । शरीरेष्वद्दृशमानेषु धीणि षष्टिशतानि पलाशवृत्तानि । १४ ।
तेषामावापम्वानम् । १५ । चत्वारिंशच्चिरमि । १६ । धीवायां दश
। १७ । अंसान्वंसयोर्वाङ्कोः शतम् । १८ । उरमि त्रिंशत् । १९ । जठरे
विंशतिः । २० । षड्दृषणयोः । २१ । शिथ्रे चत्वारि । २२ । ऊर्जाः

* Comm. प्रत्यायनीति धृषण्येदः । अस्मानि तु अरण्य उच्यन्ते ।

† अरण्ये निखनतीति धृषण्येदः ।

शतम् । १८^{२७} । त्रिंशज्जानुजडाष्टीवतोः । १९^{२८} । पादाङ्गुलीषु विंशतिः । २०^{२९} । एवं त्रीणि पष्टिशतानि भवन्ति । २१^{३०} । पुरुषाकृतिं कृत्वोर्णा-
सुत्रैः परिवेष्य थवर्णैः प्रलिप्य सर्पिषाभ्यज्याग्निभिः संस्कुर्वन्ति । २२^{३१} ।
दच्छन्पत्नीं पूर्वमारिणीमग्निभिः संसृज्य सांतपनेन वान्यामानीय ततः
पुनरादधीत । २३^{३२} । ॥ १५ ॥

प्रतापवर्गे परिधिकर्म । १ । आग्नुहं रोहितं चर्मोदग्नीवं प्राग्नीवं
यान्तरलोम पश्चादग्नेरुपस्तीर्योपविशन्ति कुशान्विवमयान् । २ । अन्तरे-
णाग्निं चैतांश्याभ्यनमशानं निधाय ३ * शम्याः परिधीन्कृत्वा ४ शमी-
मयमिषं पास्तामं वा ५ वारणेन सुवेण कांस्थेन वा जुष्टेति । ६ ।
उपस्यकृतः समन्वारश्चेषु । ७ । इमं जीवेभ्यः

परैस्तु स्युरमृतं न आ गाद्वैवस्रतो नो अभयं कृणोतु ।

पर्णं वनस्पतेरिवाभि नः शीयतां रयिः ।

सचतां न शचीपतिः ॥

याद्यारूपे दशान्वाधान इति । १^१ । द्वादश कृत्वा १^१ । ययाहानीति
दक्षिणमन्धं द्वाभ्यां समीप्य १०^{१०} अन्नं सर्पिषा मंनिनीय ११^{११} कुशैः
स्त्रीणामवीष्मन्कीमा गारौरिति १२^{१२} महत्सकृन्मन्तेण दिर्दिंसूष्णीम् । १३^{१३} ।
उत्तिष्ठ ब्रह्मणस्पत इति द्वाभ्यां ब्राह्मणस्य दक्षिणं वाङ्मन्वारश्चानु-
त्तिष्ठतो ऽनुमन्त्रयते । १४^{१४} । अग्नुहे वा पुच्छम् । १५^{१५} । अनद्वानहतं
वामः कांस्थश्च दक्षिणा । १६^{१६} । दक्षिणतो वित्तं नि वर्तध्वमिति सूक्तेन
प्रत्येनाः प्रदक्षिणं त्रिः पथेति । १७^{१७} । प्रत्येनमि परिधिकर्म । १९^{१९} । ॥ १६ ॥

* Comm. जुहोतीति कृपान्तः ।

† Comm. सूष्णीमित्येवमन्तं सूत्रं । अथ ह्यनु यास्या क्रियते ।

रुद्रं गवा यजते स्वस्वयनाय ।१। शूलगव इत्याचक्षते ।२।
 शूद्रपक्ष उपोष्य पुच्छे नक्षत्रे प्रागुदीच्यां दिशि ।३। अग्निं मथित्वा
 प्राञ्चं प्रणीय ।४। पुरस्तात्पनाशशाखां सपलाशां निखाय ।५। तस्मा
 उत्तरतः पशुमुपस्याय ।६। रुद्राय त्वा जुष्टमुपाकरोमि ।७। रुद्राय
 त्वा जुष्टं प्रोक्षामि ।८। रुद्राय त्वा जुष्टं नियुनज्मीति नियुनक्ति
 पलाशशाखायाम् ।९। पर्यग्निकृतमुदञ्चं नयन्ति ।१०। तं मञ्जपयन्ति
 प्राक्शिरसमुदक्पादं प्रत्यक्शिरसं वेदक्पादमरवमाणम् ।११।

यत्पशुर्मायुमहतीरो वा पङ्क्तिरा हते ।

अग्निर्मा तस्मादेनशो जातवेदाः प्र मुञ्चतु ॥

स्वाहेति रवमाणे जुष्टेति ।१२। वषामुद्धृत्य प्रत्वात्^{१३} पूर्वं ऽग्नौ
 अपथित्वा^{१४}भिधायौदास्य^{१५} शिवंशिवमिति त्रिः पर्युच्छ्या^{१६}ज्वाहतीर्जुष्टे-
 ति ।^{१७} ॥१०॥

या तिरश्ची नि पद्यते अहं विधरणी इति ।

तां घृतस्य धारया युजे समधंमीमहम् ॥

स्वाहा ।१।

यस्येदं सर्वं तमिमं हवामहे ।

स मे कामान्कामपतिः प्र यच्छतु ॥

स्वाहेति द्वितीयांम् ।२। अग्ने पृथिव्या अधिपत इति द्वितीयांम् ।३।
 प्रजापत इति चतुर्थींम् ।४। चीणि पलाशपलाशानि मध्यमानि
 संद्वयोपस्तीर्य^५ । * वषामवधायाम्भिधाय^६ ।

यावतामहमीशे यावन्तो मे अमात्याः ।

तेभ्यस्त्वा देव वन्दे तेभ्यो नो देव मृल ॥

वेद ते पितरं वेद मातरं द्यौस्ते पिता पृथिवी माता । तस्मै ते
देव भवाय शर्वाय पशुपतय उग्राय देवाय महते देवाय रुद्राये-
शानायाशनये स्वाहेति वर्षां ऊत्वा^१ अनुमहरति पलाशानि ।^{११} ।
वषाशपण्ठी च ।^{१२} । दर्शाय ते प्रतिदर्शाय स्वाहेत्युत्तरामाज्याज्जतिं
ऊत्वा तथैव पर्युत्तति ।^{१३} । पश्चिमे ऽग्नौ स्वालीपाकं अपयति ।^{१४} ।
उत्तरतो ऽवदानानि ।^{१५} । स्वालीपाकं यूपं मांसमाज्यमिति संनि-
नीय शंयोः शंयोरिति त्रिः पर्युत्स जुहोति ।^{१६} । ॥ १८ ॥

भवाय स्वाहा शर्वाय स्वाहा रुद्राय स्वाहेशानाय स्वाहाग्नये स्विष्ट-
कृते स्वाहेति ।^{१७} । तथैव पर्युत्स्य ।^{१८} । तान्येव संनिनीय ।^{१९} । अग्नौ
पश्चिमे ।^{२०} । भवान्यै स्वाहा शर्वाण्यै स्वाहा रुद्राण्यै स्वाहेशानान्ये
स्वाहाग्नान्यै स्वाहेति ।^{२१} । समानं पर्युत्तणम् ।^{२२} । पला विकर्तनात्पला-
शानि प्रागुदञ्चि निधाय*^{२३} । तेषु लोहितमिन्द्रमूत्रमवधाय^{२४} ।
रुद्रसेनाभ्यो ऽनुदिशति ।^{२५} । आघोषिणः प्रतिघोषिणः संघोषिण्यो
विचिचत्यः श्वमनाः क्रयाद् एष वो भागस्तं जुषध्वं स्वाहेति ।^{२६} ।
यजमानस्योपतिष्ठते ।^{२७} । ॥ १९ ॥

भूपते भुवपते भुवनपते भृतपते भृतानां पते महतो भृतस्य पते
मृल नो द्विपदे च चतुष्पदे च पशवे मृल नश्च द्विपदश्च चतुष्पदश्च
पशूयो ऽस्मान्देष्टि यं च वयं द्विभ्यो दुरापूरो ऽमि मच्छायो ऽधि-

नामेन । तस्य ते धनुर्हृदयं मन इपवञ्चतुर्विसर्गसं त्वा तथा
वेद नमस्ते अमु सोमस्त्वावतु मा मा हिंसीः ।

थावरण्ये पतयतो ढकौ जञ्जभताविव ।

महादेवस्य पुत्राभ्यां भवर्षाभ्यां नमः ॥१॥

कद्रुद्रायेमा रुद्राया ते पितरिमा रुद्राय ग्यिरधन्वन इति च
सुक्ताणि । १। वरो दक्षिणा । २। उपाकरणं प्रोक्षणं पर्यग्निकरण-
मित्याहृतः पाशुबन्धिक्यः । ४। पलाजशाखेति देवतायै वपां देवतायै
हविः स्त्रिष्टकते चान्येषां पशूनाम् । ५। आग्नेयः सौम्यश्चाज्यभागौ
देवतायै वपां देवतायै हविः स्त्रिष्टकते चाज्याहुतिश्चानुमतये
स्यात्सौपाकानाम् । ६। ॥ २० ॥

पलर्षा भवन्त्याचार्य षड्विक् शशुरो राजा स्वातकः प्रिय इति ।

१। उदङ्मुखः प्राङ्मुखो वा

अहं वर्म सादृशानां विद्युतामिव सूर्यः ।

इदं तमधि तिष्ठामि यो अग्नां अभि दासति ॥

इति कूर्चमथ्यास्ते ऽधितिष्ठति वा । २। विराजो दोहो ऽसि विराजो
दोहमग्नीय मयि पद्यायै विराजो दोह इति पार्थं प्रतिगृह्य । ३।
अर्थमित्युक्तो ऽपः प्रतिगृह्य । ४। आचमनीयमित्युक्त आपोहिठीया-
भिस्त्रिष्टकभिरकैकयाचम्य । ५। मधुपर्कं इत्युक्तो यथा प्राश्चितं तथा
प्रतीक्ष्य । ६। तथा प्रतिगृह्णाति । यद्यथे ब्रह्मवर्चमायेति विकारः । ७।
प्रतिगृह्य सये पाणौ कृत्वाङ्गुष्ठेनोपकनिष्ठिकया च पूर्वाधार्दुपहत्य
पूर्वार्धं कांस्यस्य निलिम्पति वसवस्त्वाग्निराजानो भवयन्त्विति । ८।
पितरस्त्वा यमराजानो भवयन्त्विति दक्षिणार्धादक्षिणार्धं । ९।

आदित्यास्त्वा वरुणराजानो भक्षयन्त्विति पयार्धात्पञ्चार्धे । १० ।
 रुद्रास्त्रेन्द्रराजानो भक्षयन्त्वित्युत्तरार्धादुत्तरार्धे । ११ । विश्वे त्वा देवाः
 प्रजापतिराजानो भक्षयन्त्विति मध्यादूर्ध्वम् । १२ । मरुत्सुलकान्त्येण द्वि-
 द्विस्त्रुष्णीम् । १३ । नद्याद्याहतिभिस्त्रिस्त्रिभिरेकैकया प्राश्य । १४ । अनु-
 पाय चतुर्थम् । १५ । ब्राह्मणायोच्छिष्टदानम् । १६ । सर्वपानं वा । १७ ।
 अपो ऽत्राभवहरणम् । १८ । शनोदेवीयाभिश्चतसृभिरुरो ऽभिसृश्य
 । १९ । समानं प्राणसंमर्शनम् । २० । सुखविमार्जनं च । २१ । आ
 गोः प्रवदनासूष्णीम् । २२ । गौरत्युक्त^{२३} श्रीं कुरुत । २३ । माता
 रुद्राणामिति जपित्वोसुसृजत दृणान्यत्त्विति वा । २४^{२५} । कूर्चः पाद-
 मर्थामाचमनीयं मधुपर्का गौरिति वेदयेत वेदयेत । २५^{२६} । ॥२१॥

इति शाङ्खायनश्रौतसूत्रे चतुर्थो ऽध्यायः समाप्तः ।

श्रीम् ।

आर्षेयान् यूनो ऽनूचानानृत्विजो वृणीते सोमेन यक्ष्यमाणः ।१।
 चतुरः सर्वान्वा ।२। चन्द्रमा मे दैवो ब्रह्मोत्युपांशु त्वं मानुष
 इत्युचैः ।३। एवं सर्वान् ।४। आदित्यो मे दैव उद्गाता त्वं मानुषः
 ।५। अग्निर्मे दैवो होता त्वं मानुषः ।६। वायुर्मे दैवो ऽध्वर्युस्त्वं
 मानुषः ।७। प्रजापतिर्मे दैवः सदस्यस्त्वं मानुषः ।८। चतवो मे
 दैव्या होचाग्रंभिर्नो यूयं मानुषाः ।९। भर्गं मे वोचो भद्रं मे
 वोचो भूतिं मे वोचः श्रियं मे वोचो यज्ञो मे वोचो मयि भर्गो
 मयि भद्रं मयि भूतिर्मयि श्रीर्मयि यज्ञ इति वृतो जपित्वा कश्चि-
 न्नाहीनानुदेग्न्यस्तात्विज्यनीतदक्षिणानामन्यतम इति ष्टष्टा प्रति-
 गृणोति प्रत्याचष्टे वा ।१०। ॥१॥

प्राचीनप्रवणं देवयजनम् ।१। प्रागुदक्प्रवणं यज्ञकामस्य ।२। अनु-
 ब्रुवन्यत्र होताहवनीयमादित्यमपश्च पश्चेत्तद्ब्रह्मवर्चसकामस्य ।३। गृह-
 पत्ने दीक्षा पुण्ये नक्षत्रे समापनं च ।४। ॥२॥

अपराह्णे दीक्षणीयान्नात्रैष्णवीष्टिः ।१। पौर्णमासीविकारः ।२। पञ्च-
 दशमाभिधेनौका ।३। उपांशुहविः ।४। विराजौ स्विएहतः ।५।
 नित्ये वा ।६। उपहृतो ऽयं यजमानो ऽस्य यज्ञस्यागुर उदृचम-
 शीयेत्याशान्ते ऽयं यजमानो ऽस्य यज्ञस्यागुर उदृचमशीयेत्याशान्ते
 इत्याशिपां स्यान् इनायां मृक्त्राके च प्राक्कार्तीयस्वनिक्वाः पुरोना-

शैलायाः । ७ । न सूक्तवाके यजमानस्य नाम गृह्णाति प्राक् सवनीयात् । ८ । पक्षीसंयाजान्ता च । ९ । ॥ ३ ॥

अध्वर्युमन्वारभ्यौद्दग्भणानि जुहुतं याजमानं मनो मे मनसा दीचतां वाङ्मे वाचा दीचतां प्राणो मे प्राणेन दीचतां चतुर्मे चक्षुषा दीचतां श्रोत्रं मे श्रोत्रेण दीचतामिति । १ । आहुतीर्वा जुहुयात् । २ । एकदीवे चोपस्थानम् । ३ । मनो दीवामुपैमीत्याहवनीयम् । ४ । वाचं दीवामुपैमीति गार्हपत्यम् । ५ । प्राणं दीवामुपैमीति दक्षिणाग्निम् । ६ । अपरिमिता दीवास्तासामपवर्गे ॥ ४ ॥

प्रायणीयेष्टिः । ७ । पथां स्वस्तिमग्निं सोमं सवितारं चाग्नेमादिति चरुणा । १ । स्वस्ति नः पथासु स्वस्तिरिद्धि^२ । अग्ने नयाग्ने त्वं पारय^३ । त्वं सोम प्र चिकितो या ते धामानि हविषा^४ । तत्सवितुर्वरेण्यं य इमा विश्वा जानानि^५ । सुवासाणं महीमूषु ।^६ । पञ्चदशसामिधेनीका ।^७ । उपांशुहविः ।^८ । नाज्यभागौ भवतः ।^९ । त्वां चित्रश्रवस्तम यदा-
द्विष्टमिति स्विष्टकृतः ।^{१०} । शब्दन्ता च ।^{११} । ॥ ५ ॥

क्रीत्वा राजानमाधाय शकटे सोमाय पर्युल्लमाणायेत्युक्तः । १ ।

भद्रादभि श्रेयः प्रेहि वृद्धस्थितिः पुरएता ते अस्तु ।

अथेमवस्य वर आ वृथिय्या आरे शत्रून्कणुहि सर्ववीरः ॥

इत्यन्तरेण वर्त्मनी तिष्ठन्नूच्य । २ । इमां धियं शिञ्जमाणस्य वनेषु व्यन्तरिचं सोम यास्त इति चतस्रोऽनुसंयजन्तरेण वर्त्मनी । ३ । शास्त्रामयेण शकटमवस्वाप्य प्रपादयन्ति राजानम् । ४ । येन व्रजेयुस्ते-
नानुसमियात् । ५ । या ते धामानि हविषेत्यनुप्रपद्य । ६ । अयेणाहव-
नीयं दक्षिणा तिष्ठन्नाग्नेव इति परिधाय । ७ । उपसृश्वोऽसृज्यते

।८। मदन्तीभिर्दकार्यो ऽत ऊर्ध्वमाग्नीषोमप्रणयनात् । ८। ॥६॥
 आतित्या वैष्णवीष्टिः । १। पौर्णमासीविकारः । १। विष्णोर्नु कं प्र
 तद्विष्णुः । ३। होतारं चिचरयं यस्वा स्वय इति स्त्रिष्टकतः । ४।
 अग्निमन्यनीयाद्यामन्त्रे हविषि । ५। उपांशुहविः । ६। इलान्ता । ७। ७। ७।
 उपस्पृश सर्वे । १। अनाष्टष्टमस्यनाष्टयं देवानामोजो ऽनभिग्रस्यभि-
 ग्रस्तिपाः । अनभिग्रस्येन्यमञ्जसा मत्यमुपगेवं सुविते मा धा इति
 महिरण्यं ध्रौवमाज्यं पाचीस्यं बर्हिष्यामन्नं तानूगघ्नं समवमृश । १।
 उपस्पृश्यायेणाहवनीयं परीत्यांशुनुपस्पृशन्तो राजानमाप्यायन्ते ।

अंशुरंशुष्टे देव सोमा प्यायतामिन्द्रायैकधनविदे ।

आ तुभ्यमिन्द्रः प्यायतामां त्वमिन्द्राय प्यायस्व ।

आ प्याययाम्मान्मखीन्सन्वा मेधया स्वस्ति ते ।

देव सोम सुत्यामुदृचमशीयेति । ३।

यमादित्या अंशुमा प्याययन्ति यमचित्तिमचितयः पिबन्ति ।

तेन नो राजा वरुणो वृहस्पतिरा प्याययन्तु भुवनस्य गोषाः ॥

इत्युरांस्यभिमृश । ४। उपस्पृश दक्षिणोत्तानान्पाणीन्प्रक्षरे निधाय
 निङ्गुवन्ते सख्योत्तानानपराह्णे । एष्टां रायः प्रेषे भगाय चतमृत-
 वादिभ्यो गमो द्यावापृथिवीभ्यामिति । ५। आप्यायनप्रमृशुपमधुप-
 मदि संस्थितायाम् । ६। ॥८॥

अप्रवर्ग्यः प्रथमयज्ञः । १। विकल्पः ओषियस्य । १। उत्तरेण गार्ह-
 पत्यम् । ३। महावीरपात्रेषु साधमानेषु पूर्वथा दारा शलां प्रपद्य * ।

उत्तरेणाहवनीयं खरौ पात्राणि च गत्वा ^५ पश्चादुपोपविश्य ^६ होत-
रभिष्टुहीत्युक्तः ^७ अनवानमेकैकां सप्रणवामभिष्टौति । ^८

ब्रह्म जज्ञानं प्रथमं पुरस्ताद्भि सीमतः सुरुचो वेन आवः ।
स बुध्या उपमा अस्य विष्टाः मतस्य योनिममतस्य वि वः । ^९ ।
इयं पित्रे राक्षेत्यये प्रथमाय जनुषे भूम नेष्टाः ।
तस्मा एतं सुरुचं ज्ञारमह्यं घर्मं श्रीणन्ति प्रथमस्य धासेः । ^{१०} ।
अभि त्यं देवं सवितारमोण्योः कविकतुम् ।
अर्चामि सत्यसवं रत्नधामभि प्रियं मतिं कविम् ।
ऊर्ध्वा यस्यामतिर्भा अदियुतत् सवीमनि ।

क्षिण्यपाणिरमिभीत सुकतुः कृपा स्तसृपा स्वरिति वा । ^{११} ।
अञ्जन्ति यमिति विले ऽज्यमाने । ^{१२} । सं शीदस्वेति साद्यमाने । ^{१३} ।
भवा नो अग्ने सुमनास्तपो ख्यग्ने यो नः सनुत्य इत्यङ्गारेषूपोह्यमानेषु
। ^{१४} । कणुष्व पाज इति पञ्च । ^{१५} । परि त्वा गिर्वणो ऽधि द्वयोः । ^{१६} ।
शुकं ते अर्हन्विभर्षिं । ^{१७} । पतङ्गमकं सक्के द्रप्सस्वेति सक्के । ^{१८} ।
पवित्रं त इति द्वे । ^{१९} ।

नि यत्पवित्रं धिषणा अतन्वत घर्मं शोचन्तं प्रणवेषु विभ्रतः ।
समुद्रे अन्तरायवो विचक्षणं त्रिरक्तो नाम सूर्यस्य मन्वत । ^{२०} ।
अयं वेन इति सुकं नाके सुपर्णमित्युद्धृत्य । ^{२१} । गणानां त्वेति
सक्तम् । ^{२२} । बृहददेम विदथे सुवीरा इति वीरकामायै वीरं
ध्यायात् । ^{२३} । का राधदिति नव । ^{२४} । आ नो विश्वाभिहृतिभिरिति
तिस्रः । ^{२५} । प्रातर्यावाणेति पूर्वाह्णे सक्तम् । ^{२६} । आ भातीत्यपराले
। ^{२७} । सर्वमीलेद्यावीयमुत्सृज्य वाचम् । ^{२८} । उत्तमां परिशिष्य रुचितो

घर्म इत्युक्ते ऽरुचदित्यभिष्टुत्य । २१ । उत्तमया परिधाय । २२ । उप-
स्पृशोत्यायावकाशानामनुवाकेन महावीरमुपम्यायोपस्पृशोपविशति
। २३ । ॥ ६ ॥

उप इय इति गत्याह्वयमानायाम् । १ । हिंहरुतौत्यायत्याम् । २ ।
अभि ता देव भवितरित्यभिधीयमानायाम् । ३ । घर्मो वत्सं सं वत्स
इवेत्युपस्पृज्यमानायाम् । ४ । यस्ते स्तन इति स्तनं वत्से ऽभिपद्यमाने
। ५ । गौरमौमेदित्युद्यौयमाने । ६ । नमसेदुप सीदत संजानाना इत्यु-
पसीदति । ७ । दोहेन गं दुहन्ति सप्ता दशभिरात्मन्वत्

समिद्धो अग्निरश्विना तप्तो वां घर्मं आ गतम्-।

दुहन्ते गावो वृषणेह धेनवो दस्ता मदन्ति कारवः ॥

समिद्धो अग्निर्यपणा रयिर्दिवस्तप्तो घर्मो दुहन्ते वामिपे मधु ।

वयं हि वां पुरुतमानो अश्विना हवामहे सधमादेपु कारवः ॥

तदु प्रयवतममिति दुह्यमानायाम् । ८ । अधुचमुत्तिष्ठ ब्रह्मणस्पत
इत्युत्तिष्ठति । ९ ।

उप द्रव पथमा गोधुगो पु मा घर्मं मिश्र पच उन्निघायाः ।

त्रि नाकमथ्यसविता दमूना अगु चाशशशिवो सुप्रणीते ॥

इत्याह्वियमाणयोः पयसोः । १० । आ सुते मिश्रत शियमा नूनमश्वि-
नोष्वंदिरित्यामिच्यमानयोः । ११ । उदु य देवः सविता शिरण्ये-
त्युद्यन्माने । १२ । कर्मविपर्यासे यथाकर्म । १३ । प्रैतु ब्रह्मणस्पति-
रिति प्रब्रजसु । १४ । नाके सुपर्णमित्यनुसंयन् । १५ । होदपदन
उपविश्य । १६ । घर्मस्य यजेत्युक्तः । १७ । उभा पिपतं

तप्तो वां घर्मो नत्तति स्वहोता प्रोवाभध्वर्युश्चरति प्रयस्वान् ।

मधोऽङ्घस्याश्विना तनाया वीतं पातं पयस उल्लिखायाः ॥

इति समस्ताभ्यां वषट्कृत्य ।१८। घर्मस्याग्ने वीहीत्यनुवषट्करोतीति
पूर्वाह्ने ।१९। अथापराह्ने ।२०। अस्य पिवतं

यदुल्लिखास्त्राङ्गतं घृतं पयो ऽयं सु वामश्विना भाग आ गतम् ।

माध्वी घर्तारा विदथस्य सत्पती तत्र घर्मं पिवतं रोचने द्विवः ॥
इति समस्ताभ्यां वषट्कृत्य ।२१। तथैवानुवषट्कृत्य ।२२।

स्वाहाङ्गतः शुचिर्देवेषु घर्मो यो अश्विनोश्चमसो देवपानः ।

तमीं विश्वे अमृतासो जुषाणा गन्धर्वस्य प्रत्याग्रा रिचन्ति ॥

इत्यभिष्टुत्य ।२३। सखे सखायमित्यायति ।२४। गन्धर्व इत्येति
साद्यमाने ।२५। तं घेमित्येति प्रागाथिकामावर्त्यति ।२६। हवि-
र्हविभ इति पुरा होमात् ।२७। प्राणभक्षो होतुः ।२८। प्रत्यक्षो
यजमानस्य ।२९। दधिघर्मं च ।३०। ङ्गतं हविर्गधु हविरिन्द्रतमे
ऽग्नावश्याम ते देव घर्मं मधुमतो वाजवतः पितुमत इति भवमन्त्रः
।३१। संसाद्यमानेषु महावीरपात्रेषु

आ यस्मिन्सप्त वासवा रोहन्ति पृथ्वा रुद्रः ।

अपिर्हि दीर्घश्रुतम इन्द्रस्य घर्मो अतिथिः ॥

इत्यभिष्टुत्य ।३२। स्यवसादिति परिधाय ।३३। उपस्पृश्यात्सृज्यते
।३४। सुत्ये वाहत्याग्नीप्रीये प्रवर्ग्यः स्तुते वद्विष्यवमाने माध्वन्दिने
च ।३५। प्रस्तरे निष्कृत्य ॥२०॥

उपसदा चरन्ति सप्रवर्ग्यं प्रवर्ग्यं संस्थाप्य ।३६। उपसद्यायेति पूर्वाह्ने
तिस्रः मामिधेनीरगवानसेकैकां सप्रणवां चिस्रिराह ।२। इमां मे
अग्ने समिधमिति तिस्रो ऽपराह्ने ।२। तृतीयेन पूर्वस्थां वचनेनोत्तरां

मंधायावस्यति ।२। अग्निमावह सोममावह विष्णुमावहेति प्रणवेन
 मंधाय ।४। सुगादापनेन सुचावादाप्य ।५। उपांशु यजति ।६।
 अग्निर्वाणि य उय इव ^७ तं सोम क्रतुभिरपाल्हं युत्सु ^८ । यः
 पूर्याय तसु स्तोतारः ।^९ यावदादिष्टं क्षुर्धात् ।^{१०} विपर्यामो ऽपराहे
 याज्यापुरोनुवाक्यानाम् ।^{११} इमां मे अग्ने समिधमिति द्वितीये
 ऽहनि पूर्वाहे तिस्रः समिधेनीः ।^{१२} उपसद्यायेत्यपराहे ।^{१३} यथा
 प्रथमे तथा तृतीये ।^{१४} स्वकालास्तु विवर्धेरन् ।^{१५} अहरर्हवा
 विपर्यासः ।^{१६} उपवसये प्रातरुभे चरणे संश्याय ।^{१७} ॥१२॥
 अग्निप्रणयनमप्रवर्गे ।१। महावीरपाचोदासनं सप्रवर्गे ।२। तत्र प्रस्तोता
 साम गायति ।३। तत्र होतुर्निधनोपायः ।४। व्याख्यातमग्नि-
 प्रणयनम् ।५। ॥१२॥

हविर्धानप्रवर्तनायामन्वितः ।१। दक्षिणस्य हविर्धानस्योत्तरं वर्त्मान्त-
 रस्य च दक्षिणमन्तरेण तिष्ठन् हविर्धानाभ्यां प्रवर्त्यमानाभ्यामित्युक्तः ।२।

अपेतो जन्वं भयमन्यजन्यं च यच्चहन् ।

अप चक्रा अस्तसत ॥

इति दक्षिणेन प्रपदेन प्रत्यक्षं लोगमपास्य ।३। प्रेतां यज्ञस्येति
 तिष्ठन्ननुष्य ।४। द्यावा नः पृथिवी इमं तयोरिद्धृतवद्यमे इवेति
 दक्षिणस्योत्तरं वर्त्मान्पनिश्रितो ऽनुसंयन् ।५। अधि द्वयोरिति च्छदि-
 द्या धीयमाने ।६। विद्या रूपाणि प्रतीति परिश्रीयमाणयोः ।७।
 आ वासुपस्यमिति नैभ्यस्त्वयोः ।८। कर्मविपर्यामे यथाकर्म ।९। परि
 त्वा गर्वाण इति परिधाय ।१०। यत्र तिष्ठन् प्रथमामम्बवोचस्त-
 स्मिद्धत्वोत्सृज्यते ।११। ॥१२॥

मितेषु यज्ञागारेष्वग्नीषोमी प्रणयन्ति ।१। तन्मभ्युत्थानुबन्धायाः
संस्थानादन्तरेण चात्वालोत्करौ तीर्थम् ।२। तेन प्रपद्य ।३। उत्त-
रेणाग्नीषीयं धिष्णं मदस्य गत्वा ।४। उत्तरेणाध्वर्युं यज्ञपात्राणि च
पूर्वया द्वारा शालां प्रपद्य ।५। शालामुखीयस्य पश्चादुपविश्य ।६।
अग्नीषोमाभ्यां प्रणीयमानाभ्यामित्युक्तः ।७।

सावीर्हि देव प्रथमाय पित्रे वर्षाणमसौ वरिमाणमसौ ।

अथासभ्यं सवितः सर्वताता दिवेदिव आ सुवा भृरि पथः ॥

इत्यासीनो ऽनूच्य ।८। उत्तिष्ठ ब्रह्मणस्यते ।९। प्रैतु ब्रह्मणस्यतिः
।१०। होता देव उप त्वाग्र इति त्वचौ ।११। भृतानां गर्भमादध
इति गर्भकामाद्यै गर्भं ध्यायादुत्तरेण सदो ऽनुमंयन् ।१२। आग्नी-
षीये ऽग्निं निदधति ।१३। अग्ने जुषस्वेत्याज्जती ह्ययमानायाम्
।१४। उत्तरेणाग्निं सोमो जिगातीति तिस्रो ऽनुमंयन् ।१५। उप
प्रियमित्याहवनीये ह्ययमानायाम् ।१६। तमस्य राजेति प्रपाद्य-
माने ।१७। अन्तश्च प्रागा इत्यनुप्रपद्य ।१८। दक्षिणे हविर्धाने
राजनि सन्न उत्तरतो दक्षिणा तिष्ठञ्छेनो न योनिं गणानां
त्वास्तभ्राद् याम् ।१९। एवा वन्दस्मेति परिधाय ।२०। मव्याहृद्-
विर्धानयोः पूर्वस्थां द्वारुपविशति ।२१। अपरया द्वारा प्रपाद्यमाने
ऽनुसमेति होता ।२२। समानमनुवचनम् ।२३। दक्षिणाहृदपरया द्वारा
निष्क्रम्य मव्याहृदुत्तरेण हविर्धाने गत्वा तत्रैवोपविशति ।२४। ॥२४॥

अग्नीषोमीयेणोपवसथे पशुना यजते ।१। यूपयाज्यमानायेत्युक्तो
ऽञ्जन्ति त्वामित्यन्वाह ।२। उच्छ्रीयमाणायैत्युक्त उच्छ्रयस्व वनस्पते
समिद्धस्य अथमाणः पुरस्ताज्जातो जायत ऊर्ध्व ऊ पु ण ऊर्ध्वो

नः । २। परिवीयमाणायेत्युक्तो युवा सुवासा इति परिधाय^४ तिष्ठन्न-
 ष्वाहाग्निमन्यनीयाः । ४। यज्ञेन यज्ञमिति परिधाय^६ सामिधेनीर-
 ष्वाहे । ५। पशुदेवनामावाह्यानन्तरं वनस्पतिम् । ६। अध्वर्युं मंसुश्र-
 तिष्ठति । ७। मित्रावरुणयोस्त्वा प्रथारत्नोः प्रथिषा प्रथच्छामि यज्ञ-
 स्धारिष्या इति यजमानो मैत्रावरुणाय दण्डं प्रथच्छति । १०। तेनैव
 मन्त्रेण यथार्थं प्रतिगृह्य^{११} दक्षिणेन होतारं दक्षिणावृत्तपूर्वः प्रति-
 पद्यते । १२। उत्तरेण हविर्धाने दक्षिणेनाग्नीधीयं धिष्ण्यं गत्वा पूर्वघा-
 द्वारा सदः प्रपद्य स्वस्य धिष्ण्यस्य पद्यादुपविष्टैकादश प्रयाजान्य-
 जति । १३। ॥१५॥

प्रेया मैत्रावरुणस्य । १। सप्रेये च पुरोनुवाक्याः । २। तथानुवचनानि ।
 ३। *प्रक्षाणस्तिष्ठन्दण्डे पराक्रम्य^४ समिधः प्रेष्येत्युक्तो होता यत्तदग्निं
 समिधेति प्रेष्यति । ४। आमियः प्रयाजयाज्या^६ यदार्थयो यजमानः
 । ५। समिद्धो अद्य मनुष इति वा सर्वेषाम् । ६। स्वा तु नारा-
 शंभौ तत्प्रयाजस्य । ७। दशभिश्चरित्वा पर्यग्नय इत्युक्तो ऽग्निर्होता नो
 अध्वर इति तिस्रो ऽन्वाह । १०। उपप्रेष्य होतरित्युक्तो ऽजैदग्निरित्यु-
 पप्रेष्यमाह । ११। उक्त उपप्रेषे ऽग्निं होता । १२। ॥१६॥

द्विधाः शमितार उत च मनुष्या आरभध्वमुपनयत मेधा दुर आ-
 गासाना मेधपतिभ्यां मेधम् । १। प्राक्षा अग्निं भरत सृणीत धर्षिरन्वेनं
 माता मन्यतामनु पितानु भ्राता मगर्भ्या ऽनु सखा मयूयः । २। उदी-
 चीनां अस्य पदो निधत्तात्मयं चलुर्गमयतादातं प्राणमन्ववसृजतादन्तं-
 रिचमसुं दिग्ः श्रोत्रं पृथिवीं शरीरम् । ३। एकधास्य त्वचमाघतात्पुग

नाभ्या अपिशसो वपासु तिखदनादन्तरेवोन्नाणं वारयध्वात् । ४ । ग्नेनमस्य
 वसः कृणुतात्प्रथमा बाह्व शला दोषणौ कश्चपेवांसाच्छिद्रे थोणी
 कवपोरु स्वेकपर्णाष्टीवन्ता । ५ । पञ्चिंशतिरस्य वद्भ्यस्ता अनुष्ठोच्या-
 वयताद्वात्रंगान्नमस्यानूनं कृणुतात् । ६ । ऊवध्यगोहं पार्थिवं खनतात्
 । ७ । अशा रवः संसृजतात् । ८ । वनिष्टुमस्य मा राविष्टोरुहकं मन्व-
 माना नैद्वस्तोके तनये रविता रवच्छमितार इत्यग्निगौ नवम उच्छामः
 । ९ । अग्निगो शमीध्वं सुशमि शमीध्वंशमीध्वमग्निगो इति चिः
 परिधाथोपांशु अपत्युभावपापश्चेति । १० । न पशुं संज्ञयमानमौसेत
 । ११ । पृषदाज्यावेक्षणं प्रायश्चित्तम् । १२ । षट्चं वा वैष्णवीं जपेत्
 । १३ ॥ १७ ॥

श्लोकेभ्य इत्युक्तो जुपस्य सप्रथस्तममिमं नो यजमिति च उक्तमन्वाह
 । १ । स्वाहाकृतिभ्य इत्युक्तो होता यददग्निं स्वाहाज्यस्येति प्रैथति
 । २ । अप्रीणामुत्तमा याज्या । ३ । अन्तरेणोत्तमं प्रयाजं वपां च
 वाग्यमनम् । ४ । नाज्यभागौ यजति । ५ । वृधन्वन्तौ वा । ६ । दार्श-
 षौर्णमासिका निगमास्तेषु निगच्छतः । ७ । न प्रैषेषु । ८ । अग्नीषोमा-
 विममिति वपायाः पुरोनुवाक्या । ९ । होता यददग्नीषोमाविति
 प्रैथः । १० । युवमेतानैति याज्या । ११ । यथाप्रपन्नमुपनिष्कम्बेद-
 माप इति त्वचेन चात्वाल उपस्युग्योत्तृज्येते । १२ ॥ १८ ॥

पशुपुरोलाशायामन्वितावाग्नीध्रीयमुत्तरेण होतुश्च गत्वा यथा-
 धिष्ण्यमुपविशतः । १ । पशुर्थानि विभवादर्थं साधयन्ति । २ । पुरोलाशः
 स्विष्टकृत्स्मवाये ऽपि । ३ । अतुभ्यानामनूहेन । ४ । न निगमाः सन्ति
 पशुतन्त्रे बोधमानाणाम् । ५ । अग्नीषोमा यो असेति पुरोलाशस्य

ओम् ।

—००—

व्याख्यातो ऽग्नीषोमीयः प्रकृतिः पशूनाम् । १ । आर्षमात्रानं मन्त्राणां
 प्रकृतौ । २ । यथाद्यंमुत्तरस्यां ततावर्धविकारस्योत्पत्तिरूपेणानभिधा-
 नाच्छब्दविकारमूहं द्रुवते । ३ । अन्तु विकारो न विद्यते । ४ । यज-
 मानाभ्यां यजमानेभ्यः^५ मेधपतये मेधपतिभ्यः^६ मेधौ मेधान्^७
 आददादन्^८ । घस्तु घसन्तु^९ । अघमदघमन्^{१०} । अघद्वन्निति वा^{११}
 रभौर्यांमाविव रभौर्यम् इव^{१२} । अयभीदयभीयुः^{१३} । अवीर्यतावी-
 र्यन्त^{१४} । अग्नासुः^{१५} । अदध्यासुः^{१६} । अचीकमेतामचीकमन्त^{१७} । इत्यथे-
 भेदाच्छब्दविकारः ।^{१८} । वर्हियन्तुः श्रोत्रं प्राणो ऽसुख्खड्नाभिरूष्मा
 शान्तिनामानि श्रेमं शला कशपा कवपा सेकपर्णोवधगोहमस्त्रेति
 यथाममादातम्^{१९} । चोदनासंदेहे च ।^{२०} । शेषभृतान्यपूर्वाणि ।^{२१}
 आयनिगदाश्च ।^{२२} । एकधैकधा^{२३} पङ्क्तिभ्रतिः पङ्क्तिभ्रतिरिति समा-
 सेन वा ।^{२५} । एष सङ्ख्यान्यायः ।^{२६} । एकदेवतद्विदेवतयोश्च
 बज्रवत् ।^{२७} । पुंवन्निद्युनेषु समान्याम् ।^{२८} । अप्यन्यतरस्याम् ।^{२९} ।
 एषेत्यकारेण मंधानं देवतानामधेयस्य स्वरादेर्द्विदेवत्यस्य ।^{३०} ।
 सकृद्वध्नपशुभेदे ।^{३१} । सप्तम्याश्च ।^{३२} । उदगयनस्याद्यन्तथोरै-
 न्द्राग्नौ निरूल्हपशुबन्धः ।^{३३} । सांख्यरो वा ।^{३४} । कान्या बहवः
 ।^{३५} । अग्निप्रणयनादयो हृदयशूलान्ताः पशवो ऽग्नीषोमीयमवनीयौ
 परिहाय ।^{३६} । आग्नात्रैष्णवी च यक्ष्यमाणस्य ।^{३७} । निर्वचनं चाग्नि-
 याम् ।^{३८} । अन्यत्र चाग्नीषोमीयात्मकवाके नामसङ्घम् ।^{३९} । प्रात-

रनुवाकप्रमृद्यादिप्रदिष्टानि शस्त्रानुवचनयोः सुक्तानि । २५ । एकां
प्रतीयादन्यत्र । २६ । ॥ १ ॥

महारात्रे प्रातरनुवाकायामन्वितो ऽद्येणाग्नीध्रीयं धिष्णं तिष्ठन्प्र-
पदो जपति । १ । भूः प्रपद्ये भुवः प्रपद्ये स्वः प्रपद्ये भूर्भुवः स्वः प्रपद्य
ओम् प्रपद्ये वाचमृचं प्रपद्ये मनो यजुः प्रपद्ये साम प्राणं प्रपद्ये चतुः
श्रोत्रं प्रपद्ये नमो देवेभ्यो नमो देवताभ्यो नमो महते देवाय नमो
गन्धर्वाप्सरोग्भ्यो नमः सर्पदेवजनेभ्यो नमो भूताय नमो भविष्यते
नमः पिबन्धः प्रतिनमस्कारेभ्यो वेो ऽपि नमः । २ । दिशो यथा रूप-
मुपतिष्ठते । ३ । ॥ २ ॥

अस्यां मे प्राच्यां दिशि सूर्यश्च चन्द्रश्चाधिपतौ सूर्यश्च चन्द्रश्च
मैतस्यै दिशः पातां सूर्यं च चन्द्रं च स देवतानामृच्छतु यो नो ऽतो
ऽभिदामतीति प्राचीम् । १ । अस्यां मे दक्षिणस्यां दिशि यमश्च मृत्युश्चा-
धिपतौ यमश्च मृत्युश्च मैतस्यै दिशः पातां यमं च मृत्युं च स देवताना-
मृच्छतु यो नो ऽतो ऽभिदामतीति दक्षिणाम् । २ । अस्यां मे प्रतीच्यां
दिशि मित्रश्च वरुणश्चाधिपतौ मित्रश्च वरुणश्च मैतस्यै दिशः पातां मित्रं
च वरुणं च स देवतानामृच्छतु यो नो ऽतो ऽभिदामतीति प्रतीचीम्
। ३ । अस्यां मे उदीच्यां दिशि सोमश्च रुद्रश्चाधिपतौ सोमश्च रुद्रश्च
मैतस्यै दिशः पातां सोमं च रुद्रं च स देवतानामृच्छतु यो नो
ऽतो ऽभिदामतीति स्याहदुदीचीम् । ४ । अस्यां मे ऊर्ध्वायां दिशि
वृहस्पतिश्चेन्द्रश्चाधिपतौ वृहस्पतिश्चेन्द्रश्च मैतस्यै दिशः पातां वृहस्पतिं
चेन्द्रं च स देवतानामृच्छतु यो नो ऽतो ऽभिदामतीति प्राङ्ूर्ध्वाम्
। ५ । अग्निना अकारित्वा वायुश्च वृष्टिश्चाधिपतौ वायुश्च वृष्टिश्च मैतस्यै

दिग्ः पातां वायुं च दृष्टिं च स देवतानामृच्छतु यो नो ऽतो
 ऽभिदामतीत्यन्तरिवम् । ६ । अस्यां मे पृथिव्यामग्निद्यान्नं चाधिपती
 अग्निद्यान्नं च मैतस्यै दिग्ः पातामग्निं चान्नं च स देवतानामृच्छतु
 यो नो ऽतो ऽभिदामतीति पृथिवीम् । ७ । दृष्टद्रयन्तरे स ऊरू वाम-
 दैवमात्मा यज्ञायजीयं प्रतिष्ठा भूरहं भुवरहं स्वरहमग्नाहमग्नासणः
 सुचामाणमिति जपित्वा^८ दक्षिणावृत्ताग्नीश्रीये भर्भुवः स्वः स्वाहाग्रये
 स्वाहोपमे स्वाहाश्विभ्यां स्वाहा मरुत्व्यै स्वाहा जुषाणानि महामि
 सवनान्याज्यस्य यन्तु स्वाहेति सुषेण ऊत्वा सव्यावृद्धविर्धनयोः पूर्वस्यां
 दार्युपविशति । ९ । देवेभ्यः प्रातर्यावभ्य इत्युक्तो द्विष्टय मध्यमया
 वाधा प्रातरनुवाकमस्याह । १० । चीणि पदानि ममस्य पङ्क्तौनामव-
 स्त्रोहाभ्यां प्रणुयात् । ११ । आपोरेवतीमनूच्य ॥ ३ ॥

आग्नेयं गायत्रं क्रतुम् । १२ । उपप्रयन्तो अध्वरम् । अग्निमीले
 पुरोहितम् । अग्निं दूतं दृणीमहे । अश्वं न त्नेति दश । जुषस्व
 मप्रथस्तमम् । अभि त्वा गोतमा गिरा । अग्निर्होता पुरोहितः ।
 दूतं वः । अग्ने मृत्न । अर्चन्तस्त्वा । अग्निं स्तोमेन । उपसधाय ।
 इमे विप्रस्य । समिधाग्निम् । अग्निं चिन्वन्तु । प्राग्रये वाचम् ।
 त्वमग्ने यज्ञानामिति पश्चिंशतिः । १७ । अयानुष्टुभम् । १८ । तेते अग्न
 इत्येका । होताजनिष्ट । तं हि सैतवदिति नव । अग्ने कदा न
 आनुपगिति पञ्च । २२ । अथ वैष्टुभम् । २३ । ममस्य यदिति पञ्च ।
 यो मर्त्येष्विति चीणि । म वो देवमिति पञ्च सप्तानि । अग्ने
 दृष्टन्निति च सप्त । अग्नम महा । २८ । अथ दार्ढतम् । २९ । एता
 वः । म वो यज्ञम् । अग्ने विवस्वदिति द्वादश । सव्यायस्वेत्याद्यौ । ३३

अदर्शति चतस्रः^{३४} । ममिद्धुश्चिदिति तिस्रः^{३५} । अथमग्निः सुवीर्यस्य
 ।^{३६} । अथौष्णिहम् ।^{३७} । त्वामग्ने मनोपिणः ।^{३८} । ईल्लिष्वा हि^{३९} । पुरु
 त्वा ।^{४०} । अथ जागतम् ।^{४१} । वेदिपद इति मत्त^{४२} । एति प्र
 होता ।^{४३} । यज्ञेन वर्धत^{४४} । जनस्य गोपाः ।^{४५} । अथ पाङ्कम् ।^{४६} ।
 अग्निं तं मन्ये ।^{४७} ॥४॥

अथोपस्य^१ गायत्रम् ।^२ । कस्त उष इति तिस्रः^३ । प्रति ष्या स्रनरी
 ।^४ । अथानुष्टुभम् ।^५ । उपो भद्रेभिः ।^६ । अथ चैष्टुभम् ।^७ । उपो
 रुरुष इति चत्वारि ।^८ । अथ वार्धतम् ।^९ । प्रत्यु अदर्शि^{१०} ।
 मह वामेन ।^{११} । अथौष्णिहम् ।^{१२} । उपस्यश्चिमिति तिस्रः ।^{१३} ।
 अथ जागतम् ।^{१४} । एता उ त्या इति चतस्रः ।^{१५} । अथ पाङ्कम्
 ।^{१६} । मह नः ।^{१७} । ॥५॥

अथाश्विन^१ गायत्रम् ।^२ । अश्विना यज्वरीरिष इति तिस्रः^३ । प्रात
 र्युजेति चतस्रः^४ । अश्विनावद्यावत्येति तिस्रः^५ । एषो उपाः^६ । गोमदू
 खिति दे^७ । दूरादिहेवेति षट्चिंशत्^८ । उदीरायाम्^९ । आ ने ह्वम्
 ।^{१०} । अथानुष्टुभम् ।^{११} । आ नो विश्वाभिरुतिभिः^{१२} । यद्य स्यः
 परावतीति स्रक्ते ।^{१३} । अथ चैष्टुभम् ।^{१४} । आ भातीति स्रक्ते^{१५} ।
 नासत्याभ्यामिति औष्णि^{१६} । वस्र रुद्रेति तिस्रः^{१७} । युषो रजांषीति
 स्रक्ते^{१८} । तं युष्नाथामिति स्रक्ते^{१९} । यावाणेषु^{२०} । धेनुः प्रक्षस्य^{२१} ।
 क उ अर्धदिति स्रक्ते^{२२} । स्रुषे नरेति स्रक्ते परिहाय पञ्चपदाम्^{२३} ।
 आ वां रथो रोदसी वदधान इति पञ्च स्रकानि ।^{२४} । अथ वार्ध-
 तम् ।^{२५} । इमा उ वां दिविष्टयः^{२६} । अयं वां मधुमत्तम इति
 प्रथमा द्वितीया पञ्चमी च ।^{२७} । अथौष्णिहम् ।^{२८} । युषोरु षू रथ-

मिति पञ्च । १^{२९} । अथ जागतम् । १^{३०} । त्रिष्टिनो अथ । १^{३१} । इलेया-
वीयम् । १^{३२} । घोषां च सपुत्राम् । १^{३३} । अथ पाङ्गम् । १^{३४} । प्रति
प्रियतममिति । १^{३५} । उत्तमया परिधायोक्तृज्य वाचम् । १^{३६} । अथा वाज-
मिति जपति । १^{३७} । इति माहमः प्रातरनुवाकः । १^{३८} । ऋन्धो
ऽनन्तरेण वा प्रतिपत्समारोहणीयानां चैतस्य समान्नायस्य त्रौणि
पष्टिगतानि । १^{३९} । ऊर्ध्वं वा गनाद्याथाकामौ । १^{४०} । पाङ्गानि
नान्तरियात् । १^{४१} । पुरोदयादुपांशुं चैव्यन्तीति स कालः परि-
धानस्य । १^{४२} । आन्तर्यामादाग्यमनम् । १^{४३} । ॥ ६ ॥

अथ इयं होतरित्युक्तः प्र देवत्रेति द्वादशीं परिहाप्य । १ । नवा-
नूच्यैकादशीमाहुतावपु ह्यमागायाम् । २ । अथत्तासु दशमीम् । ३ ।
प्रति यदाप इति दृश्यमानासु । ४ । समन्या इति मनायतीषु । ५ ।
आपो न देवीरिति होतृचमसे ऽवनौयमानासु । ६ । आ धेनव
इत्यायतीषु सर्वांमुक्ता प्रणवेनावस्यति । ७ । अध्वर्यवैवीरपा इत्यध्वर्युं
पृच्छति । ८ । उतेव नमसुरिति प्रत्याह । ९ । प्रत्युक्तो निगदं तास्व-
ध्वर्यवाधावेन्द्राय सोममूर्जस्रन्तं पयस्वन्तं मधुमन्तं वृष्टिवनिं वसुमते
रुद्रवत आदित्यवत अशुमते विभुमते वाजवते बृहस्पतिमते विश्व-
देव्यावते ।

यस्य पीत्वा मद इन्द्रो वृत्राणि जङ्गन्त ।

प्र स जन्यानि तारिषः ॥

अन्वय इत्यध्वर्यामनूच्य ॥ * उपोत्पायाध्वर्युमन्वाह्योत्तरामध्वर्या-

मनूष्य^{१२} उपोत्तर्मा च सूक्तस्य^{१३} उत्तमया परिधाय^{१४} पर्याष्ट-
त्योपविशति । ११^{१५} ॥७॥

प्राणं मे पाहि प्राणं मे जिन्व स्वाहा त्वा सुभव सूर्यायेत्युपांशुं
ह्यमानमनुप्राणिति । १ । अपानं मे पाह्यपानं मे जिन्व स्वाहा त्वा
सुभव सूर्यायेत्यन्तर्याममन्ववानिति । २ । उत्तरेणाहवनीयं वहिष्यव-
मानेन स्तुवते । ३ । दक्षिणतो ब्रह्मा मैवावहण्योपविश्य । ४ । ब्रह्मन्सो-
य्यामः प्रशास्तरित्युक्ती । ५ । आयुषत्य षचो मा गात तनूपाः मान्त्रः स्तुत
देवस्य सवितुः प्रसव इति जपित्वा । ६ । ओं स्तुतेति । ७ । प्रसवः सर्वेषां
सोवाणाम् । ८ । असतो मा सद्गमय तमसो मा ज्योतिर्गमयान्ता-
न्मानन्तं गमय मृत्योर्मांमृतं गमयेति यजमानः पवमानानुपसरि-
ष्यन् । ९ । श्येनो ऽसि पत्वा गायवच्छन्दा अनु त्वारभे स्वस्ति मा
संपारंयास्य यज्ञस्रोष्ट्रमिति स्तुते वहिष्यवमाने । १० । सुपर्णो ऽसि
पत्वा चिष्टृपच्छन्दा इति माथ्यन्दिने । ११ । सखासि पत्वा जगच्छन्दा
इत्यार्भवे । १२ । समान उदर्कः । १३ । उपहृता देवा अस्य सोमस्य
पवमानस्य विचक्षणस्य भव उप मां देवा ह्यन्तामस्य सोमस्य पव-
मानस्य विचक्षणस्य भवे मनसां त्वा भक्षयामि वाचा त्वा भक्षयामि
प्राणेन त्वा भक्षयामि चक्षुषा त्वा भक्षयामि श्रोत्रेण त्वा भक्षयामीति
स्तुते वहिष्यवमाने हेता । १४ । ॥८॥

आग्नेयः सवनीयः । १ । ऐन्द्राग्नो वा । २ । ऐकादग्निना वा । ३ ।
एकधूपेथ्यैकादग्निनेश्वारवर्तते परिव्ययणीया रश्नाष्टयकाचिस्त्रिः । ४ ।
नानाधूपेषु । ५ । अग्निष्ठे परिव्ययणीयासुक्ता नवसु सप्तसप्ताह । ६ ।
एकादशे ऽन्तरेण परिव्ययणीयां प्रगायं च यास्यो नर इति च

सूक्तशेषमन्वाह । ७ । उत्तमयोपशयमनुमन्तयति । ८ । पूर्वेद्युश्चि तेष्व-
 परिवीयमाणेषु पूर्वथा परिदध्यात् । ९ । संतानार्थो वाधर्षिर्नैव काङ्क्षेत्
 । १० । समानजाभीया अनुमन्मियात् । ११ । यथोक्तमे तथोद्देन
 । १२ । पशुदेवतामावाह्य वनस्पतिं च ।¹³ इन्द्रं वसुमन्तमावहेन्द्रं
 रुद्रवन्तमावहेन्द्रमादित्यवन्तमृभुमन्तं विशुमन्तं वाजवन्तं बृहस्पति-
 मन्तं विश्वदंय्यावन्तमावहेति सवनदेवताः ।¹⁴ नान्येषु निगम-
 स्यानेषु¹⁵ निगच्छन्ति । १४ । सूक्तवाके वा ।¹⁶ अध्वर्युं संमृग्य
 प्रवराशुर्व्येण प्रलताङ्गती जुहोति ।¹⁷ जुष्टो वाचो भृयासं जुष्टो
 वाचस्पतेद्वि वाग्यत्ते वाचो मधुमत्तमं तक्षितो अद्य धात्वाहा
 सरस्वत्या इति पूर्वाम् ।¹⁸ तृष्णीमुत्तराम् ।¹⁹ ॥ ८ ॥

अग्ने नयेति तिस्रो भुवो यज्ञस्य प्र वः शुक्राय प्र कारव
 इत्याश्वस्य । १ । आ नो दिवो बृहतः पर्वतादा सरस्वतीं देवयन्तः
 सरस्वत्यभि नः पावी रवी कन्या प्र सोदसेमा जुङ्गाना इति
 सारस्वतस्य । २ । त्वं सोम प्र चिकितस्त्वमिमा ओपधीः सोमो धेनुं
 था ते धामानि दिव्यपालं धुसु था ते धामानि हविरेषेति सोमस्य
 । ३ । पूषेमा आशाः प्रपये पयां पथस्यथः शुक्रं ते चान्ते पूषन्पूषा
 सुवन्धुरिति पौष्णस्य । ४ । आ दैव्या वेधसं बृहस्पतिः ममजयस्य हि
 शुचिः स सुष्टुभा स च्छक्तता स आ नो धोनिमिति बार्हस्पत्यस्य
 । ५ । विश्वे अद्य मरुतो विश्व ऊती यं देवासो ऽवय विश्वे देवाः
 शृणुत यं के च ज्मा ते हि यज्ञेषु यज्ञियास ऊमाः स्त्रीर्णं बार्हि-
 षीति वैश्वदेवस्य । ६ । इन्द्रं नर इन्द्रो राजेन्द्र चक्रमुहं न आ नो
 विश्वाभिहृतिभिः सजोषा आ ते शुष्यो वृषभ इत्येन्द्रस्य । ७ । गोम-

दद्यावद्भुये नरः शुची वो ऽरा इवेद्या वः शर्म यूयमस्मानिति मारु-
 तस्य । ८। उभा वामा वृत्रहणा ता योधिष्टं शुचिं नु गीर्भिर्विप्रः प्र
 चर्षणिभ्य इत्यैन्द्राग्नस्य । ९। आ नो देवः सविता चायमाण आ देवो
 यातु सविता यन्नेर्वाममद्य ये ते पन्था अग्नेभ्यं तद्विव इति सावि-
 तस्य । १०। अस्तभ्राद् द्यां तत्त्वा याम्यत्र ते हेत एवा वन्दस्वेर्मा
 धियं शिन्वमाणस्योदुत्तमं वरुणेति वारुणस्य । ११। इत्यैकादशिता-
 नाम् । १२। ये चैवंदेवताः पशवः । १३। ॥ १० ॥

इन्द्रा नु पूषणेत्यैन्द्रापौष्णस्य । १। सोमापूषणिति सोमापौष्णस्य
 । २। मं वां कर्मणेत्यैन्द्रावैष्णवस्य । ३। नामत्याभ्यामित्याश्विनस्य । ४।
 विष्णोर्नुं कमिति वैष्णवस्य । ५। राचीति रात्र्याः । ६। भृरिं द्वे इति
 द्यावापृथिवीयस्य । ७। जनीयन्त इति तिस्रः स वावृधे दिव्यं सुपर्ण
 यस्य व्रतं पशवो यन्ति सर्वं यस्य व्रतमुपतिष्ठन्त आपः ।

यस्य व्रते पुष्टिपतिर्निविष्टस्तं मरस्वन्तमवसे ऊवेम ॥

इति मारुततः । ८। य इमा विद्या भुवनानीति वैश्वकर्मणस्य चतुर्थी
 परिहाण्य । ९। आ ते पितरिति रौद्रस्य । १०। अहं रुद्रेभिरिति
 वाग्देवत्यस्य । ११। तिस्रस्त्रिभ्यः पूर्वाः पुरोनुवाक्या वषायाः पुरो-
 स्त्राग्नस्य पशोस्त्रिभ्यस्त्रिभ्य उत्तरा याज्याः । १२। नैके पशुपुरोस्त्राग्नं
 सवनीयस्य । १३। कर्म तु न्यायः । १४। सावित्रवाग्देवयौ सोपांगु । १५।
 आव्रतंते पशुगणे मनेता । १६। परित्ययणीयादि वषान्तं प्रातःसवने
 पशुकर्म कृत्वा निष्कस्य तथैवोपस्पृश्या धात्वले । १७। ॥ ११ ॥

धिःशानुपम्याय मदः प्रमर्षन्ति । १। अयेण हविर्धाने तिष्ठन्त-
 संतमीलमाणाः । २। मंरालसि कृमानो रौद्रेणानीकेन पाहि मा अग्ने

पिष्टहि मा नमस्ते अस्तु मा मा हिंसीरित्याद्यवनीयम् । १। रौद्रा-
 दिरुदकः । ४। अनुदकौ वा । ५। अपिजो ऽमि दुवस्वानिति मथि-
 त्वानुप्रदत्तम् । ६। परिपद्यो ऽमि पवमान इत्याहावम् । ७। प्रतकामि
 नभस्वानिति चात्वालम् । ८। कयो ऽमि ह्यस्यदन इति शामिचम्
 । ९। संमुद्यो ऽमि विश्वभग इत्युत्तरम् । १०। दक्षिणावृते विभ्रुगमि
 प्रवाहण इत्याग्नीध्रम् । ११। प्रपस्यमानाः सदद्योपर्यभिष्टशन्ति दिव-
 स्पृष्टममि मा मा संताप्सीरिति । १२। अतस्य द्वारौ मा मा संताप्त-
 मिति द्वार्यो संसृष्ट^{१३} उत्तरेणाग्नीध्रीयं धिष्णं गच्छन्ति ये प्रत्यक्षो
 धिष्णानतिक्रामन्ति । १३। मलिस्तुचो ऽमि मगर इत्यामादमच्छा-
 वाकस्य । १४। वज्रिरमि ह्यव्यवाहन इति हेतुर्धिष्णम् । १५। श्वो
 ऽमि प्रचेता इति मैत्रावरुणस्य । १६। तुष्यो ऽमि विश्ववेदा इति
 ब्राह्मणाच्छमिनः । १७। उग्निगमि कविरमौति पोतुः । १८। श्वस्यु-
 रमि दुवस्वानिति नेष्टुः । १९। अंशरिमि बभारिरित्यच्छावाकस्य
 । २०। शुन्ध्युगमि मार्जालीय इत्यवेत्स्य मार्जालीयम् । २१। शुन्ध्यु-
 रस्युपमद्य इति ब्रह्ममदनम् । २२। अतधामामि स्वर्जातिरिक्तौ-
 दुम्बरौम् । २३। ममुद्रो ऽमि विश्वयचा इति मदो ऽनुवीक्ष्य । २४।
 अजो ऽस्येकपादिति शालामुखीयम् । २५। अहिरमि बुधय इति
 प्राजक्षितम् । २६। अवदास्यन्नपतिरिति व्रतप्रपणम् । २७। ॥१२॥

अग्नयः मगराः मगराः स्य मगरेण नाम्ना रौद्रेणाग्नीकेन पात
 माग्नेयः पिष्टत मा नमो वो अस्तु मा मा हिंमिष्टेति सर्वान् । १।
 अध्वनो अधिपतिरमि स्वस्ति नो ऽशामिन्देऽयाने पथि स्तादि-
 त्यादित्यमुपस्था^२ मैत्रावरुणप्रभृतय उदद्यो ऽच्छावाकं परिहाप्य

पूर्वया दारा मदः प्रमर्षन्ति । ३ । विद्ये देवा अनु मा प्रमर्षतेऽ
 विधातु शरणं यत इन्द्र भयामहे मदमस्ततिमद्भुतमिति जंपन्तो^४
 ऽग्नेजोत्तरेण सर्वाभ्विष्णाग्गच्छन्ति । ५ । दक्षिणधिष्णोदक्षिणधिष्णः
 पूर्वा^५ गत्वा म्रम्रम्रस्य धिष्णस्य पश्चादुपविशति । ६ । उत्तरेण
 मदो गत्वा बह्वापरया दारा मदः प्रपद्य दक्षिणेन मैवावहणं गत्वा
 ययामनमास्ते । ७ । नार्मन्विने सवने ऽपया दारा निःसर्षन्ति । ८ ।
 अन्तरेण हेतुर्मैवावहणस्य च धिष्णावधिष्णानां विर्मन्वितमं चरः
 । ९ । उत्तरेण संस्रं धिष्णं धिष्णवताम् । १० । पश्चार्धेनाग्नीध्रीय-
 स्योदस्यः । ११ । मार्जालीयस्य वा दक्षिणा । १२ । अथावतं मानाश्च
 प्रत्यायन्ति । १३ । ऊर्ध्वं प्रातःमवनासमस्तोपस्थानप्रभृतिना प्रम-
 र्षन्ति । १४ । आदित्यापम्यानं रात्रिपर्यायेष्वाग्निने च न विद्यते
 न विद्यते । १५ । ॥१२॥

इति शाङ्खायनश्रौतसूत्रे षष्ठो ऽध्यायः समाप्तः ।

ओम् ।

प्रसृष्य पुरोलाशैः सवनीयैश्चरन्ति ।१। धानावन्तमिति पुरोनुवाक्या
 ।२। होता यत्तद्विद्धं हविर्वा इत्यनुसवनं प्रैषो यथासमान्नातम् ।३।
 यथासवनं वितारयति ।४। तेनैव यजत्युद्धृत्य होतायवं होतर्दजं च
 ।५। अग्ने जुषस्व नो हविरिति खिलकृतः पुरोनुवाक्या ।६। होता
 यत्तदग्निं पुरोलाशानामित्यनुसवनं प्रैषः ।७। हविरग्ने वीहीति च
 याज्या ।८। ॥१॥

ऐन्द्रवायवमैत्रावरुणावाश्विनश्च द्विदेवत्याः ।१। वायवा याहि
 दर्शतेन्द्रवायू इम इत्यैन्द्रवायवस्य पुरोनुवाक्ये ।२। होता यत्तदायुं
 होता यत्तद्विन्द्रवायू इति प्रैषो ।३। अयं पिब यतेना न इति याज्ये
 ।४। अयं वां मित्रावरुणेति मैत्रावरुणस्य पुरोनुवाक्या ।५। होता
 यत्तन्मित्रावरुणेति प्रैषः ।६। गृणाना जमदग्निनेति याज्या ।७।
 प्रार्थुजेत्याश्विनस्य पुरोनुवाक्या ।८। होता यत्तदश्विनेति प्रैषः ।९।
 वाचधानेति याज्या ।१०। अनवान्तं द्विदेवत्यानां पुरोनुवाक्याः
 प्रैषांश्चाह ।११। तथा यजति ।१२। ऐन्द्रवायवस्य नानाप्रणवे
 पुरोनुवाक्ये ।१३। याज्ये नानावपङ्कारे ।१४। सक्तपुरस्ताज्जपो
 येयजामहो ऽनुमन्त्वण्य ।१५। ॥२॥

एतु वसुः पुरुषसुरित्यैन्द्रवायवं प्रतिगृह्योरौ दक्षिणे निधायान-
 पिधानमनवेद्यं च द्विदेवत्यानामा प्रैषस्यावनयनान् ।१। एतु

वसुविददसुरिति मैत्रावरुणं प्रतिगृह्य दक्षिणेनैन्द्रवाथवं हृत्वा दक्षिणतः
 पश्चान्निदधाति ।१। ऐतु वसुः संयदसुरित्याश्विनं प्रतिगृह्य दक्षिणेन
 पूर्वा हृत्वा उत्तरतः पश्चान्निदधाति ।२। सोमस्याग्ने वीहीत्यनुवपङ्कारः
 मर्वासु सोमयाज्यासु द्विदेवत्यर्तुयाजान्परिहायादित्यग्रहणाविवरुहौ
 पादौवतं च ।४। उपांगु वा पादौवतस्य ।५। ॥३॥

उन्नीयमानेभ्य इत्युक्तं आत्वा वहन्तु हरय इत्युन्नीयमानसूक्तम्
 ।१। हेता यजद्विन्द्रं प्रातः प्रातःसावस्येति द्वेषः ।२। इदं ते सोम्यं
 भध्विति यजति ।३। नृषदमं त्वा नृषवाः प्रतीच इति हेतवचममं
 प्रतीच्य^१ वयोधमं त्वा वयोधाः प्रतिगृह्णामीति प्रतिगृह्णो^२रः मस्यार्श-
 यति द्विदेवत्यांश्च ।४। पुनरुन्नीतानां हेतवका यजन्ति ।५। मित्रं
 वयमिति मैत्रावरुणः ।६। इन्द्र त्वा वृषभमिति ब्राह्मणाञ्च^७सी
 ।८। मरुतो यज्येति पोता ।९। अग्ने पद्वीरिति नेष्टा ।१०। उवा-
 द्यायेत्याग्नीध्रः ।११। अयासग्नीदित्युक्ते ज्यालित्याग्नीध्रः ।१२। स
 भद्रमकथो नः सोमं पाययिष्यतीति हेता ।१३। सोमं भवयिष्यन्तो
 याजिकैर्नामधेयैरसा उपह्वयस्येति कर्तारोऽन्योऽन्यस्मिन्नुपह्वयमिच्छन्ते
 ।१४। वपङ्कर्ता प्रथमो भवयति ।१५। प्रतिभक्षितं द्विदेवत्यशेषं
 नाराशंसवतां च रुदाणां हेतवचमस्येऽवनयति ऊते त्वा भक्षितम-
 वनयान्यूर्जस्वत्तं देवेभ्य आदुशन्तं मद्यमिति ।१६। द्विरैन्द्रवायव-
 शेषस्यावनयनं तत्राभ्यावर्तते भन्तः ।१७। अनवसर्जनं च द्विदेव-
 त्यानामा शेषस्यावनयनात् ।१८। ॥४॥

इह वसुः पुरुवसुरित्यैन्द्रवायवमभ्यर्षवे प्रगृह्योपहृतौ वायुरिन्द्र-
 वायू सह प्राणेन सह वर्धमा तयोरहसुयङ्गतः सह प्राणेन सह वर्ध-

सेति भक्षयित्वा प्रग्रहणमन्त्रेण पुनः प्रगृह्य भक्षमन्त्रेण पुनर्भक्षयति । १। इह वसुर्विद्वसुरिति मैत्रावरुणं प्रगृह्य । २। उपहृतौ मित्रावरुणौ सह चक्षुषा सह वर्चमा तयोरहमुपहृतः सह चक्षुषा सह वर्चसेति भक्षयित्वा । ३। आशिनं प्रदक्षिणं शिरः पर्याहृत्यावेक्ष्य प्रतिपर्याहृत्यावेक्ष्य । ४। इह वसुः संवदसुरित्याशिनं प्रगृह्य । ५। उपहृतौ देवावश्विनौ सह श्रोत्रेण सह वर्चमा तयोरहमुपहृतः सह श्रोत्रेण सह वर्चसेति भक्षयित्वा । ६। उपस्पृश्वेलामुपहृतयते । ७। उपोद्यच्छन्ति चमवान् । ८। होहचममन्वारभते । ९। असंस्पर्शनं सर्ववाज्यलेपेन सोमस्य । १०। उपहृत्य प्रस्थितान्भवयन्ति । ११। तेजसे त्वा ब्रह्मवर्चमाय भक्षयामीति भक्षमन्त्रः प्रातःमवने । १२। शोजसे त्वेन्द्रियाय भक्षयामीति माध्यन्दिने । १३। प्रजायै त्वा पुष्टौ भक्षयामीति तृतीयमवने । १४। शं नो भव हृद इत्युरोऽभिमर्गनौ भक्षयित्वा । १५। सव्ये पाणौ चममान्कृत्वा दक्षिणेनाप्याथयन्ति । १६। आ प्याथस्व समेतु त इत्याप्याथनी प्रातःमवने । १७। सं ते पर्यामीत्युत्तरयोः । १८। प्रस्थितानाप्याथयन्ति । १९। अन्ये मरुत्वतीये च । २०। आज्यप्रउगयोर्नाराशंसा निष्केवल्यमरुत्वनीययोर्वैश्वदेवे च । २१। देवो ऽसि नराशंसो यत्ते मेधः स्वर्ज्यैतिसस्य त ऊमैः पिष्टभिर्भक्षितस्योपहृतस्योपहृतो भक्षयामीति भक्षमन्त्रः प्रातःमवने नाराशंसानाम् । २२। ऊर्वैरिति माध्यन्दिने विकारः । २३। काव्यैरिति तृतीयमवने । २४। ॥ ५॥

अध्यावाकः सौदेत्युक्तौ * ऽरोण मद उत्तरेण स्तुतिमुपविग्नः

* Comm अथवा अध्यावाकः । एतावत्पूज्यधिकाराद्यम् ।

पुरोस्तांशं प्रतिश्रुत्या^१च्छावाक वदस्वेत्युने^४ ऽच्छा वो अग्निमवम इति
 तिष्ठो ऽन्वाह ।^२ । प्रणवान्निगदम् ।^३ । यजमान हेतारध्वर्यो ऽग्नी-
 द्ब्रह्मन्पोतर्नेष्टरुतोपवक्ररिषेपयध्वमूर्जार्जयध्वं नि वो आमयो जिहतां
 न्यजामयो नि सपद्मा यामनि बाधितासो जेययाभीत्वरों जेयया-
 भीत्वर्याः श्रवद् इन्द्रः शृण्वदो अग्निः प्रम्यायेन्द्राग्निभ्यां सोमं
 वोचतोपो अस्मान्ब्राह्मणान्ब्राह्मणा ऋयध्वमिति ।^७ । उपह्वमथं
 ब्राह्मण इच्छते ऽच्छावाको वेत्यध्वर्युराह तं हेतारुपऋयस्वेति ।^८ ।
 तं हेतोपऋयते ।^९ । प्रयेता वामा सुक्तायं सुन्वन्जमानो अग-
 भीदुत प्रतिष्ठोतोपवक्र उत नो गाव उपहृता उतोपहृन इत्युप-
 ङ्गास्यमानः ।^{१०} । उत नो गाव उपहृता इत्यातो ऽनुपङ्गास्यमानः
 ।^{११} । अनुपहृतो ऽच्छावाको निवर्तध्वमिति सुक्ताय यावच्छक्रुया-
 तावदनुद्रवेत् ।^{१२} । होता वा प्रतिकामिनमच्छावाकं प्रत्युपहृय
 ।^{१३} । ॥६॥

उन्नीयमानाद्येत्युक्तः प्रत्यसौ पिपीषत इत्यच्छावाकः सुक्रमन्वाह
 ।१। प्रातर्यावभिरिति यजति ।२। भविताप्यायितं चमसमध्वर्यवे
 प्रदाय दक्षिणवृद्धपरया द्वारा सदः प्रपद्य स्वस्य धिष्टस्य पद्या-
 दुपविश्य पुरोस्तांशं प्राप्नोति ।३। पूर्वः प्रष्टप्रयेदच्छावाकीयां
 कुर्यात्स्वेन विमंश्रितसंशरेण निष्क्रम्याच्छावाकस्य षड्विष्कर्म कृत्वा
 स्वकर्म कुरुते ।४। स्वे तु होता धिष्ट्ये ।५। विकल्पो होचकाणां
 याज्यासु ।६। प्रातःसवने^७ ऽनवानन्तो यजन्त्यर्धर्षणो वा ।७। अत्र^८
 प्रतयन्ति ।^९ । ऊर्ध्वे शौपासनेभ्यः ।^{१०} । ॥७॥

अथर्तुयाजैश्चरन्ति ।१। होता यत्तद्विद्मं होवादित्यृतुप्रैश्चरवानं

प्रेष्यति ।२। तथा यजति ।३। येन प्रेष्यति सा याज्योद्भृत्य
 होतायत्तममौयजं च ।४। मैधातिथ्यो वेन्द्र सोमं पिब चतुनेति
 ।५। योयः प्रैपान्ते श्रूयते सम यजति ।६। होतरेतद्यजेयध्वर्युराह
 ।७। गृहपतिश्च ।८। तयोर्यजति ।९। यथावपङ्कतं भवयन्ति ।१०।
 दिरन्ततो होता ।११। लिप्तेदिवैव जिघेद्व द्विदेवयोषु चेति
 ।१२। ॥८॥

आज्यं शंसिष्यन्पिता मातरिश्वाच्छिद्रा पदोऽग्निगमोयानुतचि-
 षत्सोमो नीयद्वित्रीथानि नेपद्गृहस्पतिहृष्यामदानि शंसिषदिति
 जपित्वा शोभावा इ इत्याहावः शस्त्रादौ प्रातःसवने तेनाह्नयोपांशु
 त्क्षणींशंसम् ।१। अग्निर्ज्योतिर्ज्योतिरग्निरित्यवसायेन्द्रो ज्योतिर्ज्योति-
 रिन्द्र इत्यवसाय सूर्यो ज्योतिर्ज्योतिः सूर्य इत्यवसाय पक्षो ऽवस्य-
 न्पुरोहचम् ।२। अग्निर्देवेद्भुः । अग्निर्मन्विद्भुः । अग्निः सुसमित् ।
 होता देववृतः । होता मनुवतः । प्रषौर्यज्ञानाम् । रथीरध्वरा-
 णाम् । अत्रतां होता । त्क्षणिर्हृष्यवाट् । आ देवो देवान्वसत् ।
 यवदग्निर्देवो देवान् । सो अध्वरा करति जातवेदोर् प्र वो देवा-
 येत्याज्यम् ।३। तस्य प्रथममर्धपे पक्षो ऽगवानम् ।४। मरुत्वतौय-
 वैश्वदेवयोश्च ।५। स्रक्तमेवं शस्त्राह्नयोत्तमया परिधायोप्यवीर्यं
 जपति भा विभा उषाः स्वर्ज्योतिः श्लोकाय लोक्यमवाचीति ।६।
 उष्यमा इत्यध्वर्युराह सवासु शस्त्रयाज्यासु ।७। अग्न इन्द्रश्चेति
 यजति ।८। ॥९॥

आज्ये भस्मिते स्तुवते ।१। श्लोचवतां शस्त्राणामेवेति प्राहो-
 त्तमात्प्रतीहारादूर्ध्वमाह्वय शंसन्ति ।२। प्रउगे ऽन्तरेण माधुच्छन्द-

सांस्तृचानृचो धवयन्ति ताः पुरोरुच इत्याचवते ।३। तार्सा
 पुरस्तादाहावः ।४। परिधानीयार्थे च ।५। षट्पदा वैश्वदेवी ।६।
 तर्सा द्वाभ्यांद्वाभ्यामवसाय द्वाभ्यां प्रणौति ।७। सारस्वत्यां विकल्पः ।
 शंभेन्न वा । नित्यस्त्वाहावः ।८।

वायुरघेगा यज्ञप्रीः सार्कं गन्मनसा यज्ञम् ।

शिवो निवृद्धिः शिवाभिः ॥

इति मरुच्छस्त्वा वायवा याहि दर्शतेति तिसृष्णां त्रिः प्रथमाम् ।९।

हिरण्यवर्तनी नरा देवा पती अभिष्टये ।

वायुश्चेन्द्र्य सुमखौ ॥

इन्द्रवायू इम इति तिस्रः । १० ।

काव्यथोराजानेषु क्त्वा दक्षस्य दुरोणे ।

रिशदमा मधस्य आ ॥

मिचं ऊव इति तिस्रः । ११ ।

दैव्यावध्वर्यु आ गतं रघेन सूर्यंत्वचा ।

मध्वा यज्ञं समञ्चाये ॥

अग्निना यज्वरीरिप इति तिस्रः । १२ ।

इन्द्र उक्त्वेभिर्भन्दिष्टो वाजानां च वाजपतिः ।

हरिवान् सुतानां सखा ॥

इन्द्रा याहि विचभानो इति तिस्रः । १३ ।

विद्यान्देवान्द्वामष्टे ऽस्मिन्यज्ञे सजोषसः ।

त इमं यज्ञमागमन्देवासेा देव्या धिया ।

ये यज्ञस्य तनूकतो विद्य आ सोमपीतये ।

श्रोमासश्चर्यणीष्टत इति तिस्रः । १४ ।

वाचामहं देवीं वाचमस्मिन्यज्ञे सुपेशसम् ।

सरस्वतीं हवामहे ॥

पावका नः सरस्वतीति तिमृणामुत्तमया परिधायोवयञ्चैयं जपति
वाचं मे जिन्व । प्राणं मे हृष्य । चतुर्मे पाहि । शोचं मे ऽव । वरुं
मे धच्छ । त्वं मे पाहि । यशो मे धेहि । घोषाय लोक्यम-
वाचीति । १५ । विशेषिभिः सोमं मध्विति यजति । १६ । ॥ १० ॥

एवाः स्रोत्रियानुरूपाः प्रगाथान्परिहाय । १ । आ नो मित्रा-
वहणा नो गन्तमिति स्रोत्रियानुरूपौ मैत्रावरुणस्य । २ । प्र वो
मित्रायेत्युक्थमुखम् । ३ । प्र मित्रयोरिति नवानामुत्तमया परिधायोप
नः सुतमा गतमिति यजति । ४ । ॥ ११ ॥

आ याहि सुपुमेति ब्राह्मणाच्छंसिनः स्रोत्रियानुरूपौ । १ । शेषः
सुक्तस्योक्त्यमुखमुत्तमे परिहाय । २ । इन्द्र त्वा वपभम् । ३ । उद्वेदभीति
तिमृणामुत्तमया परिधायेन्द्रक्रतुविदमिति यजति । ४ । ॥ १२ ॥

इन्द्राग्नी आ गतं सुतमित्यच्छावाकस्य स्रोत्रियानुरूपौ । १ । शेषः
सुक्तस्योक्त्यमुखम् । २ । इहेन्द्राग्नी उप ऋय इति पद्य । ३ । इयं वामस्य
मन्मन इति नवानामुत्तमया परिधायेन्द्राग्नी आ गतं सुतमिति
यजति । ४ । ॥ १३ ॥

मित्रं वयमिन्द्रमिन्द्रार्थिन इन्द्र श्रेतेति स्रोत्रिया वृहस्पृष्ठस्य । १ ।
राथन्तरमच्छावाकः स्रोत्रियमनुरूपं कुरुते । २ । अनुरूपसुवयसुखम्
। ३ । चतुराशवा होचकाः । ४ । हेता धातिरिक्कोक्त्येषु । ५ । स्रोत्रि-
यानुरूपाभ्यां यधानन्तरमनुरूपात्परिधानीयाथै च । ६ । अनुरूपा-

दनन्तरः प्रगाथस्तस्माद्ूर्ध्वं पञ्चमं मथ्यन्दिने । ७। उक्थमुखात्सर्वेषां
 रात्रौ । ८। यदाध्वर्युराह प्रशास्तः प्रसुहीत्यो मर्षतेति प्रशास्त आह । ९।
 दक्षिणावृत्तो ऽपरया द्वारा निःसर्पन्त्युत्तरेणौदुम्बरीं दक्षिणेन ब्रह्मा
 । १० । अग्रेण शालामुदक्षः । ११ । माथ्यन्दिनाय भवनाय यथानिः-
 सृप्तं प्रसृप्य यथासनमुपविशन्ति । १२ । ॥ १४ ॥

आदौ माथ्यन्दिनस्य भवनस्य राजानमभिपुण्वन्ति । १। यावन्त-
 त्पूर्वया द्वारा हविर्धाने प्रपद्योत्तरस्य हविर्धानस्य दक्षिणं चक्रमयेण
 दक्षिणा तिष्ठन्सोमोपनहनेन मुखं परिवेष्य यावधोषं श्रुत्वामंप्रेषितो
 ऽभिष्टौत्यमंतन्वन्नर्धर्चशी ऽनवानं वा । २। अभि त्वा देव सवितर्युञ्जते
 मन उत युञ्जते धिय आ ह्व न इन्द्र क्षुमन्तमा नो भर दक्षिणेनोप
 क्रमस्वा भर । ३। आ ष्यायस्व समेतु त इत्याष्यायितवतीनां तिष्ठणां
 प्रथमामभिष्टुत्यार्बुदस्य द्वे । ४। द्वितीयामभिष्टुत्यार्बुदस्य द्वे । ५। तृती-
 यामभिष्टुत्यार्बुदस्यैकाम् । ६। सृजन्ति त्वा दश क्षिप एतमु त्थं दश
 क्षिप एतं सृजन्ति मर्जमिति सृष्टवतीरभिष्टुत्या । ७। आ कलशा अणुषता
 कलशेषु धावति परि प्र सोम ते रश् इति कलशवतीरभिष्टुत्य
 । ८। आष्यायितवतीप्रसृत्येवं विद्यतेो द्वितौयो ऽपि सवः । षष्ठौप्रसृ-
 तयः षष्ठार्बुदस्य । ९। एवं विद्यतस्तृतीयो ऽपि सवः । तिस्रो ऽर्बुद-
 स्यैकादशीप्रसृतयः । १०। षस्मिन्सवे वृहच्छब्दं कुर्युर्दृढददन्तीति
 तत्र । ११। षष्ठौ प्रथमे । १२। वितते पविचे पविचं त इति द्वे
¹³ वि यत्पविचमित्येका । ¹⁴ प्राग् धाराः प्र धारा अस्य प्र ते
 धारा इति प्रवरन्तीषु धारासु । ¹⁵ यद्देषु गृह्यमाणेषु याः काम-
 येत पावमानीनाम् । ¹⁶ इन्द्रायेन्द्रो महत्त इति तिस्रो निष-

च्छति । १६^{१७} । उत्तमे धहे गृहीते ऽर्बुदस्योत्तमया परिधायादा-
योष्णीपमुत्सृज्यते । १७^{१८} । सत्ताहीनानां तन्व्ये ऽहनि । १८ । अर्बुदं
वा शुद्धमभिष्टुयात् । १९^{१९} ॥ १५ ॥

माध्यन्दिनेन स्तुते पवमानेन दधिघर्मण चरन्ति यदि प्रवर्धं-
वान् । १ । होतावदस्त्रेत्युक्त उत्तिष्ठताव पश्यतेति प्रथमामभिष्टौति
। २ । आतं हविरित्युक्ते द्वितीयां सूक्तस्य । ३ । दधिघर्मस्य यजेत्युक्त-
स्तृतीयया यजति । ४ । अनवानमेकैकां सप्रणवामभिष्टौति । ५ ।
तथा यजति । ६ । दधिघर्मस्वाग्ने वीहीत्यनुवपङ्कारः । ७ ।

मयि त्वदिन्द्रियं दृष्ट्वा मयि दक्षो मयि क्रतुः ।

घर्मस्त्रिशुम्बिरोचत आकृत्या मनसा सह ।

विराजा ज्योतिषा सह तस्य दोहमग्नीमहि ।

इति भवमन्त्रः । ८ । पशुपुरोक्ताग्नेन चरित्वातः पुरोक्ताग्नेः सवनी-
यैश्चरन्ति । ९ ॥ १६ ॥

माध्यन्दिनस्य सवनस्येति पुरोनुवाक्या । १ । माध्यन्दिने सवन
इति स्त्रिष्टुतः । २ । अमावि देवमित्युनीयमानसूक्तम् । ३ । होता
यत्तदिन्द्रं माध्यन्दिनस्य सवनस्येति प्रैषः । ४ । पिवा सोममभि
यमुयेति यजति । ५ । द्वितीया भैत्रावरुणस्य । ६ । तृतीया ब्राह्मणा-
च्छंसिनः । ७ । अर्वाङ्घेहीति पोतुः । ८ । तवायं सोम इति नेष्टुः
। ९ । इन्द्राय सोमाः प्रदिवो विदाना इत्यच्छावाकस्य । १० । आ-
पूर्णे अस्त्रेत्याग्नीधस्य । ११ । न द्विदेवत्यतुं याजा उत्तरयोः सवनयोः
। १२ । न बहिष्कर्माच्छावाकस्य । १३ । समानमन्यत्पातः सवनेन
। १४ । इत्तामुपह्वय प्रस्थितान्मघयित्वा । १५ । एष दक्षिणाकालः । १६ ।

द्वादशं शतं गवां दद्यात् । १७ । एकविंशतिप्रभृति वा यथोपपा-
दम् । १८ । ॥ १७ ॥

अग्नये त्वा मह्यं वरुणो ददातु सो ऽमृतत्वमशीय । आयुर्दात्र
एधि मयो मह्यं प्रतिगृह्णत इति हिरण्यं प्रतिगृह्णाति । १ । इन्द्राय
त्वा मह्यं वरुणो ददातु सो ऽमृतत्वमशीय । गौरुर्दात्र एधि मयो
मह्यं प्रतिगृह्णत इति गाः । २ । बृहस्पतये त्वा मह्यं वरुणो ददातु
सो ऽमृतत्वमशीय । त्वग्दात्र एधि मयो मह्यं प्रतिगृह्णत इति वामः
। ३ । यमाय त्वा मह्यं वरुणो ददातु सो ऽमृतत्वमशीय । द्यौर्दात्र
एधि मयो मह्यं प्रतिगृह्णत इत्येकशफम् । ४ । प्रजापतये त्वा मह्यं
वरुणो ददातु सो ऽमृतत्वमशीय । प्राणो दात्र एधि मयो मह्यं
प्रतिगृह्णत इत्यन्यत् । ५ । ओमिति वा सर्वम् । ६ । केो ऽदान्कक्षा
अदादित्यनुमन्त्रयते प्राणि । ७ । उपस्पृशतीतरत् । ८ ।

अम्राता मधुमतीर्देवचा गच्छत प्रदातारमा विशत
इति दत्त्वा जपति । ९ । ॥ १८ ॥

इन्द्राय महत्त्वत इत्युक्तः । १ । इन्द्र महत्त्व इति पुरोनुवाक्या
। २ । हेता यच्चदिन्द्रं महत्त्वन्तमिति प्रैषः । ३ । मजोषा इन्द्र मगण
इति यजति । ४ । तं भक्षयित्वा महत्त्वतीयं शंसति । ५ । अध्वर्यो
शोभावेो इत्याशवः शक्तादौ माध्यन्दिने भवने । ६ । प्रातः-
भवनिको ऽन्तःशक्तम् । ७ । आ त्वा रथं यथोतय इति प्रातिपर्द
हृषं शस्त्राह्वय । ८ । इदं वसे सुतमन्ध इत्यनुचरं हृषं शस्त्राह्वय
। ९ । इन्द्र नेदीय एदिहीतीन्द्रनिध्वं प्रगाथं शस्त्राह्वय । १० । प्र
हूमं प्रह्वणस्पतिगिति प्राह्वणस्पत्यं प्रगाथं शस्त्राह्वय । ११ । अग्नि-

नेतेत्येकां शस्त्राह्वय । १९ । त्वं सोम प्रतुभिरित्येकां शस्त्राह्वय । १३ ।
 पिबन्वप इत्येकां शस्त्राह्वय । १४ । जनिष्ठा उप इति षट्शस्त्राह्वय
 निविदम् । १५ । मदानस्मिन्प्रथमः प्रतिगरः । १६ । एकया भूयसीः
 शस्त्रा विपमर्चानाम् । १७ । मध्ये समर्चानाम् । १८ । एकां शस्त्रा
 यचानाम् । १९ । सूक्तविरुधावन्त्ये । २० । प्रथमे त्वाहावः । २१ ।
 उत्तमाः परिग्निय्य ततोयभवने । २२ । वियतं पच्छो निविदः शंसति
 । २३ । उत्तमे प्रणवः पदे । २४ । सूक्तश्रेष्ठं शस्त्राह्वयोत्तमया परि-
 धायो^{२५}वीर्यं जपित्वा ये त्वादिहृत्य इति यजति । २५ । ॥ १८ ॥

रथन्तरं षष्ठं निष्केवल्यस्य । १ । वृहदा । २ । अभि त्वा गृह्णामि
 त्वा पूर्वपीतय इति श्लोचियानुरूपौ प्रगाथौ रथन्तरस्य । ३ । त्वामिद्धि
 हवामहे त्वं ह्येहि चेरव इति वृहत्तः । ४ । यद्वावानेति धाव्या । ५ ।
 पिवा सुतस्य रमिन इति प्रगाथो रथन्तरस्य । ६ । उभयं गृणवदिति
 वृहत्तः । ७ । इन्द्रस्य नु वीर्याणीति रथन्तरषष्ठे । ८ । तसु वृष्टीति
 वृहत्पृष्ठे । ९ । नितरां परिधानीयां शंसेत् । १० । उक्थवीर्यं जपित्वा^{११}
 पिवा सोममिन्द्र मन्दतु त्वेति यजति । ११ । ॥ २० ॥

उभयमग्नि । १ । रथन्तरषष्ठे^१ यः सूक्तान्पूर्वः प्रगाथसमुद्धृत्य
 वृहतो योनिं शंसति । २ । वृहत्पृष्ठे रथन्तरस्य । ३ । ऊर्ध्वं साम-
 प्रगाथाद्दुत्तरासु संख्यासु । ४ । एतद्योन्यनुशंसनमित्याचक्षते । ५ ।
 वृहद्द्रथन्तरयोरेवानुशंसेदिति ह स्माह कौपीतकिः । ६ । परिमित-
 शस्त्रः प्राकृतो ऽग्निष्टोमस्तस्मात्प्रगाथमुद्धरति । ७ । श्लोचियायाहापो
 ऽनुरूपाय धाव्यायै प्रगाथाय सूक्ताय निविदे परिधानीयायै च
 । ८ । अथो निविदरो वरो वा । ९ । ॥ २१ ॥

वामदेवं मैवावरुणस्य । १ । कथा नक्षिः कथा तं न
 ऊत्येति सोत्रियानुरूपौ । २ । कस्तमिन्द्रेति सामप्रगाथः । ३ । मद्यो
 ह जातः । ४ । एवा स्वामिन्द्र वज्रिध्वज । ५ । उग्रन्तु पु ण इति
 यजति । ६ । ॥ २२ ॥

नौधमं ब्राह्मणार्धसिनो रथन्तरपृष्ठे । १ । श्वैतं दृष्ट्वपृष्ठे । २ ।
 तं वे दक्षं तत्रा यामि सुवीर्यमिति सोत्रियानुरूपौ प्रगाथौ
 नौधमस्य । ३ । अभि प्र वः प्र सु श्रुतमिति श्वैतस्य । ४ । उदु त्ये
 मधुमत्तमा इति सामप्रगाथः । ५ । इन्द्रः पूर्भिदिति नौधमे । ६ ।
 असावि सोमः पुरुहतेति श्वैते । ७ । उदु ब्रह्माणीति समानम्
 । ८ । षड्जीवी वज्रीति यजति । ९ । ॥ २३ ॥

कालेयमच्छात्राकस्य । १ । तरोभिर्वस्तरणिरिक्त्विपासतीति सोत्रि-
 यानुरूपौ प्रगाथौ । २ । उदित्वस्य रिच्यत इति सामप्रगाथः । ३ ।
 भुय इद्वावृधे । ४ । इमामू पु । ५ । पिवा वर्धस्वेति यजति
 । ६ । ॥ २४ ॥

शस्त्रेषु । १ । प्रायेणायथासमाघातम् । २ । दृहती पूर्वा ककुवा
 सतोदृहत्युत्तरा तं प्रगाथ इत्याचरते । ३ । वार्हते दृहत्यां पूर्व-
 म्याम् । ४ । काकुभः ककुभि । ५ । दृहतीं शस्त्रोत्तमं पादं प्रत्या-
 दायोत्तरस्थाः प्रयमेनावसाय^७ द्वितीयेन प्रणुत्य^८ तं प्रत्यादाय
 द्वितीयेनावसायोत्तमेन प्रणौति ।^{१०} तास्त्रिखो भवन्ति दृहती
 पूर्वोत्तरे ककुभौ ।^{११} दृहद्रथन्तरयोः ।^{१२} शेषकाणां च यत्रैते
 पृष्ठे प्रगाथस्ये ।^{१३} सर्वत्र यथायज्ञीयस्य ।^{१४} इन्द्रनिहवब्राह्मण-
 स्याद्यानां च ।^{१५} अतो अन्यत्र वार्धतानाम् ।^{१६} दृहतीं

शस्वोत्तमं पादं द्विः प्रत्यादायावमाया^{१७}र्धर्चेनोत्तरस्याः प्रणत्य^{१८} द्वितीयं
पादं द्विः प्रत्यादायावसायोत्तमेनार्धर्चेन प्रणौति । १३ । ताक्षिस्त्रो
दृश्यः । १४ । उत्तमं ककुभः प्रत्यादत्ते । १४ । सतोदृष्ट्या द्वि-
तीयम् । १५ । ताक्षिस्त्रः ककुभः । १६ । स्तोत्रियत्वादनुरूपत्वाद्वा
॥ १५ ॥

एतं धर्मं प्रगाथां लभन्ते । १७ । इन्द्रनिहवो स्तोत्रियः । १ ।
ब्राह्मणस्पत्यांश्च । २ । द्वाभ्यामवसायद्वाभ्यामवसायैकेन प्रणौति पङ्क्ती-
नाम् । ३ । पञ्चस्त्रिष्टुब्जगतीनामक्षरपङ्क्तीनां द्विपदानां च । ४ ।
सप्रणवो द्वितीयश्च चतुर्थश्च । ५ । यान्ति पञ्चपदास्त्रैष्टुभे प्राये जागते
वा यत्र पुनःपदं स्यात्तौ तत्र समस्त्रेण पदेन पुनःपदस्य विप्रयोगो
ऽस्ति । ६ । उत्तमावपुनःपदे । ७ । द्वाभ्यामवसायद्वाभ्यामवसाय द्वाभ्यां
प्रणौति षट्पदानां पुनःपदानाम् । ८ । द्वाभ्यामवसायापुनःपदानामे-
केन प्रणौति द्वाभ्यामवसायैकेन । ९ । अष्टाक्षरस्तु प्रणवनीयः । १० ।
एकेनावसाय सप्तपदानां द्वाभ्यां प्रणौति द्वाभ्यामवसाय द्वाभ्याम्
। ११ । प्रथमेषु रात्रिपर्यायेषु गायत्र्याणां स्तोत्रियानुरूप्याणां प्रथमा-
न्यादानभ्यस्त्रन्ति । १२ । मध्यमान्मध्यमेषु । १३ । उत्तमानुत्तमेषु
। १४ । अर्धर्चशो वा प्रातःसवनम् । १५ । स्तोत्रियानुरूप्यांश्च प्रगा-
थान्परिहाप्य । १६ । ॥ २६ ॥

विपदा गायत्री । १ । उष्णिक् । २ । पुरउष्णिक् । ३ । ककुप्
। ४ । विराट् च पूर्वा । ५ । चतुष्पदोत्तरा विराट् । ६ । दृष्टी । ७ ।
सतोदृष्टी । ८ । जगती । ९ । अनुष्टुप् । १० । त्रिष्टुप् च । ११ । पञ्च
पङ्क्तेः । १२ । षट्पदेत्यतिच्छन्दसाम् । १३ । स हि शर्धा न

मासतमित्यथौ । १४ । द्वौ द्विपदायाः । १५ । ते ऽष्टाक्षराः प्रायेण
 । १६ । द्वादशाक्षरा जगत्याः । १७ । तृतीयौ चोष्णिग्दृष्टयोः । १८ ।
 सतोष्टइत्याश्च प्रथमतृतीयौ । १९ । मध्यमः ककुभः । २० । प्रथमः
 पुरजष्णिहः । २१ । एकादशाक्षरास्त्रिष्टुष्टिराजोः । २२ । उत्तरस्या
 दशाक्षराः । २३ । नामचरपङ्क्तिरित्यप्याचक्षते । २४ । पञ्चभिः पञ्चा-
 क्षरैः पदपङ्क्तिः । २५ । षल्यष्टाक्षरा जगत्याः । २६ । एकेन द्वाभ्या-
 मित्यूनके निचृत् । २७ । अतिरिक्ते मुरिक् । २८ । संपाद्यपादभागे-
 नाहार्यस्वर्चः संमितास्तस्य पादभागेन संपत्वाः । २९ । गायत्र्युष्णि-
 क्षावनुष्टुम्बृह्यौ पङ्क्तिश्च त्रिष्टुभ्यगत्यावित्यानुपूर्व्यं छन्दसां चतुर्विंशत्य-
 क्षरादीनां चतुस्त्रराणां चतुस्त्रराणाम् । ३० । ॥ २७ ॥

इति शाङ्खायनश्रौतसूत्रे सप्तमो ऽध्यायः समाप्तः ।

श्रीम

यथा मध्यन्दिनाद्यैवमूर्ध्वं मध्यन्दिनात्प्रमर्षन्ति । १ । आदौ तृतीय-
 सवनमग्नादित्यग्रहेण चरन्ति । २ । आदित्येभ्य इत्युक्तः । ३ । आदित्या-
 नामवसेति पुरोनुवाक्या । ४ । होता यत्तदादित्यानिति प्रैषः । ५ ।
 आदित्यासो अदितिरिति यजति । ६ । नाञ्जतिमन्वीचते न भव-
 यति । ७ । सावित्रग्रहे च । ८ । आर्भवेण स्तुते पवमानेन मनोता-
 दीलानं पशुकर्म कृत्वातः पुरोलाशैः सवनीयैश्चरन्ति । ९ । ॥ १ ॥

तृतीये धानाः सवन इति पुरोनुवाक्या । १ । अग्ने तृतीये
 सवन इति स्त्रियुक्तः । २ । इहोप यातेत्युन्नीयमानसूक्तम् । ३ । होता
 यत्तदिन्द्रं तृतीयस्य सवनस्येति प्रैषः । ४ । इन्द्र ऋमुभिर्वाजवङ्गिरिति
 यजति । ५ । इन्द्रावरुणा सुतपाविति मैत्रावरुणः । ६ । इन्द्रस्य सोम-
 मिति ब्राह्मणाच्छंसी । ७ । आ वो वहन्विति पोता । ८ । अमेव
 न इति नेष्टा । ९ । इन्द्राविष्णु पिवतमित्यच्छावाकः । १० । इमं
 सोममित्याग्नीध्रः । ११ । समानमन्यत्प्रातःसवनेन । १२ । इलामुपह्वय
 प्रस्थिताग्भक्षयित्वा¹³ पुरोलाशस्य परिवापमिश्रस्य नाराशंसानां सन्नानां
 यथाचमसं दक्षिणतस्त्रींस्त्रीन्पिण्डानुपास्यन्त्यव पितरो भादयध्वं
 यथाभागं पितर आहृषायध्वमिति पिण्डेपिण्डे । १३ । ॥ २ ॥

देवाय सवित्र इत्युक्तः । १ । अग्नेदेव इति पुरोनुवाक्या । २ ।
 होता यत्तदेवं सवितारमिति प्रैषः । ३ ।

दमूना देवः सविता वरेणो दधद्र्वं दक्षपिहभ्य आयुनि ।

पिवात्सोमममदन्नेनमिष्टयः परिज्मा चिद्रमते अस्य धर्मणि ॥

इति यजति । ४ । अध्वर्यो शोशोभाषो ३ इत्याहावः शस्त्रादौ
तृतीयमवने सोक्थे । ५ । प्रातःसवनिको ऽन्तःशस्त्रम् । ६ । योल-
शिप्रमृतौ च । ७ । तत्सवितुर्दृणीमहे ऽद्या नो देव सवितरिति
वृत्तौ प्रतिपदनुचरो वैश्वदेवस्य । ८ । अभृद्देव इति सावित्रम् । ९ ।

एकया च दशभिश्च स्वभूते द्वाभ्यामिष्टये विंशती च ।

तिष्टभिश्च वहसे त्रिंशता च नियुद्धिर्वायविह ता वि मुचः । १० ।
प्र द्यावा यज्ञैः पृथिवी ष्टतावृधेति द्यावापृथिवीयम् । ११ । मदा-
नमिन्प्रतिगरः । १२ । सुरूपठद्गुमित्येका । १३ । तववयमित्या-
र्भवम् । १४ । अयं वेनो येभ्यो मातैवा पित्र इत्येकपातिन्यः । १५ ।
आ नो भद्रा इति वैश्वदेवस्योत्तमे शिष्टा निविदम् । १६ । परि-
धानीयोत्तमा । १७ । पष्को द्विरर्धर्चशस्त्रुतीयम् । १८ । उक्थवीथं
जपित्वा विधे देवाः ऋणुतेममिति यजति । १९ । ॥ ३ ॥

घृतस्य यजेत्युक्तो घृतं मिमिष इत्युपांशु यजति । १ । सौम्यस्य
यजेत्युक्तस्त्वं सोम पितृभिरिति यजति । २ । घृतस्य यजेत्युक्तं^३

उह विष्णो वि क्रमस्त्रोह चयाय नङ्गधि ।

घृतं घृतयोने पिष प्र प्र यज्ञपति तिर ॥

इत्युपांशु यजति । ३ । विकल्पः परीज्यायाम् । ४ । सौम्यं हेता-
वेच्छाङ्गुलिभ्यां सर्पिरुपसृशति । ५ । चतुष्या अमि चतुर्मे पाहीति
चतुषी विमार्ष्टि । ६ । ॥ ४ ॥

अग्नीत्यान्नीवतस्य यजेत्युक्त ऐभिरग्ने सरथमित्युपांशु यजति । १ ।
अभवद्यिज्ञा यद्दमादाय पूर्वया द्वारा सदः प्रपद्य । २ । उत्तरतो

नेष्टरसुपोपविश्य । ३ । उपस्ये वा । ४ । नेष्टरुपङ्गयस्वेत्युक्ता । ५ ।
भक्तयित्त्वेपसृग्य । ६ । ययेतं प्रत्येत्य । ७ । ॥ ५ ॥

यज्ञायज्ञीयं स्तोत्रमाग्निमारुतस्य । १ । वैश्वानराय पृथुपाजस
इति वैश्वानरीयम् । २ । आ ते पितरित्येका । ३ । प्रत्नञ्जस इति
मारुतम् । ४ । यज्ञा यज्ञा वो अग्नये देवो वो द्रविणोदा इति
स्तोत्रियानुरूपो प्रगाथो यज्ञायज्ञीयस्य । ५ । प्र तथसीमिति
वातवेदसीयम् । ६ । आपोहिष्ठीयास्तिस्रः । ७ । उत नो ऽहिर्बुध्नः
शृणोत्वित्येका । ८ । देवानां पद्मीरिति द्वे । ९ । राकामहमिति द्वे
। १० । अविदद्दत्तमित्यवरपङ्क्तयस्तिस्रः । ११ । उदीरतामिति पैश्व-
स्तिस्रः । १२ । इमं यम मातली कथैरङ्गिरोभिरिति याम्यः । १३ ।
स्वादुष्किलीयास्तिस्रः । १४ । मदानासु प्रतिगरः । १५ । धयोरो-
जमा विष्णोर्नु कं तन्तुं तन्वन्वित्येकपातिन्याः । १६ । एवा नं इन्द्रो
मघत्रेति परिधायो^{१७}यवौथै जपित्वा^{१८}ग्ने मरुद्भिः शुभयद्भिरिति
यजति । १७ । ॥ ६ ॥

प्रथमां निविन्मरुत्वतीयस्य । १ । द्वितीया निष्केवल्यस्य । २ ।
तृतीयाप्रमृतयो वैश्वदेवाग्निमारुतयोः । ३ । उत्तमा पोलशिनः । ४ ।
धावन्तिं सूक्तानि तावत्यो निविदः । ५ । सूक्तस्यसूक्तस्याद्वावः पुर-
स्तात् । ६ । निविदोनिविदस्य । ७ । एकैकस्यायैकपातिन्याः । ८ ।
परिधानीयायै च । ९ । वैश्वदेवे प्रतिपदनुचरयोः । १० । आग्निमा-
रुते स्तोत्रियानुरूपयोः । ११ । आपोहिष्ठीयानाम् । १२ । देवानां
पद्मीनाम् । १३ । राकायास्य । १४ । अवरपङ्क्तीनाम् । १५ । पैश्वी-
णाम् । १६ । यामीनाम् । १७ । स्वादुष्किलीयानां च । १८ । विधत्

शस्त्रं वैश्वदेवस्य । १८ । अभ्यघमाग्निमारुतस्थापोहिष्ठीयाः परिहाण्य
। १० । अप्सु सोमान्मादयित्वानुयाजादि शंखन्तं पशुकर्म कृत्वा ॥ ७ ॥

हारियोजनेन चरन्ति । ११ । तिष्ठा सु कमिति पुरोनुवाक्या
। १ । धानाः सोमानामिन्द्रेति प्रैषः । १ । युनञ्जि त इति याज्या
। ३ । धानाः सोमानामग्ने वीहीत्यनुवपङ्कारः । ४ । सोमस्याग्न इति
वा । ५ । अप्सु धूतस्य देव सोम ते मतिविदो नृभि युतस्तोत्रस्य
शस्तोक्वस्येष्टयजुषो यो ऽश्वसनिर्गोसनिर्भक्षस्तस्य त उपहृतस्योपहृते
भक्त्यामीति प्राणभक्षान्भक्षयित्वा धाना व्यादधते । ६ । भृथिष्ठा
हेता लिप्सेत । ७ । येन प्रातःसवने प्रसर्पन्ति तेन निःसर्पन्ति । ८ ।
यथा ह त्यदसव इति धिष्ण्यान्समीक्ष्यामीभीयमुत्तरेणाहवनीय-
मायन्ति । ९ । भूर्भुवः स्वः स्वाहा स त्वं नो अग्ने ऽवमस्त्वं नो
अग्ने वरुणस्य तदसु मिवावरुणेत्यामीभीये प्रायश्चित्ताङ्गतीर्जुङ्गति
। १० । आपुर स्ता मा प्रजया पशुभिः पूरयतेत्याहवनीयस्य भक्षान्ते
धाना न्युष्य ॥ ८ ॥

पञ्चपञ्च शकलानादधते । ११ । आत्मकृतस्यैनसो ऽवयजनमसि
मनुयकृतस्यैनसो ऽवयजनमसि पिदकृतस्यैनसो ऽवयजनमसि देव-
कृतस्यैनसो ऽवयजनमसि यथाहमेनो विदाश्चकार यथाविदास्तस्य
सर्वस्यावयजनमसौति । १ । सव्यावृत उत्तरेणाहवनीयमप्सु सोमा-
न्यथाचमसं पद्यादुपोपविश्य पवित्राण्यवधाय चेटयन्ते^२

समापो अङ्गिरग्मत समोषधयो रसेन ।

सं रेवतीर्जगतीभिः पृथ्यन्तां सं मधुमतीर्मधुमतीभिः पृथ्यन्ता-
मिति । १ । समुपहृताः अ इति । १ । अप्सु धूतस्य देव सोम ते

मतिविदो यो ऽयसनिर्गामनिर्भक्षस्तस्य तं उपहृतस्योपहृतो भक्षथा-
 गीति प्राणभक्षान्भक्षयित्वा । ४ । अश्वार्यं वो ययोरोजसेति प्राची-
 निर्नौयोदीचीर्वा । ५ । समुद्रं व इत्यभिमन्त्र । ६ । शंभो देवीषा-
 भियत्तस्यभिहरो ऽभिमन्त्र्य । ७ । समानं प्राणसंमर्शनं मुखविमार्जनं
 च । ८ । दक्षिणावत् आग्नीध्रौये दधि प्राशय यथा दधिभक्षम् । ९ ।
 पत्नीसंयाजान्मंस्याप्य ऊतेषु समिष्टयजुःषु ॥ ८ ॥

अवस्यथमवैति । १० ।

पुनर्मांमैलिन्रियं पुनरात्मा द्रविणं ब्राह्मणं च ।

पुनरग्रयो धिष्णराषो यथा स्थानं धारयन्तामिहैव ॥

इति यजमानो धिष्णरान्समीच्यावानूवन्ध्यायां वा संस्थितायामृ-
 त्विजः समीचेत

उभा कवी युवाना सत्यादा धर्मणा

सत्यस्य धर्मणस्यती वि सख्यानि सृजामहे ॥

इति । १ । उहं हि राजेत्यनुसंयन् । २ । सर्वे साम्नो निधनसुप-
 यन्ति । ३ । नमो वहण्याभिष्ठितो वरुणस्य पात्र इत्यस्यु पादमव-
 धाय । ४ । ॥ १० ॥

वारुणीष्टिः । १ । पौर्णमासीविकारः । २ । अश्वमे ऽसु मे सोम
 इति वासुमन्तौ । ३ । तिष्ठन्वजति । ४ । उदुत्तमं वरुणाव ते हेलः
 । ५ । मं त्वं नो अग्ने ऽवमस्त्वं नो अग्ने वहणस्य विदानित्यग्नीवरु-
 णायादिशति । ६ । न निगदमाह । ७ । ब्रूयादा । ८ । अपवर्द्धिः
 प्रयाजानुयाजान्यजति । ९ । प्रयाजादिरनुयाजान्ता । १० । खिष्ट-
 तदन्ता वा । ११ । आज्यभागौ वा परिहायानुयाजौ च । १२ ।

यन स्त्रियावकुर्वतं येनापामृशतं सुगम्
 येना क्षामभ्यिञ्चतं येनेमां पृथिवीं महीम्
 यदां तदग्निना यशस्तेन मामभ्यिञ्चतम् ।

इति होताभ्युचते । १२ ।

उपेच्छिबेन चतुषा गृह्याग्नरैरिति मानुषः ।

इत्यागच्छन्यजमानः । १४ ।

इहे सद्भद्रदक्षिणे अपि पूषा नि षीदतु ।

इत्युपविष्ठाहवनीये समिधावादधाति देवानां समिदमीति पूर्वा
 तृष्णीमुत्तराम् । १५ । तृष्णीं पद्मौ गार्हपत्ये । १६ । ॥ १२ ॥

प्रायणौययोदयनीया व्याख्याता । १ । विपर्ययो याज्यापुरोनु-
 वाक्यानां स्त्रियुक्ततः परिहाय । २ । पथ्यां स्त्रितिं चतुर्थी यजति
 । ३ । तृतीयं सवितारम् । ४ । मित्रावरुणी च वशानूबन्ध्या । ५ ।
 पयस्या वा । ६ । आ वां मित्रावरुणा तत् सु वां मित्रावरुणा नो
 मित्रावरुणेति पुरोनुवाक्याः । ७ । युवं वस्त्राणि यद्वह्निं प्र वाह्वेति
 याज्याः । ८ । दीचणीयाप्रभृत्यानुबन्ध्यायाः संन्यानाम् वेदे पद्मीं
 वाचयति न स्तृणाति । ९ । अनुबन्ध्यायां वाचयित्वायेणाग्नीधीयं
 धिष्णं स्तृणाति । १० । मापो मौषधीर्हिधीः शुगमि यं द्विभस्तं
 ते शुगच्छतु ।

धात्रोधात्रो राजंस्ततो वरुण नो सुष्ठ ।

यदापो अन्नरा इति वरुणेति शपामहे ततो वरुण नो सुष्ठ ॥

इति हृदयशून्यमुपम्याय^{११} सुमित्रिया न आप ओषधयः सन्वि-
 त्युपस्यूय^{१२} दुर्मित्रियामुष्मै सन्तु यो ऽग्नान्देष्टि यं च वयं द्विभ

इति दक्षिणा निरुचन्ति । ११¹³ । आज्यभागप्रभृति वा पयस्या । १२¹⁴ ।
अनावास्याविकारः । १३¹⁵ । अग्निगदेलान्ता । १४¹⁶ ॥ १२ ॥

उदङ्कुदवनाय वैष्णव्यर्चा पूर्णाहुतिं ऊलोदवसानोपया यजति
। १ । आग्नेवीष्टिः । २ । पौर्णमासौविकारः । ३ । याः पुनराधेये ता
द्विषः स्विष्टकृतय । ४ । पञ्चकपाले पौनराधेयिकीष्टिः । ५ । संस्त्रि-
तायां सायमग्निहोत्रं जुहोति । ६ । ॥ १३ ॥

मन्द्रया वाचा प्रातःसवनम् । १ । उच्चैस्तरामाज्यात्प्रउगम् । २ ।
मध्यमया माध्यन्दिनम् । ३ । उच्चैस्तरां मरुत्वतोयान्निष्कैवन्धम् । ४ ।
उत्तमया द्दतीथसवनम् । ५ । उच्चैस्तरां वैश्वदेवादाग्निमाहृतम् । ६ ।
उत्तमया वा माध्यन्दिनम् । ७ । मन्द्रया द्दतीथसवनम् । ८ । मध्य-
मया वा । ९ । ॥ १४ ॥

यस्यै प्रेथ्यत्या तस्त्रापवर्गादाचं यच्छति । १ । आहावप्रभृति
चानुषपद्दारात् । २ । प्रातरनुवाके ब्रह्मा । ३ । भक्षयित्वा वा शोच-
प्रसवात् । ४ । प्रसवप्रभृति चानुषपद्दारात् । ५ । अतिप्रैषान्तं श्रुत्वा
वसतीवरोषां परिहरणात् । ६ । यस्यै द्रुषः स्क्रन्दति द्रुषयस्क्रन्देति
विप्रुषां होमः पुरस्तात्यवमानानाम् । ७ । सर्पतश्चानुसर्पति । ८ ।
मैत्रावरुणय । ९ । अग्निचित्यायां चाग्नौ प्रणीयमाने ऽपतिरथं
जपति । १० ।

विश्वा आशा दक्षिणतः सर्वान्देवानयास्त्रिह ।

स्त्राहाकृतस्य घर्मस्य मध्वः पितृमश्विना ॥

इति महावीरमनुष्यन् । ११ ।

अश्विना घर्मं पातं ह्यार्दानमहर्दिवाभिहृतिभिः ।

तन्त्रायिणे नमो द्यावापृथिवीभ्याम् ॥

इति वपङ्कते । १२ ।

अपातामश्विना घर्ममनु द्यावापृथिवी अमंसाताम् ।

इहैव रातयः सन्तु ॥

इत्यनुवपङ्कते । १३ । समानमनिर्दिष्टम् । १४ । इति सोमे ब्रह्म-
कर्म । १५ । ॥ १५ ॥

इन्द्रो मरुत्वान्मोमस्य पिबतु । मरुत्सोचो मरुद्गणः । मरुदृधो
मरुत्सखा । य ईमेनं देवा अन्वमदन् । अपूर्ये चचतूर्ये । शम्बरहृत्ये
गविष्टौ । अर्चन्तं गुह्या पदा । परमस्यां परावति । वधीदृवं सृज-
दपः । मरुतामौजसा सह । आदीं ब्रह्माणि वर्धयन् । अनाष्टा-
न्योजसा । षण्डन्देवेभ्यो दुवः । मरुद्भिः सखिभिः सह । इन्द्रो मरुतां
इह अवदिह सोमस्य पिबतु । प्रेमां देवा देवहृतिमवतु देव्या
धिया । प्रेदं ब्रह्म प्रेदं चचम् । प्रेमं सुन्वन्तं यजमानमवतु ।
चिचश्चिवाभिहृतिभिः । अवद्ब्रह्माण्यावसा गमत् । १ । अथोक्यवी-
र्यम् । २ । रूपमनुरूपं प्रतिरूपं सुरूपमिष्टोपोयो भद्रमागृण्वते
लोक्यमवाचीन्द्रायेति । ३ । ॥ १६ ॥

इन्द्रो देवः सोमं पिबतु । एकजानां वीरतमः । भूरिजानां
तवस्तमः । हर्वो स्याता । इत्येः प्रेता । वज्रस्य भर्ता । पुरां भेत्ता ।
पुरां दर्मा । अपां नेता । सलनां नेता । निजमिदूरेअवाः । उप-
मातिहृदमनावान् । इष्टोणन्देवो धभूवान् । इन्द्रो देव इह अवदिह
सोमं पिबतु । प्रेमां देव इति समानम् । १ । अथोक्यवीर्यम् । २ ।
संरालमि खरालमि विरालमि राजास्यभिष्टरस्यभिष्टयास्य वयं यं
दिशो ऽपगृण्वते लोक्यमवाचीन्द्रायेति । ३ । ॥ १७ ॥

सविता देवः सोमस्य मत्सत् । हिरण्यपाणिः सुजिह्वः । सुवाजः
स्वङ्गुरिः । त्रिरश्मत्यसवनः । यः प्रासुवद्वसुधितौ । उभे जाष्ट्री
सवीमनि । श्रेष्ठं सावित्रमासुवम् । दोग्धीं धेनुम् । वेत्तारमन-
द्वाहम् । आशुं सप्तम् । जिष्णुं रथेष्टाम् । पुरंधिं योपाम् ।
सभेयं युवानम् । सविता देवः परामीवां साविपत्पराधशंसम् ।
इह श्वदिह सोमस्य मत्सत् । प्रेमां देव इति समानम् । १ । ॥ १८ ॥

द्यावापृथिवी सोमस्य मत्सताम् । पिता च माता च । धेनुश्च
क्षपभश्च । धन्या च धियणा च । सुरेताश्च सुदुषा च । शंभश्च
मयोभूश्च । ऊर्जस्वती च पयस्वती च । द्यावापृथिवी इह श्रुतामिह
सोमस्य मत्सताम् । प्रेमां देवी देवहृतिमवतां देव्या धिया । प्रेदं
ब्रह्म प्रेदं चक्रम् । प्रेमं सुत्वंतं यजमानभवताम् । चित्रे चित्राभि-
रूतिभिः । श्रुतां ब्रह्माण्यावसा गताम् । १ । ॥ १९ ॥

क्षभवो देवाः सोमस्य मत्सन् । विष्टी स्वपसः । कर्मणा
सुहस्ताः । धन्या धनिष्ठाः । शन्या शनिष्ठाः । शन्या शचिष्ठाः ।
ये धेनुं विश्वजुवं विश्वरूपामतवन् । अनसन्धेनुमभवद्विश्वरूपी ।
श्वभ्रन्सं कनीना मदन्तः । अयुञ्जत हरो अयुर्देवां उप । संक्षतरे
स्वपसो यज्ञियं भागमायन् । क्षभवो देवा इह श्वन्निह सोमस्य
मत्सन् । प्रेमां देवा देवहृतिमवन्तु देव्या धिया । प्रेदं ब्रह्म प्रेदं
चक्रम् । प्रेमं सुत्वंतं यजमानभवन्तु । चित्राश्चित्राभिरूतिभिः ।
श्वन्त्रब्रह्माण्यावसा गमन् । १ । ॥ २० ॥

विश्वे देवाः सोमस्य मत्सन् । विश्वे वैशानराः । महि महान्तः ।
पक्तावा नेमतिथीवानः । आस्ताः पक्षतवाहसः । ये द्यां च पृथिवीं

चातस्युः । अपस्य स्वस्य । ब्रह्म च चतुर्व च । वर्धिस्य वेदिं च । यज्ञं
 चोरु चान्तरिक्षम् । वातात्मानो अग्निदूताः । ये स्य त्रय एका-
 दशासः । त्रयस्य त्रिंशच्च । त्रयस्य चो च शता । चयस्य चो च
 सहस्रा । तावन्त उदरणे । तावन्तो निवेशने । तावन्तोः पत्नीः ।
 तावन्तीर्माः । तावन्तो ऽभिषाचः । तावन्तो रातिषाचः । अतो
 वा देवा भूयांस स्य । मा वो देवा अविशसा मा विशमायुरा
 षत्ति । विश्वे देवा इह अवनिह सोमस्य मत्सन् । प्रेमां देवा इति
 समानम् । १ । अथोक्थवीर्यम् । २ । भूतमसि भविष्यदसि विभू-
 तमसि प्रभूतमसि सदसि चक्षुरस्योजो ऽसि भद्रमसि श्रुतायै
 लावाचीन्द्रायोक्थं देवेभ्यः । ३ । ॥ २१ ॥

अग्निर्वेशानरः सोमस्य मत्सन् । विश्वेषां देवानाम् समित् ।
 अजस्रं दैव्यं ज्योतिः । यो विद्म्यो मानुषीभ्यो दीदेत् । द्युपु
 पूर्वासु दिद्युतानः । अजर उपसामनीके । आ यो द्यां मात्या
 पृथिवीम् । ओर्वन्तरिक्षम् । ज्योतिषा यज्ञियाय शर्म यंसत् ।
 अग्निर्वेशानर इह अविह सोमस्य मत्सन् । प्रेमां देव इति
 समानम् । १ । ॥ २२ ॥

मरुतो देवाः सोमस्य मत्सन् । सुष्टुभः सर्काः । अर्कस्तुभो
 इहदयमः । नभस्या वर्षनिर्णिजः । त्वेषामः पृश्निमातरः । शुभ्रा
 हिरण्यखादयः । तवसो भन्ददिष्टयः । शूरा अनाष्टरथाः । मरुतो
 देवा इह अवनिह सोमस्य मत्सन् । प्रेमां देवा इति समा-
 नम् । १ । ॥ २३ ॥

अग्निर्जातवेदाः सोमस्य मत्सन् । खनीकश्चिचभानुः । अप्रो-

यिवान् गृहपतिः । तिरस्तमांसि दर्शतः । घृताहवन ईक्ष्यः । बज्रस-
वर्मास्तृतयज्वा । प्रतीत्या शत्रूञ्जेतापराजितः । अग्ने जातवेदो ऽभि
द्युन्नमभि सह आयच्छस्त्र । न्तुशो ऽन्तुशः । समेद्द्वारमंहसः पाहि ।
अग्निजातवेदा इह अशदिह सोमस्य मत्सत् । प्रेमां देव इति
समानम् । १ । अयोव्यवीर्यम् । २ । तेजो ऽसि धृष्टिरसि विधृष्टि-
रसि प्रधृष्टिरसि विधृष्टिरसि धरुणमसि धर्षमसि धर्यो ऽस्वाशुत्तौ
त्वावाचीन्द्राधोवथं देवेभ्यः । ३ । ॥ २४ ॥

अस्य मदे जरितरिन्द्रः सोमस्य मत्सत् । अस्य मदे जरितरिन्द्रो
ऽहिमहन् । अस्य मदे जरितरिन्द्रो वृत्रमहन् । अस्य मदे जरितरिन्द्र
उद्धामस्तम्भादप्रथयत्पृथिवीम् । अथ मदे जरितरिन्द्रो व्यन्तरिच-
मतिरदा सूर्यं दिद्यैरथत् । अस्य मदे जरितरिन्द्र उदार्यं वर्णमति-
रदव दामं वर्णमहन् । अस्य मदे जरितरिन्द्रो ऽपिन्वदपितो ऽजिन्व-
दजुषः । अस्य मदे जरितरिन्द्र पृथ्वी इव पम्फणतः पर्वतान्प्र-
कुपितो अरुणान् । अस्य मदे जरितरिन्द्रो ऽपां वेगभैरथत् । अस्य
मदे जरितरिन्द्र इह अशदुप गिरि हान् । अस्य मदे जरितरिन्द्र
इह अशदिह सोमस्य मत्सत् । प्रेमां देव इति समानम् । १ ।
अयोव्यवीर्यम् । २ । रोहोभ्यां रोहो न्नधस्य विष्टपं स्रग्धा तनू-
र्नाक इति नाक इति । ३ । ॥ २५ ॥

इति शाङ्खायनश्रौतसूत्रे ऽष्टमो ऽध्यायः समाप्तः ।

पूर्वार्धः समाप्तः ।

श्राम् ।

-००-

व्याख्यातो ऽग्निष्टोमः प्रकृतिर्द्वादशाहस्यैकाहानां च । १ । तस्य
विकारं व्याख्यास्यामः । २ । श्रूयमाणं प्राकृतं नामधेयमन्यस्मिन्द्रथ्ये
प्रकृतिं निवर्तयति । ३ । प्रतिषेधः । ४ । अर्थः । ५ । परिसंख्या
। ६ । उपजनो वा । ७ । आग्निमास्तादूर्ध्वमागमात्तयाणां शब्दा-
णामुक्थरो भवति । ८ । एकागमादूर्ध्वमुन्येभ्यः पोलशौ । ९ ।
वयोदशागमादूर्ध्वं पोलग्निना ऽतिरात्रः । १० । अन्तरेणाग्निमास्त-
मनुयाजाञ्चैतेपां स्यान् । ११ । ॥ १ ॥

साकमथं मैत्रावरुणस्य । १ । एहू पु ब्रवाणीति स्तोत्रियानु-
रूपौ । २ । चर्षणीष्टतमस्तभ्राह्मामिति वचौ । ३ । इन्द्रावरुणा
युवमध्वराय नः । ४ । आ वां राजानौ । ५ । इन्द्रावरुणा मधु-
मत्तमस्येति यजति । ६ । ॥ २ ॥

सौभरं ब्राह्मणाच्छंसिनः । १ । वयसु त्वामपूर्वं यो न इदमि-
दमिति स्तोत्रियानुरूपौ प्रगाथौ । २ । प्र मंदिष्टाय यो अद्रिभि-
दिति वचौ । ३ । अस्तेव सु प्रतरमित्युत्तमामुहृत्योदप्रुत इति
शब्दा^६ या पूर्वस्योहृता तथा परिधाय वृहस्पते युवमिन्द्रस्येति
यजति । ४ । ॥ ३ ॥

नामैधमच्छावाकस्य । १ । अधा हीन्द्रेति स्तोत्रियानुरूपौ । २ ।
ष्वतुर्जनित्री । ३ । विष्णोर्नु कम् । ४ । प्र वः पान्तमन्थसः । ५ ।

सं वां कर्मणा । ६ । इन्द्राविष्णु मदपती मदानामिति यजति । ७ । ॥ ४ ॥

धोलश्रिते स्तोत्रमाषेपु^१ ।

यस्माज्जातो न परो अन्यो अस्ति य आ बभूव भुवनानि विश्वा ।

प्रजापतिः प्रजया संस्वाणन्तीणि ज्योतीर्षि सचते स धोलश्री ॥

इति यजमानः धोलश्रियहमुपतिष्ठेत् । १ ।

इन्द्र जुपस्य प्र वहा याहि शूरा हरिह ।

पिवा सुतस्य मतिर्न मभ्यश्चकानश्चात्मदाय ॥

इन्द्र जठरं नव्यं न पृणस्य मधोर्दिवो न ।

अस्य सुतस्य स्वर्णोप त्वा मदाः सुवाचो अस्युः ॥

इन्द्रसुरायाप्सिचो न जघान वृचं यतिर्न ।

धिभेद वलं मृगुनं ससाहे शूनादे सोमस्य ॥

इति स्तोत्रियं शस्त्रा । १ । त्वावतः पुरुवधो इ इत्येका । २ । आ त्वा

वहन्तु हरयः स्वादोरित्येति गायत्रं त्वचं पाङ्कं च विहरति । ३ ।

प्रथमेन गायत्रेण पादेन प्रथमं पाङ्कं पादं संधायावस्यति । ४ ।

द्वितीयेन गायत्रेण द्वितीयं संधाय प्रणोति । ५ । तृतीयेन गायत्रेण

तृतीयं संधायावस्यति । ६ । द्वौ पङ्क्तेः परिशिष्टौ ताभ्यां प्रणोति

। ७ । इन्द्राय साम गायता मन्द्रैरिन्द्र हरिभिरित्यौष्णिहं त्वचं

वार्षतं च विहरति । ८ । प्रथमेनौष्णिहेन पादेन प्रथमं वार्षतं

पादं संधायावस्यति । ९ । द्वितीयेनौष्णिहेन द्वितीयं संधाय प्रणोति

* योऽहमिपहमुपतिष्ठेति सूत्रशब्देन Comm.

।१२। अष्टाक्षरमौण्डस्य पादस्याष्टाक्षरं सार्धतस्य ताभ्यामवस्यति

।१३। चतुरक्षरे ऋष्टे ते समस्योत्तमं सार्धतं पादं संधाय प्रणीति

।१४। ॥ ५ ॥

। आ धूर्ध्वं न इति द्विपदां च विंशत्यक्षरां त्रिष्टुभं च विहरति

। १ । प्रथमेन द्वैपदेन पञ्चाक्षरेण प्रथमं त्रैष्टुभं पादं संधायवस्यति

। २ । द्वितीयेन पञ्चाक्षरेण द्वितीयं संधाय प्रणीति । ३ । तृतीयेन

पञ्चाक्षरेण तृतीयं संधायवस्यति । ४ । चतुर्थेन पञ्चाक्षरेण चतुर्थं

संधाय प्रणीति । ५ ।

एष मन्त्रा य कत्विय इन्द्रो नाम श्रुतो ऋणे ।

विश्रुतयो यथा पथ इन्द्र त्वहन्ति गतयः ।

त्वामिच्छ्वसस्यते यन्ति गिरो नः संयतः ।

प्र ते मरु इति द्वैपदं त्र्यं जागतं च विहरति । ६ । प्रथमेन

द्वैपदेन चतुरक्षरेण प्रथमं जागतं पादं संधायवस्यति । ७ । द्विती-

येन चतुरक्षरेण द्वितीयं संधाय प्रणीति । ८ । तृतीयेन चतुरक्षरेण

तृतीयं संधायवस्यति । ९ । चतुर्थेन चतुरक्षरेण चतुर्थं संधाय

प्रणीति । १० । इन्द्रो दधीच इति तिसृणां गायत्रीणां द्वाभ्याम-

वसाय पादाभ्यां द्वाभ्यां प्रणीति द्वाभ्यामवसाय द्वाभ्याम् । ११ ।

उक्तमेन गायत्रेण पादेन प्रोष्वस्वै पुरोरथमित्येतस्याः पादं संधा-

यावस्यति । १२ । द्वाभ्यां प्रणीति^{१३} द्वाभ्यामवसाय^{१४} द्वाभ्याम्

। १३ । प्र प्र वस्तिष्टुभामति त्वष्टम् । १४ । आ यत्पतन्तीत्येका

। १५ । यो यतीनात् तस्येणामुत्तमां पग्निश्रिय निविदम् । १६ ।

स्तोत्रिये वाचावो निविदे पारधानीयायै च । १७ । उद्यद्भवस्येति

परिधायोक्थवीथं जपित्वा^{२१}पाः पूर्वेषामिति यजति । १८^{२२} । एतस्मि-
न्स्तोत्रिणे चत्वारिंशत्संपदानुष्टुभः । १९^{२३} । विक्रियमाणे यथाभमा-
धातम् । २०^{२४} ।

इन्द्रस्य संराड्वरणस्य राजा तौ ते भवं चक्रतुरयं एतम् ।

तयोरहं भक्षमनुभक्षयामि वाग्देवो जुषाणा सोमस्य त्वथतु ॥

इति यदं भक्षयति । २१^{२५} । ॥ ६ ॥

पान्तमा वो अन्धम इति स्तोत्रियानुरूपौ हेतुः प्रथमेषु
रात्रिपर्यायेषु । १ । न प्रथमस्य प्रथममाघेत्तयात् । २ । शेषः
सूक्तस्योक्थमुखम् । ३ । अभि त्वं मेपमिति जागतम् । ४ । अध्व-
यंवा भरतेन्द्रायेति यजात् । ५ । ॥ ७ ॥

प्र व इन्द्राय मादनं प्रकृतानीति मैत्रावरुणस्य । १ । सुहृप-
ह्नुमित्युक्थमुखम् । २ । त्वं सु मेपमिति जागतस्य नवमीं सोत्तर्मा
चोद्भृत्य चतुर्दशीं पूर्वां ब्रह्मा चयोदश्या परिधाय पाता सुतामर्द्रौ
अस्तु सोमं हन्ता इवमिति यजति । ३ । ॥ ८ ॥

वयमु त्वा तदिदर्या वयमु त्वा दिवा सुत इति माघ्यणाच्छ-
मिनः । १ । इन्द्र त्वा वृषभमित्युक्थमुखम् । २ । वार्चहत्यायं शवस
इति वेत्तमामुद्भृत्य । ३ । न्यू षु वाचमिति जागतम् । ४ । हृषां
मद् इन्द्र इति यजति । ५ । ॥ ९ ॥

इन्द्राय मद्ने सुतमिन्द्रमिन्द्राधिनेो वृष्टदित्यच्छावाकस्य । १ ।
शेषः सूक्तस्योक्थमुखम् । २ । मा नो अस्मिन्निति जागतम् । ३ ।
इदं त्यत्पाचमिति यजति । ४ । ॥ १० ॥

अथं त इन्द्र सोमो ऽयं ते मामुषे जन इति स्तोत्रियानुरूपौ

हेतुर्मध्यमेषु रात्रिपर्यायेषु । १ । उद्धेदभौत्युक्थमुखमुत्तमामुद्धृत्य । २ । अहं भुवमिति जागतम् । ३ । अपाय्यस्येति यजति । ४ । ॥ १९ ॥

आ त्व न इन्द्रं सुमन्तमा त्व न इन्द्रं वृषदन्निति मैत्रावरुणस्य । १ । एन्द्रं सानर्मित्युक्थमुखम् । २ । प्र वः सतामिति जागतम् । ३ । अस्य मदे पुरु वर्षांसीति यजति । ४ । ॥ २२ ॥

अभि त्वा रुपभाभि प्र गोपतिमिति ब्राह्मणाव्हंसिनः । १ । आ त्व न इन्द्रं सद्रागित्युक्थमुखम् । २ । तदस्यै नव्यमिति जागतम् । ३ । यस्यै रथ इति यजति । ४ । ॥ २३ ॥

इदं वसेा सुतमिन्द्रेहि मत्सीत्यच्छावाकस्य । १ । शेषः सृक्तस्योक्थमुखम् । २ । अजातशत्रुमिति जागतस्योत्तमामुद्धृत्योक्थस्य इति परिधायेदं ते पाञ्चं सनवित्तमिन्द्रेति यजति । ३ । ॥ २४ ॥

इदं ह्यज्वोजसा महर्षो इन्द्रो य अजसेति सोविद्यानुकृपौ हेतुर्मध्यमेषु रात्रिपर्यायेषु । १ । शेषः सृक्तस्योक्थमुखमुत्तमामिच्छ उद्धृत्य । २ । विश्वजित इति जागतम् । ३ । तिष्ठा हरी इति यजति । ४ । ॥ २५ ॥

आ त्वेता नि षीदता त्वश्रवा गहीति मैत्रावरुणस्य । १ । यस्य संस्य इति सप्तोक्थमुखम् । २ । अहं दां गृणत इति जागतम् । ३ । प्र या न्वस्येति यजति । ४ । ॥ २६ ॥

धोमेयोगे युञ्जन्नि ब्रधमिति ब्राह्मणाव्हंसिनः । १ । शेषः सृक्तस्योक्थमुखम् । २ । इमां ते धियमिति जागतस्योत्तमामुद्धृत्य तदस्येदं पश्यतेति परिधाय प्रो द्रोण इति यजति । ३ । ॥ २७ ॥

इन्द्रः सतेषु शेमेस्विश्रं वर्धस्वित्यच्छावाकस्य । १ । उत्तमानि

चतुरवराण्यभ्यसन्ति । १ । उपं नः सुतमा गहि सोममिन्द्रेत्युक्च-
सुखम् । २ । प्र ते मह इति जागतम् । ४ । प्रोषां पीतिमिति
यजति । ५ । ॥ १८ ॥

अथाच्छावाकस्याङ्घ्रीनिक्थाः । १ । पन्थंपन्थमित्त्वोतारः पन्थ इदुप
गायतेति स्तोत्रियानुरूपौ प्रथमे । २ । आ ता विशन्विन्दव आ
ता विशन्वागव इत्युत्तमे । ३ । संश्राप्य रात्रिपर्यायान्^४ ॥ १९ ॥

आग्निनाय स्तोत्र्यमाणेषु प्रवृताङ्गती जुहोति । १ । समया
वाचा शंसेत् । २ । उत्तरोत्तरिष्ठा वा । ३ । यः प्रातरनुवाकस्तदा-
ग्निनम् । ४ । तस्य विकारं व्याख्यास्यामः । ५ । यथाहन्दसं शत्वम्
। ६ । वार्धतोनां प्रतिपदां प्रथमंप्रथमं प्रगाथं पुनरादायं कक्षुपका-
रम् । ७ । अग्निर्होता गृहपतिरिति प्रतिपदापोरेवतीमुद्भृत्य । ८ ।
चतुर्दश गायत्रादुद्धरति । ९ । आनुष्टुभाद्दे । १० । त्रैषुभात्तयोदशं
शतम् । ११ । नित्यानि काशीवतान्यागस्थानि च । १२ । प्रथमं तु
काशीवतं शस्त्वा काराधद्रोत्रिया नव । १३ । ऊर्ध्वमागस्त्येभ्यस्त्रिशतं
सुपर्णम् । १४ । अन्यामां वाग्निनीनां तावत् । १५ । समिद्धस्त्रिदिति
तिस्र उद्धरति । १६ । अयं वां मधुमत्तम इत्यष्टौ यथाश्रानम्
। १७ । एकादशौष्णिहत् । १८ । तथाग्नेयाज्जांगतात् । १९ । उत्त-
नेन पाङ्केन पादेनोदयं काङ्क्षेत् । २० । उदिते सौर्याणि । २१ ।
उदु त्वं जातवेदसमिति नव । २२ । चित्रं देवानाम् । २३ । नसो
मिचस्य । २४ । इन्द्र कतुमिति प्रगाथः । २५ । मही द्यौरिति
तिस्रः । २६ ।

विश्वस्य देवी मृशयस्य जन्मनो न या रोषाति न यम

इति द्विपदा । २६ । वृहस्पते अति यदर्थो अर्हादिति परिदधाति । २७ । प्रतिपदे चाहावः परिधानीयाथै च । २८ । तत्संपदा वृह-
 तीमहसं संपद्यते । २९ । इमे सोमामस्तिरोश्रज्ज्ञास हात पुरोनु-
 वाक्या । ३० । हेता यत्तदश्विना सोमानां तिरोश्रज्ज्ञानामिति प्रैषः । ३१ ।
 उभा पिवतं प्र वामंधांसीत्यध्यर्धां संधायार्धचैन वषट्करोति । ३२ ।
 विराजैवेति कौषीतकिः । ३३ । अश्विना वायुनेति वा । ३४ ।
 ३५ । ॥ २० ॥

त्रिवृद्धद्विष्यवमानः । १ । सन्धियाम च । २ । पञ्चादितः पञ्च-
 दशानि । ३ । रात्रिय ४ । पञ्च सप्तदशानि । ५ । पञ्चैकविंशानि । ६ ।
 इति ज्योतिषः सोमाः । ७ । एत एवाभिप्रवस्य । ८ । ॥ २१ ॥

अग्निं तु चेष्यमाणस्यादीक्षितस्येष्टिः । १ । अग्नये ब्रह्मण्यते ऽग्नये
 स्रवते ऽग्नये स्रवभृते । २ । पौर्णमासीविकारः । ३ । ब्रह्म प्रजावदा
 भर ब्रह्म च ते जातवेद इत्यग्नये ब्रह्मण्यते । ४ । अचन्तस्वासा-
 कमग्ने अध्वरमग्ने द्युम्नेन स्रदस्र ह्येत्युत्तरयोः । ५ । षड्गर्ना चेष्य-
 माणानां सन्निवपनीया । ६ । एकस्योखामंभरणीया । ७ । ॥ २२ ॥

प्राजापत्यस्य पशुपत्न्यः । १ । वायव्यो वा । २ । अग्नये वा
 कामाय । ३ । पुरुषो ऽजो ऽविको गौरस्य इति पञ्च पशवः । ४ ।
 अजो वा हृपरः । ५ । प्राजापत्ये शैके वायव्यं पशुपुरोस्तामं कुर्वन्ति । ६ ।
 प्राजापत्यं वायव्ये । ७ । वैश्वानरीयमाग्नेये । ८ । हिरण्यमर्भे
 इति पुरोनुवाक्यान्निन्न उत्तरा याज्याः प्राजापत्यस्य । ९ । उपांशु
 । १० । एकया च गये नु कुविदग्नेति पुरोनुवाक्याः पीवोश्रदान्प्र
 याभिर्यामि प्र वायुमच्छेति वायव्यस्य । ११ । आ ते वत्सो मनो

धमत्तुभ्यं ता अङ्गिरसामाग्निः परेषु धामस्विति पुरोनुवाक्वा वयं
ते अद्याग्राम तमीले च त्वेत्याग्नेयस्य । १९ । वङ्गवापशुनिगमाः
पञ्चसु क्रियमाणेषु पृथिवीं शरीराणीत्यातः । २० । एकवदत
ऊर्ध्वम् । २१ । ॥ २२ ॥

त्रिहविश्व दौर्लभ्या । १ । आग्नाविष्णवो वैश्वानरीय आदित्ये-
भ्यश्च । २ । त्यासु चत्रियान्भारयन्तः । ३ । पञ्चहविर्वा । ४ । अदि-
तये चतुर्थः पञ्चमः भरस्वत्यै । ५ । पञ्चहविर्वातिथ्या । ६ । आग्नेयैश्रौ-
वैश्वदेववाहंस्पत्यौ वैष्णवश्च । ७ । शुचिमर्कसं शग्मासः । ८ ।
चित्तिभ्यः प्रणीयमानाभ्य इत्युक्तः^९ पुरीष्यासः प्रो त्ये अग्रयो
ऽग्निषु विश्वेभिरग्ने अग्निभिरग्ने विश्वेभिरग्निभिरित्युपांशुमुवन्पद्या-
दनुममेति । ९ । ॥ २४ ॥

संचिते परिष्टुने^१ ऽग्न्युच्यमनुशंसित्युक्तश्चित्यस्य पश्चादुपविश्याज्ये-
धन्तूपणींशंसनेनानाह्वय सजपेनानुशंसति । १ । वैश्वानरायेत्युक्तः पुरो-
नुवाक्त्वामनूच्य धाज्यया यजति^३ प्रयागानुयाजान्वा परिष्टाय
। २ । ॥ २५ ॥

अग्नीधोमीधस्य पशुपुरोलाशमन्वधि देवसृग्भ्यो हवींषि । १ ।
अग्रये गृहपतये सोमाय वनस्पतये सवित्रे सत्यप्रसवाय रुद्राय
पशुपतये वृहस्पतये वाचस्पतये इन्द्राय ज्येष्ठाय मित्राय मत्याय
वरुणाय धर्मपतये । २ । अग्निर्हता गृहपतिर्हथवालग्निरा विश्वदेवं
न प्रमिय इन्द्रं वयं महाधन उदं नः । ३ । सवंपृष्ठाहवींषि च
। ४ । ॥ २६ ॥

अग्रये वामन्तिकाय मायवाय विष्टते राधन्तरायेन्द्राय वैश्याय

इति द्विपदा । २७ । बृहस्पते श्रुति यदर्थो अर्हादिति परिदधाति । २८ । प्रतिपदे चाहावः परिधानीयायै च । २९ । तत्संपदा बृह-
 तीसहस्रं संपद्यते । ३० । इमे सोमामस्तिरोऽश्रद्भास दात पुरोनु-
 वाक्या । ३१ । होता यच्चदश्विना भोमानां तिरोऽश्रद्भासामिति प्रैषः । ३२ । उभा पिषतं प्र वामंधांसीत्यथर्धां संधायार्धेन वषट्करोति । ३३ । विराजैवेति कौषीतकिः । ३४ । अश्विना वायुनेति वा । ३५ । ॥ १० ॥

त्रिवृद्धद्विष्ववमानः । १ । सन्धिवाम च । २ । पञ्चादितः पञ्च-
 दशानि । ३ । रात्रियु । ४ । पञ्च सप्तदशानि । ५ । पञ्चैकविंशानि । ६ । इति ज्योतिषः स्तोमाः । ७ । एत एवाभिप्लवस्य । ८ । ॥ ११ ॥

अग्निं तु चेद्यमाणस्यादीहितस्तेष्टिः । १ । अग्रये ब्रह्मण्वते अग्रये
 छत्रवते अग्रये छत्रभृते । २ । पौर्णमासीविकारः । ३ । ब्रह्म प्रजावदा
 भर ब्रह्म च ते जातवेद इत्यग्रये ब्रह्मण्वते । ४ । अर्चन्तस्त्वाम्ना-
 कमग्ने अध्वरमग्ने द्युधेन स्वदस्व हव्येत्युत्तरयोः । ५ । बहूनां चेद्य-
 माणानां संनिवपनीया । ६ । एकस्योखामंभरणीया । ७ । ॥ १२ ॥

प्राजापत्यस्य पशुमन्थः । १ । वायव्यो वा । २ । अग्रये वा
 कामाय । ३ । पुरुषो ऽजो ऽविको गौरस्य इति पञ्च पशवः । ४ ।
 अजो वा तूपरः । ५ । प्राजापत्ये वीके वायव्यं पशुपुरोस्ताशं कुर्वन्ति । ६ ।
 प्राजापत्यं वाचव्ये । ७ । वैश्वानरीयमाग्नेये । ८ । क्षिरण्यर्भ
 इति पुरोनुवाक्यास्मिन् उत्तरा चाज्याः प्राजापत्यस्य । ९ । उपांशु
 । १० । एकया च राये नु कुविदङ्गेति पुरोनुवाक्याः पीवोऽश्रद्भास्य
 याभिर्यानि प्र वायुमर्च्छेति वायव्यस्य । ११ । आ ते वत्सो मनो

धमन्तुभ्यं ता अङ्गिरस्तामग्निः परेषु धामस्विति पुरोनुवाक्वा वयं
ते अद्याशाम तमीले च त्वेत्याग्नेयस्य । १९ । बज्रवत्पशुनिगमाः
पञ्चसु क्रियमाणेषु पृथिवीं शरीराणीत्यातः । २० । एकवदत
ऊर्ध्वम् । २१ । ॥ २२ ॥

त्रिहविष्य दीवणीया । १ । आग्नावैष्णवो वैश्वानरीय आदित्ये-
भ्यश्च । २ । त्यान्तु त्रिविद्यान्भारथन्तः । ३ । पञ्चहविर्वा । ४ । अदि-
तये चतुर्थः पञ्चमः सरस्वत्यै । ५ । पञ्चहविर्वातिथ्या । ६ । आग्नेयैत्रौ
वैश्वदेवबार्हस्पत्यौ वैष्णवश्च । ७ । शुचिमर्कसं शग्मासः । ८ ।
चितिभ्यः प्रणीयमानाभ्य इत्युक्तः^९ पुरीष्यामः प्रो त्ये अग्नयो
ऽग्निषु विश्वेभिरग्ने अग्निभिरग्ने विश्वेभिरग्निभिरित्युपांशुनुजुवन्पद्या-
दनुसमेति । ९ । ॥ २४ ॥

संचिते परिष्टुते^१ ऽग्न्युक्त्यमनुश्रित्युक्तचित्यस्य पश्यादुपविष्ठाज्ये-
चसूपणींशंसखेनानाह्वय सजपेनानुशंसति । १ । वैश्वानराद्येत्युक्तः पुरो-
नुवाक्वामनूच्य धाज्वया यजति^३ प्रयाजानुयाजान्वा परिहाप्य
। २ । ॥ २५ ॥

अग्नीषोमीयस्य पशुपुरोलाशमन्वधि देवस्रभ्यो हवींषि । १ ।
अग्नये गृहपतये सोमाय वनस्पतये सवित्रे सत्यप्रसवाय रुद्राय
पशुपतये बृहस्पतये वाचस्पतये इन्द्राय ज्येष्ठाय मित्राय सत्याय
वरुणाय धर्मपतये । २ । अग्निर्होता गृहपतिर्हव्यवाल्गिरा विश्वदेवं
न प्रमिय इन्द्रं वयं मघाधन उरुं नः । ३ । सर्वं पृष्ठाहवींषि च
। ४ । ॥ २६ ॥

अग्नये वासन्तिकाय गायत्राय चिहृते रायन्तरायेन्द्राय पैशाच

चैष्टुभाय पञ्चदशाय वारंताय विश्वेभ्यो देवेभ्यो वार्षिकेभ्यो जाग-
तेभ्यः सप्तदशेभ्यो वैरूपेभ्यो मित्रारुणाभ्यां शारदाम्भामानुष्टु-
भाम्यामेकविंशाभ्यां वैराजाभ्यां वृहस्पतये हैमन्तिकाय पाङ्गाय विण-
वाय शाकराय रुचिने शैशिरायातिच्छन्दमाय त्रयस्त्रिंशाय रैव-
तायानुमतये ऽग्नये वैश्वानराय काथादितये विष्णुपत्न्यै । १ । अत्त-
न्तस्वाम्नाकमग्ने अध्वरमृतेन यौ प्र वाहवा वृहस्पते शुपस्रैवा पिचे
ऽनागसे। वाममद्य

अन्वद्य नो अनुमतिर्घञं देवेषु मन्यताम् ।

अग्निद्य ह्यवाहनो भवतं दाशुपे मयः ॥

अन्विदनुमते त्वं मन्यासौ शं च नक्षत्रिधि ।

ऋचे दद्याथ नो हिनु प्र ण आयुंषि तारियः ॥

इति । १ । न पशुतन्त्रे हवींषि चोशमानानि निगमान्त्वभान्ते । १ ।

वर्षा संस्थाप्यानुबन्ध्यायास्त्राष्ट्रेण पशुनोपांशु पक्षीशाले चरन्ति

। ४ । पर्यग्नित्तमुत्कृजन्ति न संख्यायन्ति । ५ । आञ्जेन वा पशु-

धर्मणा संख्यापयन्ति । ६ । शिवस्त्वष्टः प्रथमभाजम् । ७ । ॥ २७ ॥

देविकाहवींषि चान्वसि पशुपुरोसाशम् । १ । अनुमत्यै कुङ्के राका-

सिनोवालीभ्यां धाचे । २ ।

कुङ्कमर्धं सुवृतं विश्वनापसमस्मिन्यज्ञे सुहवां ज्ञाह्वीमि ।

मा नो ददातु रुवणं पित्रुणां तस्यै ते देवि हविषा विधेम ॥

कुङ्कदेवानामस्यूनस्य पक्षीर्ध्या नो अस्य हविषः पृणोतु ।

मं दाशुपे किरतु भूरि वामं रायस्योषं चिकितुषे ददातु ॥

धाना ददातु दाशुपे प्राचीं जौवातुमचित्तिम् ।

वयं देवस्य धीमहि सुमतिं मृत्यधर्मणः ॥

धाता प्रजाया उत राय ईशे धातेदं विश्वं भुवनं जजान ।

धाता पुत्रं यजमानाय दाता तस्मा उ ह्वयं हतवञ्जुहेत ॥

इति । ३ । देवीभ्यश्च हवींषि । ४ । अद्भ्य ओषधीभ्यो गोभ्य उपसे

राषये सूर्यायै दिवे पृथिव्यै वाषे गवे । ५ । आपो हि ए यो वो

वृताभ्यः । ६ । या ओषधीः पूर्वा अति विश्वाः । ७ । यूयं गावो न ता

श्रवा । ८ । प्रति या सन्नरी सत्या सत्येभिः । ९ । राचौ खल्यत् ।

ये ते रात्रि नृचक्षो युक्ताशो नवतिर्नव ।

अशीतिः सन्वष्टा उतो ते सप्त सप्ततिः ॥ । १० ।

दे ते सुकिंशुकं । ११ । एन्द्र याहि हरिभिः सखे विष्णो । १२ । खोना

पृथिवि बलित्या पर्वतानां । १३ । देवीं वाषं यदागवन्ती । १४ । माता

रुद्राणां वचोविदम् । १५ । दिशां चावेष्टीः । १६ । अग्नय इन्द्राय

मित्रावरुणाभ्यां वृहस्पतये त्रिशेभ्यो देवेभ्यो विष्णवे । १७ । मंसि-

तायां सोद्वभानौयायां मैत्रावरुणा पयस्यया नानिष्टान्निचिन्नीयुनं

चरेचरेत् । १८ । ॥ २८ ॥

इति शाङ्खायनसूत्रे नवमोऽध्यायः समाप्तः ।

श्रीम् ।

—००—

शुद्धपत्रस्याष्टम्यां द्वादशाहाय दीक्षन्ते । १ । द्वादश दीवाः । २ ।
 द्वादशोपसदः । ३ । सुत्यान्यहानि द्वादश । ४ । अतिरात्रः सुत्यानां
 प्रथमं चोत्तमं च । ५ । मध्ये दशरात्रः । ६ । पृष्ठयः षलहः । ७ ।
 चयम्बुन्दोमाः । ८ । दशममहः । ९ । अयं यज्ञ इति याज्या दारि-
 योजनस्य । १० । अननुवपङ्कृत एवाभंप्रेषितो मैत्रावरुणः परा याहि
 मघवन्नित्यनूच्य जायेदस्त्विति वेद एव मघवन्नित्यतिप्रैषमाह
 द्वितीयप्रभृतिषु । ११ । प्रायणीये वा यथासमाह्वातम् । १२ । श्वः
 सुत्या वामिन्द्राग्नी तां वां प्रब्रवीमि विश्वेभ्यो देवेभ्यो ब्राह्मणेभ्यः
 सोम्येभ्यः सोमयेभ्यो ब्रह्मन्वाचं यच्छेत्याग्नीध्रः स्वस्य धिष्णस्य पद्या-
 दुपविश । १३ । नित्यमेतन्प्रागुत्तमादङ्गः । १४ । पत्नीमंथाजान्ता
 । १५ । आशिषामनिर्वचनम् । १६ । नामधेयायहणं च । १७ । प्राय-
 णीयोदयनीययोः मारस्ततः । १८ । माधुच्छन्दसे वा । १९ । द्विरात्र-
 प्रभृतिष्वहःसंधातेषु यत्र होताश्विनं शंसेत्तत्र मैत्रावरुणः प्रातरनु-
 वाकमनुब्रूयात् । २० । ॥ १ ॥

चिच्छस्तोमं रथन्तरपृष्ठमग्निष्टोमः प्रथमं दशरात्रिकम् । १ । उप
 प्रयन्तो अध्वरमित्याज्यं ब्रूहे प्र वो देवायेति समूहे । २ । माधुच्छन्दसः
 प्रउगः । ३ । आ यात्विश्रो उवस इति मरुत्वतीयम् । ४ । आ न
 इन्द्रो दूरादिति निष्केवल्यम् । ५ । अग्ने वर्चस्विन्वर्चस्वी त्वं देवेष्वसि
 वर्चस्व्यहं मनुष्येषु भूयासमित्यातिग्राहं भवयति । ६ । युञ्जते मम

इष्टेह वो ह्यो न विदानित्युत्तमे वा परिहाप्येति वैश्वदेवे विकारः । ७ ।
 पञ्चजनीया परिधानीया सर्वत्र वैश्वदेवस्य । ८ । प्र शर्धायेत्याग्नि-
 माहते । ९ । सप्तात ऊर्ध्वमुक्थयानि । १० । पोलशन्तं चतुर्थम् । ११ । ॥ २ ॥

पञ्चदशस्तोमं वृहस्पृष्टं द्वितीयम् । १ । अग्निं दूतं वृष्णीमह इत्याज्यं
 व्यूह्ये । २ । त्वं हि धीतवदिति समूह्ये सर्वत्रोत्तमां परिहाप्य । ३ ।
 गार्त्समदः प्रउगः । ४ । वायो ये ते सहस्रिण इति द्वे तीव्राः सोमास
 आ गहीत्येका^५ ऋकस्याद्येत्येकोभा देवा दिविन्पृगेति द्वे^६ अयं वां
 मिधावरुणेति चत्वारि वृचान्य^७ त स्या नः सरस्वती घोरेति प्रउग-
 वृचानि । ५ । विद्यानरस्य व इन्द्र इत्योमपा इति मरुत्वतीयस्य
 प्रतिपदनुचरौ । ६ । उत्तिष्ठ ब्रह्मणस्पत इति ब्राह्मणस्पत्यः प्रगायः
 । ७ । इन्द्र सोमं सोमपत इति मरुत्वतीयम् । ८ । या त ऊतिरिति
 निष्केवल्यम् । ९ । इन्द्रौजस्वित्रोजस्वी त्वं देवेष्वस्योजस्यधं मनुष्येषु
 भूयासमित्यतिषाह्यं भचयति । १० । विद्यो देवस्येति वैश्वदेवस्य प्रति-
 पत् । ११ । अस्य हि स्वयशस्तरमित्युत्तरे । १२ । आ विभ्रदेवमित्य-
 नुचरः । १३ । तदेवस्य ते हि द्यावापृथिवी यज्ञस्य व इति वैश्वदेवे
 विकारः । १४ । पृथस्य वृष्णे वृष्णे शर्धाथ नू चित्सहोजा इत्याग्नि-
 माहते । १५ । ॥ ३ ॥

सप्तदशस्तोमं वैरूपपृष्टं तृतीयम् । १ । युक्त्वा हि देवहृतमानि-
 त्याज्यं व्यूह्ये । २ । त्वमग्ने वसुनिति समूह्ये सर्वत्रोत्तमां परिहाप्य । ३ ।
 श्रौष्णिह आत्रेयः प्रउगः । ४ । वायवा याहि धीतय इत्येका^५ वायो
 याहि शिवेति द्वे इन्द्रस्य वायवेषां सुतानामिति द्वे^६ अयं सोमस्य-
 मूसुत इत्येका मित्रे वरुणे^७ ऽश्विनावेह गच्छतमा याह्यद्रिभिः^{१०}

सजूविश्वेभिर्देविभिरुत नः प्रियेति प्रउगृहचानि ।¹² तं तमित्तद्य
 इन्द्रस्य सोमा इति महत्वतीयस्य प्रतिपदनुचगौ ।¹³ प्रैतु ब्रह्मण-
 सतिरिति ब्राह्मणस्यत्यः प्रगाथः ।¹⁴ अर्यमेति महत्वतीयम्
 ।¹⁵ यद्वाव इन्द्र यदिन्द्र यावत इति वैरूपस्य सोचियानुरूपौ
 प्रगाथौ ।¹⁶ इन्द्र विधात्विति सामप्रगाथः ।¹⁷ अहं भुवं यो
 जात इति निष्केवल्यम् ।¹⁸ सूर्यं भ्राजस्विन्भ्राजस्वी त्वं देवेष्वसि
 भ्राजस्व्यहं मनुष्येषु भूयाममित्यतिग्राह्यं भक्षयति ।¹⁹ अभि त्वा
 देवेत्यनुचरः ।²⁰ उदु स्य देवः सविता हिरण्यया घृतवती भुवना-
 नामिति त्वषावनश्वो जातः परावत इति वैश्वदेवे विकारः ।²¹
 वैश्वानराय धिषणां धारावरास्त्वमग्ने प्रथमो अङ्गिरा, षडिदित्या-
 ग्निमासते ²² १५ । ॥ ४ ॥

एकविंशशोभं वैराजपृष्ठं चतुर्थम् । १ । आग्निं न स्ववृत्तिभिरित्याज्यं
 शूलो² ऽग्निं नर इति समूलो³ । आनुष्टुभः प्रउगः ।⁴ वायो
 शुक्रो अयामि त इत्येका⁵ वि हि होवा इति द्वे⁶ इन्द्रस्य वायवेषां
 सोमानां⁷ यद्यिजेता⁸ नो विश्वाभिरुतिभरा⁹ त्वा गिरो¹⁰ ऽपत्यमि-
 त्येका¹¹ यूयं हि ऐति द्वे¹² इयमददादिति प्रउगृहचानि ।¹³ प्र णो
 देवीति समूलो¹⁴ । तं त्वा यज्ञेभिरिति प्रतिपन्नमहत्वतीयस्य ।¹⁵
 ये अहस्य प्रथमस्य त उत्तरस्थानुचराः सम्राह्मणस्यत्याः ।¹⁶ रुधी
 श्वमिन्द्रे¹⁷ महत् इमं नु मायिनमिति त्वषावि¹⁸ति महत्वतीयम्
 ।¹⁹ पिषा सोममिन्द्र मन्दतु खेति वैराजस्य सोचियानुरूपौ
 शूलम् ।²⁰ मध्यमस्य पादस्य द्वितीयसप्तमयोरधरयोर्द्विष्युर्व द्वि-
 त्तरमित्यानुष्टुभः ।²¹ यं तोर ओर सुपाव ह्योर् ओर आद्रि-

रिति । ११^{२२} । द्वितीये ऽचरे द्वादशकृत्व एकैकं दीपं ह्रस्वांस्त्रींस्त्री-
 नन्तरेणेति वीराजः । १२^{२३} । यं तो सुपावेति । १३^{२४} । द्वितीयचतुर्थयो-
 रचरयोः प्रतिगरस्यानुद्युभः प्रतिनूङ्गः । १४^{२५} । द्वितीये वीराजः । १५^{२६} ।
 श्रोयोश् श्रोश् सोदोश् श्रोश् एवेति । १६^{२७} । श्रोयो मोदैवेति । १७^{२८} ।
 इन्द्रमिद्देवतातय इति सामप्रगायः । १८^{२९} । तुभ्येदिमेति तिस्रणां
 पूर्वयोर्नूङ्गः । १९^{३०} । कुश् युतो युभ्रश् ते त्यमुवः सत्रासाहमिति
 तिस्र इति निष्केवल्यम् । २०^{३१} । द्वितीयादङ्गः प्रतिपत् । २१^{३२} । हिरण्य-
 पाणिमित्यनुचरः । २२^{३३} । आ देवो यातु सविता सुरदाः प्र द्यावा
 यज्ञैः पृथिवी नमोभिः प्र षड्भुभ्यः प्र शुकैतु देवीतिं वैश्वदेवे
 विकारः । २३^{३४} । प्र सखाजः क ईं यक्ता जवे वः सुद्योत्मानमित्याग्नि-
 मारुते । २४^{३५} । ॥ ५ ॥

विणवस्त्रोमं शाकरपृष्ठं पञ्चमम् । १ । इमनू स्थिति नवर्षमाज्यं
 ध्यूल्हे^२ ऽग्निं तं मन्य इति समूल्हो^३ । तस्य प्रथमायै पदमवगृह्य
 पदमवगृह्य द्वे श्रवगृह्यैकेन प्रणोति । ४ । पङ्क्तिशंसं पराः । ५ । वार्हतः
 प्रउगः । ६ । आ नो यज्ञं दिविसृष्टमिति द्वे आ नो वायवित्येका^७
 वां सहस्रमिति तिस्र^८ ष्वधगित्येति द्वे प्र मिचायेत्येकेना^९ उ वां
 दिविएष्टय^{१०} आ नो विश्वा सुहयो^{११} देवं देवं वो ऽवसे देवं देवा^{१२}मि-
 यमददादिति प्रउगद्वचानि । १३ । उत स्या नः सरस्वती घोरैति
 समूल्हो^{१४} । यत्पाह्वजन्यवेति मरुत्वतीयस्य प्रतिपत् । १५ । इत्या हि
 सोमे ऽवितामि मरुत्वा इन्द्र वृषभो ऽयं ह येनेति तिस्र इति मरु-
 त्वतीयम् । १६ । महानाग्न्यः सोत्रियः । १७^{१७} । यथा तिस्रो ऽनुद्युभस्त-
 थैकेका । १८^{१८} । उक्तमायाः पङ्क्तिरुक्तमा । १९^{१९} । उक्तमार्धं च पञ्च

पदानि पच्छः पुरीषमित्याचक्षते तन्निविच्छंसम्।^{२०}। प्रत्यस्मै पिपी-
 षते यो रयिवो रयिंमस्त्यमु वो अप्रहणमिति त्रयस्तृचा अस्मा
 अस्मा इति दशम्येवा ह्यसि वीरयुरिति वा सो ऽनुरूपः।^{२१}।
 यदिन्द्र नाङ्घ्रीष्वेति सामप्रगाथः।^{२२}। इन्द्रो मदाय प्रेदं ब्रह्मा-
 भूरेकस्तमिन्द्रं वाजयामसीति तिस्र इति निष्केवल्यम्।^{२३}। तत्सवितुर्व-
 रेण्यमित्यनुचरः।^{२४}। उदु य देवः सविता दमूना इति तिस्रो
 मही यावाष्टयिवी इति चतस्र षडभुर्विभा को नु वां मित्रावरुणौ
 प्र शंतमेति वा वैश्वदेवे विकारः।^{२५}। हविष्यान्तं वपुर्धर्मिर्होता
 गृहपतिरिति तिस्र इत्याग्निमारुते।^{२६}। मूर्धानमा रुद्रास इममू
 ष्विति नवेति समूल्हे।^{२७}। ॥ ६ ॥

चयस्त्रिशस्तोमं रैवतष्टष्ठं षष्टम्।१। नित्याभिर्याज्याभिः पारु-
 च्छेपैः संधाय यजन्ति।२। आ त्वा जुव आ वां धिय इत्यैन्द्रवा-
 यवस्य पुरोनुवाक्ये।३। स्त्रीर्णं बर्हिरा वां रथ इति याज्ये।४।
 सुपुमेति मैत्रावरुणस्य पुरोनुवाक्योत्तरा याज्या।५। युवां स्तोमे-
 भिरित्याश्विनस्य पुरोनुवाक्योत्तरा याज्या।६। वृषन्दिन्द्र तां वां
 धेनुं विश्वेषु हि त्वा मो पु वो अस्मदा यन्नः पत्नीस्ता नो रामन्निति
 नेष्टुर्द्विपदा चिष्टुप्चाग्निं होतारं दध्यङ् हेति प्रातःसवने प्रस्थितानां
 यजन्ति।७। तुभ्यं हिश्वान इति सूक्तयोरेकैकोर्ध्वमृतुप्रैषेभ्यः।८।
 स्वयं यजतो ऽध्वर्युर्गृहपतिश्च।९। चित्यस्य पश्चादुपविश्याध्वर्युः
 शालामुखीयस्य गृहपतिः।१०। पिषा सोममिन्द्रं सुवानमिन्द्राय
 हि द्यौस्तया वयं मघवन्पाहि न इन्द्र नू इत्या ते ऽवमंह इन्द्र
 वनेति हि सुश्व.घृति माध्वन्दिने^{११} विकारः।११। उत माता

हृद्दिशेति नेष्टुस्तृतीयसवने । १२ । अनवानन्तो यजन्ति । १३ । ऐका-
दिकीभिर्वा । १४ । ॥ ७ ॥

अयं जायतेत्याज्यम् । १ । आतिच्छन्दसः प्रवगः । २ । स्त्रीणं
यर्द्धिरा^३ वां रथो^४ ऽथं मित्राय^५ युवां सोमेभिर्दृष्वन्निन्द्रेत्येका^७ ऽव-
र्मह इन्द्रेति द्वे^८ ओ धू णो अग्न^९ इयमददादिति प्रउगलचानि ।^{१०}
उत नः प्रियेति समूहो^{११} । म पूर्वं इति प्रतिपन्नसत्वतीयस्य ।^{१२} ।
यं त्वं रथं स घो वृषा मरुत्वां इन्द्र मौद्ग इति तिस्र इति मरुत्व-
तीयम् ।^{१३} । रेवतीर्ना रेवां इन्द्रेवत इति रैवतस्य सोषियानुहूपौ
।^{१४} । मा चिदन्यदिति मामप्रगाथः ।^{१५} । एन्द्र याद्युप प्र घा न्वद्योप
नो हरिभिरिति तिस्र इति निष्केवच्यम् ।^{१६} । अभि त्वं देवमिति
प्रतिपदैश्वदेवस्य ।^{१७} । तंस्याः योस्यशाक्षरेण विष्टह्याष्टादशाक्षरेण
प्रणुत्य पञ्चदशाक्षरेणाविमाय पञ्चदशाक्षरेण ।^{१८} । अस्य हि स्वय-
गक्षरमित्युत्तरे ।^{१९} । तनीयादङ्गो ऽनुचरः ।^{२०} । उदु य्य देवः
सविता सवाय^{२१} कतरा पूर्वा^{२२} किमु अष्ट^{२३} इदमित्येत्युत्तमे परि-
शिष्य धे यज्ञेनेति शस्त्वा परिशिष्टे शंसतीति वैश्वदेवे विकारः
।^{२४} । अहस्य कृष्यं^{२५} प्रयन्वव^{२६} इमं सोममित्याग्निमारुते ।^{२७} ।
मध्यमाक्षयहान्निष्केवच्यमरुत्वतीययोश्चत्तमांष्टृषाग्नसमूह उक्तृजति ।
^{२८} । स्वस्ति नो मिमीतामिति च तिस्रो ऽन्ते वैश्वदेवानां
करोति ।^{२९} । ततं म इत्याभंवं चतुर्थस्य ।^{३०} । प्र यन्तु वाजा
इति च तिस्रो ऽन्ते मारुतस्य ।^{३१} । वसुं न चिबमहमिति
जातवेदसीयम् ।^{३२} । परोक्षपृष्ठस्य हृद्द्रयन्तरपृष्ठस्योपाङ्गपृष्ठस्या-
पर्कापृष्ठस्य तनूपृष्ठस्य च्छन्दोऽहृत्सोमस्य च च्छन्दोगवशेन सोषिया-

नुरूपांसामप्रगाथांय । १^{३३} । समानमन्यसमूहेन । १^{३४} । तथा विश्व-
जिति । १^{३५} । ॥ ८ ॥

चतुर्विंशस्रोमं दृष्ट्वाष्टसुभयसाम सप्तमम् । १ । प्र वः शुक्राये-
त्याज्यम् । २ । वैष्टुभः प्रउगः । ३ । प्र वीरया^४ ते सत्येने^५र्दा चतुरा^६
गोमता^७ नेो देव^८ प्र वो यज्ञेषु^९ प्र चोदसेति प्रउगद्वचानि । १० ।
ये अहस्य प्रथमस्य प्रतिपदनुचराः सप्राङ्मणस्यत्यास्ते छन्दोमेषु खर-
सामस्यभिप्रवे च । ११ । प्रथमादेव प्रथमस्याङ्गण्डोमिकस्य । १२ ।
द्वितीयाद्वितीयस्य । १३ । तृतीयान्तृतीयस्य । १४ । एवं अहस्य पूर्व-
स्याभिप्रविकस्य । १५ । एवमुत्तरस्य । १६ । एवं खरसाम्नाम् । १७ ।
कथा शुभा त्वं सुमेषमिति महत्वतीयम् । १८ । तसु युञ्जभि त्वं
मेषमिति निष्केवल्यम् । १९ । न कण्ठरथन्तरस्य योनिमनुग्रहेत् । २० ।
ये प्रथमयोरङ्गोः प्रतिपदनुचरा वैश्वदेवस्य ते छन्दोमेष्वभिप्रवे च
। २१ । तस्यवितुर्वरेण्यं प्रेता यज्ञस्यायं देवायेति त्वचानृजुनीतीति
पश्चा याहि वनसा सहोमासश्चर्वणौष्टत इति तिस्र इति वैश्वदेवे
विकारः । २२ । वैश्वानरो न ऊतये ।

वैश्वानरो न आ गमादिसं यज्ञं सजूरुप ।

अग्निहव्येन वाहसा ॥

वैश्वानरो अङ्गिरसां स्तोमं यज्ञं च जीजनत् ।

ऐषु घुघं खर्यमत् ॥

प्र यदस्त्रिष्टुभमिति पञ्चदश नव वाचेनस्त्रेत्याग्निमारुते । १^{२३} । ॥ ८ ॥

चतुस्त्रवारिंशस्रोमं रथनारष्टमष्टमम् । १ । अग्निं वो देवमि-
त्याज्यम् । २ । वैष्टुभः प्रउगः । ३ । कुविदन्नेति प्रथमाष्टमीये^४ आ

वायो भूषेति चैका^५ यावत्तरः^६ प्रति वां सुर उदिते^७ ऽप स्वसुरं^८ च
 सोमः^९ प्र ध्रुवाण^{१०} उत स्या नः मरुस्वतो जुषाणेति प्रउगद्वचानि
 ।^{११} महो इन्द्रो नृवदिमा उ त्वा पुरुतमस्य क स्य वीर इति सर्वच
 चतस्र उक्तमाः परिहाण्य महश्चित्तमस्य द्यावापृथिवी इति मरुत्व-
 तीयम् ।^{१२} त्वं महो इन्द्र तुभ्यं ह त्वं महो इन्द्र यो द्यापूर्या
 तां सु ते कीर्तिमिमां ते धियमिति निष्कैवच्यम् ।^{१३} छिरण-
 पाणिमूतय इति चतस्रो^{१४} महो द्यौर्युवाणा पितरेति तस्रो^{१५}
 देवानामिदिमा नु कं^{१७} विश्वे देवा ष्टतावृध इति तिस्र इति
 विश्वदेवे विकारः ।^{१८}

वैश्वानरो अजोजनदग्निर्नो नयसीं मतिम् ।

क्षया वधान अजसा ॥

यथा पावक दौदिक्षमे वैश्वानर शुमत् ।

जमदग्निभिराहुतः ॥

ष्टतावानं वैश्वानरं^{१९} कद्रु नूनं कधप्रियो^{२०} दूतं वो विश्ववेद-
 समित्याग्निमाहुते ।^{२१} ॥ १० ॥

अष्टाचत्वारिंशस्रोमं वृहत्पृष्ठं नवमम् । १ । अग्नम महा सोमस्य
 मा तवसमित्याज्यम् । २ । पूर्वं वा । ३ । त्रैष्टुभः प्रउगः । ४ । आ
 वायो भूषेति प्रथमादृतीये चोत्तमा च^५ द्वितीयाचतुर्थ्या चार्वाणो
 न अवन इति च^६ दिवि क्षयन्ता^७ विश्ववारेन्द्रं नरं^९ ऊर्ध्वा
 अग्निः^{१०} प्र चौदमेति प्रउगद्वचानि ।^{११} अयमेन्द्रो रथाय तिष्ठा
 हरी गायत्साम प्र मन्द्रम इति मरुत्वतीयम् ।^{१२} आ मत्यो
 यालम्भा, इदु योनं य इन्द्र तत्त इन्द्रियमघं सुवं विश्वजित इति

निष्केवल्यम् ।^{१३} । अभि त्वा देव प्र वां महि श्वी इति तृचा-
 विन्द्रे इष इत्येका ते नो रक्षानीति द्वे^{१५} अग्निस्त्वय इति प्रभृति
 पञ्च मनोः सुक्तानि^{१६} ये चिंशतीत्युपोत्तमामुद्धृत्य^{१७} न हि वो
 अस्यर्भक इत्येका^{१८} ऽग्नेति चतस्रो^{१९} बभुरेक इति वा मनुप्र-
 वल्हो^{२०} विश्वे देवास आ गतेति त्वं भारद्वाजमिति वैश्वदेवे
 विकारः ।^{२१} ।

दिवि पृष्टो अरोचताग्निर्वैश्वानरो वृहन् ।

ज्योतिषा बाधते तमः ॥

स विश्वं प्रति चाकूपदृढनुत्सृजते वशी ।

पञ्चस्य वय उत्तिरन् ॥

अग्निः परेषु धामसु^{२२} मरुतो यस्याग्निर्होता पुरोहित^{२४}
 इत्याग्निमारुते ।^{२५} । यानि च्यहस्य प्रथमस्य प्रातःसवनतृतीय-
 सवनानि तानि समूह्ये कन्दोमानाम् ।^{२६} । निष्केवल्यमस्त्व-
 तीययोश्च जागतान्युत्सृजति ।^{२७} । स यो वपेति पञ्चदशोर्ध्वे कया-
 श्शुभीयात् ।^{२८} । यो जात इति तमुष्टुहीयात् ।^{२९} । वृहद्रथ-
 न्तरपृष्ठे द्विषुक्ताः सर्वे ।^{३०} । ॥११॥

अविवाक्यं चतुर्विंशत्सोमं दशममहः । १ । अयस्त्रिंशमग्निष्टोमसाम
 । २ । चिकं मानसम् । ३ । वामदेव्यस्य योनौ रथन्तरं पृष्ठम् । ४ ।
 अप्रतिभायामन्यः स्वाध्यायम् । ५ । उद्धृत्यानुष्टुभमितरेषां कन्दसां
 संपदानुष्टुभां पञ्चदशं सहस्रमेकस्मिन्सवनीये । ६ । दाचिंशतं गायत्र्यः
 । ७ । अग्निं नरः प्रति य्वा सुनर्यां श्शुधेति त्वचानुष्टुभां स्थाने
 । ८ । चतुर्विंशतिं विष्टुभः । ९ । तथा जगत्यः । १० । पञ्चदश

प्रगाथान् । ११ । श्रौष्णिहोश्च ह्यचान्पञ्चदश । १२ । पाङ्कानि च । १३ । अनुद्युर्भां प्रातरनुवाकः पञ्चदशे शते । १४ । हतीयाचतुर्थ्यां स्तोत्रानामनुद्भृत्याभिः प्रवन्तेति द्वे । १५ । अच्छा नः शीरशोचि-
पमिति तिस्रो ऽच्छा वो अग्निमवम इत्येतासां स्थाने । १६ । प्रति
श्रुतायेति तिस्रः प्रत्यस्मै पिपीषत इत्येतासां स्थाने । १७ ॥ १९ ॥

अग्ने तमधेत्याज्यम् । १ । तस्य प्रथमायां पञ्चाक्षरेण विगृह्य
द्वाभ्यां पञ्चाक्षराभ्यामवमाय द्वाभ्यां प्रणीति । २ । माधुच्छन्दसः
प्रउगः । ३ । द्वाविंशतिं गायथ्यः । ४ । मृजानो वारे पवमानो
अव्यय इति यावन्मुतो यायाकाश्वम् । ५ । उत्तिष्ठन्नोजधेत्येको-
त्तिष्ठतावपग्नतेत्येतस्याः स्थाने । ६ । विकद्रुकीया प्रतिपन्नाह्व-
तीयस्य । ७ । तस्याः पोलशाक्षरेण विगृह्य पोलशाक्षरेण प्रणुत्य
पोलशाक्षरेणावमाय पोलशाक्षरेण । ८ । तुविशुष्मेत्युत्तरे । ९ ।
हृदिन्द्रायेति सूक्तात्पूर्वा प्रगाथौ पितृन्व्यपीयया संशंसतीति मरु-
त्वतीयम् । १० । वामदेवस्य स्तोत्रियानुरूपौ शस्त्रोर्ध्वं धाय्याया
राद्यन्तरं प्रगाथं स्तोत्रियानुरूपौ च । ११ । सखाय आ शियाम-
हीति नव । १२ । आ धूर्ध्वस्मै वज्रमेक इति च द्विपदे । १३ ।
हैरण्यस्रूपीयं च । १४ । प्राग्धैरण्यस्रूपीयात्प्रगाथेन संशंसति । १५ ।
इति निष्कवच्यम् । १६ । पष्ठात्पतिपदनुचरौ वैश्वदेवस्य । १७ ।
पुरस्ताधानोभद्रीयात्प्रगुक्रोयमिति वैश्वदेवे विकारः । १८ । उह
विष्णवित्युद्भृत्य भवा मित्र इति यजति । १९ । अग्निं नर इत्यग्नि-
द्योममाश्वः स्तोत्रियानुरूपौ । २० । आयं गौर्मंडी द्यौरिति स्तोत्रि-
यानुरूपौ । २१ । तं प्रब्रथेति चयोद्गम् । २२ । यज्ञो बभूवेति

परिधाय । २२ । प्रजापत इति यजति । २३ । उख्यैराहावो
 व्याख्यातः । २४ । इति समूल्हे ऽतिरिक्तोख्यम् । २५ । पुरा पञ्ची-
 मंयाजेभ्यः संस्थाप्य वा गार्हपत्ये जुत्वा पूर्वया दारा सदः प्रपद्य
 स्वस्य धिष्ण्यस्य पश्चादुपविश्य मानसेन सुत आद्यं गौरिति सार्प-
 राज्ञीः परादुपांशुप्रणुवन् । २६ । अध्वर्योश् इत्यामन्तितो होयि
 होतरिति सर्वत्र प्रतिगृह्णोति । २७ । श्रीं होतरुद्या होतरित्याच-
 चाणे ऽनुगृह्णाति । २८ । ॥ १२ ॥

अध्वर्योश् इति दशहोतरि वदिय्यन् । १ । प्रजापतिरकाम-
 यत बह्वः स्यां प्रजायेय सर्वे वेदमनुय्याद्यदिदं किंचेति ^२ स एतं
 दशहोतारं यज्ञकृतमपग्दग्निहोत्रम् । ^३ इत्युक्ताथोपांशु । ^४
 चित्तिः सुक् ^५ चित्तमाज्यम् ^६ वाग्वेदिः ^७ आधीतं षड्विः ^८ केतो
 अग्निः ^९ विज्ञातमग्नीत् ^{१०} वाचस्पतिर्होता ^{११} मन उपवक्त्रा ^{१२} प्राणो
 हविः ^{१३} सामाध्वर्युः ^{१४} इति होतारः ^{१५} । अथ यष्टः ^{१६} वाचस्पते
 हृदिधेनामन् ^{१७} वाचस्पतिः सोममपादा अस्त्रासु नृगण ^{१८} धाः
 । ^{१९} इत्युपांशु । ^{२०} तेन देवाग्मनुय्यानसुरानित्येतांस्त्रयानजन-
 यत्प्रजापतिः ^{२१} स येषां वा एवंविदान्होता भवति ^{२२} प्र वै स
 होता प्रजया परशुभिर्जायते ^{२३} प्र ते यजमानाः प्रजया परशुभि-
 र्जायन्ते येषामेवंविदान्होता भवती ^{२४} ति । ^{२५} ॥ १४ ॥

अध्वर्योश् इति चतुर्होतरि वदिय्यन् । १ । ते दया एवान्वाहृत्ता
 आसन्देवाद्य मनुय्याद्य ^२ पराद्यो हाम्नादसुरा आमन्धो ऽकाम-
 यत वीरो म आजायेत येनेमानसुरानभिभवेदमिति ^३ स एतं
 चतुर्होतारं यज्ञकृतमपग्दग्निपूर्वमासौ । ^४ इत्युक्ताथोपांशु । ^५

पृथिवी होता १ द्यौरध्वर्युः १ लघाम्रीत् १ मित्र उपवक्ता १ इति
 होतारः । १० । अथ गहः । ११ । वाचस्यते वाचो वीर्येण संभृतमेनाय-
 च्छसे १२ यज्ञपतये वसु वार्यमासंस्कारसे १३ वाचस्यतिः सोमं
 पिबतु १४ जजगदिन्द्रमिन्द्रियाय स्वाहा । १५ । इत्युपांशु । १६ ।
 तेनेन्द्रं वीरमजनयत्तत एनानसुरानभ्यभवत्प्रजापतिः १७ स चेपां
 वा एवंविद्वान्होता भवति १८ आ वै तस्य होतुर्वीरो जायते १९ आ
 तेषां यजमानानां वीरा जायन्ते २० अभि वै स होता द्विषन्तं
 भ्रातृव्यं भवति २१ अभि ते यजमाना द्विषतो भ्रातृव्यान् भवन्ति
 येषामेवंविद्वान्होता भवतीति २२ । २३ । ॥ १५ ॥

अध्वर्यो इ इति पञ्चहोतरि वदियन् । १ । तस्मा इन्द्राय
 देवता ज्यैष्ठ्याय श्रेष्ठ्याय नातिष्ठन्त १ स एतं पञ्चहोतारं यज्ञक्रतु-
 मपश्यत्वाहुर्मांस्तानि । २ । इत्युक्तायोपांशु । ३ । अग्निहोता १ अग्नि-
 नावध्वर्युः १ रुद्रो ऽमीत् १ वृद्धस्यतिरुपवक्ता १ इति होतारः । ४ । अथ
 गहः । ५ । वाचस्यते ऽक्विद्रया वावाक्विद्रया जुह्वा १ दिवि देवा
 वृधन्तोत्रामैरयस्र । ६ । इत्युपांशु । ७ । ततो वा इन्द्राय देवता
 ज्यैष्ठ्याय श्रेष्ठ्यायातिष्ठन्त १४ स चेपां वा एवंविद्वान्होता भवति ।
 तिष्ठते वै तस्मै होत्रे स्वाः श्रेष्ठ्याय १५ तिष्ठन्ते तेभ्यो यजमानेभ्यः
 स्वाः श्रेष्ठ्याय येषामेवंविद्वान्होता भवतीति १६ । १७ । ॥ १६ ॥

अध्वर्यो इ इति षड्होतरि वदियन् । १ । सो ऽकामयता-
 न्नादः सोमजपतिरिति १ स एतं षड्होतारं यज्ञक्रतुमपश्यत्पशु-
 वन्धम् । २ । इत्युक्तायोपांशु । ३ । सूर्यसे चतुः १ वायुः प्राणः ।
 अन्तरिक्षमात्मा १ यज्ञो गावाणि १ द्यौः षष्ठम् १ पृथिवी शरी-

रम्^९ इति होतारः ।^{१०} अथ यद्दः ।^{११} सोमः सोमस्य पिवतु
 शुक्रः शुक्रस्य पिवतु^{१२} । आताम इन्द्र सोमा वातापे हवनश्रुतः ।
 ।^{१३} इत्युपांशु ।^{१४} ततो वै सोऽन्नादोऽन्नपतिरामीत्^{१५} । स
 येषां वा एवंविदान्होता भवति^{१६} । अन्नादो वै स होतान्नप-
 तिर्भवति^{१७} । अन्नादास्ते यजमाना अन्नपतयो भवन्ति येषामेवंवि-
 दान्होता भवती^{१८}ति ।^{१९} ॥ १७ ॥

अध्वर्यो इति सप्तहोतरि वदिष्यन् । १ । ते देवाः अक्राम-
 यन्त कृप्राः ऋषेण लोकेषु स्यामेति^२ । त एतं सप्तहोतारं यज्ञक्रतु-
 मपश्यन्सौम्यमध्वरम् ।^३ इत्युक्त्वाथोपांशु ।^४ महाहविर्होता^५ मत्य-
 हविरध्वर्युः^६ अचित्तपाजा श्रमीत्^७ । अचित्तमना उपवका^८ । अना-
 ध्वय्याप्रतिध्वय्याभिगरौ^९ । अयाश्च उद्गाता^{१०} इति होतारः ।^{११} अथ
 यद्दः ।^{१२} वाचस्पते विधेनामन्विधेम ते नाम^{१३} । विधेस्त्वमस्माकं
 नाम^{१४} । मा देवानां तन्नुच्छेदि मा मनुष्याणाम्^{१५} । सज्जुर्दिषा
 पृथिव्योपहतः सोमस्य पिव स्वाहा ।^{१६} इत्युपांशु ।^{१७} ततो
 वै तेभ्योऽकल्पत^{१८} । ते देवाः ऋषाः ऋषेण लोकेष्वामन्^{१९} । अथच
 ऋषाः ऋषेण^{२०} । स येषां वा एवंविदान्होता भवति^{२१} । कल्पते वै
 तस्मै होत्रे योगलेमः^{२१} । कल्पते तेभ्यो यजमानेभ्यो योग-
 क्षेमः^{२२} । अभि वै स होता स्वर्गं लोकमश्रुते प्रत्यस्मिंल्लोके प्रति-
 तिष्ठति^{२३} । अभि ते यजमानाः स्वर्गं लोकमश्रुवते प्रत्यस्मिंल्लोके
 प्रतितिष्ठन्ति येषामेवंविदान्होता भवती^{२४}ति ।^{२५} ॥ १८ ॥

तनूरतो वदति । १ । अध्वर्यो येषां वा अन्नादीं प्रजापते-
 क्ष्वं विदान्होता भवत्यन्नादो वै स होता भवत्यन्नादास्ते यज्ञ-

माना भवन्ति ^२ । अध्वर्यो येषां वा अक्षपत्रीं प्रजापतेस्तन्वं विद्वान्-
 होता भवत्यक्षपतिर्वै स होता भवत्यक्षपतयस्ते यजमाना भवन्ति ^३ ।
 अध्वर्यो येषां वै भर्द्रां प्रजापतेस्तन्वं विद्वान्होता भवति भर्द्रं
 वै तस्मै होत्रे भवति भर्द्रं तेभ्यो यजमानेभ्यो भवति ^४ । अध्वर्यो
 येषां वै कल्याणं प्रजापतेस्तन्वं विद्वान्होता भवति कल्याणं वै
 तस्मै होत्रे भवति कल्याणं तेभ्यो यजमानेभ्यो भवति ^५ । अध्वर्यो
 येषां वा अनिलयां प्रजापतेस्तन्वं विद्वान्होता भवत्यनिलयो वै स
 होता भवत्यनिलयास्ते यजमाना भवन्ति ^६ । अध्वर्यो येषां वा
 अपभयां प्रजापतेस्तन्वं विद्वान्होता भवत्यभयं वै तस्मै होत्रे भवत्य-
 भयं तेभ्यो यजमानेभ्यो भवति ^७ । अध्वर्यो येषां वा अनातां
 प्रजापतेस्तन्वं विद्वान्होता भवत्यनातो वै स होता भवत्यनातोस्ते
 यजमाना भवन्ति ^८ । अध्वर्यो येषां वा अनाप्यां प्रजापतेस्तन्वं
 विद्वान्होता भवत्यनाप्यो वै स होता भवत्यनाप्यास्ते यजमाना
 भवन्ति ^९ । अध्वर्यो येषां वा अनाष्ट्यां प्रजापतेस्तन्वं विद्वान्होता
 भवत्यनाष्ट्यो वै स होता भवत्यनाष्ट्यास्ते यजमाना भवन्ति ^{१०} । अध्वर्यो
 येषां वा अनाष्ट्यां प्रजापतेस्तन्वं विद्वान्होता भवत्यनाष्ट्यो वै स
 होता भवत्यनाष्ट्यास्ते यजमाना भवन्ति ^{११} । अध्वर्यो येषां वा
 अपूर्वां प्रजापतेस्तन्वं विद्वान्होता भवति न वै तस्माद्दोतुरन्यः
 पूर्वा भवति न तेभ्यो यजमानेभ्यो ऽन्ये पूर्वं भवन्ति ^{१२} । अध्वर्यो
 येषां वा अभ्राहत्यां प्रजापतेस्तन्वं विद्वान्होता भवत्यभ्राह्यो
 वै स होता भवत्यभ्राह्यास्ते यजमाना भवन्ति येषामेवंविद्वान्होता
 भवतीति ^{१३} । १३ ॥ १८ ॥

गृहपतिरतो गृहपतिवदनम् । १ । अध्वर्यो येषां वै गृहपति-
 गृहपतिं विद्वान्गृहपतिर्भवति^२ राधोति वै स गृहपती राधुवन्ति
 ते यजमानाः ।^३ अध्वर्यो^४ येषां वा अपहतपाप्मानमेवंविद्वान्गृह-
 पतिर्भवत्यप वै स गृहपतिः पाप्मानं हते^६ ऽप ते यजमानाः
 पाप्मानं घ्नते^७ येषामेवंविद्वान्गृहपतिर्भवती^८ति । १ । ॥ २० ॥

प्रजापत इति मनसा यजति । १ । मनसा वषट्करोति । २ ।
 मनसानुवषट्करोति । ३ । मनसा भक्तः । ४ । मनसोरोऽभिमर्श-
 नम् । ५ । श्वेदुम्बरीमन्वारभन्ते ऽपेण धिष्ण्यानामीनाः । ६ । पलाश-
 शाखाभिर्ये नानिक्रामेयुः । ७ । उत्तमौ पाणी होता कुर्वीत । ८ ।
 उत्तमो ऽसानीति । ९ । अपिधाय सदसो द्वारौ शालायाश्वा-
 ध्वर्युर्वाचमुपाकरोति । वाग्यताः संमील्यासत आ नचत्राणां दर्श-
 नात् । १० । नचत्रेषु दृश्यमानेषु मार्जालीयदेशे तच्चतुरिति नच-
 त्रेषु चतुर्विष्टजन्ते । ११ । सर्वे साधो निधनमुपेत्योत्तरस्य हविर्धान-
 स्याधो ऽहं सर्पन्ति । १२ । उत्तरस्योत्तरेण वा । १३ । युवं
 तमिन्द्रापर्वतेत्यववेलायां जपित्वापेण हविर्धाने समुपविश्य कामा-
 न्ध्यायन्ते यत्कामा भवन्ति । १४ । ये वज्रकामा भूर्भुवः स्वरित्ये-
 तास्ते व्याहृतीर्जपेयुः । १५ । ते प्राञ्च उदथ उक्कम्य वाचं विह्वयन्ते
 वागैतु वागुपैतु वागुप मैतु वागिति । १६ । सुप्रह्वण्णाप्रतीकं चिरुपां-
 यभिव्याहृत्य वाचं विष्टजन्ते । १७ । अत्र दादशाहः संतिष्ठते । १८ ।
 कालवादो वा कालवादो वा । १९ । ॥ २१ ॥

इति शाङ्खायनसूत्रे दशमो ऽध्यायः समाप्तः ।

द्योम् ।

व्याख्यातो द्वादशाहः प्रकृतिः सत्ताहीनानाम् । १ । वचन-
लक्षणो विकारः । २ । द्विरात्रप्रभृतयो ऽहीना द्वादशाहपर्यन्ताः । ३ ।
द्वादशाहप्रभृतौनि सत्ताणि । ४ । अहीनेषु प्राथणीयो न विद्यते
। ५ । सत्तधर्माश्च । ६ । ॥ १ ॥

चतुर्विंशस्तोमं वृहस्पृष्टमुभयसामाग्निष्टोम उच्यं वाहश्चतुर्विंश-
मित्याचचते । १ । हेताजनिष्टेत्याज्यम् । २ । माधुच्छन्दसः प्रउगः
। ३ । कयाशुभौयं महत्ततीयम् । ४ । अनुत्तमा त इति परिधा-
नीयोत्तराः पूर्वाः शस्त्वा यत्राग्निन्वीयते निवित् । ५ । तदिदाषीयं
निष्केवल्यम् । ६ । द्वितीयात्सावित्रद्यावापृथिवीये । ७ । वैश्वदेवमारुते
च । ८ । आर्भवं षष्ठात् । ९ । वैश्वानरीयं तृतीयात् । १० । यज्ञेन
वर्धतेति जातवेदसीयम् । ११ । सामान्तरुक्थः । १२ । यज्ञाय-
त्रीयस्य स्तोत्रियेणोक्थस्तोत्रियान्मंशस्य ¹³ अनुरूपेणानुरूपान् ¹⁴
अग्ने सरुद्धिर्त्तकभिः पर इन्द्रावरुणाभ्यां मत्स्त्रेन्द्रावृक्षस्यतिभ्यामि-
न्द्राविष्णुभ्यां मञ्जूरिति शस्त्वा परिदधाति । ¹⁵ १३ । यद्दाम्तरुक्थ
एतया शस्तया यजेत् । ¹⁶ १४ । ॥ २ ॥

एकत्रिके वृचक्रुप्रं शस्त्रम् । १ । यथान्तं स्तोत्रियाञ्चस्त्वा
वृचान्वा ² यथास्तोत्रियमनुरूपान्वा³मप्रगाथांश्च शस्त्वा ⁴ पर्यासा-
नामुत्तमांसृचान्दोत्रकाः शंसन्ति । ⁵ १ । निविद्धानानां हेता । ⁶ २ ।
सर्वमन्यप्रकृत्या । ⁷ ३ । ॥ ३ ॥

अभिप्रवः पलहः पृथग्विकारः ।१। यानि अहस्य प्रथमस्त्रा-
 ज्यानि समूहे तानि पूर्वेषामाभिप्रविकानाम् ।२। रथन्तरं वृहदिति
 पृष्ठे विपर्यासम् ।३। ज्योतिरग्निष्टोमः प्रथममुत्तमं च ।४। अत्वा-
 र्थुक्थानि मध्ये ।५। गां द्वितीयं चतुर्थं च ।६। आयुस्तृतीयं
 पञ्चमं च ।७। इन्द्रो रथायेति महत्तृतीयम् ।८। आ याज्ञर्वा-
 ङिति निष्केवल्यम् ।९। कथा देवानामिति वैश्वदेवम् ।१०।
 पञ्चमे च ।११। मारुतमेकाहात् ।१२। एति प्र होतेति जात-
 वेदसीयम् ।१३। समानमन्यप्रथमेनाहा ।१४। ॥ ४ ॥

इमा उ त्वेति महत्तृतीयं द्वितीयम् ।१। सुत इत्वं निमिष्य
 इति निष्केवल्यम् ।२। एकाहात्साविचम् ।३। ततं म इत्यार्भवम्
 ।४। पञ्चमे च ।५। देवाश्व इति वैश्वदेवम् ।६। चतुर्विंशा-
 ज्ञातवेदसीयम् ।७। समानमन्यद्वितीयेनाहा ।८। ॥ ५ ॥

श्रौष्णिहो वैश्वमनसः प्रउगलृतीयस्य ।१। वायो याहि शिवा^२ वां
 सहस्रं^३ ता वां विश्वस्था^४ वां वाहिष्ठः^५ मघाय आ शिषामश्नुत
 ने। देव्यदिति^७ नः प्रिये^८ति प्रउगलृचानि ।९। तिष्ठा हरौ इति
 महत्तृतीयम् ।१०। एकाहाभिष्केवल्यम् ।११। घृतेन द्यावापृथिवी
 इति हचम् ।१२। पृष्ठे च ।१३। एकाहादाभवं वैश्वदेवं च ।१४।
 आ इन्द्रास^{१५}क्षामग्र अतायव^{१६} इत्याग्निमारुतम् ।१७। ॥ ६ ॥

होताजनिष्टेत्याजं चतुर्थस्य ।१। मैधानिथः प्रउगः ।२। ये
 गात्समदे ते वायव्येन्द्रवायवे । मैधानिथ्यन्तु पूर्वाः ।३। मित्रं
 वयं^४ प्रातर्युजा^५ वा वहस्वे^६भिरग्र इति हचानि ।७। यानि
 अहस्योत्तरस्य मारुतानि समूहे तान्युत्तरेषामाभिप्रविकानाम्

। १५ । एकाहान्मरुत्वतीयम् । १६ । उग्रो जज्ञ इति निष्केवल्यम् । १७ ।
द्वितीयात्सावित्र्यावापृथिवीये । १८ । आर्भवं तृतीयात् । १९ । अग्नि-
रिन्द्र इति वैश्वदेवम् । २० । यानि अहस्य पूर्वस्य वैश्वानरीयाणि
तान्युत्तरस्य । २१ । प्र ये शुश्वन्ते जनस्य गोषा इत्याग्निमा-
सतम् । २२ । ॥ ७ ॥

अग्र श्रौजिष्ठमित्याज्यं पञ्चमस्य^१ सर्वोत्तमां परिहाप्य । १ । संहार्यः
प्रउगः । २ । अयं पित्र तव वायो स तं नो देवेति त्वः^४ ऋतेना
म^६ आ नो मित्रावरुणा^६ ऽ नो गोमन्त^७ मतश्चिदिन्द्र णो^८ विश्वे देवा
अतावृध इति त्वचानि । ९ । क स्य वीर इति मरुत्वतीयम् । १० ।
एतायामेति निष्केवल्यम् । ११ । तृतीयात्सावित्र्यावापृथिवीये । १२ ।
प्र वः स्फुल्लकंश्चित्र इच्छिगोरित्याग्निमासतम् । १३ । ॥ ८ ॥

सखायः सं वः सन्धश्चित्याज्यं षष्ठस्य^१ सर्वोत्तमां परिहाप्य
। २ । संहार्यः प्रउगः । ३ । वायवा याहि दर्शत^४ रथेन पृथुपा-
जमा^५ यदद्य सूर उदिते प्रति वां सूर उदित इति वा^६ पुरुप्रिया
ण^७ उप नो हरिभिर्विश्वे देवास आ गतेति भारद्वा^९जमिति
त्वचानि । १० । महो इन्द्रो नृवदिति मरुत्वतीयम् । ११ । यो जात
इति निष्केवल्यम् । १२ । द्वितीयात्सावित्र्यम् । १३ । अबुप्रसु त्य इति
वैश्वदेवम् । १४ । धारावरास्त्वमग्नी शुभिरित्याग्निमासतम् । १५ । इन्द्र
दृष्टोत वैश्वदेवं षष्ठस्याङ्गो द्वितीये ऽभिप्रवे । १६ । उपासान्तेति
द्वितीये । १७ । अग्निरिन्द्र इति चतुर्थे । १८ । शं न इन्द्राग्नी इति
वा । १९ । प्रथमं वा पूर्वस्मिन्पटले द्वितीयमुत्तरे । २० । परावत
इति पञ्चमे । २१ । ॥ ८ ॥

अभिजित्सर्वसोम उभयसामा रथन्तरष्टो वृहस्पृष्टो वाग्निष्टोमः
 १। प्र वो देवाय यदाहिष्ठमित्याज्यम् । २। उभौ माधुच्छन्दसगार्त्समदौ
 प्रउगौ । ३। माधुच्छन्दसानि पूर्वाणि द्वचानि गार्त्समदान्युत्तराणि
 । ४। वैश्वदेवं वा गार्त्समदानाम् । ५। ऐकादिकं वा प्रातःषवनम्
 । ६। इन्द्र पिव तुभ्यं सुतो मदायेत्यैकाहिकादूर्ध्वं महत्वतीयात्
 । ७। या त ऊतिरिति निष्केवच्यात् । ८। पूर्वे तु वृहस्पृष्टे । ९।
 एकसृक्ते वा । पिवा सोममभि तसु दृहीति । पूर्वस्योत्तमासुसृजति
 । १०। एकाहात्तृतीयमवनम् । ११। ॥ १० ॥

सप्तदशसोमाः स्वरसामानः । १। रथन्तरं षष्ठं प्रथमस्य वृह-
 द्वितीयस्योभयसामा द्वितीयो रथन्तरष्टः । २। स्वरष्टाः कौषी-
 तकेः । ३। वृहद्रथन्तरे पत्रमानेषु । ४। अग्निष्टोमाः पैङ्गरथ । ५।
 उक्थगाः कौषीतकेः । ६। आ यज्ञैर्वृहदयो ऽग्नौ अजिष्ठमित्या-
 ज्यानि^७ सर्वोत्तमाः परिहाय । ८। ये अहस्य प्रथमस्य ते
 प्रउगाः । ९। क स्य वीर इति प्रथमस्य स्वरसाम्नो महत्वतीयं
 कथाऽभूयं द्वितीयस्य गायत्रामेति द्वितीयस्य । १०। सामप्रगा-
 थांश्च शस्त्वा कदतः प्रगाथान् । ११। कं नय इति प्रथमे कदू
 म्वस्येति द्वितीय इमा उ जा पुह्वसो इति द्वितीये वृहत्स्य
 योनिः । १२। यस्ते साधिष्ठ इत्युत्तमां परिहायार्वाण्यमिति च
 प्रथमे^{१३} गायन्ति त्वापादित उडु नखिचतम इति द्वितीय^{१४} इन्द्रं
 विधाः सं च त्वे अग्नुरिति द्वितीये । १५। इति वृहद्रथन्तरष्टा-
 नाम् । १६। यज्जायया अपूर्वेति स्रोत्रियः स्वरष्टानाम् । १७।
 यद्विन्द्र चिच मेहेनेति द्वे या इन्द्र भुज इति द्वितीयानुरूपस्य

।१५। मन्व्यपायि ते मह इति वा द्वितीयस्य । प्रथमां तृतीयां
 करोति ।१६। मन्वि नेो वस्यदृष्ट्य इति द्वे वयं घ नेति तृती-
 यानुरूपस्य ।१७। प्रयस्मै पिपीपत इति वा तृतीयस्य । चतुर्थीं
 तृतीयां करोति ।१८। इममिन्द्र सुतं पिबेति द्वे क ईं वेदेति
 तृतीयानुरूपस्य ।१९। ॥११॥

यतो दृष्टतोकः सोत्रियः स्यान्नतो दृष्टतोको ऽनुरूपः कार्यः
 ।१। धार्यां शस्त्रा कदतश्च रथन्तरस्य थोनिं प्रथमे दृष्टतो द्वितीय
 उभयोस्तृतीये ।२। पूर्वां सर्वत्र रथन्तरस्य ।३। यमिन्द्र दधिष
 इति द्वे प्रथमे स्वरन्ति लेति द्वितीये दाना ऋगो न वारण
 इति तृतीये ।४। इन्द्र तुभ्यमिमघवन्निति नवानां तिस्रस्तिस्त्रो
 ऽन्वहं पूर्वाणि च सूक्तानि ।५। तृचानि वोद्भृत्योभयानि सूक्तानि
 ।६। स्वरथोनिषु चोल्हयोः ।७। प्रागागुष्टुभात्तृचाद्वा प्रगाथेन
 मंशंसति ।८। प्रथमात्प्रहात्तृतीयमवनानीति दृष्टद्वयन्तरपृष्ठानाम्
 ।९। प्रतिपदश्च स्वरपृष्ठानाम् ।१०। स्वरथोनीनां च ।११। अनु-
 चरप्रभृति समूहान्मध्यमान्प्रहात् ।१२। उद्भृत्य तु वैश्वदेवानामु-
 त्तमानि सूक्तानि त्वं च प्र वः पान्तं रघुमन्यवस्तं प्रदथा कदि-
 त्येति करोति ।१३। अग्निरिन्द्र इति वा प्रथमे ।१४। प्र ये शुभन्त
 इति च मास्तम् ।१५। देवान्दुव इति द्वितीये ।१६। उपामान्केति
 तृतीये ।१७। ॥१२॥

एकविंशस्तोमं दृष्टस्पृष्टं महादिवाकीर्त्यं वाग्निद्योमो विषुवान्
 ।१। पुरादित्यस्यास्तमथात्संस्त्रायः ।२। उदिते प्रातरनुवाकः ।३।
 यथाप्रकृति वा ।४। अग्निं मन्ये पितरमित्युदिते प्रतिपत्प्रातरनुवा-

कस्य । ५ । शतं दशशतं विंशतिशतं वानुब्रूयान् । ६ । वासिष्ठमाप्ती-
सूक्तम् । ७ । सौर्यः पशुरुपालम्भः सवनीयस्य । ८ । चित्रं देवा-
नामिति पुरोनुवाक्यास्त्रिषु उत्तरा याज्याः सौर्यस्य । ९ । उपांशु
। १० । समुद्रादूर्ध्वरित्याज्यम् । ११ । वैष्टुभः प्रउगः । १२ । मध्य-
माच्छन्दोमात्तीणि तृचानि प्रथमे चोत्तमं च । १३ । प्रथमात्तीणि
। १४ । आश्विने तु भानुमती तृतीया । १५ । प्र वृद्धैतु मदनादिति
वैश्वदेवम् । १६ । एकाहिकं वा प्रातःसवनम् । १७ । प्र वो देवाय
त्वं हि चैतवदिति वा तदाज्यम् । १८ । माधुच्छन्दसश्च । १९ ।
कया शुभा त्यं सुमेधं जनिष्ठा उय इति महत्ततौयम् । २० ।
आयन्त इव सूर्यमिति स्तोत्रियो ऽस्त्रयोनी वृहति । २१ । यद्वाव
इन्द्रेत्यनुरूपः । २२ । महादिवाकीर्त्यं वा । २३ । चित्रं देवानामिति
स्तोत्रियो महादिवाकीर्त्यस्य । २४ । उत्तरे च । २५ । उत्सूर्यो
वृहदर्षी षीति तृतीयानुरूपस्य । २६ । वणसहानुदु त्वदर्शतमिति
वा स्तोत्रियानुरूपौ प्रगाथौ । २७ । विभ्राड् वृहदिति वा स्तोत्रियो
वि सूर्यो मध्य इत्यनुरूपः । २८ । विशाहा त्वा सुमनस इति
वा । २९ । वणसहानिति सामप्रगाथः । ३० । यः सवाहा विचर्व-
णिरिति वा । ३१ । रथन्तरस्य योनिं स्वयोनी वृहति । ३२ ।
उभयोरस्त्रयोनी । ३३ । महादिवाकीर्त्यं च । ३४ । ॥ १३ ॥

यद्येने पवमाने सामगाः कुर्युः । १ । नाक्रियमाणयोः श्चेत्
। २ । इन्द्रः किलेत्युक्थमुखीयाः । ३ । शं नो भव चत्सेति महा-
दिवाकीर्त्यं । ४ । द्यौर्नय इन्द्रेति सूक्तं स्वयोनी वृहति । ५ । य
एक इन्द्रस्य इत्यस्त्रयोनी । ६ । महादिवाकीर्त्यं च । ७ । तमु दृष्टी-

त्युद्धृतदृष्टयन्तरे । ८ । अभि त्वं मेपम् । ९ । ऋतुर्जनिवीयस्य
 नव शस्त्रा सर्वदरेवा निविदम् । १० । आ मत्यो यातु । ११ ।
 विश्वजित इत्युत्तमां परिश्रिय । १२ । आह्वय दूरोहणं रोहति
 । १३ । संसः शुचिपदिति पच्छो ऽर्धर्चशस्त्रिपच्छो ऽनवानं त्रिपच्छो
 ऽर्धर्चशः पच्छः । १४ । उत्तमामुपसंशस्य । १५ । एष प्र पूर्वीः । १६ ।
 पतङ्गमक्तम् । १७ । उरुं नः । १८ । इति वैज्जम् । १९ । अथ
 कौपीतकम् । २० । समानमोक्थमुखीयायाः । २१ । ऋतुर्जनिवीय-
 सुद्धृतदृष्टयन्तरे । २२ । तस्यैवैकादश स्वयोनौ । २३ । नवान्यत्र
 । २४ । एन्द्र याहि हरिभिरिति पञ्चदशोद्धृत्य साव्यम् । २५ ।
 अरोरेकादश शस्त्रा निविदम् । २६ । अभूरेक इति साव्यस्य स्थाने
 । २७ । तास्यैः पूर्वं पतङ्गात् । २८ । एकशतं निष्कैवस्यम् । २९ ।
 प्रथमात्सावित्रम् । ३० । द्वितीयाद्यावापृथिवीयम् । ३१ । षष्ठादार्भ-
 वमारुते । ३२ । देवान्नुव इति वैश्वदेवम् । ३३ । तृतीयादृश्या-
 नरीयम् । ३४ । मूर्धानं मूर्धा दिव इत्याग्निष्टोमसाधः स्तोत्रियानु-
 रूपौ । ३५ । वेदिपद इति जातवेदसीयम् । ३६ । आवृत्ताः स्वर-
 सामानः । ३७ । ॥ १४ ॥

विश्वजितसर्वस्तोमः सर्वपृष्ठो दृष्टपृष्ठो वाग्निष्टोमः । १ । अग्निं
 नर इत्याज्यम् । २ । त्वं हि सैतवदिति दृष्टपृष्ठस्य । ३ । माधुच्छ-
 न्दसः प्रउगः । ४ । चतुर्विंशान्मथ्यन्दिनः । ५ । वैराजस्य स्तोत्रियानु-
 रूपौ शस्त्रा सर्वपृष्ठे प्रगाथं च रथन्तरस्य योनिं दृष्टतस्य । ६ ।
 अनुधरप्रभृति षष्ठात्तृतीयसवनम् । ७ । कथा देवानामिति वैश्वदेवं
 सात्त्विकस्य दृष्टपृष्ठस्य । ८ । आनेभद्रीयमेकादस्य । ९ । सर्वपृष्ठे

विश्वजिति पुरस्तात्प्रातस्तस्य सूक्तस्य हेतैवियामहत्तं शंसति । १० ।
 जगतीशंसमन्यूह्वम् । ११ । पङ्क्तिशंसं वा न्यूह्वम् । १२ । अन्यूर्हं वा
 । १३ । त्वमग्ने यजानामित्यग्निष्टोमसाधः स्तोत्रियानुरूपौ स्तोत्रि-
 यानुरूपौ । १४ । ॥ १५ ॥

इति शाङ्खायनसूत्र एकादशो ऽध्यायः समाप्तः ।

होत्रकाणाम् । १ । प्रातःमवने कर्म । २ । आ नो मित्रा-
वरुणा मित्रं वयं मित्रं ऊवे ऽयं वां मित्रावरुणा पुरुषणा
चित्प्रति वां सूर उदिते प्र वो मित्राय यदद्य सूर उदिते प्र
मित्रयोस्ता नः शकनिति स्तोत्रिया मैत्रावरुणस्य । ३ । आ याहि
सुपुमेन्द्रमिद्राथिन इन्द्रेण सं हीन्द्रो दधीच उन्तिष्ठन्नोजसा सह
भिन्धि विश्वाः प्र ससाजं चर्षणीनां तमिन्द्रं वाजयामसि मह्यं
इन्द्रो य ओजसा युञ्जन्ति ब्रधमिति ब्राह्मणाच्छंभिनः । ४ । इन्द्राग्नी
आ गतं सुतमिन्द्रे अग्रा नमो हृद्दियं वामस्य मन्मनसा ऊवे
ययोरिदमिन्द्राग्नी युवामिमे यज्ञस्य हि स्य च्छ्विवेयं वामस्य
मन्मनसा ऊवे ययोरिदमिन्द्रे अग्रा नमो हृद्दत्तमौलिष्व ता हि
अयन्त इति वाक्छावाकस्य । ५ । ॥ १ ॥

द्विरात्रप्रभृतिष्वहःसंघातेष्वनुरूपाः श्वःस्तोत्रियाः समानस्तोत्रि-
येष्वपि । १ । परे वा । २ । नित्यास्तृषानुग्याच्छ्रुत्ताणां पर्यासा
इत्याचक्षते । ३ । प्रति वां सूर उदित इति मैत्रावरुणस्य । ४ ।
काव्येभिरदाभ्येति स्तोत्रिये वा । ५ । सति श्वःस्तोत्रिये वा । ६ ।
उद्देदमीति ब्राह्मणाच्छंभिनः । ७ । इन्द्राग्नी श्वसेत्यच्छावाकस्य
। ८ । अन्तरेणानुरूपं पर्यासं चावापस्थानम् । ९ । एकया द्वाभ्यां
वा स्तोममतिशंसन्ति । १० । भूयसा चिद्यति । ११ । सर्वपृष्ठे च
विद्यजिति । १२ । एकया दशमे ऽहनि । १३ । युवं दक्षमा नो
बर्ही रिशादसो यं रजन्ति कथा राधाम ऋजुनीती नो ना
कस्याङ्गतकटू मित्रो नो श्रयंरतिं महि वो महतां सोमस्य
मित्रावरुणा ते नः सन्तु युजः प्र यो वां मित्रावरुणा महि

शीणानित्येकपातित्यः । १४ । काव्येभिरदाभ्या नो गन्तमिति तृशौ
 । १५ । सप्तचत्वारिंशन्मैत्रावरुणो गायत्र्यो दाशतयीषु तार्षां मैत्रा-
 वरुणः । १६ । चतुश्चत्वारिंशदैन्द्राणि गायत्र्याणि तेषां ब्राह्मणाच्छमी
 । १७ । इच्छेन्द्राग्रौ उप ह्यये तेषां वृत्रहणेति पञ्चमे । १८ । यत्सोम
 आ सुत इति द्वे । १९ । उप सक्तेष्वित्येका । २० । जुषेयां यज्ञ-
 मिति सप्त । २१ । षट्चत्वारिंशदैन्द्राण्यो गायत्र्यो दाशतयीषु
 तामामच्छावाकः । २२ । दशमादङ्गः स्रोत्रिया विश्वजिति सर्वपृष्ठे
 । २३ । षष्ठस्याङ्गः स्रोत्रियाननु रूपान्श्लेतेरेषां पञ्चानां स्रोत्रिया-
 ञ्छमन्ति । २४ । आश्रुत्तानाश्रुत्तस्रोत्रिये । २५ । ऊर्ध्वानेकाहभूतस्य
 । २६ । पर्याधिः परिदधति । २७ ॥ १ ॥

माध्यन्दिनेषु विकारः । १ । अन्यानि सृष्टान्युत्तरयोः सवनयोः
 पर्यासा इत्याचक्षते । २ । द्विप्रका मध्यन्दिनाः । ३ । चतुःसृक्का-
 न्युक्त्यानि । ४ । अप प्राच इति सदा मैत्रावरुणस्योक्त्यमुखीया
 । ५ । शंसा मर्हा यत्र इन्द्र इति द्वितीये । ६ । युष्मस्य ते कथा
 महामिति तृतीये । ७ । प्र घो महे महिवृधे भरध्वं यजामह
 इन्द्रमिति तृशौ । ८ । सद्यो धा न इन्द्रो दूरादा न आमादिति
 चतुर्थे । ९ । प्रो असा उभे यदिच्छेति तृशौ । १० । गर्भे नु सक्का
 सृष्टतिरिति पञ्चमे । ११ । इन्द्राय हि घौरिति तृचम् । १२ । आ
 नः सुत उप वाजेभिरुत्या सद्यो यानिति षष्ठे । १३ । तद्दीन-
 सृक्तम् । १४ । मध्यमे यहे तृचाञ्चिन्पानीत्याचक्षते । १५ ।
 यदन्यास्रोत्रियानुरुपाभ्यां तृचेभ्यश्च तत्रदेशे प्रतीयेत । १६ । यत्र-
 यमयोरङ्गोः श्रद्धं सर्वेषां तत्रथमे ऊन्दोमे । १७ । यन्तृतीय-

पञ्चमयोस्ताम्रधमे ।^{१७} यच्चतुर्थपष्ठयोस्तादुत्तमे ।^{१८} त्वं महो
इन्द्र तुभ्यं हेति यव हेताहीनसूक्तं शंसेत् ।^{१९} त्वे ह यत्पित-
रयिन्न इन्द्रेत्येकविंशतिच्छन्दोमेषु पुरस्तात्पर्यासस्य ।^{२०} मा चिद-
न्यदि शंसत मा भेम मा अग्निमेत्यस्य स्तोत्रियानुरूपौ प्रगाथौ
दशमे ऽहनि ।^{२१} आ धूर्ध्वम्मा इति च द्विपदा ।^{२२} ॥ २ ॥

कं नव्य इति ब्राह्मणार्चंसिनेऽनुरूपादनन्तरः प्रगाथः कदा-
नैकाहिकस्य स्थाने । १ । ब्रह्मणा त इति चोक्त्यमुखीया । २ ।
उदु ब्रह्मणीति मदा पर्यासः । ३ । तयं घ त्वा क ईं वेदेति
स्तोत्रियानुरूपौ तृतीये ऽहनि । ४ । प्रथमयोश्च च्छन्दोमयोः । ५ ।
विपर्यस्तौ तु मध्यमे । ६ । यदिन्द्र प्रागपागुदगिति वा स्तोत्रियानु-
रूपौ प्रगाथौ । ७ । अध्वर्यवो भरतेन्द्रायेत्येकादश तृतीये । ८ ।
विद्याः पृतना इति स्तोत्रियः ।^९ तमिन्द्रं जौहवीमि मस्यपायि
ते महो ऽम्मा अम्मा इत्यनुरूपः ।^{१०} कदा वषो स्तोत्रं यो
वाधा विवाच इति तृचौ ।^{११} य एक इद्व्य इति चतुर्थे
।^{१२} इन्द्रो मदाय मदेमदे हीति स्तोत्रियानुरूपौ ।^{१३} आ
याहि छण्वाम यो न इन्द्रामित इति तृचौ ।^{१४} यस्त्रिगमगृह
इति पञ्चमे ।^{१५} सुरूपकत्रुमिति स्तोत्रियानुरूपौ ।^{१६} तथा
वयं मघवन्निति तृचम् ।^{१७} अम्मा इदु प्र तवस इति षष्ठे
।^{१८} तदहीनसूक्तम् ।^{१९} आयन्त इव सूर्यं भग्धू पु शचीपत
इति स्तोत्रियानुरूपौ प्रगाथा उत्तमे कन्दोमे ।^{२०} त्वं महो
इन्द्र यो हेत्यहीनसूक्तस्य स्थाने ।^{२१} इन्द्रं सवेति च्छन्दोमेषु
पुरस्तात्पर्यासस्य ।^{२२} उदु त्वे मधुमत्तमा उदिन्वस्य रिच्यत

इति स्तोत्रियानुरूपौ प्रगाथौ दशमे ऽहनि । २२ । चिक्रुक्तेषु
महिष इति वा स्तोत्रियः ^{२४} उत्तमा च तमिन्द्रं जाह्नवीमि विश्वाः
धृतना इत्यनुरूपः । २३ । रायस्काम इति च द्विपदा । ^{२६} ॥ ४ ॥

कद्रू न्वस्येत्यच्चावाकस्थानुरूपादनन्तरः प्रगाथः कद्धानैकादिकस्य
स्थाने । १ । उहं न इति चोक्यमुखीया । २ । अभि तष्टेवेति सदा
पर्यासः । ३ । त्वामिदा वयमेनमिदा ह्य इति स्तोत्रियानुरूपौ प्रगाथौ
। ४ । अपूर्व्या पुरुतमानीति द्वितीये । ५ । तरणिरित्तरोभिरिति
स्तोत्रियानुरूपौ प्रगाथौ । ६ । य ओजिष्ठ इति तृतीये । ७ । यो
राजा नकिष्टमिति स्तोत्रियानुरूपौ प्रगाथौ । ८ । सचायोरिन्द्र इन्द्र
शोममिमं पिबेति तृचौ । ९ । सं च त्वे जग्मुरिति चतुर्थे । १० ।
स्वादोरित्येत्या हि शोम इति स्तोत्रियानुरूपौ । ११ । यच्चिद्धि
सत्याव यत्त्वं व्रतकृतविति तृचौ । १२ । कदा भुवन् रथवयाणीति
पञ्चमे । १३ । उभे यदिन्द्रेति स्तोत्रियानुरूपा । १४ । विदुष्टे
अथ वीर्यस्येति तिस्रः । १५ । शामदङ्गिरिति षष्ठे । १६ ।
तदहीनस्रकम् । १७ । नकिष्टं न त्वा वृहन्त इति स्तोत्रियानु-
रूपौ प्रथमे ऋन्दोमे । १८ । उभयं वृणवदिति मध्यमे । १९ ।
घत इन्द्र भयामह इत्युत्तमे । २० । सर्वे प्रगाथाः । २१ ।
इच्छन्ति त्वेति ऋन्दोमेषु पुरस्तात्पर्यासस्य । २२ । अया वाज-
मिति च द्विपदा दशमे ऽहनि । २३ । ऐरादिकं च पूर्वम् ।
१४ । ॥ ५ ॥

अन्तरेण प्रायणोयोदयनीयौ कद्धान्तौ चोक्यमुखीयाश्चाभि-
तष्टीयं च वृहतोकारं च बार्हतानाम् । १ । अन्तरेणोक्थमुखीयां

सुक्ते चावापस्यांनम् । २ । पृष्ठ्यात्सूक्तान्यभिप्लवे । ३ । अहीनसूक्तानां
 स्थाने द्वितीयादङ्गः सूक्तानि । ४ । उत्तरं मैत्रावरुणस्य । ५ ।
 प्रथमात् अथात्स्वरमामसु । ६ । चतुर्विंशो ऽभिजिति विपुवति वृहस्पृष्टे
 विश्वजिति महाप्रते च पठ्यात् । ७ । विश्वजिति सर्वपृष्टे । ८ । महा-
 नाक्षीनां मैत्रावरुणः स्तोत्रियानुरूपौ सप्रगाथौ । ९ । कद्वन्तं प्रगाथं
 वैरूपस्य ब्राह्मणाच्छंसौ । १० । रेवतीनामच्छावाकः । ११ । वाल-
 खिल्या अविहता मैत्रावरुणः षट् सूक्तानीन्द्रनिहवं परिचाप्या नो
 वित्ये सजोषस इति च प्रगाथम् । १२ । वृषाकपिसृष्टे कुन्तापमनूङ्गं
 ब्राह्मणाच्छंसौ । १३ । द्यौर्न य इन्द्रेत्येवयामहतः स्थाने विष्णुन्य-
 ङ्गमच्छावाकः । १४ । अमूरैक इति सामसूक्तं मैत्रावरुणस्य । १५ ।
 यो जात इति ब्राह्मणाच्छंसिनः । १६ । प्र घा न्वस्येत्यच्छावाकस्य
 । १७ । सामसूक्तानि शस्त्राहीनसूक्तानि शस्त्रैकाहिकीभिः परिदधति
 । १८ । एकाहभृतस्त्रैकाहिकान्पर्यामानूर्ध्वमहीनसूक्तोभ्यः । १९ ॥ ६ ॥

उक्त्येषु क्रियमाणेषु वालखिल्या वृषाकपिं विष्णुन्यङ्गमित्युद्धृत्य
 परिशेषान्मध्यन्दिनेषु शंसन्ति । १ । षष्ठादङ्ग उक्त्यानि । २ । अथ
 यदि षष्ठाङ्गिकं तृतीयश्वनमसर्वपृष्टे ऽहनि प्रदिष्टं स्याद्वितीयादङ्ग
 उक्त्यानि । ३ । परोक्षपृष्टे प्रतिशिल्पानि क्रियन्ते । ४ । उद्धृत्य वाल-
 खिल्या मैत्रावरुणः पिवा सुतस्य रश्मि इत्यैन्द्राग्रगायाञ्छस्त्रा
 । ५ । वृषाकपिसुद्धृत्य ब्राह्मणाच्छंसौन्द्रो नदायेति यङ्गीरैन्द्रीः शंसति
 । ६ । विष्णुन्यङ्गमेवाच्छावाकः । ७ । इति परोक्षपृष्टे । ८ ॥ ७ ॥

अथ विश्वजिच्छिल्पे । १ । ऐकाहिकान्प्रगायाञ्छस्त्रा वालखिल्या
 वृषाकपिं विष्णुन्यङ्गं नाभानेदिष्टं च सर्वशस्तृचान्या । २ । चतुर्ष्वचं

पञ्चालपदवृत्तिः स्याद्विवृत्तिः प्रत्यये न्यूह्ययेनो इ ओ इ इति । ६ ।
तं ब्रह्मा कुन्तापम् । ७ । ॥ १२ ॥

इदं जना उप श्रुत नराशंस स्तवियते ।

पठिं सहस्रा नवतिं च कौरम आ रुग्मेपु दद्महे ॥ १ ॥

उश्र यस्य प्रवाहिणो वधूमन्तो दिर्दम् ।

वर्षा रयय नि जिह्वीलते दिव ईपमाणा उपस्युशः ॥ २ ॥

एव इपाय मामहे शतं निष्कान्दश स्रजः ।

चीणि शतान्यर्वतां सहस्रा दश गोनाम् ॥ ३ ॥

प्र रेभासो मनीषा वृथा गाव इवेरते ।

असोत पुत्रका एषामसोत गा इवाभते ॥ ४ ॥

प्र रेभ धियं भरस्व गोविदं वसुविदम् ।

देवत्रेमां वाचं श्रीणीहीपुर्नावीरस्तारम् ॥ ५ ॥ १ ॥ १४ ॥

वप्यस्व रेभ वच्यस्व वृत्ते न पक्ते शकुनः ।

नष्टे जिज्ञा चर्षीति क्षुरो न भुरिजेरिव ॥ १ ॥

इन्द्रः कारुमवूधदुत्तिष्ठ वि चरा जरन् ।

ममेदुयस्य चर्षीधि सर्व इत्ते ष्टणादरिः ॥ २ ॥

इह गावः प्र जायध्वमिधाय्या इह पूरुषाः ।

इहो सहस्रदक्षिणो ऽपि पूषा नि धीदति ॥ ३ ॥

मेमा इन्द्र गावो रिषसो आसां गोपती रिषत् ।

मासाममित्रयुर्जन इन्द्र मा स्तेन ईशत ॥ ४ ॥

अदिश्रादो दाशराजे ऽमानुषं वि गाहयाः ।

विरूपः सर्वस्मा आसीत् इ यत्नाय पत्यते ॥ ५ ॥ १ ॥ १५ ॥

इह मदो३ इति वैराजन्ब्रह्मसुक्ता मदे मधोर्मदस्य मदिरस्य
 मदैवो३ ओ३ ओथा भोदैवेति प्रतिगृणाति । ११ । ऋतुर्जनिचो
 । १२ । तमस्य द्यावापृथिवी । १३ । विष्णोर्नु कम् । १४ । प्र वः
 पान्तमन्वसः । १५ । छन्दोमेषु च । १६ । तिस्रस्तु प्रथमे । १७ ।
 भवा मित्र इति वृषाद्य पूर्वमुत्तरयोश्छन्दोमयोः । १८ । नू मर्तः
 परो मावयेत्युत्तमासुद्धृत्य षष्ठे । १९ । यदिन्द्र चित्र यदिन्द्र ते
 चतस्र इति स्तोत्रियानुरूपौ प्रथमे छन्दोमे । २० । पुरां भिन्दु-
 रिति मध्यमे । पूर्वसृचो ऽनुरूपसृतीया तु प्रथमा । २१ । गायन्ति
 त्वेत्युत्तमे । २२ । ॥ २६ ॥

चतुर्विंशे शस्त्रं प्रथमाच्छन्दोमात्सर्वेषाम् । १ । यच्चतुर्णां द्वितीय-
 प्रभृतीनां तच्चतुर्णामभिन्नविकानाम् । २ । तृतीयप्रभृतिभ्यः स्वरसा-
 मसु । ३ । अथ यद्यभिजितं विद्युवन्तं वृहत्पृष्ठं विश्वजितं महाव्रती-
 यमहरित्युक्थ्यानि कुर्युथातुर्विशिकान्युक्थ्यानि । ४ । अथ यदि पृष्ठना-
 भिन्नवयोः प्रथमे अहनौ दशममहरित्युक्थ्यानि कुर्युरैकाहिकान्यु-
 कथ्यानि । ५ । उत्तममाभिन्नविकसुकथ्यं कुर्युर्ध्वितीयस्याऋसृतीदमवनं
 तत्तृतीयमवनं तत्तृतीयमवनम् । ६ । ॥ २७ ॥

इति शाङ्खायनश्रौतसूत्रे द्वादशो ऽध्यायः समाप्तः ।

धाम् ।

पूर्वकारिणश्चन्दोगा अध्वर्यवः । १ । ते चेदनुपदिष्टं कुर्युः । २ ।
 एतावन् इष्टीनामानुपूर्व्यं इविषां दैवत उचैरुपाशुनायां चाध्वर्यु-
 मनुविदधीत । ३ । सोत्रिये चन्दोगमहर्ष्यागे सोमविकारे षष्ठे
 संख्यायां च । ४ । ते चेत्यादं वार्धचं वा विपर्यस्येयुरूनं वातिरिक्तं
 वा कुर्युर्न तदाद्रियेत । ५ । षष्ठामेव विपर्यासमनुविदधीत । ६ ।
 न्यूननीयस्येत्पादो विकर्षणं पूर्येत तस्य संख्याय द्वितीयं न्यून-
 नीयम् । ७ । ऊर्ध्वं तु सरासमानश्चन्दोमानानि व्यञ्जनानि सुषे-
 रन् । ८ । ॥ १ ॥

आगौते पशौ मृते ऽनुपाकृते ऽन्यमालभेतर्निग्भस्त्रं कारयेत्
 । १ । उपाकृते वेपमाने

यस्माद्गौपावेपिष्ठास्ततो नो अभयं कुह ।

पशुन्नः सर्वान्गोपाय नमो रुद्राय मीरुषे ॥

स्वाङ्घ्रेति जुहोति । २ । यस्माद्गौपावाशिष्ठा इति वाग्ममाने । ३ ।

यस्माद्गौपापलायिष्ठा इति पलायमाने । ४ । यस्माद्गौपा न्यसद-

इत्युपविष्टे । ५ । यस्माद्गौपा संजग्ना इति मृते । ६ । नष्टे मृते

पलायिते वान्यं तद्रूपं तद्देवत्यं पशुमालभेत । ७ । मृतस्य वपं

पुरोस्ताशमवदानानीतीतरस्य वपद्वारेषूपयुज्यात् । ८ । ॥ १ ॥

प्रवृत्तेषु मृते प्रयाजेषु तेनैव संस्थाप्यम् । १ । अवदाने नष्टे

दुष्टे विमथिते वाज्यं प्रतिनिदधात् । १ । हृदयनाशे ऽन्यमालभेत । २ । यदि च कामयेतातिं विमथितार कञ्चेयुरिति कुविदङ्ग यवमन्त इत्याग्नीध्रीये जुहुयात् । ४ । अष्टापद्यां वशायामनूबन्ध्यायां गर्भस्य त्वचो वषारूपं फलीकरणानां फालीकरणान्गर्भमिति शामित्रे अपयिलेतरस्य वषट्कारेषु शामित्र एव जुहुयात् । ५ । ॥ ३ ॥

यूपे विरुद्धे ऽनपष्टके त्वाङ्गं बडरूपमालभेत । १ । पिशङ्गरूपः सुभरो वयोधास्तन्नसुरीपमध पोषयित्नु देवस्त्वष्टा सविता विश्वरूप इति पुरोनुवाक्याः । २ । प्र स्र महे सुशरणाय प्रयमभाजं देव त्वष्टर्यद्द वास्त्वमानलिति याज्याः । ३ । ॥ ४ ॥

ज्ञानविषये विदिषाणयोः सुखयोरस्त्रोः मंनिपातनं भवति इत्या-
 चक्षते । १ । पूर्वं प्रातरनुवाकमुपाहृत्य पूर्वं संस्थापयेयुः । २ । सुम-
 मिद्धे जुहुयुः । ३ । भविशायोपवेशाय गायत्र्यै रुन्दसे ऽभिभृती
 स्वाहेति प्रातःसवने । ४ । चिष्टुभे रुन्दस इति माध्यन्दिने । ५ ।
 जगत्यै रुन्दस इति तृतीयसवने । ६ । अध्वर्युं मृतमिच्छन्प्राजा-
 पत्याभिस्तिष्ठभिरध्वर्युः प्रातःसवने जुहुयात् । ७ । होतारं होता
 माध्यन्दिने । ८ । उद्गातारमुद्गाता तृतीयसवने । ९ । ब्रह्माणं ब्रह्मानु-
 सवनम् । १० । यजमानं यजमानो ऽनुसवनम् । ११ । सर्वान्मृता-
 निष्कन्तः सर्वे ऽनुसवनम् । १२ । दृष्टद्वयन्तरे कुर्युः । १३ । अभी-
 कामाभीश्वमभिनिधनमभीवर्तं च । १४ । कयाशुभीयं भरुत्वतीयम् ।
 १५ । मजनीयं निष्केवस्यम् । १६ । विद्वयो वैश्वदेवम् । १७ । पूर्वेषु
 संस्थापयामूत्तरां संस्थां कुर्वीत । १८ । अतिरात्रं कुर्वाणेषु द्विराचम् ।
 १९ । द्विरात्रं कुर्वाणेषु चिराचम् । २० । तर्ह्यां वा संस्कारां

भृयसौर्दक्षिणा दद्यात् । २१ । स्वन्व्यो वा विहरन्ति वायुरा-
काशय । २२ । ॥ ५ ॥

क्रीते सोमे ऽपद्यते ऽनतिनयन्कालमन्यमाहृत्याभिपुणुयात् । १ ।
सोमाहाराय सोमविक्रयिणे वा किञ्चिदद्यात् । २ । अनधिगम्यमाने
पूतीकाञ्चक्रेतपुष्याण्यजुनानि कुशान्वाभिपुत्य^३ प्रतिदुहा प्रातःभवने
श्रीणीयाच्छ्रुतेन माध्यन्दिने दधा तृतीयभवने । ३ । एकां गां
दक्षिणां दत्त्वावभृथादुदेत्य पुनर्दीक्षेत् । ४ । तत्र क्रतुदक्षिणा दद्यात्
। ५ । एतदेव । ६ । अभिदग्धे पञ्च गा दक्षिणा दद्यात् । ७ । ॥ ६ ॥

प्रातःभवनात्सोमे ऽतिरिक्ते । १ । अस्ति सोमो अयं सुत इति
सोत्रियानुरूपौ हेतुः । २ । ऐन्द्रावैष्णवीभिः सोममतिशंसेत् । ३ ।
ऐन्द्रावैष्णवी याज्या । ४ । इन्द्रमिन्द्राधिनेो वृहदतो देवा अवन्तु न
इति पद । ५ । उत्तमया परिधाय विष्णोः कर्माणि पश्यतेति
यजति । ६ । ॥ ७ ॥

माध्यन्दिनादतिरिक्ते । १ । बण्महानुदु त्यदर्शतमिति सोत्रि-
यानुरूपौ प्रगाथौ । २ । ऐन्द्रावैष्णवीभिः सोममतिशंसेत् । ३ ।
ऐन्द्रावैष्णवी याज्या । ४ । ॥ ८ ॥

तृतीयभवनादतिरिक्ते । १ । प्र तप्ते अद्य शिपिविष्ट प्र तद्विष्णु-
रिति सोत्रियानुरूपौ । २ । ऐन्द्रावैष्णवीभिः सोममतिशंसेत् । ३ ।
ऐन्द्रावैष्णवी याज्या । ४ । ॥ ९ ॥

आश्विनादतिरिक्ते । १ । आश्विनीभिः सोममतिशंसेत् । २ ।
आश्विनी याज्या । ३ । अस्तुतं चेत्पर्यायैरभियुञ्जेत् पञ्चभिः सोमै-
र्होत्रकेभ्यः स्तुवते । ४ । ते सोत्रियानुरूपान्ज्वस्त्रोक्थमुखामां जग-

तीर्णां च द्वे द्वे शंभेयुः । ५ । नित्याः परिधानीयाः । ६ । कृत्स्नैर्वा
 प्रथमैः पर्यायैः । ७ । होत्रे वा प्रथमानां पर्यायाणाम् । ८ । मैत्रा-
 वरुणाय ब्राह्मणाच्छंसिने च मध्यमानाम् । ९ । अच्चावाकायोत्त-
 मानाम् । १० । चौष्ट्याश्विनं षष्टिशतानि । ११ । ॥ १० ॥

यदि दीक्षितः प्रमीयेत दग्ध्वाभ्यीन्दुपनद्य पुत्रं भ्रातरं वा
 दीक्षयित्वा सह यजेरन् । १ । अभिपुत्र्य वा राजानमगृहीत्वा
 यहान्दक्षिणापरखां वेदिश्रोष्ठामभ्यिकुम्भं निधाय तस्मिन्दशे सर्प-
 राज्ञीभिः पराक्षीभिः स्तुवते । २ । मार्जालीयदेशे वा । ३ । विः
 प्रसव्यं मार्जालीयं परियन्ति सव्यानूह्यनपाग्राणाः । ४ । सर्पराज्ञी-
 र्छाता निगदेत् । ५ । असंमितं स्तोत्रम् । ६ । ऐन्द्रवायवाद्या यहाः
 । ७ । संवत्सरे ऽस्थीनि याजयेयुः । ८ । स्तोत्रेस्तोत्रे ऽभ्यिकुम्भमुप-
 निदधति । ९ । मार्जालीये भक्षान्नियन्ति । १० । ॥ ११ ॥

कलशे दीर्णे^१ विधुं दद्राणमिति वषट्कारनिधनेन ब्राह्मणाच्छंसिने
 स्तुवते । १ । पूर्वस्तृषो ऽनुरूपः । २ । यावृणि दीर्णे^१ वृत्रस्य त्वा
 श्वसथादीपमाणा इति द्युतानेन मास्तेन ब्राह्मणाच्छंसिने स्तुवते
 । ३ । उत्तरो ऽनुरूपः । ४ । ऐन्द्रवैष्णवीभिः स्तोममतिशंभेत् । ५ ।
 ऐन्द्रवैष्णवी याज्या । ६ । अभ्युञ्जीतं नाराशंसं

ऽतततस्य षड्भतं ऽतस्य चाऽतस्य च ।

अऽतस्य ऽतस्य ऐन्द्राग्नौ अस्य सोमस्य ॥

स्वाहेत्यन्तःपरिधि भस्मनि जुहोति । ७ । उपवाते नाराशंसे^{१०} चं
 जघन्यं यत्तं गृहीयान्तस्य ऽतस्यान्पकमवनयेत्प्रजापतये स्वाहेति
 । ८ । दुष्टं सोमं प्राजापत्याभिद्यतस्यभिरध्वर्युस्तारार्धपूर्वार्ध उपरवे

ऽवनयेत् ।^{१२} । छत्त्रं वेदममृतमशाद्यभागमिति ध्यायन्नववृष्टस्य
 भक्षयेदिन्द्रुरिन्द्रमवागान्तस्य त इन्द्रविन्द्रपौतस्योपहृतस्योपहृतो भक्ष-
 यामीति ।^{१३} । हिरण्यगर्भं इत्यभ्युपाकृते चमसे जुहुयात् ।^{१४} ।
 अवच्छाद्य च निर्हरेत् ।^{१५} । य ऋते चिदिति वृत्तेन महावीरं
 भिन्नमनुमन्त्र्य^{१६}

अथस्त्रिंशत्तन्त्रवो ये वितन्त्रिरे य इमं यज्ञं स्वधया भजन्ते ।
 तेषां छिन्नं समिसं दधामि स्वाहा घर्मा अयेतु देवान् ॥
 यज्ञस्य दोहे विततः पुरुषा सो अष्टधा दिवमन्वाततान ।
 स यज्ञ धुत्व महि मे प्रजायै रायस्योषं विद्यमायुरग्रीय ॥
 स्वाहेति चाहुती जुहोति ।^{१७} ॥ १९ ॥

यदि सत्ताय दीक्षितो ऽथ साम्युत्तिष्ठेत्सोममपभज्य राजानं
 विश्वजितातिरात्रेण यजेत सर्वस्तोमेन सर्वपृष्टेन सर्ववेदसदक्षिणेन
 । १ । आगूर्ध वा । २ । ॥ १३ ॥

आहिताग्नय इष्टप्रथमयज्ञा दीक्षिता गृहपतिमप्तदशाः सत्त-
 मासीरन्दोता मैत्रावरुणो ऽच्छावाको यावस्तद्ब्रह्मा ब्राह्मणाच्छन्वी
 पोताग्रीध उद्गाता प्रसोता प्रतिहर्ता सुमन्वाण्यो ऽध्वर्युः प्रतिप्रस्थाता
 नेष्ट्रोन्नेता । १ । आर्विज्यस्याविप्रतिषेधेनाशक्वे यौगपद्ये । २ । दीक्ष-
 णानुपूर्वेण सर्वेषां याजमानम् । ३ । मुख्यः कुर्यात्परार्यानि । ४ ।
 कल्पविप्रतिषेधे भूयसां साधर्म्यम् । ५ । ऊतेषु दक्षिणेषु दक्षिणा-
 पथेन कृष्याजिनानि धून्वन्तो ऽहरहरित्यात्रजैयुरिदमहं मां कल्याणै
 कीर्त्यै स्वर्गाय लोकायामृतत्वाय दक्षिणां नयानीति । ६ । उभ्याय
 चाग्निष्टोमः सदसदक्षिणः पृष्ठशमनीयः । ७ । साधारणं हैके पृष्ठशम-

नीयम् । ८ । द्वादशाहप्रभृतीन्या चत्वारिंशद्राचादेकोत्तराणि रावि-
मत्ताणि तेषु नित्यः । ९ । द्वादशाहो यैरहोभिर्विबर्धते तान्मुदाह-
रिष्यामः । १० । ॥ १४ ।

एकाहार्थं महाव्रतमाह्वरन्ति । १ । सर्वसोमं वातिरावम् । २ ।
अन्तरेण पृष्ठवं कन्दोमांश्च । ३ । ह्यहार्थं गोश्रादुषी । ४ । द्वितीयं
द्वितीयं चाभिन्नविके प्रतीयेतैतस्यां चोदनायाम् । ५ । अहार्थं चौषि
पूर्वाण्याभिन्नविकानि । ६ । चतुरहार्थं महाव्रतचतुर्थानि । ७ । पञ्चा-
हार्थं पञ्च । ८ । षडहार्थं षट् । ९ । सप्ताहार्थं महाव्रतसप्तमानि
। १० । एतेन न्यायेन तांतां सख्यां पूरयन्ति । ११ । अन्तरेण
प्रायणीयं पृष्ठवं चैतेषां स्थानम् । १२ । ऊर्ध्वं तु दशमादङ्गो
महाव्रतस्य स्थानम् । १३ । ॥ १५ ।

अथैतान्यपवदन्ति । १ । अभिन्नवो ऽभिजिद्विषजितौ चागन्तुमि
विंशतिराचः । २ । अभिन्नवो ऽतिराचो द्वावभिन्नवावित्येकविंशतिराचः
पूर्वः । ३ । पृष्ठ्यः स्वरसामानो विषुवानावृत्ताः स्वरसामानस्त्वस्त्रिं-
शारम्भणः पृष्ठ्य इत्युत्तरः । ४ । पृष्ठ्यसोमः पलहः ^५ चयस्त्रिं-
शमहरनिरुक्तम् ^६ तस्य कण्ठरथन्तरं माध्यन्दिने ^७ चयस्त्रिंशं निरु-
क्तम् ^८ चिण्वम् ^९ द्वे एकविंशे ^{१०} चिण्वम् ^{११} चयस्त्रिंशं निरु-
क्तम् ^{१२} चयस्त्रिंशमहरनिरुक्तम् ^{१३} चयस्त्रिंशारम्भणः पृष्ठ्यसोमः प-
लहः ^{१४} चिददहरनिरुक्तम् ^{१५} ज्योतिष्टोमो ऽग्निष्टोमः ^{१६} इति
चतुर्विंशतिराचः संसदामयनमित्याचक्षते । १५ । ॥ १६ ॥

* *Comm.* इति चतुर्विंशतिराचः संसदामयनमित्याचक्षते । इति सूत्रशब्दः ।
चयस्यस्यस्ये ।

पञ्चाभिप्रविकानि चिरुपेत्य विश्वजित्तिराच एष एव पञ्चाद्दे
 दशराच इति त्रयस्त्रिंशद्राचः । १ । चतुर्विंशमभिप्रवः षष्ठ्यो नवाद्दे
 गोश्रायुषी दशराचो महाव्रतमिति सप्तत्रिंशद्राचः । २ । चतुर्विंश
 त्रयो ऽभिप्रवाः १०) अभिजित्त्वरसामानो त्रिपुवानावृत्ताः स्वरसा-
 मानो विश्वजित् १) अभिजित्प्रभृति नवराच इत्याचरते १) अभि-
 प्रवो गोश्रायुषी दशराचो महाव्रतम् १) इत्येकान्त्रपञ्चाशद्राचः १) संव-
 त्तरसंमितः । ३ । ॥ १७ ॥

अथैकषष्टिराचे । १ । अभितो नवराचं षष्ठ्यौ । २ । तयोरावृत्त
 उत्तरः । ३ । न्यायकृत्तः शतराचः । ४ । अर्धपञ्चदशाभिप्रवाक्षेपां
 प्रथमस्यद्दे दशराचो महाव्रतमिति । ५ । ॥ १८ ॥

सप्तदश गवामयनस्य दीक्षाः । १ । द्वादश वा । २ । तैपस्या-
 मावास्याया एकाह उपरिष्टाद्दीक्षेन्माघस्य वा । ३ । तेषां माघस्या-
 मावास्यायामुपवसथः फाल्गुनस्य वा । ४ । द्वादश दीक्षाः कुर्वा
 णश्चतुरहे पुरस्तात्पौर्णमास्या दीक्षेन् । ५ । तेषां ज्यौत्स्वस्य पञ्चम्यां
 प्रसवः । ६ । प्रायणीयमतिराचमुपेत्य १) चतुर्विंशं च १) षष्ठ्यपञ्चमां-
 शतुरो ऽभिप्रवानुपयन्ति । ७) । स मासः । १०) । तथाद्युक्तापञ्च
 मामानुपेत्य ११) षष्ठ्यषट्थुर्थानभिप्रवानुपयन्ति । १२) । नवराचं च । १३) ।
 ऊर्ध्वं विश्वजितः षष्ठ्यारम्भणान्मासानुपयन्ति । १४) । षष्ठ्याभिप्रवौ
 चाश्वहमावर्तेते । १५) । वैश्वदेवसूक्तानि चोत्तमानामाभिप्रविकानाम्
 । १६) । षष्ठ्यमुपेत्य क्षीनभिप्रवान् । १७) । स मासः । १८) । षष्ठ्य-

मुपेत्य चतुरो ऽभिप्रवान् । तथायुक्तांचतुरो मासानुपेत्य ¹⁸ चीन-
भिप्रवानुपयन्त्यादुर्गा दशरात्रं महाप्रतमतिरात्रं च । ¹⁹ इति
गवामयनस्याहर्योगः । ²⁰ तत्रकृतीनि संवत्सरसत्ताणि । ²¹
तेषु विकारो ऽन्यत्र दशराचात् । ²² षष्ठ्यस्याभिप्रवः स्थाने
तदभिप्रवायनम् । ²³ ॥ १८ ॥

उत्सर्गिणामयने । १ । यानि पौर्णमासीभिः स्रुत्यान्यहानि मंनि-
पतेयुस्तान्युत्सृजेरन् । २ । उभाभ्यां वा दर्शपूर्णमासाभ्याम् । ३ । एक-
त्रिकं वा स्रोमं कुर्वीरन् । ४ । एकैकां वा स्रोत्रियाणामुत्सृजेरन्
। ५ । शस्त्राणाम् । ६ । यजुषां च । ७ । अहरुत्सृजमानाः प्राजा-
पत्येन तदहः पशुना यजेरन् । ८ । यद्देवतो वा सवनीयः स्यात्
। ९ । तत्र पशुतन्त्रे हवींश्चन्वायातयन्ति । १० । तेषां स धर्मो
यः पशुतन्त्रे चोद्यमानानाम् । ११ । परस्त्राः स्रोत्रियाननुरूपा-
न्कुर्वीरन् । १२ । ययार्थमतिप्रैपः । १३ । उत्थाय च द्वादशाह-
मासीरन् । १४ । उभयीरुत्सृजमानाः संसदामयनम् । १५ । ॥ २० ॥

आदित्यानामयने । १ । त्रिष्टपचदशावभिप्रवस्तोमौ पूर्वस्निग्ध-
टले । २ । पञ्चदशचिह्वा उत्तरस्निग्ध । ३ । मध्येषुष्याद्य मासाः
। ४ । षष्ठे मासि चीनभिप्रवानुपेत्य षष्ठ्यमुपयन्ति नवरात्रं च । ५ ।
अभिजितः स्थाने वृहस्पतिमवम् । ६ । इन्द्रस्रोमं विश्वजितः । ७ ।
षष्ठ्यमुपेत्याभिप्रवं च ⁸ यून्हुह्न्दसं दशरात्रं । ⁹ त्रिष्टप-
ममग्निधोमसंस्वम् । ¹⁰ उद्भिद्भलभिदौ च । ¹¹ मध्येषुष्यांचतुरो
मासानुपेत्य ¹² मध्येषुष्यावभिप्रवा उपयन्ति । ¹³ गोश्रायुषी
। ¹⁴ इन्दोमदशाहं च । ¹⁵ ॥ २१ ॥

अङ्गिरसामयने । १ । चिद्वदभिप्रवक्तोमः । २ । पृष्ठयारम्भणान्मा-
सानुपयन्ति पूर्वस्मिन्पटले । ३ । पृष्ठयोदयानुत्तरस्मिन् । ४ । आयु-
र्गाम् । ५ । समानमन्वदादित्यानामयनेन । ६ । ॥ २२ ॥

दृतिवातवतोरयने । १ । पृष्ठयस्तोमानामेकैकेन मासम् । २ ।
महाव्रतं विपुवान् । ३ । आद्यत्तानां पृष्ठयस्तोमानामेकैकेन मासम्
। ४ । अतिरात्रावभितः । ५ । अग्निष्टोमा मध्ये । ६ । दशदशौ सव-
त्सरः । ७ । द्वादशौ विपुवान्मर्षसत्तस्य । ८ । ॥ २३ ॥

मासं दौचाः कौण्डपायिनामयनस्य । १ । क्रीत्वा राजानमुप-
नह्योपसद उपेत्याग्निहोत्रेण मासम् । २ । दर्शपूर्णमासाभ्यां मासम्
। ३ । चातुर्मास्यपर्वणामेकैकेन मासम् । ४ । चिद्वत्प्रभृतीनां पद्यानां
पृष्ठयस्तोमानामेकैकेन मासम् । ५ । अष्टादशाद्यं त्रयस्त्रिंशेन^६ दशरात्रं
महाव्रतमतिरात्रं चेति ।^७ यो हेता सो ऽध्वर्युः स पोता ।^८
यो नैवावरुणः स ब्रह्मा स प्रतिहर्ता ।^९ य उद्गाता सो ऽच्छा-
वाकः स नेष्टा ।^{१०} यः प्रसोता स ब्राह्मणाच्छंसौ स यावस्तु
।^{११} यः प्रतिप्रस्थाता सो ऽग्नौत्स उनेता ।^{१२} सुब्रह्मण्यः सुब्र-
ह्मण्यः ।^{१३} गृह्यपतिर्गृह्यपतिः ।^{१४} देशकालसंनिकर्षे ऽवैदेश्या-
प्रधानस्य वशं नयेत् ।^{१५} यथादेशमितराणि ।^{१६} एकाहः
संघातमापद्यमानो लभेत तायमानरूपाणि ।^{१७} सांघातिका-
देकाहीभवतो निवर्तेरन् ।^{१८} अयंयज्ञीयातिप्रैषः सपुरोनुवाक्यः
श्वःश्रोत्रिया होचकाणां कदन्त उक्थमुखीयाश्चाभिनष्टीयमिति
तायमानरूपाणि ।^{१९} गवामेवायनस्याध्वर्योगः ।^{२०} ॥ २४ ॥

चतुरो मासान्दौचाः । १ । चतुर उपसदः । २ । चतुरः सुव-

न्तीति । ३ । गवामयनस्य प्रथमोत्तमौ मामौ । ४ । अष्टाविंशिनौ
ष^६ विपुवांस्य । ५ । तत् लुप्तकतापश्चितमित्याचचते । ६ । ॥ १५ ॥

संवत्सरं दीक्षाः । १ । संवत्सरमुपसदः । २ । संवत्सरं सुन्वन्तीति
। ३ । तत्तापश्चितमित्याचचते । ४ । ॥ १६ ॥

चीन्संवत्सरान्दीक्षाः । १ । चीनुपसदः । २ । चीन्सुन्वन्ति । ३ ।
इति महातापश्चितम् । ४ । अभ्यासो षड्संवत्सरे गवामयनस्य । ५ ।
संहार्यान्वा परिहाय्य । ६ । अतिरावः सहस्रमहान्यतिरावो ऽग्नेः
सहस्रमायम् । ७ । ॥ १७ ॥

गवामयनं प्रथमः संवत्सरः । १ । अथादित्यानाम् । २ । अथा-
ङ्गिरसाम् । ३ । त्रिमांसत्सरं प्रजातिकामानाम् । ४ । चिद्वत्प्रसृतीनां
चतुर्णां पृष्ठयसोमानामेकैकेन चींस्त्रीन्संवत्सरान्प्रजापतेर्द्वादशसंवत्सरम्
। ५ । एतेषामेवैकैकेन नवनव शतदानां षट्त्रिंशत्संवत्सरम् । ६ ।
एतेषामेवैकैकेन पञ्चविंशतिःपञ्चविंशतिः साध्यानां शतसंवत्सरम् । ७ ।
एतेषामेवैकैकेन पञ्चपञ्च पञ्चाशतो विश्वसृजां सहस्रसंवत्सरम् । ८ ।
॥ १८ ॥

सरस्वत्या विनशने दीक्षा सरस्वतानाम् । १ । क्रीत्वा राजान-
मुपनद्दोपसद उपेत्य^२ प्रायणीयमतिरात्रमुपेत्य^३ इष्ट्वा सांनाय्ये-
माध्वर्युः शम्यां परास्य^४ तत्र गार्हपत्यं निधाय^५ षट्त्रिंशत्प्रक्रमे-
स्वाहवनीयमभ्यादधाति । ६ । अक्रीवसदः । ७ । तथाग्नीधम् । ८ ।
उलूखलबुधो यूपः । ९ । नोपरवान्खनन्ति । १० । तमेतमापूर्यमाण-
पक्षमामावासेन यन्ति । ११ । तेषां पौर्णमास्यां गौरवयसो वृहत्सामा
। १२ । तमेतमपचीयमाणपक्षं पौर्णमास्येन यन्ति । १३ । तेषाममा-

वास्यायामायुरुक्थयो रथन्तरामा ।^{१४} । प्रतीपं पूर्वेण पत्न्या यन्ति
 ।^{१५} । अपोनप्विद्यं चरुं निरुष्य ।^{१६} । तदस्थानीकमस्मिन्पद इत्य-
 पोनप्विद्यस्य ।^{१७} । अथये दृषदत्याः ।^{१८} । सरस्वतीमपि यन्ति
 ।^{१९} । शते गोश्वृषभमयुत्सृजन्ति ।^{२०} । यदा सहस्रं संपद्यते ऽथो-
 त्यानम् ।^{२१} । सर्वेषु बोपहतेषु ।^{२२} । गृहपतौ वा मृते ।^{२३} ।
 स्नात्वं वा प्रस्रवणं प्राणामये कामायेष्टिं निर्वपन्ति ।^{२४} । तस्यामथां
 च पौरुषीं च धेनुके दत्त्वा कारपश्वं प्रति यमुनामवमृथमभ्यव-
 यन्ति ।^{२५} । इति मित्रावरुणयोरयनम् ।^{२६} । अतिरात्रो ऽभि-
 जिद्विद्यजितौ गोश्रायुषी इन्द्रकुची अतिरात्रः ।^{२७} । इतीन्द्राग्न्योः
 ।^{२८} । अतिरात्रो व्योतिर्गौरायुर्विश्वजिदभिजिताविन्द्रकुची अति-
 रात्रः ।^{२९} । इत्ययंश्रः ।^{३०} । संवत्सरं ब्राह्मणस्य गा रक्षेत् ।^{३१} ।
 संवत्सरं व्यर्णे नैतंधवे ऽग्निमिन्धीत ।^{३२} । संवत्सरे परीणह्यग्नी-
 नाधाय दृषदत्या दक्षिणेन तीरेणाग्नेयेनाष्टाकपालेन शम्यापरासे-
 शम्यापरासे यजमान एति ।^{३३} । चिः अर्चां प्रति यमुनामवमृथ-
 मभ्यवयन्ति ।^{३४} । इति दार्षद्रुतम् ।^{३५} । अतिरात्रः सहस्रं चिद्वतः
 संवत्सरा अतिरात्रः प्रजापतेः सहस्रसंवत्सरं सहस्रसंवत्सरम् ।^{३६} ।
 ॥ २६ ॥

इति शाङ्खायनश्रौतसूत्रे त्रयोदशो ऽध्यायः समाप्तः ।

त्राम् ।

एकाह्वेष्वहीनेषु च प्रकृतेर्विकारः । १ । यस्मिन्नहनि यदहः प्रदि-
श्येत सवनं वा सहीचं तत् । २ । ऐकाहिकमनादेशे । ३ । ॥ १ ॥

अन्याधेयेन ब्रह्मवर्षसकामो यजेत । १ । तस्याष्टास्रष्टासु स्तोत्राणि
। २ । अष्टावरा गायत्री । ३ । तेजो ब्रह्मवर्षसं गायत्री । ४ । रथ-
न्तरं षष्ठम् । ५ । ब्रह्म रथन्तरम् । ६ । अग्निष्टोमो यज्ञः । ७ । ब्रह्म
वा अग्निष्टोमः । ८ । एतेन त्रिःसष्ट्येन ब्रह्मणा तेजो ब्रह्मवर्षसमा-
प्नोति । ९ । द्वाचक्रुप्तं शक्यम् । १० । विष्टुद्वा अश्वमन्त्रं पानं खाद-
यन्ति तस्य सर्वस्याप्तौ । ११ । चतुर्विंशतिर्दक्षिणा । १२ । चतुर्विंशतिर्वै-
श्वन्तरस्यार्धमाषाः श्वन्तरस्यैवाप्तौ । १३ । तस्याग्नये पवमानाय पाव-
काय शुचये इति पञ्च उपालम्भ्याः सवनीयस्य । १४ । आदित्या
वशानुवन्ध्याया उपालम्भैर्विधा । १५ । तद्यदेवं पञ्चो नियुक्ता
भवन्ति नेदम्याधेयादयानीति । १६ । तस्य प्रातः सवनीयाननु पुरो-
लाभानग्नये पवमानायाष्टाकपालं पुरोलाभं निर्वपति । १७ । माध्य-
न्दिनीयाननु पुरोलाभानग्नये पावकाय । १८ । इतीयसवनीयाननु
पुरोलाभानग्नये शुचये । १९ । आवपनं वै सवनीयाः पुरो-
लाभाः ^{२०} आवपन एव तदावपति । ^{२१} अयं यदादित्या वशानु-
वन्ध्याया उपालम्भ्या भवत्यिदिति वा अश्वम्याधेयं संतिष्ठते । ^{२२} ।
या श्वम्याधेयस्य संस्था तामेव तद्यज्ञस्य संस्थां करोति । ^{२३} । ॥ २ ॥
एवं पञ्चवः पुरोलाभाश्चाश्वयात्यन्ते हविर्यज्ञेषु सोमेषु । १ ।

तस्य शस्त्रम् । २ । यदाहिष्ठमिति दृचमाज्यम् । ३ । माधुच्छन्दसः
 प्रउगः । ४ । त्रयस्त्रयसृचा होचकाणां प्रातःसवने स्तोत्रियानुरूपौ
 पर्यासश्च । ५ । इन्द्र मरुत्व इह पाहि सोममिति दृचं मरुत्वतीयम्
 । ६ । नृणामु त्वा नृतमं गीर्भिरुक्थैरिति दृचं निष्कोवक्ष्यम् । ७ ।
 अश्वर्यो वीर प्र महे सुतानामिति दृचं मैत्रावरुणस्योक्त्यमुखीयम्
 । ८ । पूर्वं ब्राह्मणाच्छंसिनः । ९ । उत्तरमच्छावाकस्य । १० । पर्या-
 सानामुत्तमान् । ११ । उदु य्य देवः सविता हिरण्यया^{१२} घृतवती
 भुवनानाम्^{१३} इन्द्र षभुभिर्वाजवङ्गिः^{१४} स्वस्ति नो मिमीताम्^{१५} वैश्वान-
 नरं मनसा^{१६} प्र यन्तु वाजाः^{१७} समिद्धमग्निं समिधा गिरा
 गृण^{१८} इति दृधानि वैश्वदेवाग्निमारुतयोः सृक्तानां स्थाने ।^{१९}
 दृचकृत्प्रमित्येतस्यां षोडशायामेतच्छस्त्रं प्रतीयेत ।^{२०} एकाहिकं
 वा दृचकृत्प्रम् ।^{२१} एतेनाग्निहोत्रौ व्याख्यातौ ।^{२२} आग्नेयं पयः
 पूर्वस्मिन् ।^{२३} सौर्यमुत्तरस्मिन् ।^{२४} पशू च ।^{२५} प्राजापत्या
 वशानूबन्ध्याया उपालम्भैर्वविधा ।^{२६} ॥ ३ ॥

पुनराधयेन तेजस्कासो यजेत । १ । तस्य पञ्चसुपञ्चसु स्तोत्राणि
 । २ । पञ्चपदा पङ्क्तिः । ३ । पाङ्क्तौ वै यज्ञः । ४ । यज्ञस्यैवाश्वौ । ५ ।
 सर्वश्रेयादग्निष्टुतः शस्त्रम् । ६ । ॥ ४ ॥

दर्शपूर्णमासावन्नाद्यकामस्य । १ । इलादधावाग्रयणः सोमेष्टि-
 थाप्रवर्गः । २ । दाद्यायण्यज्ञास्यत्वारः सर्वकामस्य । ३ । महायज्ञश्च
 । ४ । तस्मिंथातुर्मास्यहवींश्चन्वायात्यन्ते । ५ । पञ्चवच्च पर्वदेवताभ्यः
 । ६ । एककपालदेवताभ्यश्चानूबन्ध्याया उपालम्भ्या एवंविधाः । ७ ।
 अतिरात्रो यज्ञः । ८ । ॥ ५ ॥

प्रजापतिर्ह प्रजातिकामस्तपस्तत्रैतं यज्ञक्रतुमपश्यद्वैश्वदेवम्^१ । तमा-
 हरत् । तेनायजत^२ । तेनेष्टा प्राजायत^३ । तेन प्रजातिकामो यजेत
 ।^४ । वैश्वदेवः पशुरुपालम्भ्यः सवनीयस्य ।^५ । धाम्वाष्ट्रिवीया
 वशानूबन्धाया उपालम्भैर्विधा ।^६ । चिद्यतः शस्त्रम् ।^७ । दृच-
 कृप्तं वा ।^८ । अश्वत्थादुदेत्योदवमानौययेष्टा मुनिमत्सेष्टा यजमान
 आस्ते ऽहरहश्चतुरो मासानाम्नेत्याग्नावैष्णव्या वान्तरालेषु ।^९ । सैव
 तत्र दौचा ।^{१०} । ॥ ६ ॥

वैश्वदेवेन वै प्रजापतिः प्रजा असृजत^१ । ताः सृष्टा अप्रसृता
 वरुणस्य यवाञ्जबुः^२ । ताः वरुणो वरुणपाशैः प्रत्यमुचत्^३ । ताः
 प्रजाः प्रजापतिं पितरमेत्योपाधावन्^४ । उप तं यज्ञक्रतुं जानीहि
 येनेष्टा वरुणपाशेभ्यः सर्वस्माच्च पाप्मनः संप्रमुच्येमहीति^५ । तत एतं
 प्रजापतिश्चतुर्थे मासि त्रिरात्रं यज्ञक्रतुमपश्यद्वरुणप्रधामम्^६ । तमा-
 हरत् । तेनायजत^७ । तेनेष्टा वरुणमप्रीणात्^८ । स प्रीतो वरुणो
 वरुणपाशेभ्यः सर्वस्माच्च पाप्मनः प्रजाः प्रामुचत्^९ । प्र ह वा अस्य
 प्रजा वरुणपाशेभ्यः सर्वस्माच्च पाप्मनः संप्रमुच्यते य एवंविद्वान्वरुण-
 प्रधामैर्धजते ।^{१०} । उच्यते भवतः ।^{११} । वारुणः पशुरुपालम्भ्यः
 सवनीयस्य पूर्वस्मिन् ।^{१२} । मारुत उत्तरस्मिन् ।^{१३} । कायी वशानू-
 बन्धाया उपालम्भैर्विधा ।^{१४} । ॥ ७ ॥

ताः प्रजाः प्रजापतिमब्रुवन्कस्यै नु नो ऽत्राद्यायासृष्टा इति^१ । तत
 एतं प्रजापतिश्चतुर्थे मासि त्रिरात्रं यज्ञक्रतुमपश्यत्सकनेधम्^२ । तमा-
 हरत्^३ । तेनायजत^४ । तेनेष्टान्नाद्यमाप्नोत्^५ । तेनान्नाद्यकामो यजेत
 ।^६ । अग्निष्टोम उच्यते ऽतिरात्रः ।^७ । अग्नये ऽनीकवते प्रथमे

पशुरुपालम्भः सवनीयस्य । ३ । महद्भ्यः सांतपनेभ्यो द्वितीये । ४ ।
 माहेन्द्रकृतीये । ५ । वैश्वकर्माणी वशानूबन्ध्याया उपालम्भैवविधा
 । ६ । ऐकाहिकं यया पृथवं शस्त्रम् । ७ । पृथ्वो वा विहतः
 । ८ । विश्वजितो वा हृद्यत्पृष्ठान्तृतीये ऽहनि शस्त्रम् । ९ । मौचा-
 मणे च । १० । आयुष्कामयज्ञे महायज्ञे । ११ । विनुच्यभिष्टृत्योः
 । १२ । स्वर्जिति । १३ । इन्द्रवज्रे च । १४ ॥ ८ ॥

ताः प्रजाः प्रजापतिमनुवन्कस्यै नु नः प्रतिष्ठाया अष्टष्टा
 दति । तत एतं प्रजापतिर्यज्ञक्रतुमपश्यच्छुनामीरीयम् । तमाहत् ।
 तेनायजत । तेनेष्टा प्रत्यतिष्ठत । तेन प्रतिष्ठाकामो यजेत । १ ।
 शुनामीरीयः पशुरुपालम्भः सवनीयस्य । २ । मौरी वशानूबन्ध्याया
 उपालम्भैवविधा । ३ । विंशतिं वैश्वदेवे ददाति । ४ । विंशतं वरुण-
 प्रघासेषु । ५ । पचाशतं माकमेधेषु । ६ । विंशतिं शुनामीरीये
 । ७ । तद्विंशतिगतम् । ८ । विंशतिशतं वा षट्पत्तोरहानि । ९ । तदृत्त-
 माप्नोति । १० । चतुना संवत्सरम् । ११ । ये च संवत्सरे कामाः
 । १२ ॥ ८ ॥

पशुमसु चातुर्मास्येषु । १ । पूर्वेषुः पाशुकं कर्म । २ । अप-
 रेद्युर्वैश्वदेवः पशुः । ३ । पशुपुरोलाशमनु चातुर्मास्यदेवता यथा-
 पर्व । ४ । पाशुकः स्त्रियृष्टत् । ५ । निगमस्थानवर्जम् । ६ । ययास्थानं
 वाजिनम् । ७ । हृदयशूलान्तं संतिष्ठते । ८ । वारुणमारुतौ वरुण-
 प्रघासेषु । ९ । उत्तरे यूपमुच्छ्रयन्ति । १० । माहेन्द्रशुनामीरीया
 उत्तरयोः । ११ । ययान्याना इष्टयः । १२ । पित्र्या च । १३ ।
 ययादेनतं वा पशवः । १४ । तद्वाख्यातमेकादशिन्या । १५ । आनी-

कवतः सांतपनो गृहमेधीयः क्रीलिनेो मैचश्च महाहविषि । १६ ।
 पर्वणिपर्वणि वा संस्थित ऐन्द्राग्रः । १७ । समानमनन्वत् । १८ । अथ-
 वाप्येकपर्वण्येकपशौ चैन्द्राग्रे पराधि हवींषि । १९ । उपहृयेलां पित्र्या
 । २० । अम्बकादूर्ध्वमनुयाजप्रभृति । मनोतादिपशुना वा । २१ ।
 शौमिकैः समानदक्षिणानि सर्वपशूनि । २२ । चातुर्मास्यपशुदक्षिणैः
 पाशुकानि । २३ । ॥ १० ॥

प्रत्यवरोहणीयः प्रतिष्ठाकामस्य । १ । संकल्पविक्रतो ज्योतिष्टोमः
 । २ । पशुबन्धः पशुकामस्य । ३ । एकादशस्तोमः । ४ । एकादशा-
 चरा चित्पुप् । ५ । चैद्युभाः पशवः । ६ । पशुनामेवाश्वैः । ७ । पिवा
 सोममभि यमुय तर्द एतायामोप गयन्त इन्द्रमिति निविद्धाने
 । ८ । ऊर्वं गथं महि गृणान इन्द्रैतायामोप गयन्त इन्द्रमिति
 गोसस्तवे तदेतस्याङ्गो रूपम् । ९ । उद्भिद्वलभिदोर्गोसवे च । १० । ॥ ११ ॥

अथातः शौचामणः । १ । इन्द्रो ह्ययुष्कामस्तपस्तेषु ^२ स तपस्त-
 त्वैतं यज्ञक्रतुमपग्नशौचामणम् ^३ तमाहरत् ^४ तेनायजत ^५ तेनेष्टु
 दीर्घायुत्वमगच्छत् ^६ तमु ह भरद्वाजाय जोर्णाय प्रोवाच ^७ अनेन
 वा अहमिष्टु दीर्घायुत्वमगच्छमनेनापि त्वं यजेति ^८ तेन ह भर-
 द्वाज इष्टु सर्वायुत्वमगच्छत् ^९ सर्वमायुरेति य एवं वेद य उ
 चेनेन यजते । ^{१०} तस्य रथन्तरं पृष्ठम् । ^{११} अग्निष्टोमो यज्ञः
 । ^{१२} यथाग्रहं दक्षिण । ^{१३} तस्य शीणि चित्पुन्ति स्तोत्राणि
 । ^{१४} शीणि पञ्चदशानि । ^{१५} शीणि सप्तदशानि । ^{१६} शीण्येक-
 विंशानीति । ^{१७} उत्तरोत्तरितायै । ^{१८} उत्तरोत्तरावदीर्घायुत्वम-
 अवामश्वा इति । ^{१९} ॥ १२ ॥

तस्याश्विनो लोहो ऽजः सारस्वती मेयीति पशू उपालम्भ्यौ
 सवनीयस्य । १ । इन्द्राय सुत्राम्णे वशानूबन्ध्याया उपालम्भ्यैवविधा
 । २ । तद्यदेवं पशवो मियुक्ता भवन्ति नेत्सौचामण्या अयानीति
 । ३ । तस्य प्रातःसवनीयाननु पुरोलाशान्वाह्यतो ऽग्निमुपसमाधाय
 सुरासोभेन चरन्ति । ४ । तृतीयसवनीयाननु पुरोलाशान्वाविचं
 द्वादशकपालं पुरोलाशं निर्वपति । ५ । ऐन्द्रसेकादशकपालम् । ६ ।
 वारुणं दशकपालम् । ७ । आवपनं वै सवनीयाः पुरोलाशा आव-
 पन एव तदावपति । ८ । अथ यदिन्द्राय सुत्राम्णे वशानूबन्ध्याया
 उपालम्भ्या भवतीन्द्रं वा अनु सुत्रामाणं भौचामणी संतिष्ठते । ९ ।
 यैव सौचामण्याः संख्या तामेव तद्यज्ञस्य संख्यां करोति । १० ।
 तं दैके ऽतिरात्रं कुर्वन्ति । ११ । एकविंशस्तोमं दृहत्पृष्ठमुभय-
 सामानम् । १२ । तस्य यद्विश्वजितो दृहत्पृष्ठस्य शस्त्रं तच्छस्त्रम्
 । १३ । अथ इविर्यज्ञाः सोमाः संतिष्ठन्ते । १४ । ॥ १२ ॥

देवाश्च पशुकामाश्चतुरो मासान्गतं चरित्वैतमुद्भिदं यज्ञकतु-
 मपश्यन् । तेनेष्टा पशूनापुः । तेन पशुकामो यजेत । उद्भिदेष्टा
 यदि मन्वेत चिरान्मा पशव आशुरिति चतुरो मासान्गतं चरित्वा
 बलभिदा यजेत । चिप्रं ह्येनं पशव आशन्ति । १ । ॥ १४ ॥

गोमवेनं पशुकामो यजेत । १ । षट्त्रिंशत्स्तोमेन । २ । षट्त्रिं-
 शदक्षरा दृहती । ३ । वार्हतः पशवः । ४ । पशूनामेवाष्टौ । ५ ।
 षट्त्रिंशत्सहस्रा दक्षिणा गोमवस्य । ६ । अयुतं वा । ७ । उक्थ्यो
 यज्ञः । ८ । ॥ १५ ॥

अतपेयेन तेजस्कामो यजेत । १ । द्वादश दीचा द्वादशोपसदः

। २। मध्यमेनाङ्गुष्ठपर्वणौदुम्बरं चममं मितं घृतस्य प्रतयेत् । ३।
 अयुजासु, चीरौदनं दौचासु । ४। सोमचमसो दक्षिणाभिपुतस्य
 । ५। अतं सत्यं वदन्तो भवयेयुः । ६। भूर्भुवः स्वरिति वा । ७।
 सगोत्राय वा ब्रह्मणे दद्यात् । ८। जनिष्ठा उयः सहसे तुराय
 कथा महामरुधत्कस्य हेतुरिति निविद्धाने । ९। मन्दमान अता-
 दधि प्रजाया अतस्य हि शुरुधः सन्ति पूर्वीरित्यृतवती तदेतस्याङ्गो
 रूपम् । १०। ॥ १६ ॥

प्रजापतिरिमं लोकमीषंस्वपस्तस्रैतं यज्ञक्रतुमपश्यद्भूः । तेनेष्टुमं
 लोकमाप्नोत् । तेनेमं लोकमीषन्यजेत् । १। ॥ १७ ॥

प्रजापतिरन्तरिक्षलोकमीषंस्वपस्तस्रैतं यज्ञक्रतुमपश्यद्भुवः । तेने-
 ष्टुान्तरिक्षलोकमाप्नोत् । तेनान्तरिक्षलोकमीषन्यजेत् । १। ॥ १८ ॥

प्रजापतिरसुं लोकमीषंस्वपस्तस्रैतं यज्ञक्रतुमपश्यत्सुः । तेनेष्टुमं
 लोकमाप्नोत् । तेनासुं लोकमीषन्यजेत् । १। स्वरसामभ्यः शक्लाणि

यथाशोमम् । २। आनुष्टुभानि च । ३। ॥ १९ ॥

सूर्यो ह तेजस्कामस्तपस्तस्रैतं यज्ञक्रतुमपश्यच्चुक्रस्तोमम् । तेनेष्टु
 तेज आप्नोत् । तेन तेजस्कामो यजेत् । १। एकविंशतिः स्येतास्या

दक्षिणा । २। वैपुवतमहः । ३। ॥ २० ॥

तीम्रशवः प्रजया पशुभिस्तीम्रस्य बुभ्रुषतः । १।

अयं तीम्रस्तीम्रसुदिन्द्र सोमो एचहत्याय हरिवो अस्य पाहि ।

षजं शिशानो जठरं पृणस्नानापृथ्यं दृषमं तुषमिन्द्रम् ॥

इति पुरस्तात्प्रवृत्ततीयस्य निविद्धानस्य । १। तीम्रस्याभिवयस इति
 निष्केवस्ये । ३। ॥ २१ ॥

ज्योतिः सतस्रः । १ । गौः स्वपतिस्रः । २ । आयुर्धामणीस्रः । ३ । संदंशानुस्रोमाविपुवज्रौ श्वेनाजिरी मृत्खनकौ चुरवपिशी-
 षंच्छिदी महः श्वेनश्याभिचरणीयाः । ४ । मन्युस्रुते निविद्धाने
 लिङ्गकृते । ५ । यत्पृष्ठेमाभिचरेद्युस्तपृष्ठः प्राकृते ऽभिचर्यमाणस्य
 । ६ । इयौ वृहद्ब्रह्मसाम । ७ । अभीवर्त इतरेषु । ८ । शिखरैः
 सदस्त्र्यं भवति । ९ । कार्मुकाण्युपशेरते । १० । वाणवद्विराम्रीध्रम्
 । ११ । धान्वनान्युपशेरते । १२ । शरमयं बर्हिः । १३ । बाधक इभः
 परिधयश्च । १४ । वैभीदको यूपः । १५ । उपतापिनीनां गवा-
 माज्यम् । १६ । अनुस्तरणा गोश्वर्माधिषवणम् । १७ । शवनभ्ये अधि-
 षवणफलके । १८ । शवचव्यामापः संस्तुतास्ताभिर्वसतीवरीः पृश्नन्ति
 । १९ । उपोतपस्या अधिन्यधन्वानो लोहितोष्णीषा अमिबद्धाः
 प्रचरेयुः । २० । न ईतं कश्चनेश्रीतेयसो ऽद्वादशाहं जीवेत् । २१ ।
 न ह वै तं कश्चन स्तृणुते य एतैः प्रत्यभिचरति । २२ । सदः
 पाभानं द्विपतस्यापजिघांसमानस्य । २३ । उपोक्तमाश्व शक्ताणा-
 मुत्सृज्यन्ते । २४ । उपसदः प्रजाकामस्य पशुकामस्य च । २५ । उपो-
 क्तमाश्व शक्ताणामुपजायन्ते । २६ । ॥ २२ ॥

देवासुराः समयतन्त । ते देवा वृहस्पतिं पुरोहितमुपाधावन्नुप-
 तं यज्ञकतुं जानीहि येनेष्टासुरानभिभवेमहीति । १ स एतद्व्यभं-
 यज्ञकतुमपश्यत् । २ तेनेष्टासुरानभ्यभवन् । ३ तेन दियतो आहव्या-
 नभिवुभूयन्वजेत । ४ पशदशलोमस्य सप्तदशो माध्यन्दिनः पव-
 मानसदस्य षट्पभहृपम् । ५ पिबा सोममभि यमुप तर्दस्तमु-
 षुहि यो अभिभूत्योजा इति निविद्धाने । ६ सः शिप्रवानृपभो

यो मनीनां गीर्भिवधं वृषभं चर्षणीनामित्युपभवती तदेतस्याहो
रूपम् । ४ । ॥ २३ ॥

सूर्यो ह तेजस्कामस्तपस्तप्यैतं यज्ञक्रतुमपग्यद्भोमानम् । तेनेष्टा
तेज आप्नोत् । तेन तेजस्कामो यजेत । १ । सप्तदशसोमस्यैकविंश
श्रामवः पवमानः । २ । एकविंशो वा एष य एष तपति तदेनं
स्त्रेण रूपेण समर्धयति । ३ । इमा उ वा पुस्तमस्त्रेण स्तवेति
निविद्धाने । ४ । सूर्येण वयुनवक्षकार स सूर्यः पर्युक्त वरासीति
सूर्याभिव्याहारे तदेतस्याहो रूपम् । ५ । ॥ २४ ॥

वसिष्ठो हान्नाद्यकामस्तपस्तप्यैतं यज्ञक्रतुमपग्यद्विराजम् । तेने-
ष्टान्नाद्यमाप्नोत् । तेनान्नाद्यकामो यजेत । १ । पञ्चदशौ पूर्वा पव-
मानौ चिदन्तीतराणि । २ । स विराजमभिसंपद्यते । ३ । श्रीर्वि-
राजन्नाद्यं श्रियो विराजो ऽन्नाद्यस्योपायौ । ४ । महश्चित्तमिन्द्र यत
एतांस्त्वं राजेन्द्र ये च देवा इत्यचरवैराजे निविद्धाने तदेतस्याहो
रूपम् ॥ ५ ॥ ॥ २५ ॥

इन्द्रो ह स्वाराज्यकामस्तपस्तप्यैतं यज्ञक्रतुमपग्यत्स्वराजम् । तेनेष्टा ।
स्वाराज्यमाप्नोत् । तेन स्वाराज्यकामो यजेत । १ । सप्तदशौ पूर्वा
पवमानौ चिदन्तीतराणि । २ । तायतसः स्रोत्रिया विराजमतिथन्ति
। ३ । ताभिः स्वाराज्यमाप्नोति । ४ । अचरवैराजे च । ५ । ॥ २६ ॥

उग्रना ह काव्यो ऽसुराणां पुरोहित आस । स ह देवाना-
मन्नमशित्वा परिदद्रे । स वैश्वत । कथं नु तेन यज्ञक्रतुना यजेयं
येनेष्टा पाभानमपह्न्यामिति । १ । स एतमुग्रनस्तोमं यज्ञक्रतुमप-
श्यत् । तेनेष्टा पाभानमपाहत । २ । तेन पाभानमपजिघांसमानो यजेत

१^६ । उदरव्याधितश्च । १^७ । चित्प्रातःसवनम् । १^८ । ब्रह्म वै चित्त् ।
 १४ । चित्तैव तद्ब्रह्मणा पुरस्तात्पाप्मानमपाहत । १^९ । सदशो माध्य-
 न्दिनः । १^{१०} । सा विराट् । १० । विराजैव तन्नाध्यतः पाप्मानमपाहत
 । १^{११} । चित्तृतीयसवनम् । १^{१२} । ब्रह्म वै चित्त् । १० । चित्तैव
 तद्ब्रह्मणोपरिष्ठात्पाप्मानमपाहत । १^{१३} । अर्यमा द्यौर्यं य इन्द्रेति
 निविद्धाने । १^{१४} । उगना यत्सहस्रैरयातं वरिवस्त्रनुशने काव्यायेत्यु-
 शनवती तदेतस्याहो रूपम् । १^{१५} ॥ २७ ॥

स इवेत । पाप्मानमपहत्य कथं नु तेन यज्ञक्रतुना यजेवं
 येनेष्टान्नाद्यमाप्नुयामिति । स एतमुत्तरमुशनस्तोमं यज्ञक्रतुमप-
 श्यत् । १ तेनेष्टान्नाद्यमाप्नोत् । २ तेनान्नाद्यकामो यजेत । ३ । चित्-
 प्रातःसवनम् । ४ । ब्रह्म वै चित्त् । ५ । सदशो माध्यन्दिनः । ६ ।
 सा विरालन्नाद्यम् । ७ । चित्तृतीयसवनम् । ८ । ब्रह्म वै चित्त् ।
 ९ । चित्तैव तद्ब्रह्मणोभयतो ऽन्नाद्यं परिष्टह्यात्मन्नदधत । १० ।
 तथो एवैतद्यजमानस्त्रित्वैव तद्ब्रह्मणोभयतो ऽन्नाद्यं परिष्टह्यात्म-
 न्धत्ते । ११ । उशनवती च । १२ । विविधशैवंस्तोमो ऽन्नाद्यकामस्य
 । १३ । अत्तरवैराजे च । १४ । सवन्नं गताश्वं दक्षिणा । १५ ॥ २८ ॥

इन्द्राग्नी वै देवेष्वहंश्रेयसे विवदेयाताम् । ते देवा ऊचुः ।
 यदि वा इमावेवं विवदियेते अग्नि नो ऽसुरा भविष्यन्ति । २ उप-
 तं यज्ञक्रतुं जानीम येनैनौ संगमयेमश्नीति । ३ त एतं यज्ञक्रतुमप-
 श्यन्निन्नाग्न्योः कुलायम् । ४ तेनैनौ समशमयन् । ५ । तेन ब्राह्मणश्च
 क्षत्रियश्च संयजेयातां यं पुरोध्यास्वमानः स्यात् । ६ । ब्रह्मन्त्रे एव
 तत्तन्नौ संयजेते । ७ । चित्त्पक्षदशौ स्तोमौ । ८ । अग्निर्वै चित्-

दिन्द्रः पञ्चदशः । १० । इन्द्राग्नी एव तत्तन्वौ समसृजताम् । ११ । तिष्ठा
 हरी तसु पुद्गीति निविद्धाने । १२ । अग्नेः पिव जिह्वया चोममि-
 द्राग्निर्न शुष्कं वनमिन्द्र हेतिरित्येन्द्रे अग्निमती तदेतस्याहो
 रूपम् । १३ । ॥ २६ ॥

मित्रावरुणयोर्वै वैराज्यमन्यतर ऐच्छत्स्वाराज्यमन्यतरः । तावेतं
 यज्ञक्रतुमपश्यतां विराट्स्वराजम् । तेनेष्टा वैराज्यमन्यतर आप्रो-
 त्स्वाराज्यमन्यतरः । १४ । अक्षरवैराजे च । १५ । ॥ २७ ॥

ज्येष्ठसोमः कनिष्ठकुक्षीनस्य ज्येष्ठ्यं कामयमानस्य । १६ । सप्त-
 दशो बहिष्यवमानः । १७ । एष वै सोमानां ज्येष्ठः । १८ । तमेव
 तद्यज्ञमुखे युनक्ति । १९ । जनिष्ठा उपः सहस्रे तुराय प्र व. सतां
 ज्येष्ठतमाय सुयुतिमिति ज्येष्ठाभिध्याहारे निविद्धाने तदेतस्याहो
 रूपम् । २० । ॥ २८ ॥

देवासुराः समयतन्त । ते देवा दृहस्यतिं पुरोहितसुपा-
 धावन् । उप तं यज्ञक्रतुं जानीहि येनेष्टासुरा नान्वधेयुरिति । स
 एतं दुराशं यज्ञक्रतुमपश्यत् । तेनेष्टासुरा नान्वशयन् । ततो वै
 देवा अभवन्परासुराः । भवत्यात्मना परास्य द्वेष्यो य एवं वेद
 । २१ । अपरपक्षे भौरीष्टिः पूर्वाह्णे । २२ । चान्द्रमसी सायम् । २३ । विधुं
 दद्राणं नवोानवः । २४ । मौवर्णः शतवलो दक्षिणा पूर्वस्याम् । २५ ।
 राजत उत्तरस्याम् । २६ । भारद्वाजं पृष्ठम् । २७ । तथा सुक्ते । २८ ।
 सोवेसोचे स्तुते चिंशतंचिंशतं शतवलान्ददाति । २९ । यावद्वा
 यजमानो हिरण्यस्येष्टेत् । ३० । ॥ २९ ॥
 इन्द्रो हापचितिकामस्तपस्तप्येत् यज्ञक्रतुमपश्यदपचितिम् । तेने-

पृथपचितिमाप्नोत् । तेनापचितिकामो यजेत । १ । चतुर्विंशौ पूर्वा
 पवमानौ । २ । चिह्नपञ्चदशान्याज्यानि । ३ । सप्तदशैकविंशानि पृष्ठानि
 । ४ । त्रिणव आर्भवः पवमानः । ५ । एकविंशमग्निष्टोमसाम । ६ ।
 तस्य गायत्रीमभि प्रातःसवनं संतिष्ठते । ७ । गायत्रच्छन्दसो
 वसवः ^८ । तेनेन्द्रो वसुध्वपचितिमाश्रुत । ^९ । गायत्रच्छन्दसो ब्राह्मणाः ।
 तेनायं ब्राह्मणेष्वपचितिमश्रुते । ^{१०} । चिष्टुभं माध्यन्दिनं सवनम्
 । ^{११} । चिष्टुपूच्छन्दसो रुद्राः ^{१२} । तेनेन्द्रो रुद्रेष्वपचितिमाश्रुत
 । ^{१३} । चिष्टुपूच्छन्दसः क्षत्रियाः ^{१४} । तेनायं क्षत्रियेष्वपचितिमश्रुते
 । ^{१५} । अगतीं तृतीयसवणम् । ^{१६} । जगच्छन्दस आदित्याः ^{१७} । तेनेन्द्र
 आदित्येष्वपचितिमाश्रुत । ^{१८} । जगच्छन्दसो विशः ^{१९} । तेनायं
 विश्वपचितिमश्रुते । ^{२०} । वाचान्वाह वाचा शंसति वाचा यजति
 । ^{२१} । वागनुष्टुप् । ^{२२} । अनुष्टुपूच्छन्दसो विश्वे देवाः ^{२३} । तेनेन्द्रो
 विश्वेषु देवेष्वपचितिमाश्रुत । ^{२४} । अनुष्टुपूच्छन्दसः शूद्राः ^{२५} । तेनायं
 शूद्रेष्वपचितिमश्रुते । ^{२६} । अथरथः खाङ्गकवचो वैद्याप्रपरिच्छद
 आर्त्तापासङ्गो द्वैपधन्वधिः श्वावाशो दक्षिणा । ^{२७} । अपचितिमता
 रूपेणापचितिमाश्रवानीति । ^{२८} । इन्द्र सोमं सोमपत इन्द्रं स्तवेति
 निविद्धाने इन्द्राभिव्याहारे । तदेतस्याङ्गो रूपम् । ^{२९} । ॥ ३३ ॥

सूर्यो ह त्रिपिकामस्रपस्रस्रैतं यज्ञकतुमपय्यत्त्रिपिम् । तेनेष्टा
 त्रिपिमाप्नोत् । तेन त्रिपिकामो यजेत । १ । अथरथः कांस्यकवचः
 श्वेताश्वो दक्षिणा । २ । त्रिपिमता रूपेण त्रिपिमाश्रवानीति । ३ ।
 सूर्याभिव्याहारे निविद्धाने । तदेतस्याङ्गो रूपम् । ^४ । ॥ ३४ ॥

वरुणो ह वृष्टिकामस्रपस्रस्रैतं यज्ञकतुमपय्यदृष्टिम् । तेनेष्टा

दृष्टिमाप्नोत् । तेन दृष्टिकामो यजेत । १ । उदां चतुर्वरणं सुप्रती-
कमिन्द्रावरुणा युवमध्वराय न इतीन्द्रावरुणाभिव्याहारे निविद्धाने ।
तदेतस्याङ्गो रूपम् । २ । ॥ १५ ॥

भानुमती ह तेजस्कामस्तपस्तप्तं यज्ञक्रतुमपश्यदादित्यम् ।
तेनेष्टा तेज आप्नोत् । तेन तेजस्कामो यजेत । १ । यं वै सृष्टं
स्वर्भानुः स्वर्भानोरथ यदित्यादित्याभिव्याहारे निविद्धाने । तदे-
तस्याङ्गो रूपम् । २ । ॥ १६ ॥

इन्द्राविष्णुर्ह स्वर्गकामस्तपस्तप्तं यज्ञक्रतुमपश्यत्स्वर्गम् । तेनेष्टा
स्वर्गमाप्नोत् । तेन स्वर्गकामो यजेत । १ । इन्द्राभिव्याहारे निवि-
द्धाने । तदेतस्याङ्गो रूपम् । २ । ॥ १७ ॥

देवासुराः समयतन्त । ते देवा इहस्यति पुरोहितमुपाधा-
वन् । १ । उप तौ यज्ञक्रतु जानीहि याभ्यामिष्टासुरान्विनुत्याभिभवे-
मधीति । १ । स एतौ यज्ञक्रतु अपश्यद्विनुत्याभिभूती । तान्विनुत्तिना
विनुत्याभिभूतिनाभभवन् । १ । तस्य विनुत्तेः यलूर्ध्वाः पृष्ठस्तोमाः
यलावृत्ता विष्वस्यः शोमाः । १ । विष्वस्यो वै भूत्वा विनुदन्तीति
। २ । तद्विनुत्ते रूपम् । १ । अयाभिभूतेः यलूर्ध्वाः पृष्ठस्तोमाः
यलावृत्ताः सम्यस्यः शोमाः । ५ । सम्यस्यो वै भूत्वाभिभवन्तीति
। ६ । तदभिभूते रूपम् । १ । यद्विष्वजितो इहपृष्ठस्य तदेतयोः
शस्तम् । १ । ॥ १८ ॥

राशिमरायाववाचकामस्य । १ । उत्तमौ ह्यन्दोमौ समून्हात्
। १ । स्त्रीणां गवां महस्रं दक्षिणे ददाति । १ । पुंसामुत्तरे । ४ ।
तप्तं दीशोपसदः । ५ । तयोदयनीया । १ । यमावनूषीनर्गर्भा वा

मयजेयाताम् । ७ । विघ्नः पापानं द्विषतश्चापजिघांसमानस्य । ८ ।
कथाशुभीयतदिदामीये वा निविद्धाने । ९ । भाव्यं द्विषतश्चाप-
जिघांसमानस्य । १० । ॥ ३६ ॥

आदित्याश्च ह वा अङ्गिरसश्चास्पृधन्त । वयं पूर्वं स्वर्गं लोक-
मेध्याम इत्यादित्या वयमित्यङ्गिरसः । ते ऽङ्गिरस आदित्येभ्यः
प्रोचुः । श्वः सुत्या नो याजयत न इति । तेषां चाग्निर्दूत
आम । त आदित्या ऊचुः । यदि वा एते पूर्वं यज्यन्त्येते पूर्वं
स्वर्गं लोकं गमिष्यन्ति । [अभि नो ऽसुरा भविष्यन्ति] ⁽⁵⁾ उप
तं यज्ञकृतं जानीम येन वयं पूर्वं यजेमहीति ⁽⁶⁾ त एतं साद्यःकं
यज्ञकृतमपश्यन् ⁽⁷⁾ तेनेषां पूर्वं स्वर्गं लोकमायन् ⁽⁸⁾ तेन स्वर्गकामो
यजेत । ⁽⁹⁾ १ । निवृत्स्तोमः । ⁽¹⁰⁾ २ । रथनरं पृष्ठम् । ⁽¹¹⁾ ३ । दृचकृत्तं
शस्तम् । ⁽¹²⁾ ४ । अग्निष्टोमो यज्ञः । ⁽¹³⁾ ५ । यवोर्वरा वेदिः । ⁽¹⁴⁾ ६ । यव-
खल उत्तरवेदिः । ⁽¹⁵⁾ ७ । लाङ्गलेषा यूपः । ⁽¹⁶⁾ ८ । यवकलापिप्रपालम्
। ⁽¹⁷⁾ ९ । ईजानस्य कुलादसतीवर्यः । ⁽¹⁸⁾ १० । दृतिषु दधि वनीवाह्यन्ते
। ⁽¹⁹⁾ ११ । ततो यत्सर्पिर्दृदैति तेन प्रथरन्ति । ⁽²⁰⁾ १२ । अथरथः सोम-
प्रवाकः । ⁽²¹⁾ १३ । योजने ऽन्ततः । ⁽²²⁾ १४ । अथो दक्षिणा । ⁽²³⁾ १५ । पूर्वाह्ने
दीवणीया । ⁽²⁴⁾ १६ । अभ्ययं कर्माणि वर्तन्ते । ⁽²⁵⁾ १७ । अर्थलुप्तः प्रवर्ग्यः
। ⁽²⁶⁾ १८ । तिस्रः पराचीरुपसदः । ⁽²⁷⁾ १९ । पुरोस्ताशौ ऽग्नीषीमीयः
। ⁽²⁸⁾ २० । सवनीयकाले समानतन्त्राः पशवः । ⁽²⁹⁾ २१ । आश्विनौ वशा-
नूवन्ध्यायाः स्थाने । ⁽³⁰⁾ २२ । मैत्रावरुणा वा पयस्यया यजेत । ⁽³¹⁾ २३ ।
अथो पूर्वप्रक्रान्तमन्वेच्छन् । ⁽³²⁾ २४ । ॥ ४० ॥

* The words in brackets are given only in some MSS. of the text. They are explained in one MSS. of the Commentary and omitted in the other.

एषैवोत्तरस्य विधा ।१। सोमा एवान्यथा ।२। अष्टादशाः
 पवमानान्स्त्रिंशन्तीतराणि ।३। स एष उक्थः प्रत्याद्यतः ।४। यो
 ऽग्निष्टोमे कामो य उक्थ्ये तयोरुभयोरार्षी ।५। गोधूमोर्वरा ।६।
 गोधूमखलः ।७। गोधूमकलापियपालम् ।८। कुम्भ्या आपो
 वसतीर्वयः ।९। अथः सोमप्रवाकः ।१०। त्रैपदे ऽन्तः ।११।
 बडवा दक्षिणा ।१२। ॥ ४१ ॥

एषैवोत्तरस्य विधा ।१। सोमा एवान्यथा ।२। चतुर्विंशाः
 पवमानान्स्त्रिंशन्तीतराणि ।३। स एष वाजपेयः प्रत्याद्यतः ।४।
 यः षोडशनि कामो यो वाजपेये तयोरुभयोरार्षी ।५। यद्यस्य
 द्विषन्भ्रातृभ्यो ऽनुक्रिया यजेत परिक्रिया यजेत । यदि परिक्रियो-
 त्क्रिया ।६। एकचिकचिकैकाभ्यां ब्रह्मवर्चमकामो यजेत ।७।
 एकस्यां तिसृष्विति प्रथमस्य सोत्राणि भवन्ति ।८। तिसृष्वेक-
 स्थामित्युत्तरस्य ।९। ताद्यतुर्विंशतिः सोत्रियाः ।१०। चतुर्विंशत्य-
 क्षरा गायत्री ।११। तेजो ब्रह्मवर्चमं गायत्री ।१२। तदाभ्यां तेजो
 ब्रह्मवर्चममाप्नोति ।१३। दक्षकृत्प्रशस्तौ ।१४। अभिजिदभिजिगी-
 षतः ।१५। विद्यजिद्विद्यं जिगीषतः ।१६। विद्यंस्यौ ष तौ ।१७।
 अग्निष्टोमौ भूत्वान्योन्यस्मिन्प्रत्यतिष्ठताम् ।१८। उक्थ्यौ भूत्वान्योन्य-
 स्मिन् ।१९। अतिराचौ भूत्वान्योन्यस्मिन् ।२०। ॥ ४२ ॥

इन्द्रो वै नृञ्चिगीषंस्तपस्तप्येत यज्ञक्रतुमपग्न्यवृत्तजितम् । तेनेष्टा
 नूनजयत् । तेन नृञ्चिगीषन्यजेत ।१। ॥ ४३ ॥

इन्द्रो वै वृत्तनाजं जिगीषंस्तपस्तप्येत यज्ञक्रतुमपग्न्यवृत्तनाजितम् ।
 तेनेष्टा वृत्तनाजमजयत् । तेन वृत्तनाजं जिगीषन्यजेत ।१। ॥ ४४ ॥

इन्द्रो वै सचाजं जिगीषंस्तपस्तप्त्रैतं यज्ञक्रतुमपग्न्यत्सचाजितम् ।
तेनेष्ट्वा सचाजमजयत् । तेन सचाजं जिगीषन्वजेत । १ । प्रथमा-
च्यहान्मधन्दिनेषु निविद्धानानि । २ । ॥ ४५ ॥

इन्द्रो वै धनं जिगीषंस्तपस्तप्त्रैतं यज्ञक्रतुमपग्न्यद्भनजितम् । तेनेष्ट्वा
धनमजयत् । तेन धनं जिगीषन्वजेत । १ । चतुर्विंशमहः । २ । ॥ ४६ ॥

इन्द्रो वै स्वर्जिगीषंस्तपस्तप्त्रैतं यज्ञक्रतुमपग्न्यत्स्वर्जितम् । तेनेष्ट्वा
स्वरजयत् । तेन स्वर्जिगीषन्वजेत । १ । उत्पन्नयज्ञ इव वा एष
यत्स्वर्जित् । २ । ॥ ४७ ॥

इन्द्रो वै सर्वं जिगीषंस्तपस्तप्त्रैतं यज्ञक्रतुमपग्न्यत्सर्वजितम् ।
तेनेष्ट्वा सर्वमजयत् । तेन सर्वं जिगीषन्वजेत । १ । महाव्रतीय-
महः । २ । ॥ ४८ ॥

इन्द्रो वै सर्वमुज्जिगीषंस्तपस्तप्त्रैतं यज्ञक्रतुमपग्न्यदुज्जितम् ।
तेनेष्ट्वा सर्वमुदजयत् । तेन सर्वमुज्जिगीषन्वजेत । १ । जनिष्ठा उपः
सहस्रे तुराय तसु द्युधि यो अभिभूत्योजा इति निविद्धाने । २ ।
ध्वान्तात्प्रपित्वादुदन्त गर्भः उत्तूर्वयाणं धृयता निनेथेत्युद्धतौ तदे-
तस्याक्रो रूपम् । २ । ॥ ४९ ॥

इन्द्रो वै त्रिगीर्षाणं त्वाद्भगवन्तत् । अरुन्मुखान्यतीन्मालाशकेभ्यः
प्रायच्छत् १ तं सर्वाणि भूतान्यभ्याक्रोशन् २ । स देवेभ्यः पार्थित इव
चचार ३ ते देवा ऊचुः । यदि वा अयमेव चरियत्यभि नो ऽपुरा
भविष्यन्ति ४ उप तं यज्ञक्रतुं जानीम येनैनमुपाह्वयेमहीति ५ त
एतमुपह्वयं यज्ञक्रतुमपग्न्यन् । तेनैनमुपाह्वयन्त ६ तेनावरुद्धो राजा
यजेत राष्ट्रमजिगीषन् ७ । अह वैव गच्छति ८ । इमा उ त्वा

पुस्तमस्य कारोर्द्वयं वीर हव्या हवन्ते य एक इद्वयश्चर्षणीनामिति
 क्षतवती निविद्धाने ¹⁰ तदेतस्याक्तो रूपम् । ¹¹ ॥ ५० ॥

तमभ्येवाक्रोशन्नहर्जाततया वैतत्पाथा वाल्क्या ¹ सो ऽग्रये
 सर्वाणि सवनानि प्रायच्छत् ² तस्याग्निः सर्वांमनहर्जातता सर्वा
 पापीमलक्ष्मीं निरददत् ³ स यो ऽनहर्जातः स्याद्यं वा पापी
 वागभिवदेत्सो ऽग्निष्टुता यजेत । तस्याग्निः सर्वांमनहर्जातता सर्वा
 पापीमलक्ष्मीं निर्ददति य एवं वेद ⁴ य उ चैनेन यजते । ⁵ *
 विदततोमेन विष्टोमेन वा ब्रह्मवर्षसकामः । ⁶ चतुष्टोमेन प्रति-
 ष्ठाकामः । ⁷ प्रातरनुवाकप्रभृति धारियोजनान्तं सर्वमाग्नेयम् । ⁸
 यथार्थमूहः । ⁹ वचनात्प्रत्याघ्रायः । ¹⁰ अग्निं मन्ये पितरमिति
 प्रतिपत्प्रातरनुवाकस्य । ¹¹ लिङ्गेणुत्तरयोः कालोरग्निशब्दं कुर्वीत
 । ¹² प्र देवचेत्युद्गत्य सोमस्य मेति चतुर्दश । ¹³ तमोषधी-
 रित्यवनीयमामाम् । ¹⁴ श्रौवंष्टुवदिति तिस्रो ऽम्बय इत्युद्गत्य
 । ¹⁵ उपप्रयन्तस्त्रीणि शतेति प्रथमे उत्तमा चाग्निमन्यनीयानाम्
 । ¹⁶ अग्ने जुषस्व नो हविरिति प्रथमा चतुर्थी पञ्चमी च सव-
 नीयानाम् । ¹⁷ दूतं वो विश्ववेदसमिति द्विदेवत्यानाम् । ¹⁸ ॥ ५१ ॥

अग्निमीले पुरोहितमित्युच्चीयमानेभ्यः । १ । अग्निं दूतमिति
 सप्त प्रस्थितानाम् । २ । उत्तरायतसो ऽच्छावाकसृक्तस्य स्थाने । ३ ।
 अग्ने दिव इति याज्याज्यस्य । ४ । उप त्वा जामय ऐभिरग्ने कस्ते
 जामिनं योरुपद्भिरग्निर्हवाण्ग्ने सुतस्थाम्ने धतप्रतापेनि प्रउगष्टचानि

* The commentary from this Sūtra up to 14, 52, 3 is wanting in both MSS.

। ५। अग्ने विश्वेभिरग्निभिरिति यजति । ६। कप्तो जामिः कया ते
 अग्ने अङ्गिर इति स्तोत्रियानुरूपौ मैत्रावरुणस्य । ७। विपर्यस्तौ तु
 माध्यन्दिने । ८। अग्निर्दवाणोति ब्राह्मणाच्छंसिनः । ९। अग्नि-
 मूर्धेत्यच्छावाकस्य । १०। अर्चन्तस्त्विति मैत्रावरुणस्य । ११। उत्तरं
 ब्राह्मणाच्छंसिनः । १२। अग्ने धृतप्रतायेति पलच्छावाकस्य । १३।
 उत्तमाभिर्यजन्ति । १४। ॥ ५२ ॥

अग्निं वो देवमित्युन्नीयमानेभ्यः । १। प्र वः शुक्रायेति सप्त
 प्रस्थितानाम् । २। उत्तरे भरुत्वतीयस्य । ३। विशोविशो वस्त्व-
 मग्ने यज्ञानामिति प्रतिपदगुचरौ भरुत्वतीयस्य । ४। अग्न आ
 याह्यग्निभिः प्र वो यज्ञमिति प्रगाथौ । ५। अग्निं न मा मथितं
 स्वमग्ने प्रथमो अङ्गिरा अघिरित्येकपातिनीनाम् । ६। अग्ने स
 लेपदिति निविद्भानम् । ७। उत्तमा याज्या । ८। ॥ ५३ ॥

पाहि नो अग्न एकया पाहि नो अग्ने रचस इति स्तोत्रि-
 यानुरूपौ प्रगाथौ निष्केवन्द्यस्य । १। प्र ते अग्ने हविष्यतीमिति
 धाय्या । २। एना वो अग्निमिति प्रगाथः । ३। यथा हेतरिति
 निविद्भानम् । ४। अग्निं नर इति याज्या । ५। ॥ ५४ ॥

अग्निमग्निं वो अग्निगुमग्ने जरितरिति स्तोत्रियानुरूपौ प्रगाथौ
 ब्राह्मणाच्छंसिनः । १। अच्चा नः शीरशोचिपमित्यच्छावाकस्य । २।
 अग्ने विवस्वत्वमग्ने गृहपतिस्त्वमित्प्रया इत्यनुपूर्वं प्रगाथाः । ३।
 यजस्व हेतरिति च सूक्तानि । ४। उत्तमाभिर्यजन्ति । ५। ॥ ५५ ॥

अगद्व महेत्यादित्यपदस्य पुरेनुवाक्योत्तरं दाज्या । १। ऊर्ध्वं
 ऊ पु णो अध्वरस्य हेतरिति नवोन्नीयमानेभ्यः । २। उत्तरे

धारियोजनस्य । ३ । त्वामग्न च्छतायव इति सप्त प्रस्थितानाम् । ४ ।
 एति प्र हेतेति सावित्र्यहस्य पुरेनुवाक्योत्तरा याज्या । ५ । इयं
 ते नयस्यत्रं न त्वेति प्रतिपदनुचरौ वैश्वदेवस्य । ६ । तमग्ने द्रविणोदा
 इति तिस्रः सावित्रस्य । ७ । आर्भवंस्योत्तरास्त्रिस्रः । ८ । चतस्रो
 द्यावापृथिवीयस्य । ९ । पलादितो वैश्वदेवस्य । १० । अबोधि जार
 इति वायव्यायाः । ११ । जुषस्य सप्तयस्तममिति सुरूपशत्रोः । १२ ।
 समिद्धो अग्निर्दिवीति तिस्र एकपातिनीनाम् । १३ । तदस्य वाच
 इति पञ्चजनीयायाः । १४ । यज्ञेन वर्धतेति याज्या । १५ । ॥ ५६ ॥

अभि प्रवन्तेति घृतस्य । १ । उत्तरा सौम्यस्य । २ । आ वो
 राजानमिति रौद्र्याः । ३ । वसुं न चित्रमहसमिति मारुतस्य । ४ ।
 आ नो यज्ञं दिविस्पृशमा नो वायवित्यग्निष्टोमपात्रः स्तोत्रियानु-
 रूपौ प्रगाथौ । ५ । नित्यौ वा । ६ । अप्स्यग्न इत्योपोद्दिष्टीयानाम्
 । ७ । तं देवा बुध इति वैश्वदेव्याः । ८ । इममू पु वो अतिथि-
 मुपबुधमिति चतस्रो देवानांपत्नीनां राकायास्य । ९ । ऊवे वः
 रुद्योत्मानमिति तिस्रो ऽन्नरपङ्क्तौनाम् । १० । त्रिमूर्धानमिति तिस्रः
 पैत्रीणाम् । ११ । कथा ते अग्ने शुचयन्त आयोरिति तिस्रो
 यामीनाम् । १२ । मथीघदीमिति तिस्रः स्वादुष्किलीयानाम् । १३ ।
 उत्तरयोरुत्तरे । १४ । एवाग्निर्गातमेभिरिति परिधानीया । १५ ।
 यद्येभ्यविकृतेषु तिष्ठा इरी तमु दृष्टीति निविद्धाने । १६ । अनङ्गा-
 न्दिरण्यं वा द्रविणा । १७ । एतद्वाग्नेयं रूपम् । १८ । उत्थाय
 चाग्निष्टोमः । १९ । आ ह वा एष सर्वाभ्यो देवताभ्यो वस्यते यो
 ऽग्निष्टुता यजते । २० । ॥ ५७ ॥

इन्द्रो ह बलकामस्तपसाश्नैतं यज्ञक्रतुमपग्यदिन्द्रस्तुतम् । तेनेष्टु
बलमाप्नोत् । तेन बलकामो यजेत । १ । इन्द्राभिव्याहारे निवि-
द्धाने तदेतस्याङ्गो रूपम् । २ । ॥ ५८ ॥

सूर्यो ह तेजस्कामस्तपसाश्नैतं यज्ञक्रतुमपग्यसूर्यस्तुतम् । तेनेष्टु
तेज आप्नोत् । तेन तेजस्कामो यजेत । १ । सूर्याभिव्याहारे
निविद्धाने तदेतस्याङ्गो रूपम् । २ । ॥ ५९ ॥

विश्वे ह देवाः प्रजातिकामस्तपसाश्नैतं यज्ञक्रतुमपग्यश्वदेव-
स्तुतम् । तेनेष्टु प्राजायन्त । तेन प्रजातिकामो यजेत । २ । इमा
उ ता पुरुतमस्य वृषा मद इन्द्र इति निविद्धाने । १ । प्रोतये
वरुणं मित्रमिन्द्रं मित्रो नो अत्र वरुणञ्च पूषेति वैश्वदेवाभिव्याहारे
तदेतस्याङ्गो रूपम् । ३ । ॥ ६० ॥

गीतमो ह ब्रह्मवर्चमकामस्तपसाश्नैतं यज्ञक्रतुमपग्यद्गीतमस्य चतु-
रुत्तरसोमम् । तेनेष्टु ब्रह्मवर्चमाप्नोत् । तेन ब्रह्मवर्चमकामो यजेत
। १ । चतसृषु बहिष्यवमानः । २ । अष्टास्रष्टास्राज्यानि । ३ । द्वाद-
शसु माध्यन्दिनः पवमानः । ४ । षोडशसुषोडशसु पृष्ठानि । ५ ।
विंशत्यामार्भवः पवमानः । ६ । चतुर्विंशमग्निष्टोमसाम । ७ । सामा-
न्तस्वययः । ८ । ॥ ६१ ॥

पञ्चशरदीयः । १ । मरुतो हाये ऽनपिसोमपीथा आसुः । ते
यवेष्टं मरुतः पुपुबुस्तदेनानिन्द्रः सोमपीथे ऽन्वाभेजे १ म धो
ऽनपिसोमपीथः स्वाद्यो वा मरुतां सलोकतां मायुज्यमौषोत सो
ऽनेन यजेत । ३ । पञ्चोक्षाणः पञ्च शरदो मरुद्भ्यः प्रोचिताश्चरन्ति ।
ते सवनीयस्योपालग्भ्याः । ३ । ॥ ६२ ॥

अधिसोमाः । १ । गीतसो इ ब्रह्मवर्चसकामस्तपस्तप्त्रैतं यज्ञ-
क्रतुमपश्यत् १ तेनेष्टा ब्रह्मवर्चसमाप्नोत् ३ तेन ब्रह्मवर्चसकामो
यजेत । ४ ॥ ६३ ॥

भरद्वाजो इ बलकामस्तपस्तप्त्रैतं यज्ञक्रतुमपश्यत् १ तेनेष्टा बल-
माप्नोत् ३ तेन बलकामो यजेत । ३ ॥ ६४ ॥

अविर्हं प्रजातिकामस्तपस्तप्त्रैतं यज्ञक्रतुमपश्यत् १ तेनेष्टा प्राजा-
यत ३ तेन प्रजातिकामो यजेत । ३ ॥ ६५ ॥

वसिष्ठो इन्द्राद्यकामस्तपस्तप्त्रैतं यज्ञक्रतुमपश्यत् १ तेनेष्टान्द्रा-
द्यमाप्नोत् ३ तेनान्द्राद्यकामो यजेत । १ ॥ ६६ ॥

जमदग्निर्हं पशुकामस्तपस्तप्त्रैतं यज्ञक्रतुमपश्यत् १ तेनेष्टा पशू-
नाप्नोत् ३ तेन पशुकामो यजेत । ३ ॥ ६७ ॥

प्रजापतिर्हं प्रजातिकामस्तपस्तप्त्रैतं यज्ञक्रतुमपश्यत् १ तेनेष्टा
प्राजायत ३ तेन प्रजातिकामो यजेत । ३ । षष्ठ्याहाव्यनुपूर्वम्
। ४ ॥ ६८ ॥

मात्यस्तोमाः । १ । वसधो इ स्वर्गकामास्तपस्तप्त्रैतान्यज्ञक्रतुन-
पश्यन्मात्यस्तोमान् ३ तेनेष्टा स्वर्गमापुः ३ तेः स्वर्गकामो यजेत
। ४ ॥ ६९ ॥

मित्रावरुणयोरश्विनोर्वसुनां महतां विश्वेषां देवानाम् । १ ।
समूल्हात्पृष्ट्याच्छद्यम् । २ ॥ ७० ॥

उत्कान्तिरनिराधः । १ । इन्द्राविष्णु वै स्वर्गकामौ तपस्तप्त्रैतं
यज्ञक्रतुमपश्यतामुत्कान्तिम् ३ तेनेष्टा स्वर्गं लोकमुदाकामताम् ३ तेन
स्वर्गकामो यजेत । ४ । इमा ए ता पुरुतमस्य द्यौर्म च इन्द्रेति निवि-

ज्ञाने । ३ । प्र पूषणं विष्णुमग्निं पुरग्धिं हनुजीपिन्विष्णुना सचान
इति विष्णुन्यङ्गे तदेतस्याङ्गो रूपम् । ४ । ॥ ७१ ॥

मित्रावरुणशोरश्विनोर्वसुनां महतां साध्यानामाप्यानां विन्धसृजां
भूतहतां ज्येष्ठानां मध्यमानां कनिष्ठानां च । १ । चतुर्दशः सोमः
। २ । विष्टयुः सप्रतोदः सेपुधन्वा दक्षिणा । ३ । एतेषां देवगणानां
समूहोद्देशरात्राच्छस्तम् । ४ । ॥ ७२ ॥

त्रात्यसोमानाम् । १ । नवानां नाकमदां च । २ । चपालमुख-
तरसपुरोलाशोरनिष्टुसवत्रद्गपवत्तत्रसवभूमिसवौषधिसवौदनसववनस्य-
तिमवानां च । ३ । ॥ ७३ ॥

प्रजापतिर्ह परमेष्ठी प्रतिष्ठाकामस्तपस्त्वैतं यज्ञकतुमपश्चदश-
समश्चः । तेनेष्टा प्रत्यतिष्ठत १ तेन प्रतिष्ठाकामो यजेत । २ । ॥ ७४ ॥

चतुस्रोमाः । १ । चतवो ह स्वर्गकामास्तपस्त्वैतान्यज्ञकतुमप-
श्चन्पट् २ तैरिष्टा स्वर्गमापुः ३ तैः स्वर्गकामो यजेत । ४ । ॥ ७५ ।

मासस्रोमाः । १ । मासा दान्नाद्यकामास्तपस्त्वैतान्यज्ञकतुमप-
श्चन्दादश । तैरिष्टान्नाद्यमापुः २ तैरन्नाद्यकामो यजेत । ३ । ॥ ७६ ॥

अर्धमासस्रोमाः । १ । अर्धमासा दान्नाद्यकामास्तपस्त्वैतान्यज्ञ-
कतुमपश्चन्पटुर्विंशतिम् ३ तैरिष्टान्नाद्यमापुः ४ तैरन्नाद्यकामो यजेत
। ५ । ॥ ७७ ॥

नक्षत्रस्रोमाः । १ । नक्षत्राणि ह तेजस्कामानि तपस्त्वैतान्यज्ञ-
कतुमपश्चन्पटुर्विंशतिम् । तैरिष्टा तेज आपुः । तैस्तेजस्कामो यजेत
। २ । ॥ ७८ ॥

अहोरात्रस्रोमाः । १ । अहोरात्रा दान्नाद्यकामास्तपस्त्वैतान्यज्ञ-

क्रतूनपश्यन्मन्त्रविंशतिगतानि । तैरिष्टान्नाद्यमापुः ^२ । तैरन्नाद्यकामो यजेत । ^३ ॥ ७८ ॥

सुहृत्सोमाः । १ । सुहृता हान्नाद्यकामास्तपस्तप्तितान्यश्नक्रतूनपश्यन्द्वा सहस्राण्यष्टौ च गतानि ^२ । तैरिष्टान्नाद्यमापुः ^३ । तैरन्नाद्यकामो यजेत । ^४ ॥ ८० ॥

निमेषसोमाः । १ । निमेषा हावितिकामास्तपस्तप्तितान्यश्नक्रतूनपश्यन्द्वायुतान्यष्टौ च सहस्राणि । तैरिष्टावितिमापुः । तैरवितिकामो यजेत । १ । ॥ ८२ ॥

ध्वंसिसोमाः । १ । ध्वंसयो हानन्तकामास्तपस्तप्तितान्यश्नक्रतूनपश्यन्द्वा प्रयुतान्यष्टौ चायुतानि ^२ । तैरिष्टानन्तमापुः ^३ । तैरनन्तकामो यजेत । ^४ ॥ ८२ ॥

दिशा सोमाः । १ । दिशो हानन्तकामास्तपस्तप्तितान्यश्नक्रतूनपश्यन्त्तरः । तैरिष्टानन्तमापुः । तैरनन्तकामो यजेत । १ ॥ ८३ ॥

श्वान्तरदिशा सोमाः । १ । श्वान्तरदिशो हानन्तकामास्तपस्तप्तितान्यश्नक्रतूनपश्यन्त्तरः । तैरिष्टानन्तमापुः । तैरनन्तकामो यजेत । ^१ । न एते हृद्द्वयनारश्टाः स्युः । ^२ । ऐकादिकशस्ताः । ^३ । कथाशुभीयतदिदाशौघे वा निविद्धाने । ^४ । दिक्षु दिशा सोमा श्वान्तरदिश्वान्तरदिशामश्वान्तरदिशाम् । ^५ ॥ ८४ ॥

इति शाङ्खायनश्रौतसूत्रे षतुर्दशोऽध्यायः समाप्तः ।

श्राम् ।

शरदिं वाजपेयः । १ । अन्नाद्यकामस्य । २ । वाजेन यज्ञ्यमाणः
 पुरस्तात्संवत्सरं पेयैर्यज्ञक्रतुभिर्यजते । ३ । पानं वै पेयाः । अन्नं
 वाजः । ४ । पानं वै पूर्वमथान्नम् । ५ । तयोर्बभूवोराष्ट्रौ । ६ ।
 द्वादशाग्निष्टोमाः । ७ । गौतमस्य वा चतुरस्ररसोमो घृत्यासं प्राह-
 तेन । ८ । अपरियज्ञमेके । ९ । इन्द्रो ह्येतेन यज्ञक्रतुनेष्ट्वा वृष-
 स्यतिश्चाश्नाद्यमापतुः । १० । तेनान्नाद्यकामो यजेत । ११ । अथो
 ह्येतेन वाजो लौक्य इष्ट्वा सर्वान्कामानाप । तस्माद्वाजपेयः । १२ ।
 त्रयोदश दीक्षास्तिस्र उपसदः सत्यं सप्तदशमहः । १३ । सप्तदशो वै
 प्रजापतिर्वाजपेयः । १४ । तदेनं स्वेन रूपेण समर्धयति । १५ ।
 चतुरस्रो गोधूमचपालो बैलो यूपः सप्तदशारक्षिः । १६ । सप्तदशो
 वै प्रजापतिर्वाजपेयः । १७ । तदेनं स्वेन रूपेण समर्धयति । १८ ।
 सप्तदशाग्नीषोमौयाः । १९ । तेषां समानं चरणम् । २० । आग्नेयं
 ऐन्द्राग्र ऐन्द्रो वृष्णिः । सारखती मेपी । भरुद्वा उज्जेपेभ्यो ब्रह्मा
 ष्टग्निः पञ्चमी क्रतुपशूनाम् । २१ । सप्तदश प्राजापत्याः श्वांसांस्त्र-
 परा लघुदिन उपालम्भ्याः । २२ । सवनीयानां तन्त्रं पर्थग्निकर-
 णान्तम् । २३ । ब्रह्मसायालभ्यन्ते । २४ । आभ्रगुरावर्तेत स्त्रीक्याद्य
 । २५ । प्राप्ता अग्निं भरतोवध्यगोहमिति तन्त्रमुत्तमः प्रयाजः
 परिवाप्यौ च । २६ । ऊर्ध्वं प्रदानं हारियोजनात् । २७ । वनस्पति-
 प्रसृतीन्यङ्गान्युत्थयेरन् । २८ । इष्टेषु वानुयाजेषु । २९ । स्वकाला

वा । ३१^{२९} । सप्तदशः स्तोमः । ३१^{३०} । वैराजमाज्यम् । ३२^{३१} । घृतस्तोमीयं
 वा । ३३^{३२} । माधुच्छन्दसः प्रउगः । ३४^{३३} । अन्नं वै विराट् । घृतमन्नम्
 । ३५^{३४} । रसो माधुच्छन्दसः प्रउगः । ३६^{३५} । अन्नेन तद्रसं दधाति
 । ३७^{३६} । ऐकाहिकं वा । ३८^{३७} । प्रतिष्ठा वा एकाहः । ३८ । प्रति-
 ष्ठित्या एव । ३९^{३८} । ॥ १ ॥

चिकद्भुक्तेषु महिषो यवाग्निरं तुविशुष्म इत्यतिच्छन्दमा मह-
 त्वतीयं प्रतिपद्यते । १ । प्राजापत्यं वै कन्दो ऽतिच्छन्दाः । २ । प्रजा-
 पतिर्वाजपेयः । ३ । तदेनं स्वेन रूपेण समर्धयति । ४ । आ त्वा
 रथं ययोतय इत्येव प्रतिपद्येत । ५ । प्राजापत्यं वै कन्दो ऽनुष्टुप्
 । ६ । प्रजापतिर्वाजपेयः । ७ । तदेनं स्वेन रूपेण समर्धयति । ८ ।
 कथा शुभा सवयसः सनीसा इति महत्वतीयं । कदत्कयाशुभी-
 यम् । ९ । को वै प्रजापतिर्वाजपेयः । १० । तदेनं स्वेन रूपेण
 समर्धयति । ११ । नार्हस्पत्यो नैवारः सप्तदशगरावः । १२ । सप्तदशो
 वै प्रजापतिर्वाजपेयः । १३ । तदेनं स्वेन रूपेण समर्धयति । १४ ।
 सो ऽन्तरेण निष्केवल्यमहत्वतीये । इहस्पतिमवे च । १५ । तत्रा-
 भिषिच्यते प्राक् खिष्टकृतः । १६ । तस्य प्रदानं खिष्टकृदित्तं च
 । १७ । तदिदाम भुवनेषु ज्येष्ठमिति निष्केवल्यम् । १८ । यज्ञो वै
 भुवनेषु ज्येष्ठः । १९ । यज्ञ उ वै प्रजापतिर्वाजपेयः । २० । तदेनं
 स्वेन रूपेण समर्धयति । २१ । अनुचरप्रभृति षष्ठाकृतीयसवनम्
 । २२ । प्राजापत्यं वै षष्ठमहः । २३ । प्रजापतिर्वाजपेयः । २४ ।
 तदेनं स्वेन रूपेण समर्धयति । २५ । विपुवतो वा । २६ । रोहो
 वै विपुवाम् । २७ । रोहो वाजपेयः । २८ । तदेनं स्वेन रूपेण

समर्धयति । १६ । एकाहिकं वा । ३० । प्रतिष्ठा वा एकाहः । ३१ ।
प्रतिष्ठित्या एव । ३२ । ॥ २ ॥

तत्र पुरस्तादानेभद्रीयस्य मधुनाद्यौ विहरेदिति पैङ्गम् । १ ।
इमं महे विदध्याद्योषसः पूर्वा इत्यृक्कः । २ । ते यदि चित्रवती-
ष्वग्निष्टोमनाम कुर्युस्त्वं नश्चित्र ऊत्याग्ने विवस्त्रदिति स्तोत्रियानुरूपौ
प्रगाथौ । ३ । ऊर्ध्वं पोलग्निना ऽतिरिक्तोक्तम् । ४ । प्र तन्ने अथ
जिपिविष्ट प्र तद्विष्णुरिति स्तोत्रियानुरूपौ । ५ । जह्य जज्ञानं प्रथमं
पुरस्तादिति द्वे । ६ ।

धीती वा ये अनयन्वाचो अयं मनसा वा ये ऽवदन्वृतानि ।
दृतीयेन ब्रह्मणा संविदानास्मुरीयेण मन्वत नाम धेनोः ॥ १ । ७ ।
वेनस्तत्पश्चदिति पञ्च । ८ । अयं वेन इति वा । ९ । तं प्रब्रथेति
त्रयोदशानामुत्तमां परिश्रित्याह्वय दूरोदृष्टं यथा विपुवति । १० ।
उत्तमामुपसंशस्य^{११} यज्ञो बभूवेति परिधाय प्रजापत इति यजति
। ११ । सप्तदश गवां शतानि ददाति । १२ । सप्तदश वाससाम् । १३ ।
सप्तदश यानानि युक्तानि रथान्दस्तिना निष्कान्दुन्दुभीन् । १४ । तानि
सप्त सप्तदशानि भवन्ति । १५ । स आप्तोवाजपेयः । १६ । वयसोव-
यसः सप्तदशसप्तदशेति कुरुवाजपेयः । १७ । ॥ ३ ॥

वाजपेयेनेष्टा दृहस्पतिभवः । १ । तेजस्कानस्य ब्रह्मवर्चसकामस्य
च । २ । रोहो वै वाजपेयस्येजो ब्रह्मवर्चसं दृहस्पतिभवः । ३ । तत्ते-
जसि ब्रह्मवर्चसे प्रतितिष्ठति । ४ । त्रिव्यस्तोमः । ५ । रथन्तरं षष्ठम्
। ६ । त्वचक्रुप्तं शस्तम् । ७ । अग्निष्टोमो यज्ञः । ८ । यस्तस्तमेति
चतस्रो ऽनुपूर्वं पुरस्तात्सूक्तानामेकैकां निष्कैवत्यप्रभृतिषु । ९ । त्रय-

स्त्रिंशद्दिणा । १० । अनुसवनमेकादशैकादश । ११ । अनुबन्धस्य
वपायां संस्थितायां वडवां ब्रह्मणे ऽनुशिष्टम् । १२ । ॥ ४ ॥

प्रजापतिर्ह देवान्ष्टया तेभ्य एतदन्नपानं ससृज एतान्यज्ञान् ।
अग्निष्टोमं प्रथमम्^१ । स एनान्नान्वभवत्^२ । अथात्यग्निष्टोमम्^३ । स
एनान्नान्वभवत्^४ । अयोक्वयम्^५ । स एनान्नान्वभवत्^६ । अथ षोडशिनम्^७
। स एनान्नान्वभवत्^८ । अथ वाजपेयम्^९ । स एनान्नान्वभवत्^{१०} ।
अथातिराचम्^{११} । स एनान्नान्वभवत्^{१२} । अथाप्तोर्यामाणम्^{१३} । स एना-
न्वभवत् ।^{१४} । तस्य चयस्त्रिंशत्सोत्राणि ।^{१५} । चयस्त्रिंशच्छस्त्राणि
।^{१६} । चयस्त्रिंशदुक्तरयाऊतयः ।^{१७} । चयस्त्रिंशद्दे सर्वे देवाः ।^{१८} ।
तदेनाग्लोचैः शस्त्रैरुक्तरयाऊतिभिरिति प्रत्येकं सर्वांगीणाति ।^{१९} ।
तस्य नव स्तोमाः ।^{२०} । नव पृष्ठानि ।^{२१} । षट् संख्याः ।^{२२} । परि-
यष्टेण तानि चतुर्विंशतिः ।^{२३} । चतुर्विंशतिर्वै संवत्सरस्यार्धमासाः ।^{२४} ।
संवत्सरस्यैवाष्टौ ।^{२५} । आप्तो वै षतायं यामो यो देवाश्च संवत्सरं
चानुभवतीति । तस्मादाप्तोर्यामः ।^{२६} । ॥ ५ ॥

ह्यान्दोमाः पवमानाः । १ । चिष्टपक्षदग्ने सप्तदशैकविंशे चाज्यानि
। २ । चिणवानि पृष्ठानि । ३ । चयस्त्रिंशमग्निष्टोमसाम । ४ । य
अज्यानां स्तोमास्ते ऽतिरिक्तोक्त्यानाम् । ५ । एतैर्वै प्रजापतिरुभयतो
ऽग्निष्टोमस्तोमैः सर्वाङ्कामानुभयतः परिगृह्यात्मसदधत । ६ । तयो
एवैतद्यजमान एतैरेवोभयतो ऽग्निष्टोमस्तोमैः सर्वाङ्कामानुभयतः
परिगृह्यात्मन्धत्ते । ७ । विद्यजितः सर्वपृष्ठार्थेषुचैः प्रातःसवनम् । ८ ।
॥ ६ ॥

क्याशुभीयं चातुर्थाङ्गिके चैकाहिकात्पूर्वाणीति महत्त्वतीयम्

। १ । वृद्धदेराजगर्भं हेतुः पृष्ठं भवति रयन्तरं वा । २ । वामदेव्यं
 शाकरगर्भं मैत्रावरुणस्य । ३ । श्वेतं वैश्वदेवगर्भं ब्राह्मणाच्छंभिना नौधसं
 वा । ४ । कालेयं रैवतगर्भमच्छावाकस्य । ५ । गर्भं पूर्वं शंभेदिति श्वेत
 आङ्गिरयात्मानमिति । ६ । आत्मानं त्वेव पूर्वं शंभेत् । ७ । आत्मानं वा
 अनुगर्भः । ८ । ऐकाहिकास्तोत्रियाञ्छ्वस्ता विद्यन्तिः सर्वेष्टयास्तोत्रि-
 याञ्छंसन्ति । ९ । तयानुरूपान् । १० । मामप्रगार्थाय । ११ । ॥ ७ ॥

तदिदामीयं चातुर्याङ्गिके वैकाहिकात्पूर्वाणीति निष्केवल्यम् ।
 । १ । यानि पाञ्चमाङ्गिकानि मध्यनस्त्रीणि मैत्रावरुणस्यैकाहिकार्था
 पूर्वाणि । २ । तार्तायाङ्गिके ब्राह्मणाच्छंभिनः । ३ । अश्वावाकस्य
 षष्ठाङ्गिके । ४ । अनुचरप्रवृत्ति पृष्ठात्तृतीयसवनम् । ५ । आश्विना-
 दूर्ध्वमतिरिक्तोक्त्यानि । ६ । जराबोध जरमाण इति स्तोत्रियानुरूपौ
 हेतुः । ७ । त्वमु वः मचामाहमिति मैत्रावरुणस्य । ८ । कं ते
 दाना अमृतत यदद्य कच वृषहन्ति ब्राह्मणाच्छंभिनः । ९ । तदो
 गाय स्तोत्रमिन्द्राय गायतेति वा । १० । इदं विष्णुरित्यश्वावाकस्य
 । ११ । उत्तरे च पूर्वा चानुरूपः । १२ । एषो उषा दूरादिश्वो-
 दीरायामा मे ध्वमित्यनुपूर्वं श्वयंनि । १३ । आ भातीति हेतुः
 । १४ । उत्तरं मैत्रावरुणस्य । १५ । आ गोमतेति ब्राह्मणाच्छंभिनः
 । १६ । उत्तरमश्वावाकस्य । १७ । श्वेषस्य पतिनेति चयाणां तिस्रः
 परिधानीयाः । १८ । शं नेर देवः सविता चाथमास इत्यश्वावाकस्य
 । १९ । इमे सोमास इमे मन्द्रासो ज्या यातं निवत आ ने
 गच्छतं हवतेति याज्याः । २० । पुराणमोकः सख्यं शिवं यामिति
 वानुपूर्वं चतस्रः । २१ । ॥ ८ ॥

न्तरेण निष्कैवत्यमरुत्वतीये । ६ । तत्राभिषिच्यते प्राक् स्विष्टकृतः
 । ७ । तस्याः प्रदानं स्विष्टकृद्विलं च । ८ । द्वितीयादङ्गमृतीय-
 सवनम् । ९ । तदुक्त्यं संतिष्ठते । १० । पशवो वा उक्थयानि । ११ ।
 पशूनामेवास्मै । १२ । यन्यवम्यम् । १३ । क्रियते ऽवम्यकर्म । न
 घ्राति । १४ । कृष्णाजिनस्य दक्षिणं पूर्वपादमुदके ऽवधाय प्रत्या-
 हरन्ति वसनस्य वा दशम् । १५ ॥ १६ ॥

अथोत्तरं देवयजनमध्ववस्यति । १ । तसंमृषामिष्टिभिर्यजते । २ ।
 दशभिर्दशराचम् । ३ । अथ सवित्रे प्रसवित्रे । ४ । सवित्र आस-
 त्रिच्रे । ५ । सवित्रे सत्यप्रमवायेति ॥ मरुस्वती वाचे । ६ । तद्रे रूपेभ्यः । ७ । पूष्ये
 पथिभ्यः । ८ । इन्द्रायास्मै । ९ । वृहस्पतये तेजसे । १० । सोमाय राज्ञे । ११ । विष्णवे
 शिपिविष्टायेति । १२ । दशम्यां दशपेयः । १३ । अपि वीताभिर्दशभि-
 र्देवताभिः प्रसर्पयुवां भक्षयेयुवां । १४ । सवित्रे प्रसवित्रे प्रसर्पाणौति
 वा । १५ । सवित्र आसवित्रे भक्षयामीति वा । १६ । येषामुभयतः श्रेचिया
 दशपुरुषं ते याजयेयुः । १७ । शतं प्राद्वणाः सोमं भक्षयन्ति । १८ ।
 दशदशकैकं समसम् । १९ । तस्माद्दशपेयः । २० । उत्थाय पश-
 विस्लयसुः । २१ । समाप्ते श्वेनीष्टपनीभ्यां पशौहीभ्यां गर्भिणीभ्या-
 मादित्या पूर्वा वैश्वदेवी वा मारुत्युत्तरा । २२ ॥ १३ ॥

अथ सौधामणी । १ । आश्विनो लोहो ऽजः । २ । मारुस्वती
 मेयी । ३ । इन्द्राय सुवाम्ण ऋषभः । ४ । पर्यग्निकृतेषु सुरासोमेन
 चरन्ति । ५ ।

पवित्रेण पुनीहि मा ऽगुक्तेण देव दीद्यत् ।

अग्ने ऋवा ऋतूरभि ॥

इति सुरां स्रवन्तीमुपतिष्ठन्ते । ६ । पिष्टदेवत्याभिर्वा । ७ । युवं
सुराममिति पुरोनुवाच्या । ८ । होता यज्ञदक्षिणा सरस्वतीमिन्द्रं
सुत्रामाणमिति प्रैषः । ९ । सर्वानेके विहृतानामगन्ति । १० । तद्
तथा न कुर्यादासुरं तत् । ११ । पुषमिवेति याज्या । १२ ।

यमश्विना नमुचावासरे दधि सरस्वत्यसुनोदिन्द्रियाय ।

दमं तं शुक्रं मधुमन्तमिन्दुं सोमं राजानमिह भक्तयामि ॥

इति भक्तमन्त्रः सुरायाः । १३ । ब्राह्मणं सुरापं परिक्रीणीयादिति
भव उपनीयते । १४ । ॥ १५ ॥

अत ऊर्ध्वं केशवपनीयः । १ । वैधातव्युद्वसनीया । २ । आग्ना-
वैष्णव ऐन्द्रावैष्णवो वा । ३ । व्यष्टिरतो द्विरात्रः । ४ । अग्निष्टोमो
ऽतिरात्रश्च । ५ । वि वा एतस्मै ब्राह्मणायोच्छ्रति यो वेदमनुब्रूते
। ६ । यु तस्मै चक्षियायोच्छ्रति यो ऽभिषेकं प्राप्नोति । ७ । अथै-
तेन चत्रस्य धृतिना यजते । ८ । चतुष्टोमेन रथन्तरपृष्ठेनाग्निष्टोमेन
। ९ । तेनो ह त्रिष्टोमेन दृड्दक्षुष्य आभिप्रतारिण रंजे । १० । तसु
ह ब्राह्मणो ऽनुव्याजहार ॥ न चत्रस्य धृतिनायष्ट इममेव प्रति
ममरं कुरवः कुरुक्षेत्राच्चोय्यन्त इति । ११ । तद् किल तथैवास
थथैवेन प्रोवाच । १२ । तस्मान् चतुष्टोमेनैव यजेत । १३ । प्रतिष्ठा
वै यजानां चतुष्टोमः । १४ । प्रतिष्ठित्या एव । १५ । अयुतं दक्षिणा
। १६ । न ह वा एतस्माद्राधानं तस्मै विशो युवते यो ऽयुतं
ददाति । १७ । तदयुतस्यायुततमम् । १८ । शतं वा सहस्राणि
। १९ । ॥ २० ॥

हरिस्यन्त्रो ह वैधस ऐच्छाको राजापुत्र आस । तस्य ह शतं

जाया बभूवुः । तासु ह पुत्रं न लेभे । तस्य ह पर्वतनारदी ऋह
जयतुः । स ह नारदं पप्रच्छ ।

यन्निमं पुत्रमिच्छन्ति ये स जानन्ति ये स न ।

किं स्त्रित्पुत्रेण विन्दते तन्नः प्रभूहि नारद ॥ इति ।

स एकया ष्टयो दशभिः प्रत्युवाच ।

श्वण्मस्मिन्संनयत्यगृतत्वं स विन्दते ।

पिता पुत्रस्य जातस्य पशेचेज्जीवतो मुखम् ॥

थावन्तः पृथिव्यां भोगा थावन्तो जातवेदसि ।

थावन्तो अप्सु प्राणिनां भूयान्पुत्रे पितृसूतः ॥

शशत्पुत्रेण पितरोः श्रद्धायन्वङ्गलं तमः ।

आत्मा हि जज्ञ आत्मनः स इरावत्यतितारिणी ॥

किं नु मर्त्तं किमजिनं किमु शश्रूणि किं तपः ।

पुत्रं ब्रह्माण इच्छन्तं स वै लोको ऽवदावदः ॥

अर्चं ह प्राणः शरणं ह वासो रूपं हिरण्यं पशवो विवाहाः ।

सखा ह जाया हृपणं ह दुहित्वा ज्योतिर्षं पुत्रः परमे व्योमन् ॥

पतिर्जायां प्रविशति गर्भोः भूत्वाद्य मातरम् ।

तस्यां पुनर्नवो भूत्वा दशमि मासि जायते ॥

तज्जाया जाया भवति यदस्यां जायते पुनः ।

आभ्रतिरेषाभ्रतिर्बीजमेतद्विधीयते ॥

देवाद्यैतामृषयस्य तेजः समभाग्यहत् ।

देवा मनुष्यान्ब्रह्मणोषो षो जगदी पुनः ॥

एष पन्था विततो देवयानो संभाक्रमन्ते पुत्रिणो [ये] विप्रोकाः ।

तं पश्यन्ति पशवो वर्यामि त[स्मा]न्ते मावापि मिथुनं चरन्ति ॥
नापुत्रस्य लोको ऽस्तीति तत्सर्वं पशवो विदुः ।

तस्मान्तु पुत्रो मातरं स्मरं चाधिरोहति ॥इति॥ ॥१७॥

स होवाच । स वै मे ब्रूहि यथा मे पुत्रो जायेतेति । तं होवाच ।
वरुणं राजानमुपधाव पुत्रो मे जायतां तेन त्वा यजा इति ।
तथेति । स वरुणं राजानमुपमसार । पुत्रो मे जायतां तेन त्वा
यजा इति । तथेति । तस्य ह पुत्रो जज्ञे रोहितो नाम । तं
वरुण उवाच । अजनि वै ते पुत्रो यजस्व मानेनेति । स होवाच ।
यदा वै पशुर्निर्दंशो भवत्यथ स मेधो भवति निर्दंशो न्वस्त्वथ
त्वा यजा इति । तथेति । स ह निर्दंश आस । तं होवाच ।
निर्दंशो वा अभूद्यजस्व मानेनेति । स होवाच । यदा वै पशोर्दन्ता
जायन्ते ऽथ स मेधो भवति दन्ता न्वस्य जायन्तामथ त्वा यजा
इति । तथेति । तस्य ह दन्ता जज्ञिरे । तं होवाच । अजत वा
अस्य दन्ता यजस्व मानेनेति । स होवाच । यदा वै पशोर्दन्ताः
पद्यन्ते ऽथ स मेधो भवति दन्ता न्वस्य पद्यन्तामथ त्वा यजा
इति । तथेति । तस्य ह दन्ताः पेदिरे । तं होवाच । अपक्षत
वा अस्य दन्ता यजस्व मानेनेति । स होवाच । यदा वै पशोर्दन्ताः
पुनर्जायन्ते ऽथ स मेधो भवति दन्ता न्वस्य पुनर्जायन्तामथ त्वा
यजा इति । तथेति । तस्य ह दन्ताः पुनर्जज्ञिरे । तं होवाच ।
अजत वा अस्य पुनर्दन्ता यजस्व मानेनेति । स होवाच । यदा
वै छत्रियः संनाहं प्राप्नोत्वथ स मेधो भवति संनाहं नु प्राप्नोत्वथ
त्वा यजा इति । तथेति । स ह संनाहं प्राप । तं होवाच ।

प्रापद्वै मंताहं यजस्व मानेनेति । स तथेत्युक्त्वा पुत्रमामन्त्रयां चक्रे ।
ततायं वै मह्यं त्वामददाहन्त त्वयाहमिमं यजा इति । स नेत्युक्त्वा
धनुरादायारण्यमुपातस्यौ । स संवत्सरमरण्ये चचार । अथ द्वैष्वाकं
राजानं वरुणो जयाह । तस्य होदरं जजे । तदु ह रोहितः
शुश्राव । सो ऽरण्याद्गाममेयाय । तमिन्द्रः पुरुषरूपेण पर्ये-
त्योवाच । ॥ १८ ॥

नाना आन्ताय श्रीरस्तीति रोहित उश्रुम ।

पापो निपदरो जन इन्द्र इचरतः सखा ॥

चरैव रोहितेति चरैवेति वै मा ब्राह्मणो ऽवोचदिति । स द्वितीयं
संवत्सरमरण्ये चचार । सो ऽरण्याद्गाममेयाय । तमिन्द्रः पुरुषरूपेण
पर्येत्योवाच ।

आस्ते भग आसीनस्योर्ध्वंस्तिष्ठति तिष्ठतः ।

शेते निपद्यमानस्य चरति चरतो भगः ॥

चरैव रोहितेति चरैवेति वै मा ब्राह्मणो ऽवोचदिति । स तृतीयं
संवत्सरमरण्ये चचार । सो ऽरण्याद्गाममेयाय । तमिन्द्रः पुरुषरूपेण
पर्येत्योवाच

कलिः शयागः पुरुषः संजिहामस्त दापरः ।

उत्थितस्येता भवति हतं संपद्यते सान् ॥

चरैव रोहितेति चरैवेति वै मा ब्राह्मणो ऽवोचदिति । स चतुर्थं
संवत्सरमरण्ये चचार । सो ऽरण्याद्गाममेयाय । तमिन्द्रः पुरुषरूपेण
पर्येत्योवाच ।

पुष्यिष्ठी चरतो श्रद्धे भृशुःशया फलेपदिः ।

शेरते [ऽस्य] सर्वे पाशानः असेण प्रपथे हताः ॥

चरैव रोहितेति चरैवेति वै मा ब्राह्मणो ऽवोचदिति । स पद्यमं
संवत्सरमरणे चचार । सो ऽरण्याद्ग्राममेयाय । तमिन्द्रः पुरुषरूपेण
पर्येत्योवाच ।

चरन्वै मधु विन्दति चरन्पवामुदुम्बरम् ।

सूर्यस्य पश्य अमणं यो न तन्द्रयते चरन् ॥

चरैव रोहितेति चरैवेति वै मा ब्राह्मणो ऽवोचदिति । स पद्यं
संवत्सरमरणे चचार । सो ऽरण्याद्ग्राममेयाय । तमिन्द्रः पुरुषरूपेण
पर्येत्योवाच ।

चरन्वै मधु विन्दत्यपचिन्वन्पुरुषकम् ।

उत्तिष्ठन्विन्दते श्रियं न निषत्किंचनावति ॥

चरैव रोहितेति चरैवेति वै मा ब्राह्मणो ऽवोचदिति । स सप्तमं
संवत्सरमरणे चचार । सो ऽजीगते सौथवसिष्टविमशनायापरीतं
पुत्रं भवमाणमरणमुपेयाय ॥ १६ ॥

तस्य ह वयः पुत्रा आसुः शुनःपुच्छः शुनःशेषः शुनो-
लाङ्गुलं इति । तं होवाच । षष्ठ्ये हन्ताहमेपाभेकेनात्मानं निष्क्रीणा
अहं ते गर्वा शतं ददानीति । स ज्येष्ठं निगृह्णान् उवाच । न
न्विममिति । नो एवेममिति कनिष्ठं माता । तौ मध्यमे संपादयां
चक्रतुः शुनःशेषे । तस्य ह शतं दत्त्वा तमादाय सो ऽरण्याद्ग्राम-
मेयाय । पितरमेत्योवाच । तत हन्ताहमनेनात्मानं निष्क्रीणा
इति । स तथेत्युक्त्वा वरुणं राजानमामन्दयां चके । अनेन त्वां
घजा इति । तथेति । श्रेयान्वै ब्राह्मणः चक्षियादिति । तस्मा

स होवाच शुनःश्रेयः ।

अद्राक्षुस्त्वा शासहस्रं न यच्छूद्रेष्वलिप्तम् ।

गवां च्रीणि शतानि लमरुणीया मदङ्गिरः ॥ इति ।

तं होवाचाजौगर्तः सौयवसिः ।

तद्वै मा तात तपति पापं कर्म मया कृतम् ।

तदहं निह्रुवे तुभ्यं प्रतियन्तु शता गवाम् ॥ इति ।

स होवाच शुनःश्रेयः ।

यः सहत्पापकं कुर्यात्कुर्याद्देनस्ततो ऽपरम् ।

भापगाः शौद्राश्यायादमंघेयं तया कृतम् ॥ इति ।

ऋमंघेयमिति वा अत्रोचदिति च विश्वामित्र उपपपाद् ॥ १४ ॥

भीम एव सौयवसिः शासेन विश्वामित्रित् ।

अभ्यान्मैतस्य पुत्रो भर्ममैवोपेहि पुत्रताम् ॥ इति ।

स होवाच शुनःश्रेयः ।

स वै यथा नो जपया राजपुत्र तथा वद ।

यथैवाङ्गिरसः सन्नुपेयां तव पुत्रताम् ॥ इति ।

तं होवाच विश्वामित्रः ।

ज्येष्ठो मे त्वं पुत्राणां स्यास्तव श्रेष्ठा प्रजा स्यात् ।

उपेया देवं मे दायं तेन वै स्वोपमन्वये ॥ इति ।

स होवाच शुनःश्रेयः ।

भंजाणानेषु वै ब्रूयाः मे सौहार्दाय मे श्रिये ।

यथाहं भरतर्षभोपेयां तव पुत्रताम् ॥ इति ।

अथ च विश्वामित्रः पुत्रानामन्वयां धक्ते ॥ १५ ॥

मधुच्छन्दाः शृणोतन सपभो रेणुरष्टकः ।

ये के च भ्रातरः स्या अस्मै ऋषिष्याय तिष्ठध्वम् ॥ इति ।

तस्य वैकशतं पुत्रा आसुः । पञ्चाशदेव व्यायांसि मधुच्छन्दसः
पञ्चाशत्कनीयांसः । तद्ये व्यायांभो न ते कुशलं मेनिरे । ताननु-
व्याजहार । अन्तं वः प्रजा भचीष्टेति । त एते । अन्धाः पुण्ड्राः
शवरा मूचीषा इति । उदधो वज्रदस्यवो वैश्यामित्रा दस्यूनां
भृयिष्ठा इत्युदाहरन्ति । अथ ये मधुच्छन्दःप्रभृतयः कनीयांसस्ते
कुशलं मेनिरे । स ह जगौ मधुच्छन्दाः ।

यं नः पिता संजानौते तस्मिंस्तिष्ठामहे वयम् ।

पुरस्तात्सर्वे कुर्महे त्वामन्वञ्चो वयं स्मसि ॥ इति ।

अथ ह विश्यामित्रः प्रतीतः पुत्रान्तुष्टाव ॥ २६ ॥

ते वै पुत्राः पशुमन्तः प्रजावन्तो भविष्यय ।

ये मानं मे ऽनुगृह्णन्तो वीरवन्तमकर्तं मा ॥

पुरएवा वीरवन्तो देवरातेन गाधिनाः ।

सर्वे राधास्तु पुत्रा एष वस्तद्विवाचनः ॥

एष वः कुशिका वीरो देवरातस्तमन्वित ।

युष्मांश्च दायं शोपेतां विद्यां यामुत विद्मसि ॥

ते सम्यञ्चो वैश्यामित्राः सर्वे भाकं मरातयः ।

देवगताय तस्मिरे ऋषिष्ये श्रेष्ठे च गाधिनाः ॥

अधीयते देवरातो रिक्ययोरुभयोर्षपिः ।

जङ्गूनां चाधितस्मिरे दैवे वेदे च गाधिनाः ॥

तदेतच्छौनःसिपमाख्यानं परशतर्गाथमपरिसितम् । तद्भोक्ताभि-

त्रैम ।

प्रजापतिरकामयत । सर्वान्कामानाप्नुयां सर्वा व्यष्टीर्व्यश्रुवी-
येति ।^१ स एतं चिरात्तं यज्ञकतुमपश्यदश्वमेधम् ।^२ तमाहरत् ।^३ तेना-
यजत ।^४ तेनेष्टा सर्वान्कामानाप्नोत्सर्वा व्यष्टीर्व्याश्रुत ।^५ तथो एवै-
तद्यजमानो यदश्वमेधेन यजते सर्वान्कामानाप्नोति सर्वा व्यष्टी-
र्व्यश्रुते ।^६ महर्षिर्गन्धो निर्वपति चतुरः पाशानञ्जलीप्रसृतांश्च
।^७ दादशविधम् ।^८ द्वादश वै मासाः संवत्सरः ।^९ संवत्सर-
स्त्रैवाष्टौ ।^{१०} अथास्मा अभ्यर्तुर्निष्कं प्रतिमुञ्चति ।^{११} सायमाहुतौ
हुतायां जघनेन गार्हपत्यसुदङ्गावातया मह संविशति ।^{१२} अन्त-
रोह असंवर्तमानः शयीत ।^{१३} अनेन तपसेमं स्वस्तिमंवत्सरं सम-
श्रवामहा इति ।^{१४} तं प्रातराहुतौ हुतायां ददाति ।^{१५} अथाग्नेयमष्टाकपालं पुरोहतांशं निर्वपति ।^{१६} अग्निर्वै देवानां
मुखं मुञ्चत एव तद्देवान्प्रीणाति ।^{१७} अथ पूषे पथिहते चर्हं
निर्वपति ।^{१८} पूषा वै पथीनामधिपः । स्वस्त्वयनमेव तदश्वाय
करोति ।^{१९} सर्वरूपमशं जघेन संपन्नं संवत्सरायोत्सृजन्ति सर्व-
कामिनमन्यत्रात्तद्वाचर्थ्याम् ।^{२०} शतं राजपुत्राः कवचिनो राजन्वा
निषङ्गिणः सूतयामणीनां पुत्रा उपवीतिनः चक्षुस्यद्वीढाणां पुत्रा
दण्डिनो ज्जावर्तयन्तो ऽयं रक्षन्ति ।^{२१} अथ सवित्रे प्रसवित्रे
सवित्र आसवित्रे सवित्रे सत्यप्रसवायेति संवत्सरं हवींषि ।^{२२}

सविता वै प्रसविता स म इमं यज्ञं प्रसुवा इति । १८^{२२} । सविता
 वा आसविता स म इमं यज्ञमासुवा इति । १९^{२३} । सविता वै सत्य-
 प्रसवः स म इमं यज्ञं सत्येन प्रसवेन प्रसुवा इति । २०^{२४} । य इमा
 विश्वा जातान्या देवो यातु सविता सुरन्नो विश्वानि देव सवितः
 स घां नो देवः सविता विश्वदेवं न प्रमिये । २१^{२५} । होता च पारि-
 श्वमाचष्टे । २२^{२६} । अध्वर्यो इत्यामन्त्रितो होयि होतरिति सर्वत्र
 प्रतिशृणोति । २३^{२७} । ओं होतस्तथा होतरित्याचक्षणे ऽनुशृणोति
 । २४^{२८} । अथाध्वर्युर्वीणागणगिनः संप्रेथति पुराणैरेनं पुण्यकङ्क्षी
 राजभिः संगथतेति । २५^{२९} ॥ १ ॥

मनुर्वैवस्वत इति प्रथमे । १ । तस्य मनुष्या विश्वस्त इम आसत
 इति^२ गृहमेधिन उपदिशति । २ । ऋचोवेदो वेदः सो ऽयमिति
 सूक्तं निगदेत् । ३ । यमो वैवस्वत इति द्वितीये । ४ । तस्य पितरो
 विश्वस्त इम आसत इति स्यविरानुपदिशति । ५ । यजुर्वेदो वेदः
 सो ऽयमिति याजुषमनुवाकं निगदेत् । ६ । वरुण आदित्य इति
 तृतीये । ७ । तस्य गन्धर्वा विश्वस्त इम आसत इति यूनः शोभनातु-
 पदिशति । ८ । अथर्ववेदो वेदः सो ऽयमिति भेषजं निगदेत् । ९ ।
 सोमो वैष्णव इति चतुर्थे । १० । तस्याप्सरसो विश्वस्ता इमा आसत
 इति युवतीः शोभना उपदिशति । ११ । आङ्गिरसो वेदो वेदः
 सो ऽयमिति घोरं निगदेत् । १२ । अर्बुदः काद्रवेय इति पञ्चमे
 । १३ । तस्य सर्पा विश्वस्त इम आसत इति सर्पान्मर्षविदो वाप-
 दिशति । १४ । सर्पविद्या वेदः सो ऽयमिति सर्पविद्यां निगदेत्
 । १५ । कुबेरो वैश्वण इति षष्ठे । १६ । तस्य रक्षांसि विश्वस्तानी-

मान्यामत इति श्वेत्सगान्पापलतो वापदिशति । १७ । रचोविद्या
 वेदः सो ऽयमिति रचोविद्यां निगदेत् । १८ । असितो धान्यन
 इति सप्तमे । १९ । तस्यासुरा विशस्त इम आमत इति कुमीदिन
 उपदिशति । २० । असुरविद्या वेदः सो ऽयमिति मायां कांचि-
 त्कुर्यात् । २१ । मत्स्यः मांनद इत्यष्टमे । २२ । तस्योदकचरा विशस्त
 इम आमत इति मत्स्यान्मत्स्यविदो वापदिशति । २३ । इतिहाम-
 वेदो वेदः सो ऽयमितिहाममाचक्षीत । २४ । ताक्ष्या वैपश्यत
 इति नवमे । २५ । तस्य वयांसि विशस्तानीमान्यामत इति वयांसि
 ब्रह्मचारिणो वापदिशति । २६ । पुराणवेदो वेदः सो ऽयमिति
 पुराणमाचक्षीत । २७ । धर्म इन्द्र इति दशमे । २८ । तस्य देवा
 विशस्त इम आमत इति यूनो ऽप्रतिग्राहकाञ्छ्रोत्रियानुपदिशति
 । २९ । सामवेदो वेदः सो ऽयमिति साम गायात् । ३० । सर्वा-
 न्वेदानाचष्टे । ३१ । सर्वाणि राज्यानि । ३२ । सर्वा विशः । ३३ ।
 सर्वं वा अश्वमेधः । ३४ । सर्वेण सर्वमाप्रवानौति । ३५ । तद्यत्पुनः-
 पुनः परिस्रवते तस्मात्पारिस्रवम् । ३६ । ॥ २ ॥

एकविंशतिर्युपा एकविंशत्यरघ्ययः । १ । अष्टौ बैत्वा दश खादिराः
 । २ । पैतृद्रवा उपस्थावानौ । ३ । राज्जुदालो ऽग्निष्ठः । ४ । एक-
 विंशतिरग्रीपोमीयाः । ५ । तेषां समानं चरणम् । ६ । गोतमस्य
 चतुरन्तरस्तोमः सुत्यानां प्रथममघः । ७ । तेनेमं लोकमाप्नोति । ८ ।
 एकविंशस्तोमं द्वितीयम् । ९ । एकविंशो वा एष य एष तपति ।
 तदेवं खेन रूपेण समर्धयति । १० । एतस्मादशो निस्तष्टः । ११ ।
 तदेतदृचाभ्युदितम् ।

सुरादश्वं वसवो निरतष्टेति । १९ ।

अथो गोमृगो ऽजस्रपरस्ते प्राजापत्याः । १९ । गौरैः गवयः शरभ
उद्धो मायुः किंपुरुष इत्यनुस्तरणाः । १९ । पशवश्चैकविंशतिरेक-
विंशतिरेकविंशतये चातुर्मास्यदेवताभ्यः । १९^{१५} । एता वै सर्वा देवता
यचातुर्मास्यदेवताः । १९ । सर्वामामेव देवतानां प्रीत्यै । १९^{१६} । अलं-
कृतमश्वमास्तवमवघ्रापयन्ति । १९^{१७} । सुगयं न इत्येनवजिघ्रति यज-
मानं वाचयेत् । १९^{१८} । अथेण यूपं तिष्ठन्तं यदक्रन्द इत्येकादशभि-
रप्रणवाभिः । २० । समिद्धो अञ्जनित्यामियः । २१ । अधिगो वृ-
दति परिशिष्य मा नो मित्र इति सूक्तम् । २२ । उत्तमे चोत्तर-
स्थाप्रणुवन् । २३ । चतुस्त्रिंशदिति पुरस्ताद्दक्षीणाम् । २४ । अथा-
श्यायोपस्तृणन्ति वासो ऽधीवासं शिरण्यमिति । २५ । तदेत-
दृचाभ्युदितम् ।

यदश्याय वास उपस्तृणन्यधीवासं या शिरण्यान्यस्मा इति । २६ ।
अथाश्वं मेध्यमास्तमन्ते । २७ । पर्यङ्गाम्बह्वनारण्यान् । २८ । पूष्यो
ललाटे । २९ । तदेतदृचाभ्युदितम् ।

अत्रा पूष्यः प्रथमो भाग एतीति । ३० ।

ऐन्द्रापौष्यः श्वासो नाम्याम् । ३१ । तदेतदृचाभ्युदितम् ।

ऐन्द्रापूष्योः प्रियमप्येति पाथ इति । ३२ ।

संश्रयाय मरिषीसुपनिपातयन्ति । ३३ । तावधीवासेन संप्रोणुवते
। ३४ । तौ यजमानो ऽभिसेयति । ३५ ।

उत्सक्योरव गुहं धेह्यवांसमञ्जिमा भु ।

यः स्त्रीणां जीवभोजनः ॥ इति । ३६ ।

तं न कश्चन प्रत्यभिमेथति । ३७ । ॥ ६ ॥

माता च ते पिता च ते इये वृक्षस्य क्रीलतः ।

प्र तिलामौति ते पिता गमे मुष्टिमतंभयत् ॥

इत्येनां हेताभिमेथति । १ ।

ऊर्ध्वसेनामुच्छ्रयताङ्गिरौ भारं हरन्निव ।

अथास्यै मध्यमेजति शीते वाते पुनश्चिव ॥

इति ब्रह्मा वावाताम् । २ । यदस्या अंङ्गभेदा इत्युद्गाता परिवृक्ताम् । ३ ।

यद्दुरिणो घवमत्ति न पुष्टं वड मन्यते ।

शूद्रा यदर्यजारा न पोषाय धनायति ॥

इत्यध्वर्युः पालागलौम् । ४ । अथपालानां समानजातीयाः व्रतंशत-
मनुचर्यंसाः प्रत्यभिमेथन्ति । ५ ।

यियस्यत इव ते मनो हेतर्मा लं वदो वड ।

ऊर्ध्वमेनं । यद्देवासे ललामगुं । शूद्रो यदर्यजायाः पतिरिति
प्रत्यभिमेथने विकारः । ६ । सदिषि ब्रह्मवद्यम् । ७ । हेताध्वर्युं
पृच्छति । द्वितीयया प्रत्याह । तृतीयया पृच्छति । चतुर्थ्या
प्रत्याह । ८ । ॥ ४ ॥

किं खित्पूर्यसमं ज्योतिः किं समुद्रसमं सरः ।

कः खित्पृथिव्यै वर्षीयाङ्गस्य माचा न विद्यते ॥ १ ।

ब्रह्म सूर्यसमं ज्योतिर्द्यौः समुद्रसमं सरः ।

इन्द्रः पृथिव्यै वर्षीयाङ्गोस्य माचा न विद्यते ॥ २ ।

कः खिदेकाकी चरति क उ खिज्जायते पुनः ।

किं खिद्धिमस्य भेषजं किं खिदावपनं सहत् ॥ ३ ॥

सूर्यं एकाकी चरति चन्द्रमा जायते पुनः ।

अग्निर्हिमस्य भेषजं भूमिरावपनं महत् ॥ ४ ॥ इति । १ ।

ब्रह्मोद्गातारं पृच्छति । द्वितीयया प्रत्याह । तृतीयया पृच्छति ।
चतुर्थ्या प्रत्याह । १ । ॥ ५ ॥

पृच्छामि त्वा वितये देवसंघे यदि त्वमव मनसा जगन्त्य ।

केषु विष्णुस्त्रिषु पदेष्विष्टः केषु विश्वं भुवनमा विवेश ॥ १ ॥

अपि तेषु त्रिषु पदेष्वस्मि येषु विश्वं भुवनमा विवेश ।

सद्यः पर्येमि पृथिवीसुत द्यामेकेनाङ्गेन दिवो अस्य पृष्ठम् ॥ २ ॥

केष्वन्तः पुरुष आ विवेश कान्यन्तः पुरुषे अर्पितानि ।

एतद्ब्रह्मनुप ब्रह्मामसि त्वा किं खिन्नः प्रतिवोचास्य च ॥ ३ ॥

पञ्चसन्तः पुरुष आ विवेश तान्यन्तः पुरुषे अर्पितानि ।

एतत्त्वाच प्रति मन्वानो अस्मि न मायया भवस्युत्तरो मत् ॥ ४ ॥ इति । १ ।

पृच्छामि त्वा परमन्तं पृथिव्या इति यजमानं पृच्छति । १ । उत्त-

रया प्रत्याह । १ । ॥ ६ ॥

सुभ्रः स्वयंभ्रः प्रथममन्तमहत्पर्यवे ।

दधे ह गर्भमृत्विद्यं यतो जातः प्रजापतिः ॥

इति महिषः पुरोनुवाक्या । १ । हेता यत्प्रजापतिमिति प्रियः । १ ।

प्रजापते न त्वदिति याज्या । २ । प्राजापत्यस्य वपया चरित्वा तद-

न्वन्त्या वपा जुहुयुरिति हैक आहुः । प्रजापतिं वा अन्वन्त्या देव-

तास्तदेना यथायथं प्रीणातीति । ४ । ऐन्द्राग्रस्य वा । ५ । विश्व-

देवस्य वा । ६ । किमुत त्वरेरन्निति ह आहेश्रोतः शौनकः । ७ ।

नाना मानादेवताभिः प्रचरेयुः । ८ । सप्तसप्त समानदेवताभि-

रथ्यवस्थाभिः । ९। नाना व्यवस्थाभिः । १०। तदेना यथायथं
 प्रीणातीति । ११। उत्तरस्य महिनी याज्यापुरोनुवाक्ये विपर्य-
 स्येत् । १२। उभे एकाहिकं च पाङ्क्तं चाग्ये मंशंसेत् । १३। य
 एकाहिके च पाङ्क्ते चाग्ये कामस्तयोरुभयोराराष्ट्रै । १४। उभावै-
 काहिकं च वार्हतं च प्रउगौ मंप्रवयेत् । १५। य एकाहिके च
 वार्हते च प्रउगे कामस्तयोरुभयोराराष्ट्रै । १६। ॥ ७ ॥

महानाम्यः षष्ठं भवन्ति । १। सर्वं वै तद्यत्सहानाम्यः । २।
 सर्वमश्वमेधः । ३। सर्वेण सर्वमाप्रवानीति । ४। यानि पाञ्चमाह्नि-
 कानि निष्केवल्यमरुत्वतीययोः सूक्तानि तानि पूर्वाणि शस्त्वैकाहि-
 कयोर्निविदौ दधाति । ५। प्रतिष्ठा वा एकाहः । ६। प्रतिष्ठित्या
 एव । ७। सहस्रं वा मध्यन्दिने । ८। छन्दसच्छन्दसश्चत्वारिंशत्
 चत्वारिंशत् मरुत्वतीये । ९। ते द्वे श्रुतीतिशते । १०। सप्तविंश-
 तिशतानि निष्केवल्ये । ११। तत्सहस्रम् । १२। सर्वं वै तद्यत्सहस्रम्
 । १३। सर्वमश्वमेधः । १४। सर्वेण सर्वमाप्रवानीति । १५। यानि
 पाञ्चमाह्निकानि वैश्वदेवाग्निमारुतयोः सूक्तानि तानि पूर्वाणि शस्त्वै-
 काहिकेषु निविदौ दधाति । १६। प्रतिष्ठा वा एकाहः । १७।
 प्रतिष्ठित्या एव । १८। उक्थयं संतिष्ठते । १९। तेनान्तरिक्षलोक-
 माप्नोति । २०। सर्वस्तोमो ऽतिरात्र उत्तममहः । २१। सर्वं वै
 सर्वस्तोमो ऽतिरात्रः । २२। सर्वमश्वमेधः । २३। सर्वेण सर्वमाप्र-
 वानीति । २४। तेनामुं लोकमाप्नोति । २५। द्वितीयादाभिप्रविका-
 च्छस्त्रम् । २६। एतेन हेन्द्रोतः शौभको जनमेजयं पारित्तितं
 याजथां चकार । २७। तदुतेपापि यज्ञगाथा गौयते । २८। ॥ ८ ॥

आमन्दीवति धान्यादं रुक्मिणं हरितस्रजम् ।

अवभादस्य सारङ्गं देवेभ्यो जनमेजयः ॥ इति । १ ।

एते एव पूर्वं अहनी । ज्योतिरतिराचस्येनोपसेनम् । २ । गौस्तेन
भीमसेनम् । ३ । आयुस्तेन श्रुतसेनम् । ४ । सर्वे पारिचितीयाः
। ५ । तदुतैषापि यज्ञगाथा गीयते । ६ ।

पारिचिता यजमाना अश्वमेधैः परोवरम् ।

अजङ्गः पापकं कर्म पुण्याः पुण्येन कर्मणा ॥ इति । ७ ।

अभिजित्तेन ह षष्ठभो याज्ञतुर ईजे । ८ । तदुतैषापि यज्ञगाथा
गीयते । ९ ।

षष्ठभे ऽश्वेन यजति पुरा याज्ञतुरे नृपे ।

अमाद्यदिन्द्रः सोमेन ब्राह्मणाशेषितैर्धनैः ॥ इति । १० ।

विश्वजित्तेन ह पर आहार ईजे वैदेहः । ११ । तदुतैषापि यज्ञ-
गाथा गीयते । १२ ।

आहारस्य परम्यादो ऽश्वं मेधमवधत् ।

द्विरण्णामः कौमल्यो दिग्घ्नः पूर्णा अमंहत ॥ इति । १३ ।

महाव्रतमतिराचस्येन ह मरुत्त आविचित ईजे । १४ । तदुतैषापि
यज्ञगाथा गीयते । १५ ।

मरुतः परिवेष्टारो मरुत्तस्यावसगृहे ।

आविचितस्याग्निः सत्ता विश्वे देवाः सभामदः ॥ इति । १६ ।

ततो हास्य तद्देवताः सभामदो यभृवुः । १७ । प्राची दिग्घ्नोतः
। १८ । दविणा ब्रह्मणः । १९ । प्रतीचध्वर्योः । २० । उदीचुद्रातः
। २१ । यदन्यद्भूमेः पुरुषेभ्यस्त्राह्मणानां स्वम् । २२ । अवीव हाव-

काणाम् । १२ । मध्ये तु यजेत । १४ । पञ्चपशुर्विशाखयूपः । १५ ।
 संवत्सरमृतपशवः । १६ । यलाग्रेया वसन्ते । १७ । ऐन्द्रा बीमे । १८ ।
 मारुताः, पार्जन्या वा वर्षासु । १९ । मैत्रावरुणाः शरदि । २० ।
 भार्गवस्था हेमन्ते । २१ । ऐन्द्रावैष्णवाः शिशिरे । २२ । ॥ ८ ॥

प्रजापतिरश्वमेधेनेष्टा पुरुषमेधमपश्यत् । तस्य यदनाप्तमश्व-
 मेधेनासौत्तासर्वं पुरुषमेधेनाप्राोत् । तयो एवैतद्यजमानो यन्पुरुष-
 मेधेन यजते यदस्थानाप्तमश्वमेधेन भवति तत्सर्वं पुरुषमेधेनाप्राति
 । १ । सर्वमाश्वमेधिकम् । २ । उपजनश्च । ३ । अद्यागधे कामाय
 दात्रे पथिकृत इति हवींषि । ४ । अग्निर्वै कामो देवानामौश्वरः
 । ५ । सर्वेषामेव देवानां प्रीत्यै । ६ । अग्निर्वै दाता च एवास्मै यज्ञं
 ददाति । ७ । अग्निर्वै पथिकृत एवैनं पुनर्यज्ञपथमपिपाथयति
 । ८ । ब्राह्मणं चत्रियं वा सहस्रेण शनाश्वेनावकीय संवत्सरायो-
 त्पुजन्ति^{१०} सर्वकामिनमन्यत्रा ब्रह्मचर्यात् । ९ । तथा देवानुरचन्ति
 । १० । अद्यानुमतये पथ्याद्यै स्वस्तये ऽदितय इति संवत्सरं हवींषि
 । ११ । भाविर्देविर्पर्यासम् । १२ । पारिप्लवीथैर्नाराशंसानि । १३ । अनु-
 मत्यानुमतो ऽनेन यज्ञेन यजा इति । १४ । वाग्यै पथ्या स्वस्तिः
 स्वस्त्ययनमेव तद्यज्ञे यजमानाय करोति । १५ । इयं वा अदितिः
 प्रतिष्ठा वा अदितिरस्थामेवैनं तददीनायामन्ततः प्रतिष्ठाप-
 यन्ति । १६ । ॥ १० ॥

श्वैनःशेषं प्रथमम् । १ । यथा शुनःशेष आजीगर्तिर्यूपे नि-
 युक्तो सुसुचे । २ । प्रथमे च सक्ते निगदेत् । ३ । काचीवतं द्विती-
 यम् । ४ । यथा कचीवानौग्निजः स्वनये भावयथे सनिं समान । ५ ।

उत्तमे च सुक्ते निगदेत् ।६। श्वावायं द्वतीयम् ।७। यथा
 श्वावाय्य आर्चनानसो वैददयो सनिं समान ।८। के षा नर इति
 च सुक्तम् ।९। भारद्वाजं चतुर्थम् ।१०। यथा भरद्वाजो हवी
 तच्छिण प्रसोके च सार्द्धये सनिं समान ।११। अधि हवुः प्रसोक
 इति चतस्रः ।१२। वासिष्ठं पञ्चमम् ।१३। यथा वसिष्ठः सुदासः
 पैजवनस्य पुरोहितो बभूव ।१४। द्वे नप्तुरिति च सुक्तम् ।१५।
 मैधानिथं षष्ठम् ।१६। यथासङ्गः शायोगिः स्त्री सती पुमान्व-
 भूव ।१७। सुहिस्तुहीति च सुक्तम् ।१८। वाक्यं सप्तमम् ।१९।
 यथा वत्सः काणस्तिरिन्दिरे पारशव्यये सनिं समान ।२०। शत-
 महं तिरिन्दिर इति च सुक्तम् ।२१। वाग्मष्टमम् ।२२। यथा
 वशो ऽव्यः पृथुश्रवसि कानीते सनिं समान ।२३। आ स एतु
 य ईवदेति च सुक्तम् ।२४। प्रास्काणं नवमम् ।२५। यथा
 प्रस्काणः पृषभे मेथे मातरिश्वनि सनिं समान ।२६। भूरीदिन्द्र-
 स्तेति च सुक्ते ।२७। नाभानेदिष्ठं दशमम् ।२८। यथा नाभा-
 नेदिष्ठो मानवो ऽङ्गिरः सुमनिं समान ।२९। ये यज्ञेनेति च
 सुक्तम् ।३०। नाराशंसानि भवन्ति ।३१। पुरुषो वै नाराशंसः
 ।३२। तदेनं स्वेन रूपेण समर्धयति ।३३। ॥११॥

पञ्चविंशतिर्यूपाः ।१। पञ्चविंशत्यरक्षयः ।२। दश वैल्वा द्वादश
 खादिराः ।३। पैतुद्रवा उपस्थावानौ ।४। राज्जुदालो वा मारलो
 ऽग्निष्ठः ।५। पञ्चविंशतिरग्नीषोमीयाः ।६। तेषां समानं चरणम्
 ।७। आयमेधिकानां सुत्यानां प्रथमे चोत्तमं च ।८। पञ्चविं-
 शस्तोमं द्वितीयम् ।९। पञ्चविंशो वै पुरुषः ।१०। तदेनं स्वेन

रूपेण समर्धयति । ११ । पुरुषो गोमृगो ऽजस्रपरस्त्री प्राजापत्याः
 । १२ । गौरो गवयः शरभ उध्रो मायुः किंपुरुष इत्यनुस्तरणाः
 । १३ । पञ्चविंशतिःपञ्चविंशतिः पञ्चविंशतये चातुर्मास्य-
 देवताभ्यः । १४ । एता वै सर्वा देवता यच्चातुर्मास्यदेवताः । १५ ।
 सर्वाममेव देवतानां प्रीत्यै । १६ । अलंकृतं पुरुषमास्त्रवमवघ्नाप्यो-
 दीरतामवर इत्येकादशभिरप्रणवाभिः । १७ । अग्निर्द्युरित्यापियः
 । १८ । मैनमग्र इत्यग्निगौ तथैव । १९ । अथ पुरुषायोपस्तृणन्ति
 कौशं तार्यमास्त्रमांशवमिति । २० । संज्ञप्तं यामेन सास्त्रोद्गातो-
 पतिष्ठते । २१ ॥ १२ ॥

पुरुषेण नारायणेन होता । १ । अथ हैनमृत्विज उपतिष्ठन्ते
 परेयिर्वासमिति द्वाभ्यांद्वाभ्यां होता ब्रह्मोद्गाताध्वर्युः । २ । अथ
 यजमानं भिषज्यन्ति । ३ । उग देवा अवहितं मुञ्चामि त्वा हविषा-
 जीवनाय कमसीभ्यां ते नासिकार्था वात आ वातु भेषजमित्यनु-
 पूर्वं स्रक्तैः । ४ । प्र तार्यायुरिति नैर्चतीनामेकैकया । ५ । तिसृभि-
 स्तिसृभिः शंतातीथानाम् । ६ । संज्ञप्ताय महिषीमुपनिपातयन्ति
 । ७ । तावधीवासेन संप्रोर्णुवते । ८ । तौ तथैव यजमानो ऽभिमे-
 यति । ९ । परिवृक्ता अप्रपाणा यो ऽनाक्ताचो न श्रेष्ठे यस्य
 रोमशमित्यभिमेथिन्यः । १० । उत्तराभिरुत्तराभिः प्रत्यभिमेयन्ति
 । ११ । पूर्वयाध्वर्युः । १२ । उदीर्ष्व नार्थुदीर्ष्वतः पतिवत्युदीर्ष्वतो
 विश्वावसो ऽग्नन्वतीत्युत्यापिन्यः । १३ । मनो स्वसुनीते यत्ने यमं
 यथा युगमिति ह्यैरनुमन्त्रयते । १४ । ब्रह्मानुवाचयति । १५ ।
 सदसि ब्रह्मवचन् । १६ । गावो यत्रमिति होताध्वर्युं प्रच्छति । १७ । द्विती-

यथा प्रत्याह¹⁸ । द्वितीयया पृच्छति¹⁹ । चतुर्थ्यां प्रत्याह ।²⁰ । द्वे
सुती अष्टणवं पितृणामिति ब्रह्मोद्गातारं पृच्छति । द्वितीयया
प्रत्याह²¹ । एकान्तरया पृच्छति²² । उत्तरया प्रत्याह ।²³ ॥ १३ ॥

आयमेधिकमाज्यात् । १ । उभे ऐकाहिकं च माहाप्रतिकं
वाज्ये संशंसेत् । २ । य ऐकाहिके च माहाप्रतिके वाज्ये
कामस्तयोरुभयोरार्ष्यै । ३ । उभावैकाहिकं च माहाप्रतिकं च प्रउगौ
संप्रवयेत् । ४ । य ऐकाहिके च माहाप्रतिके च प्रउगे कामस्तयो-
रुभयोरार्ष्यै । ५ । महाप्रतान्मथ्यन्दिनः । ६ । राजनं पृष्ठं भवति
। ७ । एतद्वै पुरुषविधं साम यद्राजनम् । तदेनं स्वेन साध्वा सम-
र्धयति । ८ । अनुचरप्रभृति षष्ठाचतृतीयसवनम् । ९ । नाराशंसं वै
षष्ठमहः । १० । पुरुषो वै नाराशंसः । ११ । तदेनं स्वेन रूपेण
समर्धयति । १२ । महादिवाकीर्त्यमग्निष्टोमसाम भवति । १३ । एतद्वै
पुरुषविधं साम यन्महादिवाकीर्त्यम् । तदेनं स्वेन साध्वा समर्धयति
। १४ । षोडशग्रन्तं संतिष्ठते । १५ । षोडशकलो वै पुरुषः । तदेनं
स्वेन रूपेण समर्धयति । १६ । पृष्ठयस्य षष्ठमं चतुर्थमहः । १७ ।
षष्ठपुरुषं च दीयते । १८ । दशपशुर्विंशत्ययूपः । १९ । द्वादश-
द्वादशतुंपशवः । २० । ॥ १४ ॥

ब्रह्म स्वयंभु तपो ऽतप्यत । तत्तपसाश्चेत् । न-वै तपस्या-
नन्यमस्ति हन्त सर्वेषु भूतेष्व्वात्मानं जुष्वानीति । तत्सर्वेषु भूते-
ष्व्वात्मानं ऊत्वा सर्वाणि भूतानि सर्वमेधे जुष्वानि चकार । ततो
वै तत्सर्वेषां भूतानां श्रेष्ठं स्वाराज्यमाधिपत्यं पर्यन्तु । तयो एवै-
तद्यजमानो यत्सर्वमेधेन यजते सर्वेषु भूतेष्व्वात्मानं ऊत्वा सर्वाणि

भृतानि सर्वमेधे जुष्टवां करोति ।^५ ततो वै स सर्वेषां भृतानां
 श्रेष्ठं स्माराव्यमाधिपत्यं पर्थति ।^६ पौरुषमेधिकं पुरस्तात्कर्म
 ।^७ अग्निष्टुदिन्द्रस्तु द्वैश्वदेवस्तसूर्यस्त्यश्वमालभन्ते ।^८ पौरुषमेधिकं
 पञ्चममहः ।^९ तत्र पुरुषमालभन्ते ।^{१०} वाजपेयः षष्ठम् ।^{११}
 आप्नोर्यामः सप्तमम् ।^{१२} तत्र सर्वान्मोधानालभन्ते ये के च प्राणिनः
 ।^{१३} वषा वषावतां जुहुति ।^{१४} सचो ऽवपाकानाम् ।^{१५}
 संश्रयमेधधिवनस्पतौर्णां प्रकिरन्ति ।^{१६} त्रिणवचयत्त्रिंशे अष्टम-
 नवमे अहनी ।^{१७} विश्वजिह्वर्वस्तोमः सर्वष्टो ऽतिरात्र उत्तम-
 महः ।^{१८} सर्वं वै विश्वजिह्वर्वस्तोमः सर्वष्टो ऽतिरात्रः ।^{१९}
 सर्वं सर्वमेधः ।^{२०} सर्वेण सर्वमाप्नवानीति ।^{२१} विंशतिपशुर्वि-
 शाखयूपः ।^{२२} चतुर्विंशतियत्तुर्विंशतिर्चतुपशवः ।^{२३} अत्र सर्व-
 मेधः संतिष्ठते ।^{२४} सहभूमि च दीयते ।^{२५} ॥ १५ ॥

गार्हपत्ये ऽध्वरणिमतुप्रहृत्य । आश्वनीय उत्तरारणिम् ।^१ आत्म-
 न्यग्नीसमारोष्य ।^२ अरण्यं प्रवजेत् *) ।^३ विश्वकर्मा ह भौवनेऽ
 ऽन्तत ईजे ।^४ तं ह भूमिह्वाच^५

न मा मर्त्यः कश्चन दातुमर्हति विश्वकर्मन्भौवन मां हिदासिथ ।
 उप मङ्क्ष्ये ऽहं सलिलस्य मध्ये मृषीव ते मंगरः कण्ठपाय ॥
 इति ।^६ तां कण्ठप उज्जहार ।^७ ॥ १६ ॥

वाजपेये ब्रह्मौदुम्बरं रथचक्रमारोहति^१ त्वाजस्राहं सवितुः सवे
 सत्यसवस्य बृहस्पतेरुत्तमं त्वाकं रोहेयमिति ।^२ इन्द्रस्येति त्रिविद्ये

यथा प्रत्याह¹⁸ द्वितीयया पृच्छति¹⁹ चतुर्थ्यां प्रत्याह²⁰ । द्वे
सुती अष्टणवं पितृणामिति ब्रह्मोद्गातारं पृच्छति । द्वितीयया
प्रत्याह²¹ एकान्तरया पृच्छति²² उत्तरया प्रत्याह²³ । १६ ॥ १३ ॥

आयमेधिकमाज्यात् । १ । उभे एकाहिकं च माहाप्रतिकं
चाज्ये संशंसित् । २ । य एकाहिके च माहाप्रतिके चाज्ये
कामस्तयोरुभयोरार्ष्यै । ३ । उभावैकाहिकं च माहाप्रतिकं च प्रउगौ
संप्रवयेत् । ४ । य एकाहिके च माहाप्रतिके च प्रउगे कामस्तयो-
रुभयोरार्ष्यै । ५ । महाप्रतान्मध्यन्दिनः । ६ । राजनं पृष्ठं भवति
। ७ । एतद्वै पुरुषविधं साम यद्राजनम् । तदेनं स्वेन साया सम-
र्धयति । ८ । अनुचरप्रभृति षष्ठान्तृतीयसवनम् । ९ । नाराशंसं वै
षष्ठमहः । १० । पुरुषो वै नाराशंसः । ११ । तदेनं स्वेन रूपेण
समर्धयति । १२ । महादिवाकीर्त्यमग्निष्टोममाम भवति । १३ । एतद्वै
पुरुषविधं साम यन्महादिवाकीर्त्यम् । तदेनं स्वेन साया समर्धयति
। १४ । षोलग्रन्तं संतिष्ठते । १५ । षोलग्रकलो वै पुरुषः । तदेनं
स्वेन रूपेण समर्धयति । १६ । पृष्ठयस्य पश्चमं चतुर्थमहः । १७ ।
षष्ठपुरुषं च दीयते । १८ । दशपशुर्विशाखयूपः । १९ । द्वादश-
द्वादशर्तुपशवः । २० । ॥ १४ ॥

ब्रह्म स्वयंभु तपो जप्यत । तत्तपस्तपस्त्रिवत । न वै तपस्या-
नन्वमस्ति हन्त सर्वेषु भूतेष्व्वात्मानं जुहवागीति । तत्सर्वेषु भूते-
ष्व्वात्मानं ऊत्वा सर्वाणि भूतानि सर्वमेधे जुहवां चकार । ततो
वै तत्सर्वेषां भूतानां श्रेष्ठं स्वाराज्यमाधिपत्यं पर्यत् । तयो एवै-
तद्यजमानो यत्सर्वमेधेन यजते सर्वेषु भूतेष्व्वात्मानं ऊत्वा सर्वाणि

भृतानि सर्वमेधे जुह्वां करोति ^५ । ततो वै स सर्वेषां भृतानां
 श्रेष्ठ्यं स्वाराव्यमाधिपत्यं पर्येति । ^६ । पौरुषमेधिकं पुरस्तात्कर्म
 । ^७ । अग्निद्युदिन्द्रस्तुदैत्यदेवस्तुसूर्यस्तुत्यश्रुमालभन्ते । ^८ । पौरुषमेधिकं
 पञ्चममहः । ^९ । तत्र पुरुषमालभन्ते । ^{१०} । वाजपेयः षष्ठम् । ^{११} ।
 आप्नोर्यामः सप्तमम् । ^{१२} । तत्र सर्वान्मोधानालभन्ते ये के च प्राणिनः
 । ^{१३} । वषा वषावतां जुहुति । ^{१४} । तत्रो ऽवपाकानाम् । ^{१५} ।
 संव्रश्मोपधिवनस्पतीनां प्रकिरन्ति । ^{१६} । त्रिणवचयस्त्रिंशे अष्टम-
 नवमे अहनी । ^{१७} । विश्वजित्सर्वसोमः सर्वष्टो ऽतिराच उत्तम-
 महः । ^{१८} । सर्वं वै विश्वजित्सर्वसोमः सर्वष्टो ऽतिराचः । ^{१९} ।
 सर्वं सर्वमेधः । ^{२०} । सर्वेण सर्वमाप्रवानीति । ^{२१} । विंशतिपशुर्वि-
 श्वस्यूपः । ^{२२} । चतुर्विंशतिश्चतुर्विंशतिर्चतुपशवः । ^{२३} । अत्र सर्व-
 मेधः संतिष्ठते । ^{२४} । सहभूमि च दीयते । ^{२५} ॥ १५ ॥

गार्हपत्ये ऽध्वरारणिमतुप्रद्वत्य ^१ । आहवनीय उत्तरारणिम् ^२ । आत्म-
 न्यग्रीममारोप्य ^३ । अरण्यं प्रवजेत् *) । ^४ । विश्वकर्मा च भौवने
 ऽन्त ईजे । ^५ । तं ह भूमिह्वाच ^६

न मा मर्त्यः कश्चन दातुमर्हति विश्वकर्मभौवन मां दिदासिच ।
 उप मङ्क्ष्ये ऽहं सलिलस्य मध्ये मृषैव ते मंगरः कश्यपाय ॥
 इति । ^१ । तां कश्यप उज्जहार । ^२ ॥ १६ ॥

वाजपेये ब्रह्मौदुम्बरं रथचक्रमारोहति ^१ वाजस्थार्हं सवितुः सवे
 सत्यसवस्य इहस्पतेरुत्तमं नाकं रोहेयमिति । ^२ । इन्द्रस्येति चतुर्विंशे

यजमाने । ३ । मरुतामिति वैश्वे । ४ । तस्मिन्नुपविश्याविद्धे रथचक्रे ।
 ऽसंप्रेषितस्त्रिः साम गायति । ५ । अपि वा जपेत्त्रिः । ६ ।

आविर्मर्यां आ वाजं वाजिनो अग्रम् ।

देवस्य सवितुः सवे स्वर्गो अर्वन्तो जयत ॥

इति च । ७ । तेनैव मन्त्रेण प्रत्यवरोहति । ८ । अरुहमिति प्रत्यवरोहणे
 विकारः । ९ । हिरण्मयेन पात्रेण मधुयहस्य प्राण्मत्वं भक्षयित्वाप-
 यच्छते पात्रम् । १० । दिवमयं यजमानो रोहति स्वर्गमयं यजमानो
 रोहतीति वा । ११ । यूपं रोहन्तमूपपुटैरप्यन्ति । १२ । ॥ १७ ।

राजसूये ऽभिषिक्तो यजमानो ब्रह्मसिति पञ्चकलो ब्रह्माण-
 मामन्वयते । १ । त्वं ब्रह्मामीत्येवं सर्वत्र प्रतिशृणोति । २ । सवि-
 तामि सत्यप्रसव इति प्रथमे । ३ । इन्द्रो ऽमि विद्यौजा इति
 द्वितीये । ४ । वरुणो ऽमि धर्मपतिरिति तृतीये । ५ । रुद्रो ऽमि
 सुशेव इति चतुर्थे । ६ । त्वं ब्रह्मामीत्येव पञ्चमे । ७ । मनसास्मै
 हिरण्मयौ प्रवृत्तौ ददाति । ८ । तौ मनसा प्रतिशृङ्गाति । ९ ।
 अश्वमेध अश्विजा रथना धारयन्तो ऽयं हृदयोः मन्त्रन्दिनोः स्थाप-
 यन्ति । १० । अनेनायमश्वेन मेधेन राजेष्ट्वा विजयतामब्रह्मण्युज्जि-
 ताया इति । ११ । यदि चैनं यजमानेन पृष्ठे ऽभिमर्शयेयुरहं च
 त्वं चेति जपेत् । १२ । संस्थिते मध्यमे ऽहन्याहवनौयमभितो दिक्षु
 प्रासादान्विमिन्वन्ति । १३ । तानुपरिष्ठात्सन्ध्याधेः प्राकारैः परि-
 प्लन्ति । १४ । सर्वैषधिम्ब्रह्मिजा रात्रीं जुहुति । १५ । प्रातरनु-
 वाकवेलायां प्रत्यवरोहन्ति । १६ । परिकर्मिण आरोहन्ति । ते
 जुहुत्योदयान् । १७ । अथात्रेयं सहस्रेणावक्रीय यः शुक्लः पिङ्गाचं

वलिनस्तिलकावलो विक्रिधः खण्डो बण्डः खलतिस्तमादाय नदीं
यन्ति । १८ । अथैनमुदके ऽभिप्रगाञ्च यदास्योदकं मुखमास-
न्देताथास्मा अध्वर्युर्मूर्धन्यश्रुतेदनिं जुहोति भूणक्षत्यायै स्वाहेति
। १९ । अथ तं निःपेधन्ति । २० । निःपिडूपाधानो ऽपयामा
भवन्तीति । २१ । ॥ १८ ॥

अथात एकोत्तरा अहीनाः । १ । यदेकविधं तदेकरात्रेणा-
प्नोति । २ । ॥ १९ ॥

अथ यद्विधं तद्विरात्रेण । १ । द्वे वा अहोरात्रे द्वे चावा-
ष्टयिवी द्वे इमे प्रतिष्ठे । तद्यत्किं च द्विविधमधिदैवतमध्यात्मं
तत्सर्वमेनेनाप्नोति । २ । अव्यक्तो ऽहःसंपातो दशरात्रमधिकुर्वीत
। ३ । आदितो ऽवच्छेदः । ४ । अन्वस्थातिरात्रभावः । ५ । अन्वहं
दक्षिण । ६ । अदीक्षिता दीक्षितं याजयन्ति । ७ । मासापवर्गा
अहीनाः । ८ । सुव्यप्रतिह्रासे दीक्षा विवर्धयेयुः । ९ । नासंवत्सर-
दीक्षिताय महाव्रतं शंसित् । १० । नासंवत्सरमृतोखाय । ११ । नित्य-
माग्निष्टोमिकं प्रथममहः स्वादिति ऐक आहुः । १२ । सुखो वा
एष यज्ञक्रतुर्यदग्निष्टोमः । १३ । यज्ञसुखस्थानवरार्थं । १४ । संपातो
तु निविह्वाने । १५ । ततं मे यज्ञेन वर्धतेत्यार्भ्वजातयेदमीये द्विती-
यस्य । १६ । विरात्रे च । १७ । अभिजिद्विश्रुजितौ^{१८} चतुर्विंश-
महाव्रते^{१९} गोश्राधुपी वा । २० । यद्विधं तद्विरात्रेणाप्नोति
। २१ । ॥ २० ॥

अथ यद्विधं तद्विरात्रेण । १ । त्रयो वा इमे लोकास्त्रीणि
ज्योतींषि त्रिषवणो यज्ञः । तद्यत्किं च त्रिविधमधिदैवतमध्यात्मं

तत्सर्वमेनेनाप्नोति । १ । चित्तप्रभृतयस्तयः स्तोमाः प्रथमस्याङ्गः
 । २ । पञ्चदशप्रभृतयो द्वितीयस्य । ४ । षोडशं ब्रह्मण आश्विनम्
 । ५ । एकविंशप्रभृतयस्तृतीयस्य । ६ । अग्निष्टोमः प्रथममहः । ७ ।
 छहर्यं द्वितीयम् । ८ । अतिरात्रस्तृतीयम् । ९ । रथन्तरं पृष्ठं प्रथ-
 मस्य । १० । वामदेयं द्वितीयस्य । ११ । दृष्टस्तृतीयस्य । १२ ।
 अयं वै लोको रथन्तरम् । १३ । अन्तरिक्षलोको वामदेयम् । १४ ।
 असौ लोको दृष्ट् । १५ । एतेषामेव लोकानामाश्विं । १६ । समू-
 ह्यादाज्यानि । १७ । मध्यमाच्छन्दोमात्रैर्गुभः प्रउगो द्वितीयस्याङ्गः
 । १८ । अयमेति मरुत्वतीयम् । १९ । यद्वितीयस्याङ्गो मरुत्वतीयं
 तत्तृतीये ऽहनि करोति । २० । तदिमांस्तोकान्मंभोगिनः करोति
 तस्माद्धीमे लोका अन्वोऽन्यमभिभुञ्जन्तीति । २१ । अहनी वा
 विपर्येतेत् । २२ । कस्तमिन्नेति धामप्रगाथो निष्केवल्यस्य । २३ ।
 नो पु त्वा वाधतश्चेति स्तोत्रियानुहृषी प्रगाथौ मैत्रावरुणस्यो-
 ऽहुत्य द्विपदान् । २४ । कं नथ इति कदान् । २५ । द्वितीयादङ्गः
 सूक्ते । २६ । अस्तावि मन्त्रोभयं गृणवदिति ब्राह्मणाच्छंसिनः । २७ ।
 कदू च्छेति कदान् । २८ । आयन्त इव सूर्ये शम्भू पु शचीपत
 इत्यश्वावाकस्य । २९ । यदित्र प्रागपाशुदगिति कदान् । ३० ।
 कथाशुभीयतर्दिदामीये वा निविद्धाने द्वितीयस्य । ३१ । अनुचर-
 प्रभृति षष्ठास्तृतीयसवनम् । ३२ । ॥ ११ ॥

एषो नै सहस्रस्तोत्रियो येन प्रजापतिरयजत । १ । एतमेव
 गर्गधिरात्र इत्याचक्षते । २ । द्वितीयो ऽथचिरात्रः । ३ । मध्यमे
 ऽहन्यश्मालभन्ते । ४ । अभिगावश्चस्तोमीयम् । ५ । तृतीयस्या-

न्दोमः पवमानः । ६ । पराकञ्चतुर्थः । ७ । षष्ठ्यस्तोमैस्त्रिष्टोमानि
 त्रीणि । ८ । एष उ पराकः । ९ । एतेनास्मान्नोकात्प्रजिर्गमन्यजेत
 । १० । प्रतिष्ठाकामस्य द्वैपराक इत्याहुः । ११ । या ह्येका जगती
 ते द्वे गायत्र्यौ । १२ । अथं लोको गायत्रस्तदस्मिंशोके प्रतितिष्ठति
 प्रतिष्ठायामप्रच्युत्याम् । १३ । ज्योतिर्गौरायुरिति कुसुखविन्दुचिरावः
 । १४ । त्रीणि शतानि प्रथमे ऽहन्ददाति । १५ । त्रयस्त्रिंशत् पञ्च
 कलाः । १६ । एवं द्वितीय एवं तृतीये । १७ । तत्कला सहस्र-
 तस्या गोः परिशिष्यते । १८ । तामन्यया भवा निष्क्रीयामाकुर्वीत
 । १९ । अमाकार्येत्याहुर्जमानस्यैव संभृत्या इति । २० । यावन्तीनां
 प्रथमोपरमेक्षा स्यादित्याहुः । २१ । तदप्रच्युत्यै रूपम् । २२ । या
 संतिष्ठन्तीनां प्रथमोपविशेक्षा स्यादित्याहुः । २३ । तत्प्रतिष्ठायै
 रूपम् । २४ । यावन्तीना सा स्यादित्याहुः । २५ । तत्प्रजात्यै
 रूपम् । २६ । या सत्तमा सा स्यादित्याहुः । २७ । सत्तमाम-
 माकरवा इति । २८ । सर्ववेदचिरात्रे चिश्शक्तियो ब्रह्मा यस्त्रो-
 भयतःश्रोत्रियास्त्रिपुरूपम् । २९ । चत्त्रिविधं तत्तिस्रात्रेणाप्नोति । ३०
 ॥ २९ ॥

अथ चत्तुर्विधं तत्तत्स्रात्रेण । १ । चतुष्टया वै पञ्चः । २ ।
 अथो चतुष्पादाः । ३ । तद्यत्किं च चतुर्विधमधिदैवतमथात्मं तत्सर्व-
 मेनेनाप्नोति । ४ । त्रिदत्प्रथममहः पद्भदशं द्वितीयं सप्तदशं तृतीय-
 मेकविंशं चतुर्थम् । ५ । ते वा एते चत्वारः स्तोमा नानावीर्या
 यज्ञकतवस्त्रेण हास्य चत्वारो वीरा नानावीर्याः प्रजायामाजायन्ते
 य एवं वेद । ६ । एषो न्वै जमदग्नेश्चत्वारवः । ७ । अथैवात्रे-

चतुर्वीरः । ८ । चिह्नप्रथमस्याङ्गः प्रातःसवनं पञ्चदशो माध्यन्दिनः
 सप्तदशं तृतीयसवनम् । ९ । पञ्चदशं द्वितीयस्याङ्गः प्रातःसवनं
 सप्तदशो माध्यन्दिन एकविंशं तृतीयसवनम् । १० । सप्तदशं तृतीय-
 स्याङ्गः प्रातःसवनमेकविंशो माध्यन्दिनस्त्रिणवं तृतीयसवनम् । ११ ।
 एकविंशं चतुर्थस्याङ्गः प्रातःसवनं चिणवो माध्यन्दिनस्तयस्त्रिंशं
 तृतीयसवनम् । १२ । ते वा एकैकं सोममुत्सृजन्तो यन्त्येकैकं
 प्रजनयन्तः । १३ । तेन हास्य चत्वारो वीरानानावौर्याः प्रजाया-
 माजायन्ते । वीरो हि सोमः । १४ । तस्य शस्त्रम् । १५ । रथ-
 न्तरं षष्ठं प्रथमस्य । १६ । सजनीयं निष्केवस्यम् । १७ । कया-
 शुभ्रीयतदिदासीये वा निविद्धाने द्वितीयस्य । १८ । तृतीये वैरूप-
 षष्ठे वैराजान्तृतीयसवनम् । १९ । चतुर्थे वैराजषष्ठे वैरूपान्तृतीय-
 सवनम् । २० । प्राशतो वातिरावः । २१ । तं वैशानर इत्याचक्षते
 । २२ । अभिजिदाभिप्रविकानां चतुर्थः । २३ । विश्वजिदितरेषाम्
 । २४ । वैशानरो महाव्रतं वा । २५ । यच्चतुर्विधं तद्यत्तरावे-
 णाप्नोति । २६ । ॥ २३ ॥

अथ यत्पञ्चविधं तत्पञ्चरात्रेण । १ । पञ्चपदा पङ्क्तिः पाङ्क्तो
 वै यज्ञस्तद्यत्किं च पञ्चविधमधिदैवतमध्यात्मं तत्त्वंमेनेनाप्नोति । २ ।
 चिह्नप्रथममहः पञ्चदशं द्वितीयमेकविंशं तृतीयं सप्तदशं चतुर्थं
 चतुष्टोमो ऽतिराव उत्तममहः । ३ । तदा इदमासामेव रूपेण
 । ४ । इयमेव चिह्नतो रूपेण । ५ । इयं पञ्चदशस्य । ६ । इयमेक-
 विशस्य । ७ । इयं सप्तदशस्य । ८ । अयं चतुष्टोमस्यातिरावस्य । ९ ।
 तद्यदेकविंशसोमानां वर्षिष्ठस्तस्मादिष्टिमासां वर्षिष्ठा । १० । अथ

यच्चतुष्टोमो ऽतिरात्र उत्तममहशस्त्रादयमहुष्ठः सर्वा अनुसूतीः
 प्रत्येति । ११ । तस्य शस्त्रम् । १२ । अहश्चतुर्थमाभिप्रविकम् । १३ ।
 पञ्चमस्य च द्वे सवने पठान्पृष्ठस्य पञ्चमे तृतीयसवनम् । १४ ।
 पञ्च वाभिप्रविकानि । १५ । उत्तमात्पञ्चमे तृतीयसवनम् । १६ ।
 अभिजिदाभिप्रविकानां चतुर्थः । १७ । विश्वजिदितरेषाम् । १८ ।
 वैशानरस्य महाव्रतं वा । १९ । उभयोर्वाभिजिचतुर्थो विश्वजि-
 त्पञ्चमः । २० । यत्पञ्चविधं तत्पञ्चरात्रेणाप्नोति । २१ । ॥ २४ ॥

अथ यत्पञ्चविधं तत्पञ्चरात्रेण । १ । षड्वा चतवः षट्शोमा-
 स्तद्यत्किं च षड्विधमधिदैवतमध्यात्वां तत्सर्वमेनेनाप्नोति । २ । अहो
 ऽभिजिद्विश्वजितौ वैशानरस्य महाव्रतं वा । ३ । अनन्तरं वाभि-
 जितौ महाव्रतम् । ४ । विश्वजित्पठः । ५ । पृष्ठयो ऽभिप्रवो वा
 । ६ । यत्पञ्चविधं तत्पञ्चरात्रेणाप्नोति । ७ । ॥ २५ ॥

अथ यत्सप्तविधं तत्सप्तरात्रेण । १ । सप्त प्राणाः सप्त च्छन्दांसि
 तद्यत्किं च सप्तविधमधिदैवतमध्यात्वां तत्सर्वमेनेनाप्नोति । २ । अहो
 ऽभिजिद्विश्वजितौ महाव्रतं वैशानरस्य । ३ । अथ संवत्सरस्य प्रवल्हः
 । ४ । प्रारुतो ऽग्निष्टोमश्चतुर्विंशमभिजिदिपुवान्विश्वजिन्महाव्रतं वैशा-
 नरस्य । ५ । एषो वै सप्तच्छपीर्षो सप्तरात्रः । ६ । एतमेव जनक-
 सप्तरात्र इत्याचवते । ७ । अभिजिदाभिप्रविकानां सप्तमः । ८ ।
 विश्वजिदितरेषाम् । ९ । वैशानरो महाव्रतं वा । १० । यत्सप्तविधं
 तत्सप्तरात्रेणाप्नोति । ११ । ॥ २६ ॥

अथ यदष्टविधं तदष्टरात्रेण । १ । अष्टौ ऋषवो ऽष्टाक्षरा गायत्री
 तद्यत्किं चाष्टविधमधिदैवतमध्यात्वां तत्सर्वमेनेनाप्नोति । २ । अभि-

जिदाभिप्रविकानां सप्तमः । ३ । विश्वजिदितरेषाम् । ४ । वैश्वानरस्य महाप्रतं वा । ५ । उभयोर्वाभिजित्सप्तमो विश्वजिदष्टमः । ६ । यदष्टविधं तदष्टरात्रेणाप्नोति । ७ । ॥ २७ ॥

अथ यज्ञविधं तन्नवरात्रेण । १ । चतस्रो दिग्द्यतसो ऽवान्तर-
दिग् उर्ध्व्यं नवमी दिग् नवावरा हृत्मी तद्यत्किं च नवविध-
मधिदैवतमध्यात्मं तत्सर्वमेनेनाप्नोति । २ । पञ्चशो ऽभिजिद्विश्वजितौ
वैश्वानरस्य महाप्रतं वानन्तरं वाभिजितो महाप्रतं विश्वजिद्यवमः
। ३ । ज्योतिरग्निष्टोमो गौरुव्यय आयुरतिरात्रस्त्रिरेतमुपयन्ति
शस्त्रीपिशङ्ग इत्याचवते । ४ । यज्ञविधं तन्नवरात्रेणाप्नोति । ५ ।
॥ २८ ॥

अथ यद्दशविधं तदष्टरात्रेण । १ । दशावरा विरालन्नं विराट्
तद्यत्किं च दशविधमधिदैवतमध्यात्मं तत्सर्वमेनेनाप्नोति । २ । अथर्धा
ऽभिप्रवो नव वाग्निष्टोमाः । ३ । दशरात्रः संख्याविहितः । ४ ।
वैश्वानरस्य । ५ । एतेन ह जलो जाह्नुकर्षं दष्टा चयाणां निगु-
श्यानां पुरोधां प्राप काश्ववैदेहयोः कौसल्यस्य च । ६ । तस्य ह
तच्छेतकेतुः श्रियमभिधाप पितरमध्वूहे पलित यज्ञकामान्यात्वा
उ श्रिया यशसा समर्धयितुं वेत्य नो आत्मानमिति । ७ । तं
शेवाच । मा मैवं पुत्र योचो यज्ञक्रतुरेव मे विज्ञातो ऽभुर्त्समे-
वैतत्सत्प्रके ब्रह्मवन्धो यजिज्ञामिपि । ८ । तदु किल तयैशाम^९ यचे-
र्वैनं प्रोवाच । ९ । स एष पुरोधाकामस्य यज्ञः । १० । प्र पुरोधा-
माप्नोति य एवं वेद । ११ । चतुष्टोमात्समूह्यात्तिककुदः शस्त्रम्
। १२ । अथ महात्तिककुदस्य । १३ । कन्दोमत्रिककुदस्य । १४ ।

अग्निष्टुदिन्द्रमुद्देशदेवस्तत्पृथग्यो वैश्वानरस्य । १५^{१६} । पल्लोऽभिजिदि-
 यजितौ महाव्रतं वैश्वानरस्य । १६^{१७} । प्राकृतोऽग्निष्टोमो नवमो
 ऽष्टमो वा विश्वजिद्दशमः । १७^{१८} । यद्दशविधं तद्दशरात्रेणाप्नोति
 । १८^{१९} ॥ २६ ॥

अथ यदेकादशविधं तदेकादशरात्रेण । १ । एकादशरात्रा चिष्टुप्
 त्रैष्टुभाः पशवस्तत्सत्किं चैकादशविधमधिदेवतमध्यात्मं तत्सर्वमेवे-
 नाप्नोति । २ । धूल्लच्छन्दा दशरात्रः । ३ । सामूल्हिको वा । ४ ।
 वैश्वानरस्य । ५ । वृहद्रथन्तरष्टो वा । ६ । विश्वजिदेकादशः । ७ ।
 तं पौण्डरीक इत्याचक्षते । ८ । अद्युतं दक्षिणा । ९ । अश्वमदस-
 सेकादशमित्येके । १० । उक्तो द्वादशाहः । ११ । न एते पुरस्ता-
 दग्निष्टोमा उपरिष्ठादतिरात्रा उत्तरोत्तरिण एकोत्तरा अहीनाः
 । १२ । उत्तरोत्तरिणीमेव तच्छ्रियं विराज्मन्वाद्यमाप्नोति य एवं
 वेद य एवं वेद । १३ । ॥ ३० ॥

इति शाङ्खायनश्रौतसूत्रे षोडशोऽध्यायः समाप्तः ।

धाम् ।

अथातो महाव्रतस्य । १ । पुरस्तादेव कतिपयाहेन हीता
 प्रेङ्खफलकमुत्पाटयति । २ । तिष्ठत एवोदुम्बरस्य । ३ । पुरस्तादादि-
 त्यस्योदयनतः । ४ । यदि पुरस्तान्न विद्येताथाप्युत्तरतः । ५ । यदि
 दक्षिणतः । ६ । पद्यादा स्यात् । ७ । मूले ह्येदचित्वा प्राङ्गोदङ्गा
 तिष्ठन्नुत्पात्य यद्यणुदुम्बरः स्यात् । ८ । अपि हे वा चीणि वा
 फलकानि संद्व्युः । ९ । तद्वाङ्गमात्रं प्राग्भवति । १० । अत्रिमात्रं
 तिर्यक् । ११ । संतष्टम् । १२ । प्रज्ञातायम् । १३ । तत्तदधान्तेषु
 वितर्दयति । १४ । अथैतस्य वै वोदुम्बरस्थान्यस्य वा विशाख्यौ ह्येद-
 यन्ति । १५ । परःपुरुषे । १६ । वंशं च । १७ । यद्युदुम्बरो न विद्येत
 यो ऽन्यो वृक्षः फलमक्षिण्युः कल्याणाभिव्याहारो वा स्यात्तस्यैतदुप-
 कल्पयेत् । १८ ॥ १ ॥

अथ मौञ्ज्यौ रज्जु कारयन्ति । १ । दृढे । २ । विगुणे । ३ ।
 परोदिव्यायामे । ४ । एतावद्गोतारमभितः । ५ । औदुम्बरीमासन्दी-
 मुद्गात्रे संग्रन्ति । ६ । तस्यै प्रादेशमात्राः पादा भवन्ति । ७ । अर-
 त्रिमात्राणि शीर्षेणान्यनूच्यानि । ८ । तांश्चैतत्^१ मौञ्जीभिः स्थान्धा-
 भिविंशयन्ति द्विगुणाभिः प्रमलविष्टाभिः । ९ । १० ॥ १ ॥

अथैतां वीणां शततन्त्रीमुपकल्पयन्ति । १ । तस्याः पालाशी
 सूना भवति । २ । औदुम्बरो दण्डः । ३ । अपि वौदुम्बरी सूना

पांशुशो दण्डः । ४ । तामानंङ्गुहेन सर्वरोद्धितेन चर्मणा वाङ्घ्रतो-
 लोमाभिषीयन्ति । ५ । तस्यै मूले दण्डं दग्धातिविधन्ति । ६ ।
 तद्दग्धं रज्जुः प्रवर्धन्ति । ७ । ता अघ्रे नाना वधन्ति । ८ । दण्ड-
 समामा वीणां शततन्वी भवति । ९ । वेतसशाखां सपलाशो वादि-
 न्युपकृता भवति । १० । खयन्ता वा शरयीका । ११ । घाटककर्करी-
 रवघट्टरिकाः काण्डवीणाः पिच्छोरा इति पत्य उपकल्पयन्ति । १२ ।
 उपमुखेन पिच्छोरां वादयेत् । १३ । वादनेन काण्डवीणाम् । १४ ।
 तां घाटरीरित्याचर्वते । १५ । यां घाटरी मृदुं वादयेत्सारातिः
 स्यात् । १६ । द्विपन्तं जनयेत् । १७ । ॥ २ ॥

चतुरो दुन्दुभीनध्वर्युः सहननानुपकल्पयति । १ । पूर्वस्यै द्वार्या
 अभितो द्वारवाह बहिःसदः सन्धौ सहननावामञ्चयति । २ । अपरस्यै
 द्वार्या अभितो द्वारवाह अन्तःसदः सन्धौ सहननावामञ्चयति
 । ३ । यदि षट् सुदंविणार्धं सदस एकमुत्तरार्धं^४ एकम् । ४ ।
 सुञ्जानां च कुशानां च कूर्चमध्वर्यवे संस्तुवन्ति । ५ । तस्मिंस्तिष्ठ-
 न्प्रत्यागृणति । ६ । अथेतेरे दीविताः प्रतिपुरुषं वृषीः कुर्वते^७
 धंथो प्रादेशमात्रेणोपरि भूजेः सुः । ७ । अथ यां मार्जालीये
 धंथेयन्त्यो भवन्ति ताभ्यः प्रत्येकं नवान्कलमानुपकल्पयन्ति । ८ ।
 ॥ ४ ॥

अथैतमश्वरथमुपकल्पयन्ति विततवह्यम् । १ । धनुश्च त्रींशे-
 धून् । २ । राजानं यां राजमात्रं वाजिरस्वारम् । ३ । यदि राजा
 वा राजमात्रो वा न विद्येत य एतां धियं विद्यात् एतत्कुर्वात्
 । ४ । उत्तरेणामौघं प्राञ्च्यौ प्रेक्षे स्तूपे विभिन्यत्याखेणाय । ५ ।

तदिलमंत्रं वेत्करं वा चर्मलाभिवितन्वन्ति । ६ । तत्र अयज्ञेष्वाति-
 विधेत् । ७ । अघमेनाग्नीध्रं ऋषिर्वैश्वटं खनन्ति । ८ । तमेतस्यो-
 पालम्यस्य स्वयमस्य चर्मणा प्राचीनपीनेषोदीचीनपीनेष वेत्त-
 नोलोत्थानिपीयन्ति । ९ । तं तस्यैव स्याद्भूलेन काले भूमिदुन्दुभि-
 माप्नन्ति । १० । ॥ ५ ॥

अथ शूद्राणां स्त्रीपुंसोभौ बण्डमूलती इत्युपकल्पयन्ति । १ ।
 तदेतत्पुराणमुत्सन्नं न कार्यमेतस्मिन्मनुपकृते । २ । मंस्थिते दग्धमे
 ऽहनि सदोहविधानानि समूहन्ति । ३ । आग्नीध्रं मन्वीशालं च
 । ४ । अथ नवैः कुशैर्वज्रमुपकृण्वन्ति । ५ । कनिपथान्कुशभारात्त्रि-
 द्धति प्रातर्हृषीभ्यः । ६ । ॥ ६ ॥

अथ महाराजे महाराजताय मातापुत्राकमुपाकुर्वन्ति । १ । यथा
 मरिसदस्यमनुब्रूयात् । २ । तत्र मश्विंशः स्तोमः । ३ । राजनं
 श्वसन् । ४ । अग्निष्टोमो यज्ञः । ५ । अर्धेते मरिष्टवलीया भवन्ति
 विष्टाप्यष्टदशः सप्तदश एकविंश इति । ६ । ऐन्द्रादो त्रैकादशिनानां
 वैश्वः सवनीसः । ७ । ऐन्द्रश्च ऋषभः प्राजापत्यश्चात्र उपालम्भौ । ८ ।
 विरुक् ऐन्द्रः । ९ । उर्षाद् प्राजापत्यः । १० । ते अत्र वपामु
 ज्ञतापु संप्रसर्पन्ति तदेतत्सिद्धमिश्रं ऋषिर्वेदि प्रचाह्वान्तरेण चात्वाल्लो-
 त्करौ तीर्थं तेन प्रपशोत्तरेणाग्नीध्रीध्रियं धिष्ण्यं पर्याहृत्य पूर्व्या
 द्वारा सदः प्रह्वत्यापेणोत्तरेण होतृधिष्ण्यं प्राहुपनिदधति । ११ ।
 एवंमेव यथ्ययस्य ऋषिर्वेदि भवति यथा संवरः संप्रसर्पणे भवति
 तथाह्वत्योत्तरत उपनिदधति । १२ । तत्र वैष्टुभं प्रातःभवत् स्या-
 दिति यैत्र्यं प्रुक्कभृद्द्वारौयम् । १३ । ॥ ७ ॥

विशोविशो वो अतिथिमित्याज्यम् । १ । तस्य द्वादशार्धर्वशः
 मस्त्राग्निं नरो दीधितिभिररण्योरित्येतत्पञ्चविंशत्युचमुपमंशमिति । २ ।
 तद्विष्टशस्त्रम् । ३ । चैष्टुभः प्रजगः । ४ । कुविदङ्गं जमसा ये वधाम
 इति वाच्यं चैन्द्रवायवं च । ५ । मैचावरुणं च यथा विपुवति
 । ६ । क उ अरवत्कतमो यज्ञियानामित्याग्निम् । ७ । कथा
 महामृधत्कस्य हेतुगित्येन्द्रम् । ८ । को वक्त्राता असवः को
 प्ररुतेति वैश्रदेवम् । ९ । उत स्या नः सरस्वती जुषाणेति धार-
 स्त्रम् । १० । स द्युचक्रुः । ११ । तस्य पद्भ्यः शस्त्रम् । १२ । एका-
 दिकं वा प्रातःसवनम् । १३ । क्रुतं प्रातःसवनम् । १४ । ॥ ८ ॥

अथातो माध्यन्दिनं सवनम् । १ । आ त्वा रथं ययोतथ
 इति महत्वतीयस्य प्रतिपत् । २ । इदं तथे सुतमन्व इत्यनुचरः
 । ३ । एष एव नित्य एकाद्यातानः । ४ । अससु मे जरितः साभि-
 वेग इति वासुकं पूर्वं गस्त्रा मह्यं दद्रो नृवदा चर्षणिप्रा इत्यो-
 तस्त्रिंस्तेष्टुभे निविदं दधाति । ५ । उभे रथे पच्छः संश्रयेत् । ६ ।
 इति त्वा ख महत्वतीयम् । ७ । ॥ ९ ॥

अथातो निष्क्रेव्यम् । १ । संस्थिते प्रातःसवने प्रेङ्गावटौ
 खानघेदिति सा स्थितिः । २ । शस्त्रे महत्वतीय इति पैङ्ग्यम् । ३ ।
 लघनेन खं धिष्यं यदं च चतुरङ्गुलं च प्रमाय^४ तत्पश्चादुद्दी-
 चीनायं फलकं निधार्य^५ मयश्चतुरङ्गुले उपधाय^६ सच्चिश्चतुरङ्गुलाभ्यां
 लेखे लेखयित्वा प्रेङ्गावटौ खानघेद्विष्णं पूर्वमथोत्तरम् । ७ । प्राची
 वेदज्ञौ वेत्किरा उत्किरन्ति । ८ । तद्विष्णोष्याववधायोद्दीचीनायं
 वंशमभ्यादधाति । ९ । श्रौण्यां श्रोता मिमीते । १० । यदि द्वेखः

। ११ । उप प्रतिघारमाहावे ऽनुरमति । १२ । प्रतिहत आङ्गयते
 । १३ । अध्वर्योऽग्नीषोमो वृ इत्युचैराह्वय यथास्य वाक् सर्वा अन्या
 वाचो ऽतिवदेत् । १४ । उचैराह्वय त्रिरुपांशु द्विकृत्योपांशु तृष्णी-
 ङ्गं । तस्यानस्तस्यातः । १५ । ॥ १० ॥

इति शाङ्खायनश्रौतसूत्रे सप्तदशोऽध्यायः समाप्तः ।

श्राम् ।

—०—

उत्तीराह्वय चिरुपांगु द्विंशत्य । १ । ब्रह्म जज्ञानं प्रथमं पुर
 खादियं पित्रे राश्र्त्रेत्यये विश्वे देवा मम ब्रह्मन्तु यज्ञिया इत्ये-
 तास्मिन् ऋष्युष्यींशंसता उपांश्चप्रणुवन्पञ्चः । २ । अथात्वाने
 वाचमुत्सृजति । ३ । तदिदाम भुवनेषु ज्येष्ठमिति स्तोत्रियसृचः । ४ ।
 तदेतन्नवर्षम् । ५ । वने न वा यो न्यधायि चाकन्नित्यष्टौ । ६ । शाकना
 शाको अरणः सुपर्ण इति वचम् । ७ । यो अर्द्धाज्जरोतिपि ज्योति-
 रन्तर्महत्तनाम गुह्यं पुरुरूपगिदं त एकं पर ऊ त एकमिति तिस्र
 एकपातिन्यः । ८ । ताप्तयोविंशतिः । ९ । त्रिःशस्तया प्रथमया सह
 पञ्चविंशतिः । १० । स एष आत्मा पञ्चविंशः । ११ । तं नदेने-
 पस्यष्टं शंसति । १२ । नदं व ओदतीनामिति । १३ । वैद्युभानि
 पूर्वाणि पदानि नदस्योत्तराणि । १४ । प्रथमेन वैद्युभेन पदेन
 प्रथमं नदस्य पदसुपमंधायावस्यति । १५ । द्वितीयेन वैद्युभेन द्वितीयं
 संधाय प्रणौति । १६ । तृतीयेन वैद्युभेन तृतीयं संधायावस्यति
 । १७ । चतुर्थेन वैद्युभेन चतुर्थं संधाय प्रणौति । १८ । एवं विहतां
 प्रथमां त्रिः शंसति । १९ । पराचौरुत्तराः । २० । एवं विहता
 एव या तृतीया सूक्तस्य तस्या उत्तरमर्धर्षमुत्सृजति नदस्य चोत्त-
 रम् । २१ । तौ पुरस्ताद्विपदानां शंसति । २२ । आत्मानं ब्रह्माथ
 स्रददोहसं शंसति । ता अस्य स्रददोहस इति तामर्धर्षः । २३ । ॥१॥

। १२ । उप प्रतिहारमाहावे ऽनुरमति । १२ । प्रतिहत आङ्गयते
 । १३ । अध्वर्यो ग्रीषावो ऽ इत्युधैराङ्गय यथास्य वाक् सर्वा अन्या
 वाचो ऽतिवदेत् । १४ । उधैराङ्गय विरुपांशु द्विष्टत्योर्पांशु तृष्णी-
 प्रंसं । तस्यातस्तस्यातः । १५ । ॥ १७ ॥

इति शाङ्खायनश्रौतसूत्रे सप्तदशो ऽध्यायः समाप्तः ।

श्रीम् ।

उच्चैराह्वय त्रिरुपांशु द्विकृत्य । १ । ब्रह्म जज्ञानं प्रथमं पुर
 स्तादियं पित्रे राज्ये त्वये विश्वे देवा मम शृण्वन्तु यज्ञिया इत्ये-
 तास्त्रिस्र षट्चस्रस्यौशंसस्ता उपांशुप्रणवन्पक्वः । २ । अथात्मने
 वाचमुत्सृजति । ३ । तदिदास भुवनेषु ज्येष्ठमिति श्लोत्रियस्तृचः । ४ ।
 तदेतन्नवर्चम् । ५ । वनेन वा यो न्यधायि चाकश्चित्यष्टौ । ६ । आक्यना
 शको अरणः सुपर्ण इति हचम् । ७ । यो अदधाज्जमोतिपि ज्योति-
 रन्तमंहत्तनाम गुह्यं पुरुसृगिदं त एकं पर ऊ त एकमिति तिस्र
 एकपातिन्यः । ८ । तास्त्रयोविंशतिः । ९ । त्रिःशस्तया प्रथमया सह
 पञ्चविंशतिः । १० । स एष आत्मा पञ्चविंशः । ११ । तं नदेनो-
 पसृष्टं शंसति । १२ । नदं व ओदतीनामिति । १३ । वैष्टुभानि
 पूर्वाणि पदानि नदस्रोत्तराणि । १४ । प्रथमेन वैष्टुभेन पदेन
 प्रथमं नदस्य पदमुपसंधायावस्यति । १५ । द्वितीयेन वैष्टुभेन द्वितीयं
 संधाय प्रणोति । १६ । तृतीयेन वैष्टुभेन तृतीयं संधायावस्यति
 । १७ । चतुर्थेन वैष्टुभेन चतुर्थं संधाय प्रणोति । १८ । एवं विहतां
 प्रथमां त्रिः शंसति । १९ । पराचौहत्तराः । २० । एवं विहता
 एव या तृतीया सूक्तस्य तस्या उत्तरमर्धर्चमुत्सृजति नदस्य चोत्त-
 रम् । २१ । तौ पुरस्ताद्विपदानां शंसति । २२ । आत्मानं शस्वाद्य
 सुददोहसं शंसति । ता अस्य सुददोहस इति तामर्धर्चशः । २३ ॥ १ ॥

सुसृजतीन्द्रं वचाय हन्त्व इति । १ । तत्रभि प्र गायतेति चत्वारि । ४ । मखाय आ शिषामहीति नव । ५ । य एक इदिदयत आ याह्यद्रिभिः सुतमिति द्वे ख्वे । ६ । तानि षट्त्रिंशन्नुचानि । ७ । ॥ १२ ॥

अथ चतुःशतं गायत्रीः शंसति । १ । नकिरिन्द्र तदुत्तर इति षट् । २ । दिवसिहा दुहितरमिति चतुर्दश । ३ । आ त्व न इन्द्र वचहन्तित्येकविंशतिः । ४ । आ, व इन्द्रं किविं यथा यद्दिन्द्राहं यथा त्वमिति पञ्चदशर्चे । ५ । प्र मघाजं चर्षणीनामुत्वा मन्दन्तु स्तोमा इति द्वादशर्चे । ६ । आ, प्र इव परावत इति नव । ७ । इति चतुःशतं गायत्रीः । ८ । वयमु त्वामपूर्वैत्यष्टौ काकुभाः प्रगाथाः । ९ । इन्द्राय साम, गायतेति सर्वम् । १० । तदर्धर्षणः शस्त्राय सुददोहसम् । ११ । ॥ १३ ॥

अथैतं वशमर्धर्षणः शंसति । १ । त्वावतः सुहृवशे इति । २ । तस्य सप्तदशौ जगती तां पच्छः । ३ । अथैकविंशौ द्वाविंशौ चतुर्विंशौ च पङ्कयस्ताः पङ्क्तिर्षमम् । ४ । शतं दासे मन्वूथ इति पञ्चपदा तस्यै त्रीणि पदानि समस्त्यावस्त्रेद्वाभ्यां प्रणुयात् । ५ । त्रयोदशौ, च त्रिंशत्तमौ च द्विपदे ते पच्छः शस्त्राय सुददोहसम् । ६ । अथैतौ विहतावर्धर्षावथ सुददोहसम् । ७ । सा तत एवात्मृग्यते । ८ । अथ चतुर्विंशतिः खः शस्ता भवति । ९ । ॥ १४ ॥

अथैता द्विपदाः शंसति । १ । इमा सु^३कं सुवना मीषधामेति पञ्च । २ । आ याहि वनसा सहेति चतस्रः । ३ । एष, ब्रह्मा य ऋत्विज इति तिस्रः । ४ ।

प्र व इन्द्राय वृषदन्तमाय विष्ठा गार्थं गायत वञ्जुजोपति ।

अचन्त्यकं मरुतः स्वर्का आ स्तोभति श्रुतो युवा स इन्द्रः ।

उपप्रचे मधुमति चियन्तः पुष्येभ रथिं धीमहे त इन्द्र ।

विश्रयोदावन्विश्रयो न आ भर यं त्वा शत्रिष्ठमीमहे ।

स सुप्रणीती नृतमः स्वरालमि मंहिष्ठो वाजसातये ।

त्वं हि राधस्यत एक ईशिषे मनादमृक्त श्रौजसा ।

इति पट् । ५ । आ धूर्वस्ती वञ्जमेको ज्या वाजं देवहितं मनेमेति

। ६ । ता एकविंशतिर्दिपदास्ताः पच्छः । ७ । ॥ १५ ॥

अथैतदैन्द्रासं सुक्तं गायत्रीशंसं शंसतीन्द्राशी युवं स न इति

। १ । तस्य द्वितीया सप्तपदा तस्या अनुष्टुभं पूर्वां करोति शंसं

गायत्रीमुत्तराम् । २ । चिष्टुबुत्तमा तां पच्छः । ३ । ॥ १६ ॥

अथैतदावपनं शंसति । १ । तुभ्येदमिन्द्र परि पिच्यते मध्वित्येका

। २ । विश्रजिते धनजिते स्वर्जित इति पद । ३ । ताः पच्छः । ४ ।

स्वादोरित्या विधूवत इति पाङ्क्तं वचं तत्पङ्क्तिशंसम् । ५ । प्र वो

महे महिष्ठधे भरध्वमिति वैराजं वचं तदर्धर्चशः । ६ । प्रत्यस्मी

पिपीषत इत्यानुष्टुभं वचं तदर्धर्चशः । ७ । ॥ १७ ॥

अथैतमानुष्टुभं समाम्नायं शंसति । १ । एहि स्तोमां अभि

स्वरेति नव । २ । इन्द्रं विश्वा अवीष्टधन्नित्यष्टौ । ३ । अमावि सोम

इन्द्र त इति पट् । आ मस्ते गन्तु मत्सर इति चतस्रः । ४ । मस्ति

नो वस्यदृष्टय इति पञ्च । ५ । यस्ते साधिष्ठो ऽवस इति सप्त । ६ ।

उरोष्ट इन्द्र राधस इति द्वे । ७ । अदिन्द्र चित्र मेहनेति चतस्रः

। ८ । यो रथिवो रथितम इति पट् । ९ । एन्द्र याहि हरिभिरिति

पञ्चदश । १० । स प्रत्रया कविवृध इति वचम् ११ । यज्ञायथा
 अपूर्व्येति डे । १२ । आ त्वा गिरो रथीरिवेति सर्वम् । १३ । आस
 इत्या महो असीति सर्वम् । १४ । तदर्धचक्रः । १५ । ॥ १८ ॥

अथैतं चिदुपकृतं शंसति । १ । हैरण्यसूपीयं च । २ । यात-
 कतीयं च । ३ । सजनीयं च । ४ । अध्वर्यवे भरतेन्द्राय सोम-
 मिति च । ५ । आ यान्नावाहुप वन्पुरेष्टा युधस्य ते वृषभस्य
 स्रराज इति सूक्ते । ६ । नृणामु त्वा नृतमं गीर्भित्क्यैरिति वचम्
 । ७ । आ सत्यो यातु मघमां ष्वजीषीति सर्वम् । ८ । योनिष्ट
 इन्द्र मदने अकार्युदु मद्वाणीति सूक्ते । ९ । तत्र पुरस्तादुदुमद्गी-
 यस्य पदानुपङ्गाञ्चमति यो व्यतीरफाणयदित्येतस्मिन्नुचे प्रथमाया
 अर्धचक्रोपरमति । १० । ॥ १९ ॥

अथ प्रथमायै द्वितीयेन पदेन द्वितीयायै प्रथमं पदमुपसंघाय
 प्रणौति । १ । अथ प्रथमाया उत्तमेन पदेन द्वितीयायै द्वितीयं
 पदमुपसंघायावस्यति । २ । अथ द्वितीयायै द्वितीयेन पदेनोत्त-
 मायै प्रथमं पदमुपसंघाय प्रणौति । ३ । अथ द्वितीयाया उत्तमेन
 पदेनोत्तमायै द्वितीयं पदमुपसंघायावस्यति । ४ । अथार्धचक्रः
 परिशिष्टस्तेन प्रणौति । ५ । अथो उदुमद्गीयस्योत्तमां परिशिष्ट्याह-
 धते । ६ । विःश्रुत्या परिदधाति । ७ । परिधायोक्त्वतीर्थं अपत्यैका-
 दिकं पूर्वं भाषाव्रतिकमुत्तरं महदसि यगो ऽसि भर्गो ऽसि भोगो
 ऽसि भुञ्जदसि मम भोगाय भवेति । ८ । ॥ २० ॥

तदेतत्सकृच्छस्तायां सुददोदसि यावच्छस्त्रमुपसर्जन्त्यां संख्याय-
 भानायामृते त्वृष्णींशंसं वृहतीमहसं संयद्यते । १ । विरेवाङ्गयते

१२। स्तोत्रिये निविदे परिधानीयायै । ३। समानौ याज्या । ४।
 अननुवषट्कृत एव प्रेङ्खं अद्भन्ति । ५। मयसंमेवाथन्तं प्राङ्मुपावरो-
 हति । ६। प्रत्यक् प्रेङ्खफलकमपोहति । ७। पराहृशन्वहं जपति
 यमिमं प्रजयं प्राज्यं तमन्वसागौति । ८। अर्धयं उपहवमिष्टा
 भक्षयत्योजसे लेति । ९। वैश्वकर्मणो ऽतिग्राह्यः । १०। तस्य भव
 उप मा यन्तु मज्जयः मनीसा उप मा जतुरूप मा मनौया प्रि-
 यामहं तन्वं पशुमानो मयि रमो देवानामोजसे लेति । ११। अथ
 चमसान्भवयन्ति देवो ऽसि नराग्रंभ इति । १२। कूपं माथ्यन्दिनं
 सवनम् । १३। ॥ २१ ॥

अथातस्तृतीयसवनम् । १। तत्सवितुर्वृषीमहे ऽद्या नो देव सवित-
 रिति ब्रह्मै प्रतिपदत्तुषरौ वैश्वदेवस्य । २। एष एव नित्य एका-
 दातानः । ३। तद्देवस्य सवितुर्वयै मक्षदिति सावित्रम् । ४। ते हि
 यावापृथिवी विश्वर्गभुवेति यावापृथिवीयम् । ५। किमु श्रेष्ठः किं
 श्वविष्टो न आजगन्वित्याभंभवम् । ६। अस्य वामस्य पलितस्य हेतु-
 रिति सलिलं वैश्वदेवं तस्याः समुद्रा अधि वि चरन्ति समानमेत-
 दुदकमित्येते अर्धर्चशः संसति पच्छ इतराः । ७। तच्छस्त्रानो-
 भद्रीये निविदं दधाति । ८। पञ्चजनीया परिधानीया । ९। इति
 च्वा उ वैश्वदेवम् । १०। ॥ २२ ॥

अथात आग्निमाहृतम् । १। वैश्वानराय पृथुपाजसे विप इति
 वैश्वानरीयम् । २। प्रयज्यवो भरुतो भ्राजदृष्टय इति माहृतम्
 । ३। ते यदि यज्ञायज्ञीयमग्निष्टोममाम कुर्युस्तौस्तौ स्तोत्रिया-
 हरूपौ । ४। तयोर्दिष्टं शस्त्रम् । ५। यद्यु वा इलां दमये तव अवे

वय इति स्तोत्रियसूचो ऽत एवोत्तरः सूक्तानुरूपः । १६ । यद्यु सर्व-
 म्निन् पलर्चे सुवीरन्नाग्निं न स्रष्टक्तिभिरित्येतेस्य पलनुरूपं कुर्वीत
 । १७ । अर्धर्चशः शस्तम् । १८ । यद्यु वा अतिच्छन्दःसु कुर्युरग्निं
 हेतारं मन्ये दासन्तमिति स्तोत्रियसूचो ऽत एवोत्तरः सूक्तानुरूपः
 । १९ । या सप्तमी सूक्तस्य तां तृतीयां करोति सो ऽनुरूपः । २० ।
 अयं जायत मनुषो धरीमणीति वा स्तोत्रियसूचो ऽत एवोत्तरः
 सूक्तानुरूपः । २१ । विचतुरं शस्तम् । २२ । नाव यज्ञायज्ञीयस्य
 योनिमनुशंसेत् । २३ । यत्नित्या तदपुपे धायि दर्शतमिति जातवेद-
 मीयम् । २४ । इत्याग्निमासतसक्तानि । २५ । इत्येतथाऋः सूक्तानि
 । २६ । तदग्निष्टोमः संतिष्ठते । २७ । वसन्त्येतां राचीम् । २८ ॥ २३ ॥
 - अथ प्रातरुदयनीयमतिराचमुपयन्ति । १ । य एवामौ प्रायणीयः
 स उदयनीयः । २ । तत्र सर्वाङ्करस्ताग्मंवाध्य प्रेष्यति भैचावरुणः
 । ३ । ते प्रथममार्श दीक्षितवसनानि वा वसते । ४ । तानि नव-
 राचाय निदधति । ५ । उत्तमाय च मासाय । ६ । अथेतरान्मा-
 सान्जितानि वार्द्धवसनानि वा वसते । ७ । तस्मिन्दि संस्थित कर्माणि
 क्रियन्ते । ८ । न परस्मा अहो वसतौवरौर्गृह्णन्ति । ९ । नातिप्रै-
 पमाह । १० । जुह्वति समिष्टयजूषि । ११ । यन्धवमृथम् । १२ ।
 क्रियते ऽवभृथकर्म । १३ । ते यदि यज्ञागारैर्भोध्यमाणा भवन्त्या-
 दधत एव प्रह्वमिथम् । १४ । यद्यु धध्यन्तो ऽत्रैव स्यात् । १५ ।
 प्रजातो ऽवभृथः । १६ । प्रजातोदयनीया । १७ । प्रजातानुबन्ध्या
 । १८ । तस्मै वपायां संस्थितायां दक्षिणाधंपरार्धाद्देदेः किञ्चित्परि-
 स्थित्य तस्मिन्नुपविश्य केश्मशूणि वापयन्ति । १९ । सर्वाणि च

रोमाणि भखानि निहन्तयन्ते । २० । खान्ति । २१ । अलंकुर्वन्ति । २२ । उष्णीषान्पर्यस्यन्त्या केशानां मंजननात् । २३ । परिशेष-
मनूबन्ध्यायै संस्थापयन्ति । २४ । हृदयशूलान्ता भंतिष्ठते । २५ ।
तस्यां संस्थितायां यथामंप्रकीर्णमग्नीन्समारो^{२६}न्तरेण चालालौत्करा
उपनिष्कामन्ति । २६ । उत्तरत उद्धृतावैरजिते ऽग्न्याद्यतनानि
कृत्वा ^{२८} गोमयेनोपलिष्य ^{२९} भथित्वाग्नीन्विहृत्य ^{३०} प्रणीताः प्रणीय
पूर्णाद्धृतीज्जला ^{३१} पृथगुद्वसनौयाभिर्यजन्ते य आहिताग्नयो भवन्ति
। ३० । अथ ये ऽनाहिताग्नयो ष्टक्षपतिमेव त उपामते । ३१ । स
काममेव पृष्ठशमनोयेन यजेत । ३२ । कामं न यजेत । ३३ । यदि
तु यजेतेत एवास्य सत्त्रिण ष्टलिजः स्युः । ३४ । तेभ्यस्तद्घ्राद्यद्देयं
स्यात् । ३५ । अत्र भवत्सरः संतिष्ठते । ३६ । अथातो द्वात्राणामेव
भौमांसा । तस्यातस्तस्यातः । ३७ । ॥ २४ ॥

इति शाङ्खायनश्रौतसूत्रे ऽष्टादशो ऽध्यायः समाप्तः ॥

॥ इति शाङ्खायनश्रौतसूत्रं समाप्तम् ॥

I. MANUSCRIPTS OF THE TEXT.

I and II. Two MSS. belonging to the Bodleyan Library, Hall 8 (see Aufrecht, Catalogus 495A). Adhyāya I—VIII on 73 leaves. Adhy. IX—XVI on 85 leaves. 10 lines on each page. Samvat 1724. They are very correctly written in large and beautiful Devanāgarī characters, but not quite free from mistakes. (Marked with A.)

III and IV. Two MSS. belonging to the India Office Library. No. 1734, Adhyāya I—VIII, 103 leaves. Samvat 1730 No. 1712. Adhyāya IX—XVIII, 136 leaves. Samvat 1732. The second MS. is not very correct, especially in its last part (Adhyāya XVII—XVIII) full of errors of the copyist. (B.)

V and VI. Two MSS. of the Royal Library at Berlin. Orient. Quart 551 and 552. Adhyāya I—VIII, IX—XVI. 90 and 95 leaves. 7 resp. 9 lines on each page. Very good and on the whole trustworthy. They have both been corrected by different hands. In No. 551 leaf 67 is followed by leaf 78, but the text is complete. (C.)

VII and VIII. Two MSS. of the Royal Library at Berlin. Bound in one volume. Orient. fol. 632. Adh. I—VIII, 103 leaves. 7 lines on each page. Samvat 1735. Adh. IX—XVI, 136 leaves. 7 lines. Samvat 1736. Leaf 70, 71 of the first part are missing (69 ending with VI, 1, 26 अन्व, 72 beginning with VI, 4, 1 अग्निमीले. Very correct and beautifully written. (D.)

IX A MS. of the Royal Library at Berlin. Chambers 2 (see Weber, Verzeichniss der Sanskrithandschriften, page 23), 55 leaves. Contains Adh. IX. X. XI, and breaks off in the middle of XII, 26. (E)

X. A MS. of the Deccan College Library. No. 91 of 1869-70, (see Gough, papers relating to the collection and preservation of the Records of Ancient Sanskrit Litt. page 67). Contains Adh. I—XVI. Samvat 1565. 1566. A very good MS., which has evidently been corrected by three different hands, one of which has sometimes been unsuccessful in its emendations. For the use of this MS. I am indebted to K. M. Chatfield, Esq, Director of Public Instruction, who at my request kindly sent it to me through Dr Rost. (G.)

XI and XII. Two MSS. belonging to Queen's College, Benares. Adh. I—VIII. Samvat 1682. Adh. IX—XVI. Samvat 1642. In the second part the leaves 11—18 are missing, but the text is complete; leaf 10 ends with दधत् वेति प्रातः च० (X, 7, 7), leaf 18 begins with एव एति यात्रे (X, 7, 4). Therefore we may suppose, that parts of different MSS. have been put together in order to make up for a deficiency. Notwithstanding it is a very good MS. (Bs.)

XIII. A MS. belonging to Professor Thibaut, Benares. Adh. I—VIII. Samvat 1567. Leaf 44 (IV, 16, 5—IV, 18, 5) is missing; leaves 48 52 are wrongly numbered, but contain the right text. (Th.)

For the use of the two last mentioned MSS. my thanks are due to Professor Thibaut, who made them over to me most liberally through the hands of Dr. Rost.

XIV. A copy of a Sanscrit MS. belonging to the Government collection in deposit with the Asiatic Society of Bengal. Number of Original 1247 Samvat 1762. Adh. XVII—XVIII. I owe the copy of this MS. to the kindness of Dr. Hoerule. (K.)

The above are the MSS., upon which the text of my edition has principally been based. Three more MSS. have been in my hands, but I have not considered it worth while to collate them. One belongs to the Royal Bavarian Court

and State Library (See Haug, Verzeichniss No 36). It contains the eighteen Adhyāyas, but is quite modern and so carelessly written, that its collation would have been a mere waste of time. (F.) Another MS. of the same library (Haug, Verzeichniss No. 39) contains Adh. I—VIII and breaks off abruptly with the word *•मन्*; (VIII, 24). Undated, but apparently not older than two hundred years. I have collated Adh. I and III, but did not find anything which might have made further examination advisable. (II) The third MS. belongs to the Royal Library of Berlin. Chambers 4. After having looked through the first Adh. I did not think it necessary to continue its collation. (F.)

Besides these MSS. of the text I have sometimes made use of the readings, which are shown by Varadattasūta Ānartīya, the commentator on the Śāṅkhāyana Śrauta Sātra. Of this work the following MSS. have been at my disposal:

I. A MS. belonging to Queen's College, Benares and kindly lent to me by Professor Thibaut. It consists of two parts; the first contains Adh. I—IV on 110, the second Adh. V—VIII on 79 leaves. Samvat 1652. It is very carelessly written and its various readings admit of doubt in most cases. (Comm. Bs.)

II. A MS. kindly lent to me by Professor Max Muller. Contains Adh. IX to XVI, 29 and breaks off in the beginning of XVI, 30. 160 leaves. In spite of its correct outward appearance it is so full of mistakes, that its various readings deserve but little notice. (Comm. MM.) Many of its leaves in the first Third have become so dark, that they can be read only with difficulty.

III. A MS. of the Royal Library at Berlin Chambers 448. (See Weber, Verzeichniss, page 27.) Adh. 1—VIII. Very well written and, although not without errors, much more trustworthy than I. (Comm. Ch.)

IV. A MS. of the Royal Library at Berlin. Chambers 646 + 449a in one volume. This MS. consists, according to my opinion, of about four or more different scanty manuscripts, which have been put together as supplementary parts of one and the same work. Differing from what Professor Weber remarks I believe the following to be written by the same hand :

first hand : leaf 1—148. 193—198.

second hand : leaf 149. 150 (four lines only)—151. 207

f. (?)

third hand : leaf 152—163.

fourth hand : leaf 164—171. 172—192.

These are the four different handwritings, which I think must at least be recognised. To the fragmentary state of the single parts of this MS. points also the remark, which is written on the margin of leaf 172a महापद्मसुखाया बुद्धि-
पाशादि कतिचनानि ! (Comm. Ch.)

As to the mutual relationship of this MS. and Comm. MM. I may remark, that the original, from which the different parts of the last mentioned volume have been copied, seems to have been the source also of Comm. MM. This may be inferred from some mistakes to be found in Comm. Ch. and in Comm. MM. and from the fact, that the commentary on XIV, 51, 3 resp. 6 to 52, 3 and on XV, 1-2-3 is missing in both. Only in one point I have noticed a greater discrepancy between them. The commentary on XV, 12-13 as given in Comm. MM. is different from that, which is exhibited in Comm. Ch. viz :

Comm. MM.

XV, 13, 1 *Sūtra*. सव शोभे, श्रीवलि दशवेयस्य [च] ।

Comm. श्री शोभा श्रीवलि । नैकस्य श्रीतस्य विभासो
यथास्य । दशवेयस्य विभासो यथास्य च । दशवेयस्य
श्रीवलेवश्रीतस्य वेतिशब्दात् ।

Sūtra : तन्वमातिय्यापयंक्तम् ।

Comm. वेदान्तययी शाखा बहुरहता । अमयोरपि कुमेनि
तन्वम्

Sūtra : अक्षे' चापभयान्

Comm. यजेत

Comm. Ch.

Sūtra : अह सोमैः शीयन्ति ।

Comm. एकहालं सोमैः शीयन्ति ।

Sūtra : दग्धेषु च तन्वमातिय्यापयंक्तसूत्रं चापभयान् ।

Comm. अमयोरकमेव ।

Supposing, that these discrepancies are not caused by the bad state of one of the MSS., I am inclined to think, that *Comm. MM.* contains the genuine *Comm.* of Varadatta-(*sūtra*), as it is written by one and the same hand and betrays in spite of its numerous mistakes, a more homogeneous character than *Comm. Ch.*, which is, as we have seen above, a mere collection of MSS.

V. A MS. belonging to the Royal Library at Berlin. Chambers 449b. See Weber, Verzeichniss 28; 6 leaves; written by two different hands. It contains the *Comm.* from XIV, 84, 4 to XV, 3, 15, which is missing in II and IV. (*Comm. Ch.*)

VI. A MS. belonging to the Royal Library at Berlin. Chambers 450. Contains the *comm.* of an unnamed author on Adh. XVII and XVIII. It is a good manuscript and has often proved useful in settling the *Sūtra* text (*Comm. Ch.*)

Such have been the materials, which have been placed at my disposal for an edition of the commentary. Considering the faultiness of some and deficiencies of others I thought it better, instead of giving the commentary immediately after the *Sūtra*, to which it belongs, to postpone its edition, until farther materials should be brought to light. All efforts made in this respect, have, however, as yet been unsuccessful

and it was not before Professor Peterson's important discoveries made in the Royal Library at Alwar, that I heard of other copies of this book. Whether they will become accessible to me, I cannot say, but hope for the sake of those, who wish to study this Śrauta Sūtra and stand in need of a guide through the great difficulties, with which its study is beset, that they will at least become procurable for copying and provide me with better readings for the edition of extracts which I propose to give of this if not excellent yet almost indispensable commentary.

ADHYAYA I.

- 1, 7 A B D F G (orig.) Th H, and Comm. प्राचीनापचीनी; C (orig.) प्राचीनाचीनी; Bs (somewhat defective in the beginning, the missing passage being replaced by sec. h.) प्राचीनी; corr. in प्राचीनाचीनी; corr. again in प्राचीनापचीनी.
- 1, 12 H F उपचारः
- 1, 13 C प्राहृग्यानि.
- 1, 15 all MSS. आचीनन्वार्थ, which is probably a mistake arising from a mere phonetic spelling. Comm. आचीन उपविष्टः। न्यायमन्त्र उक्तः*। वाङ्मन्त्रं ब्रह्मवाद्याद्योक्तम्। तदुपविष्टेन कर्तव्यम्। Nārāyaṇa's Paddhati: आचीन उपविष्ट ऋग्नेदविदितं कुर्यात्. cf. Comm. on 1, 3, 3: आचीनन्यायना।
- 1, 30 all MSS. with exception of C D संस्कारन्यायता. Comm. धर्मित्येकीभवमाचष्टे। सारः स्यात्। एकं ज्ञानं मन्त्रादि कार्यम् etc. Nārāyaṇa's Paddhati संस्कार उदानानुदानस्मृतिप्राचयानां सम्योकीकृत्य मन्दानानुचार्यं कर्तव्यम्।
- 2, 4 A B C H आहकारी०; F आहकारी०, D G (orig.) आहकारी०.
- 2, 5 A B C F H आहकारी०; D G (orig.) आहकारी०.
- 2, 29 A धार्ययज्ञिकं; all other MSS. including Paddh. and Comm. धार्ययज्ञिकं See Pāṇini 4, 3, 68.
- 3, 1 A पजेत.
- 3, 6 all MSS. इहेनि; as to the form, one passage of the Meghadūta (24a of Stenzler's edition) may be compared, where इह्यत is explained by Mallinātha as third sg. fut. pass. (Whitney Sanscrit grammar, §947).
- 3, 6 G (orig.) पयेत instead of इयेत.
- 3, 11 C Bs and 14 Bs पुरीह्यतः; all other MSS., as usually in this Sūtra, पुरीह्यात्.

* 1, 1, 13: न्यायमन्त्रो धर्मपद्यायः। आचारपद्योयो वा।

- 4, 5 A D H (orig.) Bs नमी अपये—all MSS. प्रमाद्य आहना, this is a remarkable shortening of ā before another vowel than अ; that this reading must not be given up, may be seen from Sāṅkhāyana Śrauta Sūtra 7, 14, 9 प्रमाद्य आह and 7, 6, 6 अपनङ्ग उम (see critical notes). The shortening of a long ā of the Nom. Sing. of nouns in -ri before other vowels than अ has perhaps been a peculiarity of some Sākhās.
- 5, 11 F om. the whole passage from न मुनिं until 6, 3 प्रादेहेन.
- 6, 2 A Th : ब्रह्मब्रह्मोभ्याम्; all other MSS. orig. म्याम्.
- 6, 3 A B (orig.) C सद्येनाद्गीभी—all MSS. अद्यु— all MSS. इनि instead of एनि.
- 6, 14 all MSS. सोमं वेत्.
- 6, 16 all MSS. with exception of B C अद्युर्षः
- 7, 6 all MSS. देवा आह्वया; see Āśv. Sr. S. 1, 5, 24.
- 10, 5 all MSS. अमुद्विहताभिः
- 12, 1 B F H (sec. h.) इविरमुपवर्ता.
- 12, 5 C H (sec. h.) Comm. Bs यनेयमुपवर्त.
- 14, 3 B C H (orig.) दिवस्पुदिबोरोमउती.
- 16, 7 A (orig.) Bs H (orig.) प्रधानं.
- 16, 9 उपलप्यते A C.
- 17, 2 Bs अनुपूर्वत्.
- 17, 9 Bs परीक्षेत्.
- 17, 19 D G (sec. h.) Bs निषीदत.

ADHYĀYA II.

- 1, 9 C H (orig.) कावमुनी०
- 2, 13 all mss आह्वयमाग उत
- 3, 26 D G (orig.) Bs Th Comm. Bs आदितादिप्रदे.
- 4, 4 C D G (orig.) Bs Th मयि धाम.
- 5, 19 all MSS. अया वदुषने.
- 6, 7 B G (third h.) Th अयाभि

- 7, 7 all MSS. दत्ता.
 8, 8 A C Bs अदिदो नद्यात्ता.
 8, 9 A G (orig.) चक्षुषावेद्य.
 8, 13 only Bs Th correctly अनुन्दिद्विष्व.
 10, 2 all MSS. excepting B हपोम; see Benfey, *Vollständige Grammatik*, § 30; Whitney, § 194.
 11, 6 (beginning of 12) A B C G (sec. h. १) Bs H मापनामेति.
 12, 9 B D G Bs Th तद् instead of नद्.
 — B G Comm. Ch. Paddh. अत्रास्मदस्य A Th (orig.) H *रानुप-
 पद्य; see S'āṅkh. S'r. S. 2, 8, 14; 2, 9, 6; 4, 12, 10.
 17, 8 B (orig.) वदन्: H वदं नः, altered, as it seems, in वद नः;
 Bs G (by alter., but struck out again.) वदतु.
 — Bs देदि instead of धेदि.

ADHYAYA III.

- 3, 1 all MSS. अद्भुद्वेदि: (see S'āṅkh. Brāhm. 4, 2: अद्यातो
 अद्दितायाः । 4, 3 अद्यातो अद्भुद्वेदि:) and 4, 4 अद्यातो दाद्यायद्यद्यद्य)
 4, 8 H आधिप्राये.
 7, 4 all MSS. excepting C Bs वपाधि ददती.
 8, 12 Bs अथ्यन्नद्विता*.
 11, 4 A दाम्पैःपैमावायनानि B C H दम्पैःपैमावायनानि G (sec. h.)
 दाम्पैःपैमावायनानि. The correct reading is exhibited by
 D G (orig.) Bs Th.
 12, 2 A B D G (by alteration) Bs नेपुयवी; C G (orig.) Th
 H वैपुयवी.
 12, 14 G (orig.) Bs H (sec. h.) दम्पैःपैमावा.
 14, 2 C H (orig.) omit वैवीप्रयोगस्य.
 14, 8 B G (orig.) Ba (orig.) H (sec. h.) अपीन् प्रययन्ति.
 15, 4 all MSS. द्वेपौ द्वेष, which sometimes may be read as द्वेष.
 15, 14 C निष्कार्थ.
 B (by alter.) Bs Th (orig.) पूषद्वे, which in Bs Th is
 altered into पूषद्वि D द्वि.

- 16, 24 all MSS आत्माना उपद्रव.
 17, 1 C G H अथा विद्या
 D G (orig.) इत्यामैयेनेति । Other and partly better readings will be found Atharva Veda 7, 3 ; Taitt. Samh. 1, 7, 13, 2 ; Maitr. Samh 1, 10, 3.
 18, 14 all MSS. न गुनाद्यौषाविर्षं; corrected according to Taitt. Brihm. 2, 4, 5, 7.
 all MSS नर्षं धर्मं
 विर्षं, although exhibited by all MSS. is, as the metre shows, a mere gloss.
 18, 15 B अनुभि.
 18, 17 A B अन्वलां.
 19, 3 B C D G (orig.) Bs Th अन्वलिन्नमया
 all MSS. वाच (or वा धं) इत्यनुविदे; which I have altered in
 वाच धम्. (See Maitr. Samh. 1, 4, 3; page 51 of Dr. von Schroder's edition).
 20, 2 C H (orig.) औमा instead of औषा
 A (by correct) Bs (by correct.) Th (orig) H अद्यपदावधात्
 20, 4 all MSS. अन्वलां.
 20, 20 C D अनेत.

ADHYAYA IV.

- 2, 7 A G (orig) Bs H (orig.) Comm. Bs and Ch. आनुपूर्वेण cf.
 1, 17, 2; 3, 7, 7.
 4, 5 D अथावनेजर्षं B (orig.) O Bs (on the marg) अथावनेजर्षं.
 5, 1 all MSS. अथावने.
 5, 11 C inserts आ before अथावने.
 6, 9 A B D omit the sign of Pluti.
 6, 10 B D (orig.) G (orig) अथाव.
 7, 3 D G (orig.) Bs (by alter.) H (orig.) सिद्धसत्यमुपाजप्रधवेत्.
 7, 17 A D G (by alter) Bs Th अथितरेतमे.

10, 1 A अत्यन्तमहदाहङ्ग-अहदाहङ्गभ्यां B Th अहदाहङ्ग-अहदाहङ्गभ्यां C अहदाहङ्ग-अहदाहङ्गभ्यां D G (orig) Bs अहदाहङ्ग-अहदाहङ्गभ्यां.

B (orig.) G Th मारीक्यां.

D Bs औदानां A B C G Th H औदानां cf. Taitt. Sañh. 3, 4, 5, 10 इन्द्रो औदानामधिपतिः ।

11, 1 B G (sec. h.) H आयाययति.

12, 9 all MSS. excepting D Bs वगौयान्.

12, 10 all MSS. (only Th had orig. एष) पश्यायमी; see Taitt. Brāhm. 2, 4, 1, 2. Āpastamba S'r. S. 4, 11, 5. On the change between च। च। ए see Dr. von Schröder's remarks in Monatsberichte der Kgl. Preussischen Academie der Wiss. 1879, page 6 (688).

all MSS. उच्छेप instead of उच्छेपि.

14, 2 C G (sec. h.?) Bs (orig.) Th अधिप्रेषान्.

3 C Bs. (orig.) पनेदवीपि.

4 C G (orig.) Th (orig.) कामनथानि.

6 C दक्षिणप्रवये वा । Bs (orig.) दक्षिणप्रवये वा.

11 C उदरती instead of अन्दरेय.

12 all MSS. निपात्य; S'at. Brāhm. 12, 5, 2, 7 निपात्य cf. Petersburger Wörterbuch s. v. पत् + नि.

15 O D कवीणौ.

— D G insert दाम्यान् before अग्धां.

26 all MSS. पावापः; we should expect पावपः.

31 B उपस्ये ऐषी.

36 D G (orig.) अथी समेय कोकाय आरा Bs (orig.) अथी समेय आरा । Āsv. Grihya S. 4, 3, 27.

15, 1 A C D Bs अनवेचमाथाः Th अनवेच्छमाथाः B (orig.) G (orig.) अनवेचमाथाः cf. ZDMG 36, 451, note 5.

Comm. इहती इनिनीहयताः.

4 C omits आदित्यम् before उपस्यथ.

6 C D G (orig.) Bs (orig.) नवरत्नं वा संखयनादृतानि.

7 A (orig.) C D G (sec. h.) माथादानि च. .

9 C D G (orig.) Bs (orig.) पत्नारहन्ताःनाम्.

10 this sūtra is omitted in both MSS. of the commentary.

21. 22. Instead of भवति पुदपाहति छत्रोर्वाहये is written in G भवन्तुर्वाहये, the words पुदपाहति छत्रा being added on the margin. This is no omission of the copyist. We read still in D (a manuscript nearly related to G, although not copied from it) छत्रा त्रुर्वा and may conclude from this neglect of altering the Sandhirules, that the omission of पुदपाहति छत्रा is old and previous to the existence of both manuscripts

16, 2 D कोदितं

B (orig) C G (orig) om प्राचीवं.

all MSS. excepting C उत्तरलोमं

3 A B D G Bs (by alt.) Th पत्रामं.

all MSS excepting A B वादयेन instead of वारयेन.

5 only D reads श्रीवता; cf. Taitt. Brāhm. 3, 7, 14, 5.

6 C G (by alter) Bs (orig.) धनीय.

8 D G पुसं.

17, 12 C D G Bs पद्वि

18, 1 all MSS. with exception of D G Bs वजे, which I ought to

have written;

all MSS वज्रमौसर्ज; for a better and more intelligible reading (चंद्रावर्ती) see Mantra-Brāhm. 1, 5, 6 Āsv.

Sr. S. 8, 14, 4

5 A C G H चंद्रव B (orig) चंद्रिय D चंद्रभ्य Bs चंद्र

A (orig) Bs (orig.) Th तद्यै ते देवि भवाय.

10 C G (orig) Bs H धनीय.

19, 3 A C G (orig.) Bs H धनीय.

20, 1 A B D G (third h.) Bs Th दुरापोरे इति H दुराज्ञोरे इति.

all MSS excepting C H (sec. h) उत्तरापो.

21, 8 A Bs H कोषद्य

18 Bs. (orig) omits वा before अथवद्वरथं

ADHYĀYA V.

- 1, 10 all MSS. क्विन्.
- 9, 6 A B C D H पिने G Bs (orig.) Th पित्ने—A B C Comm. राष्ट्रैत्यं.
- all MSS. मून नेष्टा see Atharvaveda 4, 1, 2.; नेष्टा = नष्टिवा.
- 9, 7 क्वि, although left out in O and not to be found Atharvaveda 7, 14, 1; Taitt. Saṃh. 1, 2, 6b; Maitr. Saṃh. 1, 2, 5 seems nevertheless to be an old addition, as may be seen from what Professor Roth says in the preface to his edition of the Nirukta, page XLV.
- 10, 8 for other and partly better readings see Atharvaveda, 7, 73, 1-2.
- 10 see Atharvaveda, 7, 73, 6.
- 18 C Th H च शेता; see Atharvaveda, 7, 73, 5.
- 21 see Atharvaveda, 7, 73, 4.
- 23 B G (third h.) Bs (sec. h.) स्त्रात्तानयः O •स्तनः च see Atharvaveda, 7, 73, 3.
- 32 see Taitt. Saṃh. 1, 6, 12, 2.
- 13, 3 B (by alter.) Th (by alter.) Bs आस्तन; see Maitr. Saṃh., 1, 2, 9.
- 16, 7 C D G Th Bs (sec. h.) तस्यवाजय.

ADHYĀYA VI.

- 1, 2 A B G (sec. h.) Th (sec. h.) आजातं.
- 23 B (orig.) D G H (orig.) अनिर्वचनं.
- 3, 8 B D G Th पद्मापतिपं.
- C आजातयः; all other MSS. आजातय instead of आजातयः
- 11 A B (sec. h.) C G (sec. h.) Th (sec. h.) आपोदेवती; see Śāṅkh. Śr. S. 9, 20, 7 [Śāṅkh. Brāhm. 11, 8: आपोदेवतीरेवति प्रविषद्यन्ते; आपोदेवती पुरजालिष्वन परिष्वदेदिति मदिष्व छित्तमजातक्याय etc.]

- 6, 16 B G (orig.) Bs Th H धाद्वप्रानरनुवाकः
 17 B C समानास्य.
 20 Bs उपस्य.
 7, 8 B Bs omit the sign of Pluti.
 8, 1 A B C D उपस्य.
 6 all MSS. तनूपाः; see Taitt. Samh. 3, 2, 7c.
 7 D Th H श्रीम्.
 9, 4 B (orig.) C D एकयुवेष्वादिनेषु.
 13 C समानदेवता.
 15 A G (sec. h) च instead of वा.
 16 B D पूर्वेषु.
 A B (sec. h.) O G (sec. h.) Th (orig.) अकृति.
 17 G धा [ः] खाद्या; see Áśv. S'r. S. 3, 1, 14.
 10, 12 all MSS. with exception of Bs (orig.) एकादिगिनामं.
 12, 7 from पवमान to 8 समुद्धो ऽपि left out in C.
 12 B (orig.) D G (orig.) प्रपद्यमानां।
 20 all MSS. अंकारि; Taitt. Samh. 1, 3, 8१ अकारि.
 13, 4 D G (orig) उपविशन्ति.
 7 A B (orig.) Bs (orig.) H (orig.) उत्तरेषु.

ADHYAYA VII.

- 3, 1 C अन्विधानं.
 5, 1 C वापु D Bs (orig.) वापुः.
 3 C मन्वयति.
 22 C Bs नारायणो.
 6, 6 A B (sec. h.) D G Th प्रतिहोपवत्तवत् B (orig.) O Bs (orig.)
 H (orig) प्रतिहोपवत्त वत्. As व is sometimes written for
 उ and उ for व* and as a nom. sing. is required by

* ११, ५, ६, ७ मद्कीभि उदकार्यो (Bs) instead of मद्कीभिद० । 6, 6, 67
 उपरुह्यमान वत् (D Th) instead of उपरुह्यमान वत् । 14, 61, 8 सामान उपरुह्य
 (O) instead of सामानवत् ।

- the corresponding प्रतिद्धा I prefer the reading of B C Bs H, which is in accordance with the solitary form प्रमास S'āṅkh. S'r. S. 1, 4, 5 and 7, 14, 9.
- 6, 7 C inserts उपरुत before इति.
- 9, 1 all MSS. पश्चिमचीया A •धिया; see Taitt. Samh. 5, 6, 8, 6. 3 some MSS. omit the sign of Pluti behind आनवेदा.
- 4 Th 'अर्ध' instead of 'अर्धर्ध'.
- 10, 11 In two Prayoga manuscripts in Professor Haug's collection (Munich, Royal Bavarian Court and State Library, Sanskrit, Nos. 65 and 145) is written काव्या राजाना instead of काव्ये राजानेषु; see Vājasaneyī-Saṃhitā 32, 72.
- 13 C D G (orig.) मन्दित्रे.
- 14 G (orig.) Bs (sec. h.) Th तनूजयो D तनूजयो ने। I mention this reading, because it is one of the few proofs for the relationship between G, Th and D.
- 15 Prayoga 85 and 145 (see to 10, 11) वाचमर्दं देवीं वापाभिन्.
- 14, 9 D Th श्री इ म्.
- A G Th H (orig.) प्रमास आर D प्रमासा आर B C Bs प्रमासाः.
- 12 G Comm. Bs यथासर्वनं.
- 15, 4 A (orig.) G (by alter.) Bs H (by alter.) इत्याप्यायनवतीनां.
- 9 all MSS. आयापितवदिप्रभति.
- 16 D G (orig.) Th तिषो इनुषन्ति.
- 17 B उत्सुजते.
- 18, 2 from गोदास to अतीय । आदाचे omitted in C.
- 19, 6 Th गोश्चावेत्.
- 21, 7 A B Bs Th (orig.) परिमितमूलप्राङ्गते.
- 24, 2-3 all MSS. पमाथा उदिन्वत्.
- 25, 5 C G (orig.) Bs H (orig.) ककुभिः.
- 10 G Th H (orig.) यथासन्निवत्.
- 26, 8 C om. पकपदानो.
- 27, 21 Th om. अपि.

ADHYĀYA VIII.

2, 5 C अमुनि.

3, 4 none of the MSS. shows ममद्, see Atharvaveda 7, 14,
4. Āśv. Ś'r. S. 5, 18, 2.

7 Bs वेदवि.

6 अनादृश is an adverb like अनवेदि ; अनजायु ; अन.याम (Ljā.
Ś'r. S. 7, 8, 5) and others.

5, 5 A (orig.) B D G (on the marg.) Bs Th उल्ले instead of उल्ल.

7 A B D Bs द्येते.

6, 1 B G (orig.) Th H (orig.) यज्ञायज्ञि.

5 B G Th H (orig.) यज्ञायज्ञिय.

17 G Th omit (orig.) यज्ञायज्ञि.

8, 6 all MSS. यज्ञोपवस्य ; Comm. Ch. यज्ञोपवस्य.

C याददने instead of यादधने.

A (marg. addition) उपहृतस्योपहृतस्योपहृते.

11 all MSS. आपुरसा.

9, 1 G (third h.) Bs तस्य यमं यो न वेद यजनमनीति । १ ।

4 A (marg. addition) उपहृतस्योपहृतस्योपहृते.

10, 1 Atharvaveda, 7, 67 ; Taitt. Ār. 1, 30. The verse seems
to be incomplete.

Th. (orig) Comm. Ch. यमोपाः.

C (orig) यादिवस्यती instead of यमं वस्यती, but this is cor-
rected on the marg. in यमं वस्यती The reading यजामि is
shown only by a marginal correction in C ; Vaitīna
Sūtra 23, 15 ; Āpastamba Ś'r. S. 14, 18 ; Ṭc. Ś'r. S.
6, 12, 12.

11, 13 all MSS. यमनं ; better is the reading of the Mantra
Brāhmana 1, 7, 5 यमनं.

all MSS and Mantra brāhm. यः ; I should expect यः.

13, 5 A B C G (third h.) यज्यवराती.

15, 12 A D Bs H यादेनं C यादेनं cf. Taitt. Ār. 4, 9, 2 ; 5, 8, 2.

A (orig.) B C D G (orig.) Bs H नन्वापवे. Ś'at. Brāhm.
14, 2, 2, 22.

- 16, 1 G नञा पदा.
 3 C रक्षोशिक्षिणि G orig. and, (as it seems, originally) Th.
 रक्षोशिक्षि.
- 17, 1 Prayoga Haug 85 and 145 भ्रिखाना instead of भ्रिखाना.
 3 G (orig.) Bs (on the marg.) अभिभ्रुचि instead of अभिभ्रुचि.
- 20, 1 Prayoga Haug 85 and 145 अरचन् instead of अतचन् both
 times.
- 22, 1 C inserts च behind ज्यतिषा.
 Prayoga Haug 45 and 145 यमाच instead of यतिषाच.
- 24, 1 D आ गच्छ instead of आ गच्छ.
 A D G सुभोसुभः G (sec. h.) सुभो सुभः C सुभोसुभः B Bs Th
 सुभोसुभः Prayoga Haug 85 and 145 सुभो सुभः.
 3 B (orig.) विष्टि instead of विष्टि Th चर्षा instead of चर्षा.
- 25, 1 C G Th वेदमैर्यत.
 O G (orig.) Th (?) चाः instead of चाः.

ADHYĀYA IX.

- 5, 2 see Atharvaveda 2, 5.
 A B (sec. h.) सौर्वार.
 3 D E (orig.) omit the sign of Pluti.
- 6, 6 all MSS. यजे Taitt. Brāhma. 3, 7, 9, 5 गजे.
 G (orig.) पुतये.
 all MSS. न चंचनः.
 14 A (marg. add.) C E G Bs (orig. and third h.) विदुभमिचमि
 D shows a blank instead of चमि.
- 7, 2 all MSS., excepting B, प्रथममाधेसपति । B प्रथममाधेसपति.
 9, 5 रङ्ग is added afterwards in E Bs.
- 20, 1 E प्रसाधनी.
 7 A (orig.) B (sec. h.) E (sec. h.) G (sec. h.) Bs (sec. h.)
 आनेदेवदीवङ्ग see Śāṅkh. Śr. S. 6, 3, 11.
- 23, 4 D पुत्रो सुभो जलपुत्रो प्राजापत्याने । प्रिको मोर्य इति पञ्च.
 24, 7 B (orig.) C D E आधेयेन्द्रा.

26, 2 all MSS. ^{अष्टादश}। Taïtt. Samh. 1, 8, 10, 1 इत्याय ^{अष्टादश}—
द्विजाय अत्याय—अवशाय अमपतये ।

27, 1 B D G (orig.) अष्टादश.

• 3 E अष्टादशानां.

28, 3 all MSS., with exception of G (first h.) and B_s (first h.),
दुर्लभ.

A C E (sec. h.) G B_s द्विजाय B D E (orig.) G (sec. h.)
द्विजाय, see Taïtt. Samh. 3, 3, 11 r.

ADHYAYA X.

2, 1 C B_s (orig.) अष्टादशं प्रहं

3, 6 all MSS. अनुधरा उत्तिड.

5, 10 C G (sec. h.) B_s (orig.) द्विः पूर्व.

6, 1 C (sec. h.) D G (sec. h., but corrected back again) B_s
अष्टादश.

12. 13 A and MSS. of the Comm. उत्तमोत्तमोत्तमार्थे । B (orig.)

C D E (orig.) G B_s (orig.) उत्तमोत्तमार्थे । तमे in B I; B_s
added on the margin (E तमे पाठ).

15 B (orig.) C G (sec. h.) आशुभेतिनि.

17. 19 B द्विषो ज्ये.

9, 7 all MSS. द्विषो द्विषोदश.

9 एवं त्वदश पूर्वेषु in E orig. omitted.

15 A अष्टोदश instead of अष्टोदशु.

17 A E (orig.) B_s (orig.) अष्टोदशनि B (orig.) C D G B_s
(marg. addition) अष्टोदशनिनि. See Ait. Brāhm. 5, 17,
14.

11, 8 A G (sec. h.) अष्टोदश, B C D B_s अष्टोदश. E has been altered
several times, but seems to have originally agreed with A ;
the orig. reading of G is not legible.

9 all MSS., with exception of G, अष्टोदश.

B (sec. h.) E (on the marg.) B_s अष्टोदश.

12, 5 all MSS. with exception of Comm. M M अष्टोदशार्थे

- 7 D Bs (orig.) दाचिंमिं.
- 13, 5 B (orig.) यथाकामं (sec. h.) याथाकामं.
7 E G (orig.) विक्रुकीयाः A विक्रुकीयाः.
8 E वेदशास्त्रेयानघाय.
18 A B E (sec. h.) G (sec. h.) Bs प्रयुक्तिं C D E (orig.) G
(orig.) प्रयुक्तिं.
- * 23 E दज्जि.
26 E प्रादुपांग्.
- 14, 4 all MSS. विणि वृक्.
B (orig.) C D G (sec. h.) Bs केने उग्रिर्.
- 14, 6 all MSS. वाचयते वृद्धिनेनामन् see Taitt. Samh, vol. IV,
p. 471; Taitt. Bráhm. II, p. 416, l. 12. Káv. Sr. S. 3, 6, 8.
8 A B (orig.) C E (orig.) G Bs च एषां वा एषंविद्वान्.
- 15, 2 A D E G नदधः B (orig.) ने न्धो (P), altered in ते दधः C तं
दधः G (on the marg.) Bs नन्धयाः (Bs by the same hand
originally ने, but struck out). The correct reading is prob-
ably नद् दधः or ते दधः MS. Comm. Ch. ने दधः.
A B (by alter.) O (not perfectly legible) D E G Bs (by alt.)
पराध्या B (orig.) पराध्या O G (on the marg.) Ds (orig.)
पराध्या.
- 6 B (sec. h.) G (orig.) Comm. Ch. वाचयते G (sec. h.) D
वाचयते.
- 8 B C E G च एषां वा एषंविद्वान्.
- 16, 8 all MSS. सा वैश्याय Only Bs has once साः.
- 17, 4 all MSS. उधिवी मरीर्.
6 all MSS. वाताय दधनयुतः See Taitt. Bráhm. II, 419, 15.
Sáṅkh. Bráhm. 27, 4.
8 C E (orig.) G च एषां वा.
B C D E G (orig.) Ds (sec. h.) वैशा अग्रपतिर्.
- 18, 6 all MSS. with exception of D विधेनामन्विधेम D has the
corrupt reading विधेनामन्विधेम. All MSS. विधे समध्याकं नाम;
corrected according Káv. Sr. S. 8, 13, 10.
- 18, 8 C न्वो वै वेधः कल्पत G वेधः कल्पते, which is corrected in वेधो
कल्पते; the last word is not quite legible. B कल्पत.

C D E (orig.) G च रपः.

All MSS. कल्पन्ते वैश्वी यजः.

20, 2 all MSS. वैश्वी वा अपहतपात्रादमेवं I ought to have written
अपहतपात्रानं देवं according to Kāv. Ś'r. S. 8, 13, 14.

अपि वै च गृह्यपतिः instead of अप वै च गृह्यपतिः all MSS., except-
ing G (third h.) and B (orig.) where the whole passage
is left out and added afterward on the margin.

21, 10 A (orig.) and, as it seems, originally E अभिषरः.

ADHYĀYA XI.

2, 13 E (sec. h.) G यहापत्रियसः.

All MSS., excepting B, चंसस्य instead of चंसस्य.

11, 10 E G (sec. h.) Bs (orig) omit च.

11 C E G (sec. h.) Bs पुरुषयो र इति.

12, 1 B (by alter.) C D E बृहतीकसोविषः.

13, 21 B D G (orig.) Bs (sec. h., but struck out again) बृहती.

14, 5 D G (orig.) Bs (sec. h., but struck out again) बृहती.

8 A E उदस्य.

15 all MSS., excepting B, उदसंसस्य.

15, 11 B अदसंस.

12 Bs अदसंस.

13 B C अदसंस.

ADHYĀYA XII.

2, 23 A B C (by alter.) Bs (on the marg.) अविषाहिरजिति.

26 C (orig.) अर्धमेकादशः.

3, 4 A B C (sec. h.) G Bs (sec. h.) उदस्यदि.

21 A G (sec. h.) उदसंसतिदसंसिद.

- 6, 6 all MSS., with except. of D G and, as it seems, of sec. h. in B₃. प्रथमा लृहात्. In G प्रथमात् लृहात् is altered in प्रथमा लृहात्.
- 13 B C खन्धं.
- 7, 2. 3 B₃ (orig.) उक्थयानि.
5 D रंमति instead of म्थवा.
- 8, 5 इति was originally omitted in D and is blotted out in C.
8 च orig. om. in B₃.
- 9, 2 A C (orig.) D E G (orig.) आदांघ. In B₃ च is added on the margin, but blotted out again.
3 A C (orig.) D G B₃ उक्तमात् B C (on the marg.) E G (third h., but struck out again) उक्तमात्.
- 17 A अर्त्तं instead of अनिर्त्तं. This is also the reading of a second hand on the marg. of B₃.
- 11, 13 all MSS., with exception of B₃, उपर्यंघ.
- 13, 4 A B C B₃ वैराजं नृत्तं.
6 B C B₃ (orig.) विदन्तिप्रत्यये. A D G विदन्ति प्र०.
- 14, v. 1 C like all other MSS कीरत्, but क (instead of न) on the marg. E कीरत्.
- v. 3 all MSS. एष इषाय.
v. 4 D इषा.
A E B₃ (sec. h.) अमेतका G अमेतका.
- v. 5 A B D E G (sec. h.) B₃ धी.
All MSS. सीषीसीषुनेसीषारं. As in this and many other cases the readings of the Śūpikāyana MSS. agree with those used by Roth and Whitney in their edition of the Atharva Veda Samhita I have often adopted the corrections proposed by the editors of this work.
- 15, v. 1 all MSS. मदे. It ought to be निदे (नि. वी).
v. 2 C D चरा अनन् G (orig.) चराजन्, on the marg. न Sec h चरन् B₃ चरा चरन्—C चरंनि.
v. 3 Atharvaveda 20, 127, 12. A प्रजा मध्विद्वि.
All MSS. प्रजा नि वीद्वि.

- v. 4 Ath. V. 20, 127, 13 all MSS. नेमा.
- v. 5 all MSS. विक्रमः Ath. V. 20, 128, 12 बह्वर्षं.
- 16, v. 1 A V 20, 128, 13 all MSS. अकरोरवि (D रविः). Only B has the correct reading.
- v. 2 A V 20, 128, 15 all MSS. दृष्टं.
A D दृष्टं; all other MSS. दृष्टं.
- v. 3 A V 20, 135 13 B C (sec. h.) D एरामह.
G एव चेन्निति.
- v. 4 A V 20, 135, 11 all MSS. हर्षं.
All MSS. मृह instead of हर्षं.
- v. 5 A V 20, 135; 12. C E (orig.) G (orig) दीप्तु मवारप्रा.
All MSS. वक्रः.
- 17, v. 1 A V 20, 127, 7.
All MSS. सुनोता.
- v. 2 A V 20, 127, 8 B (orig.) C D E G Bs परिच्छिन्नः.
All MSS. अकरोरामन.
All MSS. आसुमन्.
All MSS. हूलापमल्लमन्.
- v. 3 A V 20, 127, 9 all MSS. मर्षा B मर्षा.
D परिच्छिन्नं.
- v. 4 A V 20, 127, 10 all MSS. पथो विलं.
B C (third h) G (sec. L.) रथति D अथेति C (orig.) E G रजति. Only A has रथति.
Sūtra 3 B G रथमः प्रसाधो.
- 18, 1-9 A V 20, 129.
2-3 all MSS. परिच्छिन्ना resp. परिच्छिन्ने; only G परिच्छिन्ना
resp. •के.
8 C प्रदाकवः; on the marg. म (instead of क) D प्रदाकवः.
- 10-18 A V 20, 132, 2-12.
11 B अकरोरिहो.
12 all MSS. अदात; G (sec. h.) मदात.
19-20 A V 20, 131, 10-11.
19 all MSS. दीव.
- 19, 1-2 a b A V 20, 135, 6-7.

2 c d 8 A V 20, 135, 9-10.

All MSS., with exception of B, राधाः प्रत्ययभूचीदि.

D ददति चदरं.

4 A V 20, 135, 8.

All MSS. with exception of B G शेता.

All MSS. वनिष्ठः; the correct reading would be अविष्ठः.

B विपतिं instead of विभतिं.

20, 2, v. 1-5 A V 20, 128, 1. 3. 2. 4. 5.

v. 3 D अग्रयंस्तु, all other MSS. अग्रयस्तु.

v. 4 all MSS. पथिरपुलिष्ठो or *लिष्ठो.

All MSS. अरं.

D शुभ्रतः G (first h.) शुभ्रतः; all other MSS. शुभ्रतः.

All MSS. पराददिः.

21, 2 A V 20, 128, 6ff.

v. 1-2 all MSS संमितः.

v. 5 A E Bs महिषी सनस्ता B C महिष्यनस्ता D महिष्यनस्ता G seems to have read महिषी सस्ता, above which is written सन but स is struck out. Since सनस्ता is opposite to सस्ता in v. 5 (just like अनायः to सायः and अशमी to सुशमी) this reading is preferable to that of the Atharvaveda edition.

All MSS. च शुधिंमनः instead of चाशुधिंमनः.

2 G Bs प्रवञ्जिकाः.

22, v. 1-6 A V 20, 133.

v. 4 D तिष्ठने वाच all other MSS. तिष्ठनेवाच This is another of the few cases, in which the readings of the S'ānkhāyana S'rānta Sātra MSS. are preferable to those of the A V. The correctness of एव is proved by the following verse.

v. 5 B अक्षयकार्या.

v. 6 D चंगद्, all other MSS. अगम्

v. 7 is missing in B D Ba. In A C G written on the margin.

23, A V 20, 134.

1 A अघराक् झिलीपुझिलीपते B अघराङ्गिपुझिपते C अघराङ्गिलीपुझि-
लीपते D अघराङ्गिपते E अघराक् झि (हि) लिलीपुझिलीपते G
अघराक् झिलीपुझिलीपते Bs अघराक् झिलीपु झिलीपते.

2 A V 20, 185, 1-4. 184.

4 B C D अस्यति.

5 B C E G Bs विद्यो.

24, 2 A V 20, 136.

v. 1 C मुगो altered in भगो B भगी See V6j. Samh. 23, 29.

v. 2 B Bs ह्यः.

v. 3 all MSS. ल्येन.

All MSS. पय instead of पयः.

All MSS., with exception of B (orig.) and G (sec. h)

चिकताखेव.

v. 4 D G (orig.) यव instead of यम.

All MSS. अघोदनं (D अघो. B (orig.) अघो).

v. 5 all MSS. with exception of D and Bs हकवाकं (G orig.
•पाकं) Bs हकवाङ्क D •कवाकं.

v. 8 all MSS. with exception of B (prima m.) घोदनं.

6, the manuscripts are at variance as to the number and
character of the i-vowels, which are to be repeated
here several times, e. g., A वी र र र र र B (orig.) वि र
र र र, altered in वी र र र र र. I have followed a
notice to be found in Varadattasuta's commentary:
अव प्रतिगरे विप्रभृतयस्य रकारा इत्याद्यतुये इतः। एवमपरो द्वौ
चतुष्को। ततः किमयमिदमाहो श्री श्रीया श्रीदेवि प्रतिगृह्यानि। See
Āśv. S'r. S. 8, 3, 31.

26, 11 A B C G वैराजं नूतं.

27, 4 B D G (orig) Bs अवदानि कुयुः.

A C G Bs (sec. h.) चातुर्विदिकान्युत्पानि.

5 B Bs अवदानि कुयुः.

A C G Bs (sec. h.) रेकादिकान्युत्पानि.

ADHYĀYA XIII.

- 1, 8 B G (orig.) and Comm. MSS. कर्षं च.
 5, 16 A चवनीयं.
 17 all MSS. चिद्व्यो. We should expect चिद्वनम्
 21 D संश्रितायो.
 6, 4 all MSS दत्ता.
 7 C G (and orig. B?) अचिद्वधे.
 12, 10 D छन्दसवेदमद्यनम्.
 B (orig.) चवष्टस्य G (on the margin, but corrected back
 again) *द*.
 All MSS. अनागात् cf. Taitt. Brāhm. 3, 7, 10, 6.
 12 C G (third h.) Bs चवत्याय
 13 Bs inserts between चिं and चिमं चं by marginal
 addition.
 C (on the marg.) G (on the marg.) Bs द्वात् instead of
 द्वावि.
 14, 7. 8 C G (sec. h.) इष्टमनीय.
 15, 9 Bs (orig.) चलचये च, but च is struck out.
 16, 5 (14) B (orig.) चदत्ता.
 18, 4-5 A B C D गतराचोर्ध्वं च* G (orig.) गतराचो कर्षं or कर्षं,
 this has been altered by two different hands. Bs गतराचोर्ध्वं.
 19, 20 A C D G अभिद्वक्ताने.
 20, 13 C च्यायेनिति प्रैव .
 21, 6 D G (orig.) च्चुद्वन्निघन्तः.
 24, 14 B D देशकाला चनिकर्षे.
 17 A Bs (orig.) च्चान्तिकाद्.
 25, 6 D च्चक्षुपातादितम् G (sec. h.) च्चुत्तम्*.
 26, 9 A B G Bs च्चन्वर उपपदा.
 27, 7 C (by alter.) D G च्चद्वन्निघन्ति*.
 29, 8 all MSS., excepting A, च्चुत्तम्.
 9 C (orig.) D G (sec. h.) Bs चोर्ध्वानेन.
 10 B C D च्चन्वरं नामा.
 12 B G च्चोर्ध्वानेन, which is in G altered in *चन्वरं and by

- third h. in *नपिचं
 13 B G (orig.) Bs (orig.) अरोनदीपयत्.
 15 D G (sec. h.) अरुनदीमतिपन्ति.
 21 C पूर्वर्षी.
 All MSS. इत्ना.
 29, 31 A आर्षेदन्तम्.

ADHYAYA XIV.

- 2, 21 A C D G (sec. h.) अदिनिं वात्सग्यापेयं.
 3, 18 C (on the marg.) D G दशौ च A पय्य च.
 7, 1 C (orig.) अक्षयपद्यासमाहरत् altered in *प्रधासंलमाहरत्.
 8, 1 C (orig.) आकमेधासमाहरत् altered in *मेधसमाहरत्.
 7 D दशं
 10, 16 A B Bs अलिनी. which I ought to have written.
 17 C (orig.) अवेदि.
 11, 10 all MSS., excepting C, *अलिनीरे.
 12, 10 D अलिनीपे.
 11 C अन्नवान्ना १ इति.
 13, 3 C (sec. h.) D Bs (sec. h.) शीवागच्छादयानि C (orig.) शीवाग-
 *च्छादयानि.
 14, 1 all MSS अलिनीरे.
 16, 7 B अलिनी instead of वा. Comm. Ch. अलिनी instead of वा.
 17 B (?) G (sec. h.) Bs Comm. Ch. अक्षयपद्मेन C अक्षयपद्मेन.
 The same sacrifice is mentioned Āiv. Ś'r. S 9, 5, 11.
 18 all MSS, excepting D, भुवं से.
 22, 3 C D G वानविषक.
 4 C (orig) G (third h) शोनागुरो C (sec. h.) *अरो.
 A C G (sec. h.) अरुनदीर्षिदो C *अरो. No. MS has
 अरुदवि
 6 A B G (sec. h.) अरुनदी.
 7 G इत्.
 22, 15 A B G Bs शोनागुरो C (orig.) D शोनागुरो.
 18 A B G (sec. h.) अक्षयपद्मे G (orig.) अक्षयपद्मे.

- 19 A B शकचञ्चाम् G (orig.) शिषचञ्चाम् C शिषचञ्चायापः .
20 A C उपोत्तपुत्रपा (the original reading of C seems to have
been *पत्रपा) G (orig.) Bs उपोत्तपुत्रपा.
21 C (sec. h.) D G ईमेवेत्तम्.
All MSS. श्री दादाचार्य.
25 च omitted in C D.
27, 1 B C Comm. Ch. परिद्धमे.
All MSS. उद्गन्धोमं (cf. 27, 13 उद्गन्धनी).
28, 8, 9 the words from *उद्गन्धन to परिद्धम् are om. in B and
Bs, but added on the margin.
29, 1 B Bs (on the marg.) येनेनौ instead of येनेनौ.
A C D Bs कुलायन्तेन G कुलायन्तेन.
3 all MSS., excepting G (third h.), संशुष्ये.
31, 1 A B D Bs श्लोकाः श्लोकाः.
B D कनिष्ठः कुलीनस्य.
5 B G Bs Comm. Ch. श्लोकाभिवाचारे.
32, 9 B Bs कुले निशतं शकचञ्चाम्. The omitted word is added in
both MSS. on the margin.
33, 4 Bs (orig.) G (sec. h.) प्रशान्ति.
34 in C originally placed behind 33.
35, 2 A B D G (third h.) Bs (orig. and third h.) रथेन्द्रावस्था-
भिवाचारे.
36, 2 C G (orig.) om. इति.
37, 1 D इन्द्रावस्थु च.
38, 1 C D G अभिमृतिनाम्यमवत्.
40, 1 A B G (orig.) Bs Comm. Ch. गविष्यन्तमि श्री सुरा भविष्यन्तम्.
C D G (sec. h.) Comm. M M omit the words between गवि-
ष्यन्ति and चप.
C (orig.) G (sec. and third L.) चापयन्तं.
16 Comm. Ch. and M M शौचशीला.
42, 18 A B C Bs अग्निशीला.
19 A B (sec. h.) C Bs उच्छ्रयो .
20 A B (not quite legible) C G (sec. h.) Bs अतिराशो.
43, 44. The words from अग्निं to चपयन्* are omitted in Bs,

from अजितं to अयमग्रतना in B, but added in both MSS., on the margin.

48, 1 A (?) B (orig.) G (orig.) सर्वजितं.

50, 1 A D G अहमुद्यान् B (orig.) अहमुद्यान् O अहमुद्यान् Bs अहम-
द्यान् Bs आह्लावकेभः. See Kaush. Brāhm. Up. 3, 1.

A C G (orig.) Bs Comm. Ch. एवं अरिष्यन्वभि.

50, 1 all MSS अह वैव गच्छति.

51, 1 G पाष्या (altered by several hands) O (?) Comm. Ch.
(orig.) पाषा.

56, 13 G तिस्र ष इत्येकं.

57, 20 B C D G इत्ये.

60, 1 D G प्रजापतिकामा.

61, 1 Comm. Ch. जीतमो.

5 B C G (sec. h.) Bs (orig.) प्रहानि A D G (orig.) Bs (third
h.) प्रहानि.

62, 2 Comm. Ch. सोमेन instead of सो जिन.

72, 1 C D G (orig.) आश्वानां G (third h.) आश्वानां (sec. h. आश्वानां ?)
Comm. Ch. (once) आश्वानां.

O D Comm. Ch. औश्वानां B (orig.) G (orig.) Bs (orig.) C
(sec. h.) औश्वानां.

3 B C G Bs (orig.) विदुष्या.

73, 3 all MSS. *मुञ्जतः उपरोक्षामोऽनिष्टुः । Paddhati अवाप्तमुञ्ज
रक्षतमुपरोक्षाय रक्षोऽनिष्टुः । Comm. अवाप्तमुञ्ज रक्षः प्रथमः । अमर्षात्
उपरोक्षामो द्वितीयः । अनिष्टुष्वनक्ष्णीयः । See Pāñcaviñca-Brāhm.
25, 7.

A अनिष्टुष्व* B O D G (sec. h.) Bs (sec. h., the original
reading is illegible) अनिष्टुष्व* G (orig.) अनिष्टुष्व. I think
the correct reading is अवाप्तमुञ्जतमुपरोक्षामोऽनिष्टुष्व* (*उपरो-
क्षामो अनिष्टुः).

D G (orig.) Comm. Ch. औदनिष्टव.

75, 2 D G (orig.) आकु instead of आकु.

77, 2 B O G (by alter.) Comm. Ch. अहविंमति G (orig.)
अहविंमतिद्विरि.

78, 2 C G अहविंमतिद्विरि.

80, 1 D मुरुतलोमा विविधा पाठिलिहामा.

84, 3 A *शशाः.

ADHYĀYA XV.

1, 16 A B C (by alter.) G Bs चतुस्वी.

24 D G (sec. h.) शशावाम्यासम्बले

26 B Bs (orig.) परिवायो Comm. Ch. परिवायो. Paddhati:
(Manuscript of the Deccan College Library) परिवायो.
च om. in B.

28 D Bs (orig.) उक्तपेत्त.

30 A B G Bs Paddhati हकासो वा.

31 all MSS. मरुदसोमी.

3, 1 A B D (?) G Bs मधुनायो.

3 all MSS. प्रगाथा उच्चैः.

11 all MSS. उपर्द्धयः.

4, 9 G (orig.) अनुपूर्थैः.

5, 13 A G (orig.) Bs वनां यामो.

7, 8 all MSS. चतु (B and Bs. orig. अनु.

8, 13 G (by alter.) *नुपूर्थैः.

21 G (sec. h.) अनुपूर्थैः.

10, 6 C निरुत्तरप्रभतिष्ठी.

11, 1 C D परिव्यामीति B (orig.) परिव्यामि G पर्यामीति (!).

4 A B Bs (?) वस्त्रिणे ज्ये ज्यो.

12, 1 C D परिव्यामीति G पर्यामीति (!)

13, 6 B (orig.) *मद्वजतीथे वृद्धसतिषवे च; the last two words are
struck out. G (orig.) *मद्वजतीथे तवाभिविच्ये वृद्धसतिषवे च; the
words from तवा to च are struck out.

14, 4 C D G (different h.) om. इति after चतुस्रवाच.

G (orig.) Bs (on the marg.) पूष्णे पशुभ्या.

8 A G (orig.) शोभियाद्गमुपदं.

13 A B Bs Comm. Ch. (twice) पडोदीभ्यां G पडोदीभ्यां; instead
of म there was originally प written by the same hand

and on the same line. This is again written on the margin.—C D इक्षीचीभ्यां; इक्ष्वाच् is, according to the *Sabdakalpadrūma* (see *Petersburger Wörterbuch*), shown by the *Āmarakośa*. Loiseleur and Colebrooke write इक्ष्वाच्.

16, 8. 11 G इतिना.

10 D Comm. M M (by alter.) विष्टीमेन.

A B Bs इक्ष्वाच् अभिप्रतारिष (on the marg. of Bs. रि) D इक्ष्वाच्
अभिप्रतारिष C इक्ष्वाच् अभिप्रतारिष altered in इक्ष्वाच् अभिप्रतारिष
G इक्ष्वाच् अभिप्रतारिष altered in इक्ष्वाच् अभि.

17, v. 2 C (sec. h.) पिता पृथेय जातश्च.

v. 4 B C Bs (orig.) आका रि यज्ञः. See Max Muller's *History of Ancient Sanscrit Lit.*¹ pag. 574 note.

A Bs अतिता अथी

All MSS. च इरावती

v. 5 all MSS. लोके वदावदी.

v. 6 all MSS., excepting Bs, पश्यो विवाहाः Bs, Comm. (पश्यो
विवाहश्चिन्ता. l), Streiter, Bohtlingk पश्यो विवाहाः.

v. 8 all MSS. आभूतिरेवाभूतिर्बीजं this is to be resolved in
आभूतिरेवा आभूतिर्बीजं (she is ābhūti-procreation.; the germ
is ābhūti; it is hidden in her.)

v. 10 all MSS. चेनाक्रमन्ते पुत्रियो ये विगीकः.

All MSS. तस्मात्ते मातर्यपि भिद्युन चरन्ति. I think that either
अ or ने is superfluous.

18, line 2 A (orig.) Bs (first and third h.) उवाच । च वदथं राजानं.
line 18 all MSS. except G (sec. h.), प्राप्नोत्यथ वा.

line 19 all MSS. च च सनाहं प्रापत्. This is to be altered to
प्रापत्, as Professor Bohtlingk has already observed.

19, verse 1 G अददरी B निददरी.

A G अत instead of अत.

verse 2 all MSS. चरन्ति; it is a regular subjunctive.

verse 4 all MSS. शरते ष्य (D शरन्तिष्य).

verse 5 B (sec. h.) C D G अयमाहं B अमाहं altered to अयमाहं

verse 6 A B अयमिहम्.

- C G पचमाचं.** This is in G corrected to पचमाचं and again to मचमाचं; B Bs and Dr. Streiter मचमाचं. I think that Dr. Streiter is right in maintaining that these words पुचं मचमाचं have originally been a mere gloss. They are not found in the version of the Aitareya Brāhmaṇa.
- C चरख उवेयाय** Cf. Bohtlingk, Sanskritchrestomathie.
- 20, line 1 B C D Bs (orig) omit च behind तद्य.
line 5 all MSS. दत्वा.
line 7 D G (sec. h) वेन instead of चवेन.
- 21, line 3 and 6 B C G (orig.) Bs (orig; on the marg. चा) गर्त दत्वाचं.
- 22, line 8 Streiter रुहृदयस् (3); Aufrecht (Ait. Brāhm.) रुहृदयमस्र.
A B रुहृदयंस्रु C D Bs रुहृदयसं नु G रुहृदयस्र.
All MSS., with the exception of D, here and further on उत्तुष्टानि.
line 10 A B G Bs insert नु behind विश्वान्.
line 18 B D C (by alter.) अर्थुक्तायां A C (orig ?) G (orig.) Bs. and Streiter अर्थुक्तायां.
- 24, line 4 तं वै विख्या० all MSS. I propose to write instead तं वै विख्या०; त and ल are sometimes confounded (instead of लमेवैतद्व्याख्याः संख्यामपिगच्छेः A Bs C लमेवै० at the end of 22. Instead of मानद्वयं (24, line 9) D G मानद्वयं.
line 9 A Bs and Streiter अलक्षत B C D G अल्लिखत.
line 15 A B Bs चा चक्रत्यातकं.
line 15 A (orig.) and Streiter कुशोदेनमनो ऽपरं This is also likely to have been the original, but now illegible reading of Bs. On the margin is written instead •सतो which is corrected back again to •मनो Comm. कुशोदेनमनकं मनो ऽपरं.
line 16 A Bs मापगाः शीद्रान्यायाद् B मापगाश्शीद्रान्यायाद् CG मापगाः यद्रान्यायाद् (G sec. h. शीद्रा०) D मापगाश्शीद्रान्यायाद्. See Bohtlingk's note on this passage, Sanskritchrestomathie, page 352.
- 25, line 2 A (orig.) B राजपुत्रं.

All MSS. स वै यथा जी प्रपय We should expect प्रपया

Cf. Ait. Brāhm.

line 7 D G (orig.) स्वात्तव.

B (sec. h.) C D G वेडाः B (orig) वेडाः.

C D प्रजाः स्वात्.

line 10 instead of चौदादय मे द्वियै, for which Bühtlingk writes चौदादय मम द्वियै, I propose मे चौदादय मे द्वियै.

A B C G प्रयाद्योहादय.

26, line 2 B (orig.) C G (third h.) खा खसे A D G Bs खासे.

The best reading is given in the Aitareya Brāhmāna: खन.

line 4 C D G पुष्ठाः A B Bs पुष्ठाः.

line 10 all MSS., excepting D, वया अहीत्य.

27, verse 1 A B Bs G (sec. h.) वकते माः.

verse 2 A B C G पुरस्ता.

C D गाधिना.

A C D G सर्वे राधास्तु B राधास्त. The orig. read. of Bs is not quite legible.

A C D Bs एव सदिवाचनः B तदि वाचकः G तदिवाचिनः G (third h.) तदिवाचकः I prefer to read with Streiter एव सः सदिवाचनः.

verse 3 B C D G Bs (orig.) समन्वितः.

verse 4 A B (only indicated by sec. h.) C (only indicated) D G (sec. h., but struck out again) Bs (sec. h.) दुकाधिदायं

All MSS. वापेता. I propose वापेता.

C D G Bs (sec. h) यामु च

verse 5 B D वेडे वेडे C वेडे वेडे.

C D G गाधिना (three times).

line 11 all MSS. परममयं.

line 15 A B संप्रमुच्यते C G Bs (?) संप्रमुच्यते D and Streiter संप्रमुच्यते I prefer the active form which is shown by the

Aitareya Brāhmāna.

line 15 राजाविजितौ Comm. विजयायनः Nārāyana on Aév. Sr. S. 9, 3, 13 या परवर्षं दुडेन (पुडे न ?) विजितवान्. Sāyana

(Aufrecht, Aitareya Brāhm. p 387) यदि विजयोपेतः स्वात्.

line 15 B D G (third h) अथ यजमानः instead of अथयजमानः.

ADHYAYA XVI.

- 1, 2 Comm. Ch. प्रसूतौ च.
 6 C G (by alter.) प्रतिमुहने.
 14 B (by alter.) C पथिना.
 16 C D G अक्षयप्रदीतया.
 23 C D G (sec. h.) Bs अक्षयै २.
- 2, 16 all MSS. except B (prima manus) कुवेरो.
 25 *Asv. S'r. S.* पथितः instead of पथितः.
- 3, 3 C G (orig.) उपखावानो.
 7 B (orig.) गौतमस्य.
 14 A (orig.) B C (orig.) Bs (orig.) किंपुत्र A (on the marg.)
 C (on the marg.) D G Bs (on the margin, but corrected
 back again) किंपुत्र.
- 3, 18 all MSS. चाक्षयं.
 23 A उपमे चोत्तरस्याः प्रथयन् (मि and र by alter.) B C उपमे
 चोत्तरस्याः प्रथयन् D उपमे चोत्तरस्याप्रथयन् G उपमे (sec. h. *रे)
 चोत्तरस्याः (sec. L. *नस्याः) प्रथयन् Bs उपमे चोत्तरस्याः प्रथयन्
 (sec. h. *रस्याः but struck out again.)
 C नित्य इति च यत्कम्.
- 3, 28 G (orig.) Bs (orig. as it seems) पर्यव्यान् B G (sec. h.) Bs
 (sec. h.) पर्यव्यान् A पर्यव्यान् C D पर्यव्यान्.
 33 उपनिषातयन्ति all MSS.
 36 all MSS. मुदं Taitt. Samb. 7, 4, 19 g. Váj. Samh. 23, 21.
 C D G Bs (on the marg.) अथैवमस्मिन्.
- 4, 2 B मथ रजति C D मथ रजतु G (orig.) Bs (orig.) मथयेजतु.
 A G Bs C पुनर्नि (मि) वेति B (orig.) पुनर्नेच B (sec. L.) D पुनर्निच
 4 B C D यदरिषो.
 A (orig.) B (sec. h.) जाया instead of जारा.
 C D G पात्तागर्ही Bs illegible. Comm. Ch. (orig.) once
 पात्तागर्ही and once पायागर्ही.
- 5 Comm. Ch. अक्षयः.
 6 A G (sec. h.) विपश्यत B (orig.) यययत (alt. to वीययत) C
 यययत D G (orig.) यययत Comm. Ch. यययत. The orig.
 read. of Bs is illegible.

- A G Bs Comm. Ch. चोत्तर.
- A G (orig.) D Bs (by alter.) मर्च.
- B C D G Comm. Ch. वड.
- 6, 1 v. 1 all MSS. पदेभ्यः Comm. Ch. पदे सिद्धं See Vaitāna
Sūtra 37, 1. Kātyāyana S'r. 8. 20, 7, 11. Āśv.
10, 9, 2. Lāt. S'r. S. 9, 10, 9.
- v. 3 B वल्लहामि D (= Lāt. S'r. S. 9, 10, 11) *वल्लहामि.
- v. 4 B (sec. h ?) D G (third h) भवन्तुः.
- 2 D वल्लि
- 7, 4 C D G वान्वा.
- 9-10 C G अथवर्णामि, resp. अथवर्णामि the other MSS. *वर्णामि
Comm. अथवर्णामि अथवर्णामि.
- 8, 5 C निविदो.
5. 16 Comm. Ch. पञ्चमस्तिकानि.
- 16 B निविदो.
- 9, 1 C G हरितः वज्रं.
- 10 C D G (third h.) वज्रं.
- 13 A B G (by alter) कौमलो C D G (orig.) कौमली.
- 14 C G (sec. h.) मदन.
- A आनिवेन.
- 22 B (orig.) Comm. Ch. and M M पुनरेभ्यश्च मन्वाचानां; all
other MSS. पुनरेभ्यश्च मन्वाचानां Cf. Lāt. S'r. S. 9, 10, 16. 11,
1 Āśv. S'r. S. 10, 10, 10.
- 10, 3 C G (fourth h.) उपमन्वाचानां.
- 9 A D Bs (third h. on the marg.) Comm. M M अपिपानवति
B C G Bs अपिपानवति; Comm. Ch. om. व or च and adds
च on the marg.
- 14 D G पारिषद्विषैः.
- 11, 5 B (orig.) C (orig.) भावये D भावये G (sec. h.) भावयते.
- 8 C G (orig.) Bs (orig.) वैदद्वये D G (th. h.) वैदद्वये A B Bs
(sec. h.) Comm. Ch. वैदद्वयो.
- 11 C G (sec. h.) वृष्टु G (orig.) वृष्टुः.
- A B C G (th. h.) तद्विषः प्रष्टोके A तद्विषः प्रष्टोके:
- 17 Bs प्राचोनि.

20 A B (by alter.) Bs (by alter.) पञ्चमः.

A Bs पञ्चमके.

26 A B (on the margin) G (fourth h.) Bs प्रकृतः काण्डः प्रथमे.

A B (by alter.) G Bs (by alter.) मातरिचिनि B (orig.) मातरिचि

C मातरिचि D G (sec. h.) Bs (orig.) Comm. Ch. मातरिचि.

12, 8 A प्रथमं (alt. to मे) B G Bs प्रथमं C प्रथमे (which seems to be alt. to मे) D Comm. M M प्रथमे Comm. Ch. once मे, once मे.

9 A (on the marg.) G (on the marg., but corrected back in द्वि.) द्वितीयं.

14 C (third h. on the marg.) G (orig.) पुरुषस्य instead of पञ्चमस्य.

17 all MSS. आरुह्य.

19 B (by alter.) C D G अत्रिगो. 20. Comm. Ch. अत्रयम्.

14, 3 G Comm. Ch. माहावतिके. A B C D Bs महावतिके.

4 A B G Bs (by alter.) माहावतिके C D Bs (orig.) महावतिके.

5 A G Bs (by alter.) माहावतिके B C D Bs (orig.) महावतिके.

15, 11 C अत्रयम् G अत्रयम्, alt. to अत्रय Kāt. Sr. S. 21, 2, 6. Sat. Brāhm. 13, 7, 1, 9.

12 B G Bs (orig.) विषयवस्तुविकिन्ने.

20 A C G Bs अत्रयम् Cf. Sāṅkh. Sr. S. 16. 9, 22.

16, 3 B Bs (orig.) Comm. Ch. दिहास्य.

D उपसंघो G (third h.) Bs (orig.) Comm. Ch. (orig.)

उपसंघे B (sec. h.) Bs Comm. Ch. अर्थेव.

17, 4 A G (sec. h.) अविदि.

8 C D अत्रयम् B अत्रयम्, altered to अत्रयं G अत्रयम्, altered to अत्रयम्.

18, 2 C D G Bs एव सर्वेच A B एवं सर्वेच.

8 all MSS. (except those of the comm.) प्रथमो.

10 A B C G (third h.) अत्रयः A (sec. h.) G (orig.) D Bs

अत्रयः C D G (third h.) अत्रयः.

11 all MSS. विजयमानमक्षयिनाया (Comm. Ch. विजयमानम्).

12 B (orig.) C D G Bs (?) यदि च.

13 B (orig.) Bs Comm. Ch. विनिश्चलि A B (by alter.) C D G

विनिश्चलि.

- 14 A B (by alter.) सुनिव्याधैः B (orig.) सुनिव्याधैः C D G Bs
सुनिव्याधैः (C धैः) Bs (th. h.) Comm. Ch. सुनिव्याधैः.
- 15 D G (orig.) Bs (by alter.) सर्वोपधं. 21 All MSS. निविह*.
- 21, 9 C D G अनिराधं.
- 20 C G (th. h.) हतीर्थे ऽदन्कराति.
- 31 A (orig) B Bs (by alter.) द्वितीयस्य C D G Bs (orig.)
द्वितीयस्य.
- 22, 9 A B (by alter.) उपपराक.
- 10 A C D G प्रजिघासम्.
- 12 A B G (orig) Bs (orig.) Comm. Ch. याश्लेका (याश्लेका).
- 25 C G (sec. h.) Bs (orig.) यावन्निमा.
- 23, 8 C D G (orig) अथैवापेयपत्रु* A अथैवा रापेयपत्रु*.
- 11 D G ह्यध्वं.
- 12 D G (orig.) ह्यध्वे.
- 24, 2 A (orig.) B Bs (orig.) पाकूो वै यन्नः । वै is omitted in C D G.
- 10 A (orig.) D G (orig.) यधिंठो.
- 11 B (orig.) D G (orig) सर्वोपधौ.
- 14 C D G Bs दृष्टस्य.
- 15 D पचाभिः C G पचामभिः.
- 26, 4 A Bs (orig.) Comm. Ch. प्रवल्हः C G Bs (sec. h., but
altered again) प्रवल्हः D प्रवल्हैः B प्रवल्हः alt. to प्रवल्हः.
- 29, 3 B C G जव वा अदि*.
- 6 A D Comm. Ch. निगुह्यानां C निरुह्यानां G निरुह्यानां B
निरुह्यानां । छ is cancelled in B with yellow colour
and खा is altered to खा The orig. read. of Bs is not
quite legible.
- B C Comm. Ch. प्राप A D G Bs प्रापम्.
- A B Bs कौमन्धस्य C D G कौमन्धस्य Cf. 16, 9, 13.
- 29, 7 C D G ययकामा अन्याम.
- 8 B विद्यादो भृष् G (sec. h.) भृष् (th. h.) भृष्. All MSS. विविद्या*.
All MSS except D and Comm. Ch. लमेवैतम्.
- 30, 6 A B C G -पद्मो वा.

ADHYĀYA XVII.

- 1, 2 Ch. कतिपय आदेन.
 5 B विन्देत्.
 9 B Ch K संदुः.
 16 B Ch. परःपुदये K परंपदये.
 18 K नख नदुपकल्पयेत्.
- 2, 4 all MSS. द्विवायाम रतामदु.
 3, 12 B उपघाटिकाः K उपघाटरीकाः.
 4, 1 Ch. K (orig.) इन्दुमीन्.
 B Ch (orig) संदनमान्.
 B K उपकल्पयन्ति.
 2 B Ch. (orig.) संदनमान्.
- 5, 5 B K आशयाय Ch. आशयाय.
 6, 1 all MSS. (with the except. of Ch. sec. h.) वषट्पलतीत्यपकल्प-
 यन्ति. The commentary considers this the correct form.
 It says वषट्प ललतिय वषट्पलतिय वषट्पलति [1] इवेदो इन्दो विभाषा-
 रकवद्भवतीत्येकवद्भावः। च नपुंसकमिति (Pān. 2, 4, 17) नपुंसकत्वाद्भवता।
 वषट्पलतीति. Ch. (sec. h.) वषट्पलती इति.
 4 Pānini 2, 4, 25.
- 7, 11 B K इतिर्वेदिं.
 Ch. सदःसदः प्रहृत्य B K सदः प्रहृत्य.
 K प्राहुपरि दधति.
 13 Ch. गृह्यकृत्यादीषं. B K •भृगा•
- 9, 6: Ch. गंससेषु B संगसये K गंससे. I propose संसेषु.
 10, 5 B Ch. (orig.) K (orig.) उत्कर। क has been alt. to कि in
 Ch. and K: Comin. उत्किरो धुक्तिरो—उत्किरन्ति निश्चिपन्ति अनितार.
 6 B नदिग्राय्यान् (or म्).
 10 B संभृष्टेत्.
15. B Ch. (sec. h.) अभिनिवीर्षं K अभिनिधिर्षं which seems to
 have been altered by sec. h. to •वीर्षं Ch. अभिनिवीर्षं.
 16 B K उपाशयन्ति.
- 11, 3 आह om. in Ch.

- 12, 1 B सर्वान्बिन्दुषु च सद्यो Ch सर्वो विन्दुषु च सद्यो K सर्वो विन्दुषु च सद्यो.
 4 B उच्यते Ch उ चरत् K उचरता
 5 Ch om एषि before एष
 All MSS विश्वघ
- 13, 5 B *यज्ञियाय
 9 B K उपहितम्
- 14, 3 B सूक्ष्मी भवन् K सूक्ष्मो भवन् B Ch K अभिव्याधि
 B अविद्वन्त K अविद्वन्त
 4 Ch (orig) प्रभूयात्
 11 भुनि orig om in Ch
 14 Ch एतां वाचं
- 15, 1 Ch शुद्धि
 4 B एतौवैवा
 B (orig) Ch आचय K आचयं
 10 Ch दध्य दिति
 11 B K देवा द्यादिति
- 16, 9 this Sutra is orig om in Ch
- 17, 1 B Ch करिष्यती
 9 B K एषेत्
 12 एतन्मि in Ch alt to तु एतन्मि

ADHYĀYA XVIII

- 1, 2 B विने राज्ञेऽग्रे
 B उपर्याय पञ्ची [१] प्रकृतम् K उपर्याय पञ्च प्रकृतम्
 14 K पदानि कृतानि नदस्य
- 2, 1 Ch मंसति B K मसति
- 3, 2 A V G, 33 — v 1 all MSS नर्. v 2 K अक्षि B (orig) K
 एष v 3 K पुत्र B Ch पुत्रं — B एषि — B Ch एषं
- 8, 11 B (orig) K दोहो प्रमाद्यो (K *यो)
- 9, 1 K *एतन्मि मंसति
 6 B एतन्मि Ch एतन्मि K एतन्मि
- 10, 8 9 B एता एता K एता एता

- 10, 12 च after सजीवम् om. in Ch.
 15, 5 B K सुप्रचीते.
 16, 2 B K तस्मान्मुमुक्षुः.
 18, 4 न om. in Ch. before इति
 20, 5 Ch. K प्रपुत्र्य.
 6 B Ch K महावर्तिकं.
 21, 7 B पत्यत्.
 9 B K आध्यायं Ch. आध्याये.
 11 cf. Kāt. Sr. S. 13, 2, 19, which Sūtra contains nearly
 all the same mistakes.
 23, 10 K ता अधर्षणः.
 24, 3 B K तेनावदत्तः सर्वेष्वदत्तः.
 4 Ch. वसतेति.
 6 K उतदाय च. This reading is said by the comm. to be
 व्युत्तं.
 9 B Ch. K अरुणा अरुणो.
 14 B K आदधत एतत्.
 19 Ch. (orig.) वपावै. Ch. उपवेद्य.
 25 B K •युक्तानाः संतिष्ठन्ते.
 26 B अमेरोद्य.
 28 K अद्वितावेचिते Ch. अद्वितावेचिते B अद्वितावेचिते.
 29 B Ch K प्रहामन्वीयेत्.
 35 This Sūtra seems to be a later addition.
-

I.

INDEX OF WORDS.*

अ

अंश V, 8, 3.

अंस I, 6, 3, (cf. वेद्यंस).

अंशान्वंसयोः IV, 15, 13.

अकार I, 2, 14; VI, 1, 15.

अकृत्यमाण XI, 14, 2.

अक्ष X, 21, 12.

अक्षर I, 2, 6; X, 5, 10, 14; XII, 13, 1, 5; 16, 2; 24, 5.

(cf. अष्टाक्षर । अष्टादशाक्षर । एकादशाक्षर । चतुरक्षर । चतुर्वि-
शत्यक्षरादि । दशाक्षर । द्वादशाक्षर । नवाक्षर । पञ्चदशाक्षर ।
पञ्चाक्षर । विंशत्यक्षर । षट्त्रिंशदक्षर । षोडशाक्षर । सन्ध्यक्षर).अक्षरपङ्क्ति VII, 26, 4; 27, 24; VIII, 6, 11; 7, 15; XIV, 57,
10.

अक्षरवेराज XIV, 25, 5; 26, 5; 28, 12; 30, 2.

अक्षवेला X, 21, 14.

अक्षा XVIII, 4, 1; 5, 1;

अक्षि (अक्षीणि) IV, 16, 6.

* This index contains all words of the text exclusive of those occurring
in Mantra's, Prashna's, Yajus, Gītha's, Nivāda's, etc

अचित्ति XIV, 81, 2.

अचित्तिकाम XIV, 81, 2.

अग्द XV, 22 (page 193, 8).

अग्दहोवा XIII, 11, 2.

अग्नाथी IV, 19, 5.

अग्नि (fire) II, 14, 1, 10; 15, 6; III, 4, 1; 14, 8; 15, 21; 21, 11; IV, 2, 1; 5, 9; 6, 13; 14, 36; 15, 5 22, 23; 16, 2, 3, 13; 17, 4, 13 (पूर्व); 18, 8 (पश्चिम); 19, 4 (पश्चिम); V, 14, 13 15, VIII, 15, 10; XIII, 29, 23, 29; XIV, 13, 4; XVI, 16, 1; XVII, 12, 6; XVIII, 24, 26 27.

(God of fire) II, 2, 16; V, 1, 6; IX, 28, 17; XIII, 27, 7; XIV, 29, 5; 40, 1, 51, 1; XV, 22 (page 192, 13 E.); 23 (p 193, 15); XVI, 1, 12. अग्निमन्त् III, 4, 1; अनीकवन्त् III, 15, 3; XIV, 8, 3; अग्नुमन्त् III, 4, 7; इन्दुमन्त् II, 5, 15; कव्यवाहन III, 16, 3, 10; IV, 4, 1; काम III, 4, 10; IX, 23, 3; XIII, 29, 20; XVI, 10, 4-8; चक्रवृत् IX, 22, 2, 5; चक्रवन्त् IX, 22, 2, 5; गृहपति I, 15, 3; IX, 26, 2; जन्-दन्त् III, 19, 15; ज्योतिषमन्त् III, 19, 10; तपस्वन्त् III, 19, 15; दाट III, 2, 2; XVI, 10, 4-8; पथिकृत् III, 3, 2; 4, 2; XVI, 10, 4-8; पवमान II, 2, 3; 3, 10; 5, 14; XIV, 2, 14, 17; पावक II, 2, 7; 3, 10; XIV, 2, 14, 18; पावकवन्त् III, 19, 15; बुद्धिमन्त् II, 5, 13; ब्रह्मण्वन्त् IX, 22, 2, 4; भग्निन्त् II, 4, 6; रेतस्वन्त् II, 5, 16; वामनिक गायत्र चिहृत् राथन्तर IX, 27, 1;

विविचि III, 4, 4; वीति III, 4, 3; वैश्वानर (see वैश्वानर);
 व्रतपति II, 4, 6; व्रतभृत् III, 4, 12; ऋषि. II, 2, 7; 3, 10;
 III, 4, 6; XIV, 2, 14. 19; संवर्ग III, 4, 5; खिष्टकृत् (see
 खिष्टकृत्)

अग्निचित् IX, 28, 18.

अग्निचित्या VIII, 15, 10.

अग्निप्रणयन V, 12, 1. 5.

अग्निप्रणयनादि VI, 1, 21.

अग्निप्रणयनीय III, 14, 13.

अग्निमन्तु (1.) III, 4, 1. 2. अग्निमती (अग्नी) XIV, 29, 8.

अग्निमन्यनीय III, 13, 15. 17; V, 7, 5. 15. 1. XIV, 51, 12.

अग्निशब्द II, 5, 20; XIV, 51, 8.

अग्निष्टुत् XIV, 4, 6; 57, 20; XVI, 15, 3; 29, 15.

अग्निष्टोम VII, 21, 7; IX, 1, 1; X, 2, 1; XI, 2, 1; 10, 1, 11, 5;

13, 1; 15, 1; XIII, 14, 7; 16, 5; 23, 6; XIV, 2, 7. 8;

8, 2; 12, 4; 40, 5; 41, 5. 42, 18; 57, 19; XV, 1, 7; 4, 8;

5, 1; 11, 7; 12, 4; 16, 5. 9; XVI, 20, 13; 21, 7; 26, 5;

29, 3. 17; 30, 12; XVII, 7, 5; XVIII, 23, 17. Cf. ज्योतिष्

अग्निष्टोमसंख्य XIII, 21, 9.

अग्निष्टोमशामन् X, 12, 2; 13, 20; XI, 14, 35; 15, 14; XIV,

33, 6; 57, 5; 61, 7; XV, 3, 3; 6, 4; XVI, 14, 13; XVIII,

23, 4.

अग्निष्टोमस्तोम XV, 6, 6 7.

अग्निष्ठ II, 16, 2; VI, 9, 6; XVI, 8, 4; 12, 5.

अग्निध्यात्त III, 16, 2.

अग्निहोत्र (1.) II, 6, 1; III, 12, 15. 16; IV, 5, 11; VIII, 13, 6;

XIII, 24, 2 (2) अग्निहोत्रौ (Comm. अग्निहोत्र संज्ञको द्वौ

द्विर्द्वेन्द्रघोमौ) XIV, 3, 15.

अग्निहोत्रपात्र IV, 14, 34.

अग्निहोत्रस्याखी II, 10, 5.

अग्निहोत्रहवनी IV, 14, 21.

अग्निहोत्रहविस् II, 7, 9.

अग्निहोत्री II, 8, 1; 12, 16; III, 20, 1.

अग्नीध् I, 6, 3; XIII, 24, 11.

अग्नीवरूपौ VIII, 1, 6.

अग्नीषोमौ V, 14, 1. 7.

अग्नीषोमप्रणयन V, 6, 9.

अग्नीषोमीय I, 3, 12. 14; 8, 10; II, 3, 5; III, 8, 8, 9, 3;

V, 15, 1; VI, 1, 1. 24; IX, 26, 1; XIV, 40, 20; XV, 1, 19;

XVI, 8, 5; 12, 6.

अग्नीषोमीयसवनीयो VI, 1, 21.

अग्न्याधेय II, 1, 1; III, 19, 17; IV, 6, 15; XIV, 2, 1; 2, 16.

21. 22.

अभ्यासतन XVIII, 24, 27.

अभ्युक्त IX, 25, 1.

अभ्युपस्थान II, 14, 6.

अद्य

अद्येण (Praep. c. acc.) III, 16, 17; IV, 6, 4; V, 6, 4. 7;
8, 3; VI, 2, 1; 12, 2; VII, 6, 1; 14, 11; 15, 2; VIII, 12,
10; X, 21, 6. 14; XVI, 3, 19; XVII, 11, 2; 12, 4; 15, 2.

अद्योत्तरेण VI, 18, 3. XVII, 7, 11.

अद्ये XIV, 62, 2; XVII, 3, 8.

(Cf. उदीचीनाय । एवमप । दक्षिणाय । प्रज्ञाताय । प्राचीनाय ।)

अद्यतः III, 10, 9.

अद्यता in प्राग्यता IV, 6, 8.

अद्यहण in नामधेयाद्यहण X, 1, 17.

अद्याहन् IV, 15, 7.

अद्ग I, 16, 4; XV, 1, 23. (Cf. यथाद्गम्)

अद्गार II, 8, 8. 14; 9, 6; 12, 9; IV, 12, 10; V, 9, 10.

अद्गिर XII, 19, 5.

अद्गिरः XIV, 40, 1; XV, 24 (page 194, 3); XVI, 11, 29.

अद्गिरसामयन XIII, 22, 1.

अद्गिरस्वम् IV, 41, (धम).

अद्गास I, 10, 5; VIII, 4, 5; XVI, 24, 11.

अङ्गुली in पादाङ्गुली IV, 15, 20.

अङ्गुष्ठ IV, 7, 7; 21, 8; XVI, 24, 11.

अङ्गुष्ठपर्वन् XIV, 16, 3.

अच्

+त्रा अच्य II, 9, 3; IV, 3, 6. 7; XVII, 11, 4.

अच्छावाक VI, 12, 14. 20; 18, 2; VII, 6, 1. 8. 9; 7, 1. 4;
13, 1; 14, 1; 17, 10. 18; .24, 1; VIII, 2, 10; IX, 4, 1;
10, 1; 14, 1; 18, 1; 19, 1; XII, 1, 5; 2, 8, 22; 5, 1; 6,
11. 14. 17; 7, 7; 26, 2; XIII, 10, 10; 14, 1; 24, 9; XIV,
3, 10; 52, 10. 19; 55, 2; XV, 8, 4. 11. 17. 19; 7, 5; XVI,
21, 29.

अच्छावाकसुक्त XIV, 52, 3.

अच्छावाकीया VII, 7, 4.

अज II, 3, 22; IX, 23, 4. 5; XIV, 13, 1; XV, 15, 2; XVI,
3, 18; 12, 12; XVII, 7, 8; अजा IV, 14, 13.

अजातपुत्र II, 12, 11.

अजानान II, 5, 1.

अजिन XV, 17, (page 188, 12); XVIII, 24, 7.

अजिर in श्येनाजिरी XIV, 22, 4.

अजीगर्त XV, 19, (p. 191 18.)

अज्ञायमान III, 21, 6.

अज्ञ अनक्ति I, 10, 1; IV, 16, 6; अज्यमान V, 9, 8; 15, 1.

+ अभि अक IV, 15, 5; 16, 8; अन्य IV, 15, 22.

अञ्जन I, 10, 2; IV, 16, 6.

अञ्जलि I, 14, 20; 15, 10; II, 10, 5. 6; XVI, 1, 2.

(Cf. उदकाञ्जलि IV, 15, 4.)

अञ्ज सव XV, 23 (p. 103, 10).

अणु XVII, 1, 8.

अतम् VII, 6, 7; 16; 9; 25, 12; VIII, 1, 9; IX, 23, 13 14;
X, 19, 1; 20, 1; XII, 16, 2; 17, 3; 20, 1; 21, 1. 3; 24, 1;
XIV, 12, 1; XV, 16, 4; 22 (p. 192, 18. 20; 193, 5. 6);
XVI, 19, 1; XVII, 1, 1; 9, 1; 10, 1, 17, 15; XVIII, 22,
1; 23, 1. 6. 9. 11; 24, 84.

अत ऊर्ध्वम् V, 6, 9; X, 2, 10; XV, 16, 1.

अतिपाद्य X, 2, 6; 3, 10; 4, 12; XVIII, 21, 10.

अतिच्छन्दः VII, 27, 13; XV, 2, 1. 2; XVIII, 23, 9.

अतितारिन् fem. = रिणी XV, 17 (p. 188, 11).

अतिथि II, 3, 25; III, 8, 10.

अतिपत्ति in नियतातिपत्ति III, 4, 2.

अतिप्रैष X, 1, 11; XIII, 20, 13; XVIII, 24, 10.

(Cf. अद्यङ्गीयातिप्रैष XIII, 21, 18).

अतिप्रैषान्त VIII, 15, 6.

अतिराच IX, 1, 10; X, 1, 5; XIII, 5, 19; 13, 1; 15, 2;
16, 3; 17, 1; 19, 7. 16; 23, 5; 24, 6; 27, 7, 29, 2. 23. 25.
32; XIV, 5, 8; 8, 2; 13, 11; 42, 20; 71, 1; XV, 5, 1;

16, 5; XVI, 8, 21. 22; 9, 2. 14; 15, 13. 14; 21, 9; 23, 21;
24, 3. 9. 11; 30, 12; XVIII, 24, 1.

(Cl. गो)

अतिरवभाव XVI, 20, 5.

अतिरिक्तोक्त्य VII, 14, 5; X, 13, 25; XV, 3, 4; 6, 5; 8, 6.

अतिशंसन in स्तोत्रातिशंसन

अतुल्य V, 19, 4.

अथ II, 13, 3; VII, 7, 8. 12; VIII, 10, 1; X, 21, 18; XIV,
13, 14; XVI, 9, 23; 15, 19; XVII, 12, 6; 13, 7; XVIII,
14, 9; 23, 13; 24, 15. 33.

अथि I, 7, 3; XIV, 65, 1; XVI, 23, 8.

अथ II, 2, 1; 13, 1; V, 10, 20; VI, 4, 2. 4. 6. 8. 10. 12;
6, 1. 3. 5. 7. 9. 11. 13; 6, 1. 3. 5. 7. 9. 11. 13; VII, 8, 1;
VIII, 16, 2; 17, 2; 21, 2; 24, 2; 25, 2; X, 14, 3. 5; 15, 3.
5; 16, 3. 5; 17, 3. 5; 18, 3. 5; XI, 14, 20; XII, 7, 3; 8, 1;
13, 6; 27, 4. 5; XIII, 13, 1; 16, 1; 18, 1; 28, 2. 3; 29, 17;
XIV, 2, 21; 12, 1; 13, 9; 38, 5; XV, 1, 5; 5, 1; 7, 6. 8;
14, 1. 4; 15, 1; 16, 8; 17 (p. 188, 16); 18 (p. 189, 9 ff.);
21 (p. 192, 9); 22 (p. 192, 19 ff.); 23 (p. 193, 10 ff.); 24
(p. 193, 16); 26 (p. 195, 7. 11); XVI, 1, 6. 11. 13. 17. 25;
3, 25. 27; 10, 4. 11; 12, 20; 13, 2. 3; 13, 18 ff; 19, 1; 20,
1; 21, 1; 23, 1. 8; 24, 11; 26, 1. 4; 27, 1; 28, 1; 29, 1. 13;
30, 1; XVII, 1, 1. 15; 2, 1; 3, 1; 4, 7. 8; 5, 1; 6, 1. 5;
7, 1. 6; 9, 1; 10, 1. 4. 10; 11, 1; 12, 6; 13, 7. 11; 14, 4.
5. 6. 13; 15, 1. 9 ff; 16, 1 ff; 17, 2. 8; XVIII, 1, 3. 23;
2, 1. 7; 3, 3; 4, 2 ff.; 5, 2 ff.; 6, 1. 5; 7, 1. 9. 21; 8, 7;
9, 1. 3; 10, 1. 4. 10; 11, 1. 4; 13, 1. 11; 14, 1. 3. 6. 7;
16, 1; 16, 1; 17, 1; 18, 1; 19, 1; 20, 1 ff. 21, 12; 22, 1;
23, 1; 24, 1. 7. 28. 34. अथापि XVII, 1, 5. अथो XIV, 40,
24; XV, 1. 12; XVI, 23, 3; XVIII, 20, 6.

अथर्ववेद XVI, 2, 9.

अथवापि XIV, 10, 19.

अद् आदत्, आदन् VI, 1, 5.

आदयित्वा III, 12, 16.

आदिति II, 2, 12; 3, 12; 5, 29; III, 1, 5; 17, 11; V, 1, 1;
IX, 24, 5; 27, 1; XIV, 2, 21; XVI, 10, 11. 16.

आदौक्षित III, 11, 14; IX, 22, 1; XVI, 20, 7.

आदौक्षितायन III, 8, 1.

आदीन XVI, 10, 16.

आदृशमान IV, 15, 9.

आद्ययीन (fem. आ) XVI, 22, 25.

आदादग्रादिम् XIV, 22, 21.

आधरासि XVI, 16, 1.

आधरौष्ठ I, 10, 2.

आधम् III, 13, 30; X, 21, 12 (c. acc)

आधस्तात् XVII, 10, 14.

आधःशय्या IV, 15, 6.

आधिकरण I, 1, 8.

आधिष्णध्वन् XIV, 22, 20.

आधिदैवतम् XVI, 20, 2; 21, 2; 23, 4; 24, 2; 25, 2; 26, 2;
27, 2, 28, 2, 29, 2; 30, 2.

आधिप XVI, 1, 11.

अधिषवण XIV, 22, 17.

अधिषवणफलके XIV, 22, 18.

अधिष्ण VI, 13, 7.

अधिमर्षण XVII, 13, 12.

अधीवास XVI, 3, 25. 34; 13, 8.

अधोबिलागृत IV, 3, 7 (comm. स्नालीविलादध आगृतश्च ।
आङ्गीपदर्थे । ईषकृत इत्यर्थः । अधोबिल आगृतश्चेत्यधोबिला-
गृतः । अपूर्णस्नालीको मन्दस्निन्नश्चेत्यर्थः)

अध्यर्ध VI, 7, 10; IX, 20, 32; XVI, 29, 3.

अध्यात्मन् XVI, 20, 2; 21, 2; 23, 4; 24, 2; 25, 2; 26, 2; 27,
2; 28, 2; 29, 2; 30, 2.

अध्रियु (1.) V, 16, 10; 17, 9; XV, 1, 25; XVI, 12, 19; 22, 5.
(2.) XVI, 3, 22.

अध्वन् III, 4, 9.

अध्वर्यु I, 6, 3; III, 8, 25; 14, 18; V, 4, 1; 14, 5; 15, 7; VI,
7, 8. 10; 9, 16; VII, 5, 1; 6, 4; 7, 3; 8, 7; 9, 7; 14, 9;
X, 7, 9. 10; 21, 10; XIII, 1, 1. 3; 5, 7; 12, 9; 14, 1; 24,
7; 29, 2; XV, 21 (p. 192, 3); XVI, 1, 6 23. 25; 4, 4. 8;
9, 20; 13, 2. 12. 17; 18, 19; XVII, 4, 1. 5; 11, 1. 3 (voc.
अध्वर्यं उप नु रम). 4; XVIII, 21, 9 (voc. अध्वर्यं उपहव-
मिष्टा)

अन्

+ अभि अन्य XVII, 15, 13; 16, 6. 8; 17, 2.

+ अत्र अनिति I, 12, 3.

(Cf. अनवानन्त् । अनवानम्)

+ अत्रव अनिति II, 9, 8; VI, 8, 2..

+ अभ्यव अनिति XVII, 15, 13; 16, 6, 8; 17, 2.

+ अनुप्र अनिति II, 9, 7; VI, 8, 1.

अनञ्चद्

अनञ्चान् II, 5, 27; IV, 16, 9; XIV, 57, 17.

अनञ्चुहः IV, 16, 8.

अनतिनयन्त् XIII, 6, 1.

अनधिगच्छन्त् I, 17, 5-18.

अनधिगम्यमान XIII, 6, 3.

अननुवपद्गते X, 1, 11; XVIII, 21, 5.

अननुसृज्य XVII, 13, 12.

अनन्त XIV, 82, 2; 83, 2; 84, 2.

अनन्तकाम XIV, 82, 2; 83, 2; 84, 2;

अनन्तर III, 19, 7; IV, 15, 6; VI, 6, 17 (अन्दोऽनन्तरेण); VII,

14, 6, 7; XII, 4, 1; 5, 1; 10, 2; 26, 2; XVI, 25, 1; 28, 3.

अनन्त्य XV, 11, 4.

अनपवृत्त XIII, 4, 1.

अ) अनविधान VII, 3, 1.

27) विशोमपीथ XIV, 82, 2.

अधिप

अनावतंयन् XVI, 1, 16.

अनावाह्य III, 8, 20.

अनावृत्ति III, 20, 17.

अनाहित II, 16, 3.

अनाहिताग्नि IV, 5, 13; XVIII, 24, 28.

अनाह्वय IX, 25, 1.

अनिगद V, 19, 23; VIII, 12, 14.

अनिज्या III, 21, 11.

अनिरुक्त XIII, 16, 5.

अनिर्दिष्ट VIII, 15, 14.

अनिर्वचन X, 1, 16.

अनिर्दत्त III, 19, 7.

अनिष्ट IV, 9, 7.

अनिष्टुसव XIV, 73, 3. (see critical notes I)

अनिष्ट्या II, 3, 26; IX, 28, 9.

अनीकवन् III, 15, 3; XIV, 8, 3.

अनु (postpos. c. acc.) XIV, 2, 17. 18. 19. 21; 10, 4; 13, 4.

5. 9; XVI, 7, 4; XVII, 14, 9.—अनू XV, 7, 8.

अनुप्री XIV, 42, 6.

अनुचर X, 3, 13; 4, 13; 5, 7. 22; 6, 17; 8, 13; XVII, 9,

3.—VII, 19, 9. अनुचरी XVI, 4, 5. (Cf. प्रतिपदनुचरी)

अनुचरप्रभृति XI, 12, 12; 15, 7; XV, 2, 22; 8, 5; XVI, 14, 9;
21, 32.

अनुदर्क VI, 12, 5.

‘अनुदेग्य’ V, 1, 10.

अनुद्धृत III, 19, 9.

अनुपदिष्ट XIII, 1, 2.

अनुपस्थान II, 13, 9.

अनुपस्थाय III, 21, 7.

अनुपहत VII, 6, 8.

अनुपकाशमान VII, 6, 7.

अनुपाकृत XIII, 2, 1.

अनुपूर्वम् XIV, 55, 3; 68, 2; XV, 4, 9; 8, 13. 21; XVI, 13, 4.

अनुप्रहत see च + अनुप्र.

अनुमति अनुमतये IV, 20, 6; IX, 27, 1; XVI, 10, 11;

अनुमत्यै IX, 23, 2; अनुमत्या XVI, 10, 14.

अनुमन्त्रण VII, 2, 15.

अनुयाज I, 1, 40; 12, 13; II, 5, 20. 24; III, 13, 25; 17, 7;

IV, 9, 5; V, 19, 24; VIII, 11, 12; IX, 1, 11; XV, 1, 29.

(Cf. प्रयाजानुयाजाः.)

अनुयाजप्रभृति XIV, 10, 21.

अनुयाजघाज्या I, 13, 4.

अनुयाजादि I, 14, 24; VIII, 7, 21.

अनुयाजान्त VIII, 11, 10.

अनुरूप VII, 14, 2. 3. 6. 7; 21, 8; X, 6, 14; 8, 21; XI, 2, 13; 8, 2; 11, 15. 17. 19; 12, 1; 13, 22. 28; XII, 2, 1. 9. 24; 4, 1. 9. 23; 5, 1; 9, 8. 16; 10, 2. 11; 11, 4; 12, 14; 26, 21; XIII, 12, 2. 4; 20, 12; XV, 7, 10; 8, 12; XVIII, 4, 4; 5, 4; 23, 7. 10. (Cf. सुतानुरूप । श्लोचियानुरूपौ)

अनुरूपत्वं VII, 25, 17.

अनुवचन V, 14, 23; 16, 3. (Cf. शब्दानुवचनयोः VI, 1, 25.)

अनुवषट्कार I, 1, 41; III, 8, 24; VII, 3, 4; 16, 7; VIII, 8, 4; 15, 3. 5; XVII, 17, 11.

अनुवषट्क करोति V, 10, 19; X, 21, 3; क्त VIII, 15, 13; ह्य V, 10, 22. (Cf. अनुवषट्कते)

अनुवाक V, 9, 27; XVI, 2, 6.

अनुशंसन in योन्यनुशंसन VII, 21, 5.

अनुशिश XV, 4, 12.

अनुष्टुप्कन्दम् XIV, 33, 18. 19.

अनुष्टुप्कृत्यौ VII, 27, 30.

अनुष्टुम् VII, 27, 10; IX, 6, 19; X, 6, 11; 12, 6. 8. 14; XIV, 33, 17; XV, 2, 6; XVIII, 16, 2.

अनुवचनम् VII, 1, 3. 7; XIII, 5, 10. 11. 12; XV, 4, 11.

अनुस्तरण XVI, 8, 14; 12, 19; अनुस्तरणी IV, 14, 18; XIV, 22,
17.

अनुस्तोम in संदंशानुस्तोमौ XIV, 22, 4.

अनुस्वार I, 2, 11.

अनुष्ठीनगर्भ XIV, 39, 7.

अनूच XVII, 2, 8.

अनूबन्ध XV, 4, 12; अनूबन्ध्या V, 14, 2; VIII, 10, 1; 12,
5. 9. 10; IX, 27, 4; XIII, 3, 5; XIV, 2, 15. 21; 8, 19; 5,
7; 6, 8; 7, 5; 8, 6; 13, 2. 9; 40; 22; XVIII, 24, 18. 24
*न्धावी० = न्यायाः)

अरूह V, 10, 4.

अन्त I, 2, 22; 12, 4; III, 1, 9; X, 8, 17. 19; XV, 26 (p.
195, 5); XVII, 1, 14; 10, 10.

(Cf. अतिप्रैषान्त। अनुयाजान्त। आज्यभागान्त। आद्यन्तयोः।
इलान्त। ऐन्द्राग्नान्त। पत्नीसंथाजान्त। पर्यग्निकरणान्त।
पौष्णान्त। प्रैषान्त। मकारान्त। मन्तान्त। मरणान्त।
याज्यान्त। वपान्त। वेद्यन्तममित। श्वन्त। वीलग्नान्त। स्विष्ट-
छदान्त। हविरान्त। हारियोजनान्त। हृदयशूलान्त। शोमान्त।

अन्तक in स्तृत्वन्तकौ XIV, 22, 4.

अन्ततम् VII, 8, 11; XIV, 40, 14; 41, 11; XVI, 10, 16; 16, 2

अन्तता in पत्नीसंथाजान्तता X, 1, 15.

अन्तर अन्तरा II, 6, 13; c. acc. XVI, 1, 8. अन्तरेण (c. acc.) I, 1, 25; 4, 1; 15, 14; 16, 3; II, 12, 6; III, 4, 2; 13, 26; IV, 14, 11; 16, 3; V, 6, 2, 3; 13, 2; 14, 2; 18, 4; 20, 3; VI, 9, 7; 13, 7; VII, 10, 3; IX, 1, 11; X, 5, 12; XII, 2, 9; 6, 1, 2; 11, 17; XIII, 15, 3, 12; XV, 2, 15; 13, 6; XVII, 7, 11; XVIII, 24, 26. (Cf. अन्तर १ एकान्तर)

अन्तराल XIV, 6, 6.

अन्तरालघ्नत III, 13, 30.

अन्तरित्व VI, 3, 6.

अन्तरिक्षलोक XIV, 18, 1; XVI, 8, 20; 21, 14.

अन्तरिक्ष I, 12, 3.

अन्तर्याम VI, 6, 21; 8, 2.

अन्तर्वेदि (adv.) I, 12, 8.

अन्तःपरिधि (adv.) XIII, 12, 7.

अन्तःशस्त्रम् (adv.) VII, 19, 7; VIII, 3, 6.

अन्तःसदः XVII, 4, 3.

अन्त्य VII, 15, 18; 19, 20; XII, 2, 3; 3, 2; XVI, 20, 5.—XV,

11, 4.

अन्त्याः XV, 26 (p. 195, 5).

अद्य XIV, 2, 11; 27, 1; XV, 1, 4, 5, 35, 37; 17 (p. 188, 14)

अद्यपान -XV, 5, 1.

अन्नाद्य XIV, 8, 1; 25, 1. 4; 28, 1. 5. 8. 9; 66, 1; 76, 2; 77, 2; 79, 2; 80, 2; XV, 1, 10; XVI, 20, 30.

अन्नाद्यकाम XIV, 5, 1; 8, 1; 25, 1; 27, 11; 28, 1; 89, 1; 66, 1; 76, 2; 77, 2; 79, 2; 80, 2; XV, 1, 2. 11.

अन्य I, 1, 27; 2, 6. 12; 3, 10; 16, 20; 17, 1; II, 7, 8; 17, 6; III, 14, 21; 15, 24; 16, 12; 19, 12. 17; 20, 8. 12. 15. 20; IV, 1, 8; 15, 23; 20, 5; V, 1, 10; VI, 1, 14; 9, 14; VII, 17, 14; 18, 5; VIII, 2, 12; IX, 20, 14; X, 8, 22; 12, 5; XI, 3, 3; 4, 14; 5; 8; XII, 3, 16; 10, 2; XIII, 2, 1. 7; 3, 3; 6, 1; 22, 6; XIV, 10, 18; XVI, 7, 4; 9, 22; 22, 19; 29, 7; XVII, 1, 15. 18. अन्योऽन्यम् XVI, 21, 21; अन्योऽन्यस्मिन् VII, 4, 13; XIV, 42, 18. 19. 20.

अन्यतम V, 1, 10.

अन्यतर VI, 1, 14; XIV, 30, 1.

अन्यत्र I, 1, 18; 4, 12; III, 11, 9. 13; IV, 9, 6; VI, 1, 24. 26. VII, 25, 12; XI, 14, 24; XII, 10, 2; XIII, 19, 19; XVI, 1, 15; 10, 9.

अन्यथा IV, 6, 12; XIV, 41, 2; 42, 2.

अन्यत्राम् XI, 15, 11. 13; XII, 6, 13.

अन्यत्र IV, 16, 6. (Cf. अंसान्तसयोः IV, 15, 13.)

अन्यत्रम् III, 18, 17.

अन्यत्र (c. acc.) IX, 26, 1; 28, 1; XV, 26 (p. 195, 10).

अन्यथ I, 16, 2.

अश्वहम् XI, 12, 5; XIII, 19, 12; XVI, 20, 6.

अन्वाधान IV, 16, 5.

अन्वारम्भणीया (दृष्टिः) II, 4, 1.

अन्वाहार्य I, 12, 9, 11; IV, 7, 15; 9, 4.

अन्वाहार्यपचन II, 7, 13, 15; 10, 2; 12, 5; 13, 5; 14, 3; 15, 4;
III, 16, 16; 17, 1; 21, 3; IV, 14, 15.

अप् I, 6, 7; 15, 11; II, 7, 11; 8, 10; 9, 14; 10, 5; III, 20,
4, 6; IV, 4, 2; 5, 7; 14, 26; 21, 4, 18; V, 2, 3; VI, 7, 2;
VIII, 7, 21; 9, 2; 10, 4; IX, 28, 5 (personif.); XIV,
22, 19; XV, 17 (188, 9); XVII, 14, 13; 17, 8.

अपकरण in वक्ष्यापकरण IV, 1, 2.

अपलीयमाणपच XIII, 29, 9.

अपयाम XVI, 18, 21.

अपचयन in दृणापचयन II, 15, 3.

अपचिति XIV, 33, 1, 8 ff.

अपचितिकाम XIV, 33, 1.

अपचितिमन् XIV, 33, 21.

अपवर्द्धिन् III, 16, 24; 17, 7; VIII, 11, 9.

अपर II, 3, 14; V, 14, 22, 24; VI, 13, 5, 6; VII, 7, 3;
14, 10; XV, 21 (p 192, 5 ff.); XVII, 4, 3 (अपरस्यै=अप-
रस्याः).

अपरपक्ष III, 8, 10; IV, 15, 8; XIV, 32, 2.

अपराध II, 7, 6. (Cf. विध्यपराध)

अपराह III, 16, 1; IV, 3, 1; V, 3, 1; 8, 5; 10, 20; 11, 2, 9.

11.

अपरिमित V, 4, 7.

अपरियज्ञ XV, 1, 9.

अपरिवीचमाण VI, 9, 9.

अपरेद्युम् III, 18, 20; XIV, 10, 3.

अपर्वणष्ट X, 8, 21.

अपवर्ग V, 4, 7; VIII, 15, 1. (Cf. मामापवर्ग । प्रतापवर्ग)

अपि I, 1, 25; V, 19, 3; VI, 1, 14; VII, 15, 9, 10; 27, 24.

26; XII, 2, 1; XIII, 29, 16 (?); XIV, 10, 19; 12, 2; XV,

17 (p. 189, 1); 27 (196, 4, 8); XVI, 8, 28; 9, 6, 9, 12, 15;

XVII, 1, 9; अपिवा XV, 14, 6; XVI, 17, 5; XVII, 3, 4.

अपिधान in अनपिधान VII, 3, 1.

अपुत्र XV, 17 (p. 187, 22; 189, 2).

अपुनःपद VII, 26, 7, 9.

अपूर्व VI, 1, 8.

अपोनस्त्रिय XIII, 29, 12, 13.

अथय XIII, 29, 14.

अप्रच्युति XVI, 22, 13, 22 (अप्रच्युत्यै 22 = अप्रच्युत्याः)

अप्रणव XVI, 3, 20.

अप्रणवन्त् X, 13, 26; XVI, 3, 23; XVIII, 1, 2.

अप्रतिपाहक XVI, 2, 29.

अप्रतिनिधि I, 8, 14.

अप्रतिभा X, 12, 5.

अप्रतिरथ VIII, 15, 10.

अप्रतदेवत III, 20, 12.

अप्रदचिणम् XVII, 14, 15.

अप्रधान XIII, 24, 11.

अप्रदग्मं V, 9, 1; 12, 1; XIV, 5, 2.

अप्रसगं III, 21, 8, 9.

अप्रसारित I, 10, 5.

अप्रसूत XIV, 7, 1.

अप्रुत I, 1, 43.

अप्रुसृष्ट XVI, 2, 11.

अप्रुमन्त् (1.) III, 4, 7. (2.) VIII, 11, 3.

अप्रुद्वयर्थ XVI, 1, 15; 10, 9.

अप्रुद्वय I, 4, 17; XVI, 9, 22.

अप्रुद्वयिता VIII, 5, 2.

अभाव in प्रेवाभाव III, 20, 8.

अभि (postp.) XIV, 33, 7.

अभिसरणीय XIV, 22, 4.

अभिजित् XI, 10, 1; XII, 6, 7; 27, 4; XIII, 17, 3; 21, 6;
XIV, 42, 5; XVI, 9, 8; 23, 23; 24, 17. 20; 25, 4; 26, 5.
8; 27, 3. 6; 28, 3. (Cf. विश्वजिदभिजितौ)

अभिजित्यमृति XIII, 17, 3.

अभिजिद्विश्वजितौ XIII, 16, 2; 29, 23; XVI, 20, 18; 25, 3,
26, 3; 28, 3; 29, 16.

अमितटीथ XII, 6, 1; XIII, 24, 18.

अमितम् (c. acc.) XIII, 18, 2; 23, 5; XVI, 18, 13; XVII,
2, 5; 4, 2. 3; 15, 4.

अभिधान in अनभिधान VI, 1, 3.

अभिनिधन XIII, 5, 14.

अभिनिवीरुह (Comm. अभिनिवह) XVII, 10, 15.

अभिनिश्चित XII, 13, 5.

अभिन्नकाल I, 16, 5.

अभिन्नव IX, 21, 8; X, 9, 5. 15; XI, 4, 1; 9, 9; XII, 6, 3;
XIII, 16, 2. 3; 17, 2. 3; 18, 5; 19, 7. 9. 14. 16. 20; 21,
5. 8. 11; XVI, 25, 6; 29, 3. (Cf. दृष्ट्याभिन्नवौ)

अभिन्नवस्तोम XIII, 21, 22; 22, 2.

अभिन्नवायन XIII, 19, 20.

अभिभृति XIV, 38, 1. 5. 7. (Cf. विरुत्त्यभिभृती)

अभिवरणीय XIV, 22, 4.

अभिजित् XI, 10, 1; XII, 6, 7; 27, 4; XIII, 17, 8; 21, 6;
XIV, 42, 5; XVI, 9, 8; 23, 23; 24, 17. 20; 25, 4; 26, 5.
8; 27, 3. 6; 28, 3. (Cf. विश्वजिदभिजितौ)

अभिजित्प्रमृति XIII, 17, 3.

अभिजिद्विश्वजितौ XIII, 16, 2; 29, 23; XVI, 20, 18; 25, 3,
26, 3; 28, 3; 29, 16.

अभितष्टीय XII, 6, 1; XIII, 24, 18.

अभितस् (c. acc.) XIII, 18, 2; 23, 5; XVI, 18, 13; XVII,
2, 5; 4, 2. 3; 15, 4.

अभिधान in अनभिधान VI, 1, 3.

अभिनिधन XIII, 5, 14.
अभिनिधन XIII, 22, 1.
अदीक्षितायन III, 8, 1. XII, 10, 15.

अभिज्ञवायन XIII, 19, 20.

आदित्यानामयन XIII, 21, 1.

उत्सर्गिणामयन XIII, 20, 1.

उदगयन VI, 1, 18.

कौण्डपायिनामयन XIII, 24, 1.

गवामयन XIII, 19, 1. 17; 24, 19.

हरायण III, 11, 15.

दशपूर्णमासायन III, 11, 4.

अबुद (1.) XVI, 2, 13 (2.) VII, 15, 4-6. 9. 10. 17. 18 (3.) XV,
11; 4.

अर्यमन् XIII, 29, 26.

अर्वञ्च I, 4, 15.

अलक्ष्मी XIV, 51, 1.

अलम् see छ.

अल्प XV, 27 (p. 190, 5).

अल्पक XIII, 12, 8.

अव अवति XV, 19 (191, 11).

अश्काद्यानामसुवाक V, 9, 27.

अवघटिका (or रवघटिका ?) XVII, 3, 12.

अवच्छेद XVI, 20, 4.

अवट XVII, 5, 8. (Cf. मेङ्गावटौ)

अवदान IV, 18, 9; XIII, 2, 8; 3, 2.

अवदावद XV, 17 (p. 188, 13).

अवनयन VII, 8, 1; 4, 16. 17.

अवपाक XVI, 15, 10.

अवभृथ III, 14, 19; 15, 23; VIII, 9, 10; XIII, 29, 21. 30,

XIV, 6, 6; XV, 13, 2. 13; 23 (p. 193, 13); XVI, 6, 4;

XVIII, 24, 12. 16.

अवभृथरुम XV, 13, 14; XVIII, 24, 13.

अवरार्ध in दगरात्रावरार्ध II, 16, 1.

अवसर्जन in अनवसर्जन VII, 4, 17.

अवसङ्कार II, 9, 3.

अवसवि IV, 3, 7.

अवमान I, 1, 22; XII, 11, 11; 19, 7; 23, 6.

अवाचीनपाणि IV, 4, 2.

अवान्तरदिग्म् (Plur.) XIV, 84, 2. 6; XVI, 28, 2.

अवान्तरदिशां स्तोमाः XIV, 84, 1. 6.

अवान्तरदेश I, 6, 6.

अविक IX, 23, 4.

अविकार III, 20, 11.

अविह्वल II, 3, 14; 10, 4; XIV, 57, 16:

अविजितिन् XV, 27 (p 196, 4).

अविद्यमान III, 19, 14; 20, 9.

अविद् XV, 17, 4.

अविप्रतिषेध XIII, 14, 2.

अविवाक्य X, 12, 1.

अविह्वत XII, 6, 12; XVII, 14, 3.

अवेचण in अनवेचण VII, 3, 1 and एपदाज्यावेचण V, 17, 12.

अवेष्टि IX, 28, 16.

अवैदेशी XIII, 24, 14 (Comm. अप्रधानस्य वशमनया व्यवस्यया
नयेत्। कया। उच्यते। अवैदेश्या। विदेशे भवं वैदेश्यम्। न
विद्यते वैदेश्यमस्यां व्यवसायामिति सा व्यवसाय अवैदेशी)
अव्यक्त XVI, 20, 3.

अव्यवस्य (v. l. अव्यवस्य) XVI, 7, 9 (Comm. अव्यवहिताभिः)

अव्यावर्तमान VI 13, 11.

अव्रत्य III, 4, 11.

1. अश् अश्रुते XIV, 33, 9. 12. 15. 19; XV, 12, 5; अश्र-
वामहै XIV, 12, 11; आश्रुत XIV, 33, 8. 11. 14. 18.

+ वि अश्रुते। अश्रुवीय। आश्रुत XVI, 1, 1.

+ सम् अश्रवामहै XVI, 1, 9.

2. अश् अश्रान्ति III, 8, 15; अश्रीयात् II, 3, 26; अश्रीयाताम्
IV, 1, 2; अश्रीयात् VI, 1, 5; अश्रीयात् XIV, 27, 1.

+ प्र अश्रान्ति IV, 13, 3; VII, 7, 3; अश्रन्ति III, 16, 25;

अश्रीयात् IV, 5, 5. 8; अश्रीयात् I, 12, 6. 6; II, 9, 14; IV, 5,

5. 8; 7, 8; 21, 14; VIII, 9, 9.

अश्रक्य XIII, 14, 1.

अश्रन in हविरश्चिष्टाश्रन III, 8, 13.

अश्रनायापरित XV, 19 (p. 191, 13.)

अश्रीति XVIII, 7, 1. 2; 8, 1; 12, 1.

अश्रीतिश्रते (इ) XVI, 8, 10.

अरुष्क 1, 6, 8.

अरुण् IV, 15, 5; 16, 3.

अशु III, 4, 12.

अश्व II, 3, 21; III, 18, 8; IV, 6, 15; VII, 21, 9; IX, 23, 4;
XIV, 40, 15; 41, 10; XVI, 1, 14, 15, 16; 3, 11, 13, 18,
25, 27; 15, 3; 18, 10, 11; 22, 4; अश्या XIII, 29, 21. (Cf.
शतान्ध । ग्धावाश्व । श्वेताश्व)

अश्वतेदनि XVI, 18, 19.

अश्वचिरात् XVI, 22, 3.

अश्वपाल XVI, 24, 5.

अश्वमेध XVI, 1, 1; 2, 34; 8, 3, 14, 23; 10, 1; 18, 10.

अश्वरथ XIV, 53, 20; 34, 2; 40, 13; XVII, 5, 1; 15, 1.

अश्वसहस्र XVI, 30, 10.

अश्वसोमैय XVI, 22, 5.

अश्विनौ XIV, 70, 1; 72, 1; XV, 22 (p. 193, 4; अश्विना 193,
6.)

अश्व्य (वज्र) XVI, 11, 23.

अष्टक XV, 26 (p. 195, 1).

अष्टन् VI, 4, 7; VII, 27, 14; IX, 20, 16; XIV, 30, 2; 31, 2;
32, 2; XVI, 3, 2; 27, 2; XVIII, 1, 6; 7, 4; 13, 9; 18, 3.

अष्टाखण्डासु XIV, 2, 2; 61, 3.

अष्टम X, 10, 1; XV, 12, 6; XVI, 2, 22; 11, 22; 27, 6; 29,

17; अष्टमी X, 1, 1; XV, 12, 6; XVII, 12, 1.

अष्टमनवमौ V, 20, 3; XVI, 15, 12.

अष्टरात्र XVI, 27, 1. 7.

अष्टविध XVI, 27, 1. 2. 7.

अष्टाकपाल XIII, 29, 29; XIV, 2, 17; XVI, 1, 11.

अष्टाक्षर VII, 26, 10; 27, 16. 26; IX, 5, 12; XIV, 2, 2; XVI,
27, 2.

अष्टाक्षरारिम्बलोम X, 11, 1.

अष्टादश XIV, 41, 3.

अष्टादशाक्षर X, 8, 11.

अष्टादशाह XIII, 24, 6.

अष्टापदी XIII, 3, 5.

अष्टाविंशति XIII, 25, 5.

अष्टौवक्त् IV, 14, 32; 15, 19.

1. अस् अस्मि XV, 22 (p. 192, 13. 17); 24 (p. 193, 21); अस्ति
I, 1, 40. 44; 12, 11; III, 2, 9; 3, 9; 10, 7; 19, 7; 20,
12. 13; 21, 10; IV, 4, 7; 14, 2; VII, 26, 6; XV, 17
(p. 189, 2). 19 (p. 190, 7); XVI, 15, 1. अस्मि XV, 26 (193
10); स्या (= स्य आ ?) XV, 26 (195, 2); सन्ति V, 19, 5;
स्याम् XV, 25 (p. 194, 17); स्यात् I, 17, 13; II, 3, 23; III,
21, 2; IV, 1, 3: 3, 7; 8, 5; VII, 26, 6; XI, 12, 1; XII,

7, 3; 13, 5, 6; XIII, 20, 9; XIV, 29, 2; 51, 1; 62, 2;
 XV, 25, 27; XVI, 22, 21; ff; स्युम् XIV, 84, 3; XVII, 4,
 4, 7; XVIII, 24, 31; अपानि X, 91, 9; असु XV, 18 (189,
 9); सन्तु XV, 25; सती XVI, 11, 17; आसु XIV, 27, 1;
 40, 1; XV, 16, 12; 17 (p. 187, 22), 18 (189, 10), 24 (193,
 19); XVI, 29, 9; आसुम् XIV, 62, 2; XV, 20 (p. 191, 15),
 26 (p. 195, 3); आसीत् XVI, 10, 1.

2. अस्

- + यति आसम् XV, 1, 8.
- + अप अस्य V, 13, 3.
- + अमि अस्यन्ति VII, 26, 12; IX, 18, 2.
- + उप अस्यन्ति VIII, 2, 13.
- + नि अस्यते I, 15, 14.
- + उपनि अस्य IV, 5, 2.
- + निम् अस्य I, 0, 6.
- + परि अस्यन्ति XVIII, 21, 23; अस्य II, 9, 14.
- + परा अस्य XIII, 29, 2.
- + विपरि अस्येत् XII, 11, 9; XVI, 7, 12; 21, 22.
- अस्येयुः XIII, 1, 5.
- अस्य XII, 4, 6; XIV, 52, 8.
- आसम् XI, 4, 3; XVI, 10, 13.

+ प्र अस्ति XVII, 10, 13; अस्ति III, 16, 26.

+ प्रति अस्ति II, 7, 12.

+ सम् अस्ते VII, 25, 6.

अस्य VI, 3, 10; XVIII, 14, 5.

अस्त IV, 2, 6; V, 10, 18. 21 (cf. समस्तोपस्थान-
प्रसृति).

+ उपसम् IV, 12, 10.

असंयुज्य I, 1, 14.

असंत्सरदीक्षित XVI, 20, 10.

असंत्सरभृतोख XVI, 20, 11.

असंवर्तमान XVI, 1, 8.

असंविदान III, 6, 1.

असंसृजन्तु II, 9, 4.

असंस्थित VI, 13, 3.

असंस्पर्शेन VII, 5, 10.

असंखादन्तु IV, 7, 8.

असंतेत III, 16, 9.

असंतवन्तु VII, 15, 2.

असंधावमान IV, 15, 3.

असंधेय XV, 21 (p. 194, 9. 10).

असंनयन्तु I, 3, 15. 18.

- असंप्रकीर्ण XVIII, 24, 26.
 असंप्रेषित VII, 15, 2; X, 1, 11; XVI, 17, 4.
 असंमित XIII, 11, 6.
 असर्वपुष्ट XII, 7, 8.
 असि XV, 21 (p. 192, 9).
 असित (धान्न) XVI, 2, 19.
 असिवद्भू XIV, 22, 10.
 असुर (plur.) XIV, 27, 1; 23, 1; 29, 1; 32, 1; 38, 1; 40, 1;
 50, 1; XVI, 2, 20. (Cf. देवासुराः)
 असुरविद्या XVI, 2, 21.
 असु VI, 1, 6.
 असौ XVI, 21, 15; XVIII, 24, 2; असावसौ I, 14, 17 etc.
 असौयज VII, 8, 4.
 असुमय XI, 13, 2. (Cf. पर्यस्तुमयम्)
 असुमिते I, 8, 5.
 असुत XIII, 10, 4.
 असृ XVII, 5, 3.
 अस्त्रि IV, 15, 8; XIII, 11, 1. 8.
 अन्विकुम्भ XIII, 11, 2. 9.
 असन् VI, 1, 6.
 अस्योनौ XI, 13, 21. 33; 14, 6.

अह् आह III, 15, 11; 16, 23; IV, 15, 7; V, 11, 1; 16, 9
 VI, 9, 6; VII, 2, 11; 6, 4; 8, 7; 9, 7; 14, 9; VIII, 11, 7;
 X, 1, 11; XVI, 7, 7; XVII, 11, 3; 14, 4; 15, 9; XVIII,
 21, 10.

आह्णम् XV, 7, 6; XVI, 7, 4; 20, 12; 22, 11. 20. 21.
 23. 25. 27; XVII, 18, 8.

+ अहु आह I, 2, 27; V, 15, 4. 5; 16, 8; 18, 1; 19, 13;
 VI, 3, 9; 9, 7; VII, 6, 1; 7, 1; XIV, 33, 16.

+ अ आह VII, 10, 2; XVII, 17, 10.

+ प्रति VI, 7, 9; XVI, 4, 8; 5, 2; 6, 3; 13, 17. 18.

अह वैव XIV, 50, 1.

अहंयेयम् XIV, 29, 1.

अह (cf. अद्दाद्गाहम् । अष्टाद्गाह । एकाह । कतिपयाह ।
 द्वादगाह ।

अहत IV, 15, 4; 16, 9.

अहन् and अहम् (अहर्) I, 3, 6; X, 1, 9; 12, 1; XI, 2, 1;
 XII, 27, 4. 5; XIII, 16, 5, 20, 8; XIV, 1, 2; 20, 3; 46,
 2; 48, 2; 74, 1; XV, 1, 13; 2, 33; 12, 6. 14; XVI, 3, 7;
 8, 21; 40, 10. 17; 15, 4. 13; 20, 12; 21, 7; 23, 5; 24, 3.
 11. अहरहः V, 11, 14; XIV, 6, 6; अह्रा XI, 4, 14; 5, 8;
 अह्रः X, 1, 14; 5, 21; 8, 13; 9, 6; XI, 9, 9; XII, 2, 23.

24, 6, 4; 7, 2, 3; 27, 6; XIII, 13, 19, 20, 12; XIV, 11, 9; 16, 10; 23, 4; 24, 5; 25, 5; 27, 18, 29, 8; 31, 5; 33, 22; 34, 4; 35, 2; 36, 2; 37, 2, 40, 3; 50, 2; 58, 2; 59, 2; 60, 3; 71, 4; XV, 13, 9; 22 (p. 103, 9), XVI, 21, 3 18. 20. 26; 23, 9. 10. 11. 12; XVIII, 23, 16, 24, 9 (= dat); अहनि V, 10, 35; 11, 10; VII, 15, 18; XII, 2, 13; 3, 22, 4, 4. 22; 5, 23, 7, 3; 9, 10, 10, 4; 12, 2; XIV, 1, 2; 8, 9; XVI, 18, 13, 21, 20; 22, 4, XVII, 6, 3; अहन् (=अहनि) XVI, 22, 15, अहनी XII, 27, 5; XVI, 9, 2; 15, 12, 21, 22; अहोः X, 9, 15; XII, 3, 17; XIII, 5, 1. अहानि X, 1, 4; XIII, 20, 2; 27, 7, अहोभिः XIII, 14, 10. (Cf. अवाहन् । इष्टयाहन्)

अहर्थाग XIII, 1, 4; 19, 17; 24, 19.

अहर्षघात X, 1, 20, XII, 2, 1; XVI, 20, 3.

अहीन (1)° V, 1, 10 (2) XI, 1, 3 5; XIV, 1, 1, XVI, 19, 1; 20, 8; 30, 12 (Cf. सचाहीनाः)

अहीनसूक्त XII, 3, 14 20; 4, 18 20, 5, 17; 6, 18. 19, 8, 4.

अडला II, 7, 8.

अहोम III, 2, 11.

अहोरात्र XIV, 79, 2; XVI, 20, 2.

अहोरात्रस्तोम XIV, 79, 1.

आगार in यज्ञागार V, 14, 1, XVIII, 24, 14

आद्यावैष्णव II, 4, 2, IX, 24, 2, XV, 16, 1, ०वी V, 3, 1,
VI, 1, 22, XIV, 6, 6 (Cf आग्नेयाग्नावैष्णव)

आग्निमारुत VIII, 6, 1, 7, 11 20, 14, 6, IX, 1, 8 11, X,
2, 9, 3, 15, 4, 15, 5, 24, 6, 19, 8, 15, 9, 17, 11, 9, XI,
6, 8, 7, 12, 8, 7, 9, 8, XVIII, 23, 1 (Cf वैश्वदेवाग्नि-
मारुत)

आग्निमारुतसूक्त XVIII, 23, 15

आग्निवारुणी II, 5, 30

आग्निष्टोमिक XVI, 20, 12

आग्नीध्र (1) III, 8, 25, VII, 4, 10 11, 17, 11, VIII, 2, 11,
X, 1, 13, XIII, 14, 1 (2) VI, 12, 11, XIII, 29, 1, XIV,
22, 11, XVII, 5, 5 8, 6, 4, 11, 4

आग्नीध्रीय III, 21, 4, V, 10, 35, 14, 4 13, 15, 10, 19, 1,
VI, 2, 1, 3, 8, 12, 13, 13, 9, VIII, 8, 9 10, 9, 9, 12,
10, XIII, 3, 4, XVII, 7, 11, 11, 4

आग्निङ्ग III, 12, 3

आग्नेय I, 3, 11, 8, 4, II, 5, 2 8, III, 8, 9 13, 9, 2 5, 10,
4, 13, 6, IV, 20, 6, VI, 3, 11, 9, 1, 10, 1, IX, 20, 13,
23, 8 12, XIII, 29, 29, XIV, 51, 4, 57, 18, XV, 1, 21,
3, 16, XVI, 1, 11, 9 27 आग्नेयौ II, 3, 9 14, VIII, 13,
2, XIV, 6 6

५. **आज्यभाग** I, 8, 1, 16, 8, II, 2, 13, 5, 12 23, III, 7, 3, 13,
 21, 15, 8, 16, 24, IV, 20, 6, V, 5, 5, 18, 5, VIII, 11,
 12 (Cf सद्दाज्यभाग)
- आज्यभागप्रमृति** III, 15, 13, VIII, 12, 12
- आज्यभागान्त** I, 14, 22
- आज्यलेप** VII, 5, 10
- आज्यन्यासी** XVII, 11, 4
- आज्याहुति** IV, 17, 13, 18, 7, 20, 6
- आज्येय** IX, 25, 1
- आतान** in एकाहातान XVII, 0, 4 XVIII, 22, 3
- आतिच्छन्दस** IX, 27, 1, X, 8, 2
- आतिथ्या** V, 10, 1, IX, 24, 6
- आतिथ्यापर्यन्त** XV, 13, 2
- आत्मन्** (1) II, 12, 11, 17, 8, IV, 8, 3, XIV, 32, 1, XV, 17
 (188, 11), 19 (190, 22), 20 (191, 16), XVI, 15, 1, 16,
 1, 29, 7, XVII, 16, 1 2 3 4, आत्मन् (= आत्मनि) XIV,
 28, 8 9, XV, 6, 6 7 (2) XV, 7, 6 7 8 (Comm ततो
 मुख्य स्तोत्रिय) XVII, 14, 3 (3) XVIII, 1, 3 11 23 (Comm
 आत्मशब्देन सकल परिधानीयान्त शब्दसुपलक्ष्य)*
- आचेय** X, 4, 4, XVI, 18, 18
- आदापनादि** in सुगादापनादि I, 14, 22

- + अति यन्ति XIV, 26, 3, आयन् XV, 17 (p 188, III, 3, 1, 21, 12)
- + उपाति इत्य XII, 13, 5
- + अधि ईयते XV, 27 (p 195, 20)
- + अद् इत (ipr) XV, 27 (p 195, 16)
- + अन्तर् इयात् VI, 6, 19
- + अभि एति II, 11, 6, 12, 3
- + अब एति III, 14, 19, VIII, 9, 10
- + अन्व आयन XIV, 32, 1, ईयु XIV, 32, 1
- + अभ्यव यन्ति XIII, 29, 21 30
- + अय यन्ति VII, 10, 3, इयात् I, 1, 9, इत II, 15, 6
- + अस्तम् इत I, 3, 5 (cf प्रथमास्तमिते)
- + अभ्यस्तम् इयात् III, 19, 9, इत III, 19, 17
- + आ यन्ति VIII, 8, 9, XIV, 14, 1, यन्, यती V, 10, 2 24, VI, 7, 7, XVIII, 21, 6, इयाय XV, 18 (p 190, 5), 19 ff, इत्य IV, 12, 10, XIV, 7, 1 (cf यथैतम्)
- + उदा एति XIV, 40, 12, इत्य IV, 12, 10, XIII, 6, 4, XIV, 6, 6, XV, 20 (p 191, 20)
- + पर्या इत्य XV, 18 (p 190, 5) ff, XVII, 11, 4
- + पला (cf पलायमान पलायित)
- + प्रत्या यन्ति IV, 6, 12, 16, 4; VI, 13, 11, इत्य

- + समा यतीषु VI, 7, 5.
- + उद् द्यात् I, 8, 5; इत II, 7, 4; IX, 20, 20, XI, 18, 3. 5.
- + अभुद् इत II, 7, 7; III, 19, 9. 17
- + उप यन्ति VIII, 10, 8; XIII, 10, 7. 9. 11. 16; 21, 5. 11; 22, 3; XVI, 28, 4; XVIII, 21, 1, दहि XV, 25 (194, 12); इताम् (P) XV, 27 (195, 17); द्याम् XV, 25 (194, 15. 21); द्याम् XV, 25 (194, 18), द्यात् III, 18, 30; द्याय XV, 19, (191, 14) इत्य X, 21, 12, XIII, 17, 1; 19, 7. 9. 14 16; 21, 5. 8. 11, 24, 2, 29, 2.
- + परि एति IV, 16, 10; XV, 11, 1; 12, 1; XVI, 15, 1; यन्ति XIII, 11, 4; XVII, 14, 13; 17, 8; द्याम् XV, 11, 1; 12, 1; एत् XV, 11, 1; 12, 1; XVI, 15, 1; एबन्धः XVII, 4, 8; इत्य V, 8, 3; (cf अगनायापरीत)
- + प्र ईयेत XIV, 3, 13, इत IV, 14, 3.
- + अभिप्र द्यात् IV, 14, 2.
- + प्रति एति XVI, 24, 11; द्यात् I, 16, 12; 17, 7; VI, 1, 26; यन्तु XV, 24 (194, 6); द्याय XV, 22 (193, 3); ईयेत I, 2, 21; XII, 8, 16; XIII, 15, 5; इत 15, 26 (195, 26).
- + अदुसम् एति IV, 6, 13; V, 10, 15; 14, 22; IX, 24, 9; द्यात् V, 6, 5, VI, 9, 11; यन्तु III, 14, 10; V, 6, 3; 13, 5; 14, 12. 15; VIII, 10, 2; 15, 11.

इष्पु in लिङ्गेषु XIV, 51, 8.

इयत् XIV, 22, 21.

इतिहावीय V, 9, 24; VI, 6, 12.

इष् ईष्ते XV, 22 (p 192, 15); ईशीत XIV, 22, 21; :

IV, 19, 1.

ईशानानी IV, 19, 5.

ईश्वर XVI, 10, 5.

ईषा XIV, 40, 8.

उ

उ XV, 16, 7; 17 (188, 12); य उ च XIV, 51, 1; उ किल¹
XV, 16, 12; XVI, 29, 9; तदु तथा XV, 15, 11; उ वै
XV, 2, 20; XVIII, 7, 17; उ ह XIV, 12, 2; XV, 16, 10.
11; 18 (190, 4); XVIII, 2, 3. 5; न्वा उ XVII, 9, 7;
XVIII, 22, 10.

उक्त्य X, 13, 24; XII, 3, 4; 7, 1. 2 3; 10, 1; 27, 4. 5. (Cf.

अग्न्युक्त्य। अतिरिक्तोक्त्य। सेाक्त्य)

उक्त्यमुख VII, 11, 3, 12, 2; 13, 2; 14, 3. 8; IX, 7, 3; 8, 2;
9, 2; 10, 2; 11, 2; 12, 2; 13, 2; 14, 2; 15, 2; 16, 2;
17, 2; 18, 3; XIII, 10, 5.

उक्त्यमुखीय XI, 11, 3. 21; XII, 3, 5; 4, 2; 5, 2; 6, 1. 2;

XIII, 21, 18; XIV, 3, 8.

उक्त्यनैर्य VII, 9, 6; 10, 15; 10, 25; 20, 11, VIII, 3, 19; 6,
17; 16, 2; 17, 2; 21, 2; 24, 2; 25, 2; IX, 6, 18; XVIII,
20, 8.

उक्त्य IX, 1, 8. 9; X, 2, 10; XI, 2, 1; 4, 5; 11, 6; XII, 27,
4. 5; XIII, 29, 8. 10; XIV, 7, 2; 8, 2; 15, 8; 41, 4.
5; 42, 19; XV, 13, 10. 11, XVI, 8, 19; 21, 8, 28, 4 (Cf.

श्रायुः। गो)

उक्त्यस्तोत्रिय XI, 2, 18.

उक्त्याहति XV, 5, 4 6.

उच् + अभि उचते VIII, 11, 18; उच्य IV, 4, 2; 14, 8.

+ अत्र उचित XVIII, 24, 27.

+ कुद् उचति IV, 11, 8.

+ निम् उचन्ति VIII, 12, 11.

+ परि उचति IV, 18, 7. 10, 19, 2, उच्य II, 6, 10; IV,
3, 7; 17, 18.

+ प्र उचित XIV, 62, 3.

उचन् XIV, 62, 3.

उखा in अमंत्सरमृतोप XVI, 20, 11.

उखामंभरणीया IX, 22, 7.

उद्यमेन XVI, 9, 2.

उद्यावच I, 16, 7.

उच्चैरुपांशुता XIII, 1, 3.

उच्चैर्न्याय I, 1, 28.

उच्चैश्च I, 1, 36; V, 1, 3; XVII, 17, 14. 15; XVIII, 1, 1

उच्चैस्तराम् I, 1, 32—34; VIII, 14, 2. 4 6.

उच्छिष्ट in हविरुच्छिष्टाग्रम् III, 8, 13.

उच्छिष्टदान IV, 21, 16.

उच्छ्वास V, 17, 19.

उच्चित् XIV, 49, 1.

उच्चोष XV, 1, 21.

उत्त XV, 27 (105, 17); XVI, 8, 28, 9, 6. 9. 12. 15; किसुत

XVI, 7, 7.

उत्कर I, 4, 1; VI, 12, 10; XVII, 5, 6. (Cf. धात्वालोत्करौ)

उत्किर (उत्किरा उ°) XVII, 10, 5.

उत्क्रान्ति XIV, 71, 1. 2.

उत्की XIV, 41, 6.

उत्तम I, 1, 18. 19; 10, 1; 14, 24; 16, 10; II, 11, 2; III,

8, 21; IV, 2, 2 14; V, 9, 25. 26; 18, 3. 4; VI, 6, 15;

7, 10; 9, 3. 12; VII, 9, 6; 10, 2. 15; 11, 4; 12, 2; 15,

17, 19, 22 24. 25; 25, 6. 13. 14; 26, 14; VIII, 3, 16. 17;

7, 4; 14, 5. 7; IX, 3, 7; 6, 12. 16; 8, 3; 9, 3, 11, 2;

14, 3; 15, 1. 2, 17, 3; 18, 2; 19, 3; 20, 19; X, 1, 5.

14; 2, 7; 3, 2; 4, 3; 6, 12; 8, 14. 16; 10, 5; 11, 5;
 21, 8. 9; XI, 3, 2; 4, 4; 8, 1; 9, 1; 11, 7. 12; 12, 13;
 18, 18; 14, 12. 15; XII, 3, 19; 4, 19; 5, 20; 9, 3; 11,
 9. 12. 13. 19. 23; 24, 5; 25, 7; 26, 19. 22; 27, 6; XIII,
 7, 6; 10, 10; 19, 18; XIV, 3, 11; 39, 1. 2; 51, 12; 52,
 14; 53, 8; 55, 5; XV, 1, 26; 3, 10. 11; 22; XVI, 3,
 23; 8, 21; 11, 6; 12, 8; 15, 18; 24, 3. 11. 16; XVII,
 17, 5; XVIII, 9, 7; 16, 3; 20, 2. 3. 4. 6; 25, 6. (cf.

चतुर्थोत्तमौ । द्वितीयोत्तमौ । प्रथमोत्तमौ)

उत्तमार्ध X, 6, 13.

उत्तर I, 1, 23; 2, 14; 10, 2; II, 5, 6. 14. 22; 9, 4. 8. 13;
 III, 10, 4; 13, 5. 17; 14, 10. 15; 19, 7; IV, 18, 7; V,
 11, 3; 13, 2. 5; VI, 1, 3; 7, 10; 9, 18; 11, 12; VII, 5,
 18; 15, 2; 17, 12; 21, 4; 25, 3. 6. 7. 13; 26, 7; 27, 6.
 23; VIII, 11, 15; IX, 22, 5; 23, 9; X, 3, 12; 5, 10;
 7, 5. 6; 8, 12; 9, 10; 13, 9; 21, 12. 13; XI, 2, 5; 7,
 5. 11; 9, 13, 10, 4; 13, 9. 25; XII, 3, 2; 6, 5; 11, 11;
 12, 3. 14; 13, 2; 23, 6; 26, 1. 18; XIII, 5, 18; 12, 4;
 16, 4; 18, 3; 21, 2; 22, 4; XIV, 3, 10. 17; 7, 4; 10, 10.
 11; 28, 1; 32, 6, 39, 4; 41, 1; 42, 1. 9; 51, 8; 52, 3.
 12, 53, 3; 56, 1. 5. 8, 57, 2. 14; XV, 8, 12. 15. 17; 12,

11; 14, 1. 13; 22; XVI, 1, 12; 3, 23; 6, 3; 13, 11.

XVII, 10, 4. 12. 16; 11, 4; 13, 3; 16, 2. 4; XVIII,

14. 20. 21; 5, 10; 7, 9. 20; 16, 2; 20, 8; 23, 6. 9. 11

उत्तरेण I, 15, 17; II, 7; 15; 8, 22; 9, 16; 14, 4;

7, 1; V, 9, 3. 4; 14, 4. 5. 12. 15; 15, 10; 19, 1; VI,

8, 3; 12, 13; 13, 3. 5. 8. VII, 6, 1; 14, 10; VIII, 8, 9;

9, 2; X, 21, 13; XVII, 6, 5; 7, 11; 40, 11; 11, 4; 12, 4.

(Cf. एकोत्तर । चतुरत्तर)

उत्तरतम् I, 1, 12; II, 9, 10; 12, 5; IV, 17, 6; 19, 9; V,

14, 19; VIII, 5, 3; XVII, 1, 5; 7, 12; XVIII, 24, 27.

उत्तरतःपश्चात् VII, 3, 3.

उत्तरतोलोमन् XVII, 5, 9.

उत्तरलोम (v. 1. •मन्) IV, 16, 2.

उत्तरवेदि XIV, 40, 7; XVII, 13, 6.

उत्तरारणि III, 19, 14; XVI, 16, 1.

उत्तरार्धं IV, 21, 11; XVII, 4, 4.

उत्तरार्धपूर्वार्धं XIII, 12, 9.

उत्तरोत्तरावन्त् XIV, 12, 11.

उत्तरोत्तरिता XIV, 12, 10.

उत्तरोत्तरिन् IX, 20, 2; 30, 12. 13.

उत्तरेणा I, 10, 4; 12, 5.

उत्तरोष्ठ I, 10, 2

उत्तान II, 9, 13, IV, 9, 5, 14, 12 (Cf दक्षिणोत्तान।
मथ्योत्तान)

उत्पत्तिरूप VI, 1, 3

उत्यान XIII, 29, 17

उत्यापिनी XVI, 13, 13

उत्सन्नयज्ञ XIV, 47, 2

उत्सर्ग III, 16, 19, 18, 19

उत्सर्गिणामयन XIII, 20, 1

उत्सर्जण IV, 7, 18

उदक IV, 15, 3 8, XV, 13, 15, XVI, 18, 19

उदकचर XVI, 2, 23

उदकशेष IV, 5, 3

उदकाञ्जलि IV, 15, 4

उदकार्थं V, 6, 9

उदकपाद IV, 17, 11

उदगय I, 6, 8, II, 8, 22

उदगयन VI, 1, 18

उदग्गीव IV, 16, 2

उदङ्मुख IV, 21, 2

उदङ्ख II, 8, 8, 9, 14, III, 19, 3, IV, 4, 12, 17, 10, VI, 7

13, 2 9, VII, 14, 11, VIII, 13, 1, X, 21, 16;²
 XVI, 1, 7, XVII, 1, 8, 10, 5, 15, 7, उदीची II,
 IV, 11, 6, VI, 3, 4, VIII, 9, 5, XVI, 9, 21, उदक⁴
 12, II 8, 12

उदधारा II, 6, 12

उदपात्र IV, 15, 5

उदय VI, 6, 20, IX, 20, 19, XVI, 18, 17 (Cf उ^७
 पृष्ठोदय)

उदयनतम् XVII, 1, 4

उदयनीय XVIII, 24, 1 2, उदयनीया VIII, 12, 1, XIV,
 39, 6, XVIII, 24, 17 (Cf प्रायणीयोदयनीयौ)

उदर IV, 14, 27, XV, 18 22

उदरव्याधित XIV, 27, 2

उदर्क IV, 12, 6, VI, 8, 13, 12, 4 (Cf अनुदर्क)

उदवसानीया VIII, 13, 1, IX, 28, 18, XIV, 6, 6, XV, 18
 2, XVIII, 24, 27

उदीचीनपीत्र XVII, 5, 9

उदीचीनाप XVII, 10, 4 6 14

उदुनघ्नीय XVIII, 19, 10, 20, 6

उदुम्बर XV, 19 (p 191, 5), XVII, 1, 3 8 15, 18

XIII, 1, 9, 14, 1, 24, 9, XV, 21 (p 192,

5, 2, 9, 21, 13, 21, 13, 2 18, 24, 3, XVII, 2, 6, 14,
6 8

उद्देश I, 1, 11

उद्धारण III, 19, 9 10

उद्भूतवृद्धयन्तर XI, 14, 8 22

उद्भिद् XIV, 14, 1

उद्भिद्वलभिदौ XIII, 21, 10, XIV 11, 10

उदन्त XIV, 49, 3

उदासन in महवीरपाचोदासन V, 12, 2

उनीयमानसुक VII, 4, 1, 17, 3, VIII, 2, 3

उन्नेव XIII, 14, 1, 24, 11

उप praep e acc XVII, 17, 12

उपकनिष्ठिका IV, 7, 7, 21, 8

उपजन IX, 1, 7, XVI, 10, 3

उपतापिनी XIV, 22, 16

उपदेश I, 3, 8

उपद्रुत XII, 13, 5

उपनहन in सोमोपनहन VII, 15, 2

उपपादन् in व्योपपादन् VII, 17, 18 (cf पद् + उप)

उपप्रेष V, 16, 9 10

उपसृद् II, 9, 14

उपभृत् IV, 9, 5, 14, 19

उपमार्जेन II, 9, 12

उपमुखेन (Comm मुखसमौपेन) XVII, 3, 13

उपरत्र XIII, 12, 9, 29, 6

उपरि VI, 12, 12, XVII, 4, 7, 10, 13, 15, II 12, 16, 7

उपरिष्ठात् I, 1, 39, 2, 18 19, 17, 17, II, 3, 10, IV, 3, 4

XIII, 19, 3, XIV, 27, 11; XV, 12, 3, XVI, 18, 14,

12

उपरिष्ठात्तल I, 17, 17

उपवसथ V, 11, 15, 15, 1, XIII, 19, 4

उपवीतिन् XVI, 1, 16

उपवेशन IV, 6, 6 14

उपवेश II, 8, 8

उपशय VI, 9, 8

उपशद् III, 16, 21, V, 8, 6, 10, 36, X, 1, 3, XIII, 24, 2,

25, 2, 26, 2, 27, 2, 19, 2, XIV, 16, 2, 22, 25, 39, 5,

40, 19, XV, 1, 13, 12, 18

उपसाद्म् see सद् + उप

उपस्य I, 6, 10; IV, 14, 31, VIII, 5, 1, XV, 24 (p

16), XVII, 16 7

उपस्थान III, 21, 7 10, IV, 2, 8 10, V, 4, 8 (Cf आदि-
त्योपस्थान । समस्तोपस्थानप्रभृति)

उपस्थात्रानौ XVI, 3, 3, 12, 4

उपस्थांशे I, 9, 3

उपह्व VII, 4, 13, XVIII, 21, 9

उपह्वय XIV, 50, 1

उपांशु I, 1, 37, 6, 15, 15, 1, II, 5, 21, III, 12, 10, 13,
22, 14, 16, 15, 20, 18, 7, V, 1, 3, 11, 6, 17, 10, VI,
11, 15, VII, 3, 5, 9, 1, VIII, 4, 1 3, 5, 1, IX, 23, 10,
24, 9, 27, 4, X, 13, 26, 14, 3 7, 15, 3 7, 16, 3 7, 17,
3 7, 18, 3 7, 21, 17, XI, 13, 10, XVII, 7, 10, 17, 15,
XVIII, 1, 1 2 उपांशु. VI, 6, 20, 8, 1

उपांशुता I, 1, 29 (Cf उच्चैरुपांशुता)

उपांशुयाज I, 1, 44, 3, 12 18, 8, 6 (Cf सोपांशुयाज)

उपांशुहविम् I, 1, 36, V, 3, 4, 5, 4, 7, 6

उपांशुहविष्टा I, 16, 21, II, 3, 15

उपाकरण IV, 20, 4

उपगाह XVII, 14, 7

उपाङ्गुष्ठ X, 8, 21

उपाचार I, 1, 12

उपानह in दण्डोपानह III, 3, 7.

उपासि XIV, 25, 4

उपाय in निधनोपाय V, 12, 4

उपासङ्ग in आर्त्तोपासङ्ग XIV, 13, 20

उपोतपरुष XIV, 22, 20

उपोत्तम VI, 7, 10, X, 11, 8, XIV, 22, 24 26

उपोदयम् II, 7, 3

उभ् + प्र उभ्य IV, 11, 13

उभ I, 2, 15, III, 19, 8 14, IV, 4, 6, V, 11, 15, XI, 1

8, 12, 2, 13, 33, XII, 11, 21 24, XIII, 20, 3, XIV, 41,

5, 12, 5, XV, 1 6, 27 (p 195, 20), XVI, 7, 13 14 15,

16, 11, 2 3 4 5, 24 20, 27, 6, XVII, 9, 6

उभय III, 10, 2, XI, 12, 6, उभयीम् XIII, 20, 15

उभयतस I, 6, 6, XIV, 28, 8 9, XV, 6, 6 7, 11 8, XVII, 10, 4

उभयत श्रोत्रिय XVI, 22, 29

उभयत्र I, 3, 11

उभयसामन् VII, 21, 1, X, 9, 1, XI, 2, 1, 10 1, 11, 2,

XIV, 13, 12

उभयस IV, 11, 6, 14 20, 15, 11, 21, 19, V, 8, 1, VIII

4, VIII, 9, 7, XVII, 16, 1

X, 21, 5

उगोऽभिमर्शनी VII, 5, 15

उर्वरा in गोधूमोर्वरा XIV, 41, 6 and यवोर्वरा XIV, 40, 6

उलूखलबुध XIII, 29, 5

उलूखलसुमले IV, 3, 2, 14, 32

उल्लुक III, 19, 15 IV, 4, 2, 5, 9 (CF गार्हपत्योल्लुक)

उशनवन्त् XIV, 27, 18, 28, 10

उशनश्लोम XIV, 27, 1, 28, 1

उशनच् XIV, 27, 1

उवस IX, 28, 5, XV, 22 (p 193, 5 G)

उवस्य VI, 5, 1

उद्द XVI, 9, 14, 12, 18

उष्ण in कवोष्णौ IV, 14, 15

उष्णिग्दृश्यौ I, 17, 10, VII 27, 18

उष्णिच् VII, 27, 2 (CF गायत्र्युष्णिहौ)

उष्णोष VII, 15, 17, XVIII, 24 23 (CF लोहितोष्णीष)

ज

जह्व + नि जह्वयति XII, 13, 1, जह्वयेत् XII, 13, 5. 8

जह्वनीय XII, 13, 5, XIII, 1, 7, जह्वम् X, 5, 9, XI,
15, 12 (CF अन्यूह्वम्)

+ प्रति जह्वयति XII, 13, 3

जन XIII, 1, 5

जनक VII, 27, 27

जरु I, 15, 14, IV, 14, 32, 15, 18, VII, 3, 1, XIII, 11,
XVI, 1, 8

जर्णाम्ब IV, 15, 22

जर्णु + मप्र जर्णवते XVI, 3, 34, 13, 8

जर्ध II, 9, 11, VI, 3, 5, XII, 2, 26, XIV, 38, 2 5, XV,^३
19 (p 190, 12), XVI, 28, 2, जर्धन् (c abl) I, 1, 19, ,
III, 8, 20, IV, 21, 12, V, 6, 9, VI, 6, 18, 13, 12, VII,
7, 9, 10, 2, 14, 7, 21, 4, VIII, 1, 1, IX, 1, 8 10, 20,
13, 23, 14, X, 2, 10, 7, 8, 11, 12, 13, 11, XI, 10, 7,
XII, 6, 19, 9, 17, 12, 11, 24, 1, XIII, 1, 8, 15, 13,
19, 11, XIV, 10, 21, XV, 1, 27, 3, 4, 6, 6, 13, 2, 16,
1, XVII, 14, 16

जर्धजालु I, 5, 8

जर्धजु III, 9, 23

जर्धनाडु XVII, 10, 8

जवध IV, 19, 7

जवधगोह VI, 1, 6, XV, 1, 26

जवपुट XVI, 17, 11

जवन् VI, 1 6

ऊह ऊहेत् I, 17, 19; ऊह् XI, 12, 7.

+ अप ऊहति XVIII, 21, 7.

+ उह उह्य II, 7, 8.

+ उप ऊहन्ति IV, 14, 36. उह्यमान V, 9, 10; उह्य II, 16 2.

+ अभ्युप ऊहति XVII, 10, 14.

+ निम् उह्य II, 8, 8. (Cf. निहन्धपाठवन्ध)

+ परि उह्यमान V, 9, 1.

+ प्रति उह्य II, 8, 15.

+ वि ऊहति IV, 9, 5.

+ सम ऊहन्ति XVII, 6, 3.

+ परिसम् उह्य II, 6, 9; IV, 3, 7.

ऊह VI, 1, 3; 9, 12; XIV, 51, 5. (Cf. अनुह)

ख

ख अर्पयन्ति XVI, 17, 11.

खक्खस् XII, 11, 8; XV, 3, 2.

खग्गण I, 1, 18. 22. 24.

खग्वेद् I, 1, 28; III, 21, 2.

खच् I, 1, 26; IV, 14, 15; V, 12, 13; VI, 1, 4; VII, 10, 3;

27, 29; VIII, 13, 1, XIII, 1, 6, XV, 11, 5; 22; 23, 27;

XVI, 3, 11. 20. 30. 32; XVIII, 1, 3.

अच cf विषमर्च । समर्च

अचोवेद XVI, 2, 3

अक् अक्षेयु XIII, 3, 4

अण XV, 17 (p 188, 6)

अतपेय XIV, 16, 1.

अतवन्त XIV, 16, 10

अतु II, 1, 6, 2, 2, XIV, 9, 9 10 11, 75, 2, XVI, 23, 2

अतुकाल III, 13, 30

अतुपग्य XVI, 9, 26, 14, 20, 15, 18.

अतुप्रेष VII, 8, 2, X, 7, 8

अतुयाज VII, 8, 1 (Cf द्विदेव्यर्तुयाजौ)

अतुर्जनित्रीय XI, 14, 10 22

अतुस्तोम XIV, 75, 1

अते (c abl) XVIII, 21, 1, (c acc) XII, 6, 13

अत्विज् IV, 21, 1, V, 1, 1, VIII, 10, 1, XIII, 2, 1, XV,
22, XVI, 13, 2, 18, 10 15, XVIII, 21, 31

अध अथासु VI, 1, 5

+ सम् अद् XIV, 2, 9, अर्धयति XIV, 21, 3, XV, 1, 15
18, 2, 4 8 11 14 21 25 29, XVI, 3, 10, 11, 33;
12, 11, 14 8 12 14 16, अर्धयितुम् XVI, 29, 7

अधुमक् VI, 9, 13

अप्य अपति XVII, 10, 9:15. (Cf. दृष्टपर्युष्टे)

अपम (1) III, 15, 22, XIII, 29, 16; XIV, 23, 1; XV, 15, 4;
XVII, 5, 9; 7, 8. (2) XV, 25 (194, 21) (3) XV, 26 (195, 1);
अपम याजतुर XVI, 9, 8.

अपमरूप XIV, 23, 2.

अपमवन्तु XIV, 23, 4.

अपि XV, 17 (188, 20); 19 (191, 18); 20 (191, 16); 22
(193, 7); 24 (193, 22); 27 (193, 20). (Cf. सप्तअपि)

अपिष्टोम XIV, 63, 1.

ए

एक I, 4, 9, 10; III, 10, 2, 15, 21; 16, 23; 19, 8; IV, 4,
6, 15, 4; VI, 1, 26, 4, 3; VII, 15, 6, 13; 19, 12, 13,
14, 17, 19; 26, 3, 9, 11, 27, 27; VIII, 2, 20; 3, 13;
6, 3, 8; IX, 5, 3, 6, 15; 22, 7; X, 3, 5; 4, 5; 5, 4;
6, 3, 6; 8, 3; 10, 4; 11, 8; 12, 6; 13, 6; XII, 2, 10,
13; 25, 1, 5; XIII, 6, 4, XIV, 42, 8, 9; XV, 17, 20;
XVI, 22, 12, XVII, 4, 4; 7, 7; XVIII, 10, 8; 12, 3;
17, 2; एके II, 4, 6; VI, 11, 13; IX, 23, 6; XV, 1,
9; 7, 6, 15, 10; XVI, 7, 4; 20, 12; 30, 10; XVII, 13,
8; XVIII, 2, 3, 5.

एककपालदेवता XIV, 5, 7.

- एकत्रिंशत् XV, 22 (p. 192, 18.)
 एकत्रिक XI, 3, 1; XIII, 20, 4.
 एकत्रिकत्रिकैकाभ्याम् XIV, 42, 7.
 एकदीच V, 4, 3.
 एकदेवतद्विदेवतयोः VI, 1, 12.
 एकधैकधा VI, 1, 10.
 एकपर्वन् XIV, 10, 19.
 एकपातिनी (plur.) VIII, 3, 15; 6, 16; 7, 8; XII, 2, 14,
 XIV, 53, 6; 56, 13, XVIII, 1, 8; 11, 2.
 एकयूप VI, 9, 4.
 एकरात्र IV, 15, 6; XVI, 19, 2.
 एकवत् IX, 23, 14.
 एकविंश IX, 21, 6; 27, 1, XIII, 16, 5; XIV, 13, 9; 24, 2,
 3; 33, 4, 6; XVI, 3, 10; 23, 5, 10, 11, 12; 24, 3, 7; XVII,
 7, 6; एकविंशी XVIII, 11, 4. (Cf. सप्तदशैकविंशे)
 एकविंशति XII, 3, 21; XIV, 20, 2; XVI, 3, 1, 5, 15; XVIII,
 13, 4, 15, 7.
 एकविंशतिप्रभृति VII, 17, 18.
 एकविंशतिरात्र XIII, 16, 3.
 एकविंशत्यरद्वि XVI, 3, 1.
 एकविंशप्रभृति XVI, 21, 6.

एकविंशसोम X, 5, 1; XI, 13, 1; XIV, 13, 12; XVI, 3, 9;
21, 10.

एकविध XVI, 19, 1.

एकवत XI, 14, 29; XV, 26 (p. 195, 3).

एकगफ VII, 18, 4.

एकपट्टिराच XIII, 18, 1.

एकराक XI, 10, 10.

एकशविम् II, 3, 14.

एकशविन् II, 12, 8.

एकशोम II, 9, 15.

एकादश VI, 9, 7; XVI, 30, 7; अशमक्षमेकादशम् XVI, 30,
10; एकादशी VI, 7, 2.

एकादशकपाल XIV, 13, 6.

एकादशन् IV, 10, 2; V, 15, 10; 19, 21; IX, 20, 17; XI, 14,
23, 26; XII, 4, 8; XVI, 3, 20; XVIII, 12, 2; एकादशैका-
दश XV, 4, 11.

एकादशप्रभृति VII, 15, 10.

एकादशराच XVI, 30, 1.

एकादशविध XVI, 30, 1. 2.

एकादशशोम XIV, 11, 4.

एकादशाक्षर VII, 27, 22; XIV, 11, 5; XVI, 30, 2.

एकादशिन IV, 10, 3, एकादशिनी XIV, 10, 15

एकान्तर XVI, 13, 18

एकान्नपञ्चाशद्रात्र XIII, 17, 3

एकारोकारौ I, 2, 7

एकाह IV, 14, 2, IX, 1, 1, XI, 1, 12, 5, 3, 6, 4 7, 7, 6,

10, 11, 15, 9, XIII, 19, 3, 24, 16, XIV, 1, 1, XV, 1,

39, 2, 31, 12, 3, XVI, 8, 6 17

एकाहभृत XII, 2, 26, 6, 19 (Cf एकाहीभृ)

एकाहातान XVII, 9, 4, XVIII, 22, 3

एकाहाथे XIII, 15, 1

एकाहीभृ भवन्त् XIII, 24, 17

एकैक I, 17, 7, II, 6, 10, III, 16, 8, IV, 21, 5 14, V, 9, 4,

11, 1, VII, 16, 5, VIII, 7, 8, X, 5, 12, 6, 11, 7, 8, XII,

9, 4, 23, 3, XIII, 20, 5, 23, 2 4, 24, 4 5, 28, 5 6 7

8, XV, 4, 9, 9, 5, 14, 10, XVI, 13, 5

एकोत्तर IV, 10, 2, XIII, 14, 9, XVI, 19, 1, 30, 12

एत एष I, 12, 10 ff

एतश्चप्रत्याप XII, 17, 3

एतावत् XVII, 2, 5

एतावत् XIII, 1, 3

एत एते XI, 14, 1 etc

एनम् XV, 24 (p. 194, 8); 27 (p. 196, 4. 5.)

एव II, 5, 26; 13, 3. 8; 15, 1. 7; III, 2, 3; IV, 5, 13; 12, 9 ff.

एवंविदम् X, 14, 8 ff.; XIV, 7, 1.

एवंविध XIV, 2, 15; 3, 19; 5, 7; 6, 3; 7, 5; 8, 6; 9, 3; 13, 2.

एवंमोम XIV, 28, 11.

एवम् II, 7, 17; 17, 5; IV, 4, 9; 10, 2; 15, 21; V, 1, 4; VII,

15, 9. 10; VIII, 1, 1; X, 9, 9. 10. 11; XIV, 2, 16; 3, 1;

12, 2; 29, 1; 32, 1°; 50, 1; 51, 1; XVI, 18, 2; 22, 17; 23,

6; 29, 8. 11. 13; XVII, 7, 12; 15, 6; XVIII, 1, 19. 21.

एवमय IV, 16, 2.

एवंदेवत VI, 10, 13.

एवद्यामहत् XI, 15, 10; XII, 6, 14; 8, 10; 9, 7; 12, 14; 26,

10.

ऐ

ऐकस्वर्य I, 1, 31.

ऐकाद्गिन VI, 9, 3 4; 10, 12; XVII, 7, 7.

आ ३ इक्षारीभू भवतः I, 2, 4.

ऐकादिक XI, 10, 6. 7; 13, 7; XII, 4, 1; 5, 1. 24; 6, 19; 8,

2; 11, 13. 17; 27, 5; XIV, 1, 3; 8, 14; 8, 7; XV, 1,

38; 2, 30; 7, 1. 9; 8, 1. 2; XVI, 7, 13. 14. 15. 16; 8, 3.

16; 14, 2. 3. 4. 5; LVII, 8, 13; XVHI, 20, 8. ऐकाहिकी
X, 7, 14; XII, 6, 18.

ऐकाहिकग्रन्थ XIV, 84, 4.

ऐष्याक XV, 17; 18; 22.

ऐन्द्र I, 3, 16; II, 3, 6; III, 8, 9; 9, 3; VI, 10, 7; XII, 2,
17; 7, 5; 9, 8; 10, 2; 26, 2; XIV, 13, 6, 29, 8; XV, 1;
21; XVI, 9, 28, XVII, 7, 8. 9; 8, 8. ऐन्द्री XII, 7, 6.
(Cf. आग्नेयैन्द्र)

ऐन्द्रवायव VII, 2, 2. 13; 3, 1. 2; 5, 1; X, 7, 3; XVII, 8, 5.
(Cf. वायव्यैन्द्रवायव)

ऐन्द्रवायवमैत्रावरुणौ VII, 2, 1.

ऐन्द्रवायवशेष VII, 4, 16.

ऐन्द्रवायवाद्य XIII, 11, 7.

ऐन्द्राम I, 3, 15; 8, 11; II, 3, 4; III, 8, 17; 9, 6; 12, 3,
14, 4; VI, 1, 18; 9, 2; 10, 9; XIV, 10, 17. 19, XV, 1,
21; XVI, 7, 5; XVII, 7, 7; XVIII, 16, 1, ऐन्द्राग्नी XII,
2, 22

ऐन्द्राग्नात् III, 15, 17.

ऐन्द्रापौष्ण VI, 11, 1; XV, 12, 3, XVI, 3, 31.

ऐन्द्रावैष्णव VI, 11, 3; XV, 16, 3, XVI, 9, 32, ऐन्द्रावैष्णवी
XIII, 7, 3 4; 8, 3. 4; 9, 3. 4, 12, 5. 6.

ओ

ओकार I, 1, 19. (Ci. एकारौकारौ)

ओदन in चीरौदन XIV, 16, 4.

• ओदनसव • XIV, 73, 3.

ओम् XV, 27 (p. 196, 2 3)

ओपधि II, 3, 26; IX, 23, 5.

ओपधिवनस्पतीनाम् XVI, 15, 11.

• ओपधिसव • XIV, 73, 3.

ओष्ठ in अधरौष्ठ and उत्तरौष्ठ I, 10, 2

ओष्ठ्यस्यान I, 2, 5

औ

औकार I, 2, 13.

आश्चकारीभू भवतः I, 2, 5.

औदुम्बर XIV, 16, 3, XVI, 17, 1; XVII, 2 3; औदुम्बरी VI,
12, 23; VII, 14, 10, X, 21, 6, XVII, 2, 5; 2, 4.

औद्गभय V, 4, 1.

औषामन VII, 7, 9.

औषिज XVI, 11, 7.

श्रीषिंह VI, 4, 8; 5, 9, 6, 9; IX, 5, 9, 10, 11, 12; 20, 1,
X, 4, 4; 12, 12; XI, 6, 1; श्रीषिंहि XVIII, 12, 1.

क

क (1.) कम्पै XIV, 8, 1; कस्यै XIV, 9, 1; किमु XV, 17 (p.
188, 12); किमुन XVI, 7, 7; ये के च XVI, 15, 8; यन्किं च
XVI, 20, 2; 21, 2; 23, 4; 24, 2; 25, 2; 26, 2; 27, 2;
28, 2, 29, 2; 30, 2; न-कथन XIV, 22, 21, 22; XVI, 3, 37;
न किं चन XV, 19 (p. 191, 11); कचिन्न-अन्यतम V, 1, 10;
किं चिद् I, 17, 13; XIII, 6, 2; XVIII, 24, 19; कां चिद्
XVI, 2, 21; किं मु XV, 17 (188, 12); किं खिद् XV, 17
(188, 4) (2) देवता IX, 27, 1, XV, 2, 10.

ककुपकारम् IX, 20, 6; XVIII, 4, 3 4; 5, 3, 1.

ककुम् VII, 25, 3, 5, 7, 14, 16; 27, 4, 20.

कचीवन्त् (श्रीषिंह) XVI, 11, 5.

कण्ठ IV, 14, 21.

कण्ठ I, 7, 3.

कण्ठरथन्तर X, 9, 14; XIII, 16, 5.

कतिपय XVII, 6, 6.

कतिपयाद् XVII, 1, 2.

कथम् XIV, 27, 1; 28, 1.

कद्रथ II, 5, 27.

कद्रन्त XI, 11, 10; 12, 2; XII, 4, 1; 5, 1; 6, 1. 10; XIII,
21, 18; XV, 2, 0, XVI, 21, 25. 28. 30.

कनिष्ठ XIV, 72, 1; XV, 20 (p. 191, 18)

कनिष्ठपूर्व IV, 15, 4.

कनिष्ठकुलीन XIV, 31, 1.

कनीर्यम् XV, 22 (p. 193, 7); 26 (195, 4. 7.).

कपल XVIII, 7, 8. 20.

कपाल IV, 14, 25. (Cf. अष्टाकपाल । एकादशकपाल । दशकपाल ।
द्वादशकपाल । पञ्चकपाल)

कम् कामयेत VII, 15, 15; XIII, 3, 4; XVIII, 2, 6; अकाम-
यत XV, 11, 1; 12, 1; XVI, 1, 1; कामयमान XIV, 31, 1;
अचीकमेताम् । अचीकमन्त VI, 1, 5.

कपाशुभीय X, 11, 12; XI, 2, 4; 11, 9; XIII, 5, 15; XV,
2, 9; 7, 1.

कपाशुभीयतद्दिदामीधे XIV, 39, 9; 34, 5; XVI, 21, 31; 23,

करण in इतिकरण I, 2, 25.

करस्य XVIII, 24, 3.

कर्ण IV, 14, 23.

कटं VII, 4, 13.

कर्मन् I, 1, 25, 2, 26, II, 9, 15; III, 16, 20, 22; 21, 19

IV, 14, 1, 15, 6; VI, 11, 14, XII, 1, 2, XIV, 10, 2;

40, 17; XV, 24 (p. 194, 5); XVIII, 24, 8. (Cf.

कर्मन् । देवकर्मन् । परिधिकर्मन् । पशुकर्मन् । बहिष्कर्मन् ।

ब्रह्मकर्मन् । यथाकर्म । सर्वकर्मन् । शौचकर्मन्)

कर्मपृथक् I, 2, 24.

कर्मविपर्यास V, 10, 13; 13, 9.

कर्मप्रसव IV, 16, 7.

कर्मभंयोग I, 1, 24.

कर्मोदि IV, 6, 7.

कलश XIII, 12, 1; XVII, 4, 8, 17, 9.

कलशवती VII, 15, 8.

कला XVI, 22, 16 18. (Cf. घोलशकल)

कलापि in गोधूमकलापि XIV, 41, 8 and यवकलापि XIV, 40, 9

कलि XV, 19 (p. 190, 17.)

कल्पविप्रतिषेध XIII, 11, 5.

कल्याणाभिव्याहार XVII, 1, 18.

कवच in कांस्यकवच XIV, 34, 2 and स्थापकवच XIV, 33, 20.

कवचिन् XVI, 1, 16.

कवच VI, 1, 6.

कवि XV, 24 (p. 193, 21.)

कवोष्ण IV, 14, 15.

कथवाहन III, 16, 3. 10; IV, 4, 1.

कश्यप (1.) VI, 1, 6. (2.) XVI, 16, 4.

कांस्य IV, 16, 3. 9, 21, 8.

कांस्यकवच XIV, 34, 2.

काकुभ VII, 23, 5, XVIII, 13, 9.

काकीवत IX, 20, 11. 12; XVI, 11, 4.

काङ्क्ष काङ्क्षति I, 1, 25, काङ्क्षेत् VI, 9, 10; IX, 20, 19.

काण्डवीणा XVII, 3, 12. 14.

काण (बल) XVI, 11, 20.

काद्रवेय XVI, 2, 13.

कानीत (पृथुश्रवः) XVI, 11, 23.

काम (1) X, 21, 14; XIV, 9, 12; 41, 5; 42, 5; XV, 1, 12; 6, 6.

7; XVI, 1, 1; 7, 14. 16, 14, 3 5; XVIII, 24, 29. 30 (2) .

अग्नि काम III, 4, 10; IX, 23, 3, XIII, 29, 20; XVI, 10,

4—8. (Cf. अनन्तकाम । श्रवाशकाम । अपचितिकाम । आयु-

स्काम । गर्भकामा । तेजस्काम । त्रिषिकाम । पशुकाम ।

कर्ण IV, 14, 23

कर्ट VII, 4, 13

कर्मन् I, 1, 25, 2, 26, II, 9, 15, III, 16, 20 22, 21, 10

IV, 14, 1, 15, 6, VI, 11, 14, XII, 1, 2, XIV, 10, 2,

40, 17, XV, 24 (p 194, 5), XVIII, 24, 8 (Cf अवष्टय-

कर्मन् । देवकर्मन् । परिधिकर्मन् । पशुकर्मन् । बहिष्कर्मन् ।

वृद्धकर्मन् । यथाकर्म । सर्वकर्मन् । होटकर्मन्)

कर्मपृथक् I 2, 24

कर्मविपर्याय V, 10, 13, 13, 9

कर्मप्रसव IV, 16, 7

कर्मसयोग I, 1, 24

कर्मादि IV, 6, 7

कलत्र XIII, 12, 1, XVII, 4, 8, 17, 9

कलशवती VII, 15, 8

कला XVI, 22, 16 18 (Cf घोलशकल)

कलापि in शोधूमकलापि XIV, 41, 8 and यवकलापि XIV, 40, 9

कलि XV, 19 (p 190, 17)

कल्पविप्रतिषेध XIII, 14, 5

कल्याणामिव्याहार XVII, 1, 18

कवच in कांसकवच XIV, 31, 2 and खान्नाकवच XIV, 33,

कञ्चिन् XVI, 1, 16.

कञ्च VI, 1, 6.

कवि XV, 21 (p. 193, 21)

कवोष्ण IV, 14, 15.

कथवाहन III, 16, 3. 10; IV, 4, 1.

कथ्यप (1.) VI, 1, 6 (2) XVI, 16, 4.

कांस्थ IV, 16, 3. 9, 21, 8.

कांस्थकवच XIV, 34, 2.

काकुम VII, 25, 5; XVIII, 13, 9.

काक्षीवत IX, 20, 11. 12, XVI, 11, 4.

काङ् काङ्क्षति I, 1, 25, काङ्क्षेत् VI, 9, 10; IX, 20, 19.

काण्डवीणा XVII, 3, 12. 14.

काण (बन्ध) XVI, 11, 20.

काद्रवेय XVI, 2, 13.

कानीत (पृथुश्रवः) XVI, 11, 23.

काम (1) X, 21, 14; XIV, 9, 12; 41, 5; 42, 5; XV, 1, 12; 6, 6.

7, XVI, 1, 1, 7, 14. 16; 14, 3. 5, XVIII, 24, 29. 30 (2.)

अग्नि काम III, 4, 10; IX, 23, 3, XIII, 29, 20, XVI, 10,

4-8. (Cf. अनन्तकाम । अन्नाद्यकाम । अपचिनिकाम । आयु-
काम । गर्भकामा । तेजस्काम । लिपिकाम ।

+ अत्र क्रीय XVI, 10, 9, 18, 18

+ निष् XV, 20 (p 191, 16 20), XVI, 22, 19

क्रुञ्ज + अभ्या अक्रोशन् XIV, 50, 1, 51, 1

कौलिन (r 1 कौलिन) XIV, 10, 16

कृत्र XV, 16 8 11

कृत्रभृत् IX, 22, 2

कृत्रवन्त् IX 22, 2

कृत्रमयहीह XVI, 1, 16

•कृत्रसव• XIV, 73, 3

कृत्रिय II, 1, 2, XIV, 29, 2, 33, 12, XV, 16, 7, 18 (p 189, 21), XVI, 10, 9, 17, 2 (Cf ब्रह्मणवृत्रिययो)

कृत् + प्र कृन्तीषु VII, 15, 14

कृल् + प्र कृल्य II, 9, 14, IV, 17, 13, XVII, 7, 11

कृमवन्त् III, 1, 13

कृप्रम XIV, 14 1

कृप्रमन्धि XII, 13, 5

कृरी in कृरीर IV, 15, 8

कृरीोदन XIV, 16, 4

कृरवपिशीर्षच्छिदौ XIV, 22, 4 (See critical notes!)

कृरकतापश्चित् XIII, 25, 6

कृर in कृरुतेव XV, 6, 11

ख

खण्ड XVI, 18, 18.

खन् खनन्ति XIII, 29, 6; XVII, 5, 8, खानयेत् XVII, 10, 2, 4;

खात IV, 15, 8.

+ नि खनन्ति IV, 15, 8, खाय IV, 15, 8, 17, 5.

खर V, 9, 4.

खल in गोधूमखल XIV, 41, 7 and यवखल XIV, 40, 7.

खलति XVI, 18, 18; XVII, 6, 1.

खाङ्गकवच XIV, 33, 20.

खाद् खादयन्ति XIV, 2, 11. (Cf अमंखादन्)

खादिर XVI, 3, 2, 12, 3.

ख्या + आ ख्यापयन्ते XV, 27 (p 196, 8), ख्यापयेत् XV, 27 (p. 196, 5)

+ व्या ख्यास्यामः I, 1, 1, 16, 11. 22; IX, 1, 2; 20, 4;

ख्यात I, 16, 1; III, 11, 1; V, 19, 5, VI, 1, 1, VIII, 12,

1; IX, 1, 1; X, 13, 24; XI, 1, 1, XIV, 3, 15; 10, 15.

ग्राह्यं सम् ख्यायमानं XVIII, 21, 1; ख्याय XIII, 1, 7.

16; प्रिसम् ख्यातुम् I, 17, 8.

17, 1

ग

14,

1 चङ्गा I, 1, 18. 22. 24 and पशुगण VI, 11, 16.

20

II, 6, 5.

गति IV, 6, 12.

गद् + नि गदेत् XIII, 11, 5; XVI, 2. 3. ६. 9. 12. 15.

11, 3. 6; गादयेत् XVII, 14, 1.

गन्धर्व XVI, 2, 8.

गम् गच्छति XIV, 50, 1; गच्छन्ति VI, 12, 13; 13, 3; अगच्छम्

XIV, 12, 2, अगच्छत् XIV, 12, 2; गमिष्यन्ति XIV, 40, 1;

गमिष्यन्त् III, 4, 9; गत II, 6, 13; गत्वा II, 14, 4; III, 17,

1; V, 8, 4; 14, 4. 24; 15, 10; 19, 1; 20, 8; VI, 13, 4. 5.

+ अधि गच्छेः XV, 22 (p 193, 9) (Cf. अनधिगच्छन्त
अनधिगम्यमान)

+ अद्गु गत III, 19, 10. 12. 14.

+ आ गच्छन्त् VIII, 11, 14.

+ नि गच्छतः V, 18, 7; गच्छन्ति I, 16, 10, 17, 6, III, 8,
21, VI, 9, 14.

+ प्र जिगांसन्त् (v. 1. जिगासन्त्, जिघांसन्त्) XVI, 22, 10

गर्गविराज XVI, 22, 2.

गर्भं (1) V, 14, 12; XIII, 3, 5, XV, 17 (p. 188, 16) (2)

7, 6. 8. (Cf. वैराजगर्भं । वैरूपगर्भं । रैवतगर्भं । शाङ्गिन

गर्भकामा V, 14, 12

गर्भिणी XV, 14, 13.

गवथ XVI, 3, 11; 12, 13.

गवामयन XII, 9, 8; XIII, 19, 1. 17; 25, 4; 27, 5; 28, 1;

गवामेवायन XIII, 24, 19.

गा + अप गाम् XV, 24 (p. 193, 22; 194, 9 P. W. अगाः)

+ आ अगुम् XIV, 14, 1.

गाथा XV, 27 (p. 196, 2.) (Cf. यज्ञगाथा । परःशतर्गाथ)

गाथिन XV, 27 (p. 195, 14 fl.)

गायत्र VI, 3, 11; 5, 1, 6, 1; VII, 26, 12; IX, 5, 4. 5. 6. 7;

6, 12; 20, 8; 27, 1; XII, 2, 17. 22; XV, 10, 1; XVI,

22, 13; गायत्री VII, 27, 1; IX, 6, 11; X, 12, 7; 13, 4;

XII, 2, 16; XIV, 2, 3. 4; 33, 7; 42, 11. 12; XVI, 22,

12; 27, 2; XVIII, 7, 2; 19, 1. 8; 16, 2.

गायत्रच्छन्दम् XIV, 33, 8. 9.

गायत्रीचिष्टुभौ I, 17, 9.

गायत्रीशंसम् XVIII, 16, 1.

गायत्र्युष्णिहौ VII, 27, 30.

गार्हपत्य X, 3, 4; XI, 7, 3; 10, 3 4. 5.

गार्हपत्य I, 6, 11; 15, 1. 15; II, 6, 2. 12; 7, 17; 8, 8 22; 9,

16; 10, 1. 5; 12, 2; 13, 4; 14, 2; 15, 5; III, 12, 17;

17, 5; 19, 10. 12; 21, 2; IV, 2, 3; 3, 3; 9, 7; 12, 10;

14, 10. 11; V, 4, 5; 9, 3; VIII, 11, 16, X, 13, 26; XIII,

20, 2; XVI, 1, 7; 16, 1.

गवामयन XII, 9, 8; XIII, 19, 1. 17; 25, 4; 27, 5; 28, 1;

८ गवामेवायन XIII, 24, 19.

गा + अप गाम् XV, 24 (p. 193, 22; 194, 9 P. W. अगाः)

+ आ अगुस् XIV, 14, 1.

गाथा XV, 27 (p. 196, 2.) (Cf. यज्ञगाथा । परःशतर्गाथ)

० गायिन XV, 27 (p. 195, 14 ff.)

गायत्र VI, 3, 11; 5, 1; 6, 1; VII, 26, 12; IX, 5, 4. 5. 6. 7;

6, 12; 20, 8; 27, 1; XII, 2, 17. 22; XV, 10, 1; XVI,

22, 13; गायत्री VII, 27, 1; IX, 6, 11; X, 12, 7; 13, 4;

XII, 2, 16; XIV, 2, 3. 4; 33, 7; 42, 11. 12; XVI,

12; 27, 2; XVIII, 7, 2; 13, 1. 8; 16, 2.

गायत्रच्छन्दस् XIV, 33, 8. 9.

गायत्रीत्रिष्टुभौ १, 17, 9.

गायत्रीशंसन् XVIII, 16, 1

गायत्र्युष्णिहौ VII 27, 30.

० गार्हपत्य X, 3, 4; XI, 7, 3; 10, 3. 4. 5.

गार्हपत्य I, 6, 11; 15, 1. 15; II, 6, 2. 12; 7, 17; 8, 8.

16; 10, 1. 5; 14, 2; 13, 4; 14, 2; 15, 5; III, 12,

17, 5; 19, 1. 12; 21, 2; IV, 2, 8; 3, 3; 9, 7; 12, 1

14, 1; 4, 5; 9, 3; VIII, 11, 16; X, 13, 26; 1,

1, 7; 16, 1.

XIII, 6, 4, 7; 29, 16, 27; XIV, 22, 16, 17; 39, 3, 12; 20 (p. 191, 17); 24; XVI, 22, 18, 19. (2.) 5. (3.) (name of a Soma sacrifice) XI, 4, 6; XIII, 16; 22, 5; 29, 8, 25; XIV, 22, 2; XVI, 9, 3; 22, 28, 4 (गौरुक्त्वय)

गोत्रायुषी XIII, 15, 4; 17, 2, 3; 21, 12; 29, 23; 20, 18.

गोतम XIV, 61, 1, 63, 2; XV, 1, 8; XVI, 3, 7.

गोधूमकलापि XIV, 41, 8.

गोच in मगोत्र XIV, 16, 8.

गोधूमखल XIV, 41, 7.

गोधूमचषाल XV, 1, 16.

गोधूमोर्वरा XIV, 41, 6.

गोमय IV, 15, 5, XVIII, 24, 7.

गोमिधुनौ III, 14, 17.

गोमृग XVI, 3, 13; 12, 12.

गोर्धस्तत्र XIV, 11, 9.

गोषत्र XIV, 11, 10, 16, 1. G.

गौर XVI, 3, 14; 12, 13.

घृष VII, 4, 15; 15, 5, 17; VIII, 5, 2; 17, 6, 21;

5, 15, 5; 16, 5, 17, 5, 18, 5; XIII, 11, 2, 7.

XIV, 57, 16, XVII, 11, 1, XVIII, 21, 8 (Cf आदित्यग्रह ।

मधुग्रह । मरुत्वतीयग्रह । पोलशियग्रह । सावित्रग्रह)

ग्रहण in नामग्रहण VI, 1, 24 and प्रतीकग्रहण I, 17, 1.

ग्रहान्तरुच्य XI, 2, 14

ग्रहिण्यु in फलग्रहिण्यु XVII, 1, 18

ग्राम XV, 18, 19; 20

ग्रामणी II, 6, 5 (Cf. सुतग्रामणीनाम)

ग्रामणीसव XIV, 22, 3

ग्राम्य III, 4, 4

ग्रावघोष VII, 15, 2.

ग्रावन् IV, 14, 26, XIII, 12, 3

ग्रावस्तुत् VII, 15, 2, X, 13, 5, II, 14, 1, 24, 10

ग्रीवा IV, 15, 12 (Cf उदम् १ । उदीचीनग्रीव । प्राग्ग्रीव ।

प्राचीनग्रीव)

ग्रीष्म II, 1, 2, XVI, 9, 28.

ग्रीव XVIII, 3, 1.

ग्रीष्म IX, 27, 1.

घ

घर्म V, 9, 25, 10, 17 18 30 (Cf दधिघर्म)

घम् घस्तु । घमन्तु अघद् । अघन् । अघसत् । अघमन् (vikara's)

VI, 1, 5, जलु XIV, 7, 1

घाटरी XVII, 3, 15 16

घाटकर्करी XVII, 3, 12

घृ + अभि घार्य IV, 3, 7, 17, 13, 18, 5

घृत IV, 14, 35, XIV, 57, 1, XV, 1, 35

घृत्तसोमौय XV, 1, 33.

घोर XVI, 2, 12

घोष XVII, 14, 12, 17, 7 (Cf. यावघोष)

घोषकृत् XVII, 14, 12, 17, 7

घोषा (मपुत्रा) VI, 6, 12

घा जिघेत VII, 8, 12

+ अत्र जिघन्त m अनवजिघन्त् XVI, 3, 19, घाय I, 12, °

III, 16, 26, IV, 5, 4, घ्रापयन्ति XVI, 3, 18,

XVI, 12, 17

घ

घ I, 1, 3 etc

घक VII, 15, 2 (Cf रघक)

घकीवन्त III, 4, 2, XIII, 29, 3.

घञ् + आ घष्टे XV, 27 (p 196, 1), XVI, 1, 22,

घञ्ते I, 1, 21, 16, 3, II, 5, 20; III, 11, °

17, 2, VII, 10, 3, 20, 5, 25, 3, 27, 4, X,

1; XII, 2, 3; 3, 2. 15; XIII, 5, 1; 16, 5; 17, 8; 25, 6;
20, 4; XVI, 22, 2; 23, 22; 28, 4; 30, 8; XVII, 3, 15;
चचीत XVI, 2, 24. 27, चक्षाण X, 13, 28; XVI, 1, 24.

+ प्रत्या षष्टे V, 1, 10.

चक्षुर्विषय II, 14, 10.

चक्षुम् IV, 7, 12; VI, 1, 6; VIII, 4, 6; X, 21, 11 (विस्तृत)

चक्षुर II, 2, 16; 5, 20; III, 13, 19; IV, 2, 7, 11, 6; 15,
17; 21, 19; V, 1, 2; 6, 3, VI, 4, 7; 5, 6. 12; 6, 2; X,
3, 5; 10, 5. 7; 11, 8; XI, 4, 5; XII, 16, 9; 21, 3; 27, 2;
XIII, 12, 9; 19, 7. 16; 21, 11; 25, 1. 2. 3; 28, 5, XIV,
5, 3; 6, 6, 14, 1; 26, 3; 52, 3; 56, 9; 57, 9; 61, 2; 83,
2; 84, 2; XV, 4, 9; 8, 21; 23 (p. 193, 11. 12); XVI,
1, 2; 11, 12, 23, 6. 14; 28, 2; XVII, 4, 1; XVIII, 6, 2;
7, 12. 14; 8, 8; 12, 4; 15, 3; 18, 4. 8.

चक्षुरक्षर IX, 5, 13; 6, 7 ff; 16, 2.

चक्षुरक्षुल XVII, 10, 4.

चक्षुरश्च XV, 1, 16.

चक्षुरह XIII, 19, 5; चक्षुरहार्थे XIII, 15, 7.

चक्षुराद्याव VII, 14, 4.

चक्षुरक्षर VII, 27, 30, XVIII, 6, 1.

चक्षुरक्षरक्षीम XIV, 61, 1; XV, 1, 8; XVI, 3, 7.

चक्षुरक्षि XII, 8, 3.

चतुर्दशैत III, 19, 6

चतुर्थं I, 7, 5; 12, 4; IV, 21, 15; VII, 26, 5, IX, 6,
 24, 5; X, 2, 11; 5, 1, 8, 18; XI, 4, 6; 7, 1, 9, 11, 1
 XII, 3, 9; 4, 11, 5, 10, 10, 10; 12, 9; 26, 7, XIV, 7
 8, 1, XV, 19; XVI, 2, 10; 11, 10; 14, 17, 18, 6,
 7; 23, 5. 12 20. 23; 24, 3. 13. 17. 20; XVIII, 1, 10
 चतुर्थी II, 10, 1 ff; IV, 10, 4; 18, 4, VI, II, 9;
 12, 3; XII, 11, 3; XIV, 51, 13; XVI, 4, 8; 5, 2, 18,
 (Cf. तृतीयचतुर्थी । द्वितीयचतुर्थी and
 प्रथमचतुर्थी । महाव्रतचतुर्थं । खिष्टकचतुर्थी)

चतुर्थपद्योः XII, 3, 19.

चतुर्थोत्तमौ III, 13, 19.

चतुर्दश XIV, 72, 2; चतुर्दशी IX, 8, 3.

चतुर्दशन् IX, 20, 8, XIV, 51, 9, XVIII, 7, 6, 13, 3.

चतुर्धा XVII, 1, 14; 10, 10.

चतुर्मात्र I, 2, 3. 13.

चतुर्विध (1) XIV, 33, 2, 42, 3, 61, 7, चतुर्विधी XVIII
 4. (2) (Somasacrifice) XI, 2, 1, 5, 7; 15, 5; XII, 6, 7,
 27, 1; XIII, 17, 2. 3; 19, 7, XIV, 46, 2; XV, 18,
 XVI, 26, 5.

चतुर्विधति II, 3, 18; X, 12, 9, XIV, 2, 12 13; 42, 10;
 2; XV, 5, 10. 11; चतुर्विधतिचतुर्विधतिः XVI, 15,

- चतुर्विंशतिह्रस्वम् XVIII, 14, 9.
 चतुर्विंशतिरात्र XIII, 16, 5.
 चतुर्विंशत्यक्षर XIV, 42, 11.
 चतुर्विंशत्यक्षरादि VII, 27, 30.
 चतुर्विंशमहाप्रते XVI, 20, 18
 चतुर्विंशसोम X, 9, 1, 12, 1, XI, 2, 1.
 चतुर्विध XVI, 23, 1. 4 26
 चतुर्विंशति XVI, 23, 8.
 चतुर्विंशति X, 15, 1
 चतुर्विंशतिरात्र XII, 2, 17.
 चतुर्विंशतिरात्रसोम X, 10, 1
 चतुर्विंशति XVIII, 13, 1 8.
 चतुर्विंशति I, 1, 39, XVI, 23, 2
 चतुर्विंशति XIV, 51, 3, XV, 12, 4, 16, 9 13. 14, XVI, 24,
 3. 9 11, 29, 12
 चतुर्विंशति VII, 27, 6.
 चतुर्विंशति XVI, 23, 3.
 चतुर्विंशति I, 12, 3, II, 8, 17.
 चतुर्विंशति XII, 3, 4.
 चतुर्विंशति XVI, 23, 1. 7. 26.

चरण V, 11, 15 (acc. da.), XV, 1, 20; XVI, 3, 6; 12, 7.

चरु III, 17, 10; V, 1, 1; XIII, 29, 12; XV, 14, 12, XVI,
1, 13.

चर्मन् IV, 16, 2; XIV, 22, 17; XVII, 3, 5; 5, 6 9.

चशाल XIV, 40, 9; 41, 8. (Cf गोधूमचशाल)

चशालसुख-तरसपुरोत्थागोः XIV, 73, 3 (see critical notes)

चातुर्थाङ्गिक XV, 7, 1; 8, 1.

चातुर्मास्यानि III, 13, 1, V, 20, 2; XIV, 10, 1; XV, 12, 8.

चातुर्मास्यदेवता XIV, 10, 3, XVI, 3, 15, 16; 12, 14 15

चातुर्मास्यपर्वन् XIII, 24, 4.

चातुर्मास्यपशुदक्षिण XIV, 10, 23.

चातुर्मास्यद्विष् XIV, 15, 5.

चातुर्विधिक XII, 27, 4.

चात्वाल V, 18, 12; VI, 11, 17; 12, 8.

चात्वालोत्करी V, 14, 2, XVII, 7, 11; *त्करा उ० XVIII,
24, 26.

चाट्टमस fem. *मी XIV, 32, 3.

चि चेत्यमाण IX, 22, 1. 6.

+ अप चिन्वन् XV, 19 (p. 191, 10)'

+ सम् चित IX, 25, 1; चित् IV, 15, 8 (Cf चित्)

चित्ति IV, 13, 9 12, IX, 24 9

चित्त्य IX, 25, 1; X, 7, 10, चित्था in अग्निचित्था VIII, 15,

चित्रवती (चच) XV, 3, 3

चिरात् XIV, 14, 1

चीवर II, 16, 2

चुद् चोद्यते I, 17, 7, चोद्यन्ते I, 1, 24', चोद्यमान V, 19, 5, IX,
27, 3, XIII, 20, 11, चोदित III, 20, 20 (Of अथाचो-
दितम्)

चूर्ण in अथचूर्ण IV, 15, 22

चेद् I, 17, 1, III, 19, 9, 20, 1 2, 21, 2 3 4, IV, 14, 2;
VII, 7, 4, XIII, 1, 2 5 7, 10, 4, XV, 17 (p 188, 7)

चेष्ट चेष्टयन्ते VIII, 9, 2

चेत्री III, 13, 2

चेत्रीप्रयोग III, 14, 2, 15, 2

चोदना XIII, 15, 5; XIV, 3, 13

चोदनानुपूर्व्येण I, 17, 2

चोदनाप्रकरण I, 17, 1

चोदनामदेह VI, 1, 7

चु च्योद्यन्ते XV, 16, 11

क

कद् कन्न XIV, 22, 9

+ अब क्वाच XIII, 12, 12

+ प्र क्वाच IV, 14, 17

कदिस् V, 13, 6

कन्दम् VII, 27, 30, X, 12, 6, XV, 2, 2 6, XVI, 8, 9, 26,
2, कन्दोऽनन्तरेण VI, 6, 17 (Cf गायत्रिच्छन्दम् । जगच्छ-
न्दम् । त्रिष्टुप्कन्दस etc यूहच्छन्दम्)

कन्दोग XIII, 1, 1 4, XVII, 14, 1

कन्दोगवशेन X, 8, 21

कन्दोम X, 1, 8, 9, 5 15, 11, 10, XI, 13, 13, XII, 3, 17
21, 4, 5 19 21, 5, 18 22, 10, 5, 11, 16, 12, 3 5 10
13, 25, 4, 26 2 16 18 20, 27, 1, XIII, 15, 3, XIV,
39, 2, XV, 6, 1; XVI, 21, 18

कन्दोमत्रिककुट्ट XVI, 29, 14

कन्दोमदशाह XIII, 21, 13

कन्दोमान I, 1, 19 (Cf समानच्छन्दोमान)

कन्दोहृत्सोम X, 8, 21.

कान्दोम XVI, 22, 6.

कान्दोमिक X, 9, 6

छाया II, 6, 2.

क्षिद् क्षेदयित्वा XVII, 1, 8.

+ अतु क्षिन्दन् II, 8, 13.

+ आ क्षिन्न IV, 5, 10

+ प्रति क्षिद्य I, 6, 6.

ज

जगच्छन्दम् XIV, 33, 14 15.

जगती VII, 27, 9. 17. 26; X, 12, 10; XIII, 10, 5; XIV, 33, 13; XVI, 22, 12; XVIII, 14, 3. (Cf. चिद्युजगत्यौ)

जगतीशंसम् XI, 15, 11.

जघनेन (c. acc) XVI, 1, 7; XVII, 5, 8; 10, 4.

जघन्य III, 8, 26; XIII, 12, 8.

जडा XV, 19 (p. 190, 22) (Cf. जातुजडाष्टीवन्)

जठर IV, 15, 15.

जन् जायते XV, 17 (p. 188, 17. 18); जायन्ते XV, 18 (p. 189,

12 18), जायेत XV, 18 (p. 189, 4), जायताम् XV, 18 (p.

189, 5. 6); जायन्ताम् XV, 18 (p. 189, 12. 18); जज्ञे

XV, 17 (p. 188, 1.); 18 (p. 189, 7; 190, 4); जज्ञिरे

XV, 18 (p. 189, 13. 19); जज्ञनि XV, 18 (p. 189, 3.);

अज्ञत XV, 18 (p. 189, 13, 20); जात III, 13, 17; XV, 17
(188, 7.) (Cf. 'अज्ञातपुत्र'); जनयेत् XVII, 13, 17.

+ आ जायन्ते XVI, 23, 6, 14.

+ उप जायन्ते XIV, 22, 26; XV, 9, 4.

+ प्र अजायत XIV, 6, 1; 65, 1; 68, 1; अजायन्त XIV,
60, 1. (Cf. प्रजाता); जनयन्त् XVI, 23, 13.

जन XV, 19 (p. 190, 8)

जनकन्याः XII, 21, 1.

जनकसंप्रदायं XVI, 26, 7.

जनदन्त् III, 19, 15.

जननी XV, 17 (p. 188, 21.)

जनमेजय (पारिचित) XVI, 8, 27.

जनिष XII, 9, 17.

जन्मन् XV, 24 (p. 193, 21.)

जप जपति I, 5, 8; 6, 8, 10; 14, 20; 15, 11; II, 8, 4, 20;
IV, 12, 20; V, 17, 10; VI, 2, 1, 6, 15; VII, 1, 15; 18,
9; VIII, 15, 10; XVII, 12, 4; 15, 10. 11. 12; 16, 1. 2.
3. 4. 9; XVIII, 21, 8; जपेत् II, 14, 6; V, 17, 13; XVI,
18, 12; जपेयुः X, 21, 15; जपेरन् III, 6, 3; जपन्त् III, 17,
1; VI, 13, 3; जपित्वा I, 4, 5; 6, 2, 13, 11, 1; 15, 5; II,
11, 3; 12, 6; IV, 7, 17; 12, 10, 15, 1; 21, 24; V, 1,

+ प्र ज्ञात XVIII, 24, 16 17. 18.

+ वि अजिज्ञासिषि (conjecturally) XVI, 29, 8; ज्ञान
XVI, 29, 8.

+ सम जानीते XV, 26 (p 195, 9), जानान XV, 25 (p.
194, 20), ज्ञपयन्ति IV, 17, 11, ज्ञप्यमान V, 17, 11,
ज्ञप्त IV, 14, 14, XVI, 3, 33, 12, 21, 13, 7.

ज्ञाति III, 6, 1

ज्ञातिनामन् VI, 1, 6

ज्ञानविषय XIII, 5, 1.

ज्यायस् XV, 26 (p 195, 3 4)

जुत् व्योत्य + अत्र II, 8, 9 11

ज्येष्ठ II, 12, 10, IX, 26, 2, XIV, 31, 3, 72, 1, XV, 2, 19,
20 (p 191, 17), 25 (p 194, 17)

ज्येष्ठस्तोम XIV, 31, 1

ज्येष्ठाभिव्याहारे XIV, 31, 5.

ज्येष्ठ्य XIV, 31, 1, XV, 26 (p 195, 2), 27 (p 195, 19)

ज्योतिष्टोम XIII, 16, 5, XIV, 11, 2

ज्योतिषन्तु III, 19, 10

ज्योतिष् (1) XV, 17 (p 188, 15), ज्योतीषि XVI, 21, 2 (2)

(ज्योतिःसंज्ञको ऽग्निष्टोमः) IX, 21, 7; XI, 4, 4; XIII, 29,
25; XIV, 22, 1; XVI, 9, 3; 22, 14; 28, 4.

ज्योत्स्न XIII, 19, 6.

त

तच् + निम् तष्ट XVI, 3, 11.

+ मम् तष्ट XVII, 1, 12.

तत्तन् (वृषु) XVI, 11, 11.

तच्छन्दस् XV, 9, 4.

तत् XV, 18 (p. 190, 2); 20 (p. 191, 20.)

तत्तम् IV, 6, 12; XI, 12, 1; XIV, 7, 1; 8, 1; 9, 1; 32, 1;

40, 12; XV, 17 (p. 188, 9); 24 (p. 194, 8); XVI, 9, 17;

XVI, 16, 1; XVIII, 14, 6; तत् ऊर्ध्वम् XVII, 14, 16.

तति VI, 1, 3.

तत्प्रवृत्ति XIII, 19, 18.

तत्प्रयाज V, 16, 7.

तत्त I, 3, 7; 16, 8; 17, 7, 9; III, 10, 8; V, 12, 3, 4; 14, 24;

VII, 4, 16; 15, 11; 26, 6; X, 1, 20; XIII, 6, 5; 20, 10;

29, 2; XIV, 6, 7; XV, 2, 16; 3, 1; 13, 7; XVI, 15, 5, 8;

XVII, 15, 8; XVIII, 19, 10; 24, 3.

तत्तया I, 2, 28; 3, 2; II, 15, 1; IV, 6, 6; 11, 12; 21, 6, 7;

तमम् XV, 17 (p. 188, 10).

तमुद्युहीय X, 11, 13.

तरमपुरोलाग् in चयालमुखतरमपुरोलाग्नोः XIV, 73, 3.

तरुण in कुग्रतरुण II, 7, 12.

ताच्छणी II, 3, 14.

तात XV, 24 (p. 194, 5).

तानूनघ्न V, 8, 2.

तापश्चित XIII, 26, 4. (Cf. चुल्लकतापश्चित महातापश्चित)

तायमानरूप XIII, 24, 16, 16.

तार्क्ष्य (1.) (वैपश्चित) XVI, 2, 25. (2.) XI, 14, 28; XII, 11, 12.

तार्तीयसवनिकी V, 3, 7.

तार्तीयार्त्तिक XV, 8, 8.

तार्थ XVI, 12, 10 (see critical notes!)

तालुध्यान I, 2, 4.

तावन् तावती VIII, 7, 5; XV, 9, 4; तावद् VII, 6, 8; IX, 20, 14; XVII, 14, 4.

तिरिन्दिर (वारश्वय) XVI, 11, 20.

तिर्यक् IV, 12, 5; XVII, 1, 11.

तिलकावत्त XVI, 18, 18 (Comm. पिङ्गावः । बलिनः । तिलकाश्वा-
वक्षीषु यस्य । विस्त्रिधाः कुष्ठौ etc.)

तीर XIII, 29, 29.

तीर्थ V, 14, 2; XVII, 7, 11.

तीव्र XIV, 21, 1.

तीक्ष्ण XIV, 21, 1.

तु I, 1, 40; 2, 20; 3, 18 etc.

तुल्य in अतुल्य V, 19, 4.

तुरायण III, 11, 15.

तुप् तुभ्येन् I, 17, 5.

द्वपर IX, 23, 5; XV, 1, 22; XVI, 3, 13; 12, 12.

द्वर्णोऽंश VII, 9, 1; IX, 25, 1; XVII, 14, 3; 17, 15; XVIII,
1, 3; 21, 1.

द्वर्णोऽम् II, 8, 11; 9, 4; 10, 1; 17, 2. 4; III, 16, 20; IV, 2,
5, 11; 11, 5; 16, 6; 21, 13. 22; VI, 9, 18; VIII, 11, 15.
16; XVII, 14, 13.

द्वच I, 4, 8; 12, 8; II, 12, 2; III, 17. 3, 4; IV, 12, 10; V,
14, 11; 18, 12; VII, 10, 3; 11, 1; 19, 8. 9. 10; VIII,
3, 8; IX, 2, 3; 3, 3; 5, 4. 9; 6, 6. 14; X, 3, 5; 4, 14;
5, 8; 6, 14; 8, 16; 9, 16; 10, 7; 11, 8; 12, 8. 12; XI,
3, 2; 6, 5; 7, 4; 8, 3; 9, 3; 10, 4; 12, 6. 8. 13; 13, 13;
XII, 2, 3. 15; 3, 3. 10. 12. 15. 16; 4, 10. 13. 16; 5, 9.
12; 8, 2. 4. 6. 7. 9. 10; 9, 2; 11, 3; 12, 4. 11; 25, 2;
26, 18. 21; XIII, 12, 2. 13; XIV, 3, 3. 5. 6. 7. 8. 12;

XV, 22; XVI, 13, 14; XVII, 14, 1; XVIII, 1, 4, 7; 2, 1. 2. 5; 3, 1; 4, 8; 5, 9; 6, 1. 2. 4. 5; 7, 8. 7. 10. 15. 18. 19; 12, 2. 6. 7; 17, 5. 6. 7; 18, 11; 19, 7. 10; 22, 2; 23, 6. 9. 11. (Cf. प्रउगट्चानि)

टचकृत् XI, 3, 1; XII, 9, 1; XIV, 2, 10; 3, 13. 14; 6, 5; 40, 4; XV, 4, 7; XVII, 8, 11.

टचकृत्शस्त्र XIV, 42, 14.

टड् see टद्

टण I, 6, 6; 15, 14.

टणनिरसन IV, 6, 5.

टणापचयन II, 15, 4.

टतीय I, 7, 4; II, 2, 12; 5, 18; IV, 12, 4; 18, 3; V, 11, 3. 12; VI, 6, 8; VII, 15, 6. 10; 16, 4; 17, 7; 25, 6; 27, 18; VIII, 3, 18; 12, 4; IX, 5, 7; 6, 4. 9; X, 4, 1; 8, 13; 9, 7. 8; 10, 4; XI, 2, 10; 4, 7; 6, 1; 7, 9; 8, 6; 9, 10; 11, 2. 9. 11. 12. 15. 16. 17. 18. 19; 12, 2. 4. 17; 13, 15. 26; 14, 34; XII, 3, 7; 4, 4. 8; 5, 7; 9, 10; 10, 8; 11, 3. 8; 12, 8. 14; 16, 2; 24, 3; 26, 6. 21; XIII, 15, 5; XIV, 8, 5. 9; XV, 19; XVI, 4, 8; 5, 2; 11, 7; 13, 17; 18, 5; 21, 6. 9. 12. 20; 22, 6. 17; 23, 5. 11. 19; 24, 3; XVII, 15, 6; XVIII, 1, 17. 21; 20, 1. 3; 23, 10. (Cf. आदित्यटतीय। प्रथमटतीयौ)

दृतीयचतुर्थी X, 12, 15.

दृतीयपञ्चमयोः XII, 8, 18; 10, 5; 12, 5.

दृतीयप्रभृति VIII, 7, 3; XII, 27, 3.

दृतीयसवन VII, 5, 14. 24; 19, 22; VIII, 1, 2; 3, 5; 14, 5.

8; X, 7, 12; XI, 10, 11; 12, 9; 15, 7; XII, 7, 8; 27,
6; XIII, 5, 6. 9; 6, 3; 9, 1; XIV, 27, 9; 28, 6; 33, 13;
XV, 2, 22; 8, 5; 13, 9; XVI, 14, 9; 21, 32; 23, 9. 10.
11. 12. 19. 20; 24, 14. 16; XVIII, 22, 1. (Cf. प्रातःसव-

नदृतीयसवनानि)

दृतीयसवगौय XIV, 2, 19; 13, 5.

दृद् (दृड्) + अत्र दृणत्ति XVII, 17, 5. 6.

+ वि तर्दयति XVII, 1, 14.

+ मम् दृद्युः XVII, 1, 9; दृद्युः IV, 18, 5.

दृ + वि तारयति VII, 1, 4.

दृजम् XIV, 2, 4. 9; 20, 1; 24, 1; 36, 1; 42, 12. 13; 59, 1;
78, 2; XV, 4, 3. 4; 14, 4; 17.

दृजस्त्वाम् XIV, 4, 1; 16, 1; 20, 1; 24, 1; 36, 1; 59, 1; 78,
2; XV, 4, 2.

दृष XIII, 19, 3.

दृष्य् त्यजेत् II, 16, 3.

दृष्यस्त्रिंश IX, 27, 1; X, 12, 2; XIII, 16, 5; 24, 6; XV, 6,
4; XVI, 23, 12. (Cf. विणवचयस्त्रिंशे)

अयस्त्रिंशत् XV, 4, 10; 5, 2 3. 4. 5; XVI, 22, 16.

अयस्त्रिंशद्वात्र XIII, 17, 1.

अयस्त्रिंशत्सोम X, 7, 1.

अयस्त्रिंशारम्भण XIII, 16, 4. 5.

अयोदश IX, 20, 10 (अयोदशं शतम्); अयोदशौ IX, 8, 3;
XVIII, 14, 6.

अयोदशन् IX, 1, 10; XV, 1, 13; 3, 10.

अयोविंशति XVIII, 1, 9.

अि I, 1, 2; 4, 11. 15; 12, 13; II, 1, 9; 5, 10; 10, 3; 12,
8; 14, 5; III, 13, 17; 14, 9; IV, 5, 2; 11, 6; 15, 9.
21; 18, 5; 21, 5. 14; V, 9, 21; 11, 1. 2. 10; 14, 13; 16,
8; VI, 3, 10; 4, 5. 7; 5, 2. 10; 6, 2. 6. 17; 10, 1; 11,
8. 12; VII, 6, 1; 10, 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15; 15, 4. 10.
16; 25, 7. 14. 16; VIII, 6, 7. 11. 12. 14; 12, 16; IX, 1,
8; 6, 11. 16; 15, 2; 20, 15. 25; 23, 9; X, 1, 8; 5, 19.
20; 6, 6. 9. 11. 14. 16. 18. 19; 8, 6. 9. 17. 19; 9, 16; 10,
7; 12, 17; XI, 12, 5; 13, 9. 13. 14; XII, 5, 15; 11, 14.
17. 21; 21, 3; 26, 17; XIII, 5, 7; 10, 11; 15, 6; 17, 3;
19, 14. 16; 21, 5; 27, 1. 2. 3; 28, 5; XIV, 4, 5; 12, 6.
7. 8. 9; 40, 19; 42, 8. 9; 51, 11; 56, 7. 8; 57, 10. 11. 12.
13; XV, 1, 13; 8, 2. 18; 12, 13; 20, 21; XVI, 21, 2. 3;
22, 8. 15; 29, 6; XVII, 1, 9; 5, 2; 12, 2. 3; 16, 3;

- XVIII, 1, 3, 8; 7, 5, 15; 8, 3, 16; 10, 6, 7, 9; 15, 4.
 चोत्सीन् VIII, 2, 13; X, 5, 12; XII, 8, 4; तिसृभिस्त्रिभिः
 XVI, 13, 6.
 चिंघत् IV, 15, 14, 19; XIV, 9, 5; चिंघतं चिंघतम् XIV, 32, 9.
 चिंघत्तमौ XVIII, 14, 6.
 चिक X, 12, 4.
 चिककुद् XVI, 29, 12. (Cf. हन्दोमत्रिककुद् । महात्रिककुद्)
 चिकद्रुकीया X, 13, 7.
 चिकैक in एकत्रिकत्रिकैक XIV, 42, 7.
 चिगुण XVII, 2, 3.
 चिणव IX, 27, 1; XIII, 16, 5; XIV, 33, 5; XV, 6, 3; XVI,
 23, 11, 12.
 चिणवत्रयस्त्रिणे XVI, 15, 13.
 चिणवस्त्रोम X, 6, 1.
 चिपच्छस् XI, 14, 14.
 चिपद् VII, 27, 1.
 चिपुरुषम् XVI, 22, 29.
 चिप्रमृति I, 1, 18.
 चिमात्र I, 1, 19.
 चिरात्र IV, 15, 6; XIII, 5, 20; XIV, 8, 1; XVI, 1, 1; 20,
 17; 21, 1; 22, 30. (Cf. अथचिरात्र । कुसुर्विन्दुचिरात्र ।
 गर्गचिरात्र । सर्ववेदचिरात्र)

चिर्वचन 1, 1, 18.

चिविध XVI, 21, 1. 2; 22, 30.

चिष्टन् IX, 21, 1; 27, 1; XII, 2, 11; 9, 1; XIII, 16, 5; 29, 2; 29, 32; XIV, 2, 11; 6, 4; 12, 6; 25, 2; 26, 2; 27, 3. 4. 5. 9. 10. 11; 28, 2. 3. 6. 7. 8. 9; 29, 5; XIV, 33, 3. 40, 2; 41, 3; 42, 3; XV, 4, 5; XVI, 23, 5, 9; 24, 3. 5; XVII, 7, 6.

चिष्टत्पञ्चदशौ XIII; 21, 1; XIV, 29, 4; •दशे XV, 6, 2. (Cf. पञ्चदशचिष्टतौ)

चिष्टत्प्रभृति XIII, 24, 5; 28, 5; XVI, 21, 3.

चिष्टत्सोम X, 2, 1; XIII, 21, 9; XIV, 51, 2.

चिष्टत IX, 20, 13.

8. 12; VII, 5, 50, 1.

चिष्टोषन् XIV, 16; VIII, 6, 13, 1

चिष्टुक्रिय XVI, 22, 29.

चिष्टवण XVI, 21, 2.

चिष्टुपूक्तम् XIV, 33, 11. 12.

चिष्टुपूक्त XVIII, 19, 1.

चिष्टुपूक्तौ VII, 27, 30; •तीनाम् VII, 26, 4. चिष्टुविराजोः

VII, 27, 22.

चिष्टुम् VII, 27, 11; IX, 6, 1; X, 7, 7; 12, 9; XIV, 11, 5;

33, 10; XVI, 30, 2; XVIII, 16, 3. (Cf. गायत्रीचिष्टुभौ)

विष्टोम XIV, 51, 2; XV, 16, 10; XVI, 22, 8.

विष् I, 4, 6; II, 11, 2, 4; 12, 7; III, 10, 23; IV, 4, 13;
16, 10; 17, 13; 18, 10; V, 17, 10; VII, 10, 9; X, 21, 17;
XIII, 17, 1; 28, 4; 29, 30; XVI, 17, 4, 5; XVII, 14, 15;
15, 4, 13; 16, 6, 8; 17, 2, 15; XVIII, 1, 1, 19; 21, 2;
वित्तिष् II, 6, 10; V, 11, 1; VI, 9, 4.

विमंस्य XIV, 42, 17.

विषांक्तर XIII, 23, 4.

विःमस्य XVIII, 1, 10; 20, 7.

विःसमद् XIV, 2, 9.

विहविष् III, 16, 1; IX, 24, 1.

वीषु III, 2, 7.

वेता XV, 19 (p. 190, 18).

वेधम् II, 10, 5.

वेधांतवी XV, 13, 2.

वैषद् XIV, 41, 11.

वैष्टुम VI, 4, 4; 5, 5; 6, 5; VII, 26, 6; IX, 6, 2; 20, 10;
27, 1; X, 9, 3; 10, 5; 11, 4; XI, 13, 12; XIV, 11, 6;
XV, 10, 2; XVI, 21, 18; 30, 2; XVII, 7, 13; 8, 4; 9, 5.

वैष्टुमजागते XVIII, 6, 5.

व्यस्यक III, 17, 10; XIV, 10, 21.

अह II, 3, 14; X, 5, 7; 8, 16; 9, 5, 9; 11, 10; XI, 4, 2;
7, 5, 11; 11, 8; 12, 9, 12; XII, 3, 15; 6, 6; XIII, 18, 5;
XIV, 45, 2; XVI, 24, 13; 25, 3; 26, 3; अहार्थे XIII,
15, 6.

त्वच् VI, 1, 6; XIII, 3, 5; XVI, 15, 10.

त्वर् त्वरेरन् XVI, 7, 7.

त्वद् XIV, 12, 2 etc., (त्वा XV, 18, 20 etc.).

त्वष्टृ I, 15, 2; XV, 14, 4.

त्वाद् IX, 27, 4; XIII, 4, 1; XIV, 50, 1.

त्विवि XIV, 34, 1, 3.

त्विविकाम XIV, 34, 1.

त्विविमन्तु XIV, 34, 3.

द

दक्षिण I, 4, 1; 5, 8; 6, 3, 5; 10, 1, 4; II, 9, 3; 16, 2; IV,
3, 7; 12, 1, 2, 10; 13, 2; 14, 6, 18, 23, 29; 16, 6, 7; V,
13, 2, 3, 5; 14, 19; VI, 3, 2; VII, 3, 1; 5, 16; 15, 2;
XIII, 29, 29; XV, 13, 15; XVI, 9, 19; XVII, 10, 4, 11;
11, 4; 13, 2; 15, 2, 10; 16, 1, 3, 7; दक्षिणेन (praep.) V,
15, 9, 10; VI, 13, 5; VII, 3, 2, 3; 14, 10; XVII, 10, 12;
दक्षिणा (adv.) III, 16, 16-17; IV, 4, 2; V, 6, 7; 14, 10;

VI, 13, 10; VII, 15, 2; VIII, 12, 11. दक्षिणा (दान) II, 3, 18; 4, 10; 5, 27; III, 2, 7; 3, 7; 7, 6; 12, 6. 12; 13, 24; 14, 17; 15, 22; 18, 8; 19, 9; IV, 16, 9; 20, 3; XIII, 5, 21; 6, 4. 7; XIV, 2, 12; 12, 5; 15, 6; 16, 5; 20, 2; 28, 13; 32, 5; 33, 20; 34, 2; 39, 3; 40, 15; 41, 12; 57, 17; 72, 3; XV, 4, 10; 11, 15; 16, 16; XVI, 20, 6; 30, 9. (Cf. आदिष्टदक्षिण । ऋतुदक्षिण । चातुर्मास्यपण्ड-
दक्षिण । नीतदक्षिण । समानदक्षिण । सर्ववेदसदक्षिण । सहस्र-
दक्षिण)

दक्षिणतम् II, 8, 1. 14; 9, 11. 13; 12, 9; IV, 4, 3; 14, 10.
13; 16, 10; VI, 8, 4; VIII, 2, 13; XVII, 1, 6; दक्षिणतः-
पश्चात् II, 7, 16; VII, 3, 2. *

दक्षिणतोन्वाय II, 11, 1; IV, 6, 1.

दक्षिणधिष्ण्य VI, 13, 4.

दक्षिणप्राक्प्रवण IV, 14, 6.

दक्षिणकास I, 12, 10; VII, 17, 16.

दक्षिणामि III, 17, 3; IV, 2, 4. 7; 4, 2; 13, 3; 14, 10. 11;
V, 4, 6.

दक्षिणाय IV, 3, 3.

दक्षिणाद् see प्राग्दक्षिणाद्

दक्षिणान्वाय I, 1, 14.

दशहोत्र X, 14, 1. 2.

दशा XV, 13, 15.

दशाक्षर VII, 27, 23; XVI, 29, 2

दशाह in कन्दोमदशाह XIII, 21, 13.

दस्यु XV, 26 (p. 193, 6.)

दह् धव्यन्तः XVIII, 24, 15; दग्धा XIII, 11, 1.

+ अभि दग्ध XIII, 6, 7.

+ निष् दहति, अदहत् XIV, 51, 1.

दा ददाति III, 8, 10; XIV, 9, 4; 32, 9; XV, 3, 12; 16, 17;

XVI, 1, 10; 10, 7; 18, 8; 22, 15; दत्ते III, 16, 27; दद्यात्

III, 20, 3; IV, 5, 6; VII, 17, 17; XIII, 5, 21; 6, 2. 5. 7;

XIV, 16, 8; XVIII, 24, 32; ददानि XV, 20; देहि XV,

24; दत्त XV, 21; अददात् XV, 18; ददौ ददुः XV, 22;

दीयते XVI, 14, 18; 15, 20; देय XVIII, 24, 32; दत्ता

II, 7, 7; VII, 18, 9; XIII, 6, 4; 29, 21; XV, 20.

+ आ दत्ते XVIII, 8, 16; दाय I, 10, 5; VII, 15, 17;

VIII, 5, 2; XV, 18; 20; XVII, 15, 3; दायम् (in

पुनरादायम्) IX, 20, 6; XVIII, 4, 3. 4; 5, 3. 4;

caus. दाप्य I, 6, 16; V. 11, 5.

+ प्रस्था दत्ते VII, 25, 14; दाप्य VII, 25, 6. 13.

+ प्र दाप्य IV, 15, 4; VII, 7, 3. प्रत्त in प्रत्तदोष III, 20,

13 and अप्रत्तदेवत III, 20, 12.

दाक्षायण्यज्ञ III, 8, 3. 6; XIV, 5, 3.

दाक्षायण्ययाज्ञिक III, 9, 4.

दाक्षिण XIII, 14, 6.

दाह III, 2, 2; XVI, 10, 4. 7.

दान II, 3, 25. (Cf. उच्छिष्टदान IV, 21, 16).

दाघ XV, 25 (p. 104, 18); 27 (p. 105, 17).

दार्ढ्यपौर्णमासिक V, 18, 7.

दार्पद्वय XIII, 29, 31.

दाशतयी XII, 2, 16. 22.

दाशरात्रिक X, 2, 1.

दाक्ष in गृहदाक्ष III, 4, 13.

1. दिग् दिष्ट XVIII, 23, 5.

+ अनु दिग्गति IV, 19, 7. (see अनुपदिष्ट)

+ आ दिग्गति VIII, 1, 6; दिग्ग IV, 14, 2; दिष्ट V, 11, 8 (Cf. अनादिष्ट I, 1, 17; अनादिष्टयाज्यापुरोनुवाक्य I, 17, 9; आदिष्टदक्षिण I, 12, 11).

+ निम् (5) in अनिर्दिष्ट VIII, 15, 14.

+ उद् दिग्गति II, 9, 14.

+ उप दिग्गति XVI, 2, 2. 5. 8. 11. 14. 17. 20. 23. 26. 29;

दिष्ट I, 17, 7. (Cf. अनुपदिष्ट)

+ म दिग्गतेत XIV, 1, 2; दिष्ट XII, 7, 3. (Cf. आदिग्गदिष्ट

VI, 1, 25).

2 दिग् IV, 11, 3; 14, 6; 17, 3; VI, 2, 3; XIV, 83, 2; 84, 6; XVI, 9, 18; 18, 13; 28, 2; दिशामवेष्टीः IX, 28, 16; दिशां क्षोमाः XIV, 83, 1; 84, 6; दिशां कृतयः XII, 20, 1.

दिष्टमत्र XVII, 8, 3.

दीच् दीचते XV, 12, 12; दीचन्ते X, 1, 1; दीचेत XIII, 6, 4; XV, 12, 3; दीचेरेन् XIII, 19, 3. 5; दीचयित्वा XIII, 11, 1. (Cf. दीचित)

दीचणानुपूर्वेण XIII, 14, 3.

दीचणीया V, 3, 1; IX, 24, 1; XIV, 40, 16.

दीचणीयाप्रभृति VIII, 12, 9.

दीचा V, 2, 4; 4, 7; X, 1, 2; XIII, 19, 1. 5; 24, 1; 25, 1; 26, 1; 27, 1; 29, 1; XIV, 6, 7; 16, 2 4; 39, 5; XV, 1, 13; 12, 13; XVI, 20, 9.

दीचित XIII, 11, 1; 13, 1; 14, 1; XVI, 20, 7; XVII, 4, 7.
(Cf. अदीचित । अमंवासरदीचित)

दीचितवसन XVIII, 21, 4.

दीचितव्रत III, 8, 10.

दीप् + आ दीप्य II, 8, 9.

+ मंद् दीप्त IV, 15, 1.

दीर्घ I, 2, 18; X, 5, 12.

दीर्घायुत्व XIV, 12, 2. 11.

दुन्दुभि XV, 3, 14; XVII, 4, 1; 14, 10; 17, 5. (Cf. भूमि-
दुन्दुभि)

दुराग XIV, 32, 1.

दुष्ट III, 20, 5. 12. 15; XIII, 3, 2; 12, 9.

दुष्ट दुष्मान V, 10, 8; दुग्ध III, 12, 16; दोहयेत् II, 8, 3.

दुष्टिद XV, 17.

दूत XIV, 40, 1.

दूरोहण XI, 14, 13; XII, 11, 12; XV, 3, 10.

दूर्वा IV, 15, 5.

दृ. + आद्रियेत् XIII, 1, 5.

दृढपर्युष्ट XVII, 10, 9.

दृति XIV, 40, 11.

दृतिवातवतीरयन XIII, 23, 1.

दृग् ददर्श XV, 23 (p. 193, 10); अद्रातुः XV, 24 (p. 194, 2);

दृश्येत् I, 3, 6; fut. द्रष्टा I, 3, 6; दृश्यमान II, 7, 2; VI,

7, 4; X, 21, 11. (Cf. अदृश्यमान IV, 15, 9).

दृषदती XIII, 29, 14. 29.

दृष्ट दृढ XVII, 2, 2.

दृ दीर्घ XIII, 12, 1. 3.

+ परि दद्रे XIV, 27, 1.

देव XIV, 14, 1; 23, 1; 27, 1; 29, 1; 32, 1; 38, 1; 50, 1;
XV, 5, 1. 5. 13; 17. 22; 24; XVI, 1, 12; 2, 29; 10, 5. 6.

देवी IX, 28, 4. (Cf. देवानां पत्न्यः । देवासुराः)

देवकर्मन् I, 1, 6. 18.

देवगण XIV, 72, 4.

देवता I, 4, 22; 16, 7. 8. 9. 10. 15 (देवतातः); 17, 5. 7; III,
16, 11; 20, 12. 15; IV, 20, 5. 6; XIV, 57, 20; XV,
14, 6; 21; XVI, 3, 16 17; 12, 16; 7, 4; 19, 17. (Cf.

एककपालदेवता । एवदेवत । चातुर्मास्यदेवता । तद्देवत । द्विदे-
वत । नानादेवत । पर्वदेवता । पशुदेवता । बह्वदेवत । यथादेव-
तम् । यद्देवत । समानदेवत । सवनदेवता)

देवतादेशन I, 2, 19.

देवतानामधेय I, 1, 37; VI, 1, 15.

देवतानुपूर्थम् III, 7, 7.

देवताविकार I, 16, 8.

• देवत्य (Cf. तद्देवत्य । द्विदेवत्य । पितृदेवत्य । वाग्देवत्य । सावि-
त्रवाग्देवत्यौ)

देवयजन V, 2, 1; XV, 14, 1.

देवयान XV, 17 (p. 188, 22).

देवरात XV, 24. 27.

देवसू IX, 26, 1.

देवानां पत्न्यः I, 15, 2; VIII, 7, 13; XIV, 57, 9.

देवासुराः XIV, 23, 1; 32, 1; 38, 1.

देविकाहविम् IX, 28, 1.

देश IV, 14, 6; XIII, 11, 2; XVII, 13, 9. (Cf. मार्जासीय-
देश । श्योणदेश)

देशकालसंनिकर्ष XIII, 24, 14.

देशप्रयत्न IV, 6, 7.

देव XV, 25 (p. 194, 18); 27 (p. 195, 21 ff.)

देवत I, 17, 3. 5; XIII, 1, 3. (Cf. अप्रतदेवत)

दोष III, 19, 3. 7. 8; 21, 2. 6.

द्यावापृथिवीय III, 12, 3; 13, 11; VI, 11, 7; VIII, 3, 11;
XI, 8, 6; 14, 31; XIV, 6, 3; 56, 9; XVI, 20, 2; XVIII,
22, 5. (Cf. वैश्वदेवद्यावापृथिवीयौ । माविश्वद्यावापृथिवीयौ)

द्युतान XIII, 12, 3.

द्यौ दिवे IX, 28, 5.

द्रव्य III, 20, 9; IV, 1, 3; IX, 1, 3.

द्रष्टु see दृग्

द्रु + अर्त्तु द्रवेत् VII, 6, 8.

+ उप see उपद्रुत XII, 13, 5.

द्रोणकलय XV, 23 (p. 193, 11).

16, 6, 7; V, 9, 15; VI, 3, 10; 6, 2; VII, 10, 7; 15, 4, 5.
 13; 26, 3, 8, 9, 11; 27, 15, 27; VIII, 6, 9, 10; IX, 5, 8;
 6, 11; 11, 13; 20, 9; X, 3, 5; 4, 5; 5, 4; 6, 3, 6; 8, 3;
 11, 8; 12, 15; 13, 2; XI, 11, 15, 17, 19; XII, 2, 10, 19;
 XIII, 10, 5; 16, 3, 5; XV, 3, 6; XVI, 8, 10; 20, 2; 22,
 12; 24, 14; XVII, 1, 9; XVIII, 8, 4, 11, 13; 10, 12; 12,
 6; 14, 5; 18, 7, 12.

द्वाचिंशत् X, 12, 7.

द्वादश VII, 17, 17 (द्वादशं शतम्); द्वादशी VI, 7, 1.

द्वादशकपाल XIV, 13, 5.

द्वादशकूलम् X, 5, 12; XVII, 14, 3.

द्वादशन् II, 3, 19; IV, 16, 6; VI, 4, 7; X, 1, 2, 3, 4; XIII,
 19, 2, 5; XIV, 16, 2; 61, 4; 76, 2; XV, 1, 7; 12, 13;
 XVI, 1, 4; 12, 3; 14, 20; XVII, 8, 2.

द्वादशरात्र II, 3, 23.

द्वादशविध XVI, 1, 3.

द्वादशाक्षर VII, 27, 17.

द्वादशायोग III, 18, 10.

द्वादशाह II, 2, 2; IX, 1, 1; X, 1, 1; 31, 18; XI, 1, 1, 3;
 XIII, 14, 10; 20, 14; XVI, 30, 11. (Cf. अद्वादशाहम्)

द्वादशाहप्रभृति XIII, 14, 9.

द्वादशिनं XIII, 23, 8.

द्वापर XV, 19 (p. 190, 17).

द्वार V, 9, 4; 14, 5. 21. 22. 24; 15, 10; VI, 3, 8; 13, 2, 5.
6; VII, 7, 3; 14, 10; 15, 2; VIII, 5, 2; X, 13, 26; 21,
10; XVII, 7, 11; 11, 4.

द्वारवाह XVII, 4, 3. 3.

द्वारी VI, 12, 13; द्वार्ये (= द्वार्याः) XVII, 4, 2. 3.

द्वारिण (fem.) XVIII, 14, 4.

द्वारिंशति X, 13, 4; XV, 22 (p. 192, 20).

द्विगुण XVII, 2, 9.

द्विगोत्र I, 4, 16.

द्वितीय I, 3, 15; 7, 2. 3; II, 2, 7; 3, 4. 12; 5, 18. 28; IV,
12, 3; 18, 2; V, 11, 10; VII, 15, 5. 9; 16, 3; 17, 6;
25, 6. 13. 15; 26, 5; VIII, 7, 2; IX, 5, 6. 11; 6, 3. 8;
X, 3, 1; 5, 12. 15. 21; XI, 2, 7; 4, 6; 5, 1. 8; 7, 8; 9,
6. 13; 11, 2. 9. 11. 12. 16; 12, 2. 4. 14; 14, 31; XII,
8, 6; 5, 5; 6, 4; 7, 3; 10, 4; 11, 7; 12, 2; 13, 5; 27,
6; XIII, 1, 7; 15, 5; XIV, 8, 4; XV, 13, 9; 19 (p. 190,
9); XVI, 2, 4; 3, 9; 4, 8; 5, 2; 8, 26; 12, 4. 9; 18, 17.
18; 18, 4; 20, 16; 21, 4. 8. 11. 18. 20. 26. 31; 22, 3. 17;
23, 5. 10. 18; 24, 3; XVII, 15, 6; XVIII, 1, 16; 4, 7; 5,
7; 16, 2; 20, 1. 2. 3. 4. (Cf. वैष्णवद्वितीय । प्रथमद्वितीयौ)

द्वितीयचतुर्थयोः X, 5, 14; XII, 26, 2.

द्वितीयदशमयोः XII, 24, 4.

द्वितीयप्रभृति X, 1, 11; XII, 27, 2.

द्वितीयसप्तमयोः X, 5, 10.

द्वितीयाचतुर्थ्या X, 11, 5.

द्विदेवतवज्रदेवतेषु I, 17, 19. (Cf. एकदेवतद्विदेवतयोः VI, 1, 12).

द्विदेवत्य VI, 1, 15; VII, 2, 1. 11; 3, 1; 4, 4. 17; 8, 12;

XIV, 51, 14.

द्विदेवत्यर्तुयाजाः VII, 3, 4; 17, 12.

द्विदेवत्यर्शेष VII, 4, 15.

द्विपदा VII, 26, 4; 27, 15; IX, 6, 1; 20, 26; X, 7, 7; 13,

13; XII, 3, 23; 4, 24; 5, 23; 11, 1; XVI, 21, 24;

XVIII, 1, 22; 8, 9; 14, 6; 15, 1. 7.

द्विप्रभृति I, 17, 2.

द्विरात्र XIII, 5, 19. 20; XIV, 7, 1; XV, 16, 4; XVI, 20,

2. 19.

द्विरात्रप्रभृति X, 1, 20; XI, 1, 3; XII, 2, 1.

द्विविध XVI, 20, 1. 2. 19.

द्विध्यायाम् in परोद्विध्यायाम् XVII, 2, 4.

द्विष् द्विषन्त् XIV, 22, 23; 23, 1; 39, 8. 10; 42, 6; XVII,

3, 17.

* वि द्विषण XIII, 5, 1.

द्विपूत X, 11, 14; XII, 3, 3.

द्विम् II, 9, 6. 10. 14; 17, 2. 4; IV, 11, 5; 16, 6; 21, 13;
VII, 4, 16; 8, 11; 25, 13; VIII, 3, 18; X, 5, 10.

द्विद्विम् II, 3, 3.

द्वेय III, 20, 3; XIV, 32, 1.

द्वैपद् II, 12, 2; III, 17, 5; IX, 6, 2. 6. 7.

द्वैप-धन्वधि XIV, 33, 20.

द्वैपराक XVI, 22, 11.

द्वैपुल II, 8, 23.

द्वैपार्थे XIII, 15, 4.

ध

धन XIV, 40, 1.

धनजित् XIV, 46, 1. (Cf. सर्वजिह्वनजितोः)

धनुस् III, 2, 7; XV, 18 (p. 190, 8); XVII, 5, 2; 15, 8.

धन्वधि in द्वैपधन्वधि XIV, 33; 20.

धन्वन् in अधिज्यधन्वन् XIV, 22, 20.

धर्म I, 1, 24; III, 20, 10; IV, 5, 13; VII, 25, 17; XIII, 20,
11; XVI, 2, 28. (Cf.

धर्मन् in पशुधर्मन् IX, 27, 6.

धर्मपति IX, 26, 2.

धा दधाति XV, 1, 57; XVI, 8, 5. 16; XVII, 9, 5; XVIII,

9, 5; 22, 8; धत्ते XIV, 28, 9; XV, 6, 7; दधीत II, 1, 7;

अदधत XIV, 28, 8; XV, 6, 6; धीयते XI, 2, 5.

+ अन्तर दित in जीवान्तरिदिताय IV, 4, 8.

+ अपि धाय IV, 15, 8; X, 21, 10.

+ अभि धीयमान V, 10, 3.

+ अत्र धाय IV, 5, 5; 15, 8; 18, 5; 19, 7; VIII, 9, 2;

10, 4; XVII, 10, 4.

+ प्रत्यत्र धाय IV, 9, 3.

+ आ दधते VIII, 8, 11; 11, 15; XVIII, 24, 14; दधीत

(पुनरा) XIV, 15, 23; धीयमान V, 13, 6; धाय IV,

8, 3; 12, 10; 14, 15; V, 6, 1; XIII, 29, 29; (दित

Cf. अनादित II, 16, 3).

+ अन्ना दधाति IV, 2, 1.

+ अन्था दधाति II, 8, 22; 12, 8; XIII, 29, 2; XVII,

10, 6.

+ आ दधते VIII, 8, 6.

+ उपरुमा धाय XIV, 13, 4.

+ उप धाय XVII, 10, 4.

+ नि दधाति II, 9, 13; 10, 7; VII, 3, 2. 3; दधति V,

- 14, 13; XVII, 6, 6; XVIII, 24, 5; धीयते XV, 17
 (p. 188, 19); धाय I, 6, 8; 14, 20; II, 9, 16; IV,
 3, 3; 4, 2, 5; 7, 6; 14, 10; 15, 5; 16, 3; 19, 7;
 V, 8, 5; VII, 3, 1; XIII, 11, 2; 20, 2; XVII, 10,
 4; 12, 4.
- + उपनि दधाति XVII, 7, 11; दधति XIII, 11, 9; XVII,
 7, 12; धाय XVII, 15, 13; 17, 9.
- + प्रतिनि दध्यात् III, 20, 9; 21, 12; XIII, 3, 2.
- + परि दधाति XI, 2, 13; दधति IX, 20, 27; XII, 2,
 27; 6, 18; XVIII, 20, 7; दध्यात् VI, 9, 9; धाय
 V, 6, 7; 9, 23; 10, 33; 13, 10; 14, 20; 15, 4, 5;
 17, 10; VI, 6, 15; 7, 10; VII, 9, 6; 10, 15; 11,
 4; 12, 4; 13, 4; 15, 17; 29, 25; VIII, 6, 17; IX,
 3, 4; 6, 18; 8, 3; 14, 3; 17, 8; X, 13, 22; XIII,
 7, 6; XV, 3, 11; XVIII, 20, 8.
- + पुरम् धास्यमान XIV, 29, 2.
- + वि धीयमान I, 1, 4; दित in प्रत्यक्षविहित III, 19, 8.
- + अनुवि दधीत XIII, 1, 3, 6.
- + सम् धाय I, 1, 23; 4, 14; V, 11, 3, 4; IX, 5, 3, 6.
 7, 10, 11, 13; 6, 2, 3, 4, 5, 7, 6, 9, 10, 12; 20, 32;
 X, 7, 2; XVIII, 1, 16, 17, 18.

+ उपसम् धायं I, 4, 7; XVIII, 1, 15; 20, 1. 2. 3. 4.

धाट् IX, 28, 2.

धाना VIII, 8, 6. 11.

धान्वन XIV, 22, 12.

धाया VII, 20, 5; 21, 8; X, 13, 11; XI, 12, 2; XIV, 54, 2;
XVIII, 4, 5; 5, 5.

धारा VII, 15, 14. (Cf. उद्धार II, 6, 12)

धाव् + उप धावानि XV, 21 (p. 192, 11); धाव XV, 18 (p.
189, 4); 22 (p. 192, 14 ff.); अधावन् XIV, 7, 1; 23, 1;
32, 1; 38, 1.

+ सम् in अमंधावमान IV, 15, 3.

धिष्ण V, 14, 4; 15, 10; VI, 2, 1; 12, 1. 13. 15; 13, 3. 4.
7. 8; VII, 7, 3. 5; VIII, 8, 9; 10, 1; 12, 10; X, 1,
13; 13, 26; 21, 6; XVII, 7, 11; 10, 4; 11, 2. 4. (Cf.

अधिष्ण। दक्षिणधिष्ण। यथाधिष्णम्)

धिष्णवन्त् VI, 13, 8.

धौ XVII, 5, 4.

धू धूवन्त् XIII, 14, 6.

ध धारयन्त् I, 10, 4. 7; XVI, 18, 10; XVII, 15, 12; धारयमाण

III, 13, 17; धत् Cf. नित्यधत्.

धत् in नित्यधत् II, 6, 4.

धृति XV, 16, 8. 11.

धेनु II, 4, 10.

धेनुका XIII, 29, 21.

धी ध्यायन्ते X, 21, 14; ध्यायात् IV, 8, 4; V, 9, 19; 14, 12;

ध्यायन्त् III, 8, 15; IV, 2, 6; XIII, 12, 10.

+ अग्नि ध्याय XVI, 29, 7.

ध्रुवा IV, 11, 1; 14, 20.

ध्रौव V, 8, 2.

ध्रौव्य II, 16, 1.

ध्वंसि XIV, 82, 2.

ध्वंसिस्तोमाः XIV, 82, 1.

न

न I, 1, 8. 9. 44; 2, 20, etc.; नो XV, 20 (p. 191, 18); XVI,

29, 7; न कश्चन XVI, 3, 37; न हि III, 19, 7.

नक्तम् V, 20, 8.

नक्षत्र II, 1, 8; 5, 5; 7, 2; IV, 17, 3; V, 2, 4; X, 21, 11;

XIV, 78, 2.

नक्षत्रस्तोम XIV, 78, 2.

नख XVIII, 24, 20. (Cl. रोमनस्थानि IV, 14, 4.)

नद XVIII, 1, 12. 14. 15. 21.

नदी XVI, 18, 18.

नभ्य in शवनश्र्ग XIV, 22, 18.

नभ्यश्च V, 13, 8.

नम् नमन्त् in अनमत् IV, 15, 8; नत in स्वयंनत XVII, 8, 11.

+ अभिमम् नमेत् I, 17, 20.

नत्वा I, 17, 18.

नव II, 8, 26; III, 12, 14, 16; XV, 17 (p. 188, 17); XVII, 4, 8; 6, 5.

नवन् III, 13, 18, 25; V, 9, 20; VI, 7, 2; VI, 9, 3, 6; VII, 11, 4; 13, 4; IX, 20, 12, 21; X, 6, 20; 9, 17; 13, 12; XI, 12, 5; 14, 10, 24; XIII, 23, 6; XIV, 56, 2; 73, 2; XV, 5, 7, 8; XVI, 29, 3; XVIII, 8, 2; 12, 5; 13, 7; 18, 2.

नवम V, 17, 9; X, 11, 1; XVI, 2, 25; 11, 25; 28, 3; 29, 17; नवमी IX, 8, 3; XVI, 28, 2 (Cf. अष्टमनवमी)

नवरात्र IV, 15, 6; XIII, 17, 3; 18, 2; 19, 10; 21, 5; XVI, 28, 1, 5; XVIII, 24, 5.

नवर्चे X, 6, 2; XV, 8, 13; XVIII, 1, 5; 2, 3.

नवविध XVI, 29, 1, 2, 5.

नवावर XVI, 28, 2.

नवाह XIII, 17, 2.

नय् नष्ट III, 19, 17; XIII, 2, 7; 8, 2.

नद् + उप XIII, 11, 1; 24, 2; 29, 2;

+ सम् नद् XVII, 15, 3.

नाकनद् XIV, 73, 2.

नाना XV, 19 (p. 190, 7); XVI, 7, 8, 10; XVII, 8, 8.

नानादेवत XVI; 7, 8.

नानाप्रणव III, 16, 9; VII, 2, 13.

नानायुष VI, 9, 5.

नानावपद्धार VII, 2, 14.

नानावीर्य XVI, 23, 6, 14.

नाभानेदिष्ठ (1.) मानव XVI, 11, 29. (2.) XVI, 11, 29. (3.)

XII, 8, 2; 9, 6.

नाभि IV, 7, 14; VI, 1, 6; XVI, 3, 31.

नामघृण VI, 1, 24.

नामधेय VI, 1, 15; VII, 4, 13; IX, 1, 3. (Cf. देवनामानामधेय)

नामधेयापृण X, 1, 17.

नामन् I, 14, 17; II, 12, 10; III, 17, 8; IV, 4, 2; V, 3, 8;

XV, 18 (p. 189, 7); 24 (p. 193, 18). (Cf. आग्निनामन् ;

पुत्रनामन्)

नारद XV, 17 (p. 188, 2, 4). (Cf. पर्वतनारदौ)

नारायण (पुरुष) XVI, 18, 1.

नारायण VII, 5, 21, 22; VIII, 2, 13; XIII, 12, 7, 8; XVI,

10, 13; 11, 31, 32; 14, 10, 11; नाराचंसी V, 16, 7.

नाराचंशवन्त् VII, 4, 15.

नार्मध IX, 4, 1.

नाम in हृद्यनाम XIII, 3, 3.

नामिके IV, 7, 11; 14, 22.

निरुवाद् XV, 11, 4.

निगद् III, 15, 11; VI, 7, 10; VII, 6, 2; VIII, 11, 7. (Cf.

अनिगद् । आयनिगद् । स्त्रियुक्निगद्)

निगम III, 7, 7; V, 18, 7; 19, 5; IX, 27, 3. (Cf. पग्नि-
गम)

निगमस्थान I, 1, 87; 16, 9, 10; III, 16, 12; VI, 9, 14.

निगमस्थानवर्जम् XIV, 10, 6.

निहृत् VII, 27, 27.

निज् + अय नेजित in ययावनेजितम् IV, 4, 5; नेज्य IV, 4, 15.

नितराम् VII, 20, 10; XV, 22 (p. 193, 7).

नित्य III, 8, 5; V, 3, 6; VII, 10, 8; IX, 20, 11; X, 1, 14;
7, 2; XII, 2, 3; 10, 2; 23, 3; XIII, 10, 6; 14, 9; XIV,
57, 6; XVI, 20, 12; XVII, 9, 4; XVIII, 22, 3.

नित्यधृत् II, 6, 4; धृत् 17, 6.

निधन VIII, 10, 3; X, 21, 12. (Cf. वयङ्कारनिधन । सर्वनि-
धन । सर्ववाङ्निधन)

निधनोपाय V, 12, 4.

निमित्त in वज्रमाननिमित्त IV, 6, 3.

निमेष XIV, 81, 2.

निमेषस्तोम XIV, 81, 1.

नियतानिपत्ति III, 4, 2.

नियम I, 16, 18.

नियुत XV, 11, 4.

नियोकृ XV, 21.

निरसन in दृष्टनिरसन IV, 6, 5.

निरुक्त XIII, 16, 5. (Cf. अनिरुक्त)

निरुद्धपदुबन्ध VI, 1, 18.

निर्देश XV, 18 (p. 189, 9. 10. 11.)

निर्वचन VI, 1, 23. (Cf. अनिर्वचन)

निर्विच्छेदम् X, 6, 13; XII, 17, 3; 21, 3.

निर्विद् VII, 19, 15. 23; 21, 8; VIII, 3, 16; 7, 1. 5. 7; IX,
6, 16; XI, 2, 5; 14, 10. 26; XVI, 8, 5. 16; XVII, 9, 5;
XVIII, 9, 5. 7; 21, 3; 22, 8.

निर्विज्ञान XI, 8, 3; XII, 9, 3; XIV, 16, 9; 21, 2; 22, 5;
23, 3; 24, 4; 25, 5; 27, 12; 29, 7; 31, 5; 33, 22; 34, 4;
35, 2; 36, 2; 37, 2; 39, 9; 45, 1; 49, 2; 50, 2; 53, 7;
57, 16; 59, 2; 59, 2; 60, 2; 71, 3; 81, 5; XV, 10, 6;
XVI, 20, 15; 21, 31; 23, 16.

निविद्धानीय XII, 8, 6, 9; XVIII, 9, 4.

निविद्वर VII, 21, 9.

निव्याध in सनिव्याध XVI, 18, 14.

निषङ्गिन् XVI, 1, 16.

निषद् XV, 19 (p. 191, 11.) .

निषद्वर XV, 19 (p. 190, 8).

निष्क XV, 3, 14; XVI, 1, 6.

निष्काष III, 14, 19; 15, 14.

निष्केव्य VII, 20, 1; VIII, 7, 2; 14, 4; X, 2, 5; 3, 9; 4,
11; 5, 20; 6, 16; 8, 9; 9, 13; 10, 6; 11, 7; 13, 16; XI,
2, 6; 4, 9; 5, 2; 6, 4; 7, 7; 8, 5; 9, 5; 10, 8; 14, 29;
XIII, 5, 16; XIV, 3, 7; 21, 3; 54, 1; XV, 2, 18; 8, 1;
XVI, 8, 11; 21, 23; 23, 17; XVII, 10, 1.

निष्केव्यप्रभृति XV, 4, 9.

निष्केव्यमरुत्वतीये VII, 5, 21; X, 11, 11; 8, 16; XV, 2, 15;
13, 6; XVI, 18, 5.

निःषिद्धपापन् XVI, 18, 21.

निह्व in इन्द्रनिह्व VII, 19, 10; XII, 6, 12.

नौ भयन्ति IV, 17, 10; XIII, 11, 10; नयेत् XIII, 21, 14;

नौयमान V, 10, 6.

+ अति in अनतिनयन्

- + अत्र नयति VII, 4, 15; नयेत् XIII, 12, 8, 9; नीयमान
VI, 7, 6; XIV, 51, 10.
- + अभव निनाय XV, 23 (p. 193, 18).
- + समत्र निनाय XV, 23 (p. 193, 12).
- + आ नीत XIII, 2, 1; नीय IV, 15, 23.
- + प्रत्या नयति II, 7, 11; नीय II, 8, 10.
- + उद् नयति II, 7, 12; 8, 16; V, 10, 6 नीयमान VII, 4,
1; 7, 1; XIV, 52, 1; 53, 1; 56, 2; नीत II, 8, 19;
नीय II, 7, 7.
- + अभुद् नीत XIII, 12, 7. (Cf. पुनरुच्चीत).
- + उप नीयते XV, 15, 14.
- + नि नीय IV, 5, 3; VIII, 9, 5.
- + अत्रनि नीय XVII, 17, 9.
- + उपनि नीय III, 20, 4.
- + संनि नीय IV, 16, 6; 18, 10; 19, 3.
- + प्र नयन्ति III, 14, 8; V, 14, 1; नीयमान IV, 6, 13;
V, 14, 7; VIII, 15, 10; IX, 24, 9; नीयते III, 15,
21; प्रणीतासु IV, 7, 18; नीय II, 7, 8; III, 19,
12; IV, 17, 4; XVIII, 24, 27. (Cf. प्रणीता)
- + वि निनीयमाण XVII, 17, 3.
- + सम् नयति XV, 17 (p. 188, 6); नयन्त् I, 3, 16.

नीतद्विण V, 1, 10.

1. नु XIV, 2, 22; 9, 1; 27, 1; 28, 1; XV, 17 (188, 12);
18 (p. 189, 9 etc); 20 (191, 18); 22 (192, 19 etc.); XVII,
11, 3.

2. नु प्रनौति VII, 10, 7; 25, 6. 13; 2८, 3. 8. 9. 11; IX, 5, 6.
8. 11. 13; 6, 3. 5. 8. 10. 11, 13; X, 6, 3; 13, 2; XVIII,
1, 16. 18; 20, 1. 3. 5; नुयात् VI, 3, 10; XVIII, 14, 5;
नवनीय VII, 26, 10; नुच्य VII, 25, 6. 13; X, 8, 11; 13, 8;
XVIII, 9, 7. (Cf. अपणुवन्त्)

नुद् + वि नुदन्ति XIV, 38, 3; नुच्य XIV, 38, 1.

नृ XIV, 43, 1.

नृजित् XIV, 43, 1.

नृजित्प्रमृति XV, 19, 6.

नेद् XIV, 2, 16; 13, 3.

नेदिष्ठ XV, 22 (p. 192, 13).

नेष्टृ VI, 12, 19; VII, 4, 9 (Comm. अध्वर्युपुरुष); 17, 9; VIII,
2, 9; 5, 3; X, 7, 7. 12; XIII, 14, 1; 24, 9.

नेगुस्य (?) XVI, 29, 6.

नेतंधव XIII, 29, 23.

नेष्टंती XVI, 13, 5.

नेवार XV, 2, 12.

नौधस VII, 23, 1. 3. 6; XV, 7, 4. (Cf. शीतनौधसे)

न्यङ्ग in वरुणन्यङ्ग XV, 13, 3 and विष्णुन्यङ्ग XII, 6, 14; 7, 1.

7; 8, 2.

न्यङ् नौचा IV, 3, 6; 9, 5.

न्यङ्गुद XV, 11, 4.

•न्यस्तार्त्विज्य• V, 1, 10.

नौचा see न्यङ्

न्याय III, 16, 22; VI, 11, 14; XIII, 15, 11; XV, 24 (p. 194,

9.) (Cf. अर्धचैत्याय । आसीनन्याय । उच्चैर्न्याय । दक्षिणान्याय ।

प्राङन्याय । संख्यान्याय)

न्यायकृत XIII, 18, 4.

न्यायता in संस्वारन्यायता I, 1, 30.

न्यूङ्ग VII, 5, 19; XII, 24, 3, 5; 26, 11. (Cf. विराजन्यूङ्ग)

चै XVI, 22, 1; 23, 7; 26, 6; न्वा उ XVII, 9, 7; XVIII,

22, 10.

प

पक XV, 19 (p. 191, 5).

पच XVII, 13, 2, 3. (Cf. अपवीयमाणपच । अपरपच ।

आपूर्यमाणपच । ऋद्धपच)

पचशेष XV, 13, 7.

पचम् XIII, 20, 11.

पङ्क्ति VI, 3, 10; VII, 26, 3; 27, 12, 30; IX, 5, 8; X, 6, 12;

XII, 7, 6; XIV, 1, 3; XVI, 24, 2; XVIII, 14, 4. (Cf.

अक्षरपङ्क्तिः । पदपङ्क्तिः)

पङ्क्तिशंसम् X, 6, 4; XI, 15, 12; XII, 13, 1; XVIII, 6, 4; 14,
4; 17, 5.

पञ्चम् VII, 9, 2, 4; 19, 23; 26, 4; VIII, 3, 18; X, 6, 13;
XI, 14, 14; XII, 11, 6; XVII, 8, 12; 9, 6, XVIII, 1, 2;
4, 2, 5, 7, 9; 5, 2, 7, 10; 6, 6; 9, 5, 6, 8; 14, 3, 6; 15, 7;
16, 3; 17, 4; 22, 7.

पञ्चकपाल II, 5, 8; VIII, 13, 5.

पञ्चकलम् II, 8, 17; XVI, 18, 1.

पञ्चजनौया X, 2, 8; XIV, 56, 14; XVIII, 22, 9.

पञ्चदश IX, 21, 3; 27, 1; X, 12, 6 (पञ्चदशं सहस्रम्) ; 14
(पञ्चदशे व्रते); XIV, 12, 7; 25, 2; 29, 5; 33, 3; XVI, 23,
5, 9, 10; 24, 3, 6; XVII, 7, 6. (Cf. चिह्नपञ्चदशी)

पञ्चदशविहता (nom. du.) XIII, 21, 3.

पञ्चदशम् II, 5, 9; III, 7, 2; 8, 3; X, 9, 17; 12, 11, 12; XI,
14, 25; XV, 22; XVIII, 7, 3; 10, 3.

पञ्चदशप्रश्नति XVI, 21, 4.

पञ्चदशाक्षर X, 8, 11.

पञ्चदशर्च XVIII, 13, 5.

पञ्चदशसामिधेनीक V, 3, 3; 5, 3.

पञ्चदशस्तोम X, 3, 1; XIV, 23, 2.

पञ्चन् I, 6, 16; III, 16, 20; V, 9, 11; VI, 4, 3. 5; 6, 6. 10;
VII, 15, 9; 27, 12. 25; VIII, 8, 11; 11, 8; IX, 21, 3. 5.
6; 23, 4. 13; X, 6, 13; 9, 16; XII, 11, 17; 20, 1; XIII,
6, 7; 10, 4; 15, 8; 17, 1; 19, 9; 24, 5; 28, 8; XIV, 4,
2; 62, 3; XV, 3, 8; 9, 5; XVI, 22, 16; 24, 15; XVIII,
7, 11. 13; 8, 10. 14; 15, 2; 18, 5.

पञ्चपद VI, 6, 6; VII, 26, 6; XIV, 4, 3; XVI, 24, 2;
XVIII, 14, 5.

पञ्चपशु XVI, 9, 25.

पञ्चबिल XV, 14, 12:

पञ्चम I, 10, 5; VII, 14, 7; IX, 24, 5; X, 6, 1; XI, 4, 7,
11; 5, 4; 8, 1; 9, 14; XII, 3, 11; 4, 14; 5, 13; 10,
12; 12, 5. 13; 26, 8; XV, 10 (p. 191, 2); XVI, 2, 13; 11,
13; 14, 17; 15, 4; 18, 7; 24, 14. 16. 20; पञ्चमौ VI, 6,
8; XII, 19, 6; XIV, 51, 13; XV, 1, 21. (Cf. द्वितीयपञ्चमौ ।
पृथ्वपञ्चम । यजमानपञ्चम)

पञ्चरात्र XVI, 24, 1. 21.

पञ्चविंश XVI, 12, 10; XVII, 7, 3; XVIII, 1, 11.

पञ्चविंशति XIII, 28, 7; XVI, 12, 1. 6. 14; XVIII, 1, 10; 9,
2; 10, 2.

पञ्चविंशत्यरत्नि XVI, 12, 2.

पञ्चविंशत्यृच XVII, 8, 2.

पञ्चविंशसोम XVI, 12, 8.

पञ्चविध XVI, 21, 1. 2. 21.

पञ्चशारदीय XIV, 62, 1.

पञ्चहविम् II, 4, 6; IX, 24, 4. 6.

पञ्चहोत्र X, 16, 1.

पञ्चाक्षर VII, 27, 25; IX, 6, 2. 3. 4. 5; X, 13, 2.

पञ्चालपदवृत्ति XII, 13, 6.

पञ्चाग्रत् XIII, 29, 8; XIV, 9, 6; XV, 26 (p. 195, 3. 4).

पञ्चाह XIII, 17, 1.

पञ्चाहार्ये XIII, 15, 8.

पट् + उद् पाटयति XVII, 1, 2; पात्य XVII, 1, 8.

पटल XI, 9, 13; XIII, 21, 2; 22, 3.

पत् + नि पात्य IV, 14, 12.

+ उपनि पातयन्ति XVI, 3, 33; 13, 7.

+ संनि पतेयुः XIII, 20, 2.

पतङ्ग XI, 14, 28.

पति XV, 17 (p. 188, 16).

पत्तम् (पद्) IV, 14, 31.

पत्नी I, 15, 10. 13; II, 7, 17; 10, 5; IV, 3, 7; 5, 8; 8, 1;

15, 23; VIII, 11. 16; 12, 9; XVII, 3, 12; 14, 9. (Cf.

देवानां पत्न्यः)

पद्मोयजमानौ IV, 1, 1.

पद्मोशास IX, 27, 4; XVII, 6, 4.

पद्मोभयाज I, 15, 1. 7; VIII, 9, 10; X, 13, 25.

पद्मोभयाजान्त V, 3, 9; 20, 8.

पद्मोभयाजान्तता X, 1, 15.

पद् + अपि पाद्ययति XVI, 10, 8.

पद्य in दक्षिणापद्य XIII, 14, 6.

पद्यिहत् (अग्नि) III, 3, 2; 4, 2. 8; XVI, 10, 4—8; (पूषन्)

III, 4, 9; XVI, 1, 13.

पद्यिन् XV, 14, 4; पद्यीनाम् XVI, 1, 14.

पद्यां (स्वस्ति) V, 5, 1; VIII, 12, 3; XVI, 10, 11. 15.

पद् पद्यन्ते। पद्यन्ताम् XV, 18 (p. 189, 15); पेदिरे XV, 18 (p.

189, 16); अपत्यत XV, 18 (p. 189, 16); पादयां चक्रतुः XV,

20 (p. 191, 18).

+ अभि पद्यमान V, 10, 5.

+ आ पद्यते I, 2; 9; पद्यमान XIII, 24, 16.

+ उद् पादयेत् III, 19, 17; 20, 8.

+ उप पपाद XV, 24 (p. 194, 10). (Cf. अथोपपादम्)

+ नि पद्यमान XV, 19 (p. 190, 13).

+ प्र पत्यमान VI, 12, 12; पत्न in अथाप्रपत्नम् V, 18,

13; 20, 7; XVII, 12, 14; पद्य V, 9, 4; 14, 3. 5;

15, 10; VI, 13, 5; VII, 7, 3; 15, 2; VIII, 5, 2;
X, 13, 26; XVII, 7, 11; 11, 4; पादयन्ति V, 6, 4;
पाद्यमान V, 14, 17. 22.

+ अनुप्र पद्य V, 6, 6; 14, 18.

+ प्रति पद्यते V, 16, 9; XV, 2, 1; XVIII, 7, 2; 8, 1; 10,
2. 6; 12, 1; पद्येत XV, 2, 5; पद्य I, 4, 1.

+ सम् IX, 20, 29; XIII, 29, 17; XVIII, 21, 1; पञ्च VII,
27, 29; XVI, 1, 15. (Cf. संपाद्यपादभाग VII, 27, 29).

+ अभिसम् पद्यते XIV, 25, 3.

पद II, 14, 5; VI, 3, 10; VII, 19, 24; 26, 6; X, 6, 3. 13;
XII, 24, 5; XVII, 10, 4; XVIII, 1, 14. 15; 9, 7; 14, 5;
20, 1. 2. 3. 4. (Cf. अपुन.पद । चतुष्पद । त्रिपद । पञ्च पद ।
षडालपदयन्ति । पुन.पद । षट्पद । सप्तपद)

पदपङ्क्ति VII, 27, 25.

पदानुषङ्ग XVII, 14, 3; XVIII, 19, 10.

पयन् XV, 17 (p. 188, 12). (Cf. पयिन्)

पयस् II, 7, 9; III, 18, 3; V, 10, 10; XIV, 3, 16.

पयसा III, 8, 18; 9, 6; 14, 4; VIII, 12, 6. 12; IX, 28, 9;
XIV, 40, 23.

पयोभक्ष IV, 13, 1.

पर (1.) I, 14, 23; III, 20, 14; X, 6, 4; XII, 2, 2; XIII, 20,
12; XVIII, 21, 9. (2) पर आहार XVI, 9, 11.

परम XV, 17 (p. 188, 15).

परमैष्टिन् XIV, 74, 1.

परःपुरुष XVII, 1, 16.

परःशतर्गाथ (श्राव्यान्) XV, 27 (p. 195, 22).

परा XIV, 82, 1. (भू)

पराक XVI, 22, 7. 9. (Cf. देयराक)

पराच् X, 13, 26; XIII, 11, 2; XIV, 10, 19; 40, 10; XVIII
1, 20.

परार्थ XIII, 14, 4.

परास in शम्बापरास XIII, 29, 29.

परासुर XIV, 82, 1.

परिकर्मिन् XVI, 18, 17.

परिक्री XIV, 42, 6.

परियद् XV, 5, 10.

परिच्छद् in वैयाघ्रपरिच्छद् XIV, 33, 20.

परिधान VI, 6, 20.

परिधानीया I, 1, 25; VII, 10, 5; 14, 6; 20, 10; 21, 8;
VIII, 3, 17; 7, 9; IX, 6, 17; 20 28; X, 2, 8; XI, 2, 5;
XIII, 10, 6; XIV, 57, 15; XV, 8, 18; XVIII, 21, 8; 22, 9.

परिधि IV, 16, 3; XIV, 22, 14.

परिधिरुमन् IV, 16, 1. 11. (Cf. अन्तःपरिधि XIII 12, 7).

- परिमाद XVII, 12, 4.
 परिमितब्रह्म VII, 21, 7.
 परिवापमिञ्च VIII, 2, 13.
 परिवापी XV, 1, 26.
 परिवृक्षा XVI, 4, 3.
 परिव्ययणीया VI, 9, 4. 6. 7.
 परिव्ययणीयादि VI, 11, 17.
 परिशेष XII, 7, 1; XVIII, 24, 24.
 परिव्यवनीय XVII, 7, 6.
 परिमङ्गला IX, 1, 6.
 परिमहस्र XVII, 7, 2.
 परिहरण VIII, 15, 6.
 परीक्षा VIII, 4, 4.
 परीणह् XIII, 29, 29.
 परुष in उपोतपेरुष XIV, 22, 20.
 परुषक XV, 19 (p. 191, 10).
 परोचष्ट X, 8, 21; XII, 7, 4. 8.
 परोदिव्यायाम XVII, 2, 4.
 पर्याग्निकरण IV, 20, 4.
 पर्याग्निकरणान्त XV, 1, 23.
 पर्याग्निकृत IV, 17, 10; IX, 27, 5; XV, 15, 5; 21 (p. 192, 7.)

पर्यङ्ग XVI, 3, 28.

पर्यन्त in आतिथ्यापर्यन्त XV, 18, 2.

पर्यन्तमयम् I, 8, 5.

पर्याय XIII, 10, 4. 7. 8. (Cf. रात्रिपर्याय)

पर्याप्त XI, 8, 2; XII, 2, 3. 9. 27; 8, 2. 21; 4, 3. 21; 5, 3. 22; 6, 10; 8, 4; 10, 5; 11, 17; 12, 4. 5; 26, 4. 5; XIV. 3, 5. 11.

पर्युच्चण IV, 19, 6.

पर्वतनारदौ XV, 17 (p. 188, 1).

पर्वदेवता XIV, 5, 6.

पर्वन् I, 10, 1; II, 14, 7; III, 2, 1; 3, 1; 11, 9. 13; IV, 5, 12; XIV, 10, 17. (Cf. अङ्गुष्ठपर्वन् । एकपर्वन् । चातुर्मास्य-पर्वन् । यथापर्व)

पलायमान XIII, 2, 4; पलायित XIII, 2, 7.

पलाश (n.) IV, 18, 5; 19, 7. (Cf. सपलाश IV, 17, 5).

पलाशपलाशानि IV, 18, 5.

पलाशवृन्त IV, 15, 9.

पलाशशाखा IV, 14, 7; 17, 5. 9; 20, 5; X, 21, 7.

पलित XVI, 20, 7.

पलूलित III, 8, 12.

पवमान (1.) VI, 8, 9; VII, 16, 1; VIII, 1, 9; 15, 7; XI, 11, 4;

14, 1; XIV, 23, 2; 24, 2; 25, 2; 26, 2; 33, 2. 5;
41, 3; 42, 3; 61, 4. 6; XV, 6, 1; XVI, 22, 6. (2.) (अग्नि)
II, 2, 3; 5, 14; XIV, 2, 14. 17.

पवित्र VII, 15, 3; VIII, 9, 2; XV, 12, 3. 5.

पवित्रवन् I, 12, 8.

पद् पद्मन्ति XV, 17 (p. 189, 1); पद्मेत् V, 2, 3; XV, 17 (p.

188, 7); पद्म XV, 19 (p. 191, 6); अपद्मत् XIV, 6, 1; 7, 1;
8, 1; 9, 1; 12, 2; 17, 1; 18, 1; 19, 1; 23, 1; 24, 1; 25,
1; 26, 1; 27, 1; 28, 1; 32, 1; 33, 1; 34, 1; 35, 1; 36,
1; 37, 1; 38, 1; 43, 1; 44, 1; 45, 1; 46, 1; 47, 1; 48, 1
49, 1; 58, 1; 59, 1; 61, 1; 63, 1; 64, 1; 65, 1; 66, 1;
67, 1; 68, 1; 74, 1; XV, 9, 2; 11, 1; 12, 1; XVI, 1, 1;
10, 1; अपद्मताम् XIV, 30, 1; 71, 2; अपद्मन् XIV, 14, 1;
29, 1; 40, 1; 50, 1; 75, 1; 77, 2; 78, 2; 79, 2; 80, 2;
81, 2; 82, 2; 83, 2; 84, 2.

पद्म II, 3, 26; III, 16, 19; IV, 17, 6; 20, 5; V, 15, 1; 17,
11; 19, 12. 14; VI, 1, 1. 21; 10, 13; 11, 12; IX, 23, 1.
4. 6. 13; 26, 1; 27, 4; 28, 1; XI, 13, 8; XIII, 2, 1. 7;
20, 8; XIV, 2, 14. 16; 3, 1. 18; 5, 6; 6, 2; 7, 3; 8, 3;
9, 2; 10, 3. 14; 11, 6. 7; 13, 1. 3; 14, 1; 15, 4. 5; 21,
1; 40, 21; 67, 1; XV, 12, 9; 13, 11. 12; 15, 17 (p. 188,
14; 189, 1. 2.); 18 (p. 189, 9. 11. 14. 17); 20 (p. 192, 1);

XVI, 3, 15; 12, 14; 23, 2; 30, 2. (Cf. चतुषशु । दश-
पशु । पञ्चपशु । विंशतिपशु । सर्वपशु)

पशुकर्मन् VI, 11, 17; VIII, 1, 9; 7, 21.

पशुकाम XIV, 11, 3; 14, 1; 15, 1; 67, 1; XV, 10, 3.

पशुगण VI, 11, 16.

पशुतन्त्र V, 19, 5; IX, 27, 3; XIII, 20, 10. 11.

पशुदक्षिण in चातुर्भास्यपशुदक्षिण XIV, 10, 23.

पशुदेवता V, 15, 6; VI, 9, 13.

पशुधर्मन् IX, 27, 6.

पशुपति IX, 26, 2.

पशुपुरोक्षाग्रं V, 19, 1; VI, 11, 13; VII, 16, 9; IX, 23, 6;
26, 1; 28, 1; XIV, 10, 4.

पशुबन्ध I, 16, 1. 20; XIV, 11, 3. (Cf. इष्टिपशुबन्ध । निरू-
ल्लपशुबन्ध)

पशुभेद VI, 1, 16.

पशुमन्तु XIV, 10, 1; XV, 27 (p. 195, 12).

पश्यात् I, 4, 2; II, 7, 13; 8, 22; 10, 5; III, 13, 16; IV, 3,
3; 6, 2; 14, 10. 13; 16, 2; V, 8, 4; 14, 6; 15, 10; VI,
13, 4; VII, 7, 3; VIII, 9, 2; IX, 24, 9; 25, 1; X, 1, 13;
7, 10; 13, 20; XVII, 1, 7; 10, 4; 11, 4; 13, 12; 16, 7.

पश्याधं IV, 21, 10; VI, 13, 9.

पञ्चिम IV, 18, 8; 19, 4.

पश्यं V, 19, 2.

पटौही XV, 14, 13 (see critical notes).

पा + अनु पाय IV, 21, 15.

पाङ्ग VI, 4, 12; 6, 13. 19; IX, 5, 4. 5; 6, 2; 20, 19; 27, 1,
X, 12, 13; XIV, 4, 4; XVI, 7, 13. 14; 24, 2; XVIII, 6,
4; 17, 5.

पाद्यद्वय II, 3, 16; III, 11, 6.

पाद्यमाङ्गिक XV, 8, 2; XVI, 8, 5. 16.

पाणि I, 6, 10; 10, 1; II, 9, 13; 17, 1; IV, 14, 15. 18; 21,
8; V, 8, 5; VII, 5, 16; X, 21, 8; XVII, 16, 9. (Cf.
अथाधीनपाणि IV, 4, 2.

पाद्रीवत VII, 3, 4. 5.

पात्र III, 19, 5; V, 8, 4; 9, 4; XVI, 1, 2; 17, 9. (Cf.

अग्निहोत्रपात्र । उदपात्र । पूर्णपात्र । महावीरपात्रोदासन । यज्ञपात्र)

पात्री IV, 8, 2. 4; 14, 28.

पात्रीस्य V, 8, 2.

पाद I, 1, 23; IV, 12, 2; 14, 33; VII, 25, 6. 13; 26, 12;
VIII, 10, 4; IX, 5, 5. 10. 12. 13; 6, 7. 11. 12; 20, 19; X,
5, 10, XII, 13, 1. 5; 16, 2; 24, 3; XIII, 1, 5. 7; XVII, 2,
7; पादा (n. du) XVII, 16, 5. (Cf. उदक्पाद । संपाद्य-
पादभाग)

पादभाग VII, 27, 29.

पादाङ्गुलीषु IV, 15, 20.

पाद्य IV, 21, 3, 25.

पाज XIV, 2, 11; XV, 1, 4, 5. (Cf. सर्वपान)

पाय XV, 19 (p. 190, 8); 24 (p. 194, 6); पायी XIV, 51, 1.

पापक XV, 24 (p. 194, 8).

पापकृत् XVI, 2, 17.

पापन् XIV, 7, 1; 22, 23; 27, 1, 5, 8, 11; 28, 1; 39, 8;

XV, 19 (p. 191, 1).

पारश्रय्य (तिरिन्द्रिर) XVI, 11, 20, (see critical notes).

पारिचित (जनमेजय) XVI, 8, 27.

पारिचिती XII, 16, 2.

पारिचितीय XVI, 9, 25.

पारिप्लव XVI, 1, 22; 2, 36.

पारिप्लवीय XVI, 10, 13.

पारुच्छेपी X, 7, 2.

पार्जन्य XVI, 9, 29. (Cf. वैश्वानरीयपार्जन्य)

पार्थ IV, 14, 28, 29; पार्थतस् XIV, 50, 1.

पार्थि I, 4, 2.

पाल in अथपाल XVI, 24, 5.

पालागली XVI, 4, 4.

पालाश IV, 16, 3; XVII, 3, 4; पालाशी II, 8, 22; XVII,
3, 2.

पावक (अग्नि) XIV, 2, 14. 18.

पावकवन्त (अग्नि) III, 19, 15.

पावमानी VII, 15, 15.

पाय XV, 22 (p. 193, 7. S.) (Cf. वरुणपाश)

पाशुक XIV, 10, 2. 5. 23.

पाशुबन्धिकी IV, 20, 4.

पिङ्गाक्ष XVI, 18, 18.

पिच्छोरा XVII, 3, 12. 13.

पिण्ड IV, 4, 5; 5, 4; VIII, 2, 13. (Cf. मध्यमपिण्ड)

पिण्डपिट्टयज्ञ III, 2, 9; 3, 9; 10, 6; IV, 3, 1; 5, 13.

पितामह IV, 4, 3.

पितृ IV, 3, 6; 4, 2. 8; XIV, 7, 1; XV, 17 (p. 188, 7. 9);

20; 26; XVI, 29, 7; पितरः III, 16, 2. 27; XV, 17 (p.

188, 10); XVI, 2, 5. (Cf. जीवपितृ)

पितृदेवत्य XV, 15, 7.

पितृभेद IV, 4, 6.

पितृमन्त्र (शोम । यम) III, 16, 2. 4. 13; IV, 4, 1.

पिच्य I, 1, 7, 14; III, 16, 1; IV, 6, 2; XIV, 10, 18, 20.

पिच्यन्तपौया X, 13, 10.

पुंवत् VI, 1, 13.

पुंश् XIV, 89, 4; XVI, 11, 17. (Cf. स्त्रीपुमांसौ)

पुष्क IV, 16, 8; XVII, 13, 5.

पुट in ऊषपुट XVI, 17, 11.

पुष्पाः XV, 26 (p. 195, 5).

पुष्प (नक्षत्र) II, 1, 8; IV, 17, 3; V, 2, 4.

पुष्पकत् XVI, 1, 25.

पुत्र II, 12, 10; IV, 4, 9; XIII, 11, 1; XV, 17; 18; 19;

20; 24; 25; 26; 27; XVI, 1, 16; 29, 8. (Cf. राजपुत्र)

पुत्रकाम IV, 5, 8; XV, 27 (p. 196, 7).

पुत्रता XV, 25 (p. 194, 12, 15, 21).

पुत्रनामन् IV, 12, 10.

पुत्रिन् XV, 17 (p. 188, 22).

पुनर् II, 8, 11; 14, 9; IV, 15, 23; VII, 5, 1; IX, 20, 6;

XIII, 6, 4; XV, 17; 18; 24; XVI, 2, 36; 10, 8.

पुनरादायम् IX, 20, 6; XVIII, 4, 3, 4; 5, 3, 4.

पुनराधेय II, 5, 1; VIII, 13, 4; XIV, 4, 1.

पुनराधेयकाल II, 5, 4.

पुनरुत्थूत II, 5, 27.

पुनरुन्नीत VII, 4, 5.

पुनर्वह्न (नक्षत्र) II, 5, 5.

पुनःसंज्ञत II, 5, 27.

पुनःपद VII, 26, 6. 8. (Cf. अपुनःपद)

पुरजषिह् VII, 27, 8. 21.

पुरपद XV, 27 (195, 14).

पुरस्ताञ्जप I, 1, 38; VII, 2, 15.

पुरस्तात् I, 2, 2. 18; II, 3, 10; 7, 5; IV, 3, 2. 5; 14, 10;
17, 5; VII, 10, 4; VIII, 7, 6; 15, 7; X, 13, 18; XI, 15,
10; XII, 3, 21; 4, 21; 5, 22; XIII, 19, 5; XIV, 21, 2;
27, 5; XV, 1, 3; 3, 1; 4, 9; 9, 5; 26 (p. 195, 10); XVI,
3, 24; 30, 12; XVII, 1, 2. 4; 14, 1. 2; XVIII, 1, 22; 7,
16; 19, 10.

पुरस्तात्कर्मन् XVI, 15, 2.

पुरस्तास्रचण I, 17, 16.

पुरा (c. abl.) II, 6, 2; III, 8, 20; V, 10, 27; VI, 6, 20; X,
13, 26; XI, 13, 2.

पुराण IV, 15, 8; XVI, 1, 25; 2, 27; XVII, 6, 2.

पुराणवेद XVI, 2, 27.

पुरीष X, 6, 13.

पुरुष (I.) IX, 23, 4; XV, 19 (p. 190, 17); 20 (p. 192, 1); XVI,
9, 22; 11, 32; 12, 10. 12. 17. 20; 14, 11. 16; 15, 5. (2.)
XVI, 13, 1 (hymn). (Cf. किंपुरुषः । त्रिपुरुषम् । परःपुरुषः ।
प्रतिपुरुषम् । सहपुरुषः)

पुरुषस्यैध XVI, 10, 1.

पुरुषरूप XV, 18 (p. 190, 5); 19 (p. 190, 10 etc.).

पुरुषविध XVI, 14, 8. 14.

पुरुषाकृति IV, 15, 22.

पुरोधः XVI, 29, 6. 11.

पुरोधःकाम XVI, 29, 10.

पुरोधःस्यमान see धा + पुरस्

पुरोतुवाक्या I, 1, 32; 8, 4. 6; 9, 1; 17, 16; III, 15, 2; 16,
8; V, 18, 9; 19, 6. 9. 14. 18. 21; VI, 11, 12; VII, 1, 2.
6; 2, 2. 5. 8. 11. 13; 17, 1; 19, 2; VIII, 1, 4; 2, 1; 3,
2; 8, 1; 12, 7; IX, 20, 30; 23, 9. 11. 12; 25, 2; X, 7, 3.
5. 6; XI, 13, 9; XIII, 4, 2; XIV, 56, 1. 5; XV, 15, 8;
XVI, 7, 1. (Cf. चाज्यापुरोतुकांक्वाः । सपुरोतुवाक्यः)

पुरोतुवाक्यालक्षण I, 17, 14.

पुरोतुवाक्यावत् III, 7, 7.

पुरोरुच् VII, 9, 2; 10, 3.

पुरोस्तात्र I, 3, 11; II, 3, 10; IV, 9, 2; V, 19, 3. 6; VI, 11,

12; VII, 1, 1; 6, 1; 7, 3; 16, 9; VIII, 1, 9; 2, 13; XIII, 2, 8; XIV, 2, 17. 18. 19. 20; 3, 1; XIV, 18, 4 5. 8; 40, 20; XVI, 1, 11. (Cf. पद्मपुराण)

पुरोलाशिला V, 3, 7.

पुरोहित I, 4, 17; XIV, 23, 1; 27, 1; 32, 1; 38, 1; XVI, 11, 14.

पुरोहितप्रवर I, 4, 17.

पुष्य in श्वेतपुष्य XIII, 6, 3.

पुष्पिन् (fem. नौ) XV, 19 (p. 190, 22).

पू + पुपुवुः XIV, 62, 2; पूत XV, 12, 5. (Cf. पवमान)

पूतीक XIII, 6, 3.

पूर्णकुम्भ XVII, 14, 13; 17, 8.

पूर्णदर्शो (acc. पूर्णदर्शम्) III, 15, 14.

पूर्णपात्र IV, 11, 3.

पूर्णकृति VIII, 13, 1; XVIII, 24, 27.

पूर्व I, 2, 16; 10, 2; 15, 3; II, 3, 9; 4, 1; 5, 12. 20 24; 9, 4. 7. 12; III, 10, 3; 11, 2; 13, 3; 15, 4; 16, 8; 19, 12; IV, 17, 13; V, 9, 4; 11, 3; 11, 5. 21; 15, 9 10; VI, 3, 8; 9, 9. 17; 11, 12; 13, 2. 4; VII, 3, 3; 5, 19; 7, 1; 15, 2; 2, 2; 23, 3 4. 7; 27, 5; VIII, 5, 2; 11, 15; IX, 3, 4; 8, 3; X, 5, 10; 9, 9; 11, 3; 13, 10. 26; XI, 2, 5;

4, 2; 7, 3. 11; 9, 13; 10, 4. 9. 10; 12, 5; 14, 23; XII, 5, 24; 11, 11. 17; 12, 4; 13, 2; 19, 7; 23, 6; 26, 1. 4. 18. 21; XIII, 5, 2. 18; 12, 2; 15, 6; 16, 3; 21, 2; 22, 3; 29, 11; XIV, 3, 9; 7, 3; 25, 2; 26, 2; 32, 5; 33, 2; 40, 1; XV, 1, 5; 3, 16; 7, 1. 6. 7; 8, 1. 2. 12; 14, 13; 23 (p. 193, 12); XVI, 8, 5. 16; 9, 2; 13, 12; XVII, 4, 2 (पूर्वस्यै=पूर्वस्थाः); 7, 11; 9, 5; 10, 4; 11, 4; XVIII, 1, 14; 7, 8; 16, 2; 20, 8 (Cf. अपूर्व । कनिष्ठपूर्व).

पूर्वकारिन् XIII, 1, 1.

पूर्वपाद XV, 13, 15.

पूर्वप्रकान्त XIV, 40, 24.

पूर्वमारिणी IV, 15; 23.

पूर्वार्ध IV, 21, 8; XVII, 13, 1. (Cf. उत्तरार्धपूर्वार्ध)

पूर्वाह III, 15, 3; V, 9, 22; 10, 19; 11, 1. 10; XIV, 32, 2; 40, 16.

पूर्वेद्युष् III, 8, 7; 8, 16; 13, 20; IV, 1, 2; VI, 9, 9; XIV, 10, 2.

पूषन् XV, 14, 4; XVI, 1, 14; 3, 29; पूषन् पयिकृत् III, 4, 9; XVI, 1, 13.

पृच् पृचन्ति XIV, 22, 19.

पृतनाञ् XIV, 44, 1.

पृतनाजित् XIV, 44, 1.

पृथक् XVIII, 24, 27.

पृथक् पृथक्कतः I, 17, 8. (Cf. कर्मपृथक् । देशपृथक् । मन्त्रपृथक् ।
रशनापृथक्)

पृथिवी VI, 3, 7; IX, 28, 5; XV, 17 (p. 188, 8).

पृथुशवस् (कानीत) XVI, 11, 23.

पृथ्वि XV, 1, 21

पृथ्वी in श्वेनीपृथ्वीभ्याम् XV, 14, 13.

पृथदाज्य IV, 14, 35.

पृथदाज्यावेक्षण V, 17, 12.

पृथध्र (मेध्य मातरिश्वन्) XVI, 11, 26.

पृष्ठ (1.) IV, 14, 14 (पृष्ठत) XVI, 18, 12; (2) VII, 20, 1. 25,

9; X, 12, 4; XI, 4, 3; 11, 2; XIII, 1, 4, XIV, 12, 3; 22,
6; 32, 7; 33, 4; 40, 3; 61, 5; XV, 4, 6; 5, 8; 6, 3;
7, 2, XVI, 8, 1; 14, 7; XVI, 21, 10; 23, 16; XVII, 7, 4.

(Cf. अर्धपृष्ठ । परोक्षपृष्ठ । वृहत्पृष्ठ । वृहद्रथन्तरपृष्ठ । रथ-
न्तरपृष्ठ । रैवतपृष्ठ । वैराजपृष्ठ । वीरूपपृष्ठ । शाकरपृष्ठ ।
सर्वपृष्ठ । सर्वपृष्ठाहविः । स्वरपृष्ठ)

पृष्ठमनीय XIII, 14, 7. 8; XVIII, 24, 29 (all MSS. पृष्ठ्य०).

पृष्ठ्य X, 1, 7; XII, 6, 3; XIII, 15, 3. 12; 16, 4; 17, 2; 18,
. 2; 19, 14. 16 20; 21, 5. 8; XIV, 8, 8; 70, 2; XVI, 14,
17; 24, 14; 25, 6; 29, 15. (Cf. मध्येपृष्ठ्य । यथापृष्ठ्यम्)

पृष्ठचतुर्थं XIII, 19, 9.

पृष्ठपञ्चम XIII, 19, 7.

पृष्ठविकार XI, 4, 1.

पृष्ठस्त्रोम XIII, 16, 5; 23, 2, 4; 24, 5; 28, 5; XIV, 38, 2.
5; XVI, 22, 8.

पृष्ठाभिन्नवौ XII, 27, 5; XIII, 19, 12.

पृष्ठारम्भण XIII, 19, 11; 22, 3.

पृष्ठाहानि XIV, 68, 2.

पृष्ठादय XIII, 22, 4.

पृ पूर्ण I, 3, 5; II, 9, 16; पूरयन्ति XIII, 15, 11; पूर्येत XIII,
1, 7; पूरयित्वा IV, 14, 35. (CE. पूर्ण०)

+ आ in आपूर्यमाणपत्र XIII, 29, 7.

पेय XV, 1, 3, 4.

पैङ्ग IV, 2, 12; XI, 11, 5; 14, 19; XV, 3, 1; XVII, 7, 13;
10, 3,

पैजवन XVI, 11, 14.

पैतामह XV, 24 (p. 193, 21).

पैतुद्रवा (=०वौ) XVI, 3, 3; 12, 4.

पैत्रौ VIII, 6, 12; 7, 16; XIV, 57, 11.

पोढ VI, 12, 18; VII, 4, 8; 17, 8; VIII, 2, 8; XIII, 14, 1;
24, 7 (Comm. ब्रह्मपुरुष)

पौण्डरीक XVI, 30, 8.

पौनराधेयिकी VIII, 13, 5.

पौरुमील्ल XII, 9, 17.

पौरुषमेधिक XVI, 15, 2. 4.

पौरुषी XIII, 29, 21.

पौर्णमास I, 3, 1. 14, III, 8, 7, 10, 3; 13, 29; 17, 13; 18, 13;

पौर्णमासी I, 3, 3. 5. 8; 8, 1; II, 1, 7; III, 1, 1; 8, 1. 9;

9, 3; 11, 3; 13, 1. 3; 15, 3; 18, 18; XIII, 19, 5; 20,

2; 29, 8.

पौर्णमासीविकार I, 16, 12; II, 2, 4; 4, 9; III, 1, 6; 11, 8;

V, 3, 2; 7, 2; VIII, 11, 2; 13, 3; IX, 22, 3.

पौर्णमास्य XIII, 29, 9.

पौष्ण VI, 10, 4. (Cf. शारस्वतपौष्णौ III, 13, 8)

पौष्णान्त III, 14, 3; 18, 2.

पौ + अ प्राययति IV, 11, 1; प्राययन्ति V, 8, 3; VII, 5, 16 19;

प्रायित in भक्षिताप्यायित VII, 7, 3.

प्र XIV, 7, 1. (प्र ह वा संप्रसुच्यते ।

प्रउग VII, 10, 3; VIII, 14, 2; X, 2, 3; 3, 4; 4, 4; 5, 3; 6,

5; 8, 2; 9, 3; 10, 3; 11, 4; 13, 3; XI, 2, 3; 6, 1; 7, 2;

8, 2; 9, 2; 10, 3; 11, 8, 13, 12; 15, 4; XIV, 3, 4; XV,

1, 34 36; XVI, 7, 15. 16; 14, 4. 5; 21, 18; XVII, 8, 4.

(Cf. शाब्दप्रउगधोः)

प्रउगहसानि X, 3, 5; 4, 5; 5, 4; 6, 6; 8, 8; 9, 4; 10, 4; 11, 5; XI, 6, 2; XIV, 52, 5.

प्रकरण in चोदनाप्रकरण I, 17, 1.

प्रकृति I, 2, 6. 12. 16. 17; 16, 1. 2; VI, 1, 1. 2; IX, 1, 1. 3; XI, 1, 1; 3, 3; 13, 4; XIV, 1, 1; XV, 11, 15. (Cf. तत्प्रकृति)

प्रक्रम XIII, 29, 2.

प्रगाथ VI, 9, 7; VII, 11, 1; 14, 7; 19, 10. 11; 20, 3. 6; 21, 2. 7. 8; 23, 3; 24, 2; 25, 3. 17; 26, 16; VIII, 6, 5; IX, 5, 2; 20, 6. 24; X, 3, 7; 4, 7. 9; 12, 11; 13, 10. 11. 15; XI, 11, 10; 12, 8; 13, 27; 15, 6; XII, 3, 22; 4, 1. 7. 19 (प्रगाथा=०थौ) 22; 5, 1. 4. 6. 8. 21; 6, 10. 12; 7, 5; 8, 2; 9, 8. 15; 10, 7; 11, 10; XIII, 8, 2; XIV, 53, 5; 54, 1. 3; 55, 1. 8; 57, 5; XV, 3, 3; XVI, 21, 24; XVIII, 4, 6; 5, 6; 8, 7. 17; 10, 5. 12 (प्रगाथा=०थौ) 13; 13, 9. (Cf. षट्-प्रगाथ । सप्रगाथ । सामप्रगाथ)

प्रगाथस्य VII, 25, 9.

प्रगृह्य I, 2, 7.

प्रघट्टमन्त्र VII, 5, 1.

प्रघास in बहुणप्रघासाः III, 14, 1.

प्रश्रुति in अश्रुति XVI, 22, 13. 22.

प्रहृष्टि VI, 7, 8; XVI, 4, 8; 5, 2; 6, 2; 13, 17. 18;

प्रहृष्ट XV, 17 (p. 188, 2); प्रहृष्ट XV, 17 (p. 188, 5); प्रहृष्ट V,

1, 10.

प्रजा XIV, 7, 1; 8, 1; 9, 1; 21, 1; XV, 25 (p. 194, 17); 26

(p. 195, 5); XVI, 23, 6. 14.

प्रजाकाम I, 7, 8; 15, 3; XIV, 22, 25.

प्रजात XVI, 22, 26.

प्रजाता (=प्रजातवती) III, 4, 14.

प्रजातिकाम IV, 13, 1; XIII, 28, 4; XIV, 6, 1; 60, 1; 65, 1;

68, 1.

प्रजापति XIII, 28, 5; 29, 32; XIV, 6, 1; 7, 1; 8, 1; 9, 1; 17,

1; 18, 1; 68, 1; 74, 1; XV, 1, 14. 17; 27, 7. 10.

13. 20. 24; 5, 1; 6, 6; 22; XVI, 1, 1; 7, 4; 10, 1; 22, 1.

प्रजावन्त XV, 27 (p. 195, 12.)

प्रजाताद्य XVII, 1, 13.

प्रणयन in अग्निप्रणयन V, 12, 1. 5; अग्नीषोमप्रणयन V, 6, 9;

मणीतामणयन IV, 14, 24.

प्रणव I, 1, 21. 32. 33. 36; 4, 14; V, 11, 4; VI, 7, 7; VII, 6,

2; 19, 24; XII, 11, 11; 19, 7; 23, 6. (Cf. अमणव । नाना-

प्रणव । समणव)

प्रणवनीय VII, 26, 10.

प्रणीताः I, 4, 1; XVIII, 24, 27.

प्रणीताकाल IV, 7, 1.

प्रणीताप्रणयन IV, 14, 24.

प्रति (praep.) XIII, 29, 21; XV, 16, 11.

प्रतिकामिन् VII, 6, 9.

प्रतिगर VII, 19, 16; VIII, 3, 12; 6, 15; X, 5, 14; XII, 23,
3; XV, 27 (p. 195, 2.)

प्रतिगरिद्वि XV, 27 (p. 196, 7.)

प्रतिघोषिणी IV, 19, 8.

प्रतिदिग्म् III, 21, 7.

प्रतिदुह् XIII, 6, 3.

प्रतिनिधि III, 19, 2; 20, 10. (Of. अप्रतिनिधि)

प्रतिन्युह् X, 5, 14.

प्रतिपक्षमारोहणीयाः VI, 6, 17 (एतस्य सादृश्यस्य सूत्रोक्तस्य यानि
च्छन्दांसि तेषामपरित्यागेन प्रतिच्छन्दस्य । प्रतिपक्षमारोहणी-
यानां साद्यन्तानामित्यर्थः)

प्रतिपद् III, 20, 6; IX, 20, 6. 7. 28; X, 3, 11; 5, 6. 21; 6,
6; 8, 5. 10; 13, 7; XI, 12, 10; 13, 5; XIV, 51, 7; XVII,
9, 2.

प्रतिपद्सुचरौ (•राः) VIII, 3, 8; 7, 10; X, 3, 6; 4, 6; 9, 5.
15; 13, 17; XIV, 53, 4; 56, 6; XVIII, 22, 2.

प्रतिपुरुषम् XVII, 4, 7.

प्रतिप्रच्याह XIII, 14, 1; 24, 11.

प्रतिभक्षित VII, 4, 15.

प्रतिभा in अप्रतिभा X, 12, 5.

प्रतिशिल्प XII, 7, 4.

प्रतिशेष IX, 1, 4.

प्रतिष्ठा XIV, 9, 1; XV, 1, 39; 2, 31; 16, 14; XVI, 8, 6.
17; 10, 16, 20, 2; 22, 13, 24.

प्रतिष्ठाकाम XIV, 9, 1; 11, 1, 51, 3; 74, 1; XV, 10, 2, XVI,
22, 11.

प्रतिष्ठिति XV, 1, 40; 2, 32; 16, 15; XVI, 8, 7, 18.

प्रतिद्वर्ष XIII, 14, 1; 24, 8. (Cf. प्रसूताप्रतिर्हतादी)

प्रतिहार XVII, 17, 12 (Cf. प्रतीहार)

प्रतिहास in सुत्वप्रतिहास XVI, 20, 9.

प्रतीक in सुप्रह्लायाप्रतीक X, 21, 17.

प्रतीकपहण I, 17, 1.

प्रतीपम् XIII, 29, 11.

प्रतीराधाः XII, 21, 3.

प्रतीहार VII, 10, 2. (Cf. प्रतिहार)

प्रसदोव III, 20, 13.

प्रत्यक्षिरम् IV, 17, 11.

प्रत्यक्ष V, 10, 29; प्रत्यक्षम् XV, 10, 5.

प्रत्यक्षद्वयः XVIII, 8, 2. 6; 9, 1; 10, 1. 4; 11, 1.

प्रत्यक्षविहित III, 19, 8.

प्रत्यक्षदण्ड II, 9, 14.

प्रत्यक्ष II, 7, 13; 9, 10; IV, 3, 7; 9, 5; V, 13, 3; VI, 3, 3;

12, 13; XVI, 9, 20; XVIII, 21, 7 (प्रत्यक्ष)

प्रत्यक्षसेयन XVI, 4, 6.

प्रत्यक्ष in विद्वत्प्रत्यक्ष XII, 13, 6.

प्रत्यक्षरोहण XVI, 17, 8.

प्रत्यक्षरोहणीय XIV, 11, 1.

प्रत्याम्नाय XIV, 51, 6.

प्रत्यक्ष IV, 15, 6.

प्रत्यक्षम् XV, 5, 6; XVII, 4, 8.

प्रत्यक्ष IV, 16, 10. 11.

प्रथम I, 1, 18. 25; 7, 1; 17, 7; II, 2, 16; 3, 1; 5, 13;

11, 2; III, 8, 26; 14, 9. 14; IV, 2, 3; V, 11, 12; 13, 11;

VI, 6, 8; VII, 4, 14; 9, 4; 10, 9; 15, 9. 12; 16, 2; 19,

16. 21; 25, 6; 26, 12; 27, 21, VIII, 7, 1; IX, 5, 5.

10; 6, 2; 7; 7, 1. 2; 19, 2; 20, 6. 12; X, 1, 5; 2, 1; 5,

7; 6, 3; 9, 5. 6. 15; 11, 10; 18, 2; XI, 4, 2. 4. 14; 9,

13; 11, 2. 8. 9. 12. 16; 12, 2. 4. 9. 14; 13, 13. 14; 14, 30;

XII, 3, 17; 4, 5; 5, 18; 6, 6; 11, 6. 16; 25, 4; 26, 17. 20.
 21; 27, 1. 5; XIII, 10, 7. 8; 18, 5; 23, 1, XIV, 8, 3; 42,
 8; 45, 2; 51, 12. 13; XV, 5, 1; 22 (p. 192, 12); XVI, 2, 1;
 3, 7; 11, 1; 12, 3; 12, 8; 18, 3; 20, 12; 21, 3. 7. 10; 22,
 15. 21. 22; 23, 5. 9. 16; 24, 3; XVII, 12, 1; 14, 8;
 XVIII, 1, 10. 15. 19; 2, 5; 5, 10; 19, 10; 20, 1. 2. 3.

प्रथमचतुर्थयोः XII, 16, 2.

प्रथमज्ञ III, 12, 12; 13, 24.

प्रथमद्वितीयौ VII, 27, 19.

प्रथमद्वितीयौ III, 13, 26.

प्रथममास XVIII, 24, 4.

प्रथमयज्ञ V, 9; 1. (Cf. इष्टप्रथमयज्ञ)

प्रथमाहृतीये X, 10, 4; 11, 5.

प्रथमासामिते II, 7, 1.

प्रथमोत्तमौ XII, 12, 10; 13, 1; 26, 2; XIII, 25, 4.

प्रदक्षिणम् IV, 16, 10; VII, 5, 4.

प्रदाह (इन्द्र) III, 2, 2.

प्रदान I, 16, 7; III, 20, 15; XV, 1, 27; 2, 17; 13, 8.

प्रदाह्य III, 4, 5.

प्रदेश XII, 3, 16.

प्रदेशिनी I, 10, 1; II, 9, 14.

प्रधान I, 16, 3.

प्रधानत्व in मंत्रिपातप्रधानत्व III, 20, 12.

प्रपथ XV, 19 (p. 191, 1).

प्रपद् VI, 2, 1 (plur.)

प्रपद I, 4, 1; V, 13, 3.

प्रपितामह IV, 4, 4.

प्रभृति (Cf. अनुषरप्रभृति । अनुयाज० । आचमन० । आन्यभाग० ।
 आप्यायन० । आप्यायितवती० । आहाव० । एकविंशति० । एकादश० ।
 तत्रभृति । हतीय० । दीक्षणीया० । द्वादशाह० । द्वि० । द्वितीय० ।
 द्दिराच० । निष्केवल्य० । नृजित्० । पञ्चदश० । प्रभव० । प्रातरनु-
 वाक० । फल्गुनी० । मधुच्छन्दः० । मैत्रावरुण० । वनस्पति० ।
 पथी० । प्रोलशि० । समस्तोपस्थान० । समित्प्रभृति)

प्रमंदिष्टीय XII, 25, 4.

प्रयाज I, 6, 16; 16, 10; II, 5, 10. 20; III, 8, 21; 13, 16; 16,
 24; V, 15, 10; 18, 4; XIII, 3, 1; XV, 1, 26. (Cf. तत्रयाज
 V, 16, 7.)

प्रयाजयान्याः I, 7, 6; V, 16, 5.

प्रयाजादि VIII, 11, 10.

प्रयाजानुयाजाः VIII, 11, 9; IX, 25, 2.

प्रयुत् XIV, 82, 2; XV, 11, 4.

प्रयोग III, 1, 9; 8, 1; 13, 1. (Cf. वैधीप्रयोग । फाल्गुनीप्रयोग ।

सर्वस्वरप्रयोग)

प्रलाप in एतन्नप्रलाप XII, 17, 3.

प्रवण in दक्षिणप्राक्प्रवण । दक्षिणाप्रवण । प्रागुदक्प्रवण । प्राचीन-
प्रवण)

प्रवदन IV, 21, 22 ; XVII, 17, 3.

प्रवर in पुरोहितप्रवरेण I, 4, 17.

प्रवरानुपूर्व्येण VI, 9, 16.

प्रवर्ग्य V, 10, 85 ; XIV, 40, 18. (Cf. अप्रवर्ग्य । सप्रवर्ग्य)

प्रवर्ग्यवन्त् VII, 16, 1.

प्रवर्तन in हविर्धानप्रवर्तन V, 13, 1.

प्रवल्ह XVI, 26, 4. (Cf. मनुप्रवल्ह)

प्रवल्हिकाः XII, 21, 3.

प्रवाक in सोमप्रवाक XIV, 40, 13 ; 41, 10.

प्रवृत्ताङ्गती VI, 9, 16 ; IX, 10, 4.

प्रवृत्त XVI, 18, 8.

प्रवृत्ति III, 19, 7.

प्रवास्तृ (nom. प्रवास्तृ before आश्) VII, 14, 9.

प्रवृत्कीच X, 13, 18.

प्रवृष्ट XII, 13, 5.

प्रवर्ग III, 21, 7. (Cf. अप्रवर्ग)

प्रमलवि XVII, 14, 16 ; 15, 4.

प्रमलविष्ट XVII, 2, 9.

प्रसव VI, 8, 8; XIII, 10, 6; XV, 22 (p. 192, 15); XVI, 1,
20. (Of. आनुयाजप्रसव । सत्यप्रसव । श्लोचप्रसव)

प्रसवप्रभृति VIII, 15, 5.

प्रसविद्व XV, 14, 4. 7; XVI, 1, 17. 18.

प्रस्कण्ड XVI, 11, 26.

प्रस्तर V, 8, 5; 10, 36.

प्रस्लोक (साक्ष्यं) XVI, 11, 11.

प्रस्रोताप्रतिदर्शरौ XVII, 14, 6.

प्रस्रोद V, 12, 3; XIII, 14, 1; 24, 10; XVII, 14, 4; 15, 9.

प्रस्थिताः VII, 5, 11. 19; 17, 15; VIII, 2, 13; X, 7, 7; XIV,
52, 2; 53, 2; 56, 4.

प्रस्तरण XIII, 29, 20.

प्रद्वलक XVIII, 4, 8; 5, 9. 11.

प्रद्वण VI, 16, 4.

प्रद्व XVII, 5, 5.

प्राक् see प्राक्ष

प्राकार XVI, 18, 14.

प्राडल VII, 21, 7; IX, 1, 3; XIV, 22, 6; XV, 1, 8; XVI,
23, 21; 26, 5; 29, 17; प्राडती I, 17, 30.

प्राक्शिरम् IV, 17, 11.

प्रागयता IV, 6, 8.

- प्रागक्षीय IV, 2, 11.
 प्रागाथिक V, 10, 26.
 प्रागुदक्प्रवण V, 2, 2.
 प्रागुदश्च II, 9, 14; IV, 15, 1; 17, 3; 19, 7.
 प्राग्ग्रीव IV, 16, 2.
 प्राग्दक्षिणाश्च (°णाक्षी) IV, 14, 9.
 प्राग्दण्ड-II, 9, 14; IV, 7, 6.
 प्राङ्न्याय I, 1, 13.
 प्राङ्मुख IV, 21, 2.
 प्राचीनग्रीव XVII, 5, 9.
 प्राचीनप्रवण V, 2, 1.
 प्राचीनार XVII, 10, 14.
 प्राचीनापत्रीतिन् I, 1, 7; III, 10, 11.
 प्राजहित VI, 12, 26.*
 प्राजापत्य IX, 23, 1 6. 7. 9; XIII, 5, 7; 12, 9; 20, 8; XIV,
 3, 19; XV, 1, 22; 2, 2. 6. 23; XVI, 3, 13; 7, 1; 12, 12;
 XVII, 7, 8. 10.
 प्राश्च I, 6, 10; III, 13, 30; IV, 3, 7; 9, 5; 11, 6; 12, 7. 9;
 17, 4; VI, 3, 1. 5; VIII, 9, 5; X, 21, 16; XVI, 9, 18;
 XVII, 1, 8; 5, 5; 7, 11; 10, 5; 11, 2. 4, 12, 4; 13, 12;
 15, 7; 16, 5. 9; XVIII, 21, 6; प्राक् (adv. and praep. c.

abl.) IV, 1, 2; V, 3, 7, 8; X, 1, 14; 13, 15; XI, 12, 8;
XII, 9, 8; XV, 2, 16; 13, 7; XVII, 1, 10.

प्राण II, 17, 1; IV, 7, 10; 11, 6; VI, 1, 6; XV, 17 (p. 188,
14); XVI, 26, 2.

प्राणभक्ष V, 10, 28; VIII, 8, 6; 9; 4; XVI, 17, 9.

प्राणसंमर्शन IV, 21, 20; VIII, 9, 8.

प्राणायतन IV, 14, 16.

प्राणिन् VII, 18, 7; XV, 17 (p. 188, 9); XVI, 15, 8.

प्रातर् II, 6, 1. 8. 11; 7, 14; 8, 5. 21; 9, 2. 11; 13, 1. 9;
III, 15, 14; V, 11, 15; XVII, 6, 6; XVIII, 24, 1.

प्रातरनुवाक VI, 2, 1; 3, 9; 6, 16; VIII, 15, 3; IX, 20, 3; X,
1, 20; 12, 14; XI, 13, 3. 5; XIII, 5, 2; XIV, 51, 7;
XVII, 7, 1.

प्रातरनुवाकप्रभृति VI, 1, 25; XIV, 51, 4.

प्रातरनुवाकवेला XVI, 18, 16.

प्रातराहुति XVI, 1, 10.

प्रातःषाव VII, 4, 2.

प्रातःसवन VI, 11, 17; 13, 12; VII, 5, 12. 17. 22; 7, 7; 9, 1;
17, 14; 26, 15; VIII, 2, 13; 8, 8; 14, 1; X, 7, 7; XI, 10,
6; 13, 17; XII, 1, 2; 8, 11; XIII, 5, 4. 7; 6, 3; 7, 1;
XIV, 3, 5; 27, 3; 28, 2; 33, 7; XV, 6, 8; XVI, 23, 9.
10. 11. 12; XVII, 7, 13; 8, 13. 14; 10, 2.

- प्रातःसवनद्वितीयसवनानि X, 11, 10. .
 प्रातःसवनिक VII, 19, 7; VIII, 3, 6.
 प्रातःसवनीय XIV, 2, 17; 13, 4.
 प्रातिपद VII, 19, 8.
 प्रादुष्करण II, 6, 4.
 प्रादेश I, 5, 8; 6, 3; XVII, 15, 10. 11. 12; 16, 7.
 प्रादेशमन्त्र XVII, 2, 7; 4, 7; 10, 13; 15, 12; °माची II, 8, 22.
 प्राथेण VII, 25, 2; 27, 16; प्राथे VII, 26, 6.
 प्रायणीय X, 1, 12; XI, 1, 5; XIII, 15, 12; 19, 7; 29, 2;
 XVIII, 24, 2; प्रायणीया V, 4, 7; VIII, 12, 1.
 प्रायणीयोदयनीयौ X, 1, 18; XII, 6, 1.
 प्रायणीयेष्टि V, 4, 7 (see प्रायणीय)
 प्रायश्चित्त II, 7, 6; III, 19, 1. 6. 7, 8; 21, 1. 12; V, 17, 12.
 प्रायश्चित्ताहुति III, 19, 3; VIII, 8, 10.
 प्राग्ग्न IV, 7, 19. .
 प्राग्निच IV, 7, 4. 7; 21, 6.
 प्राग्निचहरण IV, 14, 23.
 प्राणाद XVI, 18, 13.
 प्रास्वण XVI, 11, 25.
 प्रिय IV, 21, 1.
 प्री प्रीणाति XV, 5, 6; XVI, 1, 12; 7, 4. 11; अप्रीणात् XIV,
 7, 1; प्रीत XIV, 7, 1.

प्रीति XVI, 8, 17; 10, 6; 12, 16.

प्रेक्ष XVII, 18, 12; 17, 4; XVIII, 21, 5.

प्रेक्षफलक XVII, 1, 2; 10, 10; 15, 10. 11. 12. 13; 16, 7;
XVIII, 21, 7.

प्रेक्षनिय XVII, 7, 11; XVIII, 24, 14.

प्रेक्षसूत्र XVII, 10, 11. 12. 16; 11, 4.

प्रेक्षवटौ XVII, 10, 2. 4.

प्रेष I, 1, 36; V, 16, 1; 18, 8. 10; 19, 7. 10. 15. 19. 22; 20,
5; VII, 1, 3. 7; 2, 5. 6. 9. 11; 4, 2; 17, 4; 19, 3; VIII,
1, 5; 2, 4; 3, 3; 8, 2; IX, 20, 31; XV, 15, 9; XVI, 7,
2. (Cf. चतुष्टयैः । सष्टयैः । सप्तशतकैः)

प्रेषान्त VII, 8, 6.

प्रेषण IV, 20, 4.

प्रेषा XIII, 29, 30.

प्रेषा XIII, 29, 20.

प्रेषायोगि XVI, 11, 17.

प्रेषु मुन I, 1, 19. 42; प्रावयेत् I, 2, 1; (see अमुत)

+ आ मुन्य IV, 14, 5.

प्रेषादि I, 2, 2.

प्रेषुति I, 2, 3.

फ

फल II, 3, 26.

फलक XVII, 1, 9; 10, 4 (Cf. अधिषवणफलक । प्रेक्ष फलक)

फलग्रहिण्यु XVII, 1, 18.

फलीकृत IV, 3, 7.

फलीकरण XIII, 3, 5.

फलेग्रहि XV, 19 (p 190, 22.)

फल्गुनीप्रसृति II, 1, 9.

फालीकरण XIII, 3, 5.

फाल्गुन XIII, 19, 4.

फाल्गुनी III, 8, 1; 13, 1; XV, 12, 8. 12.

फाल्गुनीप्रयोग III, 14, 1; 15, 1.

ब

बण्ड XVI, 18, 18.

बण्डखलनौ XVII, 6, 1.

बत XV, 5, 13.

बन्ध् बध्नन्ति XVII, 3, 8; 10, 11. 12; बधन्त् VI, 1, 16; बद्ध in
अभिवद्ध.

+ प्र बध्य III, 19, 9.

बन्ध in पशुबन्ध

बह् XI, 14, 26.

बहिराक्रमण I, 4, 1.

बहिषद् III, 16, 2. 6; -IV, 9, 2.

बहिष् I, 14, 20; 15, 15; III, 16, 18; V, 8, 2; VI, 1, 6;
XIV, 22, 13.

बल XIV, 58, 1; 64, 1.

बलकाम XIV, 58, 1; 64, 1.

बल XV, 12, 3.

बहिर्वेदि XVII, 5, 8; 7, 11, 12.

बहिष्कर्मन् VII, 7, 4; 17, 13.

बहिष्पवमान V, 10, 35; VI, 8, 3. 10. 14, IX, 21, 1; XIV, 31,
2; 61, 2; XV, 11, 2.

बहिष् XVII, 10, 4.

बहिःसदस् XVII, 4, 2.

बड VI, 1, 20; IX, 22, 6; XVI, 3, 28.

बडकाम X, 21, 15.

बडस्यु XV, 26 (p. 195, 6).

बडदेवत III, 6, 1. (Cf. द्विदेवतबडदेवतेषु)

बडरूप XIII, 4, 1.

बडस XV, 17 (p. 188, 10); XVII, 6, 5 (adv.)

बडवत् VI, 1, 12; IX, 23, 13.

बडविद् III, 19, 9.

वज्रसंवल्लर XIII, 27, 5.

वाणवन्त् XIV, 22, 11.

वाध् + सम् वाध्य XVII, 10, 13. 16; XVIII, 24, 3.

वाधक XIV, 22, 14.

वाहंत VI, 4, 6; 5, 7; 6, 7; VII, 25, 4. 12; IX, 5, 9. 10.

12. 13; 20, 6; 27, 1; X, 6, 5; XII, 6, 1; XIV, 15, 4;

XVI, 7, 15. 16; XVIII, 5, 6; 8, 1.

वाहंतरायन्तर I, 2, 18.

वाहंस्यत्य VI, 10, 5; XV, 2, 12; XVI, 9, 31. (Cf. वैश्वदेव-
वाहंस्यत्यौ)

वाञ्ज I, 6, 5; IV, 12, 10; 15, 13; 16, 7. (Cf. ऊर्ध्ववाञ्ज ।
द्वारवाञ्ज)

वाञ्जमाच XVII, 1, 10.

वाह्यतम् XIV, 13, 4.

वाह्यतोसोमन् XVII, 3, 5.

वाहृच्य I, 1, 15.

विल V, 9, 8. (Cf. अधोविलाग्रत । पञ्चविल)

वीज XV, 17 (p. 183, 19.)

बुध II, 9, 6. (Cf. उलूखनबुध)

द्वद् (तत्तम्) XVI, 11, 11.

द्वषी XVII, 4, 7; 6, 6; 14, 6; 17, 4

दृक्त्वञ्च VII, 15, 11.

दृहती VII, 25, 3. 4. 6. 7. 13. 14; 27, 7; XII, 9, 10; XIV,
15, 8; XVI, 28, 2. (Cf. अतुष्टुवृहत्यौ । उष्णिग्दृहत्यौ ।
मध्यचदृहत्यः)

दृहतीक XI, 12, 1.

दृहतीकारम् XII, 6, 1.

दृहतीमहस्र IX, 20, 29; XVIII, 21, 1. .

दृहपृष्ठ VII, 14, 1; 20, 9; 21, 3; 23, 2; X, 3, 1; 9, 1; 11,
1; XI, 2, 1; 10, 1. 9; 13, 1; 15, 1. 3. 8; XII, 6, 7; 27,
4; XIV, 8, 9; 13, 12. 13; 38, 8.

दृहत्सामन् XIII, 29, 8.

दृहद्रथन्तरे VII, 21, 6; 25, 8; XI, 11, 4; XIII, 5, 13. (Cf.
उद्भूतदृहद्रथन्तर)

दृहद्रथन्तरपृष्ठ X, 8, 21; 11, 14; XI, 11, 13; 12, 9; XIV, 84,
3; XVI, 30, 6.

दृहन् दृहत् (Sāman) VII, 20, 2. 4. 7. 21, 2; XI, 4, 3; 11, 2.
11; 12, 2; 13, 21. 32; 14, 5; 15, 6; XIV, 22, 7; XV, 7,
2; XVI, 21, 12. 15; XVIII, 5, 4. (Cf. दृहद्रथन्तरे ।
दृहपृष्ठ । दृहत्सामन् । दृहद्रथन्तरपृष्ठ.)

दृहस्यति IX, 27, 1; 28, 17; XIV, 23, 1; 32, 1; 38, 1; XV,
1, 10; 14, 4; वाचस्यति IX, 20, 2.

दृष्टस्तिमन्त् VI, 7, 10; 9, 13.

दृष्टस्तिमत् XIII, 21, 6; XV, 2, 15; 4, 1, 3.

द्वैत्य XV, 1, 16; XVI, 3, 2; 12, 3.

द्वन्द्वकर्मन् IV, 6, 1; VIII, 15, 15.

द्वन्द्वचवे XIV, 29, 3.

द्वन्द्वचर्यं III, 13, 30. (Cf. अद्वन्द्वचर्यं XVI, 1, 5; 10, 9)

द्वन्द्वचारिन् XVI, 2, 26.

द्वन्द्वखन्त् IX, 22, 2, 4.

द्वन्द्वन् (1.) m. III, 8, 25; 21, 1; IV, 6, 15; 7, 18; VI, 8, 4;

13, 5; VII, 14, 10; VIII, 15, 3; XIII, 5, 10; 14, 1; 24, 8;

XIV, 16, 8; XV, 4, 12; 17; 21; XVI, 4, 2; 5, 2; 9, 19;

13, 2. 15. 18; 17, 1; 18, 1; 21, 5 (ब्राह्मणाच्छंसिनो); 23, 29;

(2.) n. XIV, 2, 6. 8. 9; 27, 4. 5. 10. 11; 28, 3. 7. 8. 9;

XVI, 15, 1.

द्वन्द्वबन्धु XVI, 29, 8.

द्वन्द्वभाग I, 12, 9; IV, 7, 19.

द्वन्द्ववच XVI, 4, 7; 13, 16.

द्वन्द्ववर्षेण XIV, 2, 4. 9; 42, 12. 13; 61, 1; 63, 2; XV, 4, 3. 4.

द्वन्द्ववर्षेणकाम II, 10, 3; V, 2, 3; XIV, 2, 1; 42, 7; 51, 2;

61, 1; 63, 2; XV, 4, 2.

द्वन्द्वसदन VI, 12, 22.

० ब्रह्मसव ० XIV, 73, 3.

ब्रह्मसामन् XIV, 22, 7; XV, 1, 24.

ब्राह्मण II, 1, 1; 3, 4; 6, 5; III, 19, 9; 20, 5; IV, 5, 6; 16,
7; 21, 16; XIII, 29, 27; XIV, 29, 2; 33, 9; XV, 14, 9;
15, 14; 16; 6, 11; 19 (p. 190, 14 ff.); 20 (p. 191, 22);
XVI, 10, 9. (Cf. अत्राह्मण)

ब्राह्मणचक्रिययोः I, 1, 3.

ब्राह्मणस्य VII, 19, 11; 25, 11; 26, 2; X, 3, 7; 4, 7. (Cf.
सत्राह्मणस्य)

ब्राह्मणाच्छंदिन् VI, 12, 17; VII, 4, 7 (Comm. ब्रह्मपुर्यः)
12, 1; 17, 7; 23, 1; VIII, 2, 7; IX, 3, 1; 9, 1; 13, 1;
17, 1; XII, 1, 4; 2, 7. 17; 4, 1; 6, 10. 13. 16; 7, 6; 9,
8; 12, 2; XIII, 10, 9; 12, 1. 3; 14, 1; 24, 10; XIV, 3,
9; 52, 9. 12; XV, 7, 4; 8, 3. 9. 16; XVI, 21, 27.

ब्रुवते VI, 1, 3; ब्रूयाः XV, 25 (p. 194, 20); ब्रूयात् VIII, 11,
8; ब्रूयुः III, 17, 4; ब्रूहि XV, 16 (p. 189, 4); अब्रुवन् XIV,
8, 1; 9, 1; XV, 17 (p. 188, 21).

+ अतु ब्रूते XV, 16, 0; ब्रूयात् VIII, 11, 8; X, 1, 20; XI,
13, 6; XVII, 7, 2; ब्रुवन् V, 2, 3; IX, 24, 9.

+ म ब्रूहि XV, 17 (p. 188, 4) ; ब्रूयात् XVII, 14, 4.

भ

- भच् भवयामि XV, 14, 7; भचयति VII, 4, 14; 5, 1; VIII, 1, 7; IX, 6, 21; X, 2, 6; 3, 10; 4, 12; XVIII, 21, 9; भचयन्ति III, 8, 25; VII, 5, 11; 8, 10; XV, 14, 9; XVIII, 21, 12; भचयेत् III, 20, 5; XIII, 12, 10; भचयेयुः XIV, 16, 6; XV, 14, 6; भचयिष्यन्त् VII, 4, 13; भचित in प्रतिभचित VII, 4, 15 (Cf. भचिताष्यायित VII, 7, 3.) भचयित्वा II, 9, 14; VII, 5, 3. 6. 15; 17, 15; 19, 5; VIII, 2, 13; 5, 6; 8, 6; 9, 4; 15, 4; XVI, 17, 9. (Cf. अभचयित्वा)
- भच III, 20, 13; X, 21, 4; XIII, 11, 10; XV, 15, 14. (Cf. दधिभच । पयोभच । द्राणभच)
- भचमन्त III, 8, 27; V, 10, 31; VII, 5, 1. 12. 22; 16, 8; XV, 15, 13.
- भचता in हविष्यभचता IV, 15, 6.
- भचिताष्यायित VII, 7, 3.
- भग XV, 19 (p. 190, 12. 13)
- भगिन् II, 4, 6.
- भङ् भङ्गीष्ट XV, 26 (p. 193, 5.)
- + अप भज्य XIII, 13, 1.
- + ङ्वा भेजे XIV, 62, 2.
- + वि भजेत् III, 2, 3.
- भरत XV, 25 (p. 191, 21.)

भरद्वाज XIV, 12, 2; 61, 1; XVI, 11, 11.

भव IV, 19, 1.

भवानी IV, 19, 5.

भस्मन् III, 19, 15; XIII, 12, 7.

भस्मान्त VIII, 8, 11.

भा + प्र भान्त् (fem.) II, 6, 3.

भाग III, 16, 26; XVII, 13, 6; 16, 1. 2. 3. 4. (Cf. ब्रह्मभाग ।
चक्रमानभाग । संपाद्यभाग)

भातुमतिन् XIV, 36, 1.

भातुमती XI, 13, 15.

भार in कुशभार XVII, 6, 6.

भारद्वाज X, 11, 8; XI, 9, 8; XII, 9, 17; XIV, 32, 7; XVI,
11, 10.

भार्गव XV, 12, 2.

भाव in अतिराचभाव XVI, 20, 5.

भावय्य (स्वनय) XVI, 11, 5 (see crit. notes.)

भिद् भिन्न XIII, 12, 13.

भियञ् भियञ्चन्ति XVI, 13, 3.

भीम XV, 25 (p. 194, 11.)

भीमसेन XVI, 9, 3.

भुज् भीक्षुमाण XVIII, 24, 14.

+ अभि भुञ्जन्ति XVI, 21, 21. .

भुरिज् VII, 27, 28.

भुवन XV, 2, 19.

भुवस् XIV, 18, 1.

भू भवति III, 15, 23; 16, 3 etc.; भवतः I, 2, 5 (in आर्द्ध-
कारौम०), V, 5, 5; XIV, 7, 2; भवन्ति II, 12, 10. etc.;
अभवन् XIV, 32, 1; वभूव XV, 22 (p. 193, 8-9); XVI, 11,
14, 17; वभूवुः XV, 17 (p. 188, 1); XVI, 9, 17; अभूत् XV,
18 (p. 189, 11); XVI, 29, 8; subj. भूः XV, 25 (p. 194, 12);
भविष्यथ XV, 27 (p. 195, 12); वुभूषन्त् XIV, 21, 1; भूत (Cf.
एकाहभूत । विकल्पभूत । शेषभूत) see भूत; भूत्वा XIV, 38, 3.
6; 42, 18, 19, 20; XV, 17 (p. 188, 16, 17).

+ अनु भवति XV, 5, 18; अववत् XV, 5, 1.

+ अभिभवन्ति XIV, 38, 6; भवेमहि XIV, 23, 1; 38, 1;
अभवन् XIV, 23, 1; 38, 1; भविष्यन्ति XIV, 29, 1; 40, 1;
50, 1; वुभूषन्त् XIV, 23, 1.

+ सम् वुभूषन्त् IV, 13, 2.

भूत (भूतानि) XIV, 50, 1; XV, 11, 1; XVI, 15, 1.

भूतहृत् XIV, 72, 1.

भूमि I, 5, 8; XVI, 9, 22, XVII, 4, 7; 10, 13; 15, 10; 16,
5;—XVI, 16, 3. (Cf. महभूमि)

भूमिदुन्दुभि XVII, 5, 10; 14, 11; 17, 6.

०भूमिसव० XIV, 73, 3.

भ्रयंश् XII, 2, 11; XIII, 14, 5; XV, 17 (p. 188, 9); fem.

भ्रयसौ II, 9, 4; VII, 19, 17; XIII, 5, 21.

भ्रयिष्ठ II, 9, 5; VIII, 8, 7; XV, 26 (p. 195, 7).

भ्रूर् XIV, 17, 1.

भ्रृष्णु XV, 19 (p. 190, 22.)

भृ विभ्रत्यः XVII, 14, 13; 17, 8.

+ सम् अभ्रन् XV, 17 (p. 188, 20).

भेद in अर्थभेद VI, 1, 5; पदभेद VI, 1, 16.

भेषज XVI, 2, 9.

भोग XV, 17 (p. 188, 8).

भौवन XVI, 16, 2.

भ्रंश् + सम् भ्रंशित XVII, 10, 10.

भ्रातृ XIII, 11, 1; XV, 26 (p. 195, 2).

भ्रातृव्यं XIV, 23, 1; 39, 10; 42, 6.

भ्रूणदृष्ट्या XVI, 18, 19.

म्

मकार I, 2, 11.

मकारान्त I, 1, 20, 22.

मञ्श् + नि मञ्जन्त् IV, 15, 3.

+ अभि भुञ्जन्ति XVI, 21, 21. .

भुरिञ् VII, 27, 28.

भुवन XV, 2, 19.

भुवस् XIV, 18, 1.

भू भवति III, 15, 23; 16, 3 etc.; भवतः I, 2, 5 (in आर्द्ध-
कारौभ०); V, 5, 5; XIV, 7, 2; भवन्ति II, 12, 10. etc.;
अभवन् XIV, 32, 1; बभूव XV, 22 (p. 193, 8 9); XVI, 11,
14. 17; बभूवुः XV, 17 (p. 188, 1); XVI, 9, 17; अभूत् XV,
18 (p. 189, 11); XVI, 29, 8; subj. भूः XV, 25 (p. 194, 12);
भविष्यथ XV, 27 (p. 195, 12); बुभूषन्त् XIV, 21, 1; भूत (Cf.
एकाहभूत । विकल्पभूत । शेषभूत) see भूत; भूत्वा XIV, 38, 3.
6; 42, 18. 19. 20; XV, 17 (p. 188, 16. 17).

+ अतु भवति XV, 5, 13, अभवत् XV, 5, 1.

+ अभिभवन्ति XIV, 38, 6; भवेमहि XIV, 23, 1; 38, 1;
अभवन् XIV, 23, 1; 38, 1; भविष्यन्ति XIV, 29, 1; 40, 1;
50, 1; बुभूषन्त् XIV, 23, 1.

+ मन् बुभूषन्त् IV, 13, 2.

भूत (भूतानि) XIV, 50, 1; XV, 11, 1; XVI, 15, 1.

भूतञ्त् XIV, 72, 1.

भूमि I, 5, 9; XVI, 9, 22, XVII, 4, 7, 10, 13; 15, 10; 16,
5,—XVI, 16, 3. (Cf. सहभूमि)

भूमिदुन्दुभि XVII, 5, 10; 14, 11; 17, 6.

०भूमिमव० XIV, 73, 3.

भ्रूयंस् XII, 2, 11; XIII, 14, 5; XV, 17 (p. 188, 9); fem.

भ्रूयसी II, 9, 4; VII, 19, 17; XIII, 5, 21.

भ्रूयिष्ठ II, 9, 5; VIII, 8, 7; XV, 26 (p. 195, 7).

भ्रूर् XIV, 17, 1.

भ्रूष्णु XV, 19 (p. 190, 22.)

भ्रु विभक्त्यः XVII, 14, 13; 17, 8.

+ मम् अभरन् XV, 17 (p. 188, 20).

भेद in अर्थभेद VI, 1, 5; पशुभेद VI, 1, 16.

भेषज XVI, 2, 9.

भोग XV, 17 (p. 188, 8).

भौवन XVI, 16, 2.

भ्रंश् + वम् भ्रंशेत XVII, 10, 10.

भ्राट् XIII, 11, 1; XV, 26 (p. 195, 2).

भ्रातृभ्यं XIV, 23, 1; 39, 10; 42, 6.

भ्रूणक्षत्या XVI, 18, 19.

म्

मकार I, 2, 11.

मकारान्त I, 1, 20, 22.

मञ्च् + नि मञ्चन्त् IV, 15, 3.

मत्सर XVII, 17, 3.

मत्स्य (1.) XVI, 2, 23. (2.) सर्गमद XVI, 2, 22.

मत्स्यविद् XVI, 2, 23.

मत् (मत्स्य) मद्यित्वा IV, 17, 4; VI, 12, 6; XVIII, 24, 27.

+ वि मद्यित XIII, 3, 2.

मद् XIV, 12, 2 etc. [मा=मान् XIV, 14, 1; XV, 18 (p. 189, 8 etc.); 19, 21; XVI, 29, 8].

मदन्ती V, 6, 9.

मदन्त् VII, 19, 16; VIII, 3, 12; 6, 15.

मधु XV, 19 (p. 191, 5. 10).

मधुयह XVI, 17, 9.

मधुच्छन्दः XV, 26 (p. 195, 1 fl.).

मधुनाद्यौ XV, 3, 1.

मधुपर्क III, 12, 6, IV, 21, 6. 25.

मद्य IV, 21, 12; VII, 19, 18; X, 1, 6; XII, 12, 3; XIII, 23, 6; XVI, 9, 24; XVII, 13, 4; मद्यतश्च XIV, 27, 8; XV, 8, 2.

मद्यन्दिन II, 5, 7; III, 15, 5; VII, 14, 7; VIII, 1, 1; XI, 15, 5; XII, 3, 3; 7, 1; XIV, 45, 2; XV, 9, 5; 13, 5; XVI, 8, 8; 14, 6.

मध्यम I, 4, 7; 10, 1; 14, 23; II, 3, 2; IV, 2, 4; VI, 3, 9;

VII, 26, 19; 27, 20; VIII, 14, 9. 9; IX, 11, 1; X, 5, 10;
8, 16; XI, 12, 12; 13, 13; XII, 3, 15. 18; 4, 6; 5, 19;
10, 5; 11, 18. 22; 12, 5. 13; 13, 1; 25, 6; 26, 21; XIII,
10, 9; XIV, 16, 8; 72, 1; XV, 20 (p. 191, 18); XVI, 18,
13; 21, 18.

मध्यमपिण्ड IV, 5, 8.

मृषावर्ष II, 5, 4.

मथेष्टय XIII, 21, 4. 11.

मन् मन्येत III, 20, 9; XIV, 14, 1; मेनिरे XV, 26 (p. 195,
4. 8).

+ अनु मत XVI, 10, 14.

मनम् II, 7, 5 (कुर्वीत); मनसा II, 9, 12. 13; III, 8, 15; X,
21, 1. 2. 3. 4. 5; XV, 22 (p. 193, 2); XVI, 18, 8. 9.

मनु X, 11, 8; वैवस्वत XVI, 2, 1.

मनुप्रवल्ह X, 11, 8.

मनुष्य XV, 17, (p. 188, 21); XVI, 2, 2.

मनोता VI, 11, 16.

मनोतादि VIII, 1, 9; XIV, 10, 21.

मनोतासूक्त V, 19, 13.

मन्त्र II, 8, 18; 17, 2. 4; III, 20, 18; IV, 11, 5; 16, 6; 21,

13, V, 15, 9; VI, 1, 2; VII, 4, 16; XVI, 17, 7. (Cf. जपमन्त्र । भक्तमन्त्र । समिदाधानमन्त्र । होममन्त्र)

मन्त्रपृथक् I, 2, 24.

मन्त्रान्त I, 2, 25, 26.

मन्त्रय् + अतु मन्त्रयते IV, 15, 2; 16, 7; VI, 9, 8; VII, 18, 7; XVI, 13, 14. मन्त्रयेत II, 7, 7; III, 20, 2, 4; मन्त्र्य I, 12, 12; XIII, 12, 13.

+ अभि मन्त्र्य IV, 11, 6; VIII, 9, 6.

+ आ मन्त्रयते XVI, 18, 1; मन्त्रयां चक्रे XV, 18 (p. 190, 1); 20 (p. 191, 21); 25 (p. 194, 22); मन्त्रिते I, 4, 1; IV, 6, 17; V, 13, 1; 19, 1; VI, 2, 1; X, 13, 27; XVI, 1, 23.

+ उप मन्त्रये XV, 25 (p. 194, 18).

मन्त्रवन्त् IV, 6, 11.

मन्त्रेण II, 17, 7, 8; III, 19, 14; 21, 9.

मन्त्रे I, 14, 22; VIII, 14, 1, 8.

मन्त्रुस्तु XIV, 23, 5.

मथ in शमीमथ IV, 16, 3.

मरणकाम XV, 10, 1.

मरणान्त IV, 14, 2.

मराय in राशिमरायौ XIV, 39, 1.

मरुत् (plur.) III, 4, 14; XIV, 62, 2, 3; 70, 1; 72, 1; मरुत्सु

उज्ज्वेभ्यः XV, 1, 21; कौलिभ्यः III, 15, 14; गृहमेघेभ्यः III,
15, 7; सांतपनेभ्यः III, 15, 5; XIV, 8, 4; स्वतवद्भ्यः III,
13, 9.

मरुत्त आविद्धित XVI, 9, 14.

मरुत्वतीय VII, 5, 20; 19, 5; VIII, 7, 1; 14, 4; X, 2, 4;
3, 6. 8; 4, 6. 8; 5, 6. 8; 6, 8. 9; 8, 5. 6. 16; 9, 12; 10, 5;
11, 6. 11; 13, 7. 10; XI, 2, 4; 4, 8; 5, 1; 6, 8; 7, 6; 8,
4; 9, 4; 10, 7; 11, 9; 13, 20; XIII, 5, 15; XIV, 8, 6;
21, 2; 53, 4; XV, 2, 1. 9; 7, 1; XVI, 8, 9; 21, 19. 20;
XVII, 9, 2. 7; 10, 8. 17. (Cf. निष्कैवल्यमरुत्वतीये)

मरुत्वतीयघट XIV, 53, 8.

मरुत्वतीयवैश्वदेवयोः VII, 9, 5.

मल XV, 17 (p. 188, 12).

महन्तु XV, 17 (p. 188, 20).

महर् XIV, 22, 4.

महर्त्विजः XVI, 1, 2.

महातापश्चित XIII, 27, 4.

महात्रिकुट्टुद XVI, 29, 13.

महादिवाकीर्त्य XI, 13, 1. 23. 24. 34; 14, 7, 7; XVI, 14, 13. 14.

महानाघ्रः X, 6, 10; XII, 6, 9; XVI, 8, 1. 2.

महायज्ञ XIV, 5, 4; 8, 11; XV, 11, 9.

महाराज VI, 2, 1; XVII, 7, 1.

महावीर V, 9, 27; VIII, 15, 11; XIII, 12, 13.

महावीरपात्र V, 9, 4; 10, 32.

महावीरपात्रोद्घासन V, 12, 2.

महाव्याहृति II, 10, 8; 12, 8; 14, 9; IV, 2, 2. 7. 12; 21, 14.

महाव्रत XIII, 15, 1. 13; 17, 2. 3; 18, 5; 19, 16; 23, 3; 24,

6; XVI, 9, 14; 14, 6; 20, 10; 23, 25; 24, 19; 25, 3. 4;

26, 3. 5. 10; 27, 5; 28, 3; 29, 16; XVII, 1, 1; 7, 1.

(Cf. चतुर्विंशमहाव्रते)

महाव्रतचतुर्थं XIII, 15, 7.

महाव्रतसप्तमं XIII, 15, 10.

महाव्रततीयं XII, 27, 4; XIV, 48, 2.

महाहविष् III, 15, 16; XIV, 10, 16.

महिमन् XVI, 7, 1. 12.

महिषी XVI, 3, 33; 13, 7.

महेन्द्र I, 5, 3; 7, 6; 9, 2; 14, 13.

(1) मा (मा) XV, 24 (p. 193, 23; 194, 9); 25 (p. 194, 12);

XVI, 29, 8.

(2) मा (to measure) मिमीते XVII, 10, 7. 8; मित V, 14, 1

(Comm. निष्पादितेषु); XIV, 16, 3.

.+ परि मित IV, 45, 8. (Cf. परिमितशस्त्र VII, 21, 7;

अपरिमित V, 1, 7)

+ प्र भाष XVII, 10, 4.

+ सम् मित VII, 27, 29. (Cf. अस्मित । सुखसमित ।
वेद्यन्तसमित । संवत्सरसमित)

मांस II, 3, 26; IV, 18, 10; *मांस० IV, 1, 3.

मांसानयन III, 13, 30.

माघ XIII, 19, 3. 4.

माघी III, 18, 18; XV, 12, 3. 10.

मातरिष्यन् (पृषध मेध) XVI, 11, 26.

माढ XV, 27; 20.

मात्र in अरक्षिमात्र । प्रादेयमात्र । षाडमात्र । राजमात्र

माधुच्छन्दस VII, 10, 3; X, 1, 19; 2, 3; 13, 3; XI, 2, 3; 10,
3. 4; 13, 19; 15, 4; XIV, 3, 4; XV, 1, 34. 36.

माध्यन्दिन V, 10, 35; VI, 8, 11; VII, 5, 13. 23; 14, 12; 15,
1; 16, 1; 19, 0; VIII, 14, 3. 7; X, 7, 11; XII, 3, 1; XIII;
5, 5. 8; 6, 3; 8, 1; 16, 5; XIV, 23, 2; 27, 6; 28, 4; 33,
10; 52, 8; 61, 4; XVI, 23, 9. 10. 11. 12; XVII, 9, 1;
XVIII, 21, 18.

माध्यन्दिनीय XIV, 2, 18.

मान XV, 27 (p. 195, 13).

मानव (1.) I, 4, 18; XVI, 11, 29 (नामानेरिष्ठ) (2.) चामन्
XII, 9, 17.

मानस X, 12, 3; 13, 26.

मानुष XV, 27.

माया XVI, 2, 21.

मायु XVI, 3, 14; 12, 13.

मारिणी in पूर्वमारिणी IV, 15, 23.

मारुत VI, 10, 8; VIII, 6, 4; X, 8, 19; XI, 2, 8; 4, 12;

12, 15; 14, 32; 15, 30; XIII, 12, 3; XIV, 7, 4; 57, 4;

XVI, 9, 29; XVIII, 23, 3; मारुती III, 14, 4; XV, 14, 13.

(Cf. आग्निमारुत । आर्भवमारुत । वाहणमारुती)

मार्जन I, 12, 7.

मार्जालीय VI, 12, 21; 13, 10; XIII, 11, 4. 10; XVII, 4, 8;

14, 13; 17, 8. 9.

मार्जालीयदेश X, 21, 11; XIII, 11, 3.

• माष IV, 1, 3.

मासु XIII, 21, 5; XIV, 7, 1; 8, 1; XV, 17 (p. 188, 17).

मास II, 2, 2; XIII, 19, 8. 9. 15. 16; 21, 4. 11; 22, 3; 23,

2. 4; 24, 2; 25, 1. 4; XIV, 6, 6; 14, 1; XV, 12, 11; XVI,

1, 4; XVIII, 24, 6. 7. (Cf. अर्धमास)

मासस्तोम XIV, 76, 1.

मासापवर्ग XVI, 20, 8.

माहात्मिक XVI, 14, 2. 3. 4. 5; XVIII, 20, 8.

माहेन्द्र I, 3, 17; 6, 13; III, 16, 18; XIV, 6, 5; XVII, 11, 1.

माहेन्द्रशुनासीरीयौ XIV, 10, 11.

मि + वि मिवन्ति XVI, 18, 13; XVII, 5, 5.

मित्र (सत्य) IX, 26, 2.

मित्रविन्दा III, 7, 1.

मित्रावरुणौ IX, 27, 1; 28, 17; XIV, 30, 1; 70, 1; 72, 1;

मित्रावरुणदोरयनम् XIII, 29, 22.

मिथ् + अभि मेयति XVI, 3, 35; 4, 1; 13, 9.

+ प्रत्यभि मेयति XVI, 3, 87; मेयन्ति XVI, 4, 5; 13, 11.

मिथःसंसृष्ट III, 4, 8.

मिथुन (1.) VI, 1, 13. (2.) IV, 1, 3; XV, 17 (189, 1). (Cf.

गोमिथुनौ III, 14, 17).

मिथ्र in परिवापमिथ्रः। मेङ्गमिथ्रः। लोहितमिथ्रः

मी + प्र मीयेत XIII, 11, 1.

मीमांसा XVIII, 24, 34.

मील् + चम् मील् X, 21, 10.

मुख IV, 7, 11; 11, 6; 14, 17; VII, 15, 2; XV, 17 (p. 188,

f); 22 (p. 192, 19); XVI, 1, 12; 18, 19; मुखतस् XVI,

1, 12. . (Cf. यज्ञमुख)

मुखविमार्जन IV, 21, 21; VIII, 9, 8.

मुखसंमित I, 10, 6.

भुखीय in शालामुखीय VI, 12, 25.

सुख्य XIII, 14, 4; XVI, 20, 13.

सुच् सुमुचे XVI, 11, 2; सुक I, 15, 10.

+ नितराम् XV, 22 (p. 193, 7).

+ म अमुच्चत् XIV, 7, 1.

+ संप्र सुच्चति XV, 27 (p. 196, 4); सुच्यते XIV, 7, 1;

सुच्येमहि XIV, 7, 1.

+ प्रति सुच्चति XVI, 1, 6; सुच्चते III, 11, 14; अमुच्चत्

XIV, 7, 1.

+ वि सुच्चन्ति XVII, 15, 8; सुमुचे XV, 22 (p. 193, 8);

सुक IV, 7, 18; सुच्य I, 15, 9.

भुञ्ज XVII, 4, 5.

भुनिमंचेष्टि XIV, 6, 6.

भुन्ययन III, 11, 10.

भुष्टि IV, 3, 6. (Cf. अमुष्टि० यवमभुष्टि)

भुमल in उल्लूखलभुमले IV, 3, 2; 14, 32.

भुहर्तं XIV, 80, 2.

भुहर्तंस्तोम XIV, 80, 1.

भूचीपाः XV, 26 (p. 195, 6).

भूर्धन् XVI, 18, 19.

भून IV, 4, 2; XVII, 1, 8; 3, 6.

सृष्टे XIII, 2; 1. 6. 7. 8; 8, 1; 5, 7. 12; 29, 10.

सृष्ट् मार्जयन्ते I, 12, 8.

+ उद् सृष्ट IV, 4, 2; सृष्ट्य IV, 4, 2; 14, 8.

+ उप सार्ष्टि II, 9, 10.

+ वि सार्ष्टि VIII, 4, 6; सृष्ट्य IV, 11, 6; 14, 7.

सृष्ट्यन्तकौ XIV, 22, 4.

सृष्ट् + अभि सृष्टन्ति VI, 12, 12; सृष्ट्य IV, 8, 3; 9, 2. 4; 11,

3. 6; 21, 10; V, 8, 4; VIII, 9, 7; सृष्ट्येयुः XVI, 18, 12.

+ समव सृष्ट्य V, 8, 2.

+ परा सृष्टन् XVIII, 21, 8.

+ सम् सृष्टति II, 8, 10; 17, 1; IV, 7, 10; सृष्टन्ति IV,

16, 5; सृष्टन् XVII, 15, 10; सृष्ट्य V, 15, 7; VI, 9,

16; 12, 18.

सृष्टवती VII, 15, 7.

सेचण IV, 3, 7; 4, 2.

सेध VI, 1, 5 (विकाराः); XVI, 15, 8.

सेधपति VI, 1, 5 (विकाराः)

सेध (1.) XV, 18 (p. 189, 9 ff.); XVI, 3, 27; 18, 11. (2.) प्रथम

मातरिद्यन् XVI, 11, 20.

सेषी XIV, 13, 1; XV, 1, 21; 15, 8.

सेव III, 17, 10; XIV, 10, 16.

मैत्रावरुण (1.) V, 15, 8; 16, 1; 20, 7; VI, 8, 4; 12, 16; 13, 5, 7; VII, 4, 6; 11, 2; 17, 6; 22, 1; VIII, 2, 6; 15, 9; IX, 2, 1; 8, 1; 12, 1; 16, 1; X, 1, 11, 20; 7, 5; XII, 1, 3; 2, 4, 16; 3, 5; 6, 5, 9, 12, 15; 7, 5; 10, 4; XIII, 10, 9; 14, 1; 24, 8; XIV, 3, 8; 5, 2, 11; XV, 7, 3; 8, 2, 8, 15; XVI, 21, 24; XVIII, 24, 3. (2.) VII, 2, 5; 3, 2; 5, 2; XVI, 9, 30; XVII, 8, 6; मैत्रावरुणौ III, 8, 18; 9, 6; VIII, 12, 5; IX, 28, 18; XII, 2, 16; XIV, 40, 23; XV, 13, 6. (Cf. ऐन्द्रवाचमैत्रावरुणौ)

मैत्रावरुणप्रभृति VI, 13, 2.

मैथुन IX, 28, 18.

मैधातिथ्य XI, 7, 2; XVI, 11, 16; मैधातिथौ VII, 8, 5; XI, 7, 3.

मौञ्जी XVII, 2, 1, 9.

घा + आ मनन्ति XV, 15, 10.

+ समा घात (in अयथासमाघात । यथासमाघातम्)

घेल् (घेड्) + आ घेलयति IX, 7, 2.

घ

घ I, 1, 8 etc.; घडच XIV, 12, 2; 51, 1; घे के च XV, 26 (p. 193, 2); XVI, 15, 8; घत्किं च XVI, 20, 2, 21, 2; 23, 4, 24, 2, 25, 2; 26, 2; 27, 2; 28, 2, 29, 2; 30, 2

यज् यजति I, 2, 28; 6, 16; 12, 13; 15, 2; II, 5, 17; 16, 2;
 III, 8, 20. 23; 16, 11; V, 11, 6; 15, 10; 18, 5; 19, 24;
 20, 2; VII, 1, 5; 2, 12; 4, 3; 7, 2; 8, 3. 6. 9; 9, 8; 10,
 16; 11, 4; 12, 4; 16, 4. 6; 17, 5; 19, 4. 25; 20, 11; 22,
 6; 23, 9; 24, 6; VIII, 1, 6; 2, 5; 3, 4. 19; 4, 1. 2. 3; 5,
 1; 6, 17; 11, 4. 9; 12, 3; 13, 1; IX, 2, 6; 3, 4; 4, 7; 7,
 5; 8, 8; 9, 5; 10, 4; 11, 4; 12, 4; 13, 4; 14, 3; 15, 4;
 16, 4; 17, 3; 18, 5; 25, 2; X, 13, 19. 24; 21, 1; XIII,
 7, 6; XIV, 33, 16; 52, 6; XV, 3, 11; यजतः X, 7,
 9; यजन्ति VII, 4, 5; 7, 7; X, 7, 2. 7. 13; XIV, 52, 14;
 55, 5; यजते I, 3, 1; III, 10, 5; 11, 3. 9. 13; IV, 17, 1;
 V, 15, 1; XIV, 7, 1; 12, 2; 57, 20; XV, 1, 3; 11, 1; 12,
 1; 13, 2; 16, 8; XVI, 1, 1; 10, 1; 15, 1; यजन्ते XVIII,
 24, 27; यजेयम् XIV, 27, 1; 28, 1; यजेत् I, 17, 18; III,
 20, 20; XI, 2, 14; यजेत XIII, 13, 1; XIV, 2, 1; 4, 1;
 6, 1; 8, 1; 9, 1; 14, 1; 15, 1; 16, 1; 17, 1; 18, 1; 19,
 1; 20, 1. 23, 1; 24, 1; 25, 1; 26, 1; 27, 1; 28, 1 etc.,
 यजेमहि XIV, 40, 1; यजेरन् XIII, 11, 1; 20, 8; यज V,
 10, 17; XIV, 12, 2; यजे XV, 18 (p. 189, 5 ff.); 20 (p.
 191, 22); XVI, 10, 14; यजस्व XV, 18 (p. 189, 11 ff.); यज-
 जत XIV, 6, 1; 8, 1; 9, 1; 12, 2; XV, 9, 2; 11, 1; 12, 1;

XVI, 1, 1; 22, 1; ईजे XV, 16, 10; XVI, 9, 8. 11. 14; 16,
 2; ईजान XIV, 40, 10; अयष्ट XV, 16, 11; यक्ष्यन्ति XIV,
 40, 1; यक्ष्यमाण II, 1, 6; IV, 1, 3; V, 1, 1; VI, 1, 23; XV,
 1, 3; इज्यते I, 16, 3; इज्यमान I, 16, 10; इष्ट III, 20, 15;
 IV, 7, 3; 9, 5; XV, 1, 29 (Cf. अनिष्ट); याजयन्ति XVI,
 20, 7; याजयेयुः XIII, 11, 8; XV, 14, 8; याजयत XIV, 40,
 1; याजयी चकार XVI, 8, 27; इष्ट्वा III, 16, 24; 17, 7; 18,
 17 etc. (Cf. अनिष्ट्वा)

+ सम् यजेयाताम् XIV, 29, 2; 39, 7.

यजन in देवयजन V, 2, 1.

यजमान I, 4, 15; 12, 6; 14, 17; II, 7, 13. 15; 9, 7; III, 8,
 25. 26; 17, 8; IV, 6, 3. 4; 8, 2; 19, 9; V, 3, 8; 10, 29;
 15, 8; 16, 5; VI, 1, 5; 8, 9; VIII, 10, 1; 11, 14; IX, 5,
 1; XIII, 5, 11; 29, 29; XIV, 6, 6; 28, 9; 32, 10; XV, 6, 7;
 11, 1; 12, 1; XVI, 1, 1; 3, 19. 35; 6, 2; 10, 1. 15; 13, 3.
 9; 15, 1; 17, 2; 18, 1. 12; 22, 20. (Cf. पक्षीयजमानौ)

यजमाननिमित्त IV, 6, 3.

यजमानपक्षम I, 12, 6.

यजमानभाग IV, 13, 3.

यजुर्वेद III, 21, 3; XVI, 2, 6.

यजुम् XIII, 20, 7; XV, 11, 6.

यज्ञ 1, 1, 1; XIV, 2, 7. 22; 4, 4. 5; 5, 8; 12, 4; 13, 10; 15,
8; 40, 5; XV, 2, 19. 20; 4, 8; 5, 1; 16, 14; XVI, 1, 18.
19. 20; 10, 7. 15; 21, 2; 24, 2; 29, 10; XVII, 7, 5. (Cf.
आयुष्कामयज्ञ । उत्सन्नयज्ञ । दाक्षायणयज्ञ । प्रथमयज्ञ । महायज्ञ ।
वसिष्ठयज्ञ । (शौनकयज्ञ)

यज्ञकाम V, 2, 2; XVI, 29, 7.

यज्ञकृतु XIV, 6, 1; 7, 1; 8, 1; 9, 1; 12, 2; 14, 1; 17, 1;
18, 1; 19, 1; 20, 1; 23, 1; 24, 1; 25, 1; 26, 1; 27, 1;
28, 1; 29, 1; 30, 1; 32, 1; 33, 1; 34, 1; 35, 1; 36, 1;
38, 1; 40, 1; 43, 1; 44, 1; 45, 1; 46, 1; 47, 1; 48, 1;
49, 1; 50, 1; 58, 1; 59, 1; 60, 1; 61, 1; 63, 2; 64, 1;
65, 1; 66, 1; 67, 1; 68, 1; 69, 2; 71, 2; 74, 2; 75, 2;
76, 2; 77, 2; 78, 2; 79, 2; 80, 2; 81, 2; 82, 2; 83, 2;
84, 2; XV, 1, 8. 10; 9, 2; 11, 1; 12, 1; 20 (p. 192, 1);
XVI, 1, 1; 20, 13; 23, 6; 29, 8.

यज्ञगाथा XVI, 8, 28; 9, 6. 9. 12. 15.

यज्ञपथ XVI, 10, 8.

यज्ञपात्र V, 14, 5.

यज्ञमुख XIV, 31, 4; XVI, 20, 14.

यज्ञागार V, 14, 1; XVIII, 24, 14.

यज्ञायज्ञीय VII, 25, 10; VIII, 9, 1. 5; XI, 2, 13; XVIII,
23, 4. 13.

यज्ञोपवीतिन् I, 1, 6; III, 16, 14; IV, 3, 7.

यत् + अन्वा यातयन्ति XIII, 20, 10; यातयेयुः XII, 9, 8;

यात्यन्ते XIV, 3, 1; 5, 5.

+ सम् अयतन्त XIV, 23, 1; 32, 1; 38, 2.

यतस् XI, 12, 1.

यति XIV, 50, 1.

यत्काम IV, 8, 5; X, 21, 14.

यत्र I, 17, 13; III, 14, 14; V, 2, 3; 13, 11; VII, 25, 9; 26,
6; X, 1, 20; XI, 2, 5; XII, 3, 20; 13, 5, 6; XIV, 62, 2;
XVII, 7, 11; 14, 6; 17, 4.

यथा III, 14, 19; 21, 8; IV, 3, 7; 6, 12; 21, 6; V, 11, 12;
20, 2; VI, 9, 12; VIII, 1, 1; 9, 9; X, 6, 11; XII, 11, 12;
24, 3; 26, 10; XIV, 8, 7; XV, 3, 10; 16, 12; 18 (p. 189,
4); 25 (p. 191, 14. 15. 21); XVI, 11, 2. 5. 8. 11 ff; 29, 9;
XVII, 4, 7; 7, 2. 12; 8, 6; 10, 9. 10. 13. 15; 17, 11.

यथाकर्म IV, 6, 17; V, 10, 13; 13, 9.

यथाङ्गम् XVII, 12, 6.

यथाचमसम् VIII, 2, 13; 9, 2.

यथाषोडशितम् II, 5, 17.

यथाहृन्दसम् IX, 20, 5.

यथादेवतम् IV, 9, 6; XIV, 10, 14.

यथादेशम् XIII, 21, 15.

यथाधिष्णम् V, 19, 1.

यथानिःसृष्टम् VII, 14, 12.

यथापर्वं XIV, 10, 4.

यथावृष्टम् XIV, 8, 7.

यथाप्रकृति XI, 18, 4.

यथाप्रपन्नम् V, 18, 12; 20, 7; XVII, 12, 4.

यथायतनम् XVII, 12, 4.

यथाययम् XVI, 7, 4. 11.

यथाहूपम् VI, 2, 3.

यथार्थम् III, 8, 21; V, 15, 9; VI, 1, 3; XIII, 20, 13; XIV,
51, 5.

यथावनेजितम् IV, 4, 5.

यथावपङ्कतम् VII, 8, 10.

यथाश्रद्धम् XIV, 12, 5.

यथासनम् VI, 13, 5; VII, 14, 12.

यथासमाप्नातम् VI, 1, 3. 6; IX, 6, 20; X, 1, 12.

यथासंप्रकीर्णम् XVIII, 24, 26.

यथासंप्रेषितम् III, 7, 9.

यथासवनम् VII, 1, 4.

यथास्तुतम् XI, 3, 2.

यथास्तोत्रियम् XI, 3, 2.

यथास्तोमम् XII, 8, 11; XIV, 19, 2.

यथास्थान XIV, 10, 12; यथास्थानम् IX, 20, 16; XIV, 10, 7;
XVII, 10, 17.

यथेतम् VIII, 5, 7.

यथैतम् XVII, 17, 9.

यथोपपादम् VII, 17, 18.

यदा VII, 14, 9; XIII, 29, 17; XV, 18 (p 189, 9 ff.); XVI,
18, 19.

यदि VII, 16, 1; XI, 14, 1; XII, 7, 3; 9, 8. 9; 27, 4. 5;
XIII, 3, 4; 11, 1; 13, 1; XIV, 14, 1; 42, 6; XV, 3, 3;
XVI, 18, 12; XVII, 1, 5. 6. 8. 18; 4, 4; 5, 4; 10, 8; 13,
6; XVIII, 2, 4. 6; 23, 4; 24, 14. 31; यद्यु XVIII, 23, 7;
24, 15; यद्यु वै XVIII, 7, 17; 23, 6. 9; यदि वै XIV, 29, 1;
40, 1; 50, 1.

यद्देवत XIII, 20, 9.

यम् यच्छति (वाचं) II, 7, 19; IV, 8, 3; VIII, 15, 1; XVII,
17, 11; यच्छेत् II, 14, 10, यत्ना II, 14, 9.

+ उद् यन्मान V, 10, 12; यन् II, 9, 6.

+ उपोद् यच्छन्ति VII, 5, 8.

+ उप यच्छति XVI, 17, 9.

+ नियच्छति (५. १. अनु) VII, 15, 16. (Cf. नियत०)

+ य यच्छति ५, 15, 8; यच्छेत् III, 20, 1. 12. 20; अयच्छत्
XIV, 50, 1; 51, 1.

+ वि see वियत

यम (1.) III, 4, 14; XIV, 39, 7 (2.) (deity) IV, 4, 1 (अङ्गिर-
सुन्त् पिदमन्त्); XV, 9, 2; XVI, 2, 4 (विवस्वत)

यमन in वाग्यमन I, 12, 7.

यमस्तीम XV, 9, 1, 2.

यमुना XIII, 29, 31. 30.

यव IV, 15, 5; XIV, 7, 1. (Cf. व्रीहियवाः)

यवकलापि XIV, 40, 9.

यवखल XIV, 40, 7.

यवचूर्ण IV, 15, 22.

यवसमुष्टि III, 20, 1.

यवाग II, 7, 9; III, 12, 15; IV, 5, 11.

यवोर्वरा XIV, 40, 6.

यवम् XVI, 29, 7.

या अयाताम् (विवदे) XIV, 29, 1.

+ संभ घात II, 16, 1.

याजमान II, 11, 1; 14, 7; V, 4, 1; XIII, 14, 8.

याजुष XVI, 2, 6.

याज्ञतुर (चषभ) XVI, 9, 8.

याज्ञिक VII, 4, 13; याज्ञिकी I, 2, 3.

याज्या I, 1, 33. 39; 2, 2; 8, 3. 5. 7; 9, 2; 17, 11. 15; III, 16, 8; V, 18, 3. 11; 19, 8. 11. 16. 20. 23; VI, 11, 12; VII, 1, 8; 2, 4. 7. 10. 14; 7, 6; 8, 4; VIII, 8, 3; 12, 8; IX, 23, 9; 25, 2; X, 1, 10; 7, 2. 4. 5. 6; XI, 13, 9; XIII, 4, 3; 7, 4; 8, 4; 9, 4; 10, 8; 12, 6; XIV, 52, 4; 53, 8; 56, 1. 5; XV, 8, 20; 15, 12; XVI, 7, 3; XVIII, 21, 4. (Cf. अनुयाजयाज्या । प्रयाजयाज्या । शस्त्रयाज्या । सोमयाज्या)

याज्यान्त I, 1, 42; 2, 8.

याज्यापुरोनुवाक्ये (० क्वाः) I, 16, 8; 17, 1 7. 9; V, 11, 9; VIII, 12, 2; XVI, 7, 12.

याज्यावत् III, 7, 8.

यातऊतीय XVIII, 19, 2.

याथाकामी (यथाकामिन्?) I, 3, 7; VI, 6, 18.

याथाकाम्य II, 1, 6; X, 13, 5.

यान XV, 3, 14.

याम (1.) XVI, 12, 21; यामी VIII, 6, 13; 7, 17; XIV, 57, 12; (2.) XV, 5, 13.

यावज्जीवम् III, 1, 8.

यावन्त् II, 12, 10; VIII, 7, 5; XV, 9, 4, 17 (p 188, 8. 9.) यावत् V, 11, 8, VII, 6, 8; XIV, 32, 10.

यु युवते XV, 16, 17.

युञ् युनक्ति XIV, 81, 4; युञ्जन्ति XVII, 15, 1; युक्त II, 16, 2;
XIII, 19, 9. 16; XV, 8, 14.

+ नि युनक्ति IV, 17, 9; युयोज XV, 21 (p. 192, 6);
योद्धामि XV, 21 (p. 192, 5); युक्त XV, 21 (p. 192,
7); 22 (p. 192, 17); XIV, 2, 16; 13, 8; XVI, 11, 2.

+ प्र युञ्जान III, 8, 5; युञ्जन्ते XV, 11, 5; युञ्ज XV, 12, 8.

+ सम् युञ्जेत I, 1, 8; युक्त I, 8, 9; युञ्ज I, 16, 7 (see
असंयुज्य)

युवति XVI, 2, 11.

युवन् (यूनः) V, 1, 1; XVI, 2, 8. 20.

यूप V, 15, 2; XIII, 4, 1; 29, 5; XIV, 10, 10; 22, 15; 40,
8; XV, 1, 16; XVI, 3, 1. 20; 11, 2; 12, 1; 17, 11. (Cf.
एकयूप । नानायूप । विष्णाखयूप)

यूप IV, 18, 10.

येयजामद् I, 1, 36. 40; 2, 2. 19; VII, 2, 15.

येयजामद्वपद्धारयोः III, 16, 15.

योक्त I, 15, 9. (Cf. वेदयोक्ते)

योग in अर्हयोग XIII, 1, 4; 19, 17; 24, 19.

योजन XIV, 40, 14.

योनि VII, 21, 2; X, 9, 14; 12, 4; XI, 11, 11; 12, 2; 13,

राजसूय XV, 12, 1; 20 (p. 192, 1); XVI, 18, 1.

राज्जुदाल XVI, 3, 4; 12, 5.

राज्य XV, 12, 1; XVI, 2, 32.

रात्रि in अतिरात्रि । एकरात्रि । एकविंशतिरात्रि । एकषष्टिरात्रि । एका-
क्षपश्चाश्रद्रात्रि । चतुर्विंशतिरात्रि । चयस्त्रिंशद्रात्रि । चिरात्रि । दशरात्रि ।
नवरात्रि । विंशतिरात्रि । शतरात्रि । सप्तत्रिंशद्रात्रि)

रात्रि । रात्रौ II, 6, 3; IV, 15, 8; VI, 11, 6; VII, 14, 8; IX,
21, 4; 28, 5; XVIII, 23, 18.

रात्रिपर्यय VI, 18, 13; VII, 26, 12; IX, 7, 1; II, 1, 15, 1;
10, 4.

रात्रिपत्र XIII, 14, 9.

रायन्तर VII, 14, 2; IX, 27, 1; X, 13, 11 XVIII, 4, 6. (Cf.
वाहंतरायन्तर)

रात्रिमरायौ XIV, 30, 1.

राष्ट्र XIV, 50, 1; XV, 16, 17.

रिक्त XV, 27 (p. 195, 20).

रिच् + अति रिक्त् VII, 27, 28; XIII, 1, 5; 7, 1 8, 1; 9, 1;
10, 1. (Cf. अतिरिक्तोक्त्य)

रिक्ति I, 2, 9.

रु रवमाण IV, 17, 12. (Cf. अरवमाण)

रुष् रुचित V, 9, 25.

रुद्र III, 4, 8; IV, 17, 1; 19, 1; 21, 11 (plur.); पशुपति IX,
20, 2; रुद्राणी IV, 19, 5.

रुद्रवन्तु VI, 9, 13.

रुद्रमेना IV, 10, 7.

रुध् + श्रुव रुद्र XIV, 50, 1.

रुह् रोहति XI, 14, 13; रोहन्तु XVI, 17, 11.

+ अधि रोहति XV, 17 (p. 180, 3); XVII, 14, 6; 17, 4.

+ उपाव रोहति XVIII, 21, 6; रोह्य II, 17, 8.

+ प्रत्यव रोहति XVI, 17, 7; रोहन्ति XVI, 18, 16.

+ आ रोहति XVI, 17, 1; रोहन्ति XVI, 18, 17.

+ ममा रोहयमाण II, 17, 1; रोह्य III, 10, 13; 21, 9;

रोह्य XVI, 16, 1; XVIII, 24, 26.

रूप XIV, 11, 9; 16, 10; 23, 4; 24, 3, 5; 25, 5; 27, 13; 29,
8; 31, 5; 33, 21, 22; 34, 3, 4; 35, 2; 36, 2; 37, 2; 38,
4, 7; 40, 3; 50, 2; 57, 18; 58, 2; 59, 2; 60, 3; 71, 4;
XV, 1, 15, 18; 2, 4, 8, 11, 14, 21, 25, 29; 14, 4; 17 (p.
188, 14); XVI, 3, 10; 11, 33; 12, 11; 14, 12, 16; 22, 22,
24, 26; 24, 4, 5. (Cf. उत्पत्तिरूप VI, 1, 8; अथभरूप ।
तद्रूप । तायमानरूप । पुरुषरूप । यथारूपम् । वषारूप । सर्वरूप)

रेणु XV, 26 (p. 105, 1).

रेतस्वन्तु II, 5, 16.

रेफ I, 2, 9.

रेवती XII, 6, 11.

रैवत (1.) IX, 27, 1 (2.) X, 8, 7.

रैवतगर्भ XV, 7, 5.

रैवतवृष्ट X, 7, 1.

रोमन् XVIII, 24, 20.

रोमनखानि IV, 14, 4.

रोह XV, 2, 27, 28; 4, 3.

रोहिणी IV, 14, 18.

रोहित (1.) IV, 16, 2. (Cf. सर्वरोहित) (2.) XV, 18 (p. 189, 7 ff.); 19.

रौद्र VI, 11, 10; रौद्री XIV, 57, 3.

रौद्रादि VI, 12, 4.

ल

लक्षण I, 17, 13; III, 20, 5; लक्षणा I, 1, 10. (उपरिष्ठाक्षरण । तन्त्रलक्षण । पुरश्चालक्षण । पुरोनुवाक्यालक्षण । याज्यालक्षण । वचनलक्षण)

लक्ष्य् + उप लक्ष्यते I, 16, 9.

लक्ष्मिन् XV, 1, 22.

लभ् लभन्ते VII, 26, 17; IX, 27, 3; XV, 27 (p. 196, 8); लभेत XIII, 24, 16; लेभे XV, 17 (p. 188, 1); लिप्सेत VIII, 6, 7; अलिप्तत XV, 24 (p. 194, 2).

+ आ लभन्ते XVI, 3, 27; 15, 3. 5. 8; 22, 4; लभेत
XIII, 2, 1. 7; 3, 3; 4, 1; लेभे XV, 20 (p. 192, 2);
लभ्यन्ते XV, 1, 24.

+ उपा लम्भ XI, 13, 8; XIV, 2, 14. 15. 21; 3, 19;
5, 7; 6, 2; 7, 3. 5; 8, 3. 6; 9, 2. 3; 13, 1. 2.
9; 62, 3; XV, 1, 22; XVII, 5, 9; 7, 8.

ललाट II, 12, 1. 4; XVI, 3, 29.

•लवण• IV, 1, 3.

साङ्गलेषा XIV, 40, 8.

साङ्गूल XVII, 5, 10.

लिष् लेशयित्वा XVII, 10, 4.

लिङ्ग I, 17, 5.

लिङ्गकृत XIV, 23, 5.

लिङ्गेषु XIV, 51, 8.

लिप् लिप्तेत् VII, 8, 12.

+ उप लिष्य XVIII, 24, 27.

+ नि लिप्यति I, 10, 2; II, 9, 12; IV, 21, 8.

+ प्र लिष्य IV, 15, 22.

लिङ् + निष् लिङ्ग II, 9, 14.

लुप् लुण्ते I, 2, 10; III, 20, 13; लुप्येरन् XIII, 1, 8. (Cf.

अर्थलुप्त)

लू लून (v. 1. लून) IV, 4, 2.

लेख XVII, 10, 4.

लेप in आज्यलेप VII, 5, 10.

लोक XIV, 17, 1; 19, 1; 40, 1; XV, 17 (p. 188, 13; 189, 2);

XVI, 3, 8; 8, 25; 21, 13. 15. 16. 21; 22, 10. 13. (Cf.

अन्तरिक्षलोक)

लोग V, 13, 3.

लोप in अर्थलोप III, 19, 2, गुणलोप III, 20, 17.

लोमन् in बाह्यतोलोमन् XVII, 3, 5.

लोष्ट IV, 15, 8.

लोह XIV, 13, 1; XV, 15, 2.

लोहितमिष IV, 10, 7

लोहितोष्णीष XIV, 22, 20.

लौकिक II, 17, 9.

लौक्य XV, 1, 12.

व

वंश XVII, 1, 17; 10, 6.

वङ्ग V, 17, 6; XVI, 3, 24.

वच् subj वीचः XVI, 29, 8; अवीचत् XV, 19 (p. 190, 9 etc.);

24 (p. 191, 10); उवाच XV, 18; 19; 20; 21; 22; 23; XVI,

16, 3; 29, 8; ऊचतुः XV, 22 (p. 193, 5); ऊचुः XIV, 29, 1;

वचनलक्षण XI, 1, 2.

वञ्ज in इन्द्रवञ्ज । इषुवञ्जौ

वडवा XIV, 41, 12; XV, 4, 12.

वस् (1.) II, 8, 6. 7; 12, 4; III, 12, 12; 13, 24; V, 10, 5. (2.)

काण्ड XVI, 11, 20.

वत्सापाकरण IV, 1, 2.

वद् वदति X, 19, 1; वदन्ति XVII, 14, 14; वद XV, 25 (p. 194, 14); वदन् XIV, 16, 6; वदित्यन् X, 14, 1; 15, 1; 16, 1; 17, 1; 18, 1; वादयेत् XVII, 3, 13. 16.

+ अति वदेत् XVII, 17, 14.

+ अभि वदेत् XIV, 51, 1; उदित XVI, 3, 11. 26. 30. 32.

+ अप वदन्ति XIII, 16, 1.

+ प्र वादयन्ति XVII, 14, 8. 9.

+ वि वदित्येते । वदे ज्याताम् XIV, 29, 1.

+ सम् वादयेत् XVII, 14, 2.

वदन in गृहपतिवदन X, 20, 1.

वध्रश्च I, 7, 3.

वनस्पति V, 15, 6; 19, 18; VI, 9, 13; IX, 26, 2. (Cf. औषधि-

वनस्पतीनाम्)

वनस्पतिप्रभृति XV, 1, 23.

• वनस्पतिमत्र XIV, 73, 3.

1. वप् वापयन्ति XVIII, 24, 19.

2. वप् + आ वपति XIV, 2, 20; 13, 8; उष्य IV, 15, 5. 8.

+ नि उष्य VIII, 8, 11.

+ निम् वपति XIV, 2, 17; 13, 5; XVI, 1, 2. 11. 13;

वपन्ति XIII, 29, 20; वपेरन् III, 6, 1; उष्य III, 2, 3;

उष्य XIII, 29, 12; वाष्य IV, 15, 8.

वपा IV, 14, 17; 17, 13; 18, 5; 20, 5. 6; V, 18, 4. 9; VI, 11,

12; IX, 27, 4; XIII, 2, 8; 3, 5; XV, 4, 12; XVI, 7, 4;

15, 9; XVII, 7, 11; XVIII, 24, 10.

वपान्त VI, 11, 17.

वपावन्त् XVI, 15, 9.

वपाश्रपञ्चौ IV, 18, 6.

वयस् (1.) XV, 3, 17 (2.) XVI, 2, 26.

वर (1.) II, 7, 7; III, 19, 9; IV, 20, 3; VII, 21, 9. (Cf.

निविदर) (2.) वर in निपदर XV, 19.

वरुण IX, 26, 2 (धर्मपति); XIV, 7, 1; 35, 1; XV, 12, 1; 13,

4; 18 (p. 189, 5 etc.); 20; 22; XVI, 2, 7.

वरुण्यङ्ग XV, 13, 8.

वरुणपात्र XIV, 7, 1.

वरुणप्रघास III, 14, 1; 15, 24; XIV, 7, 1; 9, 5; 10, 9;

वरुण्य in विततवरुण्य XVII, 5, 1.

- वर्जम् in निगमम्यानवर्जम् XIV, 10, 6; वितानवर्जम् IV, 15, 6.
 वर्ण I, 1, 2. (Cf. सर्ववर्ण)
- वर्तन् V, 6, 2. 3; 13, 2. 5.
- वर्ष III, 8, 3; 18, 20; वर्षाः (plur. fem.) II, 1, 3; XVI, 9, 29.
 (Cf. मथावर्ष)
- वर्षिष्ठ XVI, 24, 10.
- वर्षीयम् I, 17, 11.
- वलभिद् XIV, 14, 1. (Cf. वल्लिबलभिदौ)
- वल्लिन XVI, 18, 18.
- वश (1.) वशं नयेत् XIII, 24, 14. (Cf. हृन्दोगवशेन) (2.) वश
 श्रव्य XVI, 11, 23. (3.) XVIII, 14, 1.
- वशा VIII, 12, 5; XIII, 3, 5; XIV, 2, 15. 21; 3, 19; 6, 3;
 7, 5; 8, 6; 9, 3; 13, 2. 9; 40, 23; XV, 1, 21.
- वषट्कटं VII, 4, 14.
- वषट्कार I, 1, 34. 36. 42; 2, 13; XIII, 3, 5. (Cf. येयजाम-
 षवषट्कारयोः । नामावषट्कार)
- वषट्कारनिधन XIII, 12, 1.
- वषट्—क करोति V, 19, 17; IX, 20, 32; X, 21, 2; कुर्यात्
 I, 2, 18; क्त (Cf. यथावषट्कृतम्); क्त्य I, 9, 3; V, 10, 18,
 21. (Cf. अनुवषट्क । अननुवषट्कृते)
1. वस् वस्ते III, 8, 12; XVIII, 24, 4. 7.

2. वस् + वि उच्छति XV, 16, 6, 7; उषित II, 7, 3.

+ अभिवि उच्छेन XIII, 10, 4.

3. वस् वसन्ति XVIII, 23, 18; ऊपतुः XV, 17 (p. 168, 2).

+ उद् वामयिद्यमाण II, 5, 2; वाष्ट II, 8, 12; IV, 3, 7;
17, 13.

+ उप उय I, 3, 1; IV, 17, 3.

+ प्र वसति II, 15, 6; वसन्त् II, 14, 6; IV, 13, 4; वस्वन्त्
II, 14, 1; उय II, 14, 10; III, 4, 11; 21, 8. (Cf.
अप्रोषिवंम् VIII, 24, 1).

वसतीवरी (plur.) VIII, 15, 6; XIV, 22, 19; 40, 10; 41, 9;
XVIII, 24, 9.

वसन XV, 13, 15. (Cf. आर्द्रवसन। दीक्षितवसन)

वसन्त II, 1, 1; XVI, 9, 27.

वसाहोम V, 19, 16.

वसिष्ठ I, 7, 3; XIV, 25, 1; 66, 1; XV, 21 (p. 192, 4) XVI,
11, 14.

वसिष्ठयज्ञ III, 8, 2; II, 1.

वसु XIV, 33, 8; 69, 2; 70, 1; 72, 1; XVI, 27, 3.

वसुमन्त् VI, 9, 13.

वद् ऊहे XVI, 29, 7; वनीवाहन्ते XIV, 40, 11.

+ आ वद् VI, 9, 13; वाह्यति I, 4, 22; वाहित III, 20.

२०; वाह्य I, ५, ७, V, १५, ६; VI, ९, १३. (Cf. अना-
वाह्य). (Cf. ऊह)

१. वा I, १, २०. २३. ४३; ३, १३ etc.

२. वा + उप वात XIII, १२, ८.

३. वा see वे.

वाग्देवत्य VI, ११, ११.

वाग्यत X, २१, १०; XVII, १३, १२.

वाग्यमन I, १२, ७; II, १४, ५, IV, ६, ११; ७, १; V, १८, ४; VI,
६, २१.

वाच् (१.) I, ४, ७; II, ७, १९; १२, १२; १४, ९-१०; IV, ८, ३; १२,
१०; V, ९, २४; VI, ३, ९; ६, १५; VIII, १४, १; १५, १; IX,
२०, २; X, २१, १०. १६ (वाचंविद्धयन्ते)-१७; XIV, ३३, १६. १७;
५१, १; XVII, १४, १४; १७, ११. १४. XVIII, १, ३. (Cf.
विष्टवाच्) (२.) IX, २९, ५; XV, ११, १; १४, ४; XVI, १०, १५.

वाचस्पति IX, २६, २.

वाचःसोम XV, ११, १. ८.

वाज (१) XV, १, ३. ४; (२.) XV, १, १२.

वाजपेय XIV, १२, ४. ५; XV, १, १. १२. १४. १७; २, ३ ७. १०. १३.
२०. २४. २९; ४, १. ३; XVI, १५, ६; १७, १.

वाजवन्त VI, ९, १३.

वाजिन् (plur) III, ८, २०

वाजिन III, 9, 7; 13, 28; 15, 23; 18, 11; XIV, 10, 7.

वाक्स्य XVI, 11, 19.

वादन XVII, 3, 14.

वादिनी XVII, 3, 10.

वामदेव्य VII, 22, 1; X, 12, 4; 13, 11; XV, 7, 3; XVI, 21,
11, 14.

वायश्च III, 18, 3; IX, 23, 2. 6. 7. 11; XI, 7, 3; XVII, 8, 5;

वायव्या XIV, 56, 11.

वायव्यैश्चवायवे XI, 7, 3.

वायु XIII, 5, 22.

वारण IV, 16, 3.

वारुण XIV, 7, 3; 13, 7; वारुणी III, 14, 4. 19; VIII, 11, 1.

वारुणप्रधासिक III, 15, 17.

वारुणमारुतो XIV, 10, 9.

वार्चन I, 8, 1; 16, 12; II, 5, 12.

वार्षिक IX, 27, 1.

वालखिल्य XII, 6, 12; 7, 1. 5; 8, 2. 3; 11, 5; XVIII, 10, 11.

वावाता XVI, 1, 7; 4, 2.

वाग् वाग्नेत III, 20, 1; वाग्ग्मान XIII, 2, 3.

वाम XVI, 11, 22.

वामनिक IX, 27, 1.

वामच् II, 3, 22; IV, 15, 4; 16, 9; VII, 18, 3; XV, 3, 13;

17 (p. 188, 14); XVI, 3, 25.

वासिष्ठ XI, 13, 7; XVI, 11, 13.

वासुक XVII, 9, 5.

वास्तोष्पतीय II, 16, 1.

विंगति IV, 13, 15. 20; XIV, 61, 6; XVIII, 8, 6; 9, 3; 10, 4.

विंशतिपद XII, 17, 3.

विंशतिपद्य XVI, 15, 17.

विंशतिरात्र XIII, 16, 2.

विंशतिगत XI, 13, 6; XIV, 0, 8. 9.

विंशत्यक्षर IX, 6, 1.

विकर्ण XII, 9, 14. 15.

विकर्तन IV, 19, 7.

विकर्ष XIII, 1, 7.

विकल्प V, 9, 2; VII, 7, 6; 10, 8; VIII, 4, 4.

विकल्पभूत I, 16, 14.

विकार I, 15, 6; 16, 11; II, 6, 8; 8, 8. 16. 22; III, 10, 7;

IV, 6, 8; 7. 11; 21, 7; VI, 1, 4; IX, 1, 2; 20, 1; X, 2,

7; 3, 14; 4, 14; 5, 23; 6, 18; 8, 14; 9, 16; 10, 7; 11,

8; 13, 18; XI, 1, 2; XII, 3, 1; 8, 5; 10, 1; XIII, 19,

19; XIV, 1, 1; XVI, 4, 6; 17, 8. (Cf. अमावास्याविकार।

अर्धविकार। देवताविकार। पृथग्विकार। पौर्णमासीविकार।

शब्दविकार। स्तोमविकार)

विक्रिध XVI, 18, 18.

विशाम IV, 12, 10.

विघन XIV, 39, 8.

विचतुर XVIII, 23, 12.

विचिन्वती IV, 19, 8.

विततवह्य XVII, 5, 1.

वित्त IV, 16, 10.

1. विद् वेद (1. and 3rd sg.) XIV, 12, 2; 32, 1; 51, 1; XVI, 23, 6; 29, 11; 30, 13; वेत्य XVI, 29, 7; विश्वसि XV, 27, (p. 195, 17); विदुः XV, 17 (p. 189, 2); विद्यात् XVII, 5, 4; विदंस् X, 14, 8; 15, 8, etc. in एवविदंस्; 19, 2; 20, 2; वेद्येत IV, 21, 25.

2. विद् विन्दति XV, 19 (p. 191, 5 II.); विन्दते XV, 17 (p. 188, 4, 6.); विविदुः XV, 21 (p. 192, 4, 7); विद्यते I, 2, 20; VI, 1, 4; 13, 13; XI, 1, 5; विद्येत XVII, 1, 5, 18; 5, 4; विद्यमान III, 20, 7. (Cf. अविद्यमान)

विदूर I, 1, 25.

विद्या XV, 27 (p. 195, 17.) (Cf. असुर० । रघो० । सर्प०)

विधा XIV, 41, 1; 42, 1. (Cf. एवविध। एकविध। द्विविध etc.)

पुस्यविध)

विध्यपराध III, 19, 1.

विनशन XIII, 29, 1.

वितुत्ति XIV, 38, 1. 2. 4.

वितुत्त्यभिभृती XIV, 8, 12; 38, 1; XV, 11, 10.

विप् वेपमान XIII, 2, 2.

विपर्यय IV, 6, 3.

विपर्याम V, 11, 9. 14, VIII, 12, 2; XIII, 1, 9. (Cf कर्म-

विपर्याम। अस् + विपरि)

विष्टयु XIV, 72, 3.

विप्रतिषेध in अविप्रतिषेध। कल्पविप्रतिषेध

विप्रयोग VII, 26, 6.

विप्रुप् VIII, 15, 7.

विभक्ति II, 5, 20.

विभव I, 16, 5; V, 19, 2.

विभुमन्त् VI, 9, 13.

विमथित XIII, 3, 1.

विमार्जन in मुण्डविमार्जन IV, 21, 21; VIII, 9, 8.

विमृध् III, 1, 1.

वियत VII, 19, 23; VIII, 7, 10.

विराज् II, 2, 15; III, 12, 11; 13, 23; V, 3, 5; VII, 27, 5

(पूर्वा). 6 (उत्तरा), IX, 20, 33; XIV, 25, 1. 3. 4 (यमकतु);

26, 3; 27, 7. 8; 28, 5; XV, 1, 35; XVI, 29, 2. 13. (Cf.

विष्टुब्धिराजो)

विराट्स्वरान् XIV, 30, 1.

विवाचन (P) XV, 27 (p. 195, 15).

विवाह XV, 17 (p. 188, 14).

विविचि III, 4, 4.

विविध XIV, 28, 11.

विवृत्तिप्रत्यय XII, 13, 6.

विद्यधि in सुकविद्यधि VII, 19, 20.

1. विग् + उप विगति V, 9, 27; 14, 21. 24; VI, 7, 10; 13, 4; XVII, 11, 2; विगतः V, 19, 1; विगन्ति IV, 16, 2; VII, 14, 12; विगेत् III, 20, 2; XVI, 22, 23; विष्ट XIII, 2, 5; विग्न I, 5, 8; 6, 9; II, 11, 5; IV, 6, 9; 13, 1; V, 10, 16; 14, 6; 15, 10; VI, 8, 4; VII, 6, 1; 7, 8; VIII, 11, 15; IX, 25, 1; X, 1, 13; 7, 10; 13, 26; XVI, 17, 4; XVII, 11, 4; 13, 12; XVIII, 24, 19; + उपोप (उप उप) V, 9, 4; VIII, 5, 9; 9, 2.

+ समुप X, 21, 14.

+ प्र विगति XV, 17 (p. 188, 16); XVII, 13, 11.

+ सम् XVI, 1, 7.

2. विग् XIV, 33, 15; XV, 16, 17; XVI, 2, 2. 5. 8. 11. 14. 17. 20. 23. 26. 29. 33.

विगाहृ XV, 21 (p. 192, 7).

XIII, 16, 4; 17, 3; 23, 3. 6; 25, 5; XV, 2, 26. 27; 3,
10; XVI, 26, 5; XVII, 8, 6.

विष्णु I, 7, 6; 14, 10; IX, 28, 8; शिपिविष्ट III, 2, 2; XV,
14, 4.

विष्णुक्लम IV, 11, 6.

विष्णुन्यङ्ग XII, 6, 14; 7, 1. 7; 8, 2; XIV, 71, 4.

विष्णुपद्मी IX, 27, 1.

विष्वङ्ग XIV, 38, 2. 3.

विमंस्थितमंचर VI, 13, 7; VII, 7, 4.

विमर्ग II, 14, 9; IV, 7, 2. 3.

विमर्जन II, 13, 7.

विमर्जनीय I, 2, 9.

विषयवाच् XVII, 17, 3.

विच्य IV, 2, 7. 13; XIII, 5, 17.

विहार III, 4, 2.

वी see वी

वीणा XVII, 3, 1. 9; 14, 8. (Cf. काण्डवीणा)

वीणागणगिन् XVI, 1, 25.

वीति (अग्नि) III, 4, 3.

वीर V, 9, 19; XV, 27 (p. 195, 16); XVI, 23, 6. 14.

वीरकाम V, 9, 19.

वीरवन्त् XV, 27 (p. 195, 13, 14)

वृ वृणीते V, 1, 1; अवृणीथाः XV, 24 (p. 194, 8); वृत V, 1, 10
+ प्र वृत I, 6, 2.

वृक्ष IV, 14, 14.

वृक्ष XVII, 1, 18.

वृत् वर्तेते III, 8, 5; वर्तन्ते XIV, 40, 17; वृत्त III, 4, 2.

+ अनु वर्तयति III, 16, 12.

+ अप in अनपवृत्त XIII, 4, 1.

+ आ वर्तेते III, 20, 15, VI, 9, 4; 11, 16; वर्तेते XIII,
19, 12, वर्तेत XV, 1, 25; वर्त्यन्त् V, 10, 20; वृत्त VI,
7, 3; XI, 14, 37; XII, 2, 25; XIII, 16, 4; 17, 3,
18, 3, 23, 4, XIV, 38, 2. 5 (Cf. आवृत्तसोम; वृत्य
IV, 13, 1; वर्तयन्त् see अनावर्तयन्त्

+ अन्वा वृत्य I, 6, 5; IV, 13, 10; VI, 7, 10.

+ अभ्या वर्तेते VII, 4, 16; वर्तम् XV, 11, 5.

+ पर्या II, 9, 14; IV, 4, 12; VI, 7, 10.

+ प्रतिपर्या IV, 4, 14.

+ व्या वर्तेत I, 1, 8, cf. अप्यावर्तमान VI, 13, 11.

+ नि वर्तेरन्त् XIII, 24, 17, वर्तयति IX, 1, 3.

+ परि वर्तमान XVII, 15, 4

+ प्र वर्तमान V, 13, 2; वृत्त III, 2, 1; 3, 1, XIII, 3, 1;
XVI, 18, 8.

+ संन् in असंवर्तमान्.

इत्ति in पञ्चालपदइत्ति XII, 13, 6.

इत्तन् III, 3, 2.

इद्दुद्युत्त (आभिप्रतारिण) XV, 16, 10.

इध् वर्धयेयुः IV, 15, 7; अवीदधत् । अवीदधन्त (विकार) VI, 1, 5.

+ वि वर्धते XIII, 14, 10; वर्धेरन् V, 11, 13; वर्धयेयुः XVI,
20, 9.

इधन्न् I, 8, 2; 16, 8; V, 18, 6.

इन्त in पलाशइन्त IV, 15, 9.

इप् + अत् इष्ट XIII, 12, 10.

इष्ण IV, 15, 16.

इष्ठाकपि XII, 6, 13; 7, 1. 6; 8, 2; 13, 1; 24, 8; 26, 10.

इष्टि XIV, 35, 1.

इष्टिकाम XIV, 35, 1.

इष्ण XV, 1, 21.

वे + उप ऊत् XIV, 22, 20 in उपोत्परूप

+ प्र वयन्ति XVII, 3, 7.

+ संप्र वयेत् XVI, 7, 15; 14, 4.

+ वि वयन्ति XVII, 2, 9.

वैष्णवी v. l., see वैष्णवी

वैतसशाखा XVII, 3, 10.

वेद (1.) I, 15, 9. 10. 11. 13; III, 14, 18; VIII, 12, 9. (2)
XV, 16, 6; 27 (p. 195, 21); XVI, 2, 3. 6. 9. 12. (आङ्गिरस)
15. 18. 21. 24. 27. 30. 31. (Cf. अथर्ववेद । इतिहासवेद ।
ऋचोवेद । पुराणवेद । यजुर्वेद । सामवेद)

वेदयोक्ते I, 15, 11.

वेदशेष I, 15, 16.

वेदि III, 13, 16; 14, 15; 16, 17; IV, 8, 2; 12, 1; XIV, 10,
6; XVII, 15, 4; XVIII, 24, 19.

वेदिश्रोणि XIII, 11, 2.

वेदशंख XVII, 15, 2.

वेदशंखमित I, 4, 2.

वेला XVII, 15, 9. (Cf. अथवेला । प्रातरनुवाकवेला मध्यवेला)

वेष्ट + परि वेष्ट IV, 15, 22; VII, 15, 2.

वे XIV, 2, 8. 11 etc, ह वै XIV, 40, 1; 57, 20; XV, 16, 17;
अह वै XIV, 50, 1; यद्यु वै XVIII, 23, 6. 9; वा उ
XVI, 29, 7.

वेणुयवी III, 12, 2.

वैतानवर्जम् IV, 15, 6.

वैददश्वि XVI, 11, 8.

वैदेह XVI, 9, 11; 29, 6.

वैद्युत III, 1, 7.

वैधस XV, 17.

वैपय्यत XVI, 2, 25.

वैभीदक XIV, 22, 15.

वैमृध III, 1, 7.

वैधाप्रपरिच्छद XIV, 33, 20.

वैराज IX, 27, 1; X, 5, 9, 15; XI, 15, 6; XII, 13, 2; XV,
1, 32; XVI, 23, 19; XVIII, 17, 6. (Cf. अक्षरवैराज)

वैराजगर्भ XV, 7, 2.

वैराजन्यूक्त XII, 13, 4; 26, 11.

वैराजपृष्ठ X, 5, 1; XVI, 23, 20.

वैराज्य XIV, 30, 1.

वैरूप IX, 27, 1; X, 4, 9; XII, 6, 10; XVI, 23, 20.

वैरूपगर्भ XV, 7, 4.

वैरूपपृष्ठ X, 4, 1; XVI, 23, 19.

वैवस्तत XVI, 2, 1, 4.

वैश्व I, 1, 8; II, 1, 3; 3, 7; XVI, 17, 3.

वैश्रवण XVI, 2, 16.

वैश्वकर्मण III, 15, 18, 20; XVIII, 21, 10; ०७१ XIV, 8, 6.

वैश्वदेव II, 3, 7; III, 11, 11; 12, 3; 13, 5; 14, 21; 18, 12,
20; VI, 10, 6; VII, 5, 21; VIII, 3, 8, 16; 7, 10, 19; 14,
6; X, 2, 7, 8; 3, 11, 14; 4, 14; 5, 23; 6, 18; 8, 10, 14.

17; 9, 15. 16; 10, 7; 11, 8; 13, 17. 18; XI, 4, 10; 5, 6;
 6, 7; 7, 10; 9, 7. 9; 10, 5; 12, 13; 13, 16; 14, 33; 15,
 8; XIII, 5, 17; XIV, 6, 1. 2; 7, 1; 9, 4; 10, 3; 56, 6.
 10; XVI, 7, 6; XVII, 8, 9; XVIII, 10, 12; 22, 2.
 7. 10; वैश्वदेवी III, 13, 10; VII, 10, 6; XIV, 57, 8; XV,
 14, 13. (Cf. महत्त्वतीयवैश्वदेवयो.)

वैश्वदेवद्यावापृथिवीयौ III, 12, 10.

वैश्वदेवबार्हस्पत्यौ IX, 24, 7.

वैश्वदेवमारुते XI, 2, 8.

वैश्वदेवसूक्त XIII, 19, 13.

वैश्वदेवस्तुतु XIV, 60, 1; XVI, 15, 3; 29, 15.

वैश्वदेवाग्निमारुतयोः VIII, 7, 3; XIV, 3, 12; XVI, 8, 16.

वैश्वदेवाभिव्याहार XIV, 60, 3.

वैश्वदेविक III, 14, 3; 18, 2.

वैश्वमनस XI, 6, 1.

वैश्वानर (1.) II, 5, 2; III, 3, 2; IX, 25, 2; 27, 1. (2) (sacrifice) XVI, 23, 22. 23; 24, 19, 25, 3, 26, 3. 5. 10; 27,
 5; 28, 3; 29, 5. 15. 16; 30, 5.

वैश्वानरीय VIII, 6, 2; IX, 23, 8; 24, 2; XI, 2, 10; 7, 11; 14,
 34, XVIII, 23, 2.

वैश्वानरीयपार्जन्या इष्टि III, 13, 3.

वैश्यामित्र XV, 24 (p. 193, 18); 26 (p. 195, 6); 27 (195, 18).

वैपुवत XIV, 20, 3.

वैष्णव I, 3, 13, 18; 8, 8; VI, 11, 5; IX, 24, 7; XVI, 2, 10;

वैष्णवी V, 10, 1; 17, 13; VIII, 13, 1.

वैष्णवद्वितीय II, 3, 14.

वैखर्य XII, 16, 2; 17, 2.

व्यक्त see अव्यक्त

व्यञ्जन I, 2, 12; XIII, 1, 8. (Cf. आदिष्यञ्जन)

व्यत्यागम् see अम्

व्यथ् व्यथेत XVII, 10, 15; व्यथेयातम् XVII, 10, 9.

व्यध् विधति XVII, 15, 4; विद्ध see अविद्ध

+ अति विधन्ति XVII, 3, 6; विध्येत् XVII, 5, 7; 15, 5.

व्यर्ण XIII, 20, 28.

व्यवयाहम् Cf. गृह्

व्यवम्या (v. l. व्यवस्त) XVI, 7, 10. (Cf. अव्यवम्य)

व्यवेत II, 15, 6.

व्या see व्ये

व्याधित in उदरव्याधित XIV, 27, 2.

व्याधिप्लाय III, 4, 8.

व्यायाम in परोदिव्यायाम

व्याहति X, 21, 15.

शुष्टि XV, 16, 4; XVI, 1, 1.

शुल्ह X, 2, 2; 3, 2; 4, 2; 5, 2; 6, 2.

शुल्हच्छन्दम् XIII, 21, 8; XVI, 30, 3.

शे + परि व्यति XVII, 10, 10; वीयमान V, 15, 4. (Cf. अपरिवीयमाण)

शोमन् (1.) शोमन् (loc.) XV, 17 (p. 188, 15) (2.) XIV, 24, 1.

शज् शजन्ति IV, 6, 12; शजेयुः V, 6, 5.

+ आ शजेयुः XIII, 14, 6.

+ श शजेत् XVI, 16, 1; शजन्त् V, 10, 14.

शत II, 3, 26; 13, 7; III, 9, 4; IV, 15, 6; XIV, 14, 1. (Cf.

अन्तरालशत । आदित्यशत । दीवितशत । मत्यशत)

शतपति II, 4, 6; III, 4, 11.

शतभृत् III, 4, 12.

शतय् शतयन्ति VII, 7, 8; शतयेत् XIV, 16, 3.

शतश्रपण VI, 12, 27.

शतापवर्ग IV, 16, 1.

शत्य IV, 1, 1.

शत्यवेला III, 4, 10.

शस् + आ वृध्यते XIV, 57, 20.

+ शम् शस्म् XVI, 15, 11.

शत्यक्षोम XIV, 69, 1. 2; 73, 1.

घीहि IV, 3, 4, 6.

घीहियवाः III, 12, 3.

घ

घंघोर्वाक I, 14, 21; III, 8, 20.

घंघोस् V, 20, 7,

घंघन्त I, 15, 8; III, 17, 9; V, 5, 7; VIII, 7, 21.

घंस् घंसन्ति VII, 19, 5, 23; 21, 2; X, 8, 14; XI, 15, 10; XII,
7, 6; XIV, 33, 16; XVIII, 1, 12, 19, 22, 23; 2, 1; 3, 1;

5, 10; 6, 1; 7, 1; 9, 1, 7; 10, 1; 11, 1; 13, 1; 14, 1, 6;
15, 1; 16, 1; 17, 1; 18, 1; 19, 1, 10; 22, 7; घंसन्ति

VII, 10, 2; XI, 3, 2; XII, 2, 24; 7, 1; 8, 4; XV, 7, 9;

घंघेत् VII, 10, 8; 20, 10; IX, 20, 1; X, 1, 20; XI, 14,
2; XII, 3, 20; XV, 7, 6, 7; XVI, 20, 10; XVIII, 2, 2, 4;

घंसियुः XIII, 10, 5; घंसिय्यामि XVII, 4, 3; घंसिय्यन्त VII, 9, 1;

घस्त XI, 2, 14; XVII, 10, 3, 17; XVIII, 14, 9; 21, 1.

(Cf. चिःघस्त) घस्ता VII, 9, 6; 10, 9; 19, 8, 15, 17, 19,
25; 25, 6, 13; IX, 3, 4; 5, 2; 8, 3; 20, 12; X, 8, 14; 13,

11; XI, 2, 5, 13; 3, 2; 11, 10; 12, 2; 14, 10, 26; 15, 6;

XII, 6, 18; 7, 5; 8, 2; 13, 1, 7; 26, 10; XIII, 10, 5; XV,
7, 9; XVI, 8, 5, 16; XVII, 8, 2; 9, 5; XVIII, 1, 23; 2,

7; 3, 3; 4, 2, 5, 6, 7, 9; 5, 2, 6, 8, 11; 6, 6; 9, 3, 5, 6, 8;

11, 4 13, 11; 22, 7; शंसम् XVIII, 16, 2. (Cf. मावपीश-
मम् । जगतीशंसम् । निविच्छंसम् । पङ्क्तिशंसम्) Cf. शस्य.

+ अति शंसन्ति XII, 2, 10; शंसेत् XIII, 7, 3; 8, 3; 9,
3; 10, 2; 12, 5.

+ अस्तु शंसति IX, 25, 1; शंसेत् VII, 21, 6; X, 9, 14;
XVIII, 23, 13.

+ मम् शंसति X, 13, 10, 15; XI, 12, 8; शंसेत् XVI, 7, 13;
14, 2; शस्येत् XVII, 9, 6 (1; the form is probably
incorrect; we should expect शंसेत् शंसयेत् or शस्य);
शस्य XI, 2, 13.

+ उपमम् शंसति XVII, 8, 2; शस्य XI, 14, 15; XII, 11,
13; XV, 3, 11.

शक् शकुयात् VII, 6, 8.

शकट IV, 14, 33; V, 6, 1, 4.

शकल VIII, 8, 11. (Cf. शिरण्याकल)

शस्य I, 17, 8

शत IV, 15, 13, 18; VI, 6, 18; VII, 17, 17; IX, 20, 10; X,
12, 14; XI, 13, 6; XIII, 29, 16; XIV, 80, 2; XV, 3, 12;
11, 2; 14, 9; 16, 19; 17; 20, 21; 24 (शता nom. plur.
p 194, 6); 27; XVI, 1, 16; 4, 5; 22, 15. (Cf. शिष्टुष्-
हत । दशहत । विंशतिशत । सप्तविंशतिशत)

- शततन्त्री XVII, 3, 1. 9.
 शतमान० II, 3, 22.
 शतरात्रं XIII, 18, 4.
 शतवल् XIV, 32, 5. 9.
 शतसंवासर XIII, 28, 7.
 शतान्य (महत्) XIV, 28, 13; XVI, 10, 9.
 शतातीयाः XVI, 13, 6.
 शनोद्देशीयाः IV, 11, 6; 21, 19; VIII, 9, 7.
 शबर XV, 26 (p. 195, 6).
 शब्द I, 1, 30; III, 20, 11. (Of. अग्निशब्द । बृहच्छब्द । स्वधा-
 शब्द)
 शब्दविकार VI, 1, 3. 5.
 शम् + मम् शमयेमहि अशमयन् XIV, 29, 1.
 शमीमय IV, 16, 3.
 शम्या IV, 16, 3; -XIII, 29, 2.
 शम्यापरास XIII, 29, 29.
 शय्या in अधःशय्या IV, 15, 6.
 शरण XV, 17 (p. 188, 14).
 शरद् II, 1, 4; XIV, 62, 3; XV, 1, 1; XVI, 9, 30.
 शरभ XVI, 3, 14; 12, 13.
 शरमय XIV, 22, 13.

शुभ्रुम XV, 19 (p. 190, 7); शुभ्रुवं II, 6, 5; श्रूयते I, 16, 7;
VII, 8, 6; श्रूयमाण IX, 1, 3; श्रुत XV, 24 (p. 193, 21);
श्रुत्वा VII, 15, 2; VIII, 15, 6.

+ प्रति ऋणोति V, 1, 10; X, 13, 27; XVI, 1, 23; 18, 2.

श्रुतकाम XV, 10, 4.

श्रुतसेन XVI, 9, 4.

श्रेयं XV, 20 (p. 191, 22).

श्रेष्ठ XV, 25 (p. 194, 17).

श्रेष्ठ्य XV, 11, 1; 12, 1; 27 (p. 193, 19); XVI, 15, 1.

श्रोणि in वेदिश्रोणि XIII, 11, 2.

श्रोणिदेश IV, 12, 1.

श्रोत्र IV, 7, 13, VI, 1, 6.

श्रोत्रिय V, 9, 2; XV, 14, 8; XVI, 2, 29. (Cf. उभयतःश्रो-
त्रिय)

श्वशुर IV, 21, 1.

श्वस I, 3, 6; XIV, 40, 1.

श्वसन IV, 19, 8.

श्वःस्रोत्रिय XII, 2, 1. 6; 9, 8; XIII, 24, 18.

श्वापद II, 6, 13.

श्वेत III, 18, 8.

श्वेतनेतु XVI, 29, 7.

श्वेतपुर्य XIII, 6, 3.

श्वेताश्व XIV, 20, 2; 34, 2.

ष

षकार I, 2, 14.

षट्चत्वारिंशत् XII, 2, 22.

षट्त्रिंशत् VI, 6, 2; XIII, 29, 3; XVIII, 12, 7.

षट्त्रिंशत्संत्सर XIII, 28, 6.

षट्त्रिंशत्सहस्र XIV, 15, 6.

षट्त्रिंशत्सोम XIV, 15, 2.

षट्त्रिंशदक्षर XIV, 15, 8.

षट्पद VII, 10, 6; 26, 8.

षट्प्रगाथ XII, 9, 9.

षलर्षे XVIII, 23, 7 (and Comm. on IV, 2, 8)

षलह X, 1, 7; XI, 4, 1; XIII, 16, 5; XVI, 28, 3; 29, 16.

षलहार्थे XIII, 15, 9.

षल्लष XII, 2, 18.

षड्गोटे X, 17, 1. 2.

षल्लराच XVI, 25, 1. 7.

षड्विंशति VI, 1, 10; 4, 1.

षड्विध XVI, 25, 1. 2. 7.

षण्मास्य XV, 12, 9.

षष् I, 4, 16; II, 3, 20; 11, 2; III, 13, 26; IV, 15, 16; 19,
7; 21, 1; VII, 19, 15; 27, 13, 26; XII, 6, 12; 12, 2; 21,
1; XIII, 7, 5; 15, 9; XIV, 38, 2, 5; 52, 13; 56, 10; XV,
5, 9; XVI, 9, 27, 25, 2; XVII, 4, 4; XVIII, 8, 5, 15;
10, 6, 11; 13, 2; 15, 5; 17, 3; 18, 9; 23, 7.

षष्टिमतानि (बीणि) IV, 15, 9, 21; VI, 6, 17; XIII, 10, 11.

षष्ठ X, 7, 1; 13, 17; XI, 2, 9; 6, 6; 9, 1, 9; 14, 32; 15, 7;
XII, 2, 24; 3, 13; 4, 17; 5, 16; 6, 7; 7, 2; 9, 5; 10, 2;
11, 1, 15; 12, 11; 25, 2; 26, 9, 10; XIII, 21, 5; XV, 2,
22, 23; 8, 5; 19 (p. 191, 7); XVI, 2, 16; 11, 16; 14, 9,
10; 15, 6; 21, 32; 24, 14; 25, 5; षष्ठी VII, 15, 9. (Cf.
चतुर्थषष्ठयोः)

षष्ठाङ्गिक XII, 7, 3; XV, 8, 4

षष्ठीप्रसृति VII, 15, 9.

षोडश XV, 12, 14; XVI, 21, 5

षोडशकल XV, 12, 15; XVI, 14, 16.

षोडशन् XIV, 61, 5.

षोडशाक्षर X, 8, 11; 13, 8.

षोडशियह IX, 5, 1.

षोडशिन् VIII, 7, 4; IX, 1, 9, 10; XIV, 42, 5; XV, 3, 4;
5, 1.

षोडशिमष्टति VIII, 8, 7; 5, 1.

षोडश्यान्त X, 2, 11; XVI, 14, 15.

स

संघाज् in पक्षीसंघाज् VIII, 9, 10, पक्षीसंघाजान्त V, 20, 8.

संयोग I, 1, 5. (Cf. अर्थसंयोग । कर्मसंयोग)

संवासर II, 2, 2; III, 8, 4; XIII, 11, 8; 23, 7; 26, 1. 2. 3;

27, 1; 28, 1. 5; 29, 27. 28. 29. 32; XIV, 2, 13; 9, 11. 13;

XV, 1, 3; 5, 11. 12. 13; 18 (p. 190, 3); 19 (p. 190, 10 E.);

XVI, 1, 4. 5. 15. 17; 9, 26; 10, 9. 11; 26, 4; XVIII, 24,

33; 26, 4. (Cf. असंवासर० । द्वादशसंवासर । बह्वसंवासर ।

शतसंवासर । षट्त्रिंशत्संवासर । सहस्रसंवासर । स्वस्तिसंवासर)

संवासरप्रयोग III, 11, 16.

संवासरसप्त XIII, 19, 18.

संवासरसंमित XIII, 17, 3.

संवर्ग III, 4, 5.

संव्याय in जरत्संव्याय II, 5, 27.

संसदानयन XIII, 16, 5; 20, 15.

संसर्ग II, 6, 2.

संसव XIII, 5, 1.

संसृपामिष्टिभिः XV, 14, 2.

संस्तव in गोसंस्तव XIV, 11, 9.

संख्या VII, 21, 4; XIII, 1, 4; 5, 18, 21; XIV, 2, 22; 13, 10;

XV, 5, 9; 22 (p 193, 9), (Cf. अग्निष्टोमसंख्य। त्रिमंख्य)

संस्थान V, 14, 2; VIII, 12, 9.

संस्थाविहित XVI, 29, 4.

संस्पर्शन in असंस्पर्शन VII, 5, 10.

संखन्दिन् XVI, 18, 10.

सखारन्यायता I, 1, 30.

संहार्ये XI, 9, 2; XIII, 27, 6.

सकाश II, 14, 5.

सहत् II, 17, 2, 4; IV, 3, 7; 1, 2, 5, 10; 11, 5; 16, 6, 21,

13; VI, 1, 16; VII, 2, 15; 10, 9; XV, 24 (p. 194, 8);

XVIII, 21, 1.

सचौर IV, 15, 8.

सखि XV, 17 (p 188, 15); 19 (p. 190, 8).

समृद्धपतिक XVII, 17, 1.

सगोच XIV, 16, 8.

सग्रह XVIII, 21, 6

संकल्पविहित XIV, 11, 2.

सकृति I, 7, 3.

संख्या XIII, 15, 11.

संख्यान्याय VI, 1, 11.

संघात XIII, 24, 16. (Cf. अरुःसंघात X, 1, 20; XII, 2, 1;
XVI, 20, 3).

संघोषिणी IV, 19, 8.

संज्ञनीय XIII, 5, 16; XVI, 23, 17; XVIII, 19, 4.

संज्ञप IX, 25, 1.

संशयन IV, 15, 6.

संशर II, 7, 15; XVII, 7, 12. (Cf. विरुद्धितसंशर)

संज्ञ् + आ मञ्जयति XVII, 4, 2, 3.

संज्ञनन XVIII, 24, 23.

सतोष्टृहती VII, 25, 3, 15; 27, 8, 19.

सत्तम XVI, 22, 27, 28.

सत्त XI, 1, 4; XIII, 13, 1; 14, 1. (Cf. मुनिषत्त । रात्रिषत्त ।

संवत्सरसत्त । सर्पसत्त)

सत्तधर्म XI, 1, 6.

सत्ताधीन VII, 15, 18; XI, 1, 1.

सत्तिन् XVIII, 24, 31.

सत्य IX, 26, 2; XVI, 1, 20.

सत्यप्रसव IX, 26, 2; XV, 14, 4; XVI, 1, 17, 20.

सत्यवदन II, 3, 24; III, 13, 30.

सत्यव्रत III, 8, 11.

मत्राज् XIV, 45, 1.

मत्राजित् XIV, 45, 1.

सद् सन्न V, 14, 19; VIII, 2, 13; सादयित्वा VIII, 7, 21; साद्य-
मान III, 14, 11; V, 9, 4. 9; 10, 25.

+ आ सन्न III, 13, 15, IV, 8, 2. 3; V, 7, 5; 8, 2.

+ उद् सन्न XVII, 6, 2.

+ उप सीदन्त् V, 10, 7; सादयति II, 9, 6; साद्य II, 8,
22; 9, 3; सादम् II, 8, 12.

+ मम् साद्यमान V, 10, 32; साद्य IV, 3, 2.

सदन in ब्रह्मसदन VI, 12, 22; होदसदन I, 6, 6; V, 10, 16.

सदम् XIV, 27, 6; 23, 1

सदस् V, 14, 2. 12; 15, 10; VI, 12, 1. 12. 24; 13, 2. 5; VII,
6, 1; 7, 3; VIII, 5, 2; X, 13, 26, 21, 10; XIII, 29, 3;
XIV, 22, 9. 23; XVI, 4, 7; 13, 16; XVII, 4, 4; 12, 4.

(Cf. अन्तःसदः । बहिःसदः)

सदा III, 11, 9. 13; XII, 3, 5; 4, 3; 5, 3; 26, 5.

सदोद्धविर्धानानि XVII, 6, 3.

सद्यम् II, 2, 2.

सददाज्यभाग III, 12, 4

सदन्त् II, 2, 13; III, 13, 21.

सन् समान XVI, 11, 5 8 ff.

सनि XVI, 11, 5. 8. 11. 20. 23. 26. 29.

सनिव्याध XVI, 18, 14.

संतत I, 1, 23; II, 6, 12.

संतान XII, 21, 5.

संतानार्थ I, 1, 25; VI, 9, 10.

संदंशानुसोमौ XIV, 22, 4.

संदेह in सोदनासंदेह VI, 1, 7.

संधान I, 1, 42; VI, 1, 15.

सन्धि XVII, 4, 2. 3. (Cf. चिप्रसन्धि)

सन्धिबेला II, 14, 9.

सन्धिपामन् IX, 21, 2.

सन्ध्यचर I, 2, 4.

संसाध XV, 18 (p. 180, 21. 22; 190, 1.)

संनिकर्ष in देशकालसंनिकर्ष XIII, 24, 13.

संनिपात I, 16, 17.

संनिपातन I, 2, 26; XIII, 5, 1.

संनिपातप्रधानत्व III, 20, 17.

संनिवपनीया IX, 22, 6.

सपत्न XVII, 5, 7; 15, 5.

सपत्नाग्र IV, 17, 5; XVII, 3, 10.

सप्तधा (घोषा) VI, 6, 12.

सपुरोनुवाक्य I, 1, 22; 2, 19; XIII, 24, 18.

सप्तच्छबीलाम् XVI, 26, 6.

सप्तचत्वारिंशत् XII, 2, 16.

सप्तत्रिंशद्वाच XIII, 17, 2.

सप्तदश IX, 21, 5; 27, 1; XIV, 12, 8; 23, 2; 26, 2; 31, 2;
XV, 1, 13. 14. 17. 31; 2, 13; 3, 15; XVI, 23, 5. 9. 10.
11; 24, 3. 8; XVII, 7, 6; सप्तदशी XVIII, 14, 3. (Cf.
ऋषपतिसप्तदशाः)

सप्तदशन् II, 3, 17; XIII, 19, 1; XIV, 33, 4; XV, 1, 19. 22;
3, 12. 13. 14. 17.

सप्तन् IV, 2, 9; VI, 4, 5. 11; 9, 6; VII, 27, 13; IX, 16, 2;
X, 2, 10; XII, 2, 21; XIV, 52, 2; 53, 2; 56, 4; XV,
3, 15; XVI, 26, 2; XVII, 14, 4; 15, 9; XVIII, 8, 12.

सप्तदशगराव XV, 2, 12.

सप्तदशस्रोमं X, 4, 1; XI, 11, 1; XIV, 21, 2.

सप्तदशरत्नि XV, 1, 16.

सप्तदशैकविधे XV, 6, 2.

सप्तपद VII, 26, 11; XVIII, 16, 2.

सप्तम X, 9, 1; XV, 19 (p. 191, 12); XVI, 2, 19; 11, 19;
26, 8; 27, 3. 6; सप्तमी XVIII, 23, 10. (Cf. द्वितीयसप्त-
मयोः । महाप्रतसप्तम)

सप्तरात्र XVI, 26, 1. 6. 11. (Cf. जनकसप्तरात्र)

सप्तविंशति XIV, 78, 2.

सप्तविंशतिशतानि XIV, 79, 2; XVI, 8, 11.

सप्तविध XVI, 26, 1. 2. 11.

सप्तद्वीप X, 18, 1.

सप्ताचार्ये XIII, 15, 10.

सप्तगाथ XII, 6, 9.

सप्तणव V, 9, 4; 11, 1; VII, 16, 5; 26, 5.

सप्ततोद XIV, 72, 3.

सप्तवर्ग्य V, 10, 36; 12, 2.

सप्तैव I, 2, 20; V, 16, 2.

सप्ताष्टाणस्यत्य X, 5, 7; 9, 5.

सभासद् XVI, 9, 17.

सम I, 1, 35; 17, 12; IX, 20, 1; समया II, 8, 22.

समर्च VII, 19, 18.

समवत्तधानी IV, 14, 27.

समवाय in स्त्रियरुसमवाय V, 19, 3.

समस्तुत XVIII, 9, 6.

समस्तोपस्थानप्रवृत्ति VI, 13, 12.

समान I, 3, 10; II, 13, 7; III, 9, 7; 13, 28; 14, 21; 15, 24;

18, 12; IV, 6, 5; 12, 6; 19, 6; V, 14, 23; VI, 8, 13;

VII, 17, 14; 23, 8; VIII, 2, 12; 9, 8; 15, 14; 17, 1;
18, 1; 21, 1; 22, 1; 23, 1; 24, 1; 25, 1; X, 8, 22; XI,
4, 14; 5, 8; 14, 21; XII, 9, 5; XIII, 22, 6; XIV, 10,
18; XV, 1, 20; XVI, 3, 6; 12, 7; समानौ VI, 1, 13;
XVIII, 21, 4.

समानच्छन्दोम XIII, 1, 8.

समानजातीय VI, 9, 11; XVI, 4, 5.

समानतन्त्र II, 3, 1; III, 12, 13; XIV, 40, 21.

समानदक्षिण XIV, 10, 22.

समानदेवता XVI, 7, 9.

समानस्तोत्रिच XII, 2, 1.

समापन III, 14, 2; 20, 7; V, 2, 4.

समाहार्य VI, 6, 17; XVIII, 18, 1.

•समारोहणीया VI, 6, 17.

समास VI, 1, 10. (Cf. दण्डसमास)

समित्प्रभृति II, 13, 7.

समिदाधान II, 15, 3.

समिदाधानमन्त्र I, 2, 23.

समिध् I, 12, 12; II, 8, 9, 22, 23; 12, 8; IV, 8, 3; 12, 10
VIII, 11, 15.

सनिष्टयजुस् IV, 11, 2; 13, 4; VIII, 9, 10; XVIII, 24, 11.

सनीचण II, 15, 1.

समुद्र (1.) IV, 8, 6; (2.) XV, 11, 4.

समूह्ण X, 2, 2; 3, 2; 4, 3; 5, 2, 5; 6, 2, 7, 20; 8, 4, 16.

22; 11, 10; 13, 25; XI, 4, 2; 7, 5; 12, 12; XIV, 39, 2;

70, 2; 72, 4; XVI, 21, 17; 29, 12.

संपद् IX, 6, 19; 20, 29; X, 12, 6; XV, 10, 5.

संपात XVI, 20, 15.

संपाचपादभाग VII, 27, 9.

संप्रयात II, 16, 1.

संप्रसर्पण XVII, 7, 12.

संप्रैव I, 1, 36; III, 16, 15.

संभूति XVI, 22, 20.

संभोगिन् XVI, 21, 21.

संमर्शन in प्राणसंमर्शन IV, 21, 20; VIII, 9, 8.

सम्यद् XIV, 38, 5, 6; XV, 27 (p. 195, 18).

सरस्वन्त् II, 4, 2; III, 9, 5; सरस्वती II, 4, 2; III, 9, 2; IX,

24, 5; XIII, 29, 1, 15; XV, 14, 4.

सरति XV, 27 (p. 195, 18).

सर्प XVI, 2, 14.

सर्पविद् XVI, 2, 14.

सर्वहरि XI, 14, 10.

सर्वाग्नेय XIV, 4, 6.

सर्वायुत्व XIV, 12, 2.

सर्वाङ्गति III, 19, 4.

सर्वेस्य XV, 10, 3.

सर्वेष्टि III, 20, 16.

सर्वाषधि XVI, 18, 15.

सर्षप IV, 15, 5.

सलिल (1.) XVIII, 22, 7; (2.) XV, 11, 4.

सलोकता XIV, 62, 2.

सव VII, 15, 9. 10. 11; XV, 12, 5. (Cf. अनिष्टुसव। ओदन-
सव। ओषधिसव। सवसव। गोसव। यामणीसव। तीव्रसव।
दृहस्पतिसव। ब्रह्मसव। भूमिसव। वनस्पतिसव। सुतसव।
स्यपतिसव)

सवन VI, 13, 6; VII, 14, 12; 15, 1; 17, 12; 19, 6; XIV,
1, 2; 33, 10; 51, 1, XVI, 24, 14; XVII, 9, 1; XVIII,
21, 13. (Cf. अनुसवनम्। द्वितीयसवन। प्रातःसवन। माध्य-
न्दिन। यथासवनम्)

सवनदेवता VI, 9, 13.

सवनीय V, 3, 8; 20, 6; VI, 9, 1; 11, 13; VII, 1, 1; 16, 9

(पुरोस्ताम) VIII, 1, 9, X, 12, 6, XI, 13, 8; XIII, 20, 9;

XIV, 2, 14. 20; 6, 2; 7, 3; 8, 8; 9, 2; 13, 1; 8; 51, 18;
62, 8; XV, 1, 23; XVII, 7, 7. (Cf. अग्नीषोमीयसवनीयौ।
द्वितीयसवनीय। प्रातःसवनीय)

सवनीयकाल XIV, 40, 21.

सविष्ट V, 5, 1; VIII, 12, 4; IX, 27, 1; XV, 14, 7; 22 (p.
192, 15 ff.); सत्यप्रसव IX, 26, 2; प्रसविष्ट आसविष्ट सत्यप्रसव
XV, 14, 4. 7; XVI, 1, 17. 18. 19. 20.

सद्य I, 6, 3; IV, 3, 6; 9, 5; 12, 2; 14, 19. 24. 30; 21, 8;
VII, 5, 16; XIII, 11, 4.

सद्यादृत् IV, 12, 10; 13, 1; 15, 1; V, 14, 21. 24; VI, 3, 4.
8; VIII, 9, 2.

सद्योत्तान V, 8, 5.

सह (1.) II, 5, 24; IV, 6, 14; 13, 4; XVI, 1, 7 (2.) XIII, 11,
1; XV, 13, 1; XVI, 7, 9.

सहनन XVII, 4, 1. 2. 3.

सहपुरुष XVI, 14, 18.

सहभूमि XVI, 15, 20.

सहस्र III, 7, 6; X, 12, 6; XIII, 27, 7; 29, 17. 32; XIV, 28,
13; 39, 3; 80, 2; 81, 2; XV, 11, 3. 8; 16, 19; 27 (p. 196,
6); XVI, 8, 8. 12. 13; 10, 9; 18, 18. (Cf. असहस्र। परि-
सहस्र। द्वादशीसहस्र। षट्त्रिंशत्सहस्र)

- सहस्रतमो XVI, 22, 18.
 सहस्रदक्षिण XIII, 14, 7.
 सहस्रसंवत्सर XIII, 28, 8; 29, 32.
 सहस्रसाय XIII, 27, 7.
 सहस्रस्रोत्रिय XVI, 22, 1.
 सहिरण्य ५, 8, 2.
 सहोत्र XIV, 1, 2; XV, 6, 8.
 सा see सो
 सांवत्सर VI, 1, 18.
 साकम् XV, 27 (p. 195, 18).
 साकमश्व IX, 2, 1.
 साकमेध III, 15, 1, 18, 17; XIV, 8, 1, 9, 6.
 साकंप्रम्याय्य III, 8, 2; 10, 7.
 साह्य IV, 6, 10
 सांघातिक XIII, 24, 17.
 साक्षिक XI, 15, 8.
 साद्यक XIV, 40, 1.
 साध् साधयति ५, 19, 2.
 साधर्म्य XIII, 14, 5.
 साधारण I, 1, 4; XIII, 14, 8.
 साध्य XIII, 29, 7; XIV, 72, 1.

- सान्तिपन (1.) IV, 15, 23. (2.) III, 15, 5; XIV, 8, 4. (3.) XIV, 10, 16.
 सान्नाय्य I, 8, 16; 8, 12; III, 8, 9; 9, 3; XIII, 29, 2.
 साप्तदश 1, 4, 11; 16, 19.
 सामग XI, 14, 1; XVIII, 2, 2.
 सामन् V, 12, 3; VIII, 10, 8; X, 21, 12; XV, 11, 6; XVI,
 2, 30; 12, 21; 14, 8. 14; 17, 4. (Cf. अग्निष्टोमसामन् ।
 उभयसामन् । वृक्षसामन् । ब्रह्मसामन् । रथन्तरसामन् । सन्धिसामन् ।
 स्वरसामन्)
 सामप्रगाथ VII, 21, 4; 22, 3; 23, 5; 24, 3; X, 4, 10; 5, 18;
 6, 15; 8, 8. 21; XI, 3, 2; 11, 10; 13, 30; XV, 7, 11;
 XVI, 21, 23.
 सामवेद III, 21, 5, XVI, 2, 30.
 सामसूक्त XII, 6, 15, 18; 8, 4.
 सामातान XV, 9, 3.
 सामान्तस्वर्य XI, 2, 12; XIV, 61, 8.
 सामान्य I, 16, 18; सामान्यतम III, 20, 9.
 सामि XIII, 19, 1.
 सामिधेनी I, 16, 19; II, 3, 16; 5, 9; III, 7, 2; 11, 6; 15,
 12; 16, 23; V, 11, 1. 10; 15, 4. 5.
 सामिधेनीक in पञ्चदशसामिधेनीक V, 3, 3; 5, 3.
 सामूहिक XVI, 30, 4.
 सामिद XVI, 2, 22.

सायन I, 4, 12.

सायम् II, 6, 1; 7, 13; 8, 4, 20; 9, 1, 10; III, 15, 7; VIII,
13, 6; XIV, 32, 3.

सायमाहुति XVI, 1, 7.

सायंप्रातर् II, 8, 6; 13, 8; III, 12, 15, 16; IV, 5, 11.

सायुज्य XIV, 62, 2.

सारस XVI, 12, 5.

सारसत VI, 10, 2; 11, 8; X, 1, 18; XI, 7, 5; XIII, 29, 1;
XVII, 8, 10; सारसती VII, 10, 8; XIV, 13, 1; XV, 1, 21;
15, 3.

सारसतपौष्णी III, 13, 8.

सार्द्धय (प्रस्तोक) XVI, 11, 11.

सार्पराज्ञी X, 13, 26; XIII, 11, 2, 5.

सार्वकामिकी III, 4, 10.

सार्वयज्ञिक I, 2, 29.

सार्वधेनियज्ञ III, 10, 1; 11, 1.

सास्राष्टका: XIV, 59, 1.

सावित्र VI, 10, 10; VIII, 3, 9; XI, 5, 3; 9, 6; 14, 30; XIV,
13, 5; 56, 7; XVI, 10, 12; XVIII, 22, 4. (Cf. सौम्यसावित्री)

सावित्रपद VIII, 1, 8; XIV, 56, 5. (Cf. आदित्यपदसावित्रपदौ
VII, 3, 4).

सावित्र्यावापृथिवीथौ III, 18, 22; XI, 2, 7; 7, 8; 8, 6.

सावित्र्याग्देवथौ VI, 11, 15.

साव्य XI, 14, 25, 27. (Cf. महत्तमाव्य)

साहस VI, 6, 16.

सिद्ध् + अभि सिद्ध्यन्ति XV, 18, 4; सिद्ध्यते XV, 2, 16; 18, 7;

सिद्ध XV, 27 (p. 196, 1); XVI, 18, 1.

+ आ सिद्ध्यमान V, 10, 11.

+ उद् सिद्ध्य II, 9, 14.

+ नि सिद्ध्यन्ति IV, 4, 2.

+ परि सिद्ध्यन्तु I, 15, 11.

सिद्ध् + निम् सेधन्ति XVI, 18, 20. (Cf. निःपिद्ध्यपापन्)

सिनीवाल्मी in राकासिनीवाल्मी I, 15, 3; IX, 28, 2.

सीर III, 18, 10.

सीव् + अभि सीव्यन्ति XVII, 8, 5, 5, 9.

+ उद् सूत in पुनःसूत II, 5, 27.

1. सु सुव्यन्ति XIII, 25, 3; 26, 3; 27, 3.

+ अभि सुव्यन्ति VII, 15, 1; सुसुवात् XIII, 6, 1; सूत

XIV, 16, 5; सुत्य XIII, 6, 3; 11, 2; XV, 23 (p.

103, 11).

2. सु + आ सुवै XVI, 1, 19.

+ प्र सौति IV, 6, 17; 7, 17; सुवै XVI, 1, 19. (Cf. अपसृत)

सुकीर्ति X, 13, 1.

सुत्य V, 10, 35; X, 1, 4. 5; XIII, 5, 1; 20, 2; XV, 1, 13;
12, 6. 14; XVI, 8, 7; 12, 8; सुत्या XIV, 40, 1.

सुत्यप्रतिज्ञास XVI, 20, 9.

सुत्रामन् XIV, 13, 1. 9; XV, 15, 4.

सुदाम् (वसिष्ठ) XVI, 11, 14.

सुपर्ण IX, 20, 13.

सुप्रसूह II, 8, 15.

सुमन्त्रा XIII, 14, 1; 24, 12.

सुमन्त्राप्रतीक X, 21, 17.

सुरा XV, 15, 6. 13.

सुराप XV, 15, 14.

सुरासोम XIV, 13, 4; XV, 15, 5.

सुरूपशत्रु XIV, 56, 12.

सुसमिद्ध XIII, 5, 3.

सुहृदय XV, 22 (p. 192, 19)..

सुक IV, 2, 10; 15, 3; 20, 2; V, 9, 17. 18. 22; 18, 1;
VI, 1, 25; 4, 5; 6, 4. 6; 7, 10; VII, 6, 8; 7, 1; 12,
2; 13, 2; 16, 3; 21, 2. 8; VIII, 7, 5. 6; IX, 7, 3; 10, 2;
14, 2; 15, 2; 17, 2; X, 7, 8; 11, 8; 13, 10; XI, 12, 5.
6. 13; 14, 5; 15, 10; XII, 3, 2; 6, 2. 3. 4. 12; 8, 8; 9, 4;

- 11, 6; 12, 2; XIV, 3, 12; 32, 8; XV, 4, 9; 9, 5; 22
 (p. 193, 2); 23 (p. 193, 12); XVI, 2, 3; 3, 22; 8, 5. 16;
 11, 3. 6. 9. 15. 18. 21. 24. 37; 13, 4; 21, 26; XVII, 9, 6;
 XVIII, 1, 21; 4, 7; 5, 7. 8; 10, 21; 13, 1; 19, 6. 9; 23,
 10. 16. (Cf. अच्छावाकसूक्त । अहीनसूक्त । आग्निमास्यसूक्त ।
 आप्रीसूक्त । उन्नीयमानसूक्त । एकसूक्त । चतुःसूक्त । द्विषूक्त ।
 मनोतासूक्त । मन्युसूक्त । वैश्वदेवसूक्त । समसूक्त । सामसूक्त)
- सूक्तवाक I, 16, 10; III, 8, 21; 17, 8; V, 3, 7. 8; VI, 1, 24;
 9, 15.
- सूक्तवाकप्रैष V, 20, 5.
- सूक्तविष्टधि VII, 19, 20.
- सूक्तशेष VI, 9, 7; VII, 9, 6; 19, 25; XII, 11, 21.
- सूक्तानुरूप XVIII, 23, 6. 9. 11.
- सुतयामणीनाम् XVI, 1, 16.
- सुतभव XIV, 22, 1.
- सूत्र IV, 5, 2. (Cf. ऊर्णासूत्र)
- सुददोश्म् XVIII, 1, 23; 2, 7; 3, 3; 4, 2. 3. 4. 5. 6. 7. 9; 5,
 2. 3. 4. 6. 8. 11; 6, 6; 7, 21; 9, 3. 8; 11, 4; 13, 11; 14,
 6. 7; 21, 1.
- सुना XVII, 3, 2. 4.
- सूपस्य VI, 1, 17.

11, 6; 12, 2; XIV, 3, 12; 32, 8; XV, 4, 9; 9, 5; 22
 (p. 198, 2); 23 (p. 198, 12); XVI, 2, 3; 3, 22; 8, 5. 16;
 11, 3. 6. 9. 15. 18. 21. 24. 27; 13, 4; 21, 26; XVII, 9, 6;
 XVIII, 1, 21; 4, 7; 5, 7. 8; 10, 11; 16, 1; 19, 6. 9; 23,
 10. 16. (Cf. अस्त्रावाकसूक्त । अधीनसूक्त । आग्निमासतसूक्त ।
 आग्नीसूक्त । उन्नीयमानसूक्त । एकसूक्त । चतुःसूक्त । द्विषूक्त ।
 मनोतासूक्त । मन्युसूक्त । वैश्वदेवसूक्त । समसूक्त । सामसूक्त)
 सूक्तवाक I, 16, 10; III, 8, 21; 17, 8; V, 3, 7. 8; VI, 1, 24;
 9, 15.

सूक्तवाकप्रैव V, 20, 5. 15, 8.

सूक्तविष्टधि V^{प्र}न्ति VI, 13, 6; VII, 14, 10; VIII, 8, 8.

सूक्त^{वि} यथानिःसूक्तम्).

+ प्र सर्पन्ति VI, 12, 1; 13, 2. 12; VIII, 1, 1; 8, 8; सर्पेयुः
 XV, 14, 6; सर्पाणि XV, 14, 7; सूत्र VII, 7, 4; सूष
 VII, 1, 1; 14, 12.

+ संग्र सर्पन्ति XVII, 7, 11.

+ मन् सर्पन्तु I, 6, 12.

सेवा in सूक्तेषु IV, 19, 7.

सेल्लग XVI, 2, 17.

सेपुधन्वन् XIV, 72, 3.

सो + अत्र स्थिति I, 1, 23; V, 11, 3; VI, 7, 7; IX, 5, 5. 7. 10.

12; 6, 2. 4. 7. 9. 12; XV, 14, 1; XVIII, 1, 15. 17;
 20, 2. 4; स्येत् III, 19, 13; VI, 3, 10; XVIII, 14,
 5; स्यन्त् VII, 9, 2; माय I, 4, 19. 20. 21; 6, 14; 13,
 3; 14, 2. 3. 4. 5; VII, 9, 2; 10, 7; 25, 6. 13; 26,
 3. 8. 9. 11; IX, 6, 2. 4. 7. 9. 11. 13; X, 8, 11; 13,
 2. 8; XII, 24, 5.

+ अथव माय III, 19, 12.

+ उदव माय VIII, 13, 1.

+ अथ स्यन्त् I, 4, 22.

सोक्थ VIII, 3, 5.

सोपांशुवाज III, 9, 3.

सोम (1.) II, 1, 6; III, 14, 19; 18, 19; 21, 1. 4; V, 1, 1; 6,
 1; VII, 4, 13; 5, 10; VIII, 7, 21; 9, 2; XIII, 6, 1; 7,
 1; XIII, 12, 9; 13, 1; XIV, 3, 1; 13, 14; XV, 13, 1;
 14, 9. (2.) I, 15, 2; V, 5, 1; 6, 1; पिष्टमन्त् III, 16, 2. 4.
 13; IV, 4, 1; वनस्यति IX, 26, 2; राजन् XV, 14, 4; वैष्णव
 XVI, 2, 10. (Cf. सुरासोम).

सोमचमस XIV, 16, 5.

सोमपीथ XIV, 62, 2. (Cf. अनपिसोमपीथ).

सोमप्रवाक XIV, 40, 13; 41, 10.

सोमयाज्या VII, 3, 4.

भोमवन्त् III, 16, 2. 5.

भोमविक्रयिन् XIII, 6, 2.

भोमापौष्ण VI, 11, 2.

भोमाहार XIII, 6, 2.

भोमेष्टि XIV, 5, 2.

भोमोपनहन VII, 15, 2.

भौचामण XIV, 8, 10; 12, 1. 2; भौचामणी XIV, 13, 3. 9;
XV, 15, 1.

भौभर् IX, 3, 1.

भौमिक V, 20, 6; XIV, 10, 22.

भौम्य III, 12, 6; IV, 20, 6; VI, 10, 3; VIII, 4, 5; XIV, 57,
2; भौमी III, 12, 1.

भौम्यसावित्री III, 13, 7.

भौयत्रयि XV, 19 (p. 191, 18) ff.

भौर्य III, 18, 3. 7; IX, 20, 20; XI, 13, 8. 9; XIV, 3, 17;
भौरी XIV, 9, 3; 32, 2.

भौवर्ण XIV, 32, 5.

भौहार्द XV, 25 (p. 194, 20).

भौहित्य III, 8, 14.

भ्रुन्द् भ्रुन् III, 20, 4.

भ्रुन V, 10, 5.

सु सुवते VI, 8, 3; VII, 10, 1; XIII, 10, 4; 11, 2; 12, 1.
 3; XVIII, 2, 3. 5; सुवीरन् XVIII, 2, 2; 23, 7; सुषि
 XV, 22 (p. 192, 19 ff.); तुष्टव XV, 22 (p. 192, 20 ff.); 26;
 स्तोयमाण IX, 5, 1; 19, 4; स्तूयमान XV, 22 (p. 193, 2)
 सुत V, 10, 35; VI, 8, 10. 14; VII, 16, 1; VIII, 1, 9; X,
 13, 26. (Cf. यथास्तुते)

+ अभि स्तौति V, 9, 4; VII, 15, 2; 16, 2. 5; स्तुयात् VII,
 15, 18; स्तुत्य V, 9, 25; 10, 23. 32; VII, 15, 4. 8.

+ परि स्तवनीय XVII, 7, 6; स्तत IX, 25, 1.

स्तत् Cf. अग्निष्टुत्। इन्द्रस्तुत्। वैश्वदेवस्तुत्। सूर्यस्तुत्

स्तु स्तृणाति III, 14, 18; VIII, 12, 9. 10; स्तृणुते XIV, 22, 22;
 स्तौत्वा I, 15, 15.

+ उप स्तृणन्ति XVI, 3, 25; 12, 20, XVII, 6, 5; स्तौर्य
 IV, 16, 2; 18, 5.

+ परि स्तौर्य IV, 3, 7.

स्तोक V, 18, 1.

स्तोक्य X, 12, 15; XV, 1, 25.

स्तोत्र VI, 8, 8; VIII, 6, 1; XIII, 11, 6. 9; XIV, 2, 2; 4, 2;
 12, 6; 32, 9; 12, 8; XV, 5, 2. 6; 11, 4; XVII, 14, 5;
 17, 3.

स्तोत्रप्रसव VIII, 15, 4.

स्तोत्रवन्तु VII, 10, 2.

स्तोत्रिय VII, 14, 1. 2; 21, 8; 26, 1; IX, 5, 2; 6, 17. 19; X,
6, 11; XI, 2, 13; 3, 2; 11, 14; 12, 1; 13, 21. 24. 28;
XII, 1, 3; 2, 5. 23. 24; 4, 9. 23; 9, 8. 16; 10, 11; 12, 14;
XIII, 1, 4; 20, 5. 12; XIV, 26, 3; 42, 10; XV, 7, 9;
XVII, 14, 4; 15, 0; 17, 5; XVIII, 1, 4; 4, 3; 5, 3; 21, 3;
23, 6. 9. 11. (Cf. उच्यतेस्तोत्रिय । यथास्तोत्रियम् । यःस्तोत्रिय ।
समानस्तोत्रिय । महत्स्तोत्रिय)

स्तोत्रियत्व VII, 25, 17.

स्तोत्रियानुरूपौ (•पाः) VII, 11, 1. 2; 12, 1; 13, 1; 14, 6;
20, 3; 22, 2; 23, 3; 24, 2; 26, 12. 16; VIII, 6, 5; 7, 11;
IX, 2, 2; 3, 2; 4, 1; 7, 1; 11, 1; 15, 1; 19, 2; X, 4, 9;
5, 9; 8, 7. 21; 13, 11. 20. 21; XI, 13, 27; 14, 35; 15, 6.
13; XII, 3, 16. 22; 4, 4. 7. 12. 15. 19. 22; 5, 4. 6. 8. 11.
14. 18; 6, 9; 9, 13. 15; 10, 3. 7. 9; 11, 16; 12, 1. 7. 12;
25, 3; 26, 1. 6. 20; XIII, 7, 2; 8, 2; 9, 2; 10, 5; XIV,
3, 5; 52, 7; 54, 1; 55, 1; 57, 5; XV, 3, 3. 5; 8, 7; 9, 3;
XVI, 21, 24; XVIII, 23, 4.

स्तोत्र IX, 21, 7; XII, 2, 10; XIII, 7, 3; 8, 3; 9, 3; 10, 2.
4; 12, 5; 20, 4; XIV, 29, 4; 31, 3; 38, 2. 5; 40, 2; 41, 1;
42, 1; 72, 2; XV, 1, 31; 4, 5; 5, 7; 6, 5; XVI, 21, 3; 23,

6 13 14, 25, 2, XVII, 7, 3 (Cf अग्निष्टोम । अग्निष्टोमस्तोम ।
 अभिप्रवस्तोम । अर्धमासस्तोम । अवान्तरदिशां स्तोम । अष्टाचत्वारिंश-
 स्तोम । अहोरचस्तोम । आष्टस्तोम । इन्द्रस्तोम । उशनस्तोम ।
 षट्स्तोम । षष्टिस्तोम । एकविंशस्तोम । एकादशस्तोम । एवस्तोम ।
 चतुरन्तरस्तोम । चतुर्विंशस्तोम । चतुश्चत्वारिंशस्तोम । चतुष्टोम ।
 हृन्दोहृत्स्तोम । ज्येष्ठस्तोम । ज्योतिष्टोम । त्रयस्त्रिंशस्तोम । त्रिणव० ।
 त्रिवृत्० । त्रिष्टोम । दिशां स्तोम । ध्वसि० । नचच० । निमेष० । पञ्च-
 दश० । पञ्चविंश० । षष्ठ्य० । मास० । मुहूर्त० । यथास्तोमम् । यम० ।
 वाच० । प्रात्य० । शुक्र० । षट्त्रिंश० । सप्तदश० । सर्वस्तोम)

स्तोमविकार XIII, 1, 4

स्तोमातिशयन XV, 11, 5

स्त्री IV, 16, 6, XIV, 39, 3, XVI, 11, 17

स्त्रीपुमांसौ XVII, 6, 1

स्त्रीवक्ष II, 8, 7

स्रष्टिल IV, 7, 6

स्यपतिषव XIV, 22, 2

स्रविर XVI, 2, 5

स्या तिष्ठति III, 16, 17, V, 15, 7, XV, 19 (p 190, 12),

तिष्ठामहे XV, 26 (p 195, 9), तिष्ठध्व XVI, 26 (p 195, 2),

तिष्ठन्त II, 7, 13, V, 6, 2 7, 13, 2 4 11, 14, 19, 16, 4,

VI, 2, 1, 12, 2, VII, 15 2, VIII, 11, 4, XV, 19 (p 190

12); XVI, 3, 20; XVII, 1, 3, 8; 4, 6; 12, 4; 13, 7;
 तस्मिन्ने XV, 27 (p. 195, 19); अस्यात् XV, 25 (p. 194, 12);
 स्त्रिया III, 14, 14; V, 13, 11; स्थापयेत् XVII, 10, 17.

+ अधि तिष्ठति IV, 21, 2; तस्मिन्ने XV, 27 (p. 195, 21).

+ अत्र स्यात् III, 13, 16; स्यात् V, 6, 4.

+ अत्र तिष्ठते I, 1, 5; तिष्ठन्ते I, 3, 8.

+ आ तिष्ठति XVII, 15, 3.

+ उपा तस्यौ XV, 18 (p. 190, 3).

+ उद् तिष्ठेत् XIII, 13, 1; तिष्ठन्तु IV, 16, 7; V, 10, 9;
 XV, 19 (p. 191, 11); स्त्रियं XV, 19 (p. 190, 18);
 स्यात् V, 9, 27; XIII, 14, 7; 20, 14; XIV, 57, 19;
 XV, 11, 7; 14, 12; स्यात् III, 20, 2.

+ उपोद् स्यात् I, 6, 3; VI, 7, 10.

+ उप तिष्ठते II, 7, 13; 12, 6; IV, 19, 9; VI, 2, 3; XVI,
 12, 21; 13, 2; XVII, 12, 6; 13, 7, 9; तिष्ठन्ते XV,
 15, 6; तिष्ठेत् IX, 5, 1; XVII, 13, 6; स्यात् I, 15, 16;
 III, 17, 2, 6; 21, 8; IV, 12, 10; 13, 1; 15, 4; V, 9,
 27; VI, 12, 1; 13, 2; VIII, 12, 11; (Cf. अनुपस्यत्);
 स्थापयामास XV, 23 (p. 193, 15); स्यात् IV, 17, 6.

+ प्र see प्रस्यताः

+ प्रति तिष्ठति XV, 4, 4; XVI, 22, 13; अतिष्ठताम् XIV,

42, 18; अतिष्ठत XIV, 9, 1; 71, 1; स्थापयति XVII,
16, 5; स्थापयन्ति XVI, 10, 16.

+ सम् तिष्ठते X, 21, 18; XIV, 2, 21; 10, 8; 13, 9; XV,
13, 10; XVI, 8, 19; 75, 19; XVIII, 23, 17; 24, 25. 33;
तिष्ठन्ते XIV, 13, 14; तिष्ठन्तौ XVI, 22, 23; स्थित
III, 1, 1. 5; 3, 8; 13, 29; 17, 13; V, 8, 6; VI, 13,
6; VII, 10, 1; VIII, 10, 1; 13, 6; IX, 28, 18;
XIV, 10, 17; XV, 4, 12; XVI, 18, 13; XVII, 6, 3;
10, 2; XVIII, 24, 8. 19. 26; स्थापयति V, 20, 8;
स्थापयन्ति IX, 27, 5 6; XVIII, 24, 24; स्थापयेयुः
XIII, 5, 2; स्थापयन्त् XIII, 5, 18; स्थाप्यः XI, 13, 2;
XIII, 3, 1; स्थाप्य III, 17, 10; V, 10, 86; 11, 15;
VIII, 9, 10; IX, 19, 4; 27, 4; X, 13, 26.

+ अभिसम् (or सम्) तिष्ठते XIV, 33, 7.

+ विसम् in विसंस्थितत्वर VI, 13, 7; VII, 7, 4.

स्थान I, 1, 16. 19; 4, 3, III, 16, 15; IV, 2, 7; V, 3, 7; IX,
1, 11; X, 12, 8. 16. 17; 13, 6; XI, 14, 27; XII, 4, 1. 20;
5, 1; 6, 4. 14; XIII, 15, 12. 13; 19, 20; 21, 6; XIV, 3,
12; 40, 22; 52, 3. (Cf. अभीवर्त । आवापस्थान ।
ओष्ठ० । तालु० । निगम० । निगमस्थानवर्जम् । यथास्थान ।
यथास्थानम्)

स्वाली IV, 3, 2, 5. (Cl. अग्निहोत्रव्याली)

स्वालीपाक III, 2, 17; IV, 18, 8, 10; 20, 6.

स्थिति XVII, 10, 2.

स्यूणा XVII, 5, 5. (Cl. प्रेङ्गन्स्यूणा)

स्यन्ति XV, 13, 14; स्यान्ति XVIII, 24, 21; स्यापयन्ति XVI,
18, 10.

स्यत्तक IV, 21, 1.

स्यर्ध् अस्सर्धन्त XIV, 40, 1.

स्यृग् स्यृगन्ति IV, 15, 3.

+ उष स्यृगति VII, 18, 1; VIII, 4, 5; XVII, 16, 7;

स्यृगन्त् V, 8, 3; स्यृग् I, 6, 7; 10, 3; 14, 21; 15, 18;

II, 8, 14; 9, 6; 12, 2, 4, 9; IV, 12, 10; V, 6, 8;

8, 1, 3, 5; 9, 27; 10, 34; 18, 12; VI, 11, 17; VII,

5, 7; VIII, 5, 6; 12, 11.

+ सन् स्यृग् III, 19, 15; XVII, 16, 1; स्यृग्यति VII, 4, 4.

स्य IV, 3, 2, 8; 4, 2; 14, 8, 20.

स्य IV, 15, 7; VII, 21, 6; XV, 23; XVI, 7, 7.

स्यन्द् + आ स्यन्देत XVI, 18, 19.

स्यन्त्या XVII, 2, 9.

स्यु स्यन्ती XIII, 5, 22; XV, 15, 6.

+ सन् स्युत XIV, 22, 19.

सुगादापन -V, 11, 5.

सुगादापनादि I, 14, 22.

सुब् I, 6, 16; II, 8, 16. 19. 22; 9, 5. 6. 16; 10, 5. 7; IV, 9,
5; V, 11, 5.

सुति VII, 6, 1; XVII, 12, 4.

सुव II, 8, 10. 16. 18; IV, 9, 7; 14, 22; 16, 3; VI, 3, 8;
XVII, 11, 4; 12, 4.

सुकपर्ण VI, 1, 6.

सु V, 15, 10; 16, 7; VI, 13, 4. 8; VII, 7, 3. 4. 5; X, 1, 13;
13, 26; XIV, 24, 3; XV, 1, 15. 18; 2, 4. 8. 11. 14. 21. 25.
29; XVI, 3, 10; 9, 22; 11, 33; 12, 11; 14, 8. 12. 14. 16;
XVII, 10, 4.

सुकर्मन् VII, 7, 4.

सुकाल V, 11, 13; XV, 1, 30.

सुतवस् (सुतवद्) III, 13, 9.

सुधाम्बु III, 16, 15.

सुनय (भावय्य) XVI, 11, 5.

सुयंहेम IV, 5, 12.

सुयंहेमिन् II, 3, 23.

सुयंनत XVII, 3, 11.

सुयम् I, 10, 5; X, 7, 9.

स्वयंभू स्वयंभु XVI, 15, 1.

स्वयोनि XI, 13, 32; 14, 5. 23. (Cf. अस्वयोनि)

स्वर XIV, 19, 1; 47, 1.

स्वर XIII, 1, 8.

स्वरष्ट XI, 11, 3. 14; 12, 10.

स्वरयोनि XI, 12, 7. 11.

स्वरषामन् X, 9, 5. 11; XI, 11, 1. 9; 14, 37; XII, 6, 6; 27,
3; XIII, 16, 4; 17, 8; XIV, 19, 2.

स्वराज् XIV, 26, 1. (Cf. विराट्स्वराज्)

स्वरादि VI, 1, 15.

स्वर्ग (1.) XIV, 40, 1; 69, 2; 71, 2; 75, 2; XV, 9, 3; (2.)
(Sacrifice) XIV, 37, 1.

स्वर्गकाम XIV, 37, 1; 40, 1; 69, 2; 71, 2; 75, 2; XV, 9, 2;
10, 1.

स्वर्जित् XIV, 8, 13; 47, 1. 2.

स्वर्जिदिन्द्रवज्रयोः XV, 11, 13.

स्वष्ट XV, 17 (p. 189, 3).

स्वप्ति (पशु) V, 5, 1; VIII, 12, 3; XVI, 10, 11. 15.

स्वप्तिस्वप्तिर XVI, 1, 9.

स्वस्यधन IV, 17, 1; XVI, 1, 14; 10, 15.

स्वादुष्किलीयाः VIII, 6, 14; 7, 18; XIV, 57, 13.

स्वाध्याय X, 12, 5.

स्वार in सर्वस्वार XV, 10, 1.

स्वाराज्य XIV, 26, 1. 4; 30, 1; XV, 11, 1; 12, 1; XVI, 15, 1;

स्वाराज्यकाम XIV, 26, 1.

स्वाहा IV, 4, 1; 18, 1; 19, 1. 5. 8; XVI, 18, 19. etc.

स्वाहाकार I, 2, 22; III, 12, 17.

स्विद् XV, 17 (p. 188, 4).

स्विष्टकृषतुर्थी III, 12, 17.

स्विष्टकृत् I, 9, 1; 16, 3; II, 2, 6. 11. 15. 18; 3, 11; III, 1, 4. 7; 7, 5; 12, 11; 13, 23; 15, 10; 16, 3; IV, 7, 3; 19, 1; 20, 5. 6; V, 3, 5; 5, 6; 7, 4; 19, 9; VII, 1, 6; 16, 2; VIII, 2, 2; 12, 2; 13, 4; XIV, 10, 5; XV, 2, 16; 13, 7.

स्विष्टकृषमवाय V, 19, 3.

स्विष्टकृदन्त VIII, 11, 11.

स्विष्टकृदिस III, 20, 13; XV, 2, 17; 13, 8.

स्विष्टकृन्निगद् I, 16, 10.

६

६ XIII, 14, 6; XIV, 6, 1; 7, 1; 12, 2; 13, 11; 14, 1; 22, 21. 22; 24, 1; 25, 1; 26, 1; 27, 1; 28, 1, 33, 1; 34, 1; 35, 1; 36, 1; 37, 1; 40, 1; 59, 1; 60, 1; 61, 1 etc.; XV, 1, 10. 12; 5, 1; 7, 6, 9, 2; 12, 5; 17; 18; 20; 21; 22;

23; 24; XVI, 7, 4; 8, 27; 9, 11; 14, 17; 13, 2; 16, 2, 3;
 20, 12; 23, 6, 14; 29, 6, 7, 8; XVII, 13, 8; उ ह XV, 16,
 10, 11; XVIII, 2, 3, 5; इ वै XIV, 40, 1; 57, 20; XV, 16,
 17; इ छ IV, 15, 7; VII, 21; 6; XV, 22 (p. 193, 7, 8);
 XVI, 7, 7.

इत्या in भूषइत्या XVI, 18, 19.

इन् अइन् XIV, 50, 1; इन् XV, 10 (p. 191, 1); °इन्° III,
 8, 12. (Cf. अइन् IV, 15, 4; 16, 9).

+ अप इत्याम् XIV, 27, 1; अइन् XIV, 27, 1, 5, 8, 11;

इत्य XIV, 28, 1; जिघांसमान XIV, 22, 23; 27, 1;
 39, 8, 10.

+ आ इन्ति XVII, 14, 11; इन्ति XVII, 5, 10; 14, 10. ;

+ अपा प्राग XIII, 11, 4. (शतपथब्रा० उपा)

+ उद् in उद्भूतावोचिन XVIII, 24, 27.

+ उव इत् XIII, 29, 18; इत्य IV, 21, 8; XVII, 11, 4.

+ निष् in अनिर्दत्त

+ परि इन्ति XVI, 18, 14.

+ सम् इन्ति XVII, 2, 6; इत्य XVII, 2, 9.

इन् in सइन् XVII, 4, 1, 2, 3.

इन्त XV, 18 (p. 190, 2); 20 (p. 191, 10); 21 (p. 192, 10);
 XVI, 15, 1.

हरिसन्द्र XV, 17.

हरिवृष्टिष्टाशन III, 8, 13.

हरिर्धान V, 13, 2; 14, 19. 21. 24; 15, 10; VI, 3, 8; 12, 2;
VII, 15, 2; X, 21, 12. 14. (Cf. सदोहरिर्धानानि)

हरिर्धानप्रवर्तन V, 13, 1.

हरिर्यज्ञ XIV, 3, 1; (सोमाः) XIV, 13, 14.

हरिष्कृत् IV, 7, 2.

हरिष्यभक्तता IV, 15, 6.

हरिस् I, 3, 1. 14; 16, 16. 17 (हरिष्ट.); 17, 1. 7; II, 5, 23. 25.
26; 7, 9; III, 10, 2; 13, 15; 20, 4. 12; IV, 8, 3; 14, 3;
20, 5. 6; V, 7, 5; VIII, 13, 4; IX, 26, 1; 27, 3; 28, 4;
XIII, 1, 3; 20, 10; XIV, 10, 19; XVI, 1, 17; 10, 4. 11.
(Cf. अग्निदोवहरिः । उपांशुहरिः । चातुर्मास्यहरिः । देविकाहरिः ।
महाहरिः । सर्वपृष्ठाहरिः)

हस्त III, 13, 17.

हस्तिन् XV, 3, 14.

1. हा + सम् जिहान XV, 19 (p. 190, 17).

2. हा + परि हाप्य I, 17, 10; III, 16, 13; VI, 1, 21; 6, 6; 7, 1;
11, 9; 13, 2; VII, 3, 4, 11, 1; 12, 2; 26, 16; VIII, 7, 20;
11, 12; 12, 2, IX, 25, 2; X, 2, 7; 3, 3; 4, 3; 10, 5; XI,
8, 1; 9, 1; 11, 7. 12; XII, 6, 12; XIII, 27, 6.

+ प्र see प्राजहित (M. S. C. प्रज०)

धारियोजन VIII, 7, 21; X, 1, 10; XIV, 56, 3; XV, 1, 27.

धारियोजनान्त XIV, 51, 4.

द्वि II, 14, 8; III, 19, 7; XIV, 57, 18; XV, 13, 4. 17 (p. 188, 11); XVI, 21, 21; 22, 12; 23, 14; XVII, 14, 4; XVIII, 24, 8.

द्विकृत्य I, 4, 6; VI, 3, 9; XVII, 17, 15; XVIII, 1, 1.

द्विरण्मय XVI, 17, 9; 18, 8.

द्विरण्य II, 5, 27; VII, 18, 1; XIV, 32, 10; 57, 17; XV, 17 (p. 188, 14); XVI, 3, 25. (Cf. षद्विरण्य)

द्विरण्यकशिशु XV, 27 (p. 196, 1).

द्विरण्यस्य XV, 22 (p. 193, 2).

द्विरण्यप्रकल IV, 14, 16.

द्वीनतर IV, 12, 2.

ड जुहोति I, 2, 21; II, 6, 1; 7, 1; III, 21, 1; IV, 8, 7; 9, 7; 13, 4; 16, 3; 17, 12. 18; 18, 10; VI, 9, 16; VIII, 13, 6; IX, 19, 4; XIII, 2, 2; 12, 7. 13; XVI, 18, 19; XVII, 11, 4; जुहति VIII, 3, 10; XVI, 15, 9; 18, 15. 17; XVIII, 24, 11; जुहुयात् II, 7, 8; III, 12, 16. 17; 19, 12; V, 4, 2; XIII, 2, 8; 3, 4. 5; 5, 7; 12, 11; जुहुयुः XIII, 5, 3; XVI, 7, 4; जुहुवानि XVI, 15, 1; जुहुत् II, 9, 16; 12, 8;

V, 4, 1; जुह्वां करोति, चकार XVI, 15, 1; चकार XV, 23 (p. 193, 13); शोष्यन्ति VI, 6, 20; शोष्यन् II, 6, 9; ह्यमाण IV, 11, 2; V, 14, 14. 16; VI, 7, 2; 8, 1; ऊत II, 9, 10; 16, 3; V, 19, 17; VIII, 9, 10; XIII, 12, 8; 14, 6; XVI, 1, 7. 10; XVII, 7, 11; ऊत्ता II, 6, 10; 7, 7; III, 15, 14; IV, 16, 6; 18, 5. 7; VI, 3, 8; VIII, 13, 1; X, 13, 26; XVI, 15, 1; XVII, 12, 4; XVIII, 24, 27. (Cf. अऊत्ता)

+ अभि जुहोति II, 8, 23.

हृत्तवन् XIV, 50, 2.

हृ हरन्ति III, 19, 9; हृत्ता IV, 14, 11; VII, 3, 2. 3.

+ अति हरन् XV, 16, 1. 2. 3. 4; हृत्य II, 8, 22. 23.

+ अप हृत XIII, 6, 1.

+ अभ्यव हरेत् IV, 5, 7.

+ उपाव हृत्य XVII, 16, 5.

+ आ हरन्ति I, 12, 9; XIII, 15, 1; अहरत् XIV, 6, 1; 7, 1; 8, 1; 9, 1; 12, 2; XV, 9, 2; 11, 1; 12, 1; XVI, 1, 1; ह्रियमाण V, 10, 10; हार्य (see आहार्य VII, 27, 29); हृत्य XIII, 6, 1; XVII, 7, 12.

+ उदा हरन्ति XV, 26 (p. 195, 7); हरिष्यामः XIII, 14, 10.

+ उपा हरेत् XVIII, 2, 6.

+ पर्या हृत्य VII, 5, 4; XVII, 7, 11.

- + प्रतिपर्या इत्य VII, 5, 4.
- + प्रत्या हरन्ति XV, 13, 15; हत XIV, 41, 4; 42, 4.
- + अदुश्या जहार XV, 16, 11; 26 (p. 195, 5).
- + अभिव्या इत्य I, 14, 15; 14, 17; II, 12, 10; IV, 12, 10; X, 21, 17.
- + उद् हरति II, 6, 2; VII, 21, 7; IX, 20, 8. 15; हरेत् XVIII, 7, 16, 15; जहार XVI, 16, 4; हत (Cf. उद्गतद्वयन्तर । अदुद्गत) इत्य IV, 14, 14; 17, 13; V, 9, 17; VII, 1, 5; 8, 4; 21, 2; IX, 3, 4; 8, 3; 9, 8; 11, 2; 14, 2; 15, 2; 17, 3; 20, 7; X, 11, 8; 12, 6. 15; 13, 19; XI, 12, 6. 13; 14, 25; XII, 7, 1. 5. 6; 26, 19; XIV, 51, 9. 11; XV, 9, 8; XVI, 21, 24; XVIII, 4, 7; 5, 7; 8, 9.
- + अभ्युद् हत III, 4, 1; इत्य II, 14, 5; IV, 12, 2.
- + निष् हरेत् XIII, 12, 12.
- + परि हत I, 12, 9.
- + प्र द्वियमाण III, 13, 17; इत्य XVII, 7, 11.
- + अतुम हरति IV, 18, 5; हत VI, 12, 6; इत्य IV, 4, 2; 5, 10; 14, 8; XVI, 16, 1.
- + प्रति हत XVII, 17, 13.

- + वि हरति VI, 1, 6; IX, 5, 4. 9; XII, 11, 6; हरन्ति
XIII, 5, 22; हरेत् XV, 13, 1; हत VII, 15, 9. 10;
XII, 11, 5. 10; XIV, 8, 8; XVII, 14, 3; XVIII,
1, 19. 21; 14, 7; (Cf. अविहृत); हव्य XVIII, 14, 27.
+ सम् हार्यः XI, 8, 1; 9, 2; संहार्य IV, 14, 4.

हृदयनाथ XIII, 3, 3.

हृदयशूल VIII, 12, 11.

हृदयशूलान्त VI, 1, 21; XIV, 10, 8; XVIII, 24, 25.

हृदयसंमित I, 10, 6.

हैमन्त XVI, 9, 31.

हैमन्तिक IX, 27, 1.

हैरण्द्रपीथ X, 13, 14. 15; XVIII, 19, 2.

होतर्यज VII, 1, 5.

होतायच VII, 1, 5; 8, 4.

होह 1, 1, 17; 4, 1; III, 8, 25; 10, 7; IV, 6, 5; V, 2, 3; 10,
28; 12, 4; 14, 22; 15, 9; 16, 10; 19, 1; 20, 8; VI, 8, 14;
12, 15; 13, 7; VII, 4, 12; 6, 5. 9; 7, 5; 8, 11; 14, 5;
VIII, 4, 5; 8, 7; 11, 13; IX, 7, 1; 11, 1; 15, 1; X, 1, 20;
14, 4; 15, 4; 16, 4; 17, 4; 18, 4; 21, 8; XI, 3, 3; 15,
10; XII, 3, 20; XIII, 7, 2; 11, 5; 14, 1; 24, 7; XV, 7,
2; 8, 7. 14; 12, 2; 21 (p. 192, 3); 27 (p. 195, 22); XVI,

1, 22; 4, 1. 8; 9, 18; 13, 1. 2. 17; XVII, 1, 2; 2, 5; 7, 11; 10, 7; 11, 2. 3; 15, 10; 17, 4. 11.

द्यौत्कर्मन् III, 14, 15.

द्यौत्चमस VI, 7, 6; VII, 4, 4. 15; 5, 9.

द्यौत्पदन I, 6, 6; V, 10, 16.

द्यौत्क VII, 4, 6; 7, 6; 14, 4; 25, 9; XI, 3, 2; XII, 1, 1; 8, 4; XIII, 10, 4; 24, 18; XIV, 3, 5; XVI, 9, 23.

द्यौत्वा XVIII, 24, 34.

द्यौम् V, 10, 27; VIII, 15, 7. (Cf. वसद्यौम् । सूर्यद्यौम्)

द्यौमन्त I, 2, 22.

द्यौमान्त IV, 4, 10.

द्यौत् III, 20, 12. (Cf. मद्यौत्)

दु + नि ऋवे XV, 24 (p. 194, 6); ऋवते V, 8, 5; ऋत्य V, 10, 36.

दुद् XVI, 18, 10.

दुस् I, 2, 18; X, 5, 12; XVII, 10, 8.

दु + आ ऋयते XVII, 17, 13; XVIII, 20, 6; 21, 2; ह्य VII, 9, 1. 6; 10, 2; 19, 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 25; XI, 14, 13; XII, 11, 12; XV, 3, 10; XVII, 17, 14. 15; XVIII, 1, 1; 9, 5. (Cf. अनाह्य)

+ उपा ऋयेमहि अह्यन्त XIV, 50, 1.

- + उप ह्यते I, 15, 5; VII, 5, 7; 6, 5; कास्यमान I, 10, 1; VII, 6, 6; (cf. अनुपकास्यमान); ह्यमान IV, 9, 1; V, 10, 1; ह्यत I, 11, 1; 12, 1; (cf. अनुपह्यत); ह्य III, 16, 25; V, 19, 12. 24; VII, 5, 11; 17, 15; VIII, 2, 13; XIV, 10, 20.
- + प्रत्युप ह्य VII, 6, 9.
- + समुप ह्य III, 8, 25.
- + वि ह्यन्ते X, 21, 16, कयावहै XV, 24 (p. 193, 19).

Additions.

- अशेष III, 20, 16.
- अप्तोचिय VII, 26, 1.
- इलांद XVIII, 23, 7.
- पञ्चवर्ष III, 18, 20.
- पशुनिगम IX, 23, 13.
-

INDEX OF DEITIES MENTIONED IN INDEX I.

अग्रामी	अभवे
अग्नि (cf. आग्रविष्णव ff.)	भो
अग्नीषरणी	आतवेदस्
अग्नीषीमी (अग्नीषीमीय)	अम्यक
अदिति (आदित्य)	अष्ट (आष्ट)
अनुमति	आवाशधित्री (आवाशधित्रीय । वैश्वदेव- आवाशधित्रीय । सावित्रदावाशधित्रीय)
अप्	धात
अर्धमन्	नरामंघ (नारामंघ)
अश्विनौ (आश्विन)	पथा स्थिति
असुर (आसुर)	पाञ्चम्य (cf. वैश्वानरीयपाञ्चम्य)
आग्रविष्णव (cf. आग्नेयाग्रविष्णव)	पितरः (cf. सोम पित्रमन् । यम पित्रमन्)
आग्निमावत (cf. वैश्वदेवाग्निमावत)	पुपन् (पौष्ण । मारुतनपौष्ण । सोमापौष्ण)
आग्निवाक्य	शयित्री
आग्नेन्द्र	प्रजापति (प्राजापत्य)
आग्नेय	प्रदाव (इन्द्र)
आग्नेयाग्रविष्णव	प्रसविष्ट (सविष्ट)
आग्नेयेन्द्र	बृहस्पति (वार्हस्पत्य, वैश्वदेववार्हस्पत्य)
आप्य	भव भवानी
इन्द्र (रेन्द्र । आग्नेयेन्द्र । रेन्द्रवायव ff.)	भूमि
इन्द्राग्नी	मदनः (मादत । वादथमादत वैश्वदेवमादत । वैश्वदेवाग्निमादत)
इन्द्रावधौ (in इन्द्रावध्याभिव्याहार)	महेन्द्र (माहेन्द्र । माहेन्द्रग्रामाग्नीषीयीय)
इन्द्राविष्णु	मिथ (मैथ)
उपस् (ओपस्)	मिवावधौ (मैवावधय । रेन्द्रवायवमैवा- वधय)
ऋषु in ऋभुमन्	यम
रेन्द्रवायव (cf. वायवेन्द्रवायव)	राकामिनीवास्तौ
रेन्द्रवायवमैवावधय	रुद्र (रौरु । रुद्राधी)
रेन्द्राग्र	वजस्यति
रेन्द्रागौष्ण	वदथ (वावध । आग्निवावध । इन्द्रावद-
रेन्द्रावेष्यव	
क (काप । कापी)	
[कुवेर वैशवध]	

यो । मित्रावद्यो । मैत्रावद्य । वाद्य-
 माद्यत)
 वसु
 वाष् (cf वाग्देवत्य । सावित्रवाग्देवत्य)
 वाचस्पति
 वाज ॥ वाजवन्
 वाजिन्
 वायु (रेन्द्रवायववायव्य । वायव्येन्द्रवायव)
 वच ॥ वाचैव । वचवन्
 विभु ॥ विभुमन्
 विश्वकर्मेन् ॥ विश्वकर्मेण
 विश्वे देवा (विश्वदेव)
 विष्णु (विष्णव । आप्तविष्णव । आप्तोयाम्ना-
 विष्णव । इन्द्रविष्णु इन्द्रविष्णव ।
 विष्णुपत्नी

विश्वानर । विश्वानरीय
 शर्वे । शर्वोपी
 शत्रुणाः
 शुनाशीथे, शुनाशीरीय (माहेन्द्रशुनाशी-
 रीय)
 सविष्ट (सावित्र । सावित्रप्रद । आदित्य
 सावित्रप्रद । सावित्रदावाश्रितरीय ।
 सावित्रवाग्देवत्य । सौम्यसावित्र)
 सरस्वन् । सरस्वती (भारस्वत । भारस्वत-
 योन्व)
 साध
 सिनीवासी (राकासिनीवासी)
 शूर्य (छर्दा । शौर्य)
 शोम (श्रीशोमो ॥ शोमापोष्ण । सौम्य
 सौम्यसावित्र)

पौलमीन्द्
 प्रसूत (प्रासूत)
 प्रसोक चाञ्चय
 प्रायश्चीप
 शशा (name of a locality) शश
 शशिमि see शश
 शुभु भयन्
 भरत
 भरद्वाज (भारद्वाज)
 शानुमतिन्
 भागेव
 भावयन् see स्वयय
 भीमघेन
 भीवन see विश्वकर्मन्
 मत्स्य शर्मद
 मधुच्छन्दस (मधुच्छन्दस)
 मनु धीवस्त (मानव)
 मयत
 मचीपा
 मैधातिथ
 यमुना
 राकाचिनीवाक्षी
 रेणु
 रोहित
 वस्य काण्य (वात्स्य)
 वधुय
 वग् शय्य (वाग्)
 वचिष्ठ (वचिष्ठयज्ञ । वाचिष्ठ)
 वाज लोवय

वामदेव
 वासुज
 विश्वकर्मन् भीवन
 विश्वामिब
 हृदयुज चाभिप्रतारिष
 हृयाकपि
 वैददधि
 विदेव (काञ्चवैदेवौ)
 वैधस
 श्वरा
 शुनक (शौनक । शौनकयज्ञ)
 शुन पुच्छ
 शुन-घेप (शौन-घेप)
 शुनोलाङ्गुल
 शुष्कहृदारीय
 श्यायाध
 शुनघेन
 शनकेतु
 शकति
 शरस्वन् । शरस्वती (शरस्वत)
 शाकमय
 चाञ्चय प्रसोक
 शिनीवाक्षी
 शुदास (पञ्जवन)
 शौभर
 शौयवधि
 श्वनय मावयय
 शरियन्द्

IV.

SOME NAMES OF HYMNS AND VERSES.

- अज्ञा XVIII, 4, 1; 5, 1—Rv. VI, 47, 8
 अत्रतिरथ VIII, 16, 10—Rv. X, 103
 अभितदीय XII, 6, 1, etc.—Rv. III, 38
 अयंश्चीया XIII, 24, 18—Rv. I, 177, 4
 अर्षुद VII, 15, 4—6 ff.—Rv. X, 9½
 आदित्या XII, 19,—Av. XX, 135, 6
 आनीभद्रोय X, 13, 18, etc.—Rv. I, 89
 आपोरेवती VI, 3, 11; IX, 20, 7—
 Rv. X, 30, 12
 आपोदित्रीयाः IV, 11, 6, etc.—Rv. X, 9
 आदमद्याः XII, 24, 1—Av. XX, 136
 अन्द्रिद्वय VII, 19, 10, etc.—Rv. VIII, 53, 5, 6
 ईशेयायोय V, 9, 24, etc.—Rv. I, 112
 उत्यापिस्तः XVI, 13, 13—Rv. X, 18, 8; 85, 21, 22
 उदुनक्षीय XVIII, 10, 10; 20, 6—
 Rv. VII, 23
 अतुर्जनिचीय XI, 14, 10, 22—Rv. II, 13
 अमप्रलाप XII, 17, 3—Av. XX, 129
 अययामदत् XI, 15, 10, etc.—Rv. V, 87
 अयामुभीय X, 11, 12, etc.—Rv. I, 165*
- आराधदोविताः IX, 20, 12, etc.—Rv. I, 120
 कुलाप XII, 6, 13, etc. Av. XX, 127
 येव द्यव XVIII, 3, 1*—Sākh. Sr. S XVIII, 3, 2. Ait. Ar. V, 1, 2
 घोषा मपुत्रा VI, 6, 12—Rv. X, 39—41
 जनकत्याः XII, 21, 1—Av. XX, 128
 तदिदामीय XI, 2, 6 ff.—Rv. X, 120 [तनुः X, 19, 1]
 वमदुचीय X, 11, 13, etc. VI, 18
 ताक्ष्य XI, 14, 28, etc. X, 178
 चिकदुचीया X, 13, 7—11, 22, 1
 [दिगां क्षत्रयः XII, 20, 1—Av. XX, 128]
 दूरीचय XI, 14, 13 ff.—Rv. IV, 40, 5
 दुतान मायन XIII, 12, 3—Rv. VIII, 93, 7 ff.
 मद XVIII, 1, 12, 14, 15 21—Rv. VIII, 58, 2
 मज्ञा I, 17, 18
 नामनिदिष्ट XII, 8, 2—Rv. X, 61
 नेरुती XVI, 13, 5—Rv. X, 59
 पञ्जनीय X, 2, 8, etc.—Rv. X, 53, 5
 पतङ्ग XI, 14, 28—Rv. X, 177
 पारिचित्ती XII, 16, 2—Av. XX, 127, 3

* Comtn. पृथक्का घोषाद्वयमित्यर्थः

- विष्णुस्यदीया V, 13, 10—Rv I 64, 6
 पुरुष नारायण XVI, 13, 1—Rv A, 90
 देवी VIII, 6, 12, etc—Rv A, 15,
 1—3
 प्रतीराधा VII, 21, 3—Av XA, 134
 प्रमद्विष्टीय VII, 25, 4—Rv I, 57
 प्रवक्षिका XII, 21, 3—Av AA, 133
 प्रग्रामीय V, 13, 18—Rv VII, 34
 प्रवक्षक XVIII, 4, 8, etc—Rv
 VIII, 97, 13—15
 षष्ठ VI, 14, 26—Rv A 96
 मधुनाथो AV, 3, 1—Rv III, 64
 55
 मनुप्रथम V, 11, 8—Rv VIII, 29
 मन्दुसुक्ते XIV, 22 5—Rv X, 83 84
 मरानस्य V, 6, 10, etc—Ant Ar
 III 1
 यज्ञायत्रीय VII 25, 10—Rv VI, 48
 यातकनीय XVI, 19, 2—Rv VI,
 25
 यामी VIII, 6, 13, etc—Rv A, 14
 3—5
 यम XVIII, 14, 1—Rv VIII, 46
 यासुक्त XVII, 9 5—Rv X, 27
 विश्व IV, 2, 7 13, etc—Rv X, 128
 वषाकपि XII, 6, 13, etc—Rv X 86
 वृतातीया XVI, 13, 6—Rv VII, 35
 शंनोदेवीया. IV, 11, 6, etc—Rv, A,
 9, 4—7
 शजनीय XIII, 5, 16 etc—Rv II,
 12
 शपचा see घोषा
 सर्वहरि XI, 14, 10—Rv. A 96
 शलिल वैशदेव XVIII, 22, 7—Rv
 I, 164
 शर्पराज्ञी V, 13, 26, etc Rv, A, 189
 शाय VI, 14, 23 27—Rv I, 51
 शुकीर्ति XII 13, 1—Rv A, 131
 सुपर्श IX, 20 13*
 सुकपलस XIV, 56, 12—Rv I, 4
 सुददीय XIII, 1, 23, etc—Rv
 VIII 69 3
 शोका V, 12, 15, etc—I, 75, III,
 21
 श्राद्धिकनीया. VIII, 6 14, etc—
 Rv VI, 47, 1—3
 शैरणासूयीय A, 13, 14, 15, XVIII
 I, 2—Rv I 32

* Comm सुपर्शानादित आरभ्य अधिक शत शंसित्

V.

VERSES QUOTED BY PRATIKAS AND CONTAINED
IN THE ŚĀKALASĀKHĀ OF THE RIGVEDA.*

प्रतीक	शाङ्खायन	ऋग्वेद
अथर्वशीमदन	III, 17, 2.	I, 82, 2.
अथर्वीभ्यां ते नासिकाभ्यां	XVI, 13, 4.	X, 163
अथर्वम मदा	VI, 4, 5; X, 11, 3; XIV, 56, 1.	VII, 12, 1—3; resp. 1—3; resp. 1, 2.
अथर्व आ याचि वीनये	I, 4, 8; III, 5, 2.	VI, 16, 10—12 resp. 10.
अथर्व आ याच्यप्रिभिः	XIV, 53, 5.	VIII, 60, 1, 2.
अथर्व आर्ध्वि	II, 2, 5; 5, 14.	IX, 66, 19.
अथर्व इन्द्रय	VII, 9, 8.	III, 23, 4.
अथर्व अजिह्वम्	XI, 8, 1; 11, 7.	V, 10, 1—6.
अथर्वि वो देवम्	X, 10, 2; XIV, 53, 1.	VII, 3.
अथर्वि वो हवन्तम्	XII, 10, 9.	VIII, 102, 7—9.
अथर्वि एदीनिम्	V, 19, 11.	III, 17, 4.
अथर्वि क्षामिन	II, 2, 18; VI, 4, 1; XII, 10, 9.	V, 14, 1; resp. 1—6; resp. 1—3.
अथर्वि सोमेन बोधय	II, 5, 13; XIV, 52, 12.	V, 14, 1; resp. 1—6.
अथर्वि दिन्वन्	VI, 4, 1.	X, 156.
अथर्वि चीतारम्	X, 7, 7.	I, 127, 1.
अथर्वि चीतारं मन्वे दासा- नाम्	XVIII, 23, 9, 10.	I, 127, 1—7.
अथर्वि प्रलेन	I, 8, 2.	VIII, 41, 12.

* Cf. VI, 1, 25: प्रातस्सुवाकप्रभृत्यादिप्रदिक्षानि गक्षानुवचनयोः स्वाहानि ॥ २५ ॥
यकां प्रतीयादम्यन् ॥ २६ ॥

<i>Pratika</i>	<i>Sanhkayana</i>	<i>Rigved's</i>
अग्निं द्युचिद्वतनम्	II, 2, 10	VIII, 44, 21
अग्निनाग्निं धमिधत्ते	II, 2, 11, III, 5, 1, 13 17	I, 12, 6
अग्निना रयिम्	III, 7, 3, 15, 8	I, 1, 3
अग्निं त मन्ये	III, 17, 5, VI, 4, 13, \, 6, 2, [XVI, 7, 13]	V, 6, 13, resp 1-10
अग्निं द्रुतम्	XIV, 52, 2	I, 12 17
अग्निं द्रुतं दृष्वीमहे	I, 4, 9, VI, 4, 1, X, 3, 2	I, 12, 1, resp 1-12
अग्निं न मा मयितम्	XIV, 53, 6	VIII, 48, 6
अग्निं नरं	X, 5, 2, 12 8, 13, 20, XI, 15, 2, XIV, 54, 5	VII, 1, 1-25, resp. 1-3, 1-6, 1
अग्निं नरो दीधितिभि- रप्याः	XVII, 8, 2	VII, 1
अग्निमग्निं वो अग्निमुम्	XIA, 53, 1	VIII, 60, 17-18
अग्निमग्निं रवौमभि	II 2, 11, III, 5, 1.	I, 12, 2
अग्निमीले पुरोहितम्	VI, 4, 1; XIV, 52, 1	I, 1
अग्निं मन्ये पितरम्	XI, 13, 5, XIV, 51, 7.	X, 7, 3 5
अग्निरिन्द्र	XI, 7, 10, 9, 11, 12, 14	X, 65
अग्निरुष्ये	X, 11, 8	VIII, 27-32 (पञ्च दृष्टानि)
अग्निने द्युद्धं नमसिन्द्र देति	XIV, 29, 8	VI, 18, 10 A (cf समु दृष्टि)
अग्निर्नता	VII, 19, 12	III, 20, 4.
अग्निर्मूर्धे	I, 8, 4, II, 5, 16, XIV, 52, 10	VIII, 44, 16, resp. 16 21
अग्निर्हेवादि	I, 8, 1, XIV, 52, 5 9	VI, 16, 31, resp 31- 36, resp 31 39
अग्निर्वीता ऋदपति	I, 15, 4, IX, 20, 7, 26, 3, X, 6, 10	VI, 15, 13, resp. 13 15

<i>Pratika.</i>	<i>Sāṅkhāyana.</i>	<i>Rigveda.</i>
अग्निर्वीता नो अश्वरे	V, 16, 8.	IV, 15, 1-3.
अग्निर्वीता पुरोहितः	VI, 4, 1; X, 11, 9.	III, 11.
अग्निव्याधाः	III, 16, 7.	X, 15, 11.
अग्नीषोमा पिष्टतम्	V, 19, 8.	I, 93, 12.
अग्नीषोमा य अऊतिम्	V, 19, 14.	I, 93, 3.
अग्नीषोमा यो अद्य	V, 19, 6.	I, 93, 2.
अग्नीषोमाविमम्	I, 8, 6; V, 18, 9.	I, 93, 1.
अग्नीषोमा सरेदशा	I, 8, 10.	I, 93, 9.
अग्नीषोमा इविषः	V, 19, 16.	I, 93, 7.
अग्नेः पिव जिह्वया घाम- मिन्द्र	XIV, 29, 8.	III, 35, 9 D (CF. निहा इरी)
अग्ने रुदा वे आनुपम्	VI, 4, 3.	IV, 7, 2—G.
अग्ने ऊरितम्	XIV, 55, 1.	VIII, 60, 19, 20.
अग्ने ऊपल	V, 14, 14.	I, 144, 7
अग्ने ऊपल नो इनिः	VII, 1, 6; XIV, 51, 18.	III, 28, 1; resp L. 4. 5.
अग्ने तमद्य	II, 5, 18; X, 13, 1.	IV, 10, 1—4; resp. 1—8.
अग्ने तव प्रवी वयः	XVIII, 23, 6.	X, 140, 1—6.
अग्ने वतीये सवने	VIII, 2, 2.	III, 28, 5.
अग्ने तं नः	II, 12, 2; III, 17, 5; XII, 11, 2.	V, 24, 1. 2. 3.
अग्ने लं पारय	V, 5, 2.	I, 189, 2.
अग्ने दा	III, 2, 4.	III, 24, 5.
अग्ने दिवः	XIV, 52, 4.	III, 25, 1.
अग्ने दुजेव	II, 2, 17; IX, 22, 5.	III, 24, 3.
अग्ने धृतप्रताप	XIV, 52, 5. 13.	VIII, 44, 25—27 resp. 25—30.
अग्ने नय	IV, 2, 9; (16, 5); V, 5, 2; VI, 10, 1.	I, 189, 1; resp. 1; resp. 1—3.
अग्ने पत्नीः	VII, 4, 9.	I, 22, 9.
अग्ने पवस	II, 2, 5.	IX, 68, 21.
अग्ने पावक	II, 2, 9.	V, 26, 1.
अग्ने भव सुवमिधा	XII, 11, 4.	VII, 17, 1.
अग्ने सवङ्गिः [शामङ्गिः]	VIII, 6, 17.	V, 60, 8.

<i>Pratīka</i>	<i>Senkajana</i>	<i>Rijedū</i>
अग्ने शल	VI, 4 1	IV, 9
अग्ने यदद्य विशी अधरस्य	I, 9, 2	VI, 15, 14
अग्रवैद्य प्रथमस्यास्तनानाम्	XV, 22 (p 192, 14)	I, 24, 2
अग्नेर्वैभं	IV, 14, 17	X, 16, 7
अग्ने विवसद्दु	VI, 4 7, XIV, 55, 3, XV, 3, 3.	I, 14, 1—12, rep 1 2, resp 1 2
अग्ने विश्वेभि स्वनौक	III, 14 12	VI, 15, 16
अग्ने विश्वेभिरग्निभि	II, 3, 11, IX 24, 9, XIV, 52, 6	III, 24, 4
अग्ने शधै	III, 1, 4	V, 28, 3
अग्ने स चेषन्	XIV, 53 7	VI, 3
अग्ने पुनस्य	XIV, 52, 5	V, 51, 1—3
अप विष	VII, 2, 4, XI, 8, 3	IV, 46, 1
अग्ने एवम	VI 4, 5	X, 1—7*
अङ्गिरस	III, 16 5, VIII, 6, 12	X 14, 6
अङ्गिरोभि	VIII, 6, 13	X, 14, 5
अच्छा म शीरमोषिषम्	X, 12, 16, XIV, 55, 2	VIII, 71, 10—12, resp 10—13
अच्छा म रन्द्रम्	XII, 12, 6	X 43, 1—3
अच्छारं वः	III 20, 4, IV, 11, 6, VIII, 9 5	VII, 36, 9
अच्छा यो अग्निमवसे	VII, 6, 1, X, 12, 16	V, 25 1—3
अजातमक्षम्	IX, 14 3	V, 31, 1—8
अङ्गानि स्वाम्	V, 15, 2	III, 8, 1
अङ्गानि यम्	V, 9, 8	V, 43, 7.
अतदिदिन्द्र ष	XI 8, 3	VIII, 92, 10—12
अति इव	IV, 14, 15	X, 14, 10—11.
अति विद्या	IX, 28, 7	X, 97, 10
अतो दिवा अयन्तु म	XIII, 7, 5	I, 22, 16—21.
अथा पूषण प्रथमो भागो वति	XVI, 3, 30	I, 162, 4 C

<i>Pratika.</i>	<i>Sāṅkhyaṅana.</i>	<i>Rigveda.</i>
अदिति	VI, 4, 7.	VIII, 103, 1-4.
अद्या नी देवः सपितः	VIII, 3, 8 ; XVIII, 22, 2.	V, 82, 4-6.
अधा दीन्द्र	IX, 4, 2.	VIII, 98, 7-12.
अधि इयोः	V, 9, 12 ; 13, 6.	I, 83, 8
अधि वृषुः	XVI, 11, 12.	VI, 45, 31-33.
अधुचत्	V, 10, 9.	VIII, 72, 16.
अध्वर्युवयलवामः	III, 18, 5.	V, 43, 3.
अध्वर्युं भर्तृन्द्राय	IX, 7, 5 ; XII, 4, 8.	II, 14, 1 ; resp. 1- 11.
अध्वर्युं भर्तृन्द्राय सोमम्	XVIII, 19, 5.	II, 14.
अध्वर्युं द्रानय	XII, 9, 11.	VIII, 4, 11 12.
अध्वर्युं वीर प्र महे सुता- नाम्	XIV, 3, 8. 9. 10. 11.	VI, 44, 13-15 ; 10 -12 ; 16-18 ; 19 ff
अनर्वाणं वृषभम्	XII, 12, 8.	I, 190
अनयो जातः	X, 4, 14.	I, 152, 5-7.
अनाजसः	IX, 27, 2.	V, 82, 6.
अनुसमा ते	XI, 2, 5.	I, 165, 9.
अन्तर्ध्वं जिघांसतः	XVIII, 11, 2.	X, 102, 3.
अन्तश्च प्रागाः	V, 14, 18.	VIII, 48, 2.
अप त्यम्	X, 5, 4.	VI, 51, 13.
अप नः शीघ्रात्पदगम्	IV, 2, 9 ; (16, 5).	I, 97, 1-7.
अप प्राचः	XII, 3, 5 ; 13, 1.	X, 131, 1 resp X, 131, 1-7.
अप सप्तः	X, 10, 4.	VII, 71, 1-3.
अपसः पूर्वेषाम्	IX, 6 18.	X, 96, 13.
अपादिगे लदु नचिपतमा	XI, 11, 12.	VI, 38.
अपाहु मिश्रामघः	XVIII, 7, 11.	VIII, 92, 4-8.
अपायुषः	IX, 11, 4.	II, 19, 1.
अप्यो	X, 10, 6.	VI, 32.
अप्यो पद्यतमानि	XII, 5, 5.	VI, 32.
अपेन धीन	IV, 14, 7.	X, 14, 9
अशु मे वीम	VIII, 11, 3	I, 23, 20.
अश्वि	III, 5, 5 ; VIII, 11, 3 ; XIV, 57, 7.	VIII, 13, 9 ; resp. 9 -11.

<i>Pratīka</i>	<i>Sanlkhayana</i>	<i>Rigveda</i>
अद्भुतमु त्से	XI, 9, 7	λ, 35
अवाधि आर	XIV, 56, 11	VII, 9, 1
अभि तष्टेय	XII, 5, 3, 6, 1, XIII, 24, 18	III, 38, 1—3 resp 1—10
अभि त्थ मेवम्	IX, 7, 4, X, 9, 13, XI, 14, 9	I, 51
अभि त्वा मोतमा तिरा	VI, 4 1	I, 78
अभि त्वा देव	X, 4, 13, 11, 8	I, 24 3—5
अभि त्वा देव सवित	III, 18 17, V, 10, 3, VII, 15, 3, XV, 22, (p, 192, 16	I, 24 3, resp 3, resp 3, resp 3— 6
अभि त्वा पूवेपीमवे	VII 20, 3	VIII, 3, 7 8
अभि त्वा एवभा	IX, 13, 1	VIII 45, 22—24
अभि त्वा इर	VII, 10, 3	VII, 32, 22 23
अभि प्र गोपतिम्	IX, 13, 1, XVIII, 7, 15	VIII, 61, 4—6
अभि प्रवक्त	X, 12 15, XIV, 57, 1 2	IV, 68, 8 9
अभि प्र व	VII, 23, 4, XII, 9, 11	VIII, 49 1 2
अभी वतसदा भर	XVII, 8, 11	VII, 32, 24—27
अभूरेव	VIII, 3, 2 9	IV, 54, 1, resp 1— 6
अभूरेक	X, 6, 16, XI, 14, 27, XII, 6, 15	VI, 31
अमेव न	VIII, 2, 9	II, 36, 3
अम्वय	VI, 7, 10, XIV, 51, 11	I, 23, 16—18.
अथं यज्ञ	λ, 1, 10 (cf XIII, 24, 18)	I, 177, 4
अथं वां मधुमताम	VI, 6, 8, IX, 20, 16	I, 47, 1 3 5, resp 1—8
अथं वां निवावदवा	VII, 2, 5, X, 3, 5, XII, 1, 3	II, 41, 4, resp 1— 15, resp 4—6

<i>Pratika.</i>	<i>Sāṅkhāyana.</i>	<i>Rigveda.</i>
असं वेना	V, 9, 17; VIII 3, 15; XV, 3, 9.	X, 123, 1-5. 7. 8; resp. 1; resp. 1-5.
असं सीता	X, 10, 4.	VII, 29, 1-3.
असं सोमस्ये सुतः	X, 4, 5.	V, 51, 4. (?)
असं ह येन	X, 6, 9.	VIII, 76, 4-6.
असं जायत	X, 8, 1.	I, 128.
असं जायत समुधो भरी- सवि	XVIII, 23, 11.	I, 128, 1-6.
असं त इन्द्र सीतः	IX, 11, 1.	VIII, 17, 11-13.
असं ते अक्षु दर्यतः	XVIII, 11, 3.	III, 44.
असं ते मानवे जने	IX, 11, 1.	VIII, 64, 10-12.
असं ते शीभिः	II, 11, 2; 17, 3.	III, 29, 10.
असं देवाय	X, 9, 16.	I, 20, 1-3.
असमग्निः सवृष्टिः	II, 11, 2.	VIII, 75, 4.
असमग्निः सुवीथेभ्य	VI, 4, 7.	III, 16.
असमिह	II, 11, 2.	IV, 7, 1.
असं मिवाय	X, 8, 3.	I, 135, 4-6.
अथा वाजम्	VI, 6, 15; XII, 5, 23; 12, 14.	} VI, 17, 15.
अथा वाजं देवदिमं सनेम	XVIII, 15, 6.	
अरा इवेत्	VI, 10, 8.	V, 53, 5.
अरुवधत्	V, 9, 25.	IX, 83, 3.
असंभान्ता	II, 2, 18; III, 10, 4; VI, 4, 1; IX, 22, 5; 27, 2; X, 9, 17; XIV, 52, 11.	} V, 13, 1; resp. 1-6.
असंभो न यपसः	X, 11, 5.	
अर्वापथम्	XI, 11, 12.	VII, 90, 7.
अर्वादेहि	VII, 17, 8.	VI, 37.
अर्हन्विभर्षि	VII, 17, 8.	I, 104, 9.
असं ते देवः	V, 9, 13.	II, 33, 10.
	VI, 10, 11; VIII, 11, 5.	I, 24 14.
अस इहः	XII, 25, 2.	VIII, 96, 13-15.
अस यसं शतक्रतो	XII, 5, 12.	X, 134, 4-6.

<i>Pratīka.</i>	<i>Sāṅkhāyana.</i>	<i>Rigveda.</i>
अवमोह इन्द्र	X, 7, 11; 8, 3.	I, 133, 6; resp. C 7.
अव छत्र	III, 16, 7.	X, 16, 6.
अवितानि	X, 6, 9.	VIII, 36
अविदहसम्	VIII, 6, 11.	VI, 41, 7—9.
अविप्रो वा यदविधत्	XVIII, 8, 14.	VIII, 61, 9—18.
अयान्वती	IV, 15, 5; XVI, 13, 13.	X, 53, 8.
अय्याम तम्	III, 5, 8; IX, 23, 12.	VI, 5, 7.
अय्याम ते	III, 5, 6.	I, 114, 3.
अयं न त्वा	VI, 4, 1; XIV, 56, 6	I, 27, 1—10; resp. 1—3.
अशायनाः	III, 18, 16	X, 160, 5.
अश्विना यन्वतीरिषः	VI, 6, 1; VII, 10, 12.	I, 3, 1—3.
अश्विना धायना	IX, 20, 31.	III, 58, 7.
अश्विनावेह गच्छतम्	X, 4, 5	V, 78, 1—3.
अश्वार्षं यासु	V, 11, 7; VI, 10, 3.	I, 91, 21.
असत्य मे करित साभिवेगः	XVII, 9, 6	X, 27.
असावि देवम्	VII, 17, 3.	VII, 21.
असावि सोम इन्द्र ते	XII, 26, 8; XVIII, 18, 4	I, 81, 1—3; resp. 1—6.
असावि सोमः पुरहृत	VII, 23, 7.	X, 104
असुनीदे	XVI, 13, 14	X, 59, 5—7.
असन्धारात्	V, 14, 19, VI, 10, 11; IX, 2, 3.	VIII, 42, 1; resp. 1—3.
असावि मम	XVI, 21, 27.	VIII, 52, 9. 10
असि सोमो अयं सुत	XIII, 7, 2	VIII, 91, 4—9
असेव सु प्रतरम्	IX, 3, 4; XII, 12, 5,	X, 42, 1—10; resp. 1—3.
अश्रुरि नो गार्हपत्यामि सम्	IV, 12, 10.	VI, 15, 19 C.
असभ्य तरिवः	VI, 10, 10.	II, 38, 11.
असा असा इदम्बस.	XVIII, 11, 2	} VI, 42, 4
असा असे	X, 6, 14; XII, 4, 9	

<i>Pratika.</i>	<i>Sāṅkhāyana.</i>	<i>Rigveda.</i>
अफा इदु	X, 11, 7.	} 1, 61.
अफा इदु प्र नयये	XII, 4, 17.	
अफाकममे अधरम्	III, 10, 4; IX, 22, 5; 27, 2.	V, 4, 8.
अफाकमन पितरस्य आपन्	XII, 11, 14.	IV, 42, 9—10.
अफिग्पदे	XIII, 29, 13.	II, 35, 14.
अस्य पिनतम्	V, 10, 21.	VIII, 5, 14.
अस्य प्रजाम्	II, 11, 2.	IX, 54, 1.
अस्य मदे पुर नर्पाधि	IX, 12, 4.	VI, 44, 14.
अस्य वामस्य पलितस्य पीतुः	XVIII, 22, 7.	I, 164.
अस्य चि स्रधस्यस्यम्	X, 3, 12; 8, 12.	V, 82, 2, 3.
अस्यं ददेभिः	VI, 11, 11.	X, 125, 1—6.
अस्यं दां गृह्यते	IX, 16, 3.	X, 49.
अस्यं च त्वं च	XVI, 18, 12.	VIII, 62, 11.
अस्यं भुवम्	IX, 11, 3; X, 4, 11; 11, 7.	X, 48.
अस्यं कृष्णम्	X, 8, 15.	VI, 9.
आ कलशा अनुपत	VII, 15, 8.	IX, 65, 14.
आ कलशेषु धामति	VII, 15, 8.	IX, 17, 4.
आमन्देवः	V, 6, 7.	IV, 53, 7.
आ मोमता	X, 9, 4; XV, 8, 16. 17.	VII, 72, 1—3; resp. 72, 73.
आग्निं न स्रवन्निभिः	X, 5, 2; XVIII, 23, 7.	X, 21; resp. 21, 1—6.
आग्निरेवामि	XII, 11, 16.	VI, 16, 19—21.
आ घा ये	III, 12, 8.	VIII, 45, 1.
आ घा ये अग्निमिन्धवे	XII, 11, 20; XVIII, 7, 6.	VIII, 45, 1—3; resp. 1—14.
आ अर्पविपाः	XVII, 9, 5.	I, 177.
आ सू न इन्द्र सुमन्तम्	VII, 15, 3; IX, 12 1.	VIII, 81, 1; resp. 1—8.
आ सू न इन्द्र मदाक्	IX, 13, 2.	III, 41.
आ सू न इन्द्र हनन्तम्	IX, 12, 1; XVIII, 13, 4.	IV, 32, 1—3; resp. 1—21.
आ सू भर	III, 2, 5.	III, 36, 9.

<i>Pratika</i>	<i>Saṅkhayana</i>	<i>Ṛgveda.</i>
आ ते अग्र इधोमदि	XII, 10, 11.	V, 6, 4.
आ ते अग्र अथा	XII, 10, 11	V, 6 6—7
आ ते पित	IV, 20, 2, VI, 11, 10, VIII, 6, 3	II, 83, 1—15, resp 1—6 resp 1
आ ते वस्यो मनो यमत्	IX, 23, 12, XII, 11, 16	VIII, 11, 7, resp 7—9
आ ते श्यसो हवभ	VI, 10, 7.	VI, 19, 9
आत्मन्वत्	V, 10, 8	IX, 74, 4
आ त्मन्ववा मदि	IX, 16, 1.	VIII, 82, 4—6
आ ता गिर	X, 5, 4	VIII, 95, 1—3
आ ता गिरो रघोरिष	XVIII, 18, 13.	VIII, 95, 1—9
आ ता जुव	X, 7, 3	I, 134 1
आ ता रथ ययोनये	VII, 19, 8, XV, 2, 5, XVII, 9, 2	VIII, 68, 1—3
आ ता वदन्तु वरय	VII, 4, 1, IX, 5, 4, XI, 7, 4	I, 16, 1—9, resp 1—3
आ ता विशन्वाश्व	IX, 19, 3	I, 5, 7—9
आ ता विशन्विश्व	IX, 19, 3, XVIII, 7, 12	VIII, 92, 22—24, resp 22—33
आ ता यदवम्	XII, 9, 11.	VIII, 1, 24—25
आ त्मना नि षीदत	IX, 10, 1	I, 5, 1—3
आदित्या प्रथमं दधिरे थय	XVIII, 6, 5	I, 83, 4—6
आ दशमि	V, 10, 8	VIII 72, 8.
आदव क्षधाम्	IX, 17, 2	I, 6, 4—10
आदित्यानामवसा	VIII 1, 4	VII, 51, 1
आदित्यावा अदिति	VIII, 1, 6.	VII, 51, 2
आ देवानाम्	III, 3, 3.	IX, 2 3
आ देवो यातु	VI, 10, 10	VII, 45, 1
आ देवो यातु धविना ह्- रत्न	X, 5, 23, XVI, 1, 21	VII, 45, 1—4, resp 1
आ देवा	VI, 10, 5	VII, 97, 2
आ ध्रुव	IX, 6, 1	VII, 34, 4
आ ध्रुवो	X, 13, 13, XII, 3, 23, XVIII, 15, 6.	VII, 34, 1

<i>Pratika.</i>	<i>Sākhāyana.</i>	<i>Rigveda.</i>
आ धेनवः	VI, 7, 7.	V, 43, 1.*
आ न रन्धी दूरात्	X, 2, 5.	IV, 20.
आ न रन्धी दूरादा न यासात्	XII, 3, 9.	IV, 20.
आ नः स्तुत उप वालीभि- रुतौ	XII, 3, 13,	IV, 29.
आ मले तनु मत्सरः	XVIII, 18, 4.	I, 175, 2—5.
आ नूनमयिनोश्च्येभिः	V, 10, 11.	VIII, 9, 7.
आ नो अग्ने सुचेतुना	III, 16, 24.	I, 79, 9.
आ नो मन्मस्	VII, 11, 2; XII, 2, 15.	V, 71.
आ नो मोमनस्	XI, 8, 3.	VIII, 5, 10—12.
आ नो दिवो वृद्धतः पर्व- तादा	VI, 10, 2.	V, 43, 11.
आ नो देव	X, 9, 4	VII, 30, 1—3.
आ नो देवः सविता वाय- माणः	VI, 10, 10.	VI, 50, 8.
आ नो वरिः	XII, 2, 14.	X, 35, 10
आ नो भद्राः	VIII, 3, 16; X, 13, * 18, XI, 15, 9; XV, 3, 1; XVIII, 22, 8.	I, 89, 1—8. 10; resp. 1—10.
आ नो भर दक्षिण	VII, 15, 3.	VIII, 81, 6.
आ नो मिवावष्या	VII, 11, 2; XI, 8, 3; XII, 1, 3.	III, 62, 16—18, resp. 16.
आ नो मिवावष्यात्	VIII, 12, 7.	VII, 65, 4.
आ नो यज्ञं दिविद्युग्म्	X, 6, 6; XIV, 57, 5.	VIII, 101, 9. 10.
आ नो वायो	X, 6, 6, XIV, 57, 5.	VIII, 46, 25; resp. 25—26.
आ नो विद्याभिरुतिभिः	V, 9, 21; VI, 6, 4; X, 5, 4.	VIII, 8, 1—3; resp. 1—23.
आ नो विद्याभिरुतिभिः सजोपाः	VI, 10, 7.	VII, 24, 4.

* According to the Commentary.

† Comm अयजदिति। अयजनापि विदुःप्रायात्

<i>Pratika</i>	<i>Sūkhayana</i>	<i>Rigveda.</i>
आ नो विद्यासु ह्य	X, 6, 6, XVIII, 10, 9	VIII, 90, 1—3, resp 1—6.
आ नो दिशे सजोषस	XII, 6, 12, XVIII, 10, 12	VIII, 54, 3 4
आपूर्णा अस्य	VII, 17, 11	III, 32, 15
आपो अस्मान	IV, 15, 4	X, 17, 10.
आपो न देवी	VI, 7, 6	I, 83, 2
आपो रेवती	VI, 3, 11, IX, 20, 7	X, 30, 12
आपा दि हा	IV, 11, 6, 15, 3, VIII, 6, 7, 7, 12 20, IX, 28, 6, XIV, 67, 7	X, 9, 1—3, resp 1—9, resp 1.
आ प्यासस	I, 15, 4*	I, 91, 16
आ प्यासस समेतु वे	VII, 5, 17, 15, 4.	I, 91, 16, resp 16—18
आ प्र द्रव परावत	XVIII, 13, 7	VIII, 82, 1—7
आ भानि	V, 9, 23, VI, 6, 6, XV, 8, 14	V, 76, 1—5, resp V, 76 77
आ मन्दैरिन्द्र	XII, 9, 11	III, 45, 1 2
आ मन्दैरिन्द्र हरिति	IX, 5, 9, XVIII, 11, 3	III, 45, 1—3, resp 1—5
आमानु पक्षमैरय	XVIII, 11, 2	VIII, 89, 7
आ मित्रे वरसे	X, 4, 5	V, 72, 1—3
आ मे हवम्	VI, 6, 2, XV, 8, 13	VIII, 65
आ रं वक्षे न ह्यादिनम्	III, 13, 17	VI, 16, 40
आप मो	X, 13, 21 27, XIII, 11, 2 5	X, 159, 1—3.
आ यज्ञे	XI, 11, 7	V, 17, 1—1
आ यज्ञ पमो	X, 7, 7	VII, 31, 20
आ यत्यतनि	IX, 6, 15	VIII, 69 10
आ यालिन्द्राग्ने	X, 2 4	IV, 21

* Comm आ प्यासस समेतु वे पुरोक्तवाक्या— आ प्यासस मदिकामेत्येषा न भवति । मायवैरहितत्वात् । अत्रायस्याह । एवमपि एति यावत्तापे एकलपादपाठः । अनेनैव क्रमेण तत्र तिथा सा भवति । ननु आप्यायितवतीनामिति तवाक्ते ह्य सदेह । आपादिष्टौयाभिरिति वदाशङ्कोत । सीमाप्यायने तु घाम विद्यभिरंशुभिरिति लिङ्गात् सुतरामाशङ्कोत । तस्मात् एकलपादपाठः ।

<i>Pratika.</i>	<i>Sāṅkhyaṇa.</i>	<i>Rigveda.</i>
आ यादि छववाभ	XII, 4, 13.	VIII, 92, 4—6.
आ यादि वनसा हृद	X, 9, 16; XVIII, 15, 3.	X, 172.
आ यादि सुपुम	VII, 12, 1. 2; XII, 1, 4.	VIII, 17, 1—13 resp. 1—3.
आ याद्यद्रिभिः	X, 4, 5.	V, 40, 1—3.
आ याद्यद्रिभिः सुतम्	XVIII, 12, 6.	V, 40, 1—3.
आ याद्यावाहृ	XI, 4, 9.	III, 43.
आ याद्यावाहृप वभुरेष्टाः	XVIII, 19, 6.	III, 43.
आ वद्राचः	X, 6, 20; XI, 6, 8.	V, 57.
आ व रन्दे क्रिदिं यथा	XVIII, 13, 5.	I, 30, 1—5.
आ वां रथः	X, 7, 4; 8, 3.	I, 135, 4; resp. 4—6.
आ वां रथो रोदधी वद्र- धानः	VI, 6 6.	VII, 69—74.
आ वां राजानो	IX, 2, 5; XII, 10, 5.	VII, 81; resp. 1—3
आ वां नाधिष्ठः	XI, 6, 2	VIII, 26, 4—8
आ वां सवृषम्	X, 6, 6, XI, 6, 2.	IV, 16, 3—5.
आ वां भियः	X, 7, 3	I, 135, 5.
आ वामुपखम्	V, 13, 8.	II, 41, 21.
आ वां मिवावरुणा	VIII, 12, 7.	I, 152, 7.
आ वायी भूप	X, 10, 4, 11, 5.	VII, 92, 1; resp. I. 3. 5.
आ विन्ददेवम्	IX, 20, 3; X, 3, 13; XVI, 1, 21.	V, 82, 7; resp 7—9.
आ विन्दवारा	X, 11, 5.	VII, 70, 1—3.
आ हवदथा	VI, 10, 9.	VI, 60, 3.
आ हपस पुश्ववो	XVIII, 8, 13.	VIII, 61, 3—6.
आ रोधसम्	VI, 10, 5.	V, 43, 12.
आ वो राजानम्	XIV, 57, 3.	IV, 3, 1.
आ वो वदन्तु	VIII, 2, 8.	I, 85, 6.
आ वने	X, 11, 8.	VIII, 18, 16—19.
आ श्रुभा	X, 12, 8.	VII, 68, 1—3.
आशुः शिशामः	VIII, 15, 10.	X, 103.
आशुतत्कर्षे	XII, 26, 6.	I, 10, 9—11.

<i>Pratika</i>	<i>Sāṅkhāyana.</i>	<i>Rigveda.</i>
आदिनाबन्धावत्या	VI, 6, 2	I, 30, 17—19.
आ स एतु य ईवदा	XVI, 11, 24.	VIII, 46, 21 ff
आ सत्यो यातु	X, 11, 7; XI, 14, 11; XII, 3, 13.	IV, 16
आ सत्यो यातु मघर्षो ऋ- जीवी	XVIII, 19, 8.	IV, 16
आ सुवे सिञ्चत द्वियम्	V, 10, 11.	VIII, 72, 13.
आहं पिबुन्	III, 16, 6.	X, 15, 3
इच्छन्ति वा	XII, 5, 22	III, 30.
इलामघे	V, 19, 9.	III, 1, 23.
इलायास्वा	III, 14, 11.	III, 29, 4.
इत्या हि सोमे	X, 6, 9; XII, 5, 11.	I, 80, 1—16; resp. I —3
इत्या हि सोम इन्द्र	XVIII, 6, 4.	I, 80, 1—3.
इदं वषो सुतम्	IX, 14, 1.	} VIII, 2, 1—3
इदं वषो सुतमन्वः	VII, 19, 9; XVII, 9, 3.	
इदं विष्णुः	I, 8, 8, XV, 8; 11.	I, 22, 17; resp. 16— 21.
इदं शश्वोजसा	IX, 15, 1; XVIII, 7, 15	III, 51, 10—12.
इदं त रकं पर क त रकम्	XVIII, 1, 8.	X, 56, 1.
इदं वे पात्रं सनक्तिमिन्द्र	IX, 14, 3	X, 112, 6.
इदं वे सोम्यं मधु	VII, 4, 3.	VIII, 65, 8.
इदं त्यमावम्	IX, 10, 4.	VI, 44, 16.
इदमापः	I, 12, 8; V, 18, 12.	I, 23, 22—24.
इदमिवा	X, 8, 14; XII, 8, 2; 9, 6.	X, 61.
इन्द्र इलामपा	X, 3, 6	VIII, 2, 4—6
इन्द्र इलामपा रकः	XVIII, 7, 4.	VIII, 2, 4—27.
इन्द्र इधे	X, 11, 8	VIII, 93, 34.
इन्द्र ऋभुभिर्वाजवह्निः	VIII, 2, 5; XIV, 3, 12.	III, 60, 5; resp. 5— 7.
इन्द्रं वरुं महाधने	IX, 20, 3.	I, 7, 5.
इन्द्र वरुं क	IX, 18, 1.	VIII, 13, 16—18.

<i>Pratīka.</i>	<i>Sāṅkhāyana</i>	<i>Rigveda.</i>
इन्द्रं विद्याः	XI, 11, 12; XII, 26, 1.	I, 11, 1—8; resp. 1 —3.
इन्द्रं विद्याः अग्नीहोत्रम् इन्द्रं उवाच ऋषयः	XVIII, 18, 9. XVIII, 6, 2; 12, 3.	I, 11, 1—8. VIII, 12, 22; resp. 22—24.
इन्द्रं वै विद्वान्	I, 8, 14; IX, 27, 2 (Comm)	I, 7, 10.
इन्द्रं सव	XII, 4, 21; XIV, 24, 4; 33, 22.	X, 89
इन्द्रः किल	XI, 14, 3.	X, 111, 3.
इन्द्रः पूर्विन्दु	VII, 23, 6.	III, 34.
इन्द्रः धृतेयु शीमेयु	IX, 18, 1; XVIII, 12, 1.	VIII, 13, 1—3; resp. 1—33.
इन्द्रं जगुम्	IX, 20, 24; XII, 9, 16.	VII, 32, 20. 27.
इन्द्रं जगुर्विदम्	VII, 12, 4.	III, 40 ¹ , 2.
इन्द्रं चवम्	III, 1, 3; VI, 10, 7	X, 180, 3.
इन्द्रं ज्येष्ठम्	XII, 9, 16.	VI, 46, 5. 6.
इन्द्रं तुभ्यनिष्पवन्	XI, 12, 5.	VI, 44, 10—19.
इन्द्रं पिशातु	X, 4, 10.	VI, 46, 9. 10.
इन्द्रं पिशातु मरुषम्	VI, 13, 3.	VI, 46, 9.
इन्द्रं वा ह्यभाम्	VII, 4, 7; 12, 3; IX, 9, 2.	III, 40, 1; resp. 1— 9.
इन्द्रं दृष्ट	XI, 9, 9.	X, 100.
इन्द्रं नराः	VI, 10, 7; X, 11, 5.	VII, 27, 1; resp. 1— 3.
इन्द्रं वैदीयं रदिदि	VII, 10, 10; XII, 6, 12 etc	VIII, 53, 5. 6.
इन्द्रं पितृ तुभ्यं धृतेयु मदाय	XI, 10, 7.	VI, 40.
इन्द्रं मरुषः	VII, 19, 2, X, 5, 8.	III, 51, 7; resp. 7— 9.
इन्द्रं मरुष इन्द्रं पादि शी- मम्	XIV, 3, 6	III, 51, 7—9.
इन्द्रं विद्वांसिः	VII, 14, 1; XII, 1, 4; XVIII, 2, 2.	I, 7, 1—3.

<i>Pratīka.</i>	<i>Sāṅkhāyana.</i>	<i>Rigveda.</i>
इन्द्रमिज्ञाधिनी बुधद्	IX, 10, 1; XIII, 7, 5.	I, 7, 1—3; resp. 1— 10.
इन्द्रमिद्वतातवे	X, 5, 18.	VIII, 8, 5. 6.
इन्द्रमीशानमोजसा	XII, 26, 1.	I, 11, 8. 6. 7.
इन्द्र वज्रिषु	IX, 10, 2.	I, 7, 4—10
इन्द्रवायु इमे	VII, 2, 2; 10, 10.	I, 2, 4; resp. 4—6.
इन्द्रस्य वायवेषां सुमानाम्	X, 4, 5.	V, 51, 6. 7.
इन्द्रस्य वादवेषां सोमानाम्	X, 5, 4.	IV, 47, 2—4.
इन्द्रस्य सोमम्	VIII, 2, 7.	IV, 50, 10.
इन्द्र सोमं सोमपने	X, 3, 8; XIV, 33, 22.	III, 32.
इन्द्र सोममिमं पिब	XII, 5, 9.	X, 24, 1—3
इन्द्र सोमं पिब ऋतुना	VII, 8, 5.	VII, 15, 1 ff.
इन्द्रस्य तु वीर्यं वि	VII, 20, 8; X, 13, 14; XVIII, 19, 2.*	I, 32.
इन्द्रा को वां वधथा	XII, 11, 22.	IV, 41.
इन्द्राग्री वधथा	I, 8, 11; XII, 2, 8.	VII, 94, 7; resp. 7— 9.
इन्द्राग्री वा जतं हतम्	VII, 13, 1. 2. 4; XII, 1, 5.	III, 12, 1—10, resp. 1—3.
इन्द्राग्री दुवं ह मा	XVIII, 16, 1.	VIII, 40.
इन्द्राग्री सुवामिमं	XII, 1, 5.	VI, 60, 7—9.
इन्द्रा तु वधथा	VI, 11, 1.	VI, 57.
इन्द्रापूष्णोः प्रियमय्येति	XVI, 3, 32	I, 162, 2D.
इन्द्राय महने हतम्	IX, 10, 1; XVIII, 6, 2.	VIII, 92, 19—21.
इन्द्राय घाम दायत	IX, 5, 9; XII, 12, 12, XVIII, 13, 10.	VIII, 93, 1—3; resp. 1—12
इन्द्राय सोमां प्रदिशो वि- दामाः	VII, 17, 10.	III, 36, 2.
इन्द्राय वि योः	X, 7, 11; XII, 3, 12.	I, 131, 1; resp. 1— 3.
इन्द्रा वाचि विषभानो	VII, 10, 13.	I, 3, 4—6.
इन्द्रायैन्दो महत्तवे	VII, 15, 16.	IX, 64, 22—24.

* According to the Comm.

<i>Pratīka.</i>	<i>Sāṅkhāyana.</i>	<i>Rigveda.</i>
इन्द्रावस्था मधुमत्तस्य	IX, 2, 6.	VI, 69, 11.
इन्द्रावस्था युवमश्वराय	XII, 10, 6. 12; 11, 15.	} VII, 82.
इन्द्रावस्था युवमश्वराय नः	IX, 2, 4; XIV, 35, 2.	
इन्द्रावस्था द्युतपो	VIII, 2, 6.	VI, 68, 10.
इन्द्राविष्णु पिबतम्	VIII, 2, 10.	VI, 69, 7.
इन्द्राविष्णु मदापती मदा- नाम्	IX, 4, 7.	VI, 69, 3.
इन्द्रे अग्रा	VII, 14, 1.	} VII, 94, 4-6.
इन्द्रे अग्रा नभो बुधन्	XII, 1, 5.	
इन्द्रे अं वि	XII, 1, 4; XVIII, 2, 2.	I, 6, 7-9.
इन्द्रेति मति	IX, 14, 1. 2.	I, 9.
इन्द्रो दधीचः	IX, 6, 11, XII, 1, 4, XVIII, 2, 2.	I, 84, 13-15.
इन्द्रो मदाय	X, 6, 16, XII, 4, 12, XII, 7, 6.*	I, 81, 1-9; resp. 1 -3, resp. 1, 81, 1-9; 82, 1-5.
इन्द्रो रथाय	X, 11, 6; XI, 4, 8.	V, 31.
इन्द्रो राजा	VI, 10, 7.	VII, 27, 3.
इत्तं यज्ञम्	III, 12, 5.	I, 91, 10.
इत्तं यम	VIII, 6, 13.	X, 14, 4.
इत्तं सोमम्	IV, 2, 10, VIII, 2, 11; X, 8, 15.	I, 94, 1-16; resp. 1.
इत्तं जीवेभ्यः	IV, 10, 5.	X, 19, 4.
इत्तं नु मायितम्	X, 5, 8.	VIII, 76, 1-3.
इत्तं नो यज्ञम्	V, 18, 1; X, 12, 15; XV, 1, 25.	III, 21.
इत्तमिन्द्रं द्युतं विव	XI, 11, 10; XII, 26, 7. 8.	I, 84, 4. 5; resp. 4- 6.
इत्तम् न	X, 6, 2. 20.	VI, 15, 1-9.
इत्तम् न वे। अतिदिग्भुधम्	XIV, 67, 9.	VI, 15, 1-4.
इत्तं मन्त्रे विद्ययाय	XV, 3, 2.	III, 54.

<i>Pratika</i>	<i>Sāṅkhāyana.</i>	<i>Rigveda.</i>
इमं मे वदथ	III, 14, 5 ; IX, 26, 3 (Comm.)	I, 25, 10.
इमा अग्निं प्र योनुमः	XII, 11, 20	VIII, 6, 7—9.
इमा उ ता	XI, 5, 1.	} VI, 21.
इमा उ ता पुरतमस्य	X, 10, 5 ; XIV, 24, 4 ; 60, 2 ; 71, 3.	
इमा उ ता पुरतमस्य का- रीर्ष्यं वीरं इया इवमे	XIV, 50, 2.	
इमा उ ता पुरुवधी	XI, 11, 11.	VIII, 3, 3. 4
इमा उ वां दिविष्टयः	VI, 6, 8 ; X, 0, 6	VII, 74, 1—6 resp 1—3.
इमा उ वां श्मयः	XII, 11, 24.	III, 62, 1—3.
इमा जुहाना	II, 4, 4, VI, 10, 2.	VII, 95, 5.
इमा नारीः	IV, 16, 6.	X, 18, 7.
इमानि वां भागधेयानि	XII, 11, 17.	VIII, 50, 1—5.
इमा नु कम्	X, 10, 7 ; XII, 12, 14.	} X, 157.
इमा नु कं भुवना चीवधाम	XVIII, 15, 2.	
इमां मे धियम्	IX, 17, 3 ; X, 10, 6	I, 102, 1—10.
इमां धियं मिष्टमापस्य	V, 6, 3 ; VI, 10, 11.	VIII, 42, 3.
इमाम् सु	VII, 24, 6.	III, 36.
इमां मे अग्ने समिधम्	V, 11, 2. 10.	II, 6, 1—3.
इमा वद्राय	IV, 20, 2.	I, 114.
इमा वद्राय शिष्टरधन्वने	IV, 20, 2.	VII, 46.
इमे विप्रस्य	VI, 4, 1.	VIII, 43.
इमो अग्ने	II, 2, 15.	VII, 1, 18.
इयं या नीचकिंवी	XVIII, 11, 2.	VIII, 101, 13.
इयं वामस्य	III, 12, 7.	VII, 94, 1.
इयं वामस्य सक्तमः	VII, 13, 4 ; XII, 1, 6.	VII, 94, 1—9 ; resp. 1—3.
इयं ते न्यधी	XIV, 56, 6	VIII, 74, 7—9.
इयमददान्	X, 5, 4 ; 6, 6 ; 8, 3.	VI, 61, 1—3.
इयं सशरम्	I, 15, 4.	I, 13, 10.
इयेन्द्राप्रो उप जये	VII, 13, 3 ; XII, 2, 18.	I, 21, 1—5, resp. I —6.

<i>Pratīka.</i>	<i>Sāṅkhāyana.</i>	<i>Rigveda.</i>
इहेह यः	III, 13, 14.	VII, 59, 11.
इहेव यः	X, 2, 7.	III, 60.
इहोप यान	VIII, 2, 3.	IV, 25.
ईलिष्या वि	VI, 4, 9.	VIII, 23.
ईमे च नः।	IX, 23, 12.	III, 1, 15.
ईलेषः	I, 4, 8.	III, 27, 13—15.
ईले यावाश्चिनी	V, 9, 24, VI, 6, 12.	I, 112.
उपो जज्ञे	XI, 7, 7.	VII, 20.
उचामाव	VII, 4, 10.	VIII, 49, 11.
उच्छिष्टं चम्बोर्भर	XV, 23 (p. 193, 11. 12).	I, 29, 9: 5—8.
उच्छ्रयस्य बभूवसे	V, 15, 3.	III, 8, 3.
उच्छ्रयमाना	IV, 15, 8.	X, 18, 12.
उच्छ्रयस्य	IV, 16, 8.	X, 18, 11.
उत या बभूव	I, 15, 4.	V, 46, 8.
उत ब्रानदिने गच्छि	II, 2, 14; IX, 27, 2. (Comm.)	VIII, 67, 10.
उत देवा अचदितम्	XVI, 13, 4.	X, 137.
उत नः त्रिधा	X, 4, 5, 8, 4; XI, 6, 2.	VI, 61, 10—12.
उत नो देवदितिः	XI, 6, 2.	VIII, 25, 10—12.
उत नो मधुस्रविष	III, 7, 5.	III, 13, 6.
उत नो इदिर्बुधः श्योतु	VIII, 6, 8 .	I, 186, 3.
उत नुवन्तु जन्तवः	III, 13, 17.	I, 74, 3.
उत नाता बुधरिषा	X, 7, 12.	X, 64, 10.
उत वा विष्णु	III, 8, 19.	I, 153, 4.
उत स्या नः परसन्तो धीरा	X, 3, 5; 6, 7.	VI, 61, 7—9.
उत स्या नः परसन्तो बु- धाया	X, 10, 4; XVII, 8, 10	VII, 95, 4—6.
उतिष्ठन्तव पश्यत	VII, 16, 2. 3. 4; X, 19, 6.	X, 179, 1 2. 3; resp. 1.
उतिष्ठप्रोजहा	X, 13, 6.	VIII, 76, 10.
उतिष्ठप्रोजहा षट्	XII, 1, 4; XVIII, 2, 2; 7, 15.	VIII, 76, 10—12.
उतिष्ठ प्रक्षयस्यते	IV, 16, 7; V, 10, 9; 11, 9; X, 3, 7.	I, 40, 1, 2; resp. 1.

<i>Pratīka.</i>	<i>Sāṅkhāyana.</i>	<i>Rigveda.</i>
अभूयैषां धृषता	XIV, 49, 3.	VI, 18, 13 D (Cf. नम इति)
अभे सभ्रामि	IV, 15, 8.	X, 18, 13.
अत्ता मन्दन्नु सोमाः	XVIII, 13, 6.	VIII, 64.
अम्सुर्यो बृहदर्चीवि	XI, 13, 26.	VII, 62, 1.
अदग्ने इषथः	II, 2, 10, III, 19, 11.	VIII, 44, 17.
अदग्ना	IX, 3, 4; XII, 12, 9.	X, 69.
अदिग्न्वस्य रिच्यते	VII, 24, 3; XII, 4, 22; XVIII, 8, 10.	VII, 32, 12, 13; resp. 12—16.
अदीरताम्	III, 16, 5; VIII, 6, 13; 7, 16; [XIV, 57, 11]	X, 15, 1; resp. 1—3
अदीरय	III, 13, 12.	V, 42, 3
अदीराशाम्	VI, 6, 2; XV, 8, 13.	VIII, 73, 1—18; resp. 1—9.
अदीर्षे नारी	XVI, 13, 13.	X, 18, 8.
अदीर्षात्. पतिवती	XVI, 13, 13.	X, 85, 21.
अदीर्षातो निष्ठावधो	XVI, 13, 13.	X, 85, 22.
अदुगर्भं वषथ	VI, 10, 11, VIII, 11, 5.	I, 24, 15.
अदु त्यं जानवेदसम्	IX, 20, 21; XVIII, 2, 3 5.	I, 50, 1—9; resp. 1—3
अदु त्यर्भतम्	XI, 13, 27; XIII, 8, 2.	VII, 66, 14, 15
अदु त्ये मधुमत्तवाः	VII, 23, 5; XII, 4, 22.	VIII, 3, 15, 16.
अदु मद्याधि	VII, 23, 8; XII, 4, 3; XVIII, 19, 9.	VII, 23.
अदु य देव सविता द- मुनाः	X, 6, 18.	VI, 71, 4—6.
अदु य देव सविता वषथ	X, 8, 14.	II, 33.
अदु य देव. सविता दि- रण्या	V, 10, 12, X, 4, 14; XIV, 3, 12	VI, 71, 1; resp. 1—3.
अद्वेदि	VII, 12, 4; IX, 11, 2; XII, 2, 7.	VIII, 93, 1—3; resp. 1—33.

<i>Pratika.</i>	<i>Sāṅkhāyana.</i>	<i>Rigveda.</i>
वहेदभि सुतमधम्	XVIII, 2, 2.	VIII, 93, 1—3.
उषासः	IX, 14, 3.	V, 31, 3.
उषासुषा	IX, 6, 18.	VIII, 69, 7.
उषसम्	IV, 18, 1.	I, 50, 10.
उषां उषः	X, 9, 4.	VII, 61, 1—3.
उषां अरुणेषु सुप्रतीकम्	XIV, 35, 2.	VII, 61.
उषां अरुणेषु सुप्रतीकम्	VII, 15, 8.	VIII, 81, 7.
उषां वे सोमाम्	IX, 26, 3 (Comm.)	I, 114, 9.
उषां वे सोमाम्	II, 12, 2; V, 14, 11.	I, 1, 7—9.
उषां वे सोमाम्	XIV, 52, 5.	VIII, 102, 12—15.
उषां वे सोमाम्	II, 2, 17.	VIII, 44, 5.
उषां वे सोमाम्	VII, 11, 4.	V, 71, 3.
उषां वे सोमाम्	IX, 18, 3.	III, 42.
उषां वे सोमाम्	X, 8, 9; XI, 9, 3.	VIII, 93, 31—33.
उषां वे सोमाम् [मिन्द्र]	II, 11, 2; VI, 4, 1;	I, 74, 1; resp. 1—9;
उषां वे सोमाम् अश्वरम्	X, 2, 2, XIV, 51,	resp. 1, 2.
	12.	
उषां प्रासात्	XVI, 3, 23.	I, 163, 12, 13.
उषां प्रियम्	V, 14, 16.	IX, 67, 20.
उषां प्रियम्	V, 11, 1, 11; VI, 4,	VII, 15, 1—3; resp.
उषां प्रियम्	1.	1—15.
उषां प्रियम्	XII, 2, 20.	VIII, 72, 15.
उषां प्रियम्	III, 16, 6.	X, 16, 6.
उषां प्रियम्	V, 10, 1.	I, 104, 26.
उषां प्रियम्	VI, 5, 6.	VII, 77—80.
उषां प्रियम्	III, 17, 2.	I, 82, 1.
उषां प्रियम्	VII, 20, 7; XII, 5,	VIII, 61, 1, 2; resp.
उषां प्रियम्	19; XVI, 21, 27.	1—4.
उषां प्रियम्	X, 3, 5.	I, 28, 2, 3.
उषां प्रियम्	V, 10, 18; IX, 20, 32.	I, 46, 15.
उषां प्रियम्	II, 11, 2; VI, 10, 9.	VI, 60, 13.
उषां प्रियम्	XII, 3, 10.	X, 134, 1—3.
उषां प्रियम्	XII, 26, 4.	VII, 99, 4—6.
उषां प्रियम्	III, 14, 20; VIII,	I, 24, 8.
उषां प्रियम्	10, 2.	

Pratika.

Sāṅkhāyana

Rigveda.

उषं नः	VI, 10, 7, IX, 6, 1; 26, 3, XI, 14, 18; XII, 5, 2.	} VI, 47, 8.
उष नो लोकमनु नेवि वि- हाम्	XVIII, 4, 1.	
उरीष्ट इन्द्र राधसः	XVIII, 18, 7.	V, 39, 1. 2.
उरो महान्	III, 5, 5.	III, 1, 11.
उर्वीं इथ्वी	III, 12, 9	I, 185, 7.
उरुना वात्सवसौरघातम्	XIV, 27, 13	V, 29, 9 A (Cf. अर्धेना)
उरुल्लवरा	III, 16, 23	X, 16, 12.
उरुमु षु वः	VII, 22, 6.	IV, 20, 4.
उषस्य पुषाः	XV, 3, 2	III, 55
उषस्यद्विवम्	VI, 5, 10.	I, 92, 13—15.
उषासानता	XI, 9, 10; 12, 17.	X, 36
उषो भद्रेभिः	VI, 5, 4.	I, 49.
उष्यं ऊ षु वः	V, 15, 3.	I, 36, 13
उष्यं ऊ षु वी अघ्नरस्य	XIV, 56, 2. 3	IV, 6, 1—9 10. 11.
उतर्		
उर्ध्वी अग्निः	X, 11, 5.	VII, 39, 1—3.
उर्ध्वी नः	V, 15, 3	I, 36, 14.
उरुमीवी वस्वी	VII, 23, 9	V, 40, 4.
उरुमुनीती	X, 9, 16	I, 90, 1—5.
उरुमुनीती न	XII, 5, 14	I, 90, 1.
उरुस्य द्वि उषस्यः (पाद)	XIV, 16, 10.	IV, 23, 8 (Cf. कथा महाम्)
उरुमुनिवी	IX, 4, 3; XI, 14, 10. 22; XII, 26, 12.	II, 13, 1—13; resp. 1—9
उरुवेन यो	III, 8, 19, IX, 27, 2.	I, 23, 5.
उरुधरित्या	X, 6, 6	VIII, 101, 1. 2.
उरुधुविभा	X, 6, 18.	IV, 31.
उरुमु लो दग् चिपः	VII, 15, 7*	IX, 15, 8
उरुं उरुमनि मरुंम्	VII, 15, 7.	IX, 15, 7.

* Comment. मुख्यप्रतीकले प्राच्येन व्यवस्था. It remains doubtful, whether the verses have been arranged in the Sāṅkhāyana Ś'akha in the same order as in the Ś'ākala Ś'akha.

<i>Pratīka.</i>	<i>Sāṅkhāyana.</i>	<i>Rigveda.</i>
एता उ न्याः	VI, 5, 12.	I, 92, 1-4.
एतायाम्	XI, 8, 5.	} I, 33.
एतायामो गन्तव्यं इन्द्रम्	XIV, 11, 8.	
एति प्र चीता	VI, 4, 11; XI, 4, 13; XIV, 56, 5.	I, 144, 1-7; resp. 1. 2.
एतेनाग्निं ब्रह्मणा	I, 15, 17	I, 81, 18.
एतो निन्दं स्वाम	XII, 25, 7.	VIII, 24, 19*-21.
एतु मधीं सदिनारम्	XII, 25, 6.	VIII, 24, 16-18.
एता वः	VI, 4, 7.	VII, 16.
एता नो अग्निम्	XIV, 54, 3.	VII, 10, 1. 2.
एन्द्र नो गधि	XII, 25, 6.	VIII, 93, 4-6.
एन्द्र यादि हरिभिः	IX, 28, 13, XI, 14, 25; XVIII, 18, 10	VIII, 84, 1; resp. 1 -15.
एन्द्र याद्युप	X, 8, 9.	I, 130.
एन्द्र सान्तिम्	I, 8, 12, IX, 12, 2.	I, 8, 1; resp 1-10.
एवाग्निर्दोतमेभिः	XIV, 57, 15.	I, 77, 5.
एवा त्वामिन्द्र वद्विजय	VII, 22, 5	IV, 19.
एवा न इन्द्रो मघवा	VIII, 6, 17.	IV, 17, 20.
एवा पिने	VIII, 3, 15; IX, 27, 2.	IV, 50, 6.
एवा वन्दस्व	V, 14, 20; VI, 10, 11.	VIII, 42, 2
एवा अग्नि वीर्यः	X, 6, 14; XII, 12, 1.	VIII, 92, 28; resp. 28-30.
एवा अग्निं स्वयमा	XII, 12, 1.	I, 8, 8-10.
एवेदेष तुविकूर्मिः	XVIII, 7, 5.	VIII, 2, 31-39.
एव प्र पूर्वाः	XI, 14, 16.	I, 56.
एयो उषाः	VI, 6, 2; XV, 8, 13.	I, 46, 1-15; resp. 1 -9.
एदि सीमां अभि सर	XVIII, 18, 2.	I, 10, 4-12.
एद्यु न प्रवाधि	II, 5, 15, IX, 2, 2.	VI, 16, 16; resp. 16 -21.
हेभिरग्ने	XI, 7, 4; XIV, 52, 5.	I, 14, 1-3.
हेभिरग्ने सरथम्	VIII, 5, 1.	III, 6, 9.
सीमासवर्षेषीष्टतः	VII, 10, 14; X, 9, 16.	I, 3, 7-9.

* Comm. अश्विस्तु ब्राह्मणाच्छंभिन इति युतेः । प्राथम्यात् द्वैयजनतः

<i>Pratika.</i>	<i>Sāṅkhāyana.</i>	<i>Rigveda.</i>
कया शुभा	X, 0, 12; 11, 12; XI, 2, 4; 11, 9; 13, 20; XIII, 5, 15; XIV, 39, 9; 84, 5; XV, 2, 9; 7, 1; XVI, 21, 31; 23, 19.	} I, 165.
कया शुभा स्वयसः सनीलाः	XV, 2, 9.	
कल उषः	VI, 5, 2.	I, 30, 20—22.
कस्तमिन्द्र	VII, 22, 3; XVI, 21, 23.	VII, 32, 14. 15.
कस्ते जाभिः	XIV, 52, 5. 7.	I, 75, 3—5.
कस्य नूनं कतमस्यागता- नाम्	XV, 22 (p. 192, 12).	I, 24, 1.
का राधन्	V, 9, 20; IX, 20, 12.	I, 120, 1—9.
काग्निभिरदाभ्या	XII, 2, 5. 15.	VII, 66, 17—19.
का सुष्टुतिः	XII, 3, 11.	IV, 24.
किमु श्रेष्ठः	X, 8, 14.	} I, 161.
किमु श्रेष्ठः किं यद्विष्टो न श्याजगन्	XVIII, 22, 6.	
कुविन्दुनः	III, 5, 4.	VIII, 75, 11.
कुविद्व	LX, 23, 11; X, 10, 4.	VII, 91, 1; resp. I. 3.
कुविद्व नमसा ने हधाम	XVII, 8, 6. 6.	VII, 91, 1—3; 4—6.
कुविद्व यवमन्त्रः	XIII, 3, 4.	X, 131, 2.
कुह युनः	X, 5, 20.	X, 22.
कुपुम्ब पात्रः	V, 9, 11.	IV, 4, 1—5.
कुप्या रजांसि यत्नः	III, 5, 10.	VIII, 43, 6.
के डा भरः	XVI, 11, 9.	V, 61.
को मु वां मित्रावरुणौ	X, 6, 18.	V, 41.
को यन्ताता वधवः को व- रुता	XVII, 8, 9.	IV, 55.
कीलं वाः	III, 15, 15.	I, 37.

<i>Pratika</i>	<i>Sāṅkhyaṇa.</i>	<i>Rigveda.</i>
का स्य वीरः	X, 10, 5; XI, 8, 4; 11, 9; [XII, 13, 5]; XV, 8, 18.	V, 30, 1—12.
देवस्य पतिना गणानां स्या	XV, 8, 15. V, 9, 18; 14, 19	IV, 57, 1—3. II, 23, 1—19; resp. 1.
गन्धर्व इत्या गद्यस्त्रानो गर्भं नु सन् गायत्र्याम गायन्ति स्या	V, 10, 25 III, 7, 3; 15, 8 XII, 3, 11. X, 11, 6; XI, 11, 9. XI, 11, 12, XII, 20, 22.	IX, 83, 4 I, 91, 12. IV, 27. I, 173 I, 10, 1—12, resp. 1—6.
गायन्ति स्या गायन्तिः गावो यवम् जीर्भिर्विप्र- जीर्भिर्वैर्धे इपभं चर्वणोनाम् (Pāda)	XVIII, 6, 2. XVI, 13, 17. VI, 10, 9. XIV, 23, 4.	I, 10, 1—3. X, 27, 8—11. VII, 93, 4. VI, 18, 1 D (Cf. वसु ष्टि)
गृध्रानां जमदग्निना गृध्रमेधास स्या गत गोमदद्यावत् गोमदृषु गोमां ऋषे गौरभीमेत् घावाणव घृतं मिमिषे घृतवती भवमानाम् 12.	VII, 2, 7. III, 15, 9 VI, 10, 8. VI, 6, 2. IV, 12, 10 V, 10, 6. VI, 6, 6 VIII, 4, 1. X, 4, 14; XIV, 3, 12.	III, 62, 18. VII, 59, 10. V, 57, 7. II, 41, 7. 8. IV, 2, 5—7. I, 164, 29. II, 39. II, 3, 11. VI, 70, 1—3.
घृतेन घावाशयिनौ घृतुश्चिमतम् चर्वणोधतम् चित्र रश्मिगोः चित्र देवानाम्	XI, 6, 5. XVI, 3, 24. IX, 2, 3. XI, 8, 7. IX, 20, 22; XI, 13, 9. 24; XII, 9, 13.	VI, 70, 4—6. I, 162, 18. III, 51, 1—3. X, 115. I, 115.
जनस्य गोपाः	VI, 4, 11; XI, 7, 12.	V, 11.

<i>Pratīka.</i>	<i>Sāgāyana.</i>	<i>Rigveda.</i>
जनिता उदः	VII, 19, 15; XI, 13, 20.	X, 73, 1—6; resp. 1—11.
जनिता उदः मध्ये सुराय	XIV, 31, 5; 19, 2	X, 73.
जनीयलः	II, 4, 5; VI, 11, 8.	VII, 96, 4; resp. 1—6.
जरभाहः	XV, 8, 7.	X, 118, 5—7.
जराशोध	XV, 8, 7.	I, 27, 10—12.
जातो जायते	V, 15, 3.	III, 8, 5.
जायेदशम्	X, 1, 11.	III, 63, 4.
जुपस मप्रमसमम्	V, 18, 1; VI, 1, 1; X, 12, 15 (except. r 3 4); XIV, 56, 12, XV, 1, 25.	I, 75.
जुडो द्मुना	III, 1, 4	V, 1, 5
कपेदा यज्ञम्	XII, 2, 21.	VIII, 39, 1—10.
सं युजायाम्	VI, 6, 6	I, 183, 184.
सं यो द्यम्	VII, 23, 3. XII, 9, 11	} VIII, 88, 1, 2.
सं यो द्यमयनीषदम्	XVIII, 10, 8	
सं शयाना	IX, 21, 8.	VII, 97, 6.
सं वि शयान रंजते	II, 2, 6.	V, 11, 3
सद्यन्त्यम्	VIII, 3, 11	I, 111.
सं वेमिद्या	V, 10, 26.	VIII, 69, 7.*
सं वेमित्या ममसिनाः	XVIII, 8, 1	I, 36, 7, 8.
सद्यः	III, 17, 6, IV, 13, 1; 15, 4; X, 21, 11.	VII, 66, 16.
सत मे	X, 8, 18; XI, 5, 4; XVI, 20, 16.	I, 110.
सत इन्द्रियम्	X, 11, 7.	I, 103.
सत्ता यामि	III, 14, 5; VI, 10, 11.	I, 21, 11.
सत्ता यामि	XII, 9, 11.	} VIII, 3, 9, 10.
सत्ता यामि सुवीर्यम्	VII, 23, 3; XVIII, 8, 11.	

Pratīka.

Sāṅkhyaṇa.

Rigveda,

मा चस्य सूददोदृष्ट	XVIII, 1, 23; 2, 7; 3, 3 etc.	VIII, 69, 3.
ता वां विशस्य	XI, 6, 2.	VIII, 25, 1-3.
तां वां धेनुम्	X, 7, 7.	I, 137, 3.
तां सु ते कौतिम्	X, 10, 6.	X, 54
ता नः शक्तम्	XII, 1, 3.	V, 68, 3-5.
ता नो रासन्	X, 7, 7.	VII, 31, 22.
ता योषिष्ठम्	VI, 10, 9.	VI, 60, 2.
ता हि शक्नाः	XII, 1, 5.	VII, 94, 5-7.
ता ऊने ययोरिदम्	XII, 1, 5.	VI, 60, 4-6.
तिष्ठ सु कम्	VIII, 8, 1	III, 53, 2.
तिष्ठा वरी	IX, 15, 4; X, 11, 6; XI, 6, 3; XIV, 29, 7; 57, 16.	III, 35, 1; resp 1- II.
मीमक्षाभिवदसः	XIV, 21, 3	X, 160.
मीमाः सोमास आ गृहि	X, 3, 5.	I, 23, 1.
तुभ्यं हिन्वाम	X, 7, 8.	II, 36, 37.
तुभ्यं वा अहिरक्षाम	IX, 23, 12.	VIII, 43, 18.
तुभ्येदमिन्द्र परि विष्यते मधु	XVIII, 17, 2.	X, 167, 1.
तुभ्यं दिना	X, 5, 19.	VII, 22, 7-9.
तुविष्टस्य	X, 13, 9; XV, 2, 1.*	VIII, 68, 2, 3.
दतीये धाना सवने	VIII, 2, 1.	III, 52, 6.
नेने अग्ने	VI, 4, 3	VI, 16, 27.
ने नः सन्नु दृष्ट	XII, 2, 14.	VIII, 83, 2.
ने नो रत्नानि	X, 11, 8.	I, 20, 7, 8.
ने सत्येद्य	X, 9, 4.	VII, 90, 5-7.
ने क्षाम ये अग्रये	II, 2, 6.	IV, 8, 5.
ने हि यावाप्रथिवी	X, 3, 14.	} I, 160.
ने हि यावाप्रथिवी विष्ट- मधुवा	XVIII, 22, 5.	

* Comm माध्विन्द्रे सवने मन्वन्तीयशस्य विष्टदुकीयाभिश्चन्द्रक्षा प्रतिपद्भवति ।
तुविष्टस्य तुविष्टतेः इत्यन्ते । इत्येष प्रातिपदस्यच ।

<i>Pratika.</i>	<i>Sāgghāyana.</i>	<i>Rigveda.</i>
से दि यज्ञेषु यज्ञिवासा जनाः	VI, 10, 0.	VII, 39, 4.
नीमा इवदशा	XII, 2, 18.	III, 12, 4-9.
स्यं क्षु भेषम्	IX, 8, 3; IX, 9, 12; XI, 13, 20.	I, 52, 1-8; 10-14; resp. 1-15.
त्यमुषः	IX, 7, 3.	VIII, 92, 7-33.
त्यमुषः सधासाहम्	X, 5, 20; XV, 8, 8.	VIII, 92, 7-9; resp. 7-12.
त्यमुषो अयदधम्	X, 6, 14.	VI, 44, 4-6.
त्यमुष (तास्यै)	XI, 14, 28; XII, 11, 12.	X, 178.
त्याङ्ग अविधान्	IX, 24, 8.	VIII, 67, 1.
अय इन्द्रस्य वीताः	X, 4, 6	VIII, 2, 7-9.
विकद्रुकेषु मदिषः	X, 13, 7 (विकद्रुकीषा) XII, 4, 23.	II, 22, 1; resp. 1-3, 4.
विकद्रुकेषु मदिषी यवा- मिरे तुविद्यन्तः	XV, 2, 1.	II, 22, 1.*
विमथेनम्	XIV, 57, 11.	I, 116, 1-3.
विदिमो अय	VI, 6, 12.	I, 34.
वीति शता	XIV, 51, 12.	III, 9, 9 (=X, 52, 6).
अर्धमा	X, 4, 3, 11, 6, XIV, 27, 12, XVI, 21, 19	V, 29.
सं राजेन्द्र दे च देवाः	XIV, 25, 5	I, 174
सं विशस्य जगतः	XVIII, 11, 2.	X, 102, 12.
सं वीम जतुभिः	V, 11, 7; VII, 19, 13.	I, 91, 2.
सं वीम विदभिः	III, 16, 4; VIII, 4, 2.	VIII, 48, 13.
सं वीम प्र विदितः	III, 16, 4; V, 5, 2; VI, 10, 3.	I, 91, 1.
सं वीम महे भगम्	III, 16, 24.	I, 91, 7.
सं वीमासि सत्यता	I, 8, 1.	I, 91, 5.
सं हि चंसयम्	VI, 4, 3; X, 3, 3; XI, 13, 18; 15, 3.	VI, 2, 1-9; resp. -10.

* See page ६००, note *.

Pratika.

Sāṅkhāyana.

Rigveda.

सं ह्यग्ने अग्निना	III, 13, 17.	VIII, 43, 14
न ह्यग्ने प्रथमो मनोता	V, 19, 13.	VI, 1.
सं ह्येहि चेरवे	VII, 20, 4.	VIII, 61, 7. 8.
न च सीम नो वशः	IX, 23, 6 (Comm.)	I, 91, 6
सं द्रुतः	III, 14, 12.	II, 92, 1.*
न न इन्द्रा भर	XII, 25, 3.	VIII, 93, 10—12.
न नयिष कत्या	XV, 3, 3.	VI, 48, 9. 10.
सो नो अग्ने अधरात्	IV, 2, 9	X, 87, 20.
सो नो अग्ने वरषस्य	VIII, 8, 10.	} IV, 1, 4.
सो नो अग्ने वरषस्य विद्वान्	II, 5, 31; VIII, 11, 6; XV, 23 (p. 193, 14).	
समग्र ईहितः	III, 16, 10.	X, 15, 12.
समग्रे गृह्यपतिः	XIV, 55, 3.	VII, 16, 5 6.
समग्रे पुभिः	XI, 9, 8.	II, 1.
समग्रे इविषोदाः	XIV, 56, 7—10.	II, 1, 7—9, 10—12; 13—16; 1—6
समग्रे प्रथमो अङ्गिरा अहि	X, 4, 15; XIV, 53, 6	I, 31, 1—18; resp. 1.
समग्रे यज्ञानाम्	VI, 4, 1; XI, 15, 14; XIV, 53, 4	VI, 16, 1—26; resp. 1—6; resp. 1—3.
समग्रे वसव	XV, 13, 3	V, 3.
समग्रे वसुन्	X, 4, 3	I, 45, 1—9
समग्रे धीरवशमः	II, 4, 7.	VII, 15, 12.
समग्रे प्रतपाः	II, 4, 8.	VIII, 11, 1.
समग्रे सप्रथाः	II, 2, 13	V, 13, 4
समित्युप्रथाः	XIV, 55, 3.	VIII, 60, 5 G.
समिन्द्र प्रतृतिषु	XII, 9, 11.	VIII, 99, 5. G.
समिन्द्र यथा अग्नि	XII, 9, 11.	VIII, 99, 5. G.
समिमा ओषधीः	VI, 10, 3.	I, 91, 22.
सं मनो न	II, 4, 7.	VI, 13, 2.
सं मघो इन्द्र तुभ्यं व	X, 10, 6, XII, 3, 20.	IV, 17.
सं मघो इन्द्र यो व	X, 10, 6, XII, 4, 20.	I, 63.
सया मन्यो	XIV, 22, 5.	X, 84

* Comm न सं द्रुतो अमर्ष इति । नि सेतेति हे इति मोक्षम् शाखाकरे
पाठक्रमादन्यत्रात् ;

<i>Pratīka.</i>	<i>Sāṅkhāyana.</i>	<i>Rigveda.</i>
नया वयं महवन्	X, 7, 11, XII, 4, 16.	I, 132, 1—6; resp. 1—8.
नां चित्रयवस्तम	III, 15, 10; V, 5, 6	I, 45, 6.
नामग्न आतापयः	XI, 6, 8; XIV, 56, 4.	V, 8.
नामग्नो पुष्करात्	III, 13, 17.	VI, 16, 12—15.
नामग्नो मनोविद्यः	VI, 4, 9.	III, 10.
नामग्नो मानुषीः	III, 5, 3.	V, 8, 3.
नामिदा	XII, 5, 4	VIII, 99, 1, 2.
नामिदा ह्यो नरा	XVIII, 10, 10.	VIII, 99.
नामिदि एवामचे	VII, 20, 4.	VI, 46, 1, 2.
स्वायतः पुष्टयसी	IX, 5, 3, XVIII, 14, 2.	VIII, 46, 1; resp. 1—20.
लेवरूनि पूर्वशीक शतः	III, 5, 10.	VI, 5, 2.
ले च यमिमायिद्य इन्द्र	XII, 3, 21.	VII, 18, 1—21.
दधिक्ताव्यो अकारिधम्	IV, 18, 2; XII, 25, 1.	IV, 39, 6
दध्यद् च	X, 7, 7.	I, 139, 9.
दाना मृगो न वारयः	XI, 12, 4.	VIII, 33, 8—10.
दा नो अग्रे हृदतः	III, 2, 4	II, 2, 7.
दिविचिदा हृदितरम्	XVIII, 13, 3.	IV, 30, 9—22.
दिवि चयन्ता	X, 11, 5.	VII, 64, 1—3.
दिवो वयः	III, 18, 6.	VII, 63, 4.
दिव्यं उपणम्	VI, 11, 8.	I, 164, 52.
दुवन्ति मग्न	V, 10, 8.	VIII, 72, 7.
दूर्तं वा	VI, 4, 1;	} IV, 8.
दूर्तं वा विद्यवेदधम्	X, 10, 8; XIV, 51, 14.	
दूरादिरेव	VI, 6, 2; XV, 8, 13.	VIII, 5, 1—26; resp. 1—9.
देव महर्दं चारत्तमानद्	XIII, 4, 3.	X, 70, 9.
देवं देवं वेत्ते देवं देवम्	X, 6, 6.	VIII, 27, 12—15
देवतल्लया मयिता विद्यरूपम्	XIII, 4, 2.	III, 55, 19.
देवानामिदम्	X, 10, 7.	VIII, 83.
देवानां पत्नीः	I, 15, 4; VIII, 6, 6; 7, 13.	V, 46, 7, 8.

<i>Pratīka.</i>	<i>Sāṅkhāyana.</i>	<i>Rigveda.</i>
दवाश्वे	XI, 5, 6; 12, 16; 14, 33	X, 66
देवी वाचम्	IX, 28, 6.	VIII, 100, 11.
देवी वा इविणीदाः	VIII, 6, 5.	VII, 16, 11. 12.
दांसेन माम्	V, 10, 8.	X, 42, 2.
द्यावा नः प्रथिवी इमम्	V, 13, 5.	II, 41, 20.
द्यौर्न व इन्द्र	X, 11, 7; XI, 14, 5; XII, 6, 14; XIV, 27, 12; 71, 3.	VI, 20.
इन्द्रयज्ञम्	VIII, 15, 7.	X, 17, 11.
दे वे	IX, 28, 11.	X, 85, 16
इन्द्रे नमः	XVI, 11, 15 *	VII, 18, 22—25.
इन्द्रे सुतो अश्वत्थर्व पिदृषाम्	XVI, 13, 18.	X, 88, 15. 16. 18 19.
धामावन्नम्	VII, 1, 2.	III, 52, 1.
धारयन्तः	IX, 24, 3	II, 27, 4.
धारावराः	X, 4, 15; XI, 9, 8.	II, 34.
धीरा त्वम्	XII, 10, 8.	VII, 86.
धेनुः प्रवस्य	VI, 6, 6.	III, 58.
ध्यान्त्यापुपिनादुदरन्त न- भैः	XIV, 49, 3.	X, 73, 2 D (Cf. जनिहा उप)
नकिरिन्द्र तदुजत	XVIII, 13, 2.	IV, 30, 1—6.
नकिरि	XII, 5, 8. 18; 9, 11.	VIII, 70, 3. 4.
न ता अर्वा	IX, 28, 6 (Comm).	VI, 28, 4.
न त्वा बृहन्तः	XII, 5, 18; 9, 11.	} VIII, 88, 3 4.
न त्वा बृहन्तो अद्रयः	XVIII, 6, 2.	
नदं व औदतीनाम्	XVIII. 1, 12. 13. 14. 15 21.	VIII, 69, 2.
न प्रथिवे	IX, 26, 3; XVI, 1, 21.	IV, 54, 4.
नमधेदुप धीदत	V, 10, 7.	IX, 11, 6.
नमो नरद्वयः	I, 6, 13	} I, 27, 13.
नमो नरद्वयो नमो अर्भ- वेभ्यः	XV, 22 (192, 22).	

* It appears from this Sūtra that Rigveda VII, 18 consists of two hymns

<i>Pratiku.</i>	<i>Sāṅkhāyana.</i>	<i>Rigveda.</i>
ममी भिषत्स	IX, 20, 23.	X, 37.
म योषपन्दिः	XIV, 52, 5.	I, 74, 7—9.
मयोभवः	XIV, 32, 4.	X, 85, 19.
म सीनदेव व्यापम्	XVIII, 8, 5.	VIII, 70, 7—12.
म सीधे यसा रोमशम्	XVI, 13, 10.	X, 86, 17.
म दि ते चपम्	XII, 11, 21.	I, 24, 6—15.
म दि वो अस्त्रि धर्मकः	X, 11, 8.	VIII, 30, 1.
माके सुपर्णम्	V, 9, 17; 10, 15.	X, 123, 6.
माभिं यज्ञाभाम्	III, 3, 5.	VI, 7, 2.
मायत्वाभ्याम्	VI, 6, 6, 11, 4, IX, 20, 12.	I, 116 II7. 118; resp. 116, 1—6.
मि गयता	XVIII, 0, 4	III, 31, 9.
मि वर्तेध्वम्	IV, 16, 10; VII, 6, 8.	X, 19.
मि होता	III, 14, 12.	II, 9, 1.
नू द्या वै	X, 7, 11.	I, 132, 4.
नू चित्त्यहोजः	X, 3, 15.	I, 58.
नू नी रास मधसवम्	III, 7, 5.	III, 13, 7.
नू मर्तः	XII, 26, 2 19.	VII, 100.
नू दाम ता ह्यतन मीभि- सक्त्यैः	XIV, 3, 7; XVIII, 19, 7.	III, 51, 4—6.
नू दु वाचम्	IX, 9, 4.	I, 53.
पठ कना	X, 2, 8; XIV, 56, 14; XVIII, 23, 9.	X, 53, 5.
पतङ्गनक्तम्	V, 9, 14; XI, 14, 17, 28.	X, 177.
पत्नीवन्ताः सुता इमे	XVIII, 7, 14.	VIII, 93, 22—33.
पथस्ययम्	III, 5, 7; VI, 10, 4.	VI, 49, 8.
पन्थ इदुप मायत	IX, 19, 2.	VIII, 32, 17—19.
पन्थपन्थ इत्योशारु	IX, 19, 2.	VIII, 2, 25—27.
परा घादि मयवन्.	X, 1, 11.	III, 53, 5.
परायतः	X, 4, 14; XI, 9, 14.	X, 63.
परि ते दूहभाः	II, 12, 7.	IV, 9, 8.
परि ना निर्वेणः	V, 9, 12; 13, 10.	I, 10, 12.
परि प्र सीम ते रफ	VII, 15, 8.	IX, 67, 15.

<i>Pratika.</i>	<i>Sāṅkhāyana</i>	<i>Rigveda.</i>
परेषिवांसम्	XV, 9, 5; XVI, 13, 2.	X, 14, 1-5; resp. 1 -8.
परेऽमात्रया	XII, 26, 19.	VII, 99, 1-6.
परेऽन्दाय	III, 13, 4.	VII, 102, 1.
परेऽतयिद्	III, 15, 15.	V, 60, 8.
पविचं ते	V, 9, 15, VII, 15, 13.	IX, 83, 1. 2.
पाता सुतमिन्द्रो अस्तु वीर्यं इत्या इषम्	IX, 8, 3.	VI, 44, 15.
पान्नामा वेऽ अम्बु	IX, 7, 1.	IX, 92, 1-6.
पावका नः सरस्वती	II, 4, 4; VII, 10, 15.	I, 3, 10; resp 10- 12.
पावीरवी कन्या	VI, 10, 2.	VI, 49, 7.
पादि न इन्द्र	X, 7, 11.	I, 129, 11.
पादि नो अग्ने रक्वया	XIV, 51, 1.	VIII, 60, 9. 10.
पादि नो अग्ने रक्वय	XIV, 51, 1.	I, 36, 15. 16.
पिबन्त्यपः	VII, 19, 14; X, 13, 10.	I, 64, 6.
पिब्रीहि देवान्	I, 9, 1; V, 19, 21.	X, 2, 1.
पिब वधेऽन्न	VII, 24, 6	III, 36, 3.
पिबा सुतस्य रश्मिः	VII, 20, 6; XII, 7, 6; 9, 11.	VIII, 3, 1. 2; resp. 1-24 (?)
पिबा सोममभि	XI, 10, 10	VI, 17, 1-14
पिबा सोममभि यमुष	VII, 17, 5-7.	VI, 17, 1. 2. 3.
पिबा सोममभि यमुष नदेः	XIV, 11, 8, 23, 3.	VI, 17.
पिबा सोममिन्द्र मस्तु वा	VII, 20, 11, X, 6, 9.	VII, 22, 1; resp. 1 -6.
पिबा सोममिन्द्र सुवानम्	X, 7, 11.	I, 130, 2.
पिबा सोमं नदाय कम्	XII, 26, 7.	VIII, 95, 3-5.
पिशाङ्कपः सुभरो ष्योषाः	XIII, 4, 2.	II, 3, 9.
पीषो अन्नान्	IX, 23, 11.	VII, 91, 3.
पुषमिव	XV, 15, 12.	X, 131, 5.
पुषीषे वाम्	XII, 10, 6.	VII, 85, 1-3.
पुराणमीकाः सख्यं शिषं नः	XV, 8, 21	III, 59, 6-9.
पुरा भिन्दुः	XII, 26, 21.	I, 11, 4-6; 1-3.
पुरीषासः	IX, 24, 9.	III, 22, 4.

<i>Pratika.</i>	<i>Sāṅkhāyana.</i>	<i>Rigveda.</i>
पुत्र ला	VI, 4, 9.	I, 150.
पुत्रप्रिया षः	XI, 9, 8.	VIII, 5, 4—6.
पुत्रवशा चिदु	XII, 1, 3.	V, 70, 1—3.
पुत्रनाथ	III, 13, 13.	VI, 54, 9.
पुत्रा सुवसुः	VI, 10, 4.	VI, 58, 4.
पुत्रमा आशाः	VI, 10, 4.	X, 17, 5.
पुत्रस्य ष्यः	X, 3, 15.	VI, 8.
पुत्राणि ला परमन्तं इदियः	XVI, 6, 2.	I, 164, 34. 35.
पुष्टो दिवि	II, 5, 3; IX, 27, 2 (Comm).	I, 98, 2.
प्र ष्टभुशः	X, 5, 23.	IV, 33.
प्र ष्टारवः	VI, 10, 1.	III, 6, 1.
प्र ष्टानानि	IX, 8, 1.	VIII, 32, 1—3.
प्र ष्टानान्युञ्जीषिषः	XVIII, 7, 10.	VIII, 32, 1—30.
प्र ष्टीदशा	VI, 10, 2, X, 9, 4; 11, 5.	VII, 95, 1; resp I —3.
प्र ष्टा श्वस्य	IX, 16, 4, X, 8, 9; XII, 6, 17.	II, 15, 1; resp. 1— 10.
प्र ष्टर्षिभ्यः	I, 8, 11; VI, 10, 9.	I, 109, 6
प्र ष्टिबम्	III, 13, 14.	VI, 66, 9
प्रजापते	IV, 10, 4, 18, 4; X, 13, 23; 21, 1; XV, 3, 11.	} X, 121, 10.
प्रजापते न त्वदु	XVI, 7, 3.	
प्र षो देवी	X, 5, 5.	VI, 61, 4—6.
प्र षो ष्य मिषिषिष्ट	XIII, 9, 2; XV, 3, 5.	VII, 100, 5—7.
प्र ष्टिभ्यु	V, 7, 3.	I, 154, 2.
प्र ष्टिभ्युः सवते	XV, 3, 5.	I, 154, 2—4.
प्र ष्टीषीम्	VIII, 6, 6.	I, 143.
प्र ष्टीषुः	XVI, 13, 5.	X, 59.
प्रति प्रियतमम्	VI, 6, 14.	V, 75.
प्रति षदापः	VI, 7, 4.	X, 30, 13.
प्रति वां सूर उदिने	X, 10, 4; XI, 9, 3; XII, 1, 3; 2, 4.*	VII, 68, 7—9.

* Comm. प्रति वां सूर उदिने मिषं ष्टीष इत्येवमादिकलुचः

<i>Pratīka.</i>	<i>Sāṅkhāyana.</i>	<i>Rigveda.</i>
प्रति वृत्ताय	X, 12, 17.	VIII, 32, 4—6
प्रति या स्तूनी	VI, 5, 2 ; IX, 28, 9 ; X, 12, 8.	IV, 52, 1—7 ; resp. 1 ; resp. 1—3.
प्र ते अग्ने इविष्मतीम्	XIV, 51, 2.	III, 19, 2.
प्र न धाराः	VII, 15, 14.	IX, 57, 1.
प्र नं नदे	IX, 6, 6 ; 18, 4 ; XI, 14, 10 (सर्वेइरि).	X, 96, 1—3 ; resp. 1 —13, resp. 1—9.
प्र ते रथं निष्कृतम्	XVIII, 11, 2.	X, 102, 1.
प्रत्यक्षे पिपीपते	VII, 7, 1 ; X, 6, 14, 12, 17 ; XI, 11, 18 ; XVIII, 17, 7.	VI, 46, 1—4 ; resp. 1—3.
प्रत्यु अदर्शि	VI, 5, 8.	VII, 81.
प्रनसद्यः	VIII, 6, 4.	I, 87.
प्र ता मुष्मि	I, 15, 9.	X, 83, 24.
प्रथमभाजम्	IX, 27, 7 ; XIII, 4, 3.	VI, 49, 9.
प्र देवता	VI, 7, 1 ; XIV, 51, 9.	X, 30, 1—11 ; 13— 15.
प्र देवं देवा	III, 14, 9, 10	X, 176, 2—4.
प्र दावा यज्ञैः इरिवी अ- नाहधा	VIII, 3, 11.	I, 159.
प्र दावा यज्ञैः इरिवी नमोभिः	X, 5, 23.	VII, 53.
प्र धारा अस्त्र	VII, 15, 14.	IX, 30, 1.
प्र नर्भं नद्वयस्यतिः	VII, 19, 11.	I, 40, 5, 6.
प्रपथे पथाम्	VI, 10, 4.	X, 17, 6
प्र पूषणं विश्वुमर्षिं पुर- न्धिम्	XIV, 71, 4.	VI, 21, 9 C (Cf. इना उ ना पदतमस्य)
प्र प्र वन्निदुभम्	IX, 6, 14.	VIII, 69, 1—3.
प्र धारवा	VIII, 12, 8 ; IX, 27, 2.	VII, 62, 5.
प्र वृष्टा वा	III, 15, 9.	VII, 56, 14.
प्र वृष्टाय	X, 10, 4.	VII, 42, 1—3.
प्र वृष्टेयु सदनात्	XI, 13, 10.	VII, 86.
प्र वृष्टिहाय	IX, 3, 3 ; XII, 25, 2, 4.	I, 57, 1—3 ; resp. 1 —6.

<i>Pratika.</i>	<i>Sāṅkhāyana.</i>	<i>Rigveda.</i>
प्र संदिहाय ज्ञायत	XII, 10, 7.	VIII, 103, 8, 9.
प्र मन्दिने	X, 11, 6	I, 101
प्र मित्रयोः	VII, 11, 4; XII, 1, 3.	VII, 66, 1—3; resp. 1—9.
प्र मित्राय	X, 6, 6.	VIII, 101, 5.
प्रयज्यवः	X, 8, 15.	} V, 55.
प्रयज्यवी मरुतो भ्राजह- लयः	XVIII, 23, 3.	
प्र घृद्विष्टुभम्	X, 9, 17.	VIII, 7, 1—9 or 15.
प्र वल्ल वाजाः	X, 8, 19. XIV, 3, 12	III, 26, 4—6
प्र धार्भिर्याधि	IX, 23, 11.	VII, 92, 3.
प्र ये शुभन्ते	XI, 7, 12; 12, 16	I, 85.
प्र येः वां मित्रावदृषा	XII, 2, 14.	VIII, 101, 3.
प्र व रन्नाय मादनम्	IX, 8, 1	VII, 31, 1—3.
प्र वः पान्तं रघुमन्थवः	XI, 12, 13	I, 122.
प्र वः पान्तमन्थवः	IX, 4, 5; XII, 20, 16	I, 155.
प्र वः शुक्राय	VI, 10, 1; X, 9, 2, XIV, 53, 2, 3.	VII, 4, 1, resp 1— 10. resp. 1—7. 8. 9.
प्र वः सुखायः	XII, 10, 3.	VI, 16, 22—24.
प्र वः पताम्	IX, 12, 3.	} II, 16.
प्र वः भर्ता ऋतमाय	XIV, 31, 5.	
प्र वः एकलकम्	XI, 8, 7.	V, 59.
प्र वामर्थाधि	IX, 20, 32.	VII, 68, 2, 3.
प्र वायुमन्था	IX, 23, 11.	VI, 49, 4.
प्र वां मदि न्यवी	X, 11, 8.	IV, 53, 5—7.
प्र वीरया	X, 9, 4.	VII, 90, 1—3.
प्र वे देवाय	VII, 9, 3; X, 2, 2, XI, 10, 2; 13, 18; XVI, 7, 13; 14, 2.	III, 13.
प्र वेः मदे मलयः	XI, 15, 10; XII, 6, 14; 5, 10; 6, 7; 12, 14; 26, 10.	V, 87.
प्र वेः मदे मदिहमे भरधम्	XII, 3, 8; XVIII, 17, 6.	VII, 31, 10—12.

<i>Pratika.</i>	<i>Sāṅkhāyana.</i>	<i>Rigveda.</i>
प्र वे मिषाय	VII, 11, 3; XII, 1, 3.	V, 68, 1—5; resp. 1 —3.
प्र वे यज्ञेय	X, 9, 4.	VII, 43, 1—3
प्र वे यज्ञम्	VI, 4, 7; XIV, 53, 5.	I, 36, 1—20; resp. 1, 2.
प्र वे वाजाः	I, 4, 7; XII, 10, 3.	III, 27, 1, resp. 1— 3.
प्र शतमा	X, 6, 18.	V, 42.
प्र शर्षाय	X, 2, 9	V, 54.
प्र शश्वत्	XII, 10, 12	VII, 88.
प्र शक्रेतु द्वेषी (प्रशक्रीष)	X, 5, 23; 13, 18.	VII, 34.
प्र श्वाञ्जं श्वेषीनाम्	XII, 1, 4; XVIII, 13, 6	VIII, 16, 1—3; resp 1—12
प्र श्वाले बृहद्	XII, 10, 4.	V, 85
प्र श्वाले	X, 5, 24	VII, 6
प्र श्वादिषे	I, 8, 12	X, 180, 1.
प्र सु वनम्	VII, 23, 4, XII, 9, 11.	VIII, 50, 1, 2.
प्र सू महे सुमरणाय	XIII, 4, 3	V, 42, 13.
प्र सो ऋषे	XII, 10, 7.	VIII, 19, 30, 31
प्रसोकः	XVI, 11, 12	VI, 47, 22—25.
प्राचये वाचम्	IV, 2, 10; VI, 4, 1.	X, 187.
प्रातर्वावभिः	VII, 7, 2.	VIII, 38, 7.
प्रातर्वावाथा	V, 9, 22.	V, 77.
प्रातर्पुजा	VI, 6, 2; VII, 2, 8; XI, 7, 4.	I, 22, 1—4; resp 1; resp. 1—3
प्रास्य धाराः	VII, 15, 14.	IX, 29, 1.
प्रियो मे ऋक्ष विष्पतिः	XII, 11, 18	I, 26, 7—9.
प्रेता यज्ञस्य	V, 13, 4; X, 9, 16	II, 41, 19; resp 10 —21.
प्रेहं मन्त्र	X, 6, 16.	VIII, 37.
प्रेहो ऋषे	II, 2, 15.	VII, 1, 3.
प्रेहं वः	XII, 11, 18.	VIII, 84, 1—3
प्रेतु मन्त्रव्यतिः	V, 10, 14; 14, 10; X, 4, 7.	I, 40, 3; resp. 3, 4

<i>Pratika.</i>	<i>Sāṅkhāyana.</i>	<i>Rigveda.</i>
प्रेते वदन् (अर्चुद)	VII, 15, 4. 5. 6. 9. 10.	X, 94.
प्रो अश्रा	XII, 3, 10.	VIII, 62, 1—3.
प्रोषा धीतिम्	IX, 18, 5.	X, 104, 3.
प्रोतये वचर्षं निचमिन्द्रम्	XIV, 60, 3.	VI, 21, 9 A (Cf. रसा च छा)
प्रो त्ये अग्रथो ऽधिषु	IX, 24, 9.	V, 6, 6.
प्रो द्रोषे	IX, 17, 3.	VI, 37, 2.
प्रो व्यफे पुरोरथम्	IX, 6, 12.	X, 133, 1.
वषादान्	XI, 13, 27. 30; XIII, 8, 2	VIII, 101, 11. 12.
वसिष्ठा तदप्ये भायि दमं- तम्	XVIII, 23, 14.	I, 141.
वसिष्ठा पथैतानान्	IX, 28, 6 (Comm)	V, 84, 1.
वधुरिकः	X, 11, 8	VIII, 29
वसिष्ठदः	III, 16, 6.	X, 15, 4
वर्ल वेदि तनूषु नः	XVIII, 11, 2	III, 53, 18.
वृचदिन्द्राय	X, 13, 10	VIII, 89, 88, 3—6.
वृचददेम विदये सुवीराः	V, 9, 19.	II, 1, 16 D.
वृचवयः	XI, 11, 7.	V, 16, 1—4.
वृचस्पतिः समञ्जयन्	VI, 10, 5.	VI, 73, 3.
वृचस्पते अति पदयो अर्षात्	IX, 20, 27.	II, 23, 15.
वृचस्पते सुवस्र	IX, 27, 2.	III, 62, 4.
वृचस्पते प्रथमं वाच.	IX, 26, 3 (Comm)	X, 71, 1.
वृचस्पते एवमिन्द्राय	IX, 3, 4.	VII, 97, 10.
मया च ते जानयेदः	IX, 23, 4.	X, 4, 7.
मया प्रजाविदा भर	IX, 22, 4	VI, 16, 36.
मया वा	XII, 4, 2.	III, 35, 4.
मया देवानां पदयोः	IX, 20, 3 (Comm)	IX, 96, 6.
मदो नः	XII, 11, 19.	VIII, 19, 19. 20.
मया नो अग्ने सुमनाः	V, 9, 10	III, 18, 1.
मया मिमः	X, 13, 19; XII, 26, 18.	I, 156, 1; resp. 1—5.
भिन्नि विद्याः	XII, 1, 4—	VIII, 45, 40—42.
भुनो यज्ञसा	I, 8, 5; VI, 10, 1.	X, 8, 6.

<i>Pratika</i>	<i>Sāṅkhōyana.</i>	<i>Rigveda.</i>
भृगु इन्द्राद्ये	VII, 24, 4	VI, 30.
भृदिं हे	VI, 11, 7.	I, 185, 2—7.
भृतीदिन्द्रस्य	XVI, 11, 27.	VIII, 55. 56.
भस्त्रि भो यथाइहये	XI, 11, 17; XVIII,	I, 176, 1. 2; resp. 1
	18, 5.	—5.
भस्त्रपापि ते मरुः ;	XI, 11, 16; XII, 4,	I, 175, 3. 2. 1; resp.
	9; XVIII, 11, 2.	1.
भषीयदीम्	XIV, 57, 13. 14.	I, 149, 1—5.
भद्रहशकरी इ चके पुहेवु भस्त्रा	XII, 3, 2.	X, 86, 1 BC.
भदेमदे वि	XII, 4, 12.	I, 81, 7—9.
भनी न	XVI, 13, 14.	} X, 57, 3—5.
भनी न्वा ऊयामहे	III, 17, 3 4.	
भन्दमान अतादधि प्रजाये	XIV, 16, 10.	X, 73, 5 A (Cf. जनिहा उपः)
भसाग्रे यथां	IV, 2, 7, 13, XIII, 5, 17.	X, 128.
भसतो एव	III, 14, 6.	I, 37, 12
भसतो यस्य	VII, 4, 8; X, 11, 9.	I, 86, 1, resp 1—10.
भसर्वा इन्द्र भौतः	X, 8, 6	VIII, 76, 7—9.
भसर्वा इन्द्र हवभः	X, 6, 9	III, 47.
भसनाग्रम गुह्यो पुबस्यम्	XVIII, 1, 8.	X, 55, 2.
भसयिदु	X, 10, 5.	} I, 169.
भसयिजभिन्द्र यत रमान	XIV, 25, 5	
भर्वा आदित्यः	III, 17, 13; IX, 26,	III, 59, 5.
	3 (Comm)	
भर्वा इन्द्रो यवम्	I, 8, 13, X, 10, 5;	VI, 19, 1; resp. 1—
	XI, 9, 4; XVII, 9,	13.
	5.	
भर्वा इन्द्रो य योजया	I, 8, 13; IX, 15, 1;	VIII, 6, 1; resp. 1
	XII, 1, 4; XVIII,	—3; resp. I—45.
	7, 2.	
भवि भौवाम	XII, 2, 14.	X, 185, 1.
भवि वो भसताय	XII, 2, 14.	VIII, 47, 1.*

<i>Pratika.</i>	<i>Sāṅkhyaṇa.</i>	<i>Rigveda</i>
मदी यावावधिषी	X, 6, 18.	IV, 56, 1—4.
मदी योः	III, 12, 9; 13, 17; IX, 20, 25; X, 10, 7; 13, 21.	I, 22, 13; resp. 13— 15.
मरे चम कामद्रियः	XVIII, 9, 2; 10, 2	VIII, 1, 5—29.
मरे नः	VI, 5, 14.	V, 79.
मा कक्षाकुनक्तु	XII, 2, 14	V, 70, 4.
मा चिदम्यद्	X, 8, 8	} VIII, 1, 1. 2.
मा चिदम्यदि संघन	XII, 3, 22; XVIII, 8, 11.	
मातलौ कयोः	VIII, 6, 13.	X, 14, 3.
माता यद्राणाम्	IV, 21, 24; IX, 28, 6 (Comm.)	VIII, 101, 15.
मादयस्य चरिभिः	I, 8, 14; IX, 27, 2 (Comm.)	I, 101, 10.
माधन्दिनस्य भवनस्य	VII, 17, 1.	III, 52, 5.
माधन्दिने भवने	VII, 17, 2.	III, 28, 4.
मा नो अग्निन	IX, 10, 3 (आगतस्य)	I, 54, 1—5. 7. 10.
मा ना अजिन्नादाधने	III, 5, 4	VIII, 75, 12.
मा नो मिचः	XVI, 3, 22	I, 162.
मा भेस मा अमिषा	XII, 3, 22.	VIII, 4, 7. 8.
मिषं वयम्	VII, 4, 6; 14, 1; XI, 7, 4; XII, 1, 3.	I, 23, 4; resp. 4—6.
मिषं ऊवे	VII, 10, 11; XII, 1, 3.	I, 2, 7—9.
मिषस्य वर्षचीडनः	III, 17, 12; IX, 26, 3 (Comm.)	III, 59, 6
मिषो नो अत्यवतिम्	XII, 2, 14.	VIII, 57, 2.
मिषो न अच (Pāda)	XIV, 60, 3.	VI, 24, 5 C (Ch. दृषा मदः).
मुष्मिन्ना वा चरिषा जीष- भाय वम्	XVI, 13, 4.	X, 161.
मूषां दिवः	XI, 14, 35.	I, 59, 2—4.
मूषानम्	X, 6, 20; XI, 14, 35.	VI, 7, 1—7; resp. 1—3

<i>Pratika.</i>	<i>Sāṅkhāyana.</i>	<i>Rigveda.</i>
सृगो न भीमः	III, 1, 3.	X, 180, 2.
सृजन्ति सा दश स्रियः	VII, 15, 7.	IX, 8, 4
सृजामो वारे परमामो अदये	X, 13, 5.	IX, 107, 22—24.
सृत्योः पदम्	IV, 15, 2	X, 18, 2. 3.
सैनमग्रे	IV, 15, 1; XVI, 12, 19.	X, 16, 1—10; resp. 1—14.
सो वृ सा वाघतश्चन	XVI, 21, 24; XVIII, 8, 9	VII, 32, 1. 2. 4 5
सो वृ वो अछद्	X, 7, 7	I, 139, 8
य आनयत्यरावत.	XVIII, 7, 18	VI, 45, 1—30.
य इन्द्र वीमपातमः	XVIII, 12, 3.	VIII, 12, 1—21; 23 —31.
य इमा विश्वा जातानि	V, 5, 2; XVI, 1, 21.	V, 82, 9.
य इमा विश्वा भुवजानि	VI, 11, 9.	X, 81, 1—3. 5—7.
य उष इव	V, 11, 7.	VI, 16, 39.
य अवे चिद्	XIII, 12, 13.	VIII, 1, 12—14.
य रक् इव्य	XI, 14, 6; XII, 4, 11	} VI, 22
य रक् इव्यश्चर्षीनाम्	XIV, 50, 2; XVIII, 4, 7; 5, 7.	
य रक् इद्विदघते	XVIII, 12, 6	I, 84, 7—9.
य अोजिष्ठः	XII, 5, 7.	VI, 33.
यं इचनि	XII, 2, 14.	I, 41, 1.
यं वै सूर्यं सभेजः	XIV, 36, 2.	V, 40, 9.
य पूषाय	V, 11, 7.	I, 156, 2.
यः प्रायतः	III, 14, 7; IX, 27, 2 (Comm)	X, 121, 3.
यः सप्तो सृषो अच्य	XVIII, 8, 15	VIII, 66, 3—8.
यः सिप्रवात्पभी यो मती- नाम्	XIV, 23, 4	VI, 17, 2 B (Cf. पिपा षामम्
यः सपाषा विषर्षणिः	XI, 13, 31; XVIII, 8, 8.	VI, 46, 3 4; resp. 3 —10.
यच्चिदि ऋग्देष्टे	XV, 23 (p. 193, 10).	I, 28, 5—8.
यच्चिदि अत्य	XII, 5, 12.	I, 29, 1—3.
यच्चिदि अत्य वीमपाः	XV, 22 (p. 193, 1)	I, 29, 30, 1—15.

<i>Pratika.</i>	<i>Sūgkhāyana.</i>	<i>Rigveda.</i>
यजस्य शीतः	XIV, 55, 4.	VI, 11, 12, 13.
यजानस्य इन्द्रम्	XII, 3, 8.	X, 23, 1—3.
यज्जायया अपूर्णे	XI, 11, 14; XVIII, 18, 12.	VIII, 89, 5—7; resp. 5, 6.
यज्ञस्य षः	X, 3, 14	X, 92.
यज्ञस्य दि स्य ऋत्विजः	XII, 1, 5.	VIII, 89, 1—3.
यज्ञा यज्ञा वेः अपूर्णे	VII, 25, 10; VIII, 6, 5.	VI, 48, 1—3.
यज्ञे दिवः	XII, 12, 13.	VII, 97.
यज्ञेन यज्ञस्य	V, 15, 5.	I, 164, 50.
यज्ञेन वधेन	VI, 4, 11; XI, 2, 11; XIV, 56, 15; XVI, 20, 16	II, 2, 1—13; resp. 1.
यत्न इन्द्र भयायसे	VI, 13, 3; XII, 5, 20.	VIII, 61, 13; resp 13—16.
यत्किं चेदं यत्तव	IX, 26, 3 (Comm)	VII, 89, 5.
यत्ते यमम्	XVI, 13, 14	X, 58, 1—3.
यत्वाहजन्वया	X, 6, 8.	VIII, 63, 7—9.
यत्सोम आ सु वे	XII, 2, 10.	VII, 94, 10, 11.
यथा नो ऋदितिः कुरु	IX, 27, 2 (Comm)	I, 43, 2.
यथा युगम्	XVI, 13, 14.	X, 60, 8—10.
यथा च त्वद्भवः	I, 15, 5; VIII, 8, 9.	IV, 12, 6.
यथाशानि	IV, 16, 6.	X, 18, 5, 6.
यथा शीतः	XIV, 54, 4.	VI, 4.
यदत्तम्:	XVI, 3, 20.	I, 163, 1—11.
यदस्य कथ एवचन्	XV, 8, 9; XVIII, 7, 13.	VIII, 93, 4—6; resp. 4—18.
यदस्य शूर उदिति	XI, 9, 3; XII, 1, 8.	VII, 66, 4—6.
यदस्य स्याः परावति	VI, 6, 4.	V, 73, 74
यदद्याथ शायः	XVI, 3, 26.	I, 162, 16 A B (two Pāda's).
यदिन्द्र चिन	XII, 26, 20.	V, 39, 1—3
यदिन्द्र चिन मेचना	XI, 11, 15; XVIII, 18, 8.	V, 39, 1, 2; resp. 1 —4
यदिन्द्र वे चतसः	XVI, 26, 20.	V, 35, 2—4.

<i>Pratīka</i>	<i>Sāṅkhāyana.</i>	<i>Rigveda</i>
यदिन्द्र भाङ्गौष्या	X, 6, 15	VI, 46, 7. 8.
यदिन्द्र प्रागपाशुदक्	XII, 4, 7; XVI, 21, 30; XVIII, 8, 12.	VIII, 4, 1. 2; resp. 1—14.
यदिन्द्र यावतः	X, 4, 9	VII, 32, 18. 19.
यदिन्द्राहं यदा जग्म्	XVIII, 13, 5.	VIII, 14, 1—15.
यदी घृतेभिराहुतः	XII, 11, 19	VIII, 19, 23. 24
यदावः	XI, 13, 22.	} VIII, 70, 5 6
यदाव इन्द्र	X, 4, 9	
यद् शशोः	XII, 24, 2,	X, 153, 4
यद्द्विष्टम्	VIII, 12, 8	V, 62, 9.
यद्द्विष्टम्	III, 15, 10, V, 5, 6; XI, 10, 2, XIV, 3, 3	V, 25, 7; resp 7—9.
यद्द्वान्दको	IX, 28, 6 (Comm)	VIII, 100, 10
यद्दवाण	VII, 20, 5.	X, 74, 6.
यद्दो वपम्	II, 4, 8	X, 2, 4.
यं ते सुवाव	X, 5, 11 13.	VII, 22, 1 B.
यं जं रदम्	X, 8, 6.	I, 129
यं जमघ्नं	IV, 15, 8.	X, 16, 13 14
यं देवाधी । यद्	VI, 10, 6.	X, 35, 14.
यद् इन्द्र	XII, 3, 6.	IV, 22
यदिन्द्र द्विषे	XI, 12, 4	VIII, 97, 2 3.
यमे इव	V, 13, 3	X, 13, 2.
यदिडेन	X, 5, 4.	V, 65, 1—3.
यद्वद्वय	XII, 12, 2; XV, 4, 9.	IV, 50, 1—6; resp 1—4
यसिप्यश्वः	XII, 4, 14.	VII, 19
यसे इवाः जग्मति	VIII, 15, 7.	X, 17, 12
यसं कवी	XIV, 22, 5	X, 83
यस्य रथः	IX, 13, 4	X, 112, 2
यसे याधिह	XI, 11, 12; XVIII, 18, 6	V, 35, 1—7.
यसे लवः	V, 10, 5	I, 164, 49
यसा जग्मः	V, 7, 4	IV, 4, 10
यसा जुवा	IV, 2, 9, (16, 5).	V, 4, 10

<i>Pratīka.</i>	<i>Sāṅkhāyana.</i>	<i>Rigveda.</i>
एष्य जने	III, 13, 4.	V, 83, 5.
एष्य संज्ञे	IX, 16, 2.	I, 5, 4—10
या इन्द्र भुजः	XI, 11, 15.	VIII, 97, 1.
या इन्द्र भुजः कामरः	XVIII, 8, 1. 2.	VIII, 97, 1—9.
या श्रीरधीः पूर्वाः	IX, 28, 7.	X, 97, 1.
या न कतिः	X, 3, 9; XI, 10, 8; XVIII, 19, 3.	VI, 25.
या ते धामानि द्विवि	III, 12, 5; VI, 10, 3.	I, 91, 4
या ते धामानि परमाणि	III, 15, 19.	X, 81, 5.
या ते धामानि त्रिवि	V, 5, 2; 6, 6; VI, 10, 3.	I, 91, 10.
यान्ते नरः	VI, 9, 7.	III, 8, 6—11.
या नः र्मे	VI, 10, 8.	I, 85, 12.
यावत्तरः	X, 10, 4.	VII, 91, 4—6
या सुवाजः	I, 15, 4.	II, 32, 7
यासो पूषन्	VI, 10, 4.	VI, 58, 3
यासो रीने	I, 15, 4.	II, 32, 5
युक्ता द्वि दीवकृतमान्	X, 4, 2.	VIII, 75.
युक्ता द्वि इवकृतमान्	XVIII, 8, 11	VIII, 3, 17—20
युक्तानो इरिता रणे	XVIII, 11, 2.	VI, 47, 19
युक्तवे मनः	X, 2, 7.	V, 81.
युक्तवे मनः उन युक्तवे धिवः	VII, 15, 3	V, 81, 1
युक्तानि ब्रह्म	IX, 17, 1; XII, 1, 4.	I, 6, 1—3.
युधस्य ते	X, 5, 20; XII, 3, 7.	} III, 46.
युधस्य ते इवभस्य खराजः	XVIII, 19, 6	
युमन्ति ते	VIII, 8, 3.	I, 82, 6.
युमे वक्राणि	VIII, 12, 8.	I, 152.
युमे सुरामम्	XV, 15, 8	X, 131, 4.
युवं नमिन्द्रापर्वेता	X, 21, 14.	I, 132, 6
यवं दधम्	XII, 2, 14.	I, 15, 6.
युवमेतानि	I, 8, 10; V, 18, 11.	I, 93, 5.
युवां सोमिभिः	X, 7, 6; 8, 3	I, 139, 3. 4; resp. 3 —5
युवामा रितरा	X, 10, 7.	I, 20, 4—6

<i>Pratika</i>	<i>Sāṅkhāyana.</i>	<i>Rigveda</i>
यदिन्द्र माऊषीष्वा	X, 6, 15	VI, 46, 7. 8.
यदिन्द्र प्रागपाद्भुक्	XII, 4, 7; XVI, 21, 30; XVIII, 8, 12.	VIII, 4, 1. 2; resp. 1—14.
यदिन्द्र यावतः	X, 4, 9	VII, 32, 18. 19.
यदिन्द्रादं यथा जम्	XVIII, 13, 5.	VIII, 14, 1—15.
यदी घृतेभिराहुतः	XII, 11, 19	VIII, 19, 23 24.
यद्यावः	XI, 13, 22.	} VIII, 70, 5 6
यद्याव इन्द्र	X, 4, 9	
यद् प्राचीः	XII, 24, 2,	X, 155, 4
यद्दक्षिणम्	VIII, 12, 8	V, 62, 9.
यद्दक्षिणम्	III, 15, 10; V, 5, 6; XI, 10, 2, XIV, 3, 3	V, 25, 7; resp 7—9
यद्दामदन्तो	IX, 28, 6 (Comm)	VIII, 100, 10
यद्दामाव	VII, 20, 5	X, 74, 6.
यद्दो नयम्	II, 4, 8	X, 2, 4.
यं ते सुवाव	X, 5, 11 13	VII, 22, 1 D.
यं नं रघम्	X, 8, 6	I, 129
ये जस्ये	IV, 15, 8.	X, 16, 13 14.
ये देवायो ऽवव	VI, 10, 6.	X, 35, 14.
यद् इन्द्र	XII, 3, 6	IV, 22
यदिन्द्र इधिने	XI, 12, 4	VIII, 97, 2 3.
यमे इव	V, 13, 5	X, 13, 2.
यधिकेत	X, 5, 4	V, 65, 1—3.
यस्यस्य	XII, 12, 2, XV, 4, 9.	IV, 50, 1—6; resp. 1—4
यस्यियाशुः	XII, 4, 14.	VII, 10
यस्ये इन्द्रः सम्पति	VIII, 15, 7.	X, 17, 12
यस्ये इन्द्रो	XIV, 22, 5.	X, 53.
यस्य इव	IX, 13, 4	X, 112, 2.
यस्ये वाधिः	XI, 11, 12; XVIII, 18, 6	V, 35, 1—7.
यस्ये सवः	V, 10, 5.	I, 161, 49
यस्या जव	V, 7, 4	IV, 1, 10
यस्या इवा	IV, 2, 9, (10, 5).	V, 4, 10

<i>Pratīka.</i>	<i>Sāṅkhāyana.</i>	<i>Rigveda.</i>
एष्य इति	III, 13, 4.	V, 83, 5.
एष्य शंस्ये	IX, 16, 2	I, 5, 4—10
या इन्द्र भुजः	XI, 11, 15.	VIII, 97, 1.
या इन्द्र भुज आभरः	XVIII, 8, 1, 2.	VIII, 97, 1—9.
या ओषधीः पूर्वाः	IX, 28, 7.	X, 97, 1.
या त कतिः	X, 3, 9; XI, 10, 8; XVIII, 10, 3.	VI, 25.
या ते धामानि दिवि	III, 12, 5; VI, 10, 3.	I, 91, 4.
या ते धामानि परमाणि	III, 15, 10	X, 81, 5.
या ते धामानि जनिषा	V, 5, 2; 6, 6, VI, 10, 3.	I, 91, 19.
यान्मो भरः	VI, 9, 7.	III, 8, 6—11.
या नः शर्मे	VI, 10, 8.	I, 85, 12.
यावत्तरः	X, 10, 4.	VII, 91, 4—6.
या सुवाङ्मः	I, 15, 4.	II, 32, 7
यासो पूषन्	VI, 10, 4.	VI, 58, 3.
यासो राके	I, 15, 4	II, 32, 6.
युष्ठा दि देवज्ञतमान्	X, 4, 2.	VIII, 75.
युष्ठा दि इवचन्मम	XVIII, 8, 11.	VIII, 3, 17—20
युजामो हरिता रथे	XVIII, 11, 2	VI, 47, 19.
युञ्जते मनः	X, 2, 7.	V, 81.
युञ्जते मन उत युञ्जते धियः	VII, 15, 3	V, 81, 1.
युष्टानि यत्रम्	IX, 17, 1; XII, 1, 4.	I, 3, 1—3.
युष्मस्य ते	X, 5, 20; XII, 3, 7.	} III, 46.
युष्मस्य ते इवमस्य स्वराजः	XVIII, 19, 6.	
युमजिम ते	VIII, 8, 3.	I, 82, 6.
युवं यक्ताणि	VIII, 12, 8.	I, 152.
युवं सुत्तानम्	XV, 15, 8	X, 131, 4.
युवं मभिन्द्रापर्वता	X, 21, 14.	I, 132, 6.
युवं दधम्	XII, 2, 14	I, 15, 6.
युवमेताभि	I, 8, 10; V, 13, 11.	I, 93, 5*
युवां सोमेभिः	X, 7, 6; 8, 8	I, 139, 3, 4; resp 3 —5.
युवाना पितरा	X, 10, 7.	I, 20, 4—6

युवा नरा पञ्चमनामः	XII, 11, 17.	VII, 83, 1—5.
युवा सुवासाः	V, 15, 4.	III, 8, 4.
युवो रजांसि	VI, 6, 6.	I, 180, 181.
युवो हू रघम्	VI, 6, 10.	VIII, 26, 1—5.
युवोर्धदि	XII, 8, 7.	X, 61, 25—27.
युवो हि हा	X, 5, 4	VI, 51, 15, 16
युवो माव	IX, 28, 8	VI, 28, 6.
युवमस्मिन्	III, 14, 6; VI, 10, 8.	V, 55, 10.
ये के च उमा	VI, 10, 6.	VI, 52, 15.
ये खेह	III, 16, 7.	X, 15, 13.
ये माहवुः	III, 16, 10.	X, 15, 9.
ये ते पन्थाः	VI, 10, 10.	I, 35, 11.
ये विंशति	X, 11, 8.	VIII, 28, 1—3, 5.
ये स्वादिचन्ये	VII, 19, 25.	III, 47, 4.
ये नः पूर्व	III, 16, 5; VIII, 6, 12, 7, 16	X, 15, 8
येभ्यो माता	VIII, 3, 15	X, 63, 3.
ये यज्ञेन	X, 8, 14; XII, 8, 8; XVI, 11, 30	X, 62.
ये अग्निं देववीतये	III, 5, 2.	I, 12, 9.
ये अदभा ज्योतिषि ज्योति- रमाः	XVIII, 1, 8.	X, 54, 6.
ये अग्निभिद्	IX, 3, 3, XII, 12, 4; 25, 2.	VI, 73, 1—3.
येमेयोमे	IX, 17, 1.	I, 30, 7—9.
ये जातः	X, 4, 11; 11, 13; XI, 9, 5; XII, 6, 16; XIII, 5, 16, XVI, 23, 17; XVIII, 19, 4 (सजनीह)	II, 12.
ये न इदेमिदम्	IX, 3, 2.	VIII, 21, 9, 10.
ये न इन्द्राभित	XII, 4, 13.	X, 133, 4—6.
यो नः धमत्य	V, 9, 10	II, 30, 9.
योनिव इन्द्र सन्ने अकारि	XVIII, 19, 9.	VII, 24.

<i>Pratika.</i>	<i>Sāṅkhāyana.</i>	<i>Rigveda.</i>
घो भो मदतः	III, 15, 6.	VII, 59, 8.*
घो मत्स्ये	VI, 4, 5	IV, 2 3. 4.
घो रक्षितो रक्षितमः	X, 6, 14; XVIII, 18, 9.	VI, 44, 1-3; resp. 1-6.
घो राजा	XII, 5, 8; 9, 11.	VIII, 70, 1. 2.
घो राजा चर्षदीनाम्	XVIII, 10, 7.	VIII, 70, 1-6.
घो याथा विवाचः	XII, 4, 10.	X, 23, 5-7.
घो वां परिष्णां	VI, 6, 12.	X, 39. 40. 41.
घो वेा इताभ्यः	IX, 23, 6.	X, 30, 7.
घो यतीन्	IX, 6, 16	} VIII, 69, 13-15.
घो यतीरफाण्यम्	XVIII, 19, 10.	
रदेम इदुपाञ्जसा	XI, 9, 3.	IV, 46, 5-7.
रथत्वयः	XII, 10, 10	VII, 87.
राकामदम्	I, 15, 4; VIII, 6, 10.	II, 32, 4. 5.
राज्ञी	VI, 11, 6.	X, 127, 1-6.
राज्ञी व्यष्टत्	IX, 29, 10.	X, 127, 1.
रायस्त्वामः	XII, 4, 24	VII, 32, 3.
राये नु	IX, 23, 11	VII, 90, 3.
रिगादधः	XII, 2, 14	VI, 51, 4-6.
रेषतीमः	X, 8, 7.	I, 30, 13-15.
रेवां इहेवनः	X, 8, 7	VIII, 2, 13-15.
रथोविदम्	IX, 29, 15.	VIII, 101, 16.
रथमेकः	X, 13, 13; XVIII, 15, 6.	VIII, 29, 4.
रथस्यवे रथमथा	V, 19, 20	X, 70, 10.
रते न घो घो व्यधापि चा- कन्	XVIII, 1, 6.	X, 29.
रथेप व्यधारिषम्	V, 6, 3.	V, 85, 2.
रथोति वि सुम्भम्	X, 7, 11.	I, 133, 7.
रथपन्	X, 6, 19.	VI, 66.
रथे व त्या	XI, 11, 17; XII, 4, 4.	VIII, 33, 1; resp. 1 -3.

* According to the Comm. VII, 53, 5.

† श्रीवा सपुत्रा

Pratika.

Sāṅkhāyana

Rigveda.

वयं च सा सुतावन्त-	XVIII, 10, 3.	VIII, 33, 1—15.
वयं ते च य	IX, 23, 12.	III, 11, 5.
वयम् वा यद्दपते	I, 15, 4	VI, 15, 19.
वयम् वा तदिदं योः	IX, 9, 1.	VIII, 2, 16—18.
वयम् वा दिवा सुते	IX, 9, 1.	VIII, 64, 6—8.
वयम् वा पश्यते	III, 5, 7.	VI, 53, 1.
वयम् वामपूर्ये	IX, 8, 2; XVIII, 13,	VIII, 21, 1. 2; resp.
	9.	1—16.
वयमेनमिदा ह्यः	XII, 5, 4	VIII, 66, 7—9
वरिवस्यग्ने कान्वाय	XIV, 27, 13.	VI, 20, 11 B (Cl. सो- भं च एतद्)
वषट् ते विश्वो	I, 8, 8.	VII, 97, 7.
वसुं न चित्रमवसुम्	X, 8, 20; XIV, 57,	X, 122.
	4.	
वसू वद्वा	VI, 6, 6	I, 153, 1—3.
वाचस्यतिम्	III, 15, 19	X, 81, 7.
वाजेवाजे	III, 8, 23	VII, 38, 8
वात वा वातु भेषजम्	XVI, 13, 4	X, 186
वातमिषो भवतः	III, 5, 11.	V, 57, 4
वाममय	VI, 10, 10; IX, 27,	VI, 71, 6
	2 (Comm.)	
वायवा याधि व्रमंत	VII, 2, 2; 10, 9; XI,	I, 2, 1; resp. 1—3.
	9, 3.	
वायवा याधि वीतये	X, 4, 5	V, 51, 5
वायो याधि गिव	X, 4, 5; XI, 6, 2.	VIII, 26, 23 24; resp. 23—25.
वायो ये ते सवधिय-	X, 3, 5	II, 41, 1. 2.
वायो शुक्रो अघामि ते	X, 5, 4.	IV, 47, 1.
वापेहत्याय	III, 3, 4.	III, 37, 1.
वापेहत्याय श्वसे	IX, 9, 3.	III, 37, 1—10.
वाटभान्वा	VII, 2, 10.	VIII, 5, 11.
वासोष्यते प्रति जाभोदि	II, 16, 2	VII, 54, 1.
वासोष्यते चम्यया	II, 16, 2	VII, 54, 3.
वि ष्योतिषा	III, 19, 11.	V, 2, 9.
विपुष्टे अघ्न वीरंसा	XII, 5, 15.	I, 131, 4—6.

<i>Pratika.</i>	<i>Sāṅkhyaṇa.</i>	<i>Rigveda.</i>
विधुं दद्राघम्	XIII, 12, 1; XIV, 32, 4.	X, 55, 5—7.
विधाद् भुवत्	XI, 13, 28.	X, 170, 1—3.
विद्योविद्यो यः	XIV, 53, 4; XVI, 14, 2. (Comm.)	VIII, 74, 1—3; resp. 1—15,
विद्योविद्यो वो अतिदिग्	XVII, 8, 1.	VIII, 74.
विद्यजिते	IX, 15, 3; X, 11, 7; XI, 14, 12.	II, 21, 1—5.
विद्यजिते धनजिते समिते	XVIII, 17, 3.	II, 21.
विद्याः इतनाः	XII, 4, 9 23.	VIII, 97, 10—12; resp. 10.
विद्याः इतना अभिः तरम्	XVIII, 5, 9.	VIII, 97, 10—12
विद्यानरस्य यः	X, 3, 6	VIII, 68, 4—6.
विद्यानि देव मुदित.	XVI, 1, 21	V, 82, 6.
विद्या रूपाणि प्रति	V, 13, 7	V, 81, 2.
विद्याया वा सुमनसः	XI, 13, 29.	X, 37, 7—9.
विद्ये अथ मयतो विद्य ऊती	VI, 10, 6.	X, 35, 13.
विद्ये न रक्ष वोरेयम्	XVIII, 8, 3.	VIII, 62, 7—9.
विद्ये देवा अतावधः	X, 10, 7; XI, 8, 3	VI, 52, 10—12.
विद्ये देवाः शासन	I, 6, 13.	X, 52, 1 *
विद्ये देवाः प्रष्टुत	VI, 10, 6.	} VI, 52, 13.
विद्ये देवाः प्रष्टुतेयम्	VIII, 3, 19	VI, 52, 14.
विद्ये देवा मम प्रष्टुतु य	XVIII, 1, 2	
विद्याः	II, 3, 8, IX, 27, 2	VI, 52, 7.
विद्ये देवासः	(Comm.)	
विद्ये देवास वा म	X, 11, 8, XI, 9, 3	VI, 52, 7—9.
विद्येभिः शोष्यं मधु	VII, 10, 10.	I, 14, 10.
विद्येभिरघ्रे अग्निभिः	II, 3, 11; IX, 24, 9	I, 26, 10.
विद्येणु वि वा	X, 7, 7.	I, 131, 2.
विद्यो देवस्य	X, 3, 11	V, 50, 1—3.
विद्यो अन्वो अरिरा जनाम	XVIII, 4, 7; 5, 7.	X, 23.
विष्वीः कर्माणि पश्यत	XIII, 7, 6	I, 23, 19.

* Comm. पश्यि छत्रादिसहाय्यैकां प्रतीयादन्वयेति अथनादिका ।

Pratika.

Sāṅkhōyana.

Rigveda.

वयं व वा शुनायम्	XVIII, 10, 3.	VIII, 33, 1—15.
वये ते वय	IX, 23, 12.	III, 14, 5.
वयम् वा ष्टषपते	I, 15, 4	VI, 15, 19.
वयम् वा तदिदृश्याः	IX, 9, 1.	VIII, 2, 16—18.
वयम् वा दिवा सुवे	IX, 9, 1.	VIII, 64, 6—8.
वयम् वा पथस्यते	III, 5, 7.	VI, 53, 1
वयम् वामपूये	IX, 3, 2; XVIII, 13,	VIII, 21, 1. 2; resp.
	9.	1—16.
वयमेवमिदा ह्यः	XII, 5, 4	VIII, 66, 7—9.
वरिषस्यग्रन्ने कात्याय	XIV, 27, 13.	VI, 20, 11 B (Cl. सो- नेष इत्)
वषट् ते विष्णो	I, 8, 8.	VII, 97, 7.
वसु न चित्रमवसम्	X, 8, 20; XIV, 57,	X, 122.
	4.	
वसू इन्द्रा	VI, 6, 6	I, 158, 1—3.
वाचस्यतिम्	III, 15, 19	X, 81, 7.
वाजेवाजे	III, 8, 23	VII, 38, 8
वाम वा वासु भेषजम्	XVI, 13, 4	X, 186
वामनिषो नवतः	III, 5, 11.	V, 57, 4.
वाममय	VI, 10, 10; IX, 27,	VI, 71, 6
	2 (Comm)	
वायवा यादि इयंत	VII, 2, 2, 10, 9; XI,	I, 2, 1; resp. 1—3.
	9, 3	
वायवा यादि औतये	X, 4, 5.	V, 51, 5.
वायो यादि शिव	X, 4, 5; XI, 6, 2.	VIII, 26, 23. 24; resp. 23—25.
वायो ये ते षष्टिषः	X, 3, 5	II, 41, 1. 2
वायो शुक्रो अघामि धे	X, 5, 4.	IV, 47, 1.
वान्वेहत्याय	III, 3, 4	III, 37, 1.
वान्वेहत्याय शवसे	IX, 9, 3.	III, 37, 1—10.
वाहधाना	VII, 2, 10.	VIII, 5, 11.
वासोष्यते प्रति जानौदि	II, 16, 2.	VII, 54, 1.
वासोष्यते मय्याया	IX, 16, 2	VII, 54, 3
वि ष्योतिषा	III, 19, 11.	V, 2, 9.
विदुहे असा वीरंसा	XII, 5, 15	I, 131, 4—6.

<i>Pratīka.</i>	<i>Sāṅkhāyano</i>	<i>Rigveda.</i>
विधुं दद्राणम्	XIII, 12, 1; XIV, 22, 4.	X, 55, 5-7.
विधाद् बुधम्	XI, 13, 28.	X, 170, 1-3.
विद्योविद्यो वः	XIV, 53, 4; XVI, 11, 2. (Comm.)	VIII, 74, 1-3; resp. 1-15,
विद्योविद्यो वेः क्षतिद्यम्	XVII, 8, 1.	VIII, 74.
विद्यभिते	IX, 16, 8; X, 11, 7; XI, 14, 12.	II, 21, 1-5.
विद्यजिते धमजिते सृजिने	XVIII, 17, 8.	II, 21.
विद्यः प्रतनाः	XII, 4, 9. 23.	VIII, 97, 10-12; resp. 10.
विद्याः प्रतना अभिः तारम्	XVIII, 5, 9	VIII, 97, 10-12
विद्यानरस्य वः	X, 3, 6.	VIII, 68, 4-6.
विद्यानि देव भवितः	XVI, 1, 21	V, 82, 6.
विद्या ह्ययाणि प्रति	V, 13, 7	V, 81, 2
विद्यासा वा सुमनसः	XI, 13, 20.	X, 37, 7-9.
विद्ये अथ मरुतो विद्य जतो	VI, 10, 6	X, 35, 13.
विद्ये न रन्द् वोयेम्	XVIII, 8, 3.	VIII, 62, 7-9.
विद्ये देवा अनाहः	X, 10, 7; XI, 8, 3	VI, 52, 10-12.
विद्ये देवाः साक्षन	I, 6, 13.	X, 52, 1*
विद्ये देवाः श्युत	VI, 10, 6.	} VI, 52, 13.
विद्ये देवाः श्युतेभम्	VIII, 3, 10	
विद्ये देवा मम श्युताः च	XVIII, 1, 2	VI, 52, 11.
विद्याः		
विद्ये देवाः	II, 3, 8; IX, 27, 2 (Comm.)	VI, 52, 7.
विद्ये देवास आ नर	X, 11, 8; XI, 9, 3	VI, 52, 7-9.
विद्येभिः सोमं मधु	VII, 10, 16.	I, 14, 10.
विद्येभिरपि अग्निभिः	II, 3, 11; IX, 24, 9	I, 26, 10.
विद्येणु चि ला	X, 7, 7.	I, 131, 2.
विद्यो देवस्य	X, 3, 11.	V, 50, 1-3.
विद्यो ह्यन्वो अरिरा जगाम	XVIII, 4, 7; 5, 7.	X, 28.
विद्योः कर्मोपि पश्यत	XIII, 7, 6.	I, 22, 19.

<i>Pratika</i>	<i>Sāṅkhāyana</i>	<i>Rigveda.</i>
विष्णोर्न कम्	V, 7, 3; VI, 11, 6; VIII, 6, 16; IX, 4, 4; XII, 26, 3 14.	I, 154, 1; resp 1-6.
वि ह्यर्था मध्ये	XI, 13, 28	X, 138, 3-5
वि हि सोतो	XII, 6, 13; 7, 1, 6; 8, 2; 13, 1; 24, 3, 26, 10.	X, 86.
विधि होनाः	X, 5, 4.	IV, 48, 1, 2
ह्यस्य ता असथादीपमाहाः	XIII, 12, 3 4.	VIII, 96, 7-12.
ह्यद्विन्द्र	X, 7, 7; 8, 3	I, 133, 6
ह्या अद इन्द्रे	IX, 9, 5, XIV, 60, 2	VI, 24, 1; resp 1-10.
ह्यो श्रथोय	X, 3, 15.	I, 64.
वेत्या हि वेधाः	III, 3, 3	VI, 16, 3.
वेदिपदे	VI, 4, 11; XI, 14, 36	I, 140, 1-7; resp. 1-13.
वेदानरं मनसा	XIV, 3, 12.	III, 26, 1-3.
वेदानराय क्षिपयाम्	X, 4, 15	III, 2.
वेदानराय प्रहृपाजसे	VIII, 6, 2.	} III, 3.
वेदानराय प्रहृपाजसे विप	XVIII, 23, 2.	
मंसा मयाम्	XII, 3, 6.	III, 40.
मग्धु षु शचीपते	XII, 4, 10; XVI, 21, 29.	VIII, 50, 5-6
मनं ते	III, 14, 20.	I, 24, 9.
मनं दासे बह्वृषे	XVIII, 14, 5	VIII, 46, 32.
मनसर्षं तिरिन्द्रिरे	XVIII, 11, 21.	VIII, 6, 46-48.
मनेना न	VII, 2, 4; XI, 8, 3.	IV, 46, 2; resp. 2-4.
मं न इन्द्रापी	XI, 9, 12	} VII, 35.
मं न इन्द्रापी भवतामवेभिः	XVI, 13, 6 *	
मं नो देवः सविता चाप- माहः	XV, 8, 19	VII, 35, 10.

<i>Pratika.</i>	<i>Sāṅkhāyana.</i>	<i>Rigveda</i>
शं मे देवीः (शंमेदेवीयाः)	IV, 11, 6; 21, 19; VIII, 9, 7.	X, 9, 4—7.
शं मे भव चक्षुषा	XI, 14, 4.	X, 37, 10.
शं मे भव हृदे	VII, 5, 15.	VIII, 48, 4.
शं मे भवन्तु वाजिनः	III, 8, 23.	VII, 33, 7.
श्वदिन्द्रः	XV, 22 (p. 193, 3 ff)	I, 30, 16. 17—19. 20 —22.
शक्रमना शक्रो ऋषयः सुपर्णः	XVIII, 1, 7.	X, 55, 6—8.
शक्र इत्या मर्षां ऋषि	XVIII, 18, 14.	X, 152.
शक्रइन्द्रिः	XII, 5, 16	III, 31.
शिवश्वरः	IX, 27, 7.	V, 5, 9.
शक्रं ते	III, 13, 13; V, 9, 13; VI, 10, 4	VI, 68, 1
शक्रस्यष्ट	X, 3, 5.	II, 41, 3.
शचिं न	III, 12, 7; VI, 10, 9.	VII, 93, 1.
शचिमर्कैः	IX, 24, 8.	III, 62, 6.
शची वः	VI, 10, 8	VII, 56, 12.
शर्म अवेम	III, 18, 16.	III, 30, 22
शनं नः फालाः	III, 18, 4	IV, 57, 8.
शनश्चिच्छेपं निदित सव- षान्	XV, 23 (p 193, 15.)	V, 2, 7.
शनाचीरायिमाम्	III, 18, 4.	IV, 57, 5.
शेने न वीनिम्	V, 14, 19	IX, 71, 6.
शायन्त द्युः स्वरेम्	XI, 13, 21, XII, 4, 19; XVI, 21, 29.	VIII, 99, 3. 4.
शिये कम्	III, 5, 11.	I, 88, 3.
शुधी वषं तिरश्च्यः	XII, 26, 6	VIII, 95, 4—6.
शुधी श्वभिन्द्र	X, 5, 8.	II, 11.
शुली वां दशः	XII, 10, 10; 11, 23.	VI, 68.
श्या श्वो	XII, 13, 5.	X, 86, 4. (Pāda) *
श्या मे वीनिम्	VI, 10, 5.	VII, 97, 4

<i>Pratīka</i>	<i>Sāṅkhāyana.</i>	<i>Rigveda.</i>
सं वसु इव	V, 10, 4	IX, 103, 2
सं वां कर्मदा	VI, 11, 3; IX, 4, 6; XII, 26, 5.	VI, 69, 1-6; resp. 1-8; resp. 1-3
सं सौदम	V, 9, 9.	I, 36, 9
सखाय आ गिषामदि	X, 13, 12; XI, 6, 2; XVIII, 12, 5.	VIII, 24, 1-9, resp. 1-3 resp. 1- 27.
सखायः	XII, 25, 7.	VIII, 24, 1-3 *
सखायः सं वः सम्यक्षम्	XI, 9, 1.	V, 7, 1-9
सखायन्ता	VI, 4, 7.	III, 9, 1-8
सखे विष्णो	IX, 28, 12	VIII, 100, 12
सखे सखायम्	V, 10, 24	IV, 1, 3
स वा नेः इवः सविता	XVI, 1, 21	VII, 45, 3.
सखायोः	XII, 5, 9.	X, 105, 4-6
स आतेभिः	XVIII, 9, 7.	III, 31, 11,
सखुर्विष्णुभिर्द्वेभिः	X, 4, 5	V, 51, 8-10
सखीषा इन्द्र धनवा	VII, 19, 4.	III, 47, 2
सं व ज्ञे जग्मुः	XI, 11, 12, XII, 6, 10.	VI, 34.
सं व ज्ञे जग्मुर्गिर इन्द्र पूर्वी	XVIII, 6, 5	VI, 34, 1-3
संजामानाः	V, 10, 7.	I, 72, 5
सत्या सत्येभि	IX, 28, 9	VII, 75, 7.
सं ज्ञे नेः अग्ने अरम	II, 5, 31, VIII, 8, 10, 11, 6; XV, 23 (p. 193, 13)	IV, 1, 5.
स ज्ञे नेः इव	XI, 8, 3	VIII, 26, 25.
सदस्यतिमद्गुणम्	VI, 13, 3.	I, 18, 6.
सद्यो व	XII, 3, 9.	} III, 48.
सद्यो व आताः	VII, 22, 4	
स नः पारद	II, 2, 9	I, 12, 10
सना व घोम	IV, 15, 3.	IX, 4
सं ज्ञे पर्यासि	I, 15, 4; VII, 5, 18	I, 91, 18
स पूजः	X, 8, 5.	VIII, 63, 1-3.

<i>Pratika.</i>	<i>Sāṅkhāyana.</i>	<i>Rigveda.</i>
सप्रसया कविरथः	XVIII, 18, 11.	VIII, 63, 4—6.
समन्याः	VI, 7, 5.	II, 35, 3.
समानमेतदुदकम्	XVIII, 22, 7.	I, 164, 51.
समिदमग्निं समिधा तिरा रुधे	XIV, 3, 12.	VI, 15, 7—9.
समिदधिदु	VI, 4, 7; IX, 20, 15.	X, 150, 1—3.
समिदस्य जयमाथः पुर- स्वान्	V, 15, 3.	III, 8, 2.
समिदो अग्र आङ्गन	I, 4, 13.	V, 28, 5.
समिदो अग्निदिवि	XIV, 56, 13.	V, 29, 1—3.
समिदो अथ मनुवः	V, 16, 6.	X, 110.
समिधामिधु	VI, 4, 1.	VIII, 44.
समिधमानो अथरे	I, 4, 10.	III, 27, 4.
समिन्द्र यः	IV, 11, 6.	V, 42, 4.
समी यत्सम्	V, 10, 4.	IX, 104, 2.
समुद्रादुभिः	XI, 13, 11.	IV, 58.
स शै इषा	X, 8, 6; 11, 12.	I, 100, 1—19; resp. 1—15.
सरसती देवपत्नः	VI, 10, 2.	X, 17, 7.
सरसत्याभि नः	VI, 10, 2.	VI, 61, 14.
स वाडधे	II, 4, 5, VI, 11, 8.	VII, 93, 3.
सविता धन्वैः	VI, 10, 10; X, 13, 14. 15 (द्वैरुपसुपीय), XVIII, 19, 2.	X, 149, 1; resp. 1—5.
सस्य यदु	VI, 4, 5.	IV, 7, 7—11.
स सुटभा स ऋकता	VI, 10, 5.	IV, 50, 5.
स सुवैः पर्युक् वराधि	XIV, 24, 5.	X, 89, 2 A. (Cf. रुद्रं सुव)
सहदानुम्	III, 3, 4.	III, 30, 8.
सध वामेन	VI, 5, 8.	I, 48.
सधशरीषा	XVI, 13, 1 (पुष्य ना- वायय)	X, 90.
सध्या ते मता	III, 2, 5.	IV, 32, 18.
स धि शर्षो न माधतम्	VII, 27, 14.	I, 127, 6.
स धि शधिः	VI, 10, 5.	VII, 87, 7.

<i>Pratika</i>	<i>Sāṅkhāyana.</i>	<i>Rigveda</i>
शान्तपनाः	III, 15, 6.	VII, 59, 9.
शिनीवालि	I, 15, 4.	II, 32, 6.
शौद शोतः	III, 14, 12	III, 29, 8
शुकमौषः शुकशः	III, 12, 8.	IV, 2, 17.
शुकिंशकम्	IX, 28, 11.	X, 85, 20
शुगवं मः	XVI, 3, 19	I, 162, 22
शुत इत्तं निमिच्छः	XI, 5, 2	VI, 23.
शुनायो मधुमत्तमाः	XII, 25, 2	IX, 101, 4—6.
शुशामाणम्	V, 5, 2; VI, 3, 8	X, 63, 10.
शुरूषदुम्	VIII, 3, 13; IX, 8, 2; XII, 4, 15.	I, 4, 1; resp. 1—10; resp. 1—6.
शुशुमा	X, 7, 5	I, 137, 1. 2.
शुशुद्वयं वा वपम्	III, 17, 2.	I, 82, 3.*
शुशुवशात्	III, 20, 1; V, 10, 33.	I, 164, 40.
शुशुद्वयं वपवो निरतः	XVI, 3, 12 (Pāda).	I, 163, 2D.
शुशुव्यं वपुनवषकार	XIV, 24, 5 (Pāda).	VI, 21, 3 B. (Cf. इमा उ वा)
शेनानीकेन	III, 15, 4	II, 9, 6
शो अग्रियो वसुः	XII, 10, 11	V, 6, 2
शोम ग्रीभिः	I, 8, 2.	I, 91, 11.
शोम शाले	II, 2, 13; V, 6, 3	I, 91, 9; resp 9—12.
शोमस्य मा	XIV, 51, 9	III, 1, 1—14.
शोमस्य मा तवधम्	X, 11, 2.	III, 1.
शोमस्य मिवावदथा	XII, 2, 14	III, 72, 17.
शोमस्यं सरथम्	II, 12, 5.	I, 18, 1—3.
शोमापुषथा	VI, 11, 2.	II, 40.
शोमो जिगानि	V, 14, 15.	III, 62, 13—15.
शोमो धेनम्	III, 10, 4; VI, 10, 3	I, 91, 20.
शोम्यं वदिः	X, 7, 4; 8, 3	I, 135, 1; resp 1—3
शोम्यं वदिषि	II, 3, 8; VI, 10, 6; . IX, 27, 2 (Comm).	VI, 62, 17 †
शुभे जरा	VI, 6, 6.	VI, 62, 63.

* Comm पङ्क्तिः प्राथम्यात्

† Comm on II, 3, 8; भारद्वाज्यो ।

<i>Pratika.</i>	<i>Sāṅkhāyana</i>	<i>Rigveda.</i>
सुचिस्तुति	XVI, 11, 18.	VIII, 1, 30-34 (खल).
सोममिन्द्राय गायत	XV, 8, 10.	VIII, 45, 21-23.
सोमो वृधिवि	IX, 28, 13.	I, 22, 15.
सोमो वृधिवि	V, 9, 14.	IX, 78.
सदस्य इया	IX, 22, 5.	III, 54, 22
सदस्य इया	XI, 12, 4	VIII, 33, 2 3
सोमो नो रथ यन्	XIV, 30, 2.	V, 40, 6
ससि मः पर्यास	V, 5, 2.	X, 63, 15.
ससि नो नितीताम्	X, 8, 17; XII, 8, 9.	V, 51, 11-13
	XIV, 3, 12.	
ससिरिदि	V, 5, 2.	X, 63, 16
साहुष्कल	VIII, 6, 14; 7, 18;	VI, 47, 1-3
	XIV, 57, 13.	
सादोरिया	IX, 5, 4; XII, 5, 11.	I, 84, 10-12
सादोरिया विद्वत्तः	XVIII, 17, 5	I, 84, 10-12
संसः सविषद्	XI, 14, 13. 14; XII,	IV, 40, 5.
	11, 12; XV, 3, 10.	
ससिरिद ससिभिः	IX, 26, 3 (Comm.)	X, 67, 3.
ससिजीविन् विष्णुना स-	XIV, 71, 4.	VI, 20, 2 D (Cf.
सानः		सोमे)
सये नरः	VI, 10, 8	V, 57, 8.
सयो न विद्वान्	X, 2, 7.	V, 40, 1-6 or 8.
सविर्द्विषः	V, 10, 27	IX, 83, 5.
सविष्णान्	X, 6, 19.	X, 89.
सव्यवासिभिः	IX, 26, 3.	V, 4, 2.
सिंहस्यभो	V, 10, 2.	I, 164, 27.
सिरस्यभः	III, 14, 7; IX, 23,	X, 121, 1; resp. 1-
	9; 27, 2 (Comm.);	6.
	XIII, 12, 11.	
सिरस्यपादिमतये	III, 13, 12; X, 10, 7.	I, 22, 5; resp. 5-8.
सिरस्यपादिम्	X, 6, 22.	I, 22, 5-7.
सरे वः ससोत्तानम्	X, 5, 24; XIV, 57, 10.	II, 4, 1-9; resp. 1-3.
सोताजनिद	VI, 4, 3; XI, 7, 1	II, 5.
सोता देवः	V, 14, 11.	III, 27, 7-9.
सोतारं सिरस्यम्	V, 7, 4.	X, 1, 5.

INDEX VI.

VERSES QUOTED ONLY BY PRATIKA'S AND NOT
FOUND IN THE SĀKALASĀKHIĀ
OF THE RIGVEDA.

अग्निर्दत्तः (आग्नी)	XVI, 12, 16 ¹ .
अत्याघातं निवनः ²	XV, 8, 20
आ भो मच्छतं स्वमा ³	XV, 8, 20.
इमे मन्द्रासः ⁴	XV, 8, 20.
इमे सोमासः ⁵	XV, 8, 20.
इमे सोमासस्त्रिरोचक्रासः	IX, 20, 30
देवेभ्यो वमच्छते	V, 19, 18.
प्र व इन्द्राय इवइन्द्रामाय	XII, 26, 9 (Cf. XVIII, 15, 5).
[विदा मघवन्	X, 6, 10 ⁶]
वेमच्छत्यग्रत्	XV, 3, 8 (five verses) ⁷
संज्ञानम्	III, 6, 3 ⁸
समिधो अन्नम्	XVI, 3, 21 ⁹

¹ Comm अग्निर्दत्तुरित्येवमादिकाः शाखात्करोत्या आग्निषो भवन्ति ।

² The Comm. adds उदतय The verse is called *Sauparni*.

³ The Comm. adds उप यज्ञं । सोपयोः ।

⁴ The Comm. adds अग्निना । सोपयोः ।

⁵ Comm. इमे सोमासस्त्रिरोचक्रास इति त्रैवेण पठिता Cf. Śaṅkh. S'r. IX, 20, 30. Afr. S'r. VI, 5, 2⁴

⁶ Mentioned by the name of Mahānamni. See Ait. Ar. IV, 1, 1.

⁷ Comm वेमच्छत्यग्रत्त्रिदितं मुदा—एताः पञ्च अचः संवेत् । सखाधायामुत्तमना-
सन्ध्याने छूचकारो विकल्पमाह । Cf. Ath. V. II, 1, 1; Taitt Ar.-X, 1, 3.

⁸ Comm. संज्ञानमुपनावददिति छत्रं ऊपेरम् See Aūfrecht, R̥gveda, second
edition, Khaṅkīni sūktāni No XXV.

⁹ Comm समिधो अन्नम् इदं मनीषामित्येवमादिका आग्निषो ऽन्नम् भवन्ति ।

INDEX VII.

(A.) VERSES QUOTED IN FULL.

अश्वत्थस्य देव	V, 6, 3.
अश्वत्थस्य मरिचि तत्रा	II, 4, 3.
अश्वत्थस्य मरिचि धाम	II, 4, 3.
अग्निः परेषु धामसु	III, 5, 8. (IX, 23, 12 ; X, 11, 9).
अग्निः प्रजां वडस्रा	IV, 13, 1.
अग्निः प्रथमो बहुभिः	III, 6, 2.
अग्निः सोमो बहुषी	III, 7, 4.
अनाद्युत्तं लिपन्त्या	XVIII, 3, 2.
अनीकैर्दोषो	III, 15, 4.
अन्वद्य भो अमुमतिः	IX, 27, 2.
अन्विदनमते सं	IX, 27, 2.
अपि तेषु विषु परेषु	XVI, 6, 2.
अपेता अन्यम्	V, 13, 3.
अप्रवासा च वेम्ना	XII, 21, 3 (XVI, 13, 10)
अभि स्यं देवं	V, 9, 7 (X, 8, 10).
अभीष स्वाः प्र जिदीने	XII, 17, 1.
अश्वत्थस्य तिस्रस्रतापाभू	II, 6, 7.
अयं तीमसीमस्रत्	XIV, 21, 2.
अयमग्निः परीषो	II, 15, 4.
अयमग्निः परपतिः	II, 15, 5.
अथात् यज्ञं जातवेदा	I, 15, 17.
अथा विष्टा जनसम्	III, 17, 1.
अथाथाग्ने अयमभिषत्तिथ	III, 19, 3.
अश्वत्थस्य वातदीति	XII, 16, 1.
अश्वत्थस्य सप्तः	XVIII, 15, 5.
अश्वत्थस्य निष्ठासकं	XII, 18, 10.
अथ स्रष्टुणिव	XII, 23, 6.
अश्वत्थस्य धर्मं पानं	VIII, 15, 12.
अश्वत्थस्य सप्तसतीः (two Pada's)	VII, 18, 9.
अश्वत्थस्य चाश्वत्थानां	IV, 21, 2.
अश्वत्थस्य सप्तसतीम्	II, 15, 2.
अश्वत्थस्य च अश्वत्थस्यः	XII, 19, 1.
अथ सप्त पितरो	IV, 5, 8.

आ मे याहि मपसा-दीषद्	III, 19, 16 .
आ व्यायता भवा	IV, 11, 1.
आ यस्मिन्मृगं वधवा	V, 10, 32.
आ याहि मपसा-अर्चिषा	III, 19, 16.
इदं राधो बृहस्पृष्ट	XII, 19, 3.
इदं इविः प्रजमर्षं	IV, 13, 1.
इदं जना उप सुत	XII, 14
इन्द्र उक्थेभिर्भन्दिष्ठः	VII, 10, 13
इन्द्रः सावसावधुधन्	XII, 15, 2.
इन्द्र जठरं मयं	IX, 5, 2.
इन्द्र जपस्य प्र वध	IX, 5, 2.
इन्द्रमन्वावभामहे	I, 6, 3
इन्द्रय नः श्रुनाषीरो	III, 18, 14
इन्द्रय ससाह्वस्यस्य	IX, 6, 21.
इन्द्रसुपापापिचो	IX, 5, 2.
इन्द्राय श्रुनाषीराय	III, 18, 15.
इन्वानात्सा	II, 11, 3.
इमसा श्रुषुधी इवं	I, 17, 19
इयं पिने राष्ट्रेति	V, 9, 6 (XVIII, 1, 2).
इह गावः प्र जायध्वं	XII, 15, 3.
इष्टेय प्रागपात्	XII, 23
इष्टोप सससदक्षिणो अपि	VIII, 11, 15.
उत श्वेत आश्रयना	XII, 19, 4.
उत्सक्योरव मुहं	XVI, 3, 36.
उदद्यादेवदितिः	III, 20, 2.
उदुभिपमाय उदर	II, 6, 6.
उप इव ययसा	V, 10, 10.
उप प्रसे सधुमति	XVIII, 15, 5.
उपावरीह जातवेदः	II, 17, 8
उपेन्दिनेन अक्षुषा (two Pāda's)	VIII, 11, 14
उभा क्वी युवाता	VIII, 10, 1
उह विन्धो वि क्रमस	VIII, 4, 3 (X, 13, 19).
उष्ट्रा यस्या प्रवाचिषः	XII, 14, 2.
ऊर्ध्वामेनामुच्छ्रयतात्	XVI, 4, 2. 6
ऊतावानं वैश्वानरं	III, 3, 5 (X, 10, 8).
वक्ष्या अ वरभिष	VIII, 3, 10 (IX, 23, 11)

पता अथा आ इवन्ते	XII, 18, 1 ff.
एव दयाय मामहे	XII, 14, 3.
एव मेधा य अस्मिन्	IX, 6, 6. (XVIII, 15, 4).
एषा ते अग्ने अस्मिन्	I, 12, 12.
कः सिद्धेकाकी चरति	XVI, 5, 3.
कमरात् आ चराति	XII, 17, 1.
काव्यधीराजानेषु !	VII, 10, 11.
किं क्षित्युत्थेभ्यः	XVI, 5, 1.
कुलमर्षं सुहृत्तं	IX, 28, 3.
कुलदेवानामस्तस्य	IX, 29, 3.
केष्वन्तः पुष्य आ विवेग	XVI, 6, 3
एतवन्तं कुलाधिपं	I, 15, 13.
[नत्वचिगुर्बरेण्यं	II, 10, 2.]
तत्रो वां धर्मः	V, 10, 18.
अयस्त्रिंशत्सन्तवः	XIII, 12, 13.
सं दृष्याचुं भयवन्	XII, 16, 1.
सं हि राभसि	XVIII, 15, 5
समग्रे प्रवष्टत्	III, 5, 9
समिन्द्र कपोताय	XII, 16, 5.
समिन्द्र गर्भे रिणाः	XII, 16, 4.
सामिन्द्रवसभ्यते (two Pādas)	IX, 6, 6.
सदा कृपायि दधती	III, 7, 4.
दमना देवः सविता	VIII, 3, 4.
दिवि उद्यो अरोचत	X, 11, 9.
देवावभ्यर्षुः	VII, 10, 12.
धाता ददातु दाय्येषु	IX, 28, 3.
धाता प्रजाया उत	IX, 28, 3.
धात्रोधात्रो	VIII, 12, 11.
धीनी वा ये अनघं	XV, 3, 7.
निगृह्य कर्णकौ	XII, 22, 3
पद्मसन्तः पुष्य आ विवेग	XVI, 6, 4.
परिधिप्रः चेदम्	XII, 17, 1.
परिधत्ता	XII, 21, 5 (XVI, 13, 10).
परितु खल्यरज्जुतं	IV, 16, 5.
पवित्रेण पुनीदि माम्	XV, 15, 6.
पत्रसोमैस्त्रिन्द्रियम्	VIII, 10, 1.

यन्म्युनें यथाधिकं	XII, 22, 7.
यन्ने रेतः प्र भावति	III, 8, 27
यर्माद्यना नमुषो	XV, 15, 13
यमादित्या अरुमा	V, 8, 4
यघोरिदं [विथं] भुवनं	III, 18, 14
यथो राजमा कृमिता	III, 20, 4 (IV, 11, 6; VIII, 0, 16; 9, 5)
यथ परिभुजिष्यो	XII, 20, 4.
यत्नाः ज्ञानो न परे	IX, 5, 1.
यत्नीहीना नि योदति	III, 20, 2.
यत्नाः क्रीडापिडाः (अवाशिष्ठाः) अपला-	
यिष्ठाः । न्यमदा । मंश्रपा)	XIII, 2, 2 ff.
यस्य पीला मद इन्द्रो	VI, 7, 10.
यस्य वनं यश्वो	VI, 11, 8.
यस्येदं पवं	IV, 18, 2.
यस्येदमोज आशजः	XVIII, 3, 2.
या तिरस्थी नि यस्ये	IV, 19, 1.
यावतामदमौमे	IV, 18, 5.
यावच्छे पतपतः	IV, 20, 1
यियस्युत दव ते मनो (two pāda's)	XVI, 4, 6 (Cf. XII, 23, 5.)
ये च देवा अयजन्त	XII, 20, 5.
ये मे शवि ष्टचक्षुषो	IX, 28, 10.
येन क्षियानकुपतं	VIII, 11, 13.
ये रूपणि प्रतिमुञ्चाना	IV, 4, 2.
यो जाम्वा अप्रथयत्	XII, 20, 3.
योऽप्राक्ताः	XII, 21, 2 (XVI, 13, 10.)
यो नो हूरे देहि	IV, 12, 10.
रात्रो विश्वजमीनस्य	XII, 17, 1.
वष्यम रैभ	XII, 15, 1.
वाचामहं देवी	VII, 10, 15.
वाचो राजन्यजामहे	XVII, 12, 4.
वायुरयेगा यज्ञधैः	VII, 10, 9.
वावाता च मधिपो	XII, 21, 6.
विमती क्रिण्यो	XII, 22, 1.
वि श्यविचं धिपथा	V, 9, 16 (VII, 15, 13.)
विद्युतयो यथा पथा	IX, 6, 6

विद्यतोदावन्	XVIII, 15, 5 (XII, 26, 9)
विद्यस्य देवो अमृषस्य	IX, 20, 16.
विद्या आशा दक्षिणत	VIII, 15, 11.
विद्यान्देशान्त्वामहे	VII, 10, 14
षोमे देवा अक्रंसत	XII, 23, ६.
एषा पावक दीदिदि	X, 10, 8.
वेद्यानरो अद्विरसां	X, 9, 17.
वेद्यानरो अजीजनत्	X, 10, 8.
वेद्यानरो न आ ममत्	X, 9, 17.
वेद्यानरो न कतये	II, 5, 3; (IX, 27, 2 Comm. X, 9, 17.)
प्रतानि विधदुन्नपा	III, 5, 9.
मृतेन पौत्र सोदते	XII, 18, 19.
अत्त्यायां अद्विष्णुकायां	XII, 22, 5.
अद्विष्णुधर्यु	I, 6, 3.
धे वधेसा पयसा	IV, 11, 6.
स मे ददातु मं रधिं	XVIII, 3, 2.
समग्निवसुभिर्नो अव्यात्	III, 6, 2
समापो अद्विरप्यत (two Pida's)	VIII, 9, 2.
समिदो अग्निरथिना	V, 10, 8.
समिदो अग्निटैववा	V, 10, 8
समम वः प्र विष्णोमि	IV, 11, 6 (VIII, 9, 6)
स विश्वं प्रति आकुरुपन्	X, 11, 9
स सुप्रसीतो	XVIII, 15, 5.
स सूर्यं जनयन्	XVIII, 5, 1.
सावोदि देव प्रथमाथ	V, 14, 8.
सुप्रपाया अ वेगला	XII, 21, 4
सुभः स्वदभुः	XVI, 7, 1.
सूर्यं वकाको अरति	XVI, 5, ६.
सोर्षे अद्विरानुवद्	I, 17, 19
स्वासाहसः अविः	V, 10, 23
द्विरप्यवर्मेनी नरा	VII, 10, 10
अताअनस्य अम्यर्न	XIII, 12, 7.

(B) GĀTHĀ'S S'LOKA'S, ETC.

- अद्राक्षन्ता मामदक्षं XV, 24 (p. 194,
 2)
 अधीयते देवराजः XV, 27 (p. 195,
 20.)
 अहं च प्रायः XV, 17 (p. 188, 14.)
 आहिरनी जम्बना XV, 24 (p. 193,
 21)
 आविर्देवा आ वाजं XVI, 17, 6.
 आसन्दोवति आन्द्रादं XVI, 9, 1
 आसो भगः XV, 19 (p. 190, 12)
 आकारस्य परस्यादौ XVI, 9, 13.
 अक्षमस्त्रिन्दुनयति XV, 17 (p. 188,
 6 7)
 अक्षमे श्वेन यजति XVI, 9, 10.
 अथ स्याः विततः XV, 17 (p. 188,
 22.)
 अथ वाः कुशिका वीरः XV, 27 (p. 195,
 10)
 कलिः मयागः पुदकः XV, 19 (p. 190,
 17)
 किं म मक्षं XV, 17 (p. 188, 12)
 अरन्ध्रे मधु विन्दति अरन् XV, 19 (p.
 191, 5)
 अरन्ध्रे मधु विन्दत्यपविम्बन् XV, 19
 (p. 191, 10)
 अष्टौ मे सं पृथार्था XV, 25 (p. 194,
 17.)
 मञ्जाया जाया भवति XV, 17 (p. 188,
 18)
 मदे मा मल नयति XV, 24 (p. 194,
 5)
 मे वै पुत्राः पश्यन्मः XV, 27 (p. 195,
 12)
 मे, गम्यन्तो वैद्यान्तिवः XV, 27 (p. 195,
 19.)
 देवादेनाटयथः XV, 17 (p. 188,
 20)
 माना आनाथ XV, 19 (p. 190, 7.)
 नापुत्रस्य लोका इहोति XV, 17
 (p. 188, 2)
 न मा मर्त्ये कश्चन XVI, 10, 3.
 पतिर्जायां प्रविशति XV, 17 (p. 188,
 16.)
 पारिजिता यजमानाः XVI, 9, 7.
 पुरस्ता वीरवन् XV, 27 (p. 195,
 14)
 पुष्पिणी अरतः XV, 19 (p. 190, 22)
 भोग एव सौयवधिः XV, 25 (p. 194,
 11)
 मधुश्चन्द्रा इवोन्नतः XV, 26 (p. 195,
 3)
 महतः परिवेष्टारः XVI, 9, 10.
 यः सक्षयापक कुर्षान् XV, 24 (p. 194,
 8)
 यं मः पिता संजानीते XV, 26
 (p. 195, 9)
 यन्मिमं पुत्रं XV, 17 (p. 188, 3.)
 यावन्तः पुष्टिर्वा भोगाः XV, 17
 (p. 188, 8)
 शक्यतेन विनरो XV, 17 (p. 188,
 10)
 संजानानिपु वै मूयाः XV, 25 (p. 194,
 20.)
 उ वै यथा मे प्रवथाः XV, 25 (p. 194,
 14)

विद्यतोदावम्	XVIII, 15, 5 (XII, 26, 9)
विद्यस्य देवो अग्रस्य	IX, 20, 16.
विद्या आशा दक्षिणतः	VIII, 15, 11.
विद्यान्देवाभ्युदामहे	VII, 10, 14
धौमे देवा अक्रसत	XII, 23, 4.
हृषा पावक दीदिधि	X, 10, 8.
वैश्वानरो अङ्गिरसां	X, 9, 17.
वैश्वानरो अजौजनत्	X, 10, 8.
वैश्वानरो न आ गमत्	X, 9, 17.
वैश्वानरो न जनये	II, 5, 3; (IX, 27, 2 Comm. X, 9, 17.)
प्रनानि विधदुग्रतपा	III, 5, 9.
शफेन पौष शोचते	XII, 18, 19.
स्रष्टायां स्रष्टिणकायां	XII, 22, 5.
षष्टिधाध्वर्युं	I, 6, 3.
सं वर्चसा पयसा	IV, 11, 6.
स मी ददातु न रयिं	XVIII, 3, 2.
समग्निवसुभिर्नो अयात्	III, 6, 2
समापो अङ्गिरस्यन (two Pāda's)	VIII, 9, 2.
समिदो अग्निरश्मिना	V, 10, 8.
समिदो अग्निर्देवणा	V, 10, 8
समद् व प्र क्षिपोमि	IV, 11, 6 (VIII, 9, 6)
स विश्व प्रति आङ्गुपन्	X, 11, 9
स सुप्रणीतो	XVIII, 15, 5
स सूर्ये जनयन्	XVIII, 5, 1.
सावोर्हि देव प्रथमाय	V, 14, 8
सुप्रपादा अ वेग्ना	XII, 21, 4.
सुभू सुयभूः	XVI, 7, 1.
सूर्य एकाकी अरति	XVI, 5, 4.
सीर्षं बर्हिरानुवग्	I, 17, 19
साशाकतः स्रुचिः	V, 10, 23.
दिरस्यवर्तनी नरा	VII, 10, 10
ऊनाऊनस्य ह्यस्यं	XIII, 12, 7.

VIII.

(A) YAJUS, NIGADA'S, ETC.

- अंशारिरसि VI, 12, 20
 अग्न्यायः स्वर्गं लोकम् II, 9, 7.
 अग्न्यं सूर्य IV, 12, 7.
 अग्नयः सगराः VI, 13, 1.
 अग्नये कथयाचनाय स्वाहा IV, 4, 1.
 अग्नये त्वा मघां वरुणो ददातु VII,
 18, 1.
 अग्नये देवेभ्यो धुञ्ज II, 8, 4.
 अग्नये स्वाहोपधे स्वाहा VI, 3, 8.
 अग्निमावह सोममावह I, 5, 2; V,
 11, 4.
 अग्निस्त्रीषोभो तमपन्नदन्तु IV, 9, 5
 अग्निर्वातिर्वातिरग्निः II, 9, 1; VII,
 9, 2.
 अग्निर्देवेदः। अग्निर्मन्विदः VII, 9, 3
 अग्निर्होता। अग्निना (पद्यहोत) X, 16,
 4
 अग्निर्होता वेतु I, 6, 14
 अग्ने मृदपते सुमृदपतिरसं IV, 12, 10.
 अग्ने इधिया अक्षिपते IV, 10, 1; 18,
 8
 अग्ने मर्दा अक्षि I, 4, 14.
 अग्नेरग्नोषोमयोश्चित्तिम् IV, 9, 5.
 अग्ने वधक्षिन् वधैस्त्रो मम् X, 2, 6.
 अग्ने वासो विद्युन् IV, 8, 4
 अग्ने व्रतपते व्रतमचारिणम् IV, 12, 10
 अग्ने व्रतपते व्रतं परिध्यामि IV, 8, 3.
 अग्नेद्वा अक्षुषावेक्षे II, 8, 9
 अग्नेद्वास्तेन प्राप्सामि IV, 7, 8
 अग्नेऽष्टोक्षपाद् VI, 12, 25
 अथ पितृना मादयध्वम् IV, 4, 11;
 9, 2; VIII, 2, 33
 अथर्धे पितृ मे पादि (अजुगुपं) II, 14
 3; resp 15, 4
 अदभ्येन त्वा अक्षुषा IV, 8, 1.
 अध्वनी अधिपतिरसि VI, 13, 2.
 अध्वर्यो येषां वा अग्नादी प्रजापवेक्षन्
 (तन्नूवदन) X, 19, 2.
 अनाधृष्टमस्थनाष्टध्वम् V, 8, 2.
 अन्नपदस्यमग्नाद्यम् IV, 8, 6
 अनेनाद्यमयेन मेधेन XVI, 18, 11
 अन्तरिक्षे विष्णुर्वाक्त्रं IV, 12, 4
 अन्नमग्रम् II, 14, 5
 अन्नदास्यग्रपतिः VI, 12, 27.
 अपरचना अक्षुराः IV, 4, 2.
 अपानं मे पादि VI, 8, 2
 अपिगो ऽधि दुवस्त्राम् VI, 12, 6.
 अशु धूतस्य देव सोम VIII, 8, 6;
 9, 4.
 अभयं वे II 14, 1
 अभयं वे—मनसा लोपतिष्ठे—II, 13,
 2;—वाचा लोपतिष्ठे—13, 4;—
 प्रायेण लोपतिष्ठे—13, 5;—कामेन
 लोप—13, 6
 अभौमदन् पितरः IV, 4, 14; 9, 3.
 अध्र आधो वो भक्षीय II. 11, 6.
 अथं वै मध्वमस्त्रादथं वे योनिः IV, 14,
 36
 अर्को ऽधि वधवह्वा मापयेण XVII,
 16, 1
 अथान्ध्रिरोऽग्निवा धामानि I, 9, 2.
 अवभृशसि दुवस्त्राम् VI, 12, 10
 अश्वनायापिपासि क्षिया वै II 8, 6
 (Of II, 8, 7, 8 10 22 विकार)

अमृतो मा महमय VI, 8, 9.
 अमावसनेनिष्ठ IV, 4, 2.
 अमावसने IV, 4, 5
 अम्बानधित प्राजनि द्विषं ईवास्तृतीय
 III, 20, 4
 अम्बिग्न अम्बरिचे VI, 3, 6.
 अम्बां म उदीर्षा VI, 3, 1 (अर्धार्था
 VI, 3, 5; इदिवम्बां 2; शोच्यार्था
 7; प्रतीर्षा 3; प्रार्षा 1)
 अम्बै प्रतिष्ठायै मा शिवि I, 5, 9.
 अम्बिरमि वृष्टः VI, 12, 26.
 अम्बिपामः II, 9, 8.
 अर्धाविष्णु प्रतिषोषिष्णुः IV, 19, 8.
 अम्बकृतस्यैतस्यो द्वयजनममि VIII,
 9, 1
 अम्बित्याम्बा जामतेन XVII, 16, 3.
 अम्बित्याम्बा वदवराजानः IV, 21, 10
 अम्पुरस्ता मा प्रजया पश्यमिः VIII, 8,
 11.
 अम्बुदो ऽमि I, 15, 10.
 अम्बुदो अग्ने ऽमि II, 11, 3.
 अम्बुदत्य अम्बो मा गत VI, 8, 6
 अम्बुद्वाराधत्स् XVII, 12, 1.
 अम्बुद देवान् I, 5, 1 ff.
 इदं द्यावाप्रथिवी भद्रमभृत् I, 14, 2.
 इदमदमवैवसे I, 6, 9
 इदमदं मां कल्याणै XIII, 14, 6.
 इन्द्रिन्द्रमवागात् XIII, 12, 10
 इन्द्रं वसुमन्तमावद VI, 9, 13
 इन्द्रस्य त्वा जठरे IV, 7, 14
 इन्द्रो ऽमि विद्योजाः XVI, 13, 4
 इन्द्रो जक्षिन्नो जस्यो X, 3, 10.
 इन्द्र इन्द्रदित इन्द्र II, 12, 3.
 इन्द्राणि स्थानाणि I, 12, 5

इलो अग्ने I, 7, 4
 इलोपहतापहतेला I, 12, 1.
 इष्टं च वीतं च I, 14, 19.
 इष्टं पुष्टिं पुष्टिपतिः II, 10, 1.
 इष्टं वसुं पुरुवसु VII, 5, 1.
 इष्टं वसुः संयदसुः VII, 5, 5.
 इष्टं वसुविद्वसुः VII, 6, 2.
 उपहृतं वृद्धत्—उपहृतं वामदेव्यं I, 11.
 उपहृता ईवा अस्त्र संतस्य VI, 8, 14.
 उपहृता ईयं यजमानो V, 3, 7.
 उपहृतो देवावशिनो VII, 5, 6.
 उपहृतो मिनावद्वयो VII, 5, 3.
 उपहृतो वायुरिन्द्रयावू VII, 5, 1.
 उभापपापस्य V, 17, 10
 उमिगमि कविरमि VI, 12, 18 (Cf.
 उमिगमिषो VII, 9, 1.)
 उपासान्ता अग्ने III, 13, 20.
 उर्जं वहन्तोः IV, 5, 3.
 अतं सत्याय II, 7, 14.
 अतं सत्याय XIV, 16, 6 *
 अतधामासि सृष्ट्यामिः VI, 12, 23.
 अतं त्वा सत्येव II, 6, 10.
 अतवो मे देव्याः IV, 1, 9.
 अतस्य द्वारो VI, 12, 13.
 एष वामाकारः I, 6, 12
 एषा रायः प्रेषे भमाय V, 8, 5.
 एषि मे प्राणानारोह II, 17, 1.
 एतु वसुः पुरुवसुः VII, 3, 1.
 एतु वसुः संयदसुः VII, 3, 3.
 ऐश्वरीमाहृतमावते I, 6, 5; IV, 12, 10.
 ओजः एतः I, 1, 39
 ओजये ऐन्द्रियाय भक्ष्यामि VII, 5,
 13; XVIII, 21, 9.
 ओपधीः प्रीत्यामि II, 9, 12.

- कं प्रपद्ये I, 4, 5
 कथो ऽसि वयस्यदमः VI, 12, 9
 कामाय त्वा I, 15, 12.
 काम्या एत II, 12, 4
 कास्त्र वेदमन्त्रम् XIII, 12, 10.
 कैः ऽदात्कका अदान् IV, 7, 15; VII,
 18, 7.
 नवे स्वाहा वाचे स्वाहा XVII, 12, 3
 धर्मस्त्राग्ने वीहि V, 10, 19
 चक्षुषा अस्मि IV, 7, 12, VIII, 4, 6.
 धिक्तिः धुक् चित्तमाश्रयम् (दशहोत्र) X,
 14, 4
 धिवावसे अस्ति ते II, 11, 4.
 जुषाथः सोमः I, 8, 3
 जुषावा अग्ने I, 7, 6
 जुषावानि सर्वांसि सवनानि VI, 3, 8.
 जुषावावर्षीषीषी I, 8, 7.
 जुषाषो अग्निः I, 8, 3.
 जुष्टो वाचो भूयासम् VI, 9, 17.
 ततो ऽसि तन्वरसि II, 12, 10.
 तनूनपादग्ने I, 7, 2
 तस्मा रन्द्राय देवता ष्वैष्ट्याय X, 16, 2.
 ताम्बध्यैवाधावेन्द्राय सोमम् VI, 7, 10
 तिष्ठो देवीरग्ने III, 13, 20.
 तुष्टो ऽसि विश्वेदेवाः VI, 12, 17.
 छथान्यत्तु IV, 21, 24.
 वेजसे त्वा प्रक्ष्ववर्षेसाय VII, 5, 12.
 मेजो ऽसि छटिरसि VIII, 21, 3
 मेजो ऽसि शुक्रमसि IV, 8, 2.
 ते देवा अकामयन्त X, 18, 2 (सप्तहो-
 त्रि)
 ते दद्या एवास्वाहाताः X, 15, 2 (सप्तहो-
 त्रि)
 त्वं प्रक्ष्वांसि XVI, 18, 2 7.
 दधिधर्मस्त्राग्ने वीहि VII, 16, 7
 दग्नाय ते पतिदग्नाय IV, 18, 7.
 दिक्षु विश्वयुक्तांस्तु IV, 12, 5.
 दिवं देवांसुतोयम् III, 20, 4.
 दिवमयं यजमानः XVI, 17, 10.
 दिवस्पृष्टमसि VI, 6, 12.
 दिवि विश्वयुक्तांस्तु IV, 12, 2
 दिवे स्वाहान्तरिक्षाय स्वाहा XVII, 12,
 2.
 दुरो अग्ने आन्यस्य III, 13, 30.
 दुर्मिचियास्तथै सन्तु VIII, 12, 11.
 देव सर्हिर्वैश्रवने I, 13, 1 (Cf II, 5,
 19)
 देवं सर्हिर्वारितीनाम् V, 20, 4.
 देव सवितरेतं ते यजम् IV, 7, 17.
 देव सवितरेतं त्वा I, 6, 2
 देव सोम सुत्यामुद्वचमशीष V, 8, 3
 देवस्य त्वा सवितुः प्रचरे IV, 7, 5 (Cf.
 21, 7)
 देवा देवा होतारा III, 13, 27
 देवानां समिदसि VIII, 11, 15.
 देवो ऊर्जाऽस्तौ III, 13, 27
 देवो जयमानस्ता III, 13, 27.
 देवो जाष्टौ III, 13, 27.
 देवोर्द्वारः III, 13, 27.
 देवीस्त्रिः III, 13, 27.
 देवेडो मन्त्रिः I, 4, 10—22.
 देवो अग्नि स्त्रिष्टवत् I, 13, 3
 देवो नरासंसः I, 13, 2 (II, 5, 19)
 देवो यनस्यतिः V, 20, 4
 देवो ऽसि नरासंसः VII, 5, 22—24,
 XVIII, 21, 12.
 देवस्तन्वरसि II, 12, 9.
 देवा होतारा III, 13, 20
 धामाः सोमानामग्ने वीहि VIII, 8, 4.
 धुवा अमदद्भतस्य सोमो IV, 8, 3.
 मम उप I, 14, 20
 नमसो गायत्राय XVII, 13, 1

नमस्ते वृद्धते XVII, 13, 3
 नमस्ते वृद्धात्प्रीत्याय XVII, 13, 6
 नमस्ते रथनाराय XVII, 13, 2
 नमस्ते वामदेव्याय XVII, 13, 4.
 नमो देवेभ्यः II, 8, 14.
 नमो श्यावाश्विदीभ्याम् I, 6, 11.
 नमो यः पितरः IV, 6, 1
 नमो वरुणाभिरिति VIII, 10, 4.
 नरार्गन्धो अग्ने I, 7, 3.
 नये प्रजां ते पादि (वज्रमुपा) II, 14,
 2; 16, 5.
 निरस्तः परावहः I, 6, 6.
 नि वो कामयो जिह्वाम् VII, 6, 3
 नृचक्षुषं वा VII, 4, 4.
 परिषदो ऽसि पवसान VI, 12, 7.
 पादि नां यज्ञान्यम् IV, 8, 3
 पितरस्वा वसराजानः IV, 21, 9.
 पिता मातरिणा VII, 9, 1.
 पिबन् प्रीणानि II, 9, 13.
 प्रथिवी चीता (चतुर्दोह) X, 18, 4.
 प्रथिर्वा विष्णु जंजला IV, 12, 4
 प्रथिव्य स्त्रा माभो IV, 7, 6
 प्रजापतये वा मघो वरुणो ददातु VII,
 18, 6
 प्रजापतये स्वाहा XIII, 12, 8
 प्रजापतिरकामयत (चतुर्दोहिति) X,
 14, 2
 प्रजापतिद्वारोदतु XVII, 16, 7.
 प्रजापतेभ्यो ऽसि IV, 9, 4.
 प्रजाये वा पुष्टौ VII, 6, 11.
 प्रवक्तानि नभसान् VI, 12, 8
 प्रवेता वामा स्वप्ता VII, 6, 6.
 प्राश्ना दिगा उह (दक्षिणया दिशा—,
 प्रवीच्या दिशा—etc.) IV, 11, 4
 प्राशं दीक्षामुपैति V, 4, 6
 प्राणपा अग्नि IV, 7, 11

प्राशं मे पादि VI, 8, 1 (Cf. IV, 7,
 11; 9, 2.)
 शरिरेभ्यो I, 7, 6
 वृद्धद्रव्यकारं म फरु VI, 3, 8.
 वृद्धस्थानये वा मघो वरुणो ददातु VII,
 18, 9
 वृद्धस्थनिर्गन्धा ए वर्जं पातु IV, 6, 9.
 वृत्र विन्वस्व प्राशं मे पादि IV, 9, 2.
 धर्मो मे वीचः V, 1, 10.
 धा विभा उपतः VII, 9, 6
 मुमित्यभिमतः XII, 23, 2 (Ath. V,
 20, 135, 1 ff)
 भुवः स्वाहा III, 21, 3.
 भूः II, 7, 7.
 भू प्रपदे VI, 2, 2.
 भूः स्वाहा III, 21, 2.
 भूतमसि भविष्यदसि VIII, 21, 3.
 भूतानां गर्भमादधे V, 14, 12.
 भूषते भवपते IV, 20, 1.
 भूर्भुवा I, 1, 38
 भूर्भुवः स्वः II, 13, 2; IV, 12, 10;
 X, 21, 15, XIV, 16, 7.
 भूर्भुवः स्वः स्वाहा III, 19, 3; 21, 6;
 VI, 3, 8, VIII, 8, 10.
 भनस्यतिना ते जतस्य I, 10, 2.
 मनो दीक्षामुपैति V, 4, 4
 मनो मे मनसा दीक्षताम् V, 4, 1.
 मलिस्तुषो ऽसि VI, 12, 14.
 मरुदसि यशो ऽसि XVIII, 20, 8
 मरुदावधिर्चीता (मरुदोह) X, 18, 4.
 मापो मौषधोर्विषोः VIII, 12, 11.
 मित्रस्य वा चक्षुषा IV, 7, 4
 मित्रावरुणयोस्त्वा प्रगर्षोः V, 15, 8
 मरुस्य संततिः II, 6, 12.
 मनाय वा मघो वरुणो ददातु VII,
 18, 4.

शमायाहिरसते—साया IV 4 1
 यमिम प्रजय XVII, 21 8
 या यज्ञस्य मन्त्रस्य II 0, 9
 [अध्वर्यो यथा वा अज्ञादी प्रजापतेस्तस्य
 (मन्त्रवदन) X, 19, 2
 यदाय त्वा जुष्टम् IV, 17, 7 8 9
 यदाय त्वा मस्य वदस्यो ददातु VII, 19,
 2
 यदास्वा जैष्टुभेन XVII 16 2
 यदास्वन्द्रराजान IV, 21, 11
 यदा ऽसि सुमेव XVI, 18, 6
 रूपमनु रूप I III, 16, 3
 राक्षसा रोच VIII, 25, 3
 यथाधस त्वा यथाधा VII, 4, 4
 यथो ऽसि धर्मपति XVI, 14, 5
 यथवस्त्राग्निराजान IV, 21, 8
 यज्ञिरसि ह्यववाहन VI, 12, 15
 यागयुर्विद्यायु XV II, 12, 5
 यागैतु यागुपेतु X, 21, 16
 याच दीक्षामर्षिणि V, 4, 5
 याच म जित्वा VII, 10, 15
 याचस्यतिना ते ऊतस्य I, 10, 2
 याचस्यते ऽच्छिद्रया याचा X 16, 6
 याचस्यते याचो वीथेण X, 15, 6
 याचस्यते विधेनामन X, 18, 6
 याचस्यते हृदिदेवामन X, 14, 6
 याजस्याह सवितु सवे XVI, 17, 1 2
 3 8
 याजिनस्याग्रे वीथि III, 8, 24
 याजिनो देवा हवि III, 8, 22
 याजो ऽसि याजिनमसि III, 9, 27
 विभूरसि प्रवाहय VI, 12, 11
 विराजो दीपो ऽसि IV, 21, 3
 विश्व त्वा देवा आनुष्टुभेन XVII, 16, 4
 विश्वे त्वा देवा प्रजापतिराजान IV, 21,
 12

विश्वे देवा ह्यनु ना प्रमथेत VI, 17, 3
 विश्व देवालयसिशा IV, 10, 3
 वष्टिरसि पापानम् II, 7, 18, IV,
 8, 3
 वेद मे पितरम् IV, 18, 5
 वेदो ऽसि I, 15, 12
 वीषट I, 1 39, etc
 यथो यो IV, 18, 10
 यस्य यज्ञस्ये पाणि (अजुगुप) II, 14,
 4, 15, 2
 यतं विना IV, 12, 10
 यान्तिरसि IV, 7, 9
 यिगयिवम् IV, 17, 13
 य्युरसि मार्शाक्षीय VI, 12, 21
 य्युरस्युपसद्य VI, 12, 22
 य्यो नो ऽसि पत्वा VI, 8, 10
 याचपा असि IV, 7, 13
 या घृत्या यामिन्द्राग्नी X 1, 13
 याचो ऽसि प्रचेता VI, 12, 16
 यज्ञोर्वो I, 6 4
 य यज्ञपतिराग्निषा IV, 13, 3
 यं श्वनीजंयतीभि VIII 9, 2
 यं वाक प्राचेन XV II, 17, 1
 यवेमायोपवेणाय XIII, 5, 4 5 6
 यज्ञिरसि विश्वरूपी II, 12, 1
 यथासि पत्वा VI 8, 12
 यजूर्देवेभ्य II, 8, 20 21
 यत्न अताय II, 7, 13
 य योनिवाभूम IV, 12, 6
 यत्य तर्तेन II, 6 11
 यत्येनावधयम् II, 12, 12
 यदसि यन्त्रे भूया IV, 11, 3
 य यमये यथेस्य यथेसा II, 11, 5
 य त्वा अजानि II 10, 6
 यं दवो देवा दधान् XVII 15, 11
 य भद्रमकर्षा न VI II 1, 12

संमहं प्रजया IV, 12, 9.
 सेनाप श्रीपथीनाम् II, 8, 10.
 सेमिधः समिधः I, 7, 1.
 समुद्रो ऽपि विद्यन्ववाः VI, 12, 24.
 समुद्रो ऽपि विद्यभराः VI, 12, 10.
 सघालपि कृमानो VI, 12, 3.
 सघालपि स्रलेष्टि VIII, 17, 3.
 सं कृष्ण द्राक्षणा XVII, 15, 12.
 सं महान् सचन्ता XVII, 15, 10.
 सं मा कामेन IV, 12, 10.
 सवितापि सत्यप्रथः XVI, 18, 3.
 सुपर्दो ऽपि पत्वा VI, 8, 11.
 सुभूतलतः II, 8, 8.
 सुभूतय यः II, 8, 15.
 सुभूतौमापि श्रेष्ठः XVII, 13, 10.
 सुमिथिया न आपः VIII, 12, 11.

सुयं धाजसिन् धाजसो X, 4, 12.
 सुयंशो चक्षुः X, 17, 4.
 सुयय देवयो धुक्ष II, 8, 5.
 सुयो ज्योतिः II, 9, 2.
 सो ज्ञामयताद्वादः (परवोतरि) X, 17, 2.
 सोमं राजानं चन्द्रमसम् III, 8, 15.
 सोमः सोमस्य पिबतु X, 17, 6.
 सोमस्याग्ने वोष्टि VII, 3, 4; VIII, 8, 5.
 सोमाप पिबतमे स्वाहा IV, 4, 1.
 सुयंभूरपि श्रेष्ठः IV, 12, 10.
 सः I, 1, 39
 सः स्वाहा III, 21, 5.
 स्वाहाग्निं स्वाहा सोमं I, 7, 6.
 सवित्रे वोष्टि VII, 1, 8.
 उतं सविर्मथु V, 10, 31.
 उते वा भवितं मद्यपि VII, 4, 15.

(B) NIVIDS

अग्निजोतवेदाः VIII, 23
 [अग्निदेवदः VII, 9, 3.*]
 अग्निर्विद्यानरः VIII, 22.
 अस्य मदे अरितदिन्द्रः VIII, 25.
 इन्द्रो देवः VIII, 17.
 इन्द्रो महत्मान् VIII, 16, 1.

अश्वतो देवः VIII, 20, 1.
 यावाश्विबो VIII, 19, 1.
 मद्यतो देवः VIII, 23, 1.
 विद्ये देवः VIII, 21.
 सविता देवः VIII, 18.

INDEX IX.

PRAIṢA'S, ATIPRAIṢA'S, ETC.

अग्रये मह्यमानाय III, 13, 10.
 अग्रये समिधमानाय I, 4, 4.
 अग्रिमय होतारम् (शुद्धनाकप्रेम)† V,
 20, 5.

अग्रिमं देवो होता लंमानुषः V, 1, 6.
 अग्नीनालीवसस्य यज VIII, 5, 1.
 अग्नीषोमाभ्यां प्रथीयमानाभ्याम् V, 14,
 7.

* This is a Paroma, but in its form like a Nivid.

† Cośm द्विपञ्चमानके अग्रयोनामितो यजमानो पचन्तो पत्नीः पचन्तो पुरीतारं
 यजन्तावग्नीषोमाभ्यां आगं । नञ्पञ्चमानके । अग्रिमय होतारमेवमेव यजमानाः etc.

अद्भुतमनुग्रहं IX, 21, 1.
 अश्वावाक वदस्य VII, 6, 1.
 अजैदमि* (अपमै) V, 16, 9
 अर्धयं उप नु रत XVII, 11, 3.
 अर्धवैवैरपाः VI, 7, 8.
 अर्धयो शोसायो VII, 19, 6; VIII,
 3, 5; XVII, 17, 14 (cf.
 शोसायो)
 अभिमो मनीषम् V, 17, 10.
 अप रय्य शोतः VI, 7, 1.
 अयालप्रौदु; अयाल् VII, 4, 11.
 अर्थम् IV, 21, 4
 असा उपहृयस्य VII, 4, 13.
 असावेनेते IV, 15, 4
 असा रयः संलज्जतात् (अभिम्) V, 17,
 8.
 आचमनीयम् IV, 21, 5.
 आदित्येभ्यः VIII, 1, 3.
 आदित्यो मे देवो उक्ताता V, 1, 3
 आ वेला XVII, 15, 9.
 इन्द्राय महत्वते VII, 19, 1.
 इह मद इव महवन् (अतिप्रैव) X, 1,
 11.
 इह महोद् मदे मधीर्भदस्य—मोदैव XII,
 26, 11.
 उक्वमाः VII, 9, 7.
 उच्येयमाहाय V, 15, 3.
 उनेव जयसु VI, 7, 9.
 [ओम्] उत्सृजत IV, 21, 21.
 उदीचीकाम् (अभिम्) V, 17, 3
 उच्येयमाहाय VII, 7, 1; उच्येयमाहेभ्यः
 VII, 4, 1.
 उपप्रेष्य शोतः V, 16, 9.

* अचमनीयम् ।

† Comma देवं वरिः सुदेवं देवैः स्यादित्येवमादिभिरेकादशभिर्देवैस्त्यक्तैर्भेद्ये ज्ञेयानं
 उच्यत भेदावयव परिभाषितत्वात् ।

उपहृयस्यं प्राक्काय इच्छते श्वावाको वा
 —तं शोतवपहृयस्य VII, 6, 4—
 उपहृयस्य VII, 4, 13; 6, 4;
 VIII, 5, 6.
 उरध्वगोर्धं यारिर्धं धनतात् V, 17, 7;
 XV, 1, 26.
 रुध्मान्य लघनाद्यताम् (अभिम्) V,
 17, 4.
 रवाच जगित्परोद्या मोदैव (प्रतिहर)
 XII, 19, 6.
 रवा XVII, 17, 10.
 शोया (resp. शोयो) मोदैव X, 5, 16;
 17; XII, 11, 10; 17, 2; 19,
 6; 23, 5; 24, 6; 26, 11 (=अथ
 मदैव)
 शों शोतलया शोतः X, 13, 28; XVI,
 1, 24.
 शोम् IV, 6, 17; VII, 18, 6; XV,
 27 (p 196, 2, 3), etc.
 शों कुवत IV, 21, 24.
 शर्मस्य यज V, 10, 17.
 शृतस्य यज VIII, 4, 1, 3.
 शन्द्रमा मे देवो V, 1, 3.
 शितित्य* प्रच्येयमानाभ्यः IX, 24, 9.
 शया (प्रतिहर) XV, 27 (p 196, 2, 3)
 श्रियर्भस्य यज VII, 16, 4.
 श्वेवं वरिः सुदेवं देवैः† V, 20, 1.
 श्वाय सविचे VIII, 3, 1.
 श्वेभ्यः प्रातर्यावभ्यः VI, 3, 9.
 श्वाः श्वितार उत च मनुष्याः (अभिम्)
 V, 17, 1.
 श्वाद्भल्लसूक्तोर्धंवे श्वात्शोमान्
 XVII, 14, 3.

धामाः भोमामामिन्द्र VIII, 8, 2.
 नेष्टवपकपल VIII, 5, 5.
 पत्नी विषपुत्रमाना XII, 23, 5 (प्रति-
 गर) *
 परिवीरमाथाय V, 15, 4.
 पर्यप्रमे V, 16, 8.
 पुराणैरेतं पुण्ड्रकज्ञी राजभिः संतापत
 XVI, 1, 25.
 प्रजापतिर्मे देवः V, 1, 8.
 शो प्रतिष्ठ IV, 7, 17.
 प्रशास्त्र प्रसुधि VII, 14, 9 (cf. VI, 8, 5.)
 प्राक्षा अग्निं भरत (अग्निम्) V, 17, 2;
 XV, 1, 26.
 बृहददन्ति VII, 15, 11.
 ब्रह्मन् XVI, 18, 1.
 ब्रह्मन् प्रस्थास्यामि IV, 7, 16
 ब्रह्मन् शोष्यामः प्रशास्त्रः VI, 8, 5.
 मदेष्ट मदेवो शोषा मोदेव XII, 13, 4.
 मनोताये इविष्टः V, 19, 13.
 मधुपर्कः IV, 21, 6.
 मानसः I, 6, 1.
 यजमान दीनरश्मयोः श्रोत्रज्ञान् पीतनेष्ट-
 यतोपवृत्तारिवेषध्वजम् (उपवृत्त) VII,
 6, 3
 धृष्याथायमानाय V, 15, 2.
 येयजामह I, 1, 36 ff.
 ये क्षामाहे III, 16, 15.
 इचितो यमो V, 9, 25
 वनिष्ठमस्य मा राविष्ट (अग्निम्) V, 17,
 9
 वायुर्मे देवः V, 1, 7.
 वि क्रिमयमाहो शोषा मोदेव (प्रतिगर)
 XII, 21, 6.†
 वैश्वानराय LX, 25, 2.

धीपद् I, 1, 36-39, etc.
 मय्योत्रेति I, 14, 21.
 शोशानो (संशान) VII, 9, 1; cf.
 अश्वर्यो शोशानो
 श्वेनमस्य वचः (अग्निम्) V, 17, 5.
 शानं इषिः VII, 16, 3.
 यद्विंशतिरस्य वरुचः (अग्निम्) V, 17, 6
 यस्तु शोशियाम् परि. XVII, 14, 4.
 यमपहताः यः VIII, 9, 3.
 यमिधः प्रेष V, 16, 4.
 शो सर्पेन VII, 14, 9.
 शीद (अश्वत्थान्) VII, 6, 1.
 श्रुता प्रेष V, 20, 5.
 श्रुता मूढि I, 14, 1.
 शोमाय पशुपुत्रमाथाय V, 6, 1.
 शोम्यस्य यज VIII, 4, 2.
 शो क्षुत VI, 8, 7.
 शोकेभ्यः V, 18, 1.
 शोषवतो श्रुताशानेया VII, 10, 2.
 श्रुता नमः III, 16, 15.
 श्रादास्तित्यः V, 18, 2.
 इविधानस्यां प्रवर्त्यमानायाम् V, 13, 2.
 शै मचाश् ददं मधु XVII, 14, 14. (†)
 दीनरभिष्टुति V, 9, 4.
 दीनरेकपञ्च VII, 8, 7.
 दीनवेदस्य VII, 16, 2.
 दीना यस्तु प्रजापतिम् XVI, 7, 2.
 दीना यद्यदग्निं समिधा V, 16, 4 अग्निं
 सावायस्य V, 18, 2; अग्निं सिद्ध-
 तम् V, 19, 22; अग्निं पुरोक्षामस्य
 V, 19, 10, पुरोक्षामावाग् VII, 1,
 7; अग्नीशोभो V, 18, 10; 19, 7,
 16; अग्निना VII, 2, 9; XV, 15,
 9; आदित्यान् VIII, 1, 5; दन्

* Cf. Vait-Sūtra 32, 27.

† Cf. Vait-Sūtra, 32, 32.